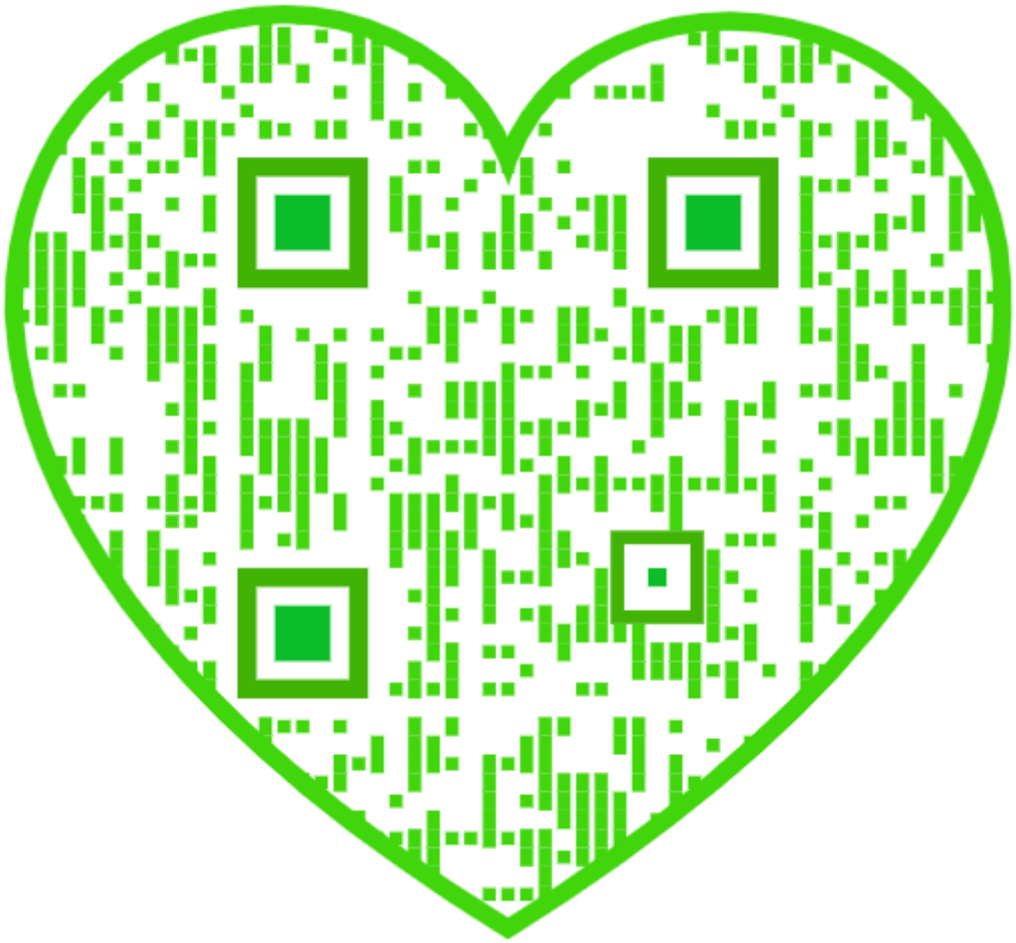
De Vlaamsche School. Jaargang 6

bron
De Vlaamsche School. Jaargang 6. J.-E. Buschmann, Antwerpen 1860

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_vla010186001_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

Arbeid en ledigheid.
Aen myn zoontje.

Myn kind, ofschoon gy my thans nog niet kunt begrypen, deze regelen zyn voor u. Later, wanneer ik er misschien niet meer zal zyn, zult gy wellicht beter myn inzicht verstaen; overlees dan wat uw vader opzettelyk voor u schreef, en, wil het de Albeschikker, dat ik u niet meer het goede voorbeeld geven kunne, dan, wees er zeker van, zult gy er uw voordeel in vinden.

De zuidervolkeren, myn zoon, mogen het *dolce far niente* roemen; toch geloof ik dat het waer geluk in den arbeid is gelegen en de ledigheid niet slechts de moeder der verveling, maer ook de oorsprong aller ondeugden is. Laet anderen hunne dagen in ledigheid doorbrengen; doch, wat u betreft, arbeid, arbeid immer, onophoudend. Zoo ook deed uw vader; *hy* kende *het lievelyk nietsdoen* niet.

Wanneer men arbeidt, vergeet men de grootste beslommeringen aen het leven verbonden; integendeel, wanneer men niets doet, strekt men geeuwend de armen uit en men verveelt zich. De arbeid veredelt den mensch; terwyl de ledigheid den geest verstompt en in 's menschen hert driften doet geboren worden die er anders wellicht nooit zouden hebben kunnen wortel schieten. En echter zyn er vele lieden die wenschen ryk te zyn, om het gewaend geluk te bezitten, hunne dagen in ledigheid te kunnen doorbrengen. Niets doen, - zy denken dit een geluk! Neem hun, die

aldus den tyd doorbrengen, eens aendachtig waer, en gy zult bemerken hoe zy straet in, straet uit, rondslenteren; hoe zy in de koffyhuizen twintig dagbladeren, in min dan eene halve uer van de tafel vatten en er terug op werpen, zonder die te hebben gelezen; hoe zy binnen hunne wooning geeuwen en zich vervelen. Zie integendeel, hoe tevreden, hoe vergenoegd zy er uit zien, zy die van den morgend tot den avond arbeiden; hoe gezond en blozend komen zy u voor, terwyl zy die *het zoete niets doen* beminnen, de helft van den tyd onpasselyk zyn, of, ten minste, zich wanen het te wezen. Ware ik doktor, ik beloof het, menige zieken die my kwamen raedplegen ter genezing hunner echte of ingebeelde kwalen, zou ik den arbeid voor eenig geneesmiddel voorschryven en, ik ben er zeker van, op twintig gevallen zou ik er negentien mael in slagen de lyders te helpen. Hy die arbeidt, heeft immers den tyd niet om aen ziekte te denken.

Maer wat vertel ik daer nu altemael? Ware ik doktor, ik zou dit en zou dat.... Neen, zoo ik tot de geleerde fakulteit behoorde, dan zou ik immers handelen even als alle myne kollegas, en zulks eenvoudig om dat een geneesheer gehouden is, door het beoefenen zyner kunst, in zyn en zyns gezins bestaen te voorzien, en zoo hy de ziekenen maer kortweg genas en hun daerenboven het middel aenwees om immer gezond te blyven, hy weinige of geene klanten zou te bedienen hebben. Zoo handelende, zou de doktor zyne dagen hoeven te slyten met straet in, straet uit, te slenteren, de koffyhuizen te bezoeken indien hy er de middelen toe bezat, de armen uit te strekken, te geeuwen en zich te vervelen. De doktor zou dan geen doktor meer zyn; na iedereen te hebben genezen, zou hy zich zelf ziek hebben gemaekt.

Neen, neen, ware ik doktor, ik zou myn gedacht laten varen; want, na een weinig overweging, zie ik maer al te duidelyk, dat myne handelwyze zeer menschlievend zou kunnen worden genoemd; doch dat ik in slimheid voor de leden der geleerde fakulteit verre zou onderdoen. Myn geneesmiddel is en blyft echter voorgeschreven: *Probatum est!* Wie er zich van bedienen wil, mag en kan het doen, zonder dat ik hem er, na éen january, het minste *honorarium* zal komen voor eischen. Ik stel my voor als een geneesheer die *Pro Deo* werkt; insgelyks iets wat men maer zelden aentreft. Men denke echter niet dat ik dit doe om anderen te believen. Neen, myn recept is alleen voor u, myn zoon; doch wat ik voor u alleen schreef, mocht vroeg of laet anderen in handen vallen, die het middel zouden kunnen beproeven, en daer het uitoefenen der geneeskunst slechts toegelaten is aen hen die het doktorsexamen hebben afgelegd, - en ik in het tegenovergesteld geval ben, - kon de fakulteit my voor de rechtbank dagen, die, in zulk geval, niet zou nalaten my als een ellendige kwakzalver te veroordeelen tot gevangenis en boet, om de geneeskunst te hebben uitgeoefend zonder daertoe de noodige toelating te hebben verkregen. Het blyft dus voorop besproken dat, wanneer ik geneesmiddelen voorschryf, ik het doe zonder vooruitzicht op welkdanige vergelding, dat wil zeggen: *pro Deo.*

Ofschoon het my zeer gemakkelyk valt u te overtuigen van de waerheid myner bewering, dat de arbeid den mensch veredelt en de ledigheid verveling baert, - immers hoevele arme lieden zyn er niet die, van den morgend tot den avond in het zweet huns aenschyns arbeiden en toch gelukkig zyn; terwyl een oneindig getal ryke lieden niets doen en zich doodelyk vervelen, - zult gy toch niet tevreden zyn vooraleer ik u dit, dooreen voorbeeld, hebbe bewezen. Welaen, zie dan hier, ik kies er u een uit duizend uit:

De kinderen, ten einde zich niet te vervelen, loopen en springen den ganschen dag; zy nemen hunne toevlucht tot het spel.

Maer gy wilt iets meer tot bewys; gy vraegt eene gansche geschiedenis, ik zie het in uwe oogen, myn kind. Welnu, nogmaels toegestaen.

Het is nu jaren geleden, toen leefde er in Antwerpen een man, gezond maer arm, die, van den vroegen morgend tot den laten avond, in het zweet zyns aenschyns arbeidde, om in zyn bestaen en in dat zyner vrouw en kind, te voorzien. Die man kon lezen noch schryven; doch daerom was hy niet te ongelukkiger. Hendrik Robyns, of liever vrolyke Rik, zooals zyne buren en kennissen hem noemden, had er zelfs nooit in zyn leven aen gedacht dat het noodig was geleerd te zyn om het leven tevreden en in gezondheid te slyten. Maer hy leefde ook in een ander tydstip dan wy: de geleerdheid was toen nog niet aen de orde van den dag. Rik Robyns bekreunde zich om niets, wanneer hy slechts van den maendag tot den zaturdag kon gebezigd worden aen het lossen en laden van schepen en des zondags een pintje bier kon drinken. Wanneer vrolyke Rik niet aen zyn pypken trok, dan zong of floot hy, en wanneer hy niet zong of floot, dan lachte hy. Slechts tweemael in zyn leven had hy geweend: de eerste mael toen zyn vader stierf; de tweede keer toen zyne moeder het tydelyke tegen het eeuwige wisselde. Geloof echter niet dat vrolyke Rik altoos door de

wereld rolde zonder door tegenspoed te worden bezocht. Och! neen, op den zomer volgt immers de winter? De winter brengt den vorst met zich en dan gebeurt het wel eens dat er ys in de rivier dryft; dit ys belet de schepen aen te komen of te vertrekken, en dan is er voor de havenwerkers niet veel te verdienen. Wanneer nu zulks het geval was, heerschte er armoê in het huis van vrolyken Rik, - dan kwam er geen rook uit de schouw, zooals hy dit noemde; - maer toch wist hy er zich goed in te schikken.

- De goê dagen zyn voorby, - dacht Robyns; -

maer zy zullen toch wel terug koeren. Er zal heel wat tyd verloopen vooraleer Rik vette brokken zal slikken; maer laet den zomer met zyn warmen zonneschyn eens terug komen, dan zal hy ervan genieten. 's Morgens vroeg op, vóor het licht in de lucht is, en 's avonds met de kiekens slapen; des zaturdags volle preê en des zondags met de vrouw en den jongen naer buiten. Laet de winter voorby zyn en het zal er gaen!

Duerde de ysgang niet al te lang, dan verdroot Rik zich niet al te zeer, omdat hy des zomers een appeltje tegen den dorst had ter zyde gelegd, en zich altoos met het een en ander wist bezig te houden. Maer was de winter streng en aenhoudend, dan was het heel wat anders; in zulke gevallen verloor Rik zyne vrolykheid, rookte niet meer, zong, lachte noch schuifelde en al wie hem ontmoette en hem vroeg: - Rik, jongen, hoe gaet het? - kreeg tot antwoord: - De winter duert bliksems lang; hy begint my te vervelen.

Zoo rolde Rik, als op een vreugdewagen, door de wereld.

Robyns had een eenig kind, een zoontje, en toen men hem aenporde om dit kind naer de school te zenden, vroeg hy verwonderd:

- Zie, gy zegt daer zoo iets, dat misschien niet kwaed zou zyn. Ik ben veertig jaer en ben nooit ziek geweest; zal myn zoon, indien hy geleerd is, ouder worden dan zyn vader?

- Neen, - werd hem geantwoord, - maer...

- Zal hy gezonder zyn?

- Neen, maer...

- Gelukkiger?

- Neen, maer...

- Kom, kom dan helpt lezen en schryven tot niets.

- Een oogenblik, - werd Rik geantwoord, - indien uw zoon geleerd is, zal hy niet genoodzaekt zyn zulken zwaren arbeid te verrichten als gy, en dit is toch ook al iets.

- Maer het is juist in den arbeid dat het geluk ligt opgesloten, - antwoordde Rik, - ik weel het best wat er van is.

- Ja, maer uw zoon zal daerom niet te min moeten werken om door de wereld te komen.

- Waertoe zou het dan noodig zyn dat ik hem ter schole zond? Weet gy wat men hem daer zou leeren? Ik ken er nog die lezen en schryven kunnen en dat brengt hun het

hoofd vol muizennesten. Er zyn menschen die niet arbeiden zeggen zy, terwyl *wy* moeten zwoegen en zweeten; zulks is onrechtveerdig. Er moet daer toch eens een einde aen komen; want alle menschen zyn broeders; en weet ik wat malle praet nog meer. Zy maken zich aldus het leven ondragelyk en moeten, niettemin, van den morgend tot den avond, evenzeer arbeiden als ik die schuifel, lach en zing. Neen, zeg wat gy wilt, myn jongen gaet niet ter schole.

Men zegde Robyns dat zyn zoon, indien hy geleerd was, zou hoeven te arbeiden; maer in plaets van havenwerker te worden, zoo als hy, een stiel zou kunnen leeren, of wel als magazynier of klerk op een bureel kon geplaetst worden en dus min slavelyk werk zou moeten verrichten en gemakkelyker door de wereld kon komen. Men wist Rik zoodanig te bepraten, dat hy ten leste eindigde met te antwoorden:

- In Gods name, dat hy dan leere lezen en schryven.

Geloof niet dat ik Rik's handelwyze heel en gansch goedkeure, ofschoon er toch veel waerheid lag in zyne manier van denken. Neen, dacht ik, even als hy, dat men het zedelyk lot des arbeiders slechts mag verbeteren dan wanneer men dit ook onder het stoffelyk oogpunt kan doen vooruitgaen. Wees er zeker van, ik zou het niet luid op durven verklaren, uit vrees van door heel de wereld als een achteruitkruiper, als een lichtverdoover te worden uitgescholden; ik verkies dus te zwygen, te meer daer de wysheid der volkeren zegt, dat zwygen onverbeterlyk is.

Wat vrolyken Rik betreft, hy ook had later toch geene reden zich te beklagen dat hy zyn zoon ter schole zond; zoo dat hy op weinige jaren zeer ervaren was in de nederduitsche en fransche talen, want de jongen leerde uitermate goed. Doch de vakken die hy met de meeste voorliefde beestudeerde, waren de cyfer- en meetkunsten: hierin behaelde hy altoos de eerste pryzen en, had hy zyne studiën mogen voortzetten, wellicht zou hy in beide zooveel ervarenheid hebben bekomen, dat hy zelf zyn leermeester tot leeraer zou hebben kunnen verstrekken. Doch de jonge Pieter was slechts de zoon van vrolyken Rik; dit wil zeggen, eens havenwerkers, en deze kon hem dus niet laten blyven leeren: het werd tyd dat de jongen aen het een of ander ambacht begon te denken. Eenige der kooplieden voor wien vrolyken Rik arbeidde, stelden hem voor zyn zoon als klerk op hun kantoor te nemen; doch de havenwerker wilde hier niet in toestemmen; op hun voorstel antwoordde hy glad weg: - Neen, mynheer, dit niet. Ik zou wel weten, van myn zoon een *Mynheer* te maken; hy mocht my, in zyne schoone kleeren, wanneer hy met andere *Mynheeren* zyner soort is, eens tegenkomen; hy kon wel eene andere straet inslaen, om my niet te moeten groeten. Zulks is nog wel meer gebeurd, dat kale klerken niet durfden bekennen dat een eerlyk werkman hun vader was. Rik is arbeider en zyn zoon zal het ook worden.

De havenwerker nam zyn zoon van de school en zegde hem dat hy kiezen mocht wat ambacht hy wilde aenleeren. De jongen ware liever kantoorklerk geworden, dit spreekt van zelf; doch daer zyn vader hieromtrent zyn stellig besluit te kennen gaf, zag Pieter er ook van af, en na eenige dagen op den keus eens ambachts te hebben nagedacht, vroeg hy zynen vader, of hy er iets tegen had dat hy mekaniekwerker werd; hierin konden hem, dacht hy, de kennissen die hy in de cyfer- en meetkunsten verworven had, toch het best van pas komen.

- Stiel is stiel, - antwoordde vader Robyns, - met iever en oppassendheid kan men het in alle vakken ver brengen, en ordentelyk aen zyn brood komen.

Er werd dus naer eenen winkel uitgezien, dien men ook weldra vond en eenige dagen later ging de jonge Pieter op stiel. In den allereerste werd hy, zoo als het altoos het geval is, gebruikt als boodschaplooper; doch daer zyn meester bemerkte dat hy nog al aenleg scheen te hebben, mocht hy weldra op den winkel blyven en een ander leerjongen werd in zyne plaets met de boodschappen gelast. De kennissen

die hy op de school had verworven, kwamen hem nu zeer goed van pas, en hy werkte zoo vlytig, was zoo oppassend, dat hy, op korte jaren, de beste werkman des winkels was, zoodat hy ook een goed dagloon won.

(Wordt voortgezet.)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Pryskamp van Rome. 1859.

DE LAETSTE BYEENKOMST VAN MOZES EN AARON MET PHARAO, NA DE DOOD DER EERSTGEBOORNEN; BASRELIEF DOOR ROBERT FABRI, LEERLING DER KONINKLYKE AKADEMIE VAN ANTWERPEN.

De kampstryd, genaemd van Rome, was verleden jaer, voor de beeldhouwkunde geopend. Acht mededingers, leerlingen der Akademiën van Antwerpen, Brussel en Gent hadden er deel aen genomen; de uitslag van het oordeel des Jurys was, dat de prys werd toegekend aen den twintigjarigen Robert Fabri, geboortig van Antwerpen en leerling der Koninklyke Akademie dier stad.

Het jury schreef in het verslag zyner beoordeeling nêer[1]:

(1) Het jury bestond uit de heeren T. Teichmann, Gouverneur, voorzitter, N. de Keyser, Jos. Geefs, Navez, Eug. Simonis, P. de Vigne-Quyo, F. Durlet en C.-A. Fraikin.

Steendr. Wed^{e}.J.S. Schoesetters.
PRYSKAMP VAN ROME, 1859. - BARELIEF VAN M. ROBERT FABRI, NAER EENE PHOTOGRAPHIE VAN M. DUPONT DOOR HUBERT MEYER.

‘dat de kampstryd van Rome van 1859, mag aenzien worden als een diergenen welke het meeste luister werpen op de kunst, daer hy tevens de grootste hoop doet voeden voor de toekomst der jonge kunstenaren die er deel hebben aen genomen.’

En deze regelen, hoe vleijend ook, zyn enkel waerheid; zelden heeft men by al de kampstryders zulke blyken van talent aengetroffen. Het onderwerp was grootsch, en is in het algemeen op eene weerdige wyze teruggegeven. De plaet welke thans in de *Vlaemsche School* verschynt, zal onzen lezeren een denkbeeld kunnen geven van het ernstige onderricht die men ten huidigen dage in onze openbare gestichten ontvangt, en het bewys leveren dat der kunst een schoon tydvak wordt voorbereidt, wanneer zy van een zoo verheven standpunt, zelfs door eerstbeginnenden wordt beschouwd.

Wy willen den lof dien den heer Fabri toekomt, niet overdryven, doch met de hand op het hert, durven wy verklaren, dat zyn werk, een der goede voortbrengselen is, die de beeldhouwkunde, in zake van *bas-reliefs*, sedert jaren in ons vaderland heeft voortgebracht.

Deze kunstenaer zette dus moedig zyne studiën voort; hy late zich niet door lofspraek opvyzelen, noch misleiden, maer hy dringe met onophoudende vlyt, meer en meer in de geheimen der kunst; dan hoort de toekomst hem toe; want hy heeft getoond dat hy hare zending verstaet.

DE REDAKTIE.

Aen Conscience, na het lezen van zyn werk: Batavia.

Wat schoon tafreel hebt ge opgehangen
Van vrouwenliefde en mannenmoed!
De dichter moog met de gezangen
Die hy der harp ontvloeijen doet,
Hy moog des lezers harte kneden,
Zyn ziel verrukken keer op keer;
O! mag zyn vers die wonderheden,
Uw eedle proza mag nog meer.

Gy wilt dat by 't kartouw-gedonder,
Van 't afrikaensche zeegespuis,
Ons harte Walter's moed bewonder,
Zyn moed zoo fier, zyn min, zoo kuisch;
Gy toont ons hoe, by 't vreeslyk steigren
Des rampvloeds, die hem overstelpt,
Als 't lot hem hulp en troost blyft weigren,
Hy en zich zelv' en andren helpt.

By 't rinkelen der slavenboeijen
Van Congo zynen lieveling,
Doet ge ons in 't bruisschend hart ontgloeijen
Een eedle verontwaerdiging;
'k Zie Walter's hand, op uwe wenken
En na des Hoogsten streng gebod.
De vryheid Congo wederschenken,
De vryheid, vadergift van God.

Gebiede vry, als vorst der Aerde,
De sterveling aen al wat leeft;
Hy wyze op tygers, die hy paerde
En in 't gareel geklonken heeft;

Wat kracht en hoogmoed hem bezielen,
Wat trots hem ligge in 't hart gezaeid,
Toch moet hy voor den scepter knielen
Door zwakke vrouwenhand gezwaeid.

Het zedig oog ter aerd geslagen,
Dat reine liefde uw hart bevang,
En gy, gy zult de kroone dragen
O vrouwe! waerd zoo'n hoogen rang;
Dit blykt by Aleidis de Koene,
Die Walter hare liefde bood,
En wist haer woord gestand te doene;
Getrouw te zyn tot in den dood,

Maer op wat grond zie ik ter neder?
Waer zet ik myn verrukten voet?
Wat oorden schetst des schryvers veder,
Vol paradyschen overvloed?
Hier langs die digte Patdylanen,
Waer ik in ambergeuren baê,
Roep ik, by Neêrlands glorievanen,
Batavia! Batavia!

In eeuwenheugend sombre bosschen
Verheft de Palmboom zich als vorst,
Die honderdkleurige bloementrossen,
Om honderdjaer'ge stamme torscht;
Ziet hoe er alles woelt en wemelt,
De rykgevederde Lorie,
Die, door zyn' schoonheid, 't woud verhemelt,
De Vuervlieg en de Colibrie.

Hier, langs die trotsche bergenlagen,
Wier kruin, in 't wolkgevaert gehuld,
Een Ametisten kroon van vuer on rook blyft dragen,
Waer nooit een tyger heeft gebruld,
Waer Atlas 't zwerk doorklieft met zyne reuzen schoudren,
Wyst ge op den vuerbol, die de wereld zag verouderen,
Maer onverouderd bleef, en roept uw stemme bly:
De lichtbron zet alleen natuer haer schoonheid by.

Danke de natuerbespieder
God den Heer, en juich als wy:
Heerlyk, zegenend gebieder,
Is uw eeuwge heerschappy!
Zien we uw zon niet schatten baren
By elk' vruchtbaren liefdelonk!
Zien wy niet, waerheên wy staren,
Steeds uw hand, die schenkt en schonk?

Onzen tegenvoetelingen,
Milijoenen in getal,
Doet ge u de eigen psalmen zingen
Eenig bouwheer van 't Heelal!

Heilig is 't gebed dier volken,
Heilig hunne erkentelykheid;
Hoe ze ook uwen naem vertolken,
Nacht bedekt uw Majesteit.

C.A. VERVIER.

Gent, 1859.

Huwelykszang.

Hosannah ten hoogen en zegen op aerd!
Triomph want de Heer heeft in d'echt thans vergaêrd
Twee harten die vurig elkander bemindden;
Triomph, in hen kroonet Zyn wysheid de trouw;
Triomph u o man, en triomph u o vrouw,
Wier liefde in dit uer haer belooning gaet vinden.

Zoo klonk voor 's Heeren hemeltroon,
In reine tael, het heilig lied der eng'len,
Wyl *hier*, na 't plechtig handenstreng'len,
De priester vóor 't gewyd altaer
Zyn zegen schonk aen 't jeugdig paer,
Dat, stil, in demoed neêrgebogen,
Met kloppend hart, met tranende oogen,
Den Schepper badt, dat hy voortaen
Hun beide op aerd' een veil'gen weg laet gaen;
En zulk een toon - en zulk een lied
Ontwelt der vriendenschaer, daer zy u ziet
O vrienden, beide in d'eeuw'gen band verbonden,
Daer zy met volle ziel, met volle monden,
Uw beider lofzang zingen mag;
Triomph! op d'uitgelezen dag,
Die uwe min met uwen echt komt loonen;
Den dag van troost die 't lydend hert komt toonen
Dat heden nog de liefde zegeviert,
Wanneer de Trouw haer streven steeds bestiert.
Want hoor wat ons de stem der vriendschap zegt:
'Uw eerste woord van trouw werd thans niet uitgesproken!'
Weg met de min éens stonds! - deze is geen echt
Wiens roozenkrans, men in één oogwenk vlecht,
En die dan wordt by d'eersten storm verbroken.
Het is een min - (de schoonste tocht van 't hart)
Op stalen grond gevest, - die 't onweêr tart;
Een' vlam die feller gloort by 't woeden der orkanen,
Wier reine en helder licht alleen zal tanen,
Wanneer, in 't uer der dood, uw laetste liefdezucht
Met uwen laetsten snik uw trouwe borst ontvlucht.
- Geene ydle spraek! - gy vrienden hier vergaêrd,
Gy die in krans om 't jeugdig paer geschaerd,
Hun beide welkom heet; die met de vreugd in de oogen,
Gy die door 't lot van bruid en bruidegom bewogen,
Gy weet het of hun hart met vastheid heeft bemind,
Gy weet het of hun min het huidig heil verdient!
Gy kent den tegenstand die beider trouw moest snoeren,
Alvorens hun de min tot Gods altaer zou voeren!

Ja, jeugdig paer, u hoort de stryd
Waeruit ge als overwinnaers zyt getreden;
Doch als des krygers hart dat zich te meer verblyd
Wen hevig was 't gevecht, waerin hy heeft gestreden,
Zou zegeviert gy moest op dezen plecht'gen stond
Die vreugd - en enkel vreugd - voor uwe ziel verkondt;
O wie, als gy, zou thans uitroepen konnen:
'Ik heb myn bruid - en ik - myn bruidegom gewonnen.'
Juich echtgenoot! - u lacht het lot thans aen;
Vergeten zy 't verleên, - der toekomst zy uw baen.
Daer zal uw hart een dubbel heil genieten,
En elke traen, die eens de smart deed vlieten
Wordt één voor één met woeker weêrbetaeld. -
Voortaen geen onheil meer; - gy jonge plant
Van uwe kindsheid af ontrukt aen 't land
Dat u opvoeden moest, - gy ziet u heden
Uit de eenzaemheid verplaetst in een verrukkend Eden,
Gy arme, voelt u ryk; - gy vindt een hart
Dat gy vertrouwen moogt in vreugd en smart;
Een hart zoo rein als goed, - dat zal weêrspieglen
De minste baer die 't vlak van uwe ziel doet wieglen;
O ja, ze is uwer weerd - de maegd die u den eed
Van eeuw'ge trouw met zoo veel liefde deed;
Ze is uwer weerdig - zy - geloof myn stemme
Die op die woorden drukt mel dubbel klemme;
Hoor vry uw beider vriend, - ik weet wat schat
Van reine en stille deugd uw' ega's hart bevat:
Ik weet dat reine min haer daden hier zal richten
Daer trouw, en trouw alleen, haer schreden voor zal lichten!
Wyd u dan gansch aen haer - aenhoor haer woord,
Dat als een zoete klank uit hooger oord,
Van trouw en deugd en waer geluk zal spreken,
Door hare macht vervoerd, zult gy het onheil breken,
En trotst met moed der smarte zwart venyn!
Niet waer, vriendin, dit zal uw vreugde zyn,
Wanneer gy 's avonds, na een dag van een gescheiden,
Met kloppend hart uw Hendrik zult verbeiden,
En hy als zegevierend, ja, verrukt
U tegensnelt, u, meisje, in d'armen drukt.
Wanneer gy op uw schoot een kroost ziet bloeijen
Dat als de plant des velds, zoo weeldrig op zal groeijen
En vaders kroon en vaders zegen is.
Niet waer, myn vriend, uw ziele trilt gewis
Wen ge in uw dochters oog uw' ega's oog ziet gloeijen
Dien vuer'gen zwarten blik, die 't hart kan boeijen,
Waeruit een hemel van genoegen tegenlacht,
En reeds getuigt van 't heil dat u hier wacht!
O wen gy dan, in zoet genot verloren,
Den hemel maer niet d'aerd, schynt toe te hooren,
En vaek den Heer uw dank voor al dien zegen biedt,
Vergeet dan neen, de schaer van uwe vrienden niet!
Zy wenscht u enkel heil - zy wenscht dat Godes zegen
Op uwe wooning dale als milde zomerregen;
Haer harte blyft u by, - zy wenscht dat de aerd'
Slechts goed en zoet voor uwe zielen baert. -
Vaek stygt voor u haer bêe in rechte vaert ten hoogen,
Door 't u hier wachtend lot, geliefden, opgetogen,
Zingt zy met éene stem der englen kooren na,
En deelt met vol gemoed in 't heilig hosannah.

Hosannah ten hoogen en zegen op aerd!
Triomph! want de Heer heeft in d'echt thans vergaêrd
Twee harten die vurig elkander bemindden;
Triomph, in hen kroonet Zyn wysheid de trouw; -
Triomph u o man, en triomph u o vrouw,
Wier liefde in den echt haer belooning gaet vinden.

P. SCHATS.

Ex tempore.

Kunst- en letternieuws.

De heer Bernard Weiser, leeraer by de koninklyke Akademie van Antwerpen, heeft eene reeks portretten met pastel geteekend van den heer H. Mathyssens, consul van Costa Rica en zyne familie; dezelve zyn zoo keurig uitgevoerd, dat ieder een echt kunstpereltje mag genoemd worden.

M. Weiser behandelt de pastel met zoo veel gemak als het penseel, ofschoon het eerste stelsel veel moeijelykheden oplevert, en hier weinig in gebruik is.

- De heer T. Teichmann, gouverneur der provincie Antwerpen, die zoo als men weet, als uitmuntend kunstliefhebber bekend is, heeft eene *vedel* aengekocht van *Stradinanius.* Dezelve dagteekend van 1640.

- Het staetsbestuer heeft de volgende heeren gelast, met de uitvoering der borstbeelden der leden van het voorloopig bestuer van België: MM. Jacquet, Van Hove, Van Oemberg, Pruyenbroeck, de Haen en Sterckx. M. Jehotte is gelast met dat van den Regent, baron Surlet de Chokier.

- Men spreekt van het oprichten van standbeelden, van Baudewyn van Constantinopel te Bergen, van Memmelinghe te Brugge en de uitvoering van schilderingen in de voorzael van het Museum van Antwerpen, verbeeldende de roem en grootheid der Vlaemsche School; met dit laetste werk zou de heer de Keyser gelast worden, terwyl de heer Hendrik Leys het stadhuis met historische schilderingen zou verryken.

- Het kabinet van hedendaegsche meesters gevoegd by het Musaeum van Antwerpen komt zich met eene nieuwe schildery te verryken; zy is van Calame en stelt voor: een gezicht van het Vetterhorngebergte in Zwitserland.

- De heer P. Kremer, van wiens voortbrengselen wy reeds meermaels hebben gesproken, heeft een nieuw tafereel voltooid dat dezen kunstenaer tot eer verstrekt. Het stelt *wild en vruchten* voor, en is met een fiks penseel geschilderd; de kleur is krachtig. Dit lieve stuk versiert het kabinet van den heer Major A. Muscar te Antwerpen.

- Het bestuer der koninklyke Akademie van Antwerpen kondigt aen dat de pryskamp van Rome dit jaer voor de schilderkunst zal zyn geopend. De inschryving moet vóor 14 april aenstaende, gesloten worden.

- Onder het getal der verscheidene tentoonstellingen ten voordeele van den arme in Antwerpen opgericht, is er eene die zeer keurig is samengesteld; het bestuer heeft het *schoone* by het *goede* weten te vereenigen. Verscheidene kunstvolle werken hebben wy daer in oogenschouw genomen, byzonder de schoone *drachten* of consolen die als echte meesterstukken van *nyverheidskunst* mogen beschouwd worden.

Deze tentoonstelling is in den *Trianon* in de *Huikstraet.* Mocht men weldra in alle de steden van ons land, in plaets van nietige zaken, in tentoonstellingen ter verloting te geven, en die grootendeels vreemde nyverheidsvoortbrengsels zyn, zoo als *fransche Pendules*, enz. schoone werken aen onze nyverheidskunstenaren doen verveerdigen, welk nut zou er daeruit niet voortspruiten? Dan zouden onze landgenoten ten minsten gelegenheid hebben om te bewyzen, dat zy nog hunner vaderen weerd zyn, en even als in vroegere tyden niet moeten wyken voor den vreemde.

- De Volksvertegenwoordiger B. Dumortier werkt vlytig aen eene geschiedenis der hoofdkerk van Doornik. Dit werk zal door meer dan twee honderd houtsneden opgeluisterd wezen, waervan reeds een groot deel afgewerkt zyn.

- De heer Fétis zal eerlang te Brussel de uitgave beginnen van al de werken der belgische komponisten. Deze uitgave zal aenvang nemen met de volledige werken van Rolandus Lassus.

- Met veel genoegen hebben wy vernomen, dat het Staetsbestuer de schildery *Christus aen den voet van 't kruis*, van M. Joseph Pauwels, van Gent, heeft aengekocht; wy hopen kortelings een van 's meesters werken onzen lezeren mede te deelen.

- De heer Jaek de Braeckelaer heeft onlangs eene lieve groep voltooid, door hem getiteld: *de Verwachting.* Wy vernemen dat de heer minister van binnenlandsche zaken aen den heer de Brackeleer de taek opgedragen heeft, deze groep in marmer uit te voeren, voor het Museum van Brussel.

- De heer Dautzenberg heeft twee liederen vertaeld in het hoogduischt van den dichter Frans de Cort: *de tweede Vader en Magdalena.*

- De prachtige zael op het buitengoed van den senateur M. Michiels-Loos is voltooid. Zoo als men weet, was het de heer Louis Verbuecken, die met deze decoratie gelast was.

- Zoo wy vernemen, is er by den baron Van Delft te Antwerpen eene buitengewoon prachtige trepzael ter uitvoering, onder de leiding van de heer P. Dewit onzen gunstiggekenden decoratieschilder.

- De heer Jos. Servais, de gunstiggekende ornemanist, heeft eene belangryke aenbestelling ontvangen van ornementen voor Rusland.

- Eenige vlaemsche schryvers, hadden den dichter *Arndt* adressen van gelukwensching toegezonden, op zynen 91^{n} geboortedag. Zie hier hoe de geachte man antwoordde in het te Brussel verschynende tydschrift: *de Pangermane.*

‘Myne dierbare Vlamingen, hertelyksten dank voor uwe lieve betuigingen en herrinneringen. De overoude grysaerd voelt zulks met diepe dankbaerheid.

Uwe liefde woont toch het naeste aen de duitsche stroomen en aen de oudste duitsche zee, die thans de macht en heerlykheid, die der duitsche vlagge toekomt, nog niet ontvouwt, en welke in de middeleeuwen van Brugge en Duinkerken, - o wee! thans nog eene fransche krygshaven - tot aen Hamburg, Straelsund, Dantzig en Riga, zegeryk gebiedend fladderde.

Doch God leeft nog: er zyn nieuwe jeugdige hoopvolle, germaensche dagen in aentocht. Wy zullen en wy willen meê marcheren en ons door Romanen en Slaven niet laten overweldigen.

In deze hoop wensch ik u en aen alle onze vrienden en het gansche groot vaderland dat zoo wyd is als ons tale reikt een gelukkig jaer 1860.’

In Duitscher Trouwe
uw
E.M. ARNDT.
Bonn, *30 december 1859.*

- Van de pers gekomen by de heeren Van Dieren en C^{e}: *De Kwael des tyds*, eene geschiedenis onzer dagen, door Hendrik Conscience, prys 4 franken.

- Verschenen: *Gedichten van Jan Van Beers*, boekdeel in engelsch formaet van 336 bladzyden. Buiten de stukken in de twee boekdeelen: *Jongelingsdroomen* en *Levensbeelden* voorkomende, bevat hy nog de *Stoomsleper*, bekroond door de Koninklyke Akademie van België.

- By den uitgever Splichall te Turnhout, is een nieuw werk van Dr J. Snieders verschenen; het is getiteld: *De Lelie van het Gehucht,* eene schets uit *het leven der meyerysche boeren.*

Het bevat eene plaet van Bernard Wittkamp.

- Te Brussel zyn verschenen de eerste nummers van een Duitsch-Vlaemsch tydschrift getiteld: *Der Pangermane;* het doel van het tydschrift is de betrekkingen tusschen Hoog- en Nederduitschland nauwer te maken, en als dusdanig kan dit

tydschrift een groote invloed uitoefenen. Wy zien met groote belangstelling de aenstaende nummers te gemoet.

- Verschenen: 45e aflevering der *Graf- en Gedenkschriften van Antwerpen.* Het stuk bevat, onderenderen, de *inleiding* van het vierde deel, opgesteld door den heer P. Génard.

- Aengekondigd: *Brabandsch Musaeum*, tydschrift onder het bestuer van Edw. van Even.

TEEKENING VAN BERNARD WEISER NAER EENE ZYNER SCHILDERYEN, - STEENDR. VAN DE W^{e}. J.-S. SCHOESETTERS.

De opwekking van Lazarus
Schildery in de St.-Lazaruskerk te Doornik
door Bernard Weiser.

Getrouw aen het besluit dat wy hebben genomen statistische inlichtingen over onze vaderlandsche kunstenaren medetedeelen, schryven wy hier eenige aenteekeningen neder over den verdienstelyken kunstschilder Bernard Weiser, leeraer aen de koninklyke Akademie van Antwerpen.

Bernard-Pieter Weiser, zoon van Bernard-Antoon, decoratieschilder, en van Agnes-Josepha Pernois, zag te Doornik het licht op 30 october 1822; hy ontving de eerste lessen in het teekenen van zynen vader; later, in 1835, trad hy in de Akademie van Antwerpen en werd als leerling in het *atelier* des kunstschilders Gustaf Wappers ontvangen.

Ten jare 1843 tot hulp-leeraer aen de Antwerpsche Akademie benoemd, werd Weiser by koninklyk besluit van 1 january 1851, als leeraer der doorzichtkunde aengesteld. Intusschen deed hy zich door een aental schilderstukken kennen; wy zullen hier slechts de voornaemste aenhalen, als daer zyn: *de Boetende Magdalena; Jeanne d'Arc in het gevang; de Communie van Atala; St-Pieter Tabita tot het leven verwekkende; de XIV Statiën van den H. Kruisweg* (voor de parochiekerk van Impe, by Aelst); *de Zaligmaker de Vrouwen van Jerusalem troostende* (aengekocht door het Staetsbestuer); *de H. Catharina*, (in het klein Seminarie te Mechelen); *de H. Magdalena aen den voet des Kruises*, (in het Musaeum van Bergen-Henegauw); *de Bloemen des velds*, (genrestuk in het Musaeum van Mechelen); *de Verwekking van Lazarus*, (in de St-Lazaruskerk te Doornik); *de Blinde Moeder*, aengekocht voor de verloting in de laetste tentoonstelling te Gent; eindelyk verscheidene tafereelen in kabinetten te Antwerpen, te Londen, enz.

De heer Weiser is ook als goed portretschilder gekend; zyne teekeningen, waervan eenige met pastel zyn verveerdigd, worden in eere gehouden.

P.G.

Eugeen de Block.

De merkweerdige gallery van schilderyën onzer levende meesters, toebehoorende aen onzen stadgenoot H. Huybrechts, is onlangs met een stuk verrykt dat aller onvoorwaerdelyke goedkeuring wegdraegt. Het is een binnenhuis van M. EUGEEN DE BLOCK, voor titel dragende: *de Lezing*.

Eene oude vrouw, links van den aenschouwer gezeten en den rug naer het open venster gewend, leest voor uit een groot boek dat op hare kniën rust. Tegenover haer, en even als zy, op het eerste plan, zit eene frische deerne en luistert toe met gansch hare ziel. Een knaepje, zoo even, men ziet het hem aen, van het spel gaen loopen, schouwt de grootmoeder met opene kykers aen, en poogt te verstaen wat zy voorleest. Op het tweede plan staet de vader die zyn pypje rookt en maer met halven ernst in de lezing schynt te deelen.

Ziedaer, met het alles omsluitende binnenhuis, het gansche tafereel. Maer over dat gansche ligt eene zoo tooverachtige, zoo zoete, zoo innerlyke poëzy verspreidt, er is zooveel samenhang van liniën, kleur, houding en uitdrukking daerin, dat wy het stuk niet alleen beschouwen als het beste dat wy ooit van DE BLOCK te zien kregen; maer tevens als een dier meesterstukken welke tegen alle verloop van tyd en verandering van mode bestand zyn.

Zoo verstaen wy de kunst, zoo is ze echt en machtig. Lang genoeg heeft men, hetzy op der ouden, hetzy op der vreemden spoor, naer het nieuwe en schoone gezocht, zonder te kunnen of, wie weet, te willen begrypen dat iederen echten kunstenaer het nieuwe en schoone voorderhand ligt, en dat hy, om het zich eigen te maken, zich enkel der moeite moet getroosten zelfs en zonder tusschenkomst anderer meesters, met de milde natuer in aenraking te komen.

Wat is er in de kunstwereld meer gemeen dan eenen schilder te hooren klagen over de schaerschheid der onderwerpen? Waerom toch? Omdat het meerendeel onzer kunstenaers uit mangel aen vertrouwen in hunne kracht of, wat erger is, uit vrees voor geestinspanning, zelden iets wagen daer te stellen wat hun van andere niet is voorgedaen. Nadenken en opmerken, wy bekennen het, zyn geene ligt te ontginne bronnen, maer hy die moedig de spade in dezen grond steekt, wordt immer met eenen ryken oogst voor zyne moeite beloond. Het zooverre gezocht ware en eenvoudige, is niet te vinden door hem die er naer zoekt, het koomt van zelfs in de hand van hem die afziet van alle jacht op effekt en kunstmatige schikking, de natuer met liefde gadeslaet en ze op het panneel naïef neèrstelt zoo als zy zich in zyne ziel afspiegelt.

Dit geluk is ditmael DE BLOCK in hoogen grade te beurt gevallen. Wy zeggen met opzet *ditmael,* want niet immer, vooral sedert zyn vertrek uit Antwerpen, heeft de fikse meester de goede baen bewandeld, waerin hy nu met zoo vasten tred aen zyne kunstgenoten den weg wyst. Hy ook heeft wel eens den wierook gebrand voor den afgod der mode; maer mannen van zynen stempel kunnen wel eens afdwalen, nooit voor goed verloren loopen.

Het tafereel in de gallery van M. Huybrechts zal, naer

men ons verzekert, spoedig worden opgevolgd van andere in denzelfden trant; dat is van echte meesterstukken, niet naer dezen of genen grooten meester afgezien, maer afgespiegeld op de natuer, de machtigste aller meesters en de dichterlykste ook. Dat DE BLOCK in deze richting volharde en hy zal niet alleen zynen naem met eenen nieuwen luister zien schitteren, hy zal ook aen de vlaemsche school de onschatbare dienst bewyzen, deze groote en al te weinig erkende waerheid buiten kyf te stellen, dat de jacht op het *schilderachtige* eene ydele pooging blyven moet, vermits er geen eigentlyk gezegd en absoluet schilderachtige bestaet, maer ook tevens alles schilderachtig is, wat de natuer aenbiedt als het maer, als in eenen kroes, in de vurige ziel des kunstenaers wordt gelouterd.

In de gallery van H. Huybrechts is er een wand bestemd om de schildery van DE BLOCK, te gelyker tyd met eene van DYCKMANS en eene andere van LEYS te herbergen. Het is eene schoone gedachte van dezen kunstkenner zoo onze dry grootste genreschilders hand aen hand te laten gaen en hunne werken tot een broederlyk klaverblad te versmelten.

Arbeid en ledigheid.
(Vervolg, zie bladz. 1.)

Zoo verliepen er eenige jaren, toen zich op het onverwachst eene omstandigheid voordeed die eene groote verandering teweeg bracht in het bestaen des neerstigen werkmans en hem den voet deed zetten op de eerste sport der fortuinladder. De meestergast zyns winkels, een man tot jaren, werd plotseling ziek en overleed eenige weken later. Nu kon mynheer Adriaens, Pieters meester, hem zeker geen beter opvolger geven, dan de zoon des havenwerkers, daer deze niet alleen de beste werkman des winkels, maer ook der gansche stad was. Pieter Robyns werd dus, na het overlyden des meestergastes, als zyn opvolger aengesteld. Nu kwamen hem zyne kennissen in de cyfer- en weetkunsten eerst recht van pas, en meer dan eens gebeurde het dat zyn meester, na dagen achtervolgens te hebben gezocht na de oplossing van het een of ander vraegpunt op de mekaniek toepasselyk, zou hebben moeten eindigen met het zich op te geven, ware niet zyn meestergast hem ter hulp gekomen, door hem, met behulp van cyfers, de oplossing, waerna hy te vergeefsch had gezocht, aen te duiden. Mynheer Adriaens beloonde dan ook Pieters kunde en neerstigheid met hem eene winst in zyne zaken te geven. Hierdoor verbeterde van dag tot dag zyn maetschappelyke toestand. Ofschoon altoos arbeidende als de minsten der gasten, was hy, door zyne kennissen, meer dan een gewoon werkman. Dit gevoelden allen die met hem op den winkel waren; ook zouden zy zich wel hebben gewacht hem by zynen naem te noemen, zoo als zy het onderling deden. Neen, dit hadden zy nooit durven bestaen, en wanneer zy hem iets te vragen hadden, noemden zy hem altoos *Mynheer.* Denk echter niet, dat Pieter daerom hoogmoedig was. Neen zeker niet; de zoon des havenwerkers herinnerde zich zyn oorsprong en dacht:

- Om dat ik wat meer win, zou ik daerom beter zyn als elk ander. Wel, zeker neen; zulks te denken ware belachelyk. Het is waer dat de fortuin my gunstig is; maer ware het nu eens anders, ik zou er daerom immers toch ook niet te slechter om zyn.

Pieter Robyns bezat kennissen die, hy gevoelde het, hem verder konden leiden; doch, even als by zyn vader, was de arbeid zyn leven, en in plaets van verder te willen streven, stelde hy zich te vreden met zyn lot.

Doch, was hy niet hoogmoedig, de fortuin kwam tot hem telkens dat hy er het minst op nadacht. De meester van den zoon des havenwerkers, had geene kinderen; maer hy had een nichtje, het kind zyns broeders, dat hy had groot gebracht en als

zyne dochter lief had; deze zou, na zyne dood, het grootste deel zyner fortuin erven. Even als haer oom, noemde zy den meestergast der fabriek by zyn voornaem, zonder dien door den titel van mynheer te doen voorgaen. Deed zy zulks omdat zy wist dat Pieter haer mindere was? Dit kon niet goed mogelyk zyn; want zy was hem altoos zoo vriendelyk, zy kwam zelfs van tyd tot tyd in de fabriek met hem zoo vertrouwelyk staen praten alsof hy haer oom zelf ware geweest, en de klaerziensten der gasten zegden onder elkander, wanneer de meester of Pieter niet dáér waren, dat de meestergast met juffer Sophia verkeerde, of liever dat juffer Sophia, indien de meestergast slechts een woord wilde spreken, niet ongenegen was om zyne vrouw te worden. En zy hadden juist geen ongelyk. Doch wat zy zagen, wist Pieter niet, en zulks om de eenvoudige rede dat zyne vooruitzichten zoo verre niet liepen. Ook ware hem misschien desaengaende nimmer iets ter wete gekomen zonder de tusschenkomst van juffer Sophia's oom.

Het gebeurde nu dat, op een winteravond, de oom en het nichtje by elkander zaten. De eerste zag in een dagblad; doch gemakkelyk was het op te merken dat hy niet las en aen iets gansch anders dacht dan aen staetkunde of

stadnieuws. Het nichtje hield zich bezig met bloemen op stramyn te borduren, met het inzicht er een paer sloffen uit te laten verveerdigen, die zy haren oom op zyn naemfeest wilde ten geschenke geven. Nadat beide eenigen tyd stilzwygend hadden doorgebracht, legde oom eensklaps zyn dagblad op de tafel, schoof zyn bril tegen het voorhoofd en aenzocht zyn nichtje haer werk insgelyks voor eenige stonden te staken. Het nichtje gehoorzaemde dadelyk; doch eenigzins verwonderd over haers ooms verzoek, vroeg zy:

- Wat is er oom lief?

- Wat er is? - sprak deze, - ik denk er aen, Sophie, dat ik alle dagen een dag ouder word, en dus een dag nader by myne dood koom.

- Zwyg daer van, oom lief! - antwoordde het meisje.

- Ook denk ik nog aen iets anders, - ging de oom voort; - myn nichtje Sophie is voorledene maend vyf-en-twintig jaer geworden; zy zal ooms erfgename zyn, wanneer deze onder het groene gras des Godsakkers zal slapen, en dan zal zy niemand hebben om haer aenzienelyk vermogen, - want oom is ryk, kind, - te bestieren. Oom zou wel willen dat nichtje een man had, eer hy de groote reis onderneemt; heeft zy zelf hieraen nooit gedacht?

Nichtje bukte het hoofd en zweeg; waerop oom hernam:

- Ha! ik zie het, nichtje heeft eraen gedacht, zonder het haer oom te zeggen. Sophie, kind, dit is niet wel gedaen.

En oom zette haer een vinger, terwyl hy dit zegde; doch daer hy de beschaemde houding des meisjes bemerkte, voegde hy er byna onmiddelyk by:

- Nu, nu, zeg maer vry op wien gy uw oog hebt laten vallen. Al is oom nooit getrouwd geweest, toch ziet gy wel dat hy anderen het huwelyk niet afraedt, en tien tegen een, dat hy u den man geeft, wel te verstaen indien hy van onbesprekelyk gedrag is, dien gy u hebt uitgekozen.

- Zult gy niet boos worden, oom? - vroeg nu het nichtje.

- En waerom? Is de man dien gy zoudt willen huwen dan van zulken aert dat ik er my zou om hoeven boos te maken? Nichtje, dit hoop ik toch niet.

- Neen, oom, neen; maer het is dat ik niet genegen ben tot trouwen...

- Tut, tut, tut... - onderbrak haer oom, en na een stond wachtens, voegde hy er eenigzins streng by: - nichtje Sophie, gy verzwygt my de waerheid!

Neen, oom, gy laet my niet uitspreken; dit is al, - antwoordde nichtje, - ik wilde u slechts zeggen, dat ik geen huwelyk zou willen aengaen dan met den man voor wien ik genegenheid gevoel.

- Dien gy bemint, wilt gy zeggen?

- Ja, oom.

- En die man is?...

- Pieter...

- Wie?...

- Uw meestergast.

- De zoon van een gemeen havenwerker?

Het meisje knikte bevestigend, terwyl zy byna onhoorbaer prevelde:

- Een brave jongen!

- Welnu, nichtje, - hernam mynheer Adriaens, - voor zulk huwelyk kunt gy nooit ooms toestemming bekomen.

Daerop hervatte de ryke fabrikant zyn dagblad van de tafel en nichte bleef eenige minuten in het open vuer zitten schouwen. Weldra vatte zy echter moed, en het hoofd verheffend, vroeg zy:

- Oom lief, mag ik u eens iets vragen?

- Spreek op, nichtje, - antwoordde de oom zoo vriendelyk als of er niets tusschen beide ware voorgevallen.

- Zoudt gy my toch waerlyk geerne getrouwd zien?

Oom knikte bevestigend.

- Met een braef man die in staet zou zyn myne fortuin, - wel te verstaen wanneer ik uwe erfgename worde; want anders bezit ik niets, - te bestieren?

- Ja.

- Met iemand die uwe zaken zou kunnen voortzetten?

- Ja, ja; dit laetste ware des te beter.

- Welnu, zeg my eens, oom lief, wie zou zulks beter kunnen dan Pieter?

- Dit alles is waer; maer hy is slechts een werkman en zoon eens werkmans, terwyl gy....

- Maer hy is kundig, braef en eerlyk, oom lief, en dit spreekt immers toch ook wel iets of wat in zyn voordeel.

Op zyne beurt boog mynheer Adriaens thans het hoofd. Ruim een kwaert uers bleef hy aldus zitten, terwyl nichtje, die haer werk van de tafel had gevat, op nieuw bloemen op stramyn zat te borduren. Nu verhief oom eensklaps het hoofd en sprak:

- Nichtje Sophie!

- Oom! - antwoordde het meisje.

- Welaen, ik heb er op nagedacht, en indien Pieter my om uwe hand kwam vragen, zie, ik ben niet heel zeker, dat ik ze hem zou weigeren.

- Goede oom! - fluisterde nichtje Sophie, - goede oom! jammer maer, dat Pieter er u niet om zal komen vragen.

- En waerom niet? - vroeg oom, zyn voorhoofd tot rimpels fronsend, - wat wil dit nu zeggen?

- Wordt niet boos, oom lief! ik wilde u slechts bekennen, dat Pieter niet weet dat ik hem bemin.

- Duivels! dit verandert de zaek, - sprak oom het hoofd van de rechter naer de linker schouder schuddend; - dit verandert de zaek zeer. De welvoegelykheid vergt dat *gy* hem met uwe liefde niet bekend maekt, en ik kan hem toch ook zoo maer niet rechtstreeks myn nichtje naer het hoofd werpen.

Nu bleven oom en nichtje eene wyl zitten dubben. Of een van beide het middel had gevonden om zich uit den slag te trekken, weet ik niet; doch na byna eene halve uer in sprakeloosheid te hebben doorgebracht, sprak de eerste:

- Nichtje Sophie.

- Oom lief, - antwoordde nogmaels het meisje.

- Laet ons slapen gaen, - zegde oom; - de nacht zal ons misschien raed brengen.

Nichtje richtte zich op, ging tot by haer oom, kuste hem op het voorhoofd, en beide begaven zich ter rust.

Den volgenden morgend zegde oom aen nichtje niet of hy des nachts raed had gevonden; doch na het ontbyt begaf hy zich naer zyn werkhuis, dat hy eenige oogenblikken op en neder wandelende, waerna hy zich by zynen meestergast begaf, tot wien hy zegde:

- Pieter, voor aleer u dezen middag huiswaerts te begeven, zult gy my in de achterkamer komen vinden; ik zou u geerne over eene ernstige zaek onderhouden.

De meestergast knikte toestemmend, waerop de ryke nyveraer verder stapte.

Des middags, toen al het werkvolk heen was, begaf zich Pieter by zynen meester, die hem verzocht zich neder te zetten. Toen de meestergast zulks had gedaen, vroeg de nyveraer:

- Pieter, jongen, wat zoudt gy zeggen indien ik u eens vroeg of gy met myne nicht wildet trouwen?

- Ik zou denken, mynheer, dat gy met my den gek wildet scheeren, - antwoordde de zoon des havenwerkers.

- Welnu, Pieter, dan zoudt gy u bedriegen, - hernam de ryke nyveraer; - want ik vraeg het u, in vollen ernst, of gy met myne nicht wilt trouwen, en wacht thans op uw antwoord.

- Zulks is onmogelyk.

- Hoe! onmogelyk? gy weigert dan?

- Niets is natuerlyker, mynheer; uwe nicht is eene juffer, en ik ben slechts een werkman.

- En wat doet dit ter zake?

- Veel, mynheer, veel. Ten eerste ik gevoel my wel in staet om den kost te winnen voor eene vrouw myner soort; doch om eene juffer te onderhouden, die de opvoeding uwer nicht heeft genoten, dit is heel wat anders.

- Zeg eens, Pieter, - hernam de nyveraer, - gelooft gy u in staet myne nicht gelukkig te maken.

- Ware ik ryk, - antwoordde de meestergast, - ik wilde geene andere vrouw dan uwe nicht; want ik geloof dat ik, zonder het zelf te weten, haer sints lang bemin.

- Dan gaet alles opperbest! - riep oom uit; - thans hebt gy reeds eenen intrest in myne zaken; zoohaest gy met haer zult getrouwd zyn, deelen wy de winst tusschen ons beide. Weigert gy nu noch?

De meestergast was by dit aenbod zoo verheugd, dat hy niet wist hoe zynen meester te bedanken; deze dit bemerkende, zegde:

- Goed, jongen, goed, ik begryp u. Keer thans huiswaerts. Alles is afgedaen en hoe eerder wy het huwelyk vieren, des te beter.

Pieter deed zoo als zyn meester hem zegde: hy keerde huiswaerts. Doch dáér belette hem de vreugd te middagmalen als naer gewoonte. Zyn vader dit bemerkende, beelde zich in dat er hem iets noodlottigs was voorgevallen en vroeg hem wat er was.

- Ik hoop toch, dat gy op uw werk niet zyt doorgezonden? - voegde hy er by,

Pieter vertelde hem nu al wat er tusschen hem en zyn meester was voorgevallen, en toen hy eindigde, zegde de havenwerker.

- Ik ben te vreden voor u, Pieter; nu zie ik dat ik ongelyk had, my er tegen te verzetten u te laten leeren. Lezen en schryven kunnen, is toch tot vele dingen goed.

- En ik ben te vreden voor u, vader, - antwoordde Pieter; - nu zult gy toch van den morgend tot den avond niet meer hoeven te arbeiden.

- Juist zoo veel als vroeger, - sprak de oude Robyns; - wat zou ik toch den ganschen dag aenvangen? My vervelen?

- Gy gelooft toch niet dat ik myn vader zal laten zwoegen en zweeten, terwyl ik.....

- Kom, kom, zwoegen en zweeten! vodden altemael, wat gy vertelt, - antwoordde de vader; - trouw maer, jongen; wat het overige betreft, dit zal zich later wel schikken.

Omtrent twee maenden later was Pieter de echtgenoot van nichtje Sophie en de handelgenoot van haer oom, by wien hy kwam inwoonen. Vrolyke Rik mocht, tegen wil en dank niet meer aen de haven gaen werken; maer moest een lief huisken gaen bewoonen, waerin hy, - het zy in het voorby gaen gezegd, - zich onzeggelyk verveelde. Er waren nog geene zes weken verloopen, of vader Robyns kwam reeds zynen zoon bezoeken, om hem te verklaren, dat hy het niet langer kon uithouden zonder te arbeiden en de volgende dag naer de haven om werk ging uitzien. Pieter deed al wat in zyne macht was, om zynen vader dit voornemen uit het hoofd te praten; doch hy kon er maer niet in gelukken. Ten einde raed, stelde hy hem voor, dagelyks by hem op het kantoor te komen, waer hy bezigheid zou vinden, met het doen van boodschappen.

- Welnu, - sprak de oude man, - ik zal het beproeven; wel geloof ik niet dat ik zal fluiten, lachen en zingen, gelyk toen ik havenwerker was; maer toch zal ik my altoos minder vervelen, dan met den tyd in ledigheid door te brengen: wat is niets doen toch een vervelend iets!

Des anderendaegs werd vrolyke Rik in zyne nieuwe bediening aengesteld, en zoo als hy had gezegd, ging het ook: hy verveelde zich nu wel niet; maer zyne vrolykheid van voorheen was verdwenen.

Wat Pieter en nichtje Sophie betrof, beter huwelyk kon men in gansch de stad niet aenwyzen; ook elken dag die God verleende werd oom Adriaens meer en meer tevreden dat hy hunne vereeniging niet had gedwarsboomd. Het handelshuis groeide van dag tot dag in voorspoed aen, en, binnen korten tyd, was het een der voornaemste des lands.

De hemel had ook het huwelyk van Pieter en Sophia gezegend met twee kinderen, een jongen en een meisje; oom was peter van het zoontje, dat hy Desiré hiet, en vrolyke Rik hield het dochterken, dat den naem van Felicité kreeg, over de doopvont. By dag speelde de grootvader met de twee kinderen, en des avonds liet oom hen op zyne knieën peerd ryden en onthaelde hen op allerhande aerdige vertelselkens. Het huis des ryken nyveraers had misschien zyns gelyken niet in gansch de stad, zooveel te vredenheid, zooveel geluk heerschte er.

Maer het geluk is niet bestendig. Ook voor Pieter en Sophia kwam een dag van rouw. Oom, die reeds een man tot jaren was, werd ziek, en weinige weken later lag hy bleek en styf op zyn rustbed: hy was gestorven in de armen van Pieter en Sophia, die hy tot zyne erfgenamen had benoemd.

Nu was de zoon des havenwerkers een ryk man; want oom liet een aenzienlyk vermogen achter. Na de ter aerde bestelling van ooms overschot, kwam de oude Robyns, wiens vrouw insgelyks sedert een paer jaren het tydelyke met het eeuwige had verwisseld, by zyn zoon inwoonen. In den beginne ging alles redelyk wel; maer daer Pieter niet meer wilde dat zyn vader zich met de boodschappen gelastte, verveelde de oude man zich allengs hoe meer en het gebeurde ook meer dans eens dat hy by zich zelve dacht:

- Waerom ben ik toch geen havenwerker gebleven? Ryk zyn, kan een schoon ding wezen; doch my gaet het niet af. Wanneer men niets te doen heeft, dan duren de dagen verduiveld lang, en van den morgend tot den avond geeuwen, dit is waerachtig, toch ook niet heel plezierig.

Om zich bezigheid te verschaffen, gebeurde het dikwyls dat de oude Robyns, die nu de vader eens ryken nyveraers was, even als of hy een gemeen werkman ware geweest, een bezem in de handen greep en er mede het bureel of de werkhuizen keerde, of wel hy haelde kolen uit den kelder en deed alzoo het werk der meiden, of stond aen de straetpoort zyn kort pypken te rooken. Wanneer het geviel dat Pieter

zulks zag, dan beknorde hy hierover zynen vader, en verzocht hem zulks in het vervolg niet meer te doen.

- De menschen zouden er schand over spreken, - zegde hy, - indien zy zagen dat ik u liet werken even als een gemeen werkman, en zoo gy wilt rooken, dan kunt gy immers wel eene cigaer aensteken.

- Kom, kom, - antwoordde vrolyke Rik, - laet de menschen klappen; zy moeten immers toch altoos iets vertellen? Ten andere, indien ik my niet met het een of ander kan bezig houden, dan droog ik nog uit als een stuk hout. En wat de cigaer betreft, dat gaet my niet af; ik ben aen myn pypken gewoon; het is my een oude vriend die ik niet kan laten. Ik weet niet wat gy in het hoofd hebt, Pieter, met my de minste bezigheid te willen verbieden. Gy zelf arbeidt van den morgend tot den avond; even als ik, zyt gy er aen gewoon. De arbeid is uw leven, even als hy het myne is, en zoo gy u het werken moest ontzeggen, dan zoudt gy u welhaest verdrieten en ziek worden. Oude gewoonten, jongen, verleert men niet gemakkelyk.

Pieter gevoelde te wel, dat al wat zyn vader inbracht niet van gegrondheid was ontbloot, ook zegde hy:

- Ik verbied u niet u met het een of ander bezig te houden; maer waerom verkiest gy ook altyd het vuilste en gemeenste werk te verrichten?

- Omdat.... omdat....; welnu, omdat ik er aen gewoon ben. Zeg my eens, Pieter, waerom werkt gy, die een ryk man zyt, niet liever op uw bureel dan in uwe

werkhuizen? Zou het niet zyn omdat gy er ook, van jongs af, aen gewoon zyt? Uwe kinderen zullen misschien niet arbeiden, omdat zy van ryke ouders afkomstig zyn, en het dus niet behoeven om in hun bestaen te voorzien; doch, indien het zoo is, dan beklaeg ik de arme kleinen; want, wees er zeker van, zy zullen zich niet weinig verdrieten: elke dag zal zyne verveling aenbrengen en hun eene week toeschynen.

- Het is waer, vader, dat Désiré en Félicité ryk genoeg zullen zyn, om niet noodig te hebben zich met iets bezig te houden; doch ik weet ook dat de arbeid den mensch gelukkig maekt; daerom zal ik hen leeren werken, zoo als gy het my hebt geleerd.

- Ik hoop dat het zoo zal geschieden, antwoordde vrolyke Rik; - want de ledigheid is tot niets goed: zy is de bron van alle ongeregeldheden. Vergeet niet, Pieter, dat het dikwyls gebeurt, dat de fortuin die vele ouders door hunne onophoudende werkzaemheid hebben byeengeschraveld, door hunne kinderen, binnen korte jaren, in ledigheid werd verteerd, en dit dikwyls de schuld der ouders is, die hun de werkzucht niet genoeg hebben ingeprent.

Zoo eindigde meesttyds het gesprek tusschen de oude Robyns en zyn zoon, wanneer het geviel dat deze zyn vader beknorde omdat hy zich veroorloofde den arbeid der meiden of werklieden te verrichten. Wat vrolyke Rik betrof, hy wilde er niet van hooren van zyne werkzaemheden af te zien en hy bleef zyne korte pyp rooken, even als toen hy als havenwerker, tot het lossen en laden der schepen werd gebezigd. Arbeiden en leven scheen hem onafscheidbaer; ook was het slechts dan, wanneer de ouderdom hem belette zich met iets bezig te houden, dat hy van den arbeid afzag. Dan ook kwam zyn gezegde, dat de arbeid zyn leven was, zich spoedig bewaerheden; want den ganschen dag deed hy niets dan geeuwen en zich vervelen. Dit duerde echter niet lang. Weinige weken verliepen er slechts, of de oude man werd onpàsselyk, en weinige dagen later riep hy Pieter en Sophia by zich. Toen deze zyne bedstede waren genaderd, greep hy noch eens hunne handen in de zyne, richtte zich noch eens half op, waerna hy zegde:

- Pieter, jongen, leer de kleinkinderen werken. De arbeid heeft my en u gelukkig gemaekt; hy zal hen ook niet hinderen. Ik zegen u allen.

Dit ware zyne laetste woorden; want eenige stonden later blies de oude man, in de armen zyner kinderen, den laetsten adem uit.

Het stoffelyk overschot van den vader des ryken nyveraers, dien men, tot het einde zyns levens, vrolyken Rik bleef noemen, werd met groote pracht ter aerde besteld, en zy die hem hadden gekend, waren het algemeen eens, om te zeggen, dat er nooit een gelukkiger man had geleefd dan de brave werkzuchtige Robyns.

Meermaels had Pieter, die, even als zyn vader de weerde des arbeids kende, dezen beloofd zyne kinderen te leeren arbeiden; doch hoe goed hy ook dacht woord te zullen houden, de omstandigheden besloten er anders over. Désiré en Félicité waren de zoon en dochter van ryke ouders; zy moesten dus ook eene opvoeding genieten in verband met den staet dien zy in de maetschappy geroepen waren te bekleeden. Beiden werden dus naer de kostschool gezonden, en daer zy wisten dat hunne ouders vermogend waren en zy eens over die fortuin zouden kunnen beschikken, leerden zy er niet veel. Désiré had slechts eene liefhebbery, en dat was de muziek, hy speelde tamelyk wel de viool, en om zich hier mede bezig te houden, verzuimde hy al het overige. Wanneer hy, na eenige jaren in de kostschool te hebben verbleven, terug huiswaerts keerde, was hy een groote weetniet, die zich in het hoofd had gesteken, dat arme lieden alleen hoeven te arbeiden. Hy begreep niet eens dat, toen de Alvader na de eerste zonde Adams, het menschdom den arbeid oplegde, die veroordeeling eene verzachtende straf was. De arbeid zou niet slechts in den nooddruft voorzien; maer hy zou ook tevens den mensch tegen verveling en ziekte vrywaren. Met Félicité stond het ruim zoo schoon; zy was eene

volmaekte jufvrouw, kon dansen, zingen, piano spelen, en desnoods met trotsch neêrzien op minder door de fortuin bedeelde lieden dan zy.

Eenige weken na hunne terugkomst in het ouderlyk huis, liet Pieter hooren dat hy wenschte zyn zoon in zyn bureel te zien werkzaem worden; doch de jonge heer wist eenen uitvlucht te vinden om dit tydstip te verschuiven, en daer zyne moeder er over dacht even als hy, was de vader wel genoodzaekt toe te geven. Telkens dat Pieter deze koord aenraekte, werd er een nieuwe uitvlucht gevonden, en het slot van dit alles was, dat de zoon en dochter des ryken nyveraers eindigden met den tyd in ledigheid door te brengen.

Nu zyt gy misschien benieuwd te weten hoe zy zich den ganschen dag vermaekten, of liever hoe zy deden om den morgend aen den avond te knoopen. Désiré sliep alle dagen een gat in den morgend. Na het ontbyt speelde hy eenige stonden op de viool; doch weldra verveelde hem de muziek, en dan werd, natuerlyker wyze, het snaertuig ter zyde gelegd, en daer de jonge heer dan bleef

zitten zonder iets te verrichten, eindigde hy al ras met de armen boven het hoofd uit te strekken en den mond zoo verre open te sparren, dat een onderdaen der engelsche kroon het niet beter zou hebben gekunnen dan hy. Zoo eindigde byna altoos het eerste gedeelte van het dagelyks vermaek des jongen heeren. Des namiddags reed hy te peerd, begaf zich naer den schouwburg, het concert, of op *soirée*, of bleef te huis met pyn in het hoofd. Met mejuffer Félicité ging het ruim zoo schoon: des morgends zong zy, speelde piano, stond byna elk kwaert uers van hare plaets op om voor den spiegel te gaen staen, veranderde tienmael daegs van kleederen, en geeuwde tegen den middag, al was zy dan ook al eene juffer, even zoo zeer als mynheer haer broeder. Des namiddags reed zy uit en des avonds vergezelde zy Désiré naer den schouwburg, het concert of op *soirée.* Hadden zy zich nu naer deze plaetsen begeven, met het inzicht het talent der tooneelisten of muzikanten te bewonderen, dan hadden zy er zich misschien kunnen vermaken; doch zy gingen er slechts heen om zich te laten zien, en daer vele lieden dit wisten, deed men byna altoos als of zy er niet waren; zoo dat zy er, in plaets van genoegen te vinden, zich verveelden, en weldra eindigden met knorren telkens dat zy eene uitnoodiging ontvingen om ergens op *soirée* te gaen. Het eenige waerin Désiré ten lesten nog vermaek scheen te vinden, was den ganschen dag door te klagen over het *spleen* dat hem geweldig deed lyden, en Félicité sprak al wien zy zag over hare *migraine.* Daer dit liedeken door den broeder en de zuster van den morgend tot den avond werd gezongen, eindigde men ook met te gelooven, dat klagen het eenigste vermaek was dat zy kenden.

Na de dood hunner ouders stonden Désiré en Félicité aen het hoofd van een der grootste nyverheidsgestichten, niet alleen der stad, maer ook des lands; doch daer zy niets aen handel of nyverheid begrepen, waren zy genoodzaekt het anderen over te laten. Nu, dit gebeurde ook, en daer hunne fortuin groot genoeg was om te leven, zonder genoodzaekt te zyn den rang dien zy in de maetschappy bekleedden te verminderen, ware dit zoo erg niet geweest, zoo zy slechts hadden geweten hoe zy die fortuin moesten gebruiken.

Wat deden nu de broeder en de zuster? Zy hadden zich reeds zoo lang in hunne geboortestad verveeld dat zy besloten te reizen. Zy wilden alle de voorname badplaetsen bezoeken! - Spa, Homburg, Baden, Ems, Wiesbaden en meer andere waer zich des zomers ryke lediggangers, die zich ziek wanen en zoo wel te pas zyn als gy en ik, vergaderen. In deze plaetsen verteerden zy veel, oneindig veel geld, en hoe meer zy er verteerden, hoe meer ook schenen zy er zich te vervelen. In het meestendeel der badplaetsen, die men *le rendez-vous d'été du monde fashionable* heet, wordt er gespeeld.

Wanneer Desiré en Felicité zich genoeg op de wandeling in de *kursaal* of in de *redoute* hadden verveeld; toen zy er geen vermaek meer in vonden, - en er bestaet voor lieden die wel te pas zyn weinig vermaek in - van het bronwater te drinken, - namen zy insgelyks hunnen toevlucht tot het spel.

Zy traden het speelhuis dan binnen met het inzicht te spelen; zy schaerden zich rond de tafel met haer groen tapyt, rond de tafel waer zilveren en gouden muntstukken op rinkelden dat er de oogen van glinsterden en er de zenuwen van trilden; waerop eene onachtzame hand heele pakken banknoten wierp, die een oogenblik later weêr verdwenen; zy schaerden zich rond de verleidende speeltafel, die men niet naderen kan, hoe men er zich ook tegen gewapend heeft, zonder deel te nemen aen het spel.

En Désiré en Félicité namen er plaets met het inzicht te spelen. - Nu wonnen zy, dan verloren zy; doch ten slotte, - zoo als het byna altoos het geval is, - was de *roulette* en de *trente et quarante* hun niet zeer gunstig; want toen het schoone

jaergety voorby was, bevonden zy dat hunne fortuin ten minste met honderd duizend franks was ingekrompen. Het verlies was groot; doch zy waren immers ryk genoeg, dachten zy, en den volgenden zomer zouden zy dit wel terug winnen. Daerop verlieten zy de badplaets, om zich naer Parys te begeven, waer zy den winter wilden doorbrengen.

Het volgende jaer bezochten zy wederom de badplaetsen en het verleidend *tapis vert* had in den broeder en de zuster twee getrouwe bezoekers. Zoodra het speelhuis open was, mocht men zeker zyn er Désiré en Félicité te zullen vinden. Hun eenig doel, hun eenig streven was thans de bank te doen springen. Doch wanneer de herfst dáér was en de *monde fashionable* de badplaetsen verliet, was de bank nog niet gesprongen: zy had integendeel eene nieuwe, eene groote bres in hunne fortuin gemaekt. De broeder en de zuster hadden goed gedaen weder te keeren naer hunne geboorteplaets, waer het leven veel zuiniger is voor ryke lieden dan in Frankryks hoofdstad; doch zy deden dit niet: zy zouden er zich te zeer hebben verdroten, dachten zy, daerom trokken zy ook terug naer Parys.

(Wordt voortgezet.)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Een tafereel van Godfried Schalken.

De hollandsche en vlaemsche scholen, - twee takken van éenen boom, - hebben beide uitmuntende kunstmeesters voortgebracht. Glansen aen de eene zyde, de namen van Van Eyck en Rubens, aen de andere, glinsteren die van Lucas van Leyden en

NAER EENE SCHETS VAN GODFRIED SCHALKEN, DOOR HUBERT MEYER. STEEND. A. POSSOZ.

Rembrandt; - wat echter opmerking verdient, en getuigt van der eensgestemdheid der beide scholen, is dat hare kunstenaren, buiten hunne eigene geniale scheppingskracht, door hun onwaerdeerbaer koloriet, evenzeer uitmunten.

Tot nu toe hebben wy, getrouw aen onzen titel, in ons tydschrift, slechts werken onzer vaderlandsche meesters medegedeeld; een gelukkig toeval stelt ons in staet heden ook de plaet te geven van eenige voortbrengselen van Noordnederlandsche kunstenaren. Wy hopen dat onze lezeren deze uitbreiding met welgevallen zullen beschouwen daer het bestuderen der eigenschappen eener *aenverwante* school niet dan goede gevolgen voor de vlaemsche kunst kan bezitten.

De plaet aen het hoofd van dit artikel gedrukt, is naer eenen der meestbefaemde meesters der hollandsche school, Godfried Schalken, uitgevoerd. Deze kunstenaer werd, gelyk men weet, in 1643 geboren te Dordrecht, alwaer zyn vader met het ambt van Rektor der Latynsche school was bekleed. Godfried ontving het eerste kunstonderricht van Samuël van Hoogstraten die zelfs een leerling van Rembrandt was geweest; daerna trad hy in het werkhuis van den vermeerden Geerard Dow, ‘in wiens stijl, zegt Immerseel, wien wy eenige dezer inlichtingen ontleenen, hy moderne huizen, meest by kaars- en lamplicht geschilderd heeft.’ Schalken bezocht

Engeland en voerde aldaer het portret uit van koning Willem III, welken hy by kaerslicht voorstelde. In zyn vaderland teruggekeerd, vestigde hy zich met der woon te 's Hage alwaer hy ten jare 1706 overleed.

Onder het getal van Schalken's beste werken, roemt Hoebraken het tafereel de *verloochening van St-Petrus waar eene meid hem het licht in het aanzicht doet schijnen.*

Naestgaende plaet vertoont eveneens eene *scène* met kaerslicht; eene freule houdt eene lichtpan terwyl een jongeling het licht poogt uit te blazen. Dit tafereel is zeer uitvoerig bewerkt, en bewyst welken fynen toets de hollandsche meester bezat.

Arbeid en ledigheid.
(Vervolg en slot, zie bladz. 1 en 11.)

Wanneer het volgend schoone jaergety weêr dáér was, bezochten Désiré en Félicité op nieuw de badplaetsen. Zy waren nu driftige, hardnekkige spelers geworden. Elken dag dien God verleende, togen zy naer het speelhuis, waer zy zich altoos aenboden vooraleer er nog iemand anders te vinden was, en nimmer verlieten zy het *tapis vert* dan toen alle overige spelers reeds verdwenen waren. Somtyds geviel het ook wel eens dat het lot hun gunstig was; maer toch waren zy er verre van af de bank te doen springen; want op eens dat zy wonnen, verloren zy negenmael. Zulks zou hun de oogen hebben moeten doen openen, en het verlies dat zy byna dag op dag ondergingen, zou hun het spel hebben moeten doen ontvluchten. Zoo hadden, ten minste, wysredenerende lieden gehandeld; maer de broeder en zuster waren geene wysredenerende lieden: zy waren onder den invloed van het spel, en wanneer men slaef is dier drift, - en wie treedt het speelhuis binnen zonder het te worden? - dan speelt men altoos voort, altoos, zonder omzien.

Het spel is eene noodlottige drift. Een speler wordt voortgedreven door iets machtiger dan hy zelf. Hy zou willen ophouden, het speelhuis ontvluchten; toch zou hy niet kunnen. Even als de wandelende jood moet hy voort, voort, altoos voort, zoolang tot dat zyne gansche fortuin verspeeld is; tot dat hy van ryk arm is geworden; tot dat hy, van zyne vroegere weelde vervallen, zyne toevlucht moet nemen tot den bedelzak, de misdaed, of, - wat maer al te dikwyls het geval is, - de zelfmoord.

De zelfmoord? zou het spel den mensch zoo verre kunnen brengen? hem zoo diep doen dalen? Niet dan al te dikwyls; want het meestendeel der spelers zyn lafhertigen, die niet eens, zoo als de Franschen het heeten, *savent prendre leur parti en braves;* dat wil zeggen, dat zy niet weten van den nood eene deugd te maken; dat zy de zielskracht missen die zy zouden dienen noodig te hebben om, wat zy met kaert en dobbelsteenen hebben verspeeld, door moed en aenhoudende werkzaemheid te herwinnen.

Ook zoo ging het nu met Désiré en Félicité. Eerst aenzagen zy het spel als een hulpmiddel tegen de verveling; maer toen zy een gedeelte hunner fortuin hadden verspeeld, waren zy als aen de tafel vastgenageld: hun inzicht was toen het verlorene te herwinnen. Ongelukkiglyk ging het hun niet naer wensch. Wel integendeel; want na eenige zomers achtervolgens de badplaetsen te hebben bezocht, kwam er een dag, dat zy zich in de droeve noodzakelykheid bevonden elkander te moeten bekennen, dat het laetste overschot hunner fortuin ingebrokkeld was; dat de *croupiers* hunne laetste goudstukken tot zich hadden geschard. Dit was voor beide eene bittere teleurstelling: in plaets van de bank te hebben doen springen, waren zy doodarm en bezaten den moed niet in den arbeid hun bestaen te zoeken. Désiré en Félicité hadden willen voortspelen; nu zy geen geld meer hadden, wilden zy hun woord verpanden; maer het woord van geruineerde lieden is by de *croupiers*, die niets dan banknoten en klinkend goud kennen, geene gangbare munt. Er bleven dus de speelzuchtige broeder en zuster niets over dan, met lichtbeladene koffers en doozen, de laetste badplaets waer zy *trente et quarante* hadden gespeeld, zoodra mogelyk te ontvluchten.

Maer waer moesten zy zich thans heen begeven? Verre gaen, konden zy niet, daer zy geene middelen bezaten om de reiskosten te betalen. In de naest bygelegene stad hielden zy dus stil en betrokken er een der voornaemste hotels; doch na er eenige dagen te hebben verbleven, reisden zy verder, slechts eene zaek vergetend, te weten: den weerd te betalen. Zoo deden zy nu overal waer zy afstapten: in de eene plaets vertoefden zy eene week, in de andere eene maend, in sommigen nog langer, en altoos reisden zy verder, zonder naer hunne rekening te vragen. Maer om van de eene plaets naer de andere te reizen behoefde hun toch geld, en dit hadden zy niet. Hunne juweelen waren verkocht eer zy uit de laetste badplaets vertrokken; zoo dat zy zich genoodzaekt zagen tot lage middelen hunne toevlucht te nemen. Zy kochten dan in de winkels en by de goudsmeden, shals, zyden en cachemieren stoffen of juweelen, die zy naer hun hotel deden brengen en vergaten te betalen, en deze voorwerpen verkochten zy tegen spotpryzen, in de eerste stad de beste waer zy aenkwamen: Désiré en Félicité waren nu *des chevaliers d'industrie* in den vollen zin des woords. Doch, daer zulke lieden van dag tot dag talryker worden, konden zy by vele winkeliers niet slaegs komen, en daer de policie een waekzaem oog in het zeil hield, was het hun niet mogelyk, lang tot de aftruggelary hunne toevlucht te nemen. Er kwam dus een dag dat zy niet voor- noch achteruit meer konden; want reeds hadden zy zulk groot getal winkeliers bedrogen, dat de policie het *signalement* van Désiré en Félicité door de dagbladen had bekend gemaekt.

Werkzame lieden zyn doorgaens moedig; terwyl zy die de ledigheid beminnen, uitermate laf zyn. Hadden Désiré en Félicité sints lang de kennissen die zy in de muziek bezaten, willen benuttigen, zy hadden ruimschoots in hun bestaen kunnen voorzien: doch daertoe ontbrak hun zelfs het gedacht; zy zagen nu slechts twee uitwegen: het gevang of de zelfmoord. Het eerste schrikte hun af, daerom verkozen zy de laetste: - het leven, - dachten zy, - was hen nu toch tot last geworden.

Ofschoon de gedachte der dood hen deed huiveren; ofschoon er hen een traen in de oogen blonk, toen zy hunnen keus tusschen beide hadden te bepalen, toch besloten zy dat, eer de dag zou ten einde zyn, zy zich van het leven zouden hebben beroofd...

Dit zou nu het einde zyn van hen die in weelde waren groot gebracht, van hen die, - hadden zy slechts gewild, - tusschen de gelukkigsten der aerde hadden kunnen worden gerekend. Yselyk einde!

Doch gelukkig voor beide, was er iemand die hen van naby bewaekte.

In de laetste stad, waer zy onder een valschen naem verbleven hadden, had iemand hen herkend; dadelyk had deze bemerkt dat de broeder en zuster niet in welstand verkeerden, en daer hy de door de policie in de dagbladen opgegevene signalementen had gelezen, had hy de zekerheid

verkregen, dat zy op niemand anders dan op Désiré en Félicité konden worden toegepast. Hy volgde hen dan ook overal op. Een avond zag hy den broeder alleen het hotel verlaten, eenige straten doorkruisen en, eindelyk, by een wapenmaker binnen treden. De vreemdeling bleef voor het venster des wapenmakers staen en zag hoe Désiré een pistool, alsook eenig poeder en lood kocht, een stuk geld op de toonbank wierp; waerna hy den winkel verliet en den weg van het hotel hernam.

- De broeder en zuster hebben iets beslissends in het zicht, - dacht de vreemdeling; - doch ik zal er by zyn.

En Désiré werd nogmaels door zyn bewaker opgevolgd. Aen het hotel gekomen, traden beide, de eene voor, de andere na, binnen. Désiré klom de trappen op; zyn bewaker deed hetzelfde. Op het tweede verdiep opende mynheer Robyns de deur eener kamer, waer hy binnen trad.

Doch vooraleer hy den tyd had deze achter zich te sluiten, sprong de vreemdeling, die hem achtervolgd had, insgelyks het vertrek binnen.

By deze onverwachte verschyning, stond Désiré gansch onthutst en zyne zuster, die een weinig verder de kamer in, op een sopha zat, sprong verschrikt recht. Désiré en de vreemdeling bleven een oogenblik tegenover elkander staen, zonder dat een beider een woord sprak. Eindelyk toch besloot Désiré een einde te stellen aen dezen voor hem zoo onrustbarenden toestand, en dacht den vreemdeling te vragen wie hy was en waerom hy zich veroorloofde, ongeroepen, by hem binnen te treden; doch deze, zulks bemerkende, was hem voor, en vroeg:

- Désiré Robyns, kent gy my niet?

De broeder van Félicité mat den vreemdeling van het hoofd tot de voeten, waer op hy ‘neen’ schudde.

- *Ik* ken u echter zeer goed, - hernam de vreemdeling.

- Gy kent my niet, - onderbrak hem Désiré spytig; - myn naem is niet Robyns; ik heet Daniël Van Ouwerkerke.

- Ja, - sprak de vreemdeling, - gy noemt u thans Van Ouwerkerken, gisteren heette gy u Roelofs, verleden week Bosschaerts, over eene maend Liebrechts, en hoe duivel! weet ik nog meer; maer uw echte naem is toch Désiré Robyns... De policie kent u onder al de valsche namen die gy u sedert eenigen tyd hebt gegeven; alleen uw echte naem is haer nog onbekend; doch lang zal het niet aenloopen, of ook dien zal zy kennen. Uwe aftruggelaryen zyn voor haer geen geheim meer; uw signalement staet in alle dagbladen te lezen; binnen kort, misschien heden nog, zult gy in hare handen zyn.

- Gy bedriegt u, mynheer, - antwoordde Désiré koelbloedig, - gy bedriegt u; ik ben niet wien gy denkt.

- Ik bedrieg my niet, Désiré; het is niet van heden dat ik u heb opgevolgd; reeds sedert eenige dagen heb ik u niet uit het oog verloren. Zeg my, wat zyt gy voornemens te doen met het pistool dat ik u daer zoo even zag koopen.

- Hemel! - gilde Félicité en sloeg zich de handen voor het aengezicht.

- Wie zyt gy, mynheer, die my, in myne wooning, rekening over myn doen en laten durft vragen! - sprak Désiré Robyns gramstoorig; - weet gy wel, dat ik het recht heb u hier buiten te werpen.

- Wees kalm, vriend, - antwoordde de vreemdeling; - want zoo gy dit laetste deed, begingt gy eene laffe daed. Ik heb u niet opgevolgd, om u den bekrompen staet waerin gy verkeert te verwyten; maer wel om u ter hulp te komen Toen ik u dit pistool, dat gy dáér, in den zak uws kleeds, hebt weggeborgen, zag koopen, kreeg ik de verzekering dat het tyd werd ter uwer redding toe te snellen. Nu ik hier ben, zeg my wat ik voor u doen kan.

- Maer wie zyt gy dan toch? - vroeg Désiré met nieuwsgierigen angst.

- Désiré, kent gy uw oude kollegiemakker, kent gy Lambrecht Daelemans dan niet meer? - vroeg de vreemdeling, Robyns by de handen vattend; - ja, niet waer? Ik zie het in uwe oogen, dat gy my nog kent. Wat zal ik doen om u te redden?

- Ik dank u, vriend, - antwoordde Désiré eenigzins ontroerd; - ik dank u voor uw welwillend aenbod; doch er is niemand die wy redden kan.

- Hoe! gy weigert myn aenbod? Gy verkiest liever eene laffe daed te begaen? want het pistool dat gy gekocht hebt, waertoe is het anders bestemd?

Désiré zweeg en blikte ten gronde; zyne gansche houding verried dat hy ten uiterste ontroerd was. Félicité stortte voor des vreemdelings voeten op de knieën en terwyl zy de armen tot hem uitstrekte, sprak zy smeekend:

- Och! mynheer, red ons! in 's hemels naem, red ons.

- Maer begrypt gy dan beide niet, onderbrak haer Désiré, terwyl hy haer by den arm vatte, om haer van den grond te doen opstaen, - dat ik, de zoon eens millionaris, geene aelmoes kan aenveerden, en vooral niet van u, den zoon van geringe burgerouders?

- Ook bied ik u die niet aen, - antwoordde Lambrecht Daelemans, altoos even zachtmoedig, daer hy de

gemoedgesteltenis waerin zyn ongelukkige vroegere schoolmakker verkeerde maer al te wel begreep en eerbiedigen wilde; - ik kom u slechts voorstellen, eene zekere som ter leen te geven, die gy my later, wanneer het u best gelegen valt, zult terugbezorgen. En wat nu de zwarigheid betreft, die gy denkt te zien in de geringheid myns stands, die moogt gy gerust ter zyde schuiven; want zoo het waer is, dat myne ouders slechts geringe burgerlieden waren, dan ook is het waer, dat ik, door aenhoudenden arbeid, in het bezit ben van een vermogen dat jaerlyks aengroeit, en my hopen laet eens een vermogend man te worden.

- Uw aenbod is schoon, mynheer, - sprak Désiré, - het treft my diep; doch ik kan er niet in toestemmen.

- Dan verkiest gy een zelfmoorder te worden?....

Désiré zweeg nogmaels. De vreemdeling greep hem by de handen en hernam:

- Robyns, vriend, zeg my, waerom weigert gy myn aenbod? Het is nogthans het aendenken onzer oude vriendschap die my u heeft doen volgen, ten einde u te kunnen redden.

- Nooit zou ik u een penning kunnen teruggeven, - stamelde Désiré.

- Welaen, Désiré, broeder, - sprak nu Félicité, zich oprichtend, - indien gy het aenbod uws vriends blyft van de hand wyzen, dan stem ik er in toe. Ik zal werken om in beider bestaen te voorzien, arbeiden om eens hetgeen wy heden ontleenen, te kunnen teruggeven.

- Goed zoo! dat is het! - riep nu mynheer Daelemans in verrukking uit, - blyf in deze goede gedachte volherden, mejuffer, en gy zult het leven, dat u zoo even nog onverdraegzaem toescheen, beminnen; want de arbeid alleen maekt den mensch gelukkig. Wat ik u zeg, komt u thans misschien nog als eene alledaegsche machtspreuk voor; maer eens, ik hoop het, zult gy my bekennen dat gy ondervonden hebt, dal het iets meer, dat het eene waerheid is.

- Ik geloof u reeds, mynheer, zonder het te hebben ondervonden, - sprak Félicité, - want: de ledigheid is het oorkussen van den duivel, heb ik ook steeds eene ydele machtspreuk gewaend, en de ondervinding heeft my geleerd, dat zy slechts wysheid en waerheid bevat. Indien nu de eene waer is, kan de andere onmogelyk falen.

Lambrecht Daelemans, Désiré's oude schoolmakker, ried thans de broeder en zuster aen, zoodra mogelyk het land te verlaten, ten einde de nasporingen des gerechts te ontvluchten, en in den vreemde, door den arbeid, trachten in hun bestaen te voorzien. Om hun in staet te stellen zulks te verwezentlyken stelde hy Félicité eene genoegzame som gelds ter hand om hunne reize te betalen en een nog al geruimen tyd het noodige te verschaffen, indien het ongeval wilde dat zy niet spoedig bezigheid vonden.

Reeds den volgende dag vertrokken de broeder en zuster naer Oostende, van waer zy met den mailboot naer Engeland stoomden. Daer zouden zy plaets nemen op eenen anderen boot, die hen naer Amerika zou overvoeren.

Er waren ongeveer vier jaer verloopen sedert het vertrek van Désiré en Félicité Robyns, en nog had Lambrechts Daelemans niets van hen vernomen. Hy begon te denken dat de broeder en zuster zich in de nieuwe wereld zoo min als in de oude, aen den arbeid hadden kunnen gewennen, en misschien het armzaligste leven leidden dat kon worden uitgedacht. Hy nam dan ook het besluit niet meer aen hen te denken, en wat de som gelds betrof die hy hun had geleend, deze dacht hy nooit meer te zullen terug zien. Groot was dan ook zyne verwondering, toen hy, op zekeren dag dat de amerikaensche koerier was aengekomen, tusschen zyne handelsbrieven, een brief met het opschrift eener vreemde hand aentrof, en nog grooter werd deze wanneer hy, na den brief te hebben opengebroken, onder het schrift het handteeken

van Félicité Robyns bemerkte. Hy haestte zich dan ook het schrift te lezen, dat omtrent het volgende inhield.

Savannah, 13 july 18..

Geachte Heer,

Misschien hebt gy reeds meer dan eens gedacht dat gy, nu omtrent vier jaer geleden, toen gy ons door uwe welwillende tusschenkomst, uit de beklagelyke omstandigheden waerin wy ons bevonden, reddet, uwe hulp had verleend aen ondankbaren uwer meêwaerdigheid onweerdig. En niet zonder eenige gegrondheid; want sedert ons afscheid te Oostende, lieten wy u niets van ons hooren. Gy zult ons dit vergeven, mynheer, wanneer ik u zal hebben gezegd, dat ik u geene tyding wilde geven, vooraleer ik u de som, die gy ons zoo edelmoedig ter hand steldet, kon terug beschikken. Thans dat ik dit kan, voldoe ik met wezentlyk genoegen aen deze voor my dierbare plicht. Ingesloten vindt gy eenen wissel voor hetgeen wy u schuldig zyn, en tevens bied ik u mynen innigen dank aen voor uw edelmoedig gedrag jegens myn broeder en my. Wees verzekerd, mynheer, dat gy door uwe edelmoedige tusschenkomst geene ondankbaren hebt gered; maer lieden die diep rampzalig waren en thans het leven, dat hun toen

ondragelyk scheen, hebben leeren beminnen. Maer wat zeg ik! Neen, wat ik u schryf is niet heel en gansch waer. Wy zyn met ons twee, en er is slechts een gelukkige; slechts een beider heeft het leven leeren waerderen en beminnen.

Toen wy hier aenkwamen, herinnerde ik my wat gy ons hadt gezegd, namentlyk: dat de arbeid den mensch gelukkig maekt. Men hadt my altoos vezekerd dat ik kennis der muziek bezat en tamelyk goed de piano bespeelde. Ik stelde my dan ook, van den eersten dag af, als leermeesteres der muziek aen, en op korten tyd verkreeg ik vele leerlingen, tot de beste familiën van Savannah behoorende, wier ouders my rykelyk betaelden. Niet alleen stelde my zulks in staet om ruimschoots in ons bestaen te voorzien; maer ik ondervond ook dat het waerheid was wat gy had gezegd. Ja, de arbeid doet de beslommeringen aen het leven verbonden vergeten; de arbeid doet het leven achten en beminnen; de arbeid maekt den mensch gelukkig. Toen ik ryk was, deed ik niets, en ik verveelde my dag in, dag uit, en thans dat ik werk van den morgend tot den avond, ben ik te vrede en gelukkig. Dit alles ben ik u verschuldigd.

Gelukkig!... Den ik het wel? Neen, en ik geloof niet dat de mensch, op aerde, volkomen gelukkig kan zyn. De Heer heeft het misschien alzoo geschikt. En toch gevoel ik dat ik het zou kunnen zyn, indien niet zekere omstandigheid het belette. Volgens myn uiterlyk te oordeelen, ben ik gelukkig, en elk die my ziet denkt ook aldus; ook wacht ik my wel iemand, wie het ook zy, te zeggen wat my schort.

Doch u, die zoo edelmoedig jegens ons handeldet, kan ik het niet verzwygen; u wil ik deelgenoot maken van wat ik niemand anders zou willen bekennen.

Myn broeder is er verre af gelukkig te zyn, en dit bewolkt mynen hemel, die anders helderblauw zou schynen. Hy heeft zich aen den arbeid niet kunnen zetten; ook verveelt hy zich zoo zeer als immer. De dagen schynen hem maenden en meer dan eens heeft hy zich willen... Neen, dit woord kan ik niet neêrschryven. Genoeg zy het u te weten, dat ik genoodzaekt ben, hem altoos en overal te bewaken; want anders weet ik niet wat er zou kunnen gebeuren. De hemel geve, dat hy nimmer zyn rampzalig voornemen ten uitvoer brenge. Mocht hy eens het geluk des arbeids leeren kennen, zoo als ik het thans ken, dan ook zou het leven hem niet meer ten last verstrekken. Hiervoor bid ik dagelyks den goeden God; doch wanhoop byna myn wensch ooit te zien verwezentlyken.

Nog eens, geachte heer en redder, ik bedank u hertelyk voor uwe edelmoedige tusschenkomst, en noem my,

Uwe immer dankbare vriendin,

FÉLICITÉ ROBYNS.

De lezing van dit schrift vergenoegde Lambrecht Daelemans, niet zoo zeer omdat hy zich terug in het bezit zag der door hem aen de broeder en zuster geleende som gelds, dan wel omdat hy de verzekering had verkregen dat hy, ten minste, een beider, het leven had leeren waerderen en beminnen.

Er verliepen nu wederom eenige jaren, zonder dat mynheer Daelemans iets betrekkelyk hunner vernam, en wellicht ware hem nimmer diesaengaende iets verder ter wete gekomen, zoo hy niet, voor handelszaken, genoodzaekt ware geweest, eene reize naer Amerika te doen. In de nieuwe wereld bezocht hy het meestendeel der byzonderste handelsteden; ook te Savannah had hy bezoeken af te leggen. Het eerste huis waer hy zich aenmeldde, was dit van een der byzonderste handelaren der stad, en het belang dat hy stelde in het lot van Désiré en Félicité Robyns, spoorde hem aen iets hunner betrekkelyk te vernemen. Hy vroeg dan ook zynen handelsvriend of hy de broeder en zuster kende.

- Of ik hen ken? - antwoorde deze, - Mejuffer Robyns, was hier geacht en bemind; zy was eene lieve juffer, die zich in elke goede familie mocht aenbieden en er ook gezocht werd. Men dacht hier algemeen dat zy van goeden huize was, al verkeerde zy dan ook in geringe omstandigheden, toen zy met haer broeder hier aenkwam. Myne dry dochters heeft zy leeren zingen en pianospelen. Gy ziet wel dat ik haer goed heb gekend

- Was?... Heb gekend?... - Vroeg mynheer Daelemans eenigzins verwonderd, - bewoont zy dan deze stad niet meer?

- Sedert een paer jaren is zy overleden.

- En haer broeder?

- Is insgelyks dood... doch dezes einde was rampzaliger als dit zyner zuster. In de nieuwe wereld moet men arbeiden zoo wel als in de oude, misschien meer nog; wy Amerikanen stellen den arbeid boven alles. De Engelschen zeggen: *Time is money,* en wy: *Working is happiness.* Désiré Robyns kon zich den arbeid niet eigen maken, en toen zyne zuster stierf, had hy weldra de kleine fortuin die zy hem naliet, verteerd. Er was dan niemand meer die voor hem zorgen zou. Wel waren er eenigen der

gewezen leerlingen zyner zuster, die hem hulp aenboden, doch om deze te aenveerden was hy te grootsch: alle hulp stiet hy van de hand.

- En hoe kwam hy dan aen zyn einde? - vroeg mynheer Daelemans.

- De rampzalige heeft zich gezelfmoord, - was het antwoord des Amerikaens.

Lambrecht Daelemans bracht nu het gesprek op een ander onderwerp, niet te min dacht hy:

- Dit is een bewys te meer ten voordeele der waerheidsspreuk, dat de ledigheid het oorkussen des duivels is, dat zy den mensch ontzenuwdt en voor de laegste daden vatbaer maekt. De grootvader van Désiré en Félicité was slechts een gemeen havenwerker, maer hy beminde den arbeid en was gelukkig. Hun vader was zyne fortuin verschuldigd aen zyne werkzucht, en, na zyne dood, verteerden zyne kinderen deze fortuin in ledigheid. Désiré en Félicité waren rampzalig, en het was eerst toen de laetste begon te arbeiden dat zy het leven leerde waerderen; terwyl haer broeder, die de ledigheid bleef beminnen, een zelfmoorder werd.....

En nu, myn zoon, nog eens, wanneer ik niet meer zal zyn, overlees dan deze regelen opzettelyk voor u geschreven: zy zullen u den arbeid en het leven leeren beminnen, even als uw vader die beminde; zy zullen u, even als uw vader, de ledigheid doen haten en vluchten. Wanneer u iemand het italiaensche *Dolce far niente* mocht roemen, antwoord dan steeds met het amerikaensche *working is happiness.*

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Wilgenlooverkransje
ter nagedachtenis des toondichters J.-F.-J. Janssens.[1]

Ach! waerom dringt gy de enge smertcel binnen,
O lieflik morgenlicht waer de arme rust?
Vergetelheid houdt wellicht zyne zinnen
En zynen zielsstorm eene poos gesust!
Wie weet of thans de geest des slaeps voor de oogen
Des martelaers, geen sterrenveld verspreidt,
Langs waer hy hem van licht tot lichten leidt?
Wie weet ook of zyn hert niet opgetogen
Door geestdrift by een hemelsch zangakkoord
Wêer denkt dat hem den gloed der jeugd behoort?

Hy slaept en droomt, - o mocht hy nooit ontwaken! -
De daemon van den geest heeft eenen stond
De wreede folteringen willen staken; -
Dat hert is doodelyk genoeg gewond!
Zyn droom is schoon! - de bitterheid vergeten,
Die hem de looden kelk des levens bood,
Waent hy zich weêr de lieflingskunstgenoot,
Eer hy zoo diep in rampspoed werd gesmeten,
En voor geluk zyn weenende oogen sloot!

Zyn droom is zoet! - hy leeft weêr in de dagen,

(1) Men weet dat de komponist Janssens door krankzinnigheid werd getroffen. Echter waren er oogenblikken dat hy tot het bewustzyn terug keerde. 'Deze oogenblikken, zegt de heer P. Génard, in zyne *Levensschets van Janssens*, deze oogenblikken waren wreed van smerte; dan dacht Janssens aen hetgene hy eens was geweest, aen het schoone lot dat hem was voorbereid, en dan zag hy plots tot welken graed van vernedering hy was gezonken. Hy krankzinnig!....' - Dichter heeft een dier oogenblikken willen afschetsen.

Toen hy verrukt by 't Godlik snaertuig zat,
En 't teeder hert zoo zalig voelde slagen;
Wyl zyne ziel heur aerdsche boei vergat,
En op een hemelwolk scheen meêgedragen!
Zyn droom is als der moeder droom aen 't kind,
Dat hemelwaerts al lang is weggevlogen,
Doch dat ze in nachtgezichten wedervindt
En aen de borsten drukt, die 't dikwils zogen.

Ziet, op het somber voorhoofd van den dichter,
Ligt weêr 't gevoel dat hem eens heeft bezield!
De donkre nacht is zeker voor hem lichter
Dan dagegloor, die hem den geest vernielt.
Ziet - hy ontwaekt en blikt door de enge venster
Waer hy van ver de zon opkomen ziet,
Die in zyn' borst geen warme levensgenster,
Als in de naekte bloemenkelkjes, giet.

Weêr glanst zyn oog van vuer, en zyn gedachten
Zyn nog begeesterd door den schoonen droom;
Door lieve beelden die hem wederbrachten
In 't bloemenperk der lent'; - doch hoe vol schroom
Hoe pynelyker zal 't ontwaken wezen,
Het wezentlike; - een graf dat hem doet vreezen; -
Wen hy den wyden smertpoel meten zal,
De diepte van zyn' endloos diepen val!
De maertlaerskroon hem om het hoofd geweven,
Zyn dorrend hert gebroken voor het leven!
Zyn stervend hert, alleen gevoed met gal!

Op nieuw zal hy den beker ledig drinken
Door 't noodlot hem gevuld, stil dronk na dronk,
En van zyn' hoogte in zynen afgrond zinken;
Hel! donkre hel! waerin de leste vonk
Der ziel verging....
Zwyg, dichter hoor de klanken
Van zyne stem; - hy richt zich op en spreekt,
Terwyl zyn oog den hemel schynt te danken,
Dat oog, dat langzaem weêr in dwaesheid breekt:

- ‘De kunst is schoon! wat harmonische zangen,
‘Wat englen melodie heb ik gehoord!
‘Ik heb gevoeld, myn adem werd bevangen,
‘Ik vond voor 't zielsgenot geen enkel woord.
‘Wie sterfling schets het Godlik teêr akkoord
‘Dat even daer, als gansch de wereld streelde!
‘O! harmonie, zeg, zyt gy niet de stem
‘Der Godheid, of des engels die rond Hem
‘Van in der eeuwigheid zyn loflied kweelde?

- ‘Ik buig voor u, gy leven myner ziel!
‘Gevoel der toonkunst my volop gegeven,
‘Genot dat my alleen nog is gebleven!
‘Muziek, God zelven, voor wien 'k biddend kniel!
‘Ik voel't, 'k ben een der uitverkorelingen,
‘Die hier beneên een hymne moesten zingen,
‘Een zang die nog van heil myn ziel doorgloeit,
‘Die al wat leeft aen zyn geheimnis boeit!
‘O stroom des lichts dien uit de klanken vloeit,
‘Trotsch klopt myn hert voor u, ik ken uw weerde!
‘Ruisch, snaertuig, spreek! ik ben u nog getrouw!
‘O wee my! zoo ik u verloochnen zou,
‘Zoo lang de slavenboei my knelt aen de aerde!

- ‘Myne arme ziel, onttrek u aen uw' banden!
‘Gy zyt niet meer, ik voel het, wie ge eens waert!
‘Is 't waer dat ramp en smert u overmanden?
‘Is 't waer zyt gy gevallen en ontaerd?
‘Waerom blyft gy in 't brooze lichaem lyden?
‘Dat lichaem, dat zich zelv' verteert, als licht
‘De stof waeruit 't ontvlamt? - o ziele zwicht,
‘Rys uit den nacht! Rys op, wil u bevryden!
‘Zoo ik my zelven thans aenschouw, ik beef!
‘Een schrikbeeld is myn' schaduw, - en ik leef!

- ‘Hoe pynlik ook, 'k wil u nog eens herdenken:
‘Roemvolle dagen keert met uwe vreugd!
‘Toen men de hoop voorspelde aen myne jeugd
‘En 'k in de toekomst my door 't heil zag wenken;
‘Toen my de kunst heur doornenkroon wou schenken,
‘Die in myn hoofd zoo'n diepe groeven liet
‘En schaers genot heur lievelingen biedt.

- ‘Gelyk de noorderwind die klagend over
‘De wouden jaegt, wanneer november koomt;
‘Terwyl hy woest het leste jeugdig loover,
‘In 't nachtuer wegrukt van het droef geboomt;
‘Zoo heeft een storm ook elke bloem ontbladerd,
‘Die bloeide op myne baen, - en één voor één
‘Heb ik hunne asch in 't stervend hert vergaderd:
‘Nacht! wanhoop! naektheid bleven my alleen!

- ‘Ja, als een droom zyn ze uit myn geest gedreven,
‘De illusiën waeraen ik heb geloofd,
‘En 't vuer myn hert nog overig gebleven
‘Is in een stroom van tranen uitgedoofd!
‘Ontzield is 't speeltuig my de hand ontvallen,
‘En elke snaer verbroken, die in 't hert
‘Weleer een wedergalm van vriendschap werd,
‘Toen liefde en roem me een loflied deden schallen!

- ‘Ja 't heugt my nog, toen eens de lofgalm dreunde,
‘En ik den tranenvloed zag eener vrouw,
‘Die diep ontroerd my op den schouder leunde,
‘En my zoo diep verrukt omhelzen wou:
‘'t Was myne moeder, 't moederhert bevangen,

‘Toen zy myn' ziel herkende in myne zangen,
‘Waeraen een drom bewonderaers bleef hangen;
‘Wy keerden weêr, - doch de afgunst bleef getrouw.[1]

- ‘Weg zoete droom, ik hoor van ver den donder, -
‘En myne levenszon die schittrend rees,
‘Ging in een nacht van zwarte wolken onder!
‘Ik boog my diep geslagen door de vrees!
‘Al wat ik dacht dat my nog kon behagen,
‘Al wat ik zoets gedroomd had voor myn lot,
‘Al wat myn boezem eens van heil deed slagen,
‘Al wat ik hoopte en minde werd me een spot!
‘Al wat my heilig was, zag ik verslinden;
‘Ik leek den man dien op de puinen treurt
‘Van zyn' verwoeste woon, by 't wedervinden
‘Van 't lyk der vrouw, voor eeuwig hem ontscheurd!..

- ‘Waer zyn zy thans, die my weleer beminden,
‘Wen voorspoed my geleidde in hare gunst?
‘Toen ik een drom van vleijers en van vrinden
‘Rond my zag weemlen, lievlingsvriend der kunst!
‘Waer blyven zy? - Komt soms nog een my vinden,
‘Het is vol schrik dat hy hier binnen treedt!
‘Hy komt my niet meer aen den hals gevlogen,
‘Doch 'k zie een traen die biggelt in zyne oogen,
‘Want hy gevoelt myn' wanhoop en myn leed;
‘Hy voelt dat in myn wreed bestaen de smerte
‘Alleen nog heerschen kan; - myn' hand is koud,
‘Koud als het bloed dat stoltte rond myn herte,
‘En daerom gaet hy haestig weg, - en rouwt!

‘Vergeten is de dichter in ellende!
‘Verbeelding vlucht! toont my de vrienden niet,
‘Die 'k in de dagen van myn welstand kende
‘En wien het levenslot een hemel biedt!
‘Ik zie hen minnend en bemind! - aenbeden
‘Van eenen engel, een' geliefde vrouw,
‘Die liefde als bloemen strooit op hunne schreden,
‘En al haer heil voor hen opoffren zou;
‘Want zoo er slechts een rimpel van misnoegen,
‘Door achterdocht, door weemoed of door zwoegen,
‘Hun voorhoofd schynt te teeknen, - is zy daer,
‘En komt hun kussend aen den hals gevlogen,
‘En licht dat hoofd, diep op de borst gebogen:
‘De wolk dryft weg; - de hemel is weêr klaer!

- ‘En ik, - ik ben alleen! - alleen! - verlaten!
‘Geen troostende engel waekt hier in dit graf!
‘Wat was myn misdaed voor zoo'n wreede straf?
‘- En niets! niets, kan meer aen myn onheil baten! -
‘Ondankbaer menschdom! menschdom zonder hert!
‘Dat spot en lacht by 't knagen van de smert
‘Dat voor zyn God, het goud en de eigenliefde
‘Aenbidt, - o zeg wat heb ik U misdaen?

(1) JANSSENS koesterde eene groote liefde voor zyne moeder. Zy was het die zyne poogingen gedurig aenmoedigde: ook overleefde de goede vrouw niet lang de ramp die haer haren eenigen zoon had ontrukt. (Hy immers was voor de wereld dood!) Zy stierf op 29 augusty 1833; haer echtgenoot overleed van smerte den 16 october van het zelfde jaer. - Na bynа twee jaren op de ongelukkigste wyze te hebben doorgebracht, volgde JANSSENS zyne ouders in het graf, op 3 february 1835.

‘Dat ik hier zoo moet lyden en vergaen!
‘Onschuldig hert, dat nooit zyn' broeders griefde?

- ‘Is 't waerheid, ben ik zinloos? - is myn leven
‘Het leven van het dier gelyk? - dat niet! -
‘En toch wen ik in 't nachtuer zit te beven
‘Ben ik verschrikt, en hoor by poozen iet

‘Dat my de borst doorsnydt en doet gelooven,
‘Dat ook myn geest zich rede zag ontrooven!
‘O myne ziel, meet zoo uw afgrond niet!
‘Ik twyfel soms; doch hoor dan woeste stemmen,
‘Die myne ziel van angst en vrees beklemmen,

‘Het is der zinneloozen schreeuw, myn God!
‘En ik hier in hun midden! - somber lot! -
‘Myn lot? - Ja ik ben zinloos, - laet my sterven!
‘De wanhoop kan het graf niet langer derven!
‘O geef my rust, het graf! het graf! myn God!

Zwyg, myne zangster by dat wreed herdenken;
Uw teederheid kan dat niet wederstaen!
Gy bloedt en lydt, en kunt slechts tranen schenken,
Aen 't graf waerin de martlaer is vergaen!

VERHULST.

Contich, 23 january.

Kunst- en letternieuws.

De befaemde kunstschilder H. Leys legt de laetste hand aen een groot tafereel: de *Afkondiging der Edikten.* In het volgend nummer zullen wy een uitgebreid artikel plaetsen over dit kunststuk, dat onder de voornaemste des heeren Leys moet gerekend worden.

- De gebroeders Mareels, beeldhouwers te Antwerpen, van wier werken wy reeds gewaegden, zyn in de kerk van Zele (West-Vlaenderen) eenige hunner nieuwe voortbrengselen aen het plaetsen. Wy zagen in den laetsten tyd, in hunne werkhuizen, twee schoone godsdienstige beelden, den *Goeden Herder* en den *H. Marcus* voorstellende, die in de tentoonstelling van Kortryk de aendacht aller kunstliefhebbers opwekten.

Binnen kort deelen wy eene plaet naer een der voortbrengselen des heeren Edward Mareels mede.

- De zoo gunstiggekende plaetsnyder M. Michiels, aen wien men de schoone plaet naer de schildery van baron Gustaef Wappers, Peeter-de-Groote te Zaandam voorstellende, te danken hebben, legt thans de laetste hand aen eene koperetsing naer een der meesterstukken van den heer N. De Keyser, die slechts voor de geabonneerden der *Vlaemsche School* is bestemd.

- De heer Van Halle, een der voornaemste nyverheidskunstenaren van Antwerpen, heeft eenen predikstoel verveerdigd voor de kloosterkerk der paters Redemptoristen dier stad. Dit kerkmeubel, is in ogivalen styl en verdient even als het schoone gestoelte dat hy voor het gesticht van Mev. Van Celst, binnen dezelfde stad uitvoerde, de aendacht der kunstkenners.

- Een der veelbelovende leerlingen der koninklyke akademie van Antwerpen, M. Van den Bussche, brengt eene zyner samenstellingen op steen voor het tydschrift de *Vlaemsche School.* M. Noterman, onze zoo gunstig gekende genre-schilder, arbeidt, sedert eenigen tyd, met hetzelfden inzicht aen eene koperetsing, terwyl M. Hubert Meyer verscheidene schilderyen van oude meesters op steen brengt, even als het beeld van het *Melkboerinneken,* dat de pomp der Melkmerkt te Antwerpen versiert. De heer Meyer, die meer dan eens dit beeldje van naby heeft beschouwd,

noemt het een merkweerdig kunstvoortbrengsel; zyne plaet is insgelyks voor ons tydschrift bestemd.

- De beeldhouwer Jan Van Arendonck, legt de laetste hand, aen het monument hetwelk de *Maetschappy ter bevordering van kunstnyverheden* met medehulp van oude leerlingen en vrienden van wylen den heer H.R. Schaefels, leeraer aen de koninklyke Akademie van Antwerpen, binnen kort ter zyner nagedachtenis in de kerk van den H. Jacobus aldaer, zal oprichten.

- In de St-Antonius kerk binnen dezelfde stad, is men begonnen met de plaetsing van eenen nieuwen altaer, ontworpen en uitgevoerd door de beeldhouwers De Bock en Van Wint; later komen wy hierop terug.

- De kommissie die zich te Gent heeft gevormd met het doel eenen gedenkzuil opterichten den dichter Prudens Van Duyse toegewyd, heeft reeds onderscheidene merkweerdige ontwerpen ontvangen. Tot nu toe heeft zy echter haren keus niet vastgesteld.

- Dezer dagen hebben wy de nieuwe kerk van het instituet der paters Jesuieten in de Korte Nieuwstraet, te Antwerpen gezien; zyn wy goed ingelicht, dan is deze tempel ontworpen en uitgevoerd onder de leiding van den gunstiggekenden bouwmeester Le Clef. Ofschoon wy voor kerken den ogivalen bouwtrant boven elk anderen verkiezen, moeten wy bekennen dat deze nieuwe tempel zeer schoon is, en hy, eenmael voltooid, een wezentlyk kunsttempel zal mogen genoemd worden.

Men beweert dat men voornemens is het binnengedeelte gansch met fresco-schilderingen te verryken en reeds proeven ervan zyn genomen. De heer Hendrickx voor wien er eene schoone loopbaen open is, byzonder in de godsdienstige schildering, heeft de twaelf Apostelen en den Zaligmaker uitgevoerd; deze zyn in medaillons geplaetst, en maken te samen eenen boog uit, die tot slot aen de hooge choor dient.

Het geheel des gebouws is grootsch van samenstel en ryk in détails.

Naer wy vernemen zou de heer Le Clef ook gelast worden met de uitvoering eener nieuwe kerk voor de paters Jesuieten te Turnhout.

- De gemeente Bouchout zal kortelings hare kerk zien verryken met eene schoone glasraem, uitgevoerd door den heer Pluys, van Mechelen, naer eene teekening van den heer Ed. Du Jardin.

- De gunstiggekende bouwmeester F. Durlet heeft eene teekening voltooid van een ontwerp van hoogen altaer, voor de O.L. Vrouwekerk van Antwerpen.

- Het stedelyk bestuer van *St-Nikolaes* had eenen pryskamp uitgeschreven voor het vergunnen der openstaende plaets van stedelyken bouwmeester aldaer.

Een groot getal architekten hebben aen den pryskamp deel genomen. De jury was samengesteld uit MM. Roelands, leeraer aen de hoogeschool te Gent; Demanez, luitenant-kolonel der genie en Schadde bouwkundige te Antwerpen. De uitslag van den pryskamp was als volgt: M. Philemon Rogghé, bediende by het bureel der openbare werken der stad Gent, bekwam 74 punten; M. Steyaert bouwkundige te Gent, 64 punten; M. Serrure bouwkundige te Brussel 63. In zitting van 15 january is M. Edmond Serrure tot Stadsbouwmeester gekozen, met 9 stemmen tegen 6 bekomen door M. Steyaert.

- De onvermoeibare en geleerde heer Doktor C. Broeckx heeft wederom de geschiedenis met twee belangryke bydragen verrykt; het eene is eene verhandeling over Jan Yperman, een vlaemsch geneesheer der XIVe eeuw; het andere, eene noticie over Joos de Harchies, een belgisch geneesheer der XVIe eeuw. Het getal verhandelingen over vaderlandsche mannen door den heer Broeckx uitgegeven, wordt vry aenzienlyk, en deze geleerde mag er roem op dragen de geschiedenis der belgische geneeskunde met menige kostbare inlichtingen te hebben vergroot.

- Wy hebben het volgende prospektus ontvangen: *Prudens Van Duyse herdacht,* door Frans De Potter. - Een boekdeel, op fraie papier en duidelyke letter, in engelsch

formaet, bevattende eene beschouwing van het leven en sterven des genialen dichters, en de Redevoeringen en Gedichten, by zyne ter aerdebestelling uitgesproken.

Het werk zal verschynen in den loop der maend fabruary 1860, en kosteloos t'huis worden besteld aen den prys van 1 franc 50 centimen *te Gent,* en 1 franc 75 ct. buiten deze stad.

De lyst der HH. inteekenaren zal achter aen het werk gevoegd worden. - *Buiten de inteekening is geen enkel exemplaer meer verkrygbaer.* De inteekening, die open is by den schryver, Nieuwe Theresianenstraet, 19, Gent, zal den 5 february aenstaende, gesloten worden.

NAER EENE SCHILDERY VAN J. RUISDAEL, DOOR HUBERT MEYER.

Een tafereel van Jakob Ruisdael.

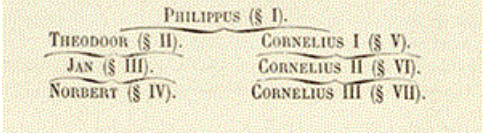
In afwachting dat wy in staet zyn gesteld, eene beknopte en nauwkeurige levensschets van den beroemden Haarlemmer mede te deelen, denken wy onzen lezeren het genoegen niet te mogen ontzeggen kennis met een van 's meesters zoo hooggeschatte voortbrengselen te maken.

Jakob Ruisdael is niet alleen een der grootste landschapschilders en koloristen der Hollandsche school, maer ook een der grootste kunstenaren die eenige school van Europa heeft voortgebracht. Zyne schilderyen worden thans voor verbazende sommen verkocht. ‘Zijne voorstellingen, zegt Immerzeel, zijn meestal bosch- en rotsachtige streken met statig voortruischende stroomen, of uit rotskloven voortschietende watervallen; dikwijls ook strand- en havengezichten met zeilende vaartuigen en booten. De dichterlijke geest van Ruisdael vond een bijzonder behagen in trotsche en stoute voorstellingen. Betrokken en door storm voortgejaagde wolken; sterk woelende zeeën en binnenwateren; ontwortelde stammen en door den wind hevig bewogen geboomte, trok hij doorgaans voor aan stille en liefelijke land- en watergezigten; maar al wat hij wrocht, droeg het zegelmerk der waarheid en was een zuivere afdruk der natuur. Er valt dan ook niet aan te twijfelen of Ruisdael heeft in Duitschland of Zwitserland, dergelijke streken, als hij veelal schilderde, naar het leven afgeteekend en bestudeerd. Gelukkig door zijne slaging en vereerd door zijne tijdgenooten, stierf hij in 1681.’

De familie Galle.

Wanneer men den *Liggere* der onde St-Lukasgilde doorbladert, is men verwonderd over de menigte namen van kunstenaren in alle vakken welke men aldaer aentreft en over wier leven en werken eertyds, weinig of liever niets, bekend was. Maer dank aen de vlytige opzoekingen des heeren P. Génard, is er thans in een fransche tydschrift, de *Revue d'histoire et d'archéologie*, een artikel verschenen welk de korte levensbeschryving der byzonderste in den *Liggere* opgeschrevene meesters zal bevatten, en welk ons zal leeren kennen: den dag hunner opschryving in St-Lukasgilde; hunne geboorte-, trouw- en sterfakten; die hunner ouders, kinderen, enz.; hun grafschrift, hunne byzonderste daden, hunne voornaemste werken en de namen hunner leerlingen, zoo als dezelve in den *Liggere* van St-Lukasgilde staen aengeboekt. Hierdoor zullen alle de valsche aentygingen van vreemde schryvers (die weetnieten, welke nog niet eens met de geschiedenis der schoone kunsten onzes lands bekend zyn), ten laste onzer groote meesters uitgebraekt, wederlegd worden, en door oorspronkelyke bewyzen, als dewelke door bovenvermelden schryver aengehaeld, zal de eer onzer kunstenaren hersteld worden. Er is reeds in de *Revue d'histoire et d'archéologie* gewag gemaekt van verscheidene onzer groote mannen die het vak van schilder, plaetsnyder, beeldhouwer, enz. beoefenden; onder deze bemerken wy ook de familie Galle, welke zich vermaerd heeft weten te maken door het groote getal harer leden, die in de graveerkunde uitgemunt hebben. Het zyn deze kunstenaren welke wy thans aen onze lezeren willen bekend maken[1].

(1) Tot gemak onzer lezers deelen wy hier den genealogischen stamboom dier familie mede, die ter zelfden tyd zal te kennen geven in welk § er van elk lid zal gehandeld worden.

De heer baron Isidore de Stein d'Altenstein, gaf ten jare 1853, in het VII deel (blz. 241) van het *Annuaire de la Noblesse Belge*, den stamboom dier familie welke hy zegt gevonden te hebben in een der registers van de Oude Adelkamer der Nederlanden.

Volgens dit bewysstuk zouden de plaetsnyders Galle, welke in de XVIe en XVIIe eeuw tot Antwerpen in volle werkzaembeid waren, van eene oude en edele familie afstammen, welke voor wapen voerde: *van azuer met zes opklimmende wassenaers van goud, geplaetst* 3, 2 *en* 1*; en voor helmteeken: een wassenaer van goud, uit het veld, tusschen eene vlucht van goud en azuer.*

Diederik of Theodoor Galle I, is de eerste van dien naem waervan in den stamboom des heeren baron Isidore de Stein d'Altenstein, gewag wordt gemaekt. Hy leefde omtrent 1400 en was in den echt getreden met de dochter van Goswyn van Vaernewyck, uit welk huwelyk voortsproot:

Goswyn Galle, in 1430 nog levende en met Maria Taccoen getrouwd, waervan:

Diederik Galle II, getrouwd met Isabella van Utenhove en op 16 february 1472 overleden, nalatende:

Roelant Galle I, die met Julienne Reepers trouwde en vader stierf van:

Roelant Galle II, in den echt getreden met de dochter van Joos van den Poorten, Barbara genaemd, welke by hun overlyden de volgende kinderen nalieten: 1° Roelant Galle III, jong gestorven. - 2° Joos Galle, ongetrouwd gestorven. - 3° Franciscus Galle I, getrouwd met Margerita Simons en die hierna volgt. - 4° Philippus Galle, de eerste dezer familie welke zich in het vak van plaetsnyden heeft beoefend en van wien wy in § I zullen gewagen.

Franciscus Galle I, hiervoren vermeld, liet, na zyn overlyden, de volgende kinderen na: A. Franciscus Galle II; hy wierd carmeliet en had ten jare 1645 den ouderdom van 70 jaren bereikt; B. Joos Galle; hy trouwde met *Anna Huvener* afkomstig uit Holland. Uit dit huwelyk sproten

voort: I. Michiel welke hierna zal volgen. II. Jan, schepene van Gent in 1624 en waervan men de afstammelingen in het bovenvermelde werk van den heer baron de Stein d'Altenstein, kan vinden. III Anna IV. Hieronymus. V. Maria.

Michiel trouwde tot Antwerpen en had eene dochter met name Jacoba welke met Pedro Pozzolo, heer van Huelwalle, in den echt trad. 'Alhoewel, zegt de heer P. Génard dat wy den doopakt van deze laetste niet hebben kunnen vinden, is het al waerschynelykst, dat er hier spraek is van Michiel Galle, welke in St-Jacobskerk, op 25 augustus 1591 in den echt trad met Adriana de Haze; waren getuigen: Pieter de Haze en Mathias Joris.

By hun overlyden lieten zy de volgende kinderen na: 1° Joos Galle, gedoopt in Ste-Walburgiskerk, op 8 augustus 1596; peter: Jan de Haze; meter: Maria..... 2° Maria Galle, gedoopt den 8 meert 1598; peter: Philippus de Dopper; meter: Josina Galle. 3° Maria Galle, gedoopt den 26 meert 1599; peter: Pieter Arck; meter: Maria de Haze. 4° Barbara Galle, gedoopt den 25 augustus 1600; peter: Philippus Galle, plaetsnyder; meter: Judith Maillet. 5° Catharina Galle, gedoopt den 8 december 1601; peter: Franciscus Rogiers; meter: de vrouw van Arnoldus Peeters. 6° Pieter Galle, gedoopt den 24 augustus 1603; peter: Pieter van Loe (?); meter: jonkvrouw Maria van Volde. 7° Adriana Galle, gedoopt den 7 juny 1605; peter: Robertus Lefever; meter: Josina van Steelant.'

§ I.

Philippus Galle werd te Haarlem ten jare 1537 geboren, alwaer hy de eerste onderrichtingen in de graveerkunde ontving van zekeren amsterdamschen kunstenaer, Dirk Volkertsz Coornhert(1). Na eenen geruimen tyd in zyne geboorteplaets - alwaer hy een printenwinkel had opgericht, - verbleven te hebben, kreeg hy lust den vreemden te doorreizen. Hy bezocht aldus de verschillende steden van België, Duitschland, Italië en Frankryk. In deze plaetsen bezocht hy de meesterstukken der oudere kunstenaren, welke hy dan ook dikwyls op plaet ten uitvoer bracht. Omtrent 1570 begaf hy zich terug naer België, en vestigde zyn oog op Antwerpen, in welke groote koopstad alsdan eene menigte van kunstenaren, in alle vakken, zich ophielden. Het was in die stad dat Philippus zyn ambt als plaetsnyder kwam beoefenen, even als te Haarlem, alhier eenen printenwinkel stichtende. Eerst op 20 july 1571 ontving hy zyn poorterrecht als inwooner van Antwerpen.

By zyne aenkomst in Antwerpen, als plaetsnyder in den *Liggere* van St-Lukasgilde opgeschreven, bekleedde hy in dit zelfde genootschap, ten jare 1585-1586, het ambt van deken.

Groot in getal zyn de platen welke hy naer verschillende meesters heeft ten uitvoer gebracht, als daer zyn *Antonie Blocklandt, den oude, P. Breughel, den oude, Fr. de Vriendt*, bygenaemd *Floris*(1), *M. Heemskerck*, *Stradanus*, *M. de Vos*, *J.-B. Paggius, A. Van Hulst*, *J. de Momper*, enz., enz., de platen welke hy naer *Frans de Vriendt* graveerde, worden thans door de liefhebbers het meest gezocht, en byzonderlyk diegene welke eene *Allegorie*, in wier midden de *Tafel der medoogenheid*, voorstelt. (Gr. in-f. langw. met het jaertal 1561).

(1) Zie over dezen meester C. KRAMM, *Levens en werken der hollandsche en vlaamsche kunstschilders, graveurs*, enz.

(1) Over de familie van dien naem zullen wy later breedvoerig gewagen.

Eene niet minder zeldzame plaetsneê van onzen Philip Galle is het door J. Jongelincx in metael verveerdigde standbeeld van den hertog van Alva, bestemd om het middengedeelte van het kasteel van Antwerpen te versieren, welk hy op plaet gr. in-f. ten jare 1571 ten uitvoer bracht. Nog het zelfde jaer graveerde hy, naer eene teekening van Pieter Breughel den oude, eene plaet: *De pelgrimmen van Emmaüs* beteekenende, welke print van eene schoone uitdrukking is, en door de liefhebbers zeer geacht wordt.

Hy graveerde ook de *Passie*, de *Dood*, en de *Verrysenis* van Jezus-Christus, in acht-en-dertig stuks langworpig, hebbende voor titel: *Passio*, *mors et resurrectio a celeberrimo Pictore*, *Joanne Stradano Brugensi Belga delineata a Philippo Gallaeo*, *aeneis formis magna diligentia incisa. Joan Stradam inve. Phls. Gall excud.* In 1603 bracht hy op plaet: *Vita D. Catharinae Senensis etc. - Antv.*, *apud Ph. Galleum*, 1603, een printenwerk welk uit vier-en-dertig stuks bestaet in-4° form.

Philip Galle die tydens zyn verblyf te Rome het kabinet van oudheidskunde van *Ursini* bezocht had, teekende aldaer de verschillende koppen der vermaerde Romeinen, zoo als ze op de medaliën in dit kabinet berustende, alstoen konden gezien worden. By dezen voegde hy nog diegene welke hy by andere liefhebbers had kunnen opsporen, en deze verzameling begon hy by zyne terugkomst te Antwerpen te graveren om dezelve ten jare 1598 in het licht te geven, onder titel van *Illustrium imagines.... quae extant apud Fulvium Ursinum*, 1598. Deze uitgaef bestond uit honderd-vyftig koppen, en by de uitgaef van 1606, welke alstoen begonnen was door *Jan Faber*, was dezelve met zeventig koppen vermeerderd. Zy verscheen onder titel van: *In imagines illustrium ex Fulvii Ursini bibliotheca Antverpiae à Theod. Gallaeo expressas commentarius per Joan. Fabri. - Antverpiae ex offic. Plantaniana*, *apud Joan Moretum.* 1606, in-4°.

Philip Galle graveerde ook de koppen der goden en godinnen, naer de oorspronkelyke zilveren medaliën in de verzameling van Abraham Ortelius berustende. Deze koppen ten getalle van negen-en-vyftig, waren van eene nis omringd,

zeer kunstryk door onze Philips Galle met ornamenten opgeluisterd, *Ex Ortelii*, zegt Valerius Andreas, *musaeo edita sunt Deorum Dearumque capita è veteribus numismatibus*, *Francisci Swertii curâ Gallaei manu.*[1]

Vervolgens heeft men nog van Philip Galle de volgende platen:

1° De opoffering van Abraham, naer Fr. de Vriendt; gr. in-fol. in breed. - 2° Salomon gebiedt den tempel te bouwen, naer Fr. de Vriendt; gr. in breed, in-fol. - 3° De Sybillen, naer Ant. Blocklandt; by te voegen: invent, et Philippus Galle, fecit. Vervolg van 8 genummerde bladen, in-fol. - 4° De H. Familie in eene kamer, waerby den H. Joseph met een bril, naer Radd. Zuccaro; kl. in-fol. - 5° De dood van de H. Anna, naer Pieter Breughel, den oude, met jaertal 1574. - 8° De dood der kinderen van Niobe, naer Guil. Pippi; gr. in-fol. in-br. - 9° Eene symbolische samenstelling, eene jacht voorstellende, met titel: *Venationes ferarum avium*, *Piscium*, *Pugnae Bestiariorum: et mutuae Bestiarum*, *Depictae a Joan. Stradano: editae a Philippo Gallaeo: carmine illustratae a C. Kiliano Dufflaeo. Joan. Stradanus invent. Th. Galle sculps.* Vervolg van 24 stuks; p. in-br. - 10° De vier jaergetyden, op eene allegorische samenstelling uitgevoerd; van onder 4 latynsche regelen in vers: *M. Heemskerck inven. P. Galle fe.* 1563; p. in-br. Vervolg van 4 stuks. - 11° *Mediceae familiae rerum feliciter Gestarum Victorae iet Triumphi*, *elegentissimis iconibus a Joanne Stradano Flandro..... et a Philippo Gallaei in Aes incisa et edita* 1583; vervolg van 13 platen alle geteekend, titel inbegrepen. - 12° Portret van Hendrik IV, *Mars tibi.* - 13° Een kop van eenen Nar, gr. in-fol. - 14° De zeven wonderen der wereld, onderanderen; de Pyramiden van Egypten, de Jupiter van Phidias te Olympia, enz., Marten Heemskerck, inventor; Philippus Galle, fecit; p. in br. - 15° De ruinen van het Vespanustheater, naer denzelfden. - 16° De vier Evangelisten; M. Heemskerck, inven., P. Galle, fec., Cock, excu. 1562. - 17° *Acta Apostolorum.* Vervolg van 35 stuks, gegraveerd door Philip met de medewerking van M. van Heemskerck. - 18° Geschiedenis van Loth, bestaende uit verschillende stukken, onderteekend Amonius Blocklandt, inventor, Philippus Gallaeus, fecit, Joannes Gallaeus excudit Antverpiae. - 19° Geschiedenis van Esther en Asseverius, Mardocheus en Amonis, te zamen zes stuks en onderteekend P. Galle, fecit. - 20° De marteling van den H. Stephanus. - 21 Portretten der graven en gravinnen van Holland en Zeeland. P. en de H. vervolg van 37 stuks. - 21. Portret van Johannes de Maubuse met opschrift, Hanno patriae Malbodensis; obiit Antverpiae anno 1532. - 22. Verscheidene gezichten uit Rome, Napels, Spanje, Duitschland, Hoei (by Namen) naer H. v. Cleef. - Phil. Gallaeus excud. P. en Br. - 23. De Triomph der liefde, der kuischheid, der dood en der roemruchtigheid. P. Galle fec. vervolg van 5 stuks. - 24. Geschiedenis van Jonas. - Heemskerck Inven. 1566. Phls. Galle fc. - 25. Geschiedenis van den H. Joannes. - Heem. Inven. Ph. Galle fc.; - Zes platen. - 26. Gesch. van het verloren kind. - Heemskerck inven. P. Galle fc. bestaende uit vier stuks. - 27. De geschiedenis van Adonis; A. Blocklandt inventor. Phls. Galle fecit. P. en Br. - 28. Gesch. van Samson naer M. Heemskerck; Philp. Galle fecit. Theodoor Galle excud. - 29. De dry gratiën,

(1) SWEERTIUS. *Athen Belg.*, p. 89, zegt eene andere uitgaef in-4°, by Moretus gedrukt, gekend te hebben. Foppens herdrukte die verzameling insgelyks in 1689. Zie hier nogthans juist den titel zoo als de heer Felix van Hulst in zyn artikel over Abraham Ortelius, denzelven heeft afgeschreven van een exemplaer in zyn bezit: *Deorum Dearumque capita ex antiquis numismatibus Abrahami Ortelii geographi regii collecta et historicâ narratione illustrata à Francisco Swertio F. Antverpiense. Antverpiae apud Joanem Baptistam Vrintium, anno MDCII, ad calcem: Typis Roberti Bruneau. -*

Minerva, Venus en de Liefde. - 30. Geschiedenis der dry mannen in den gloeijenden oven gestoken, vervolg van 4 stuks, elk met een regel titel en ondert. M. Heemskerck inventor. Phillip Galle fecit 1565. - 31. Militaire geschiedenis des joodschen volks; op het eerste blad leest men: *Damus*, *Tibi*, *Benigne Lector*, *uno Libello tanquam in speculo exhibitas memorabiliores judaeae gentis clades* etc. - Martinus Heemskerck inventor. Philippus Galle fecit. Vervolg van 19 stuks. - 32. Loth beschonken zynde en zyne dochters; titel: *Loth ex uno periculo* etc. - Francis Floris inventor. Philipe Galle fecit. - A. Cock excud. 1558. - 33. De roemvolle gevechten der Toscanen en Keizerlyken: *Stradanus invenit.* Ph. Galle fecit; 7 stuks. - De Goede Herder met een Lam op zyne schouders, en omringd met figuren tot invulling. Van onder een latynsch vers 4 regelen: Breughel inv. 1565. P.G.F. (waerschynelyk Philippus Gallaeus fecit.)

Behalve die groote menigte printen welke wy komen op te noemen, graveerde Philips nog een aenzienlyk getal andere, welke wy hier stilzwygend voorby gaen. Spreken wy hier nog alleenlyk van zyne groote samenstelling, voorstellende de *H. Dryvuldigheid*, welke hy naer Marten de Vos etste, en dat te recht ouder zyne byzonderste gewrochten mag gesteld worden. Hy graveerde niet alleenlyk de geschiedkundige en mythologische onderwerpen, maer tevens hield hy zich ook met het portret onledig, en dit was wel eene zyner grootste bezigheden, zoo als wy later zien zullen.

(*Wordt voortgezet.*)

J.B. VAN DEN BEMDEN.

De dooven.
Hindoesche vertelling.

Een herder bewaekte zyne kudde op eenen kleinen afstand van zyn dorp. De herder was doof. Ofschoon het reeds middag was, had hem zyne vrouw het ontbyt nog niet gebracht. Hy durfde zyne schapen niet verlaten, uit vrees van

gedurende zyne afwezigheid bestolen te worden. Doch hy geeuwde van honger. Ziehier wat hy deed om zich er uit te trekken.

Een tolly was bezig met gras te snyden voor zyne koei op den boord eener nabygelegene beek. De herder snelt naer hem toe, ofschoon met misnoegen; want de lieden die het bedryf uitvoeren van *grassnyder* alhoewel zy gelast zyn het goed der anderen te bewaken, zyn meerendeels, groote dieven. Hy verzoekt hem over zyne schapen een oog te werpen terwyl hy gaet ontbyten, en belooft hem by zyne terugkomst eene goede belooning.

De man, die niet min doof was dan de herder, antwoordde op eenen vertoornden toon: ‘Welk recht hebt gy op het gras dat ik hier snyd? Moet myne koei vasten terwyl uwe schapen tot haer nadeel weiden? Laet my met vrede en loop naer de maen!’ Hy begeleidde deze redevoering met eene beweging der rechte hand welke de herder voor een bewys van toestemming nam.

By gevolg, liep de leste spoedig naer het dorp, vast beraden aen zyne vrouw eene belooning te schenken die haer in 't toekomende wat meer nauwkeurigheid zou ingeven. Doch, wyl hy zyne wooning naderde, vond hy haer op den drempel uitgestrekt, in stuiptrekkingen over den grond rollende; zy beproefde de vreesselykste smarten, 't gevolg van eene te groote inzwelging versche boonen.

De woede van den herder nam spoedig af op het zien der marteling zyner arme vrouw. Hy bespoedigde zich haer hulp te bieden en bereidde zelf zyn ontbyt. Deze zorgen wederhielden hem langer te huis dan hy er zich had aen verwacht. Zyn ongeduld was groot, want hy had op verre na geene betrouwen in de eerlykheid van dengenen aen wien hy zyne schapen had toevertrouwd. Eindelyk keerde hy terug. Zyne schapen weidden op eenen kleinen afsfand van de plaets waer hyze gelaten had. Hy spoedigde zich ze te tellen en bemerkte, tot zyn groot genoegen, dat er niet een ontbrak, verrukt riep hy uit:

- ‘Die Tolly daer is een braef man! 't is de peerl van zyn geslacht. Ik heb hem eene belooning beloofd, hy verdient ze goed!’

De herder had in zyne kudde een schaep dat op drie pooten hinkte, doch een zeer goed schaep was. Hy laedde het op zyne schouders, en, het by den pachtersknecht dragende, sprak hy:

‘- Gy hebt voor myne kudde goed zorg gedragen; ik schenk u dit schaep tot belooning.’

De tolly, het mankend schaep ziende, antwoordde met drift:

‘- Waerom beschuldigt gy my het been van uw schaep gebroken te hebben? Ik zweer dat ik sedert uw vertrek uwe kudde niet genaderd heb en dat ik zelfs de plaets niet verlaten heb, waer gy my ziet.’

‘- Het is goed en vet, sprak de herder voort, gy en uw huisgezin kunt er eens recht goed mede smullen.’

‘- Ik heb u reeds gezegd, voer de tolly woedend voort, dat ik uwe schapen niet genaderd heb. Waerom beweert gy dan dat ik er een het been heb gebroken? Verwyder u of ik sla!’

Hy bereidde zich inderdaed zyne bedreiging uit te voeren.

De herder dit bemerkt hebbende, en aen deze onrechtveerdige uitdaging niets verstaende, bereidde zich tot de verdediging. Zy gingen juist handgemeen worden toen, by toeval, een ruiter kwam voorby gereden. Zy hielden het peerd by den toom, en de herder zegde aen den ruiter:

‘- Hoor my, als 't u belieft eenen oogenblik aen, en zegt of ik het ben die ongelyk heb in den twist die tusschen ons is opgerezen. Ik wil aen dezen man een schaep geven omdat hy my dezen morgend heeft dienst bewezen en hy werpt zich op my om my te slaên.’

De tolly nam op zyne beurt het woord:

‘- Die styfhoofdige herder, zegde hy, durft my beschuldigen aen een zyner schapen het been te hebben gebroken, en ik ben niet eens omtrent zyne kudde gekomen.’

De ruiter dien zy tot scheidsman hadden gekozen, was nog meer doof dan zy. Hy had geen enkel woord gehoord van al wat zy hem zeiden.

‘- Ik beken, sprak hy, dat dit peerd my niet toehoort. Ik vond het verlaten op den weg, en daer ik haest had, ben ik er op gesprongen om gauwer te huis te zyn. Hoort het u toe? Neem het dan terug en laet my gaen want ik heb geenen tyd te verliezen.’

De herder en de tolly dachten, ieder van zynen kant dat de ruiter aen zynen tegenstrever gelyk gaf, begonnen nog harder te schreeuwen dan te voren den eenen tegen den anderen, en zonden daerna hunnen scheidsman naer alle duivels, terwyl zy hem van onrechtveerdigheid beschuldigden.

Middelerwyl kwam eene oude bramin aengewandeld, die hun beter in staet scheen over het geschil te oordeelen. Zy houden hem staen, verzoeken hem eenen oogenblik oplettendheid, en, alle dry, gelyk sprekende, leggen hem de rede van den twist uit hem verzoekende te beslissen wie hunner ongelyk heeft.

De bramin, die zoo doof was als zy, antwoordde:

‘- Ja, ja, ik begryp u! gy zyt door myne vrouw gezonden om my te beletten verder te gaen en my te raden

huiswaerts te keeren: ik weet echter wat my te doen staet, en gy zult niet lukken. Kent gy myne vrouw? 't is een ware duivel! het is my onmogelyk langer met haer te leven! Sedert ik met haer getrouwd ben, heeft zy my meer zonden doen bedryven dan honderd menschengeslachten er kunnen uitwisschen. Ik maek eene bedevaert naer Kassy: in de heilige stad gekomen, zal ik my in de gewyde wateren des Ganges baden om my te zuiveren der menigvuldige zonden die zy my, door hare kwaedaerdigheid, heeft doen bedryven. Verders heb ik het besluit genomen van aelmoesen te leven in eene vreemde streek en eeuwig van haer gescheiden te blyven.'

Terwyl zy alle vier om het meest tegen elkander schreeuwden, zonder zich te kunnen verstaen, zag de ruiter in de verte eenige lieden aenkomen die met snelle schreden naderden. Vreezende dat het de meesters waren van het peerd dat hy gestolen had, steeg hy naer beneden en sloeg het hazepad in, zooveel hy maer loopen kon.

De herder, bedenkende dat het avond werd, bespoedigde zich zyne kudde te vervoegen die zich reeds tamelyk verre verwyderd had. Onderwegen liet hy niet na tegen de scheidsmannen te tempeesten en uit te roepen dat er op de aerde geene rechtveerdigheid bestond. Al de ongevallen en hindernissen die hy beproefd had, schreef hy echter toe aen de ontmoeting van een serpent dat hy 's morgends op den weg gezien had.

De tolly keerde naer zynen hoop gras terug. Hy bemerkte het mankend schaep, laedde het op zyne schouders en droeg het met zich mede om den herder te straffen, zoo hy dacht, voor den onrechten twist dien hy hem gezocht had.

De oude bramin zette zynen weg voort, tot eene naburige herberg, waer hy stil hield om den nacht door te brengen. De rust en de overweging verminderde de kwade luim die hy tegen zyne vrouw had. 's Anderdaegs, 's morgends vroeg, kwamen hem de braminen van zyn dorp, met zyne bloedverwanten en vrienden, vervoegen, gelukten erin hem kalmer te maken en haelden hem over, terug naer zyne wooning te keeren, nadat zy hem beloofd hadden gezamentlyk de hand aen 't werk te slaên om zyne vrouw meer onderdanig en min eigenzuchtig te doen worden.

HARRY PETERS.

Aen den dichter der mymeringen.

Ik las uw schoone zangen.... Diep en innig
Ontroerden zy myn ziel, o jonge bard!
Een traen glom in myn oog, myn hoofd zonk neder.
In 't trillen van uw lier, zoo zacht en teder,
Verzucht de stem van een gebroken hart.

Gelyk de roos nog in haer knop besloten
Ontbladerd wordt door 't hevig stormgeloei,
Zoo werd uw vreugd verwoest, uw heil vertreden,
Ach vriend! gy hebt reeds veel en wreed geleden,
Ofschoon nog in den eersten levensbloei.

Ofschoon nog in die zegenryke dagen
Dat zoete hoop ons minzaem tegenlacht,
Zoo menig uer gesleten wordt in droomen
Van vreugde, die ons mild moet tegenstroomen,
Van zielenheil dat in de toekomst wacht.

Nog in den tyd dat groene mirthenkransen

Zich slingren om de lokken, blond en schoon;
Beminnend en bemind; maer ach! uw harte
Mocht nimmer proeven dan de wrange smarte
U schonk de liefde slechts een doornenkroon.

Het is wel droef, zoo vroeg den alsembeker
Te leegen tot den laetsten drop, niet waer?
Doch dubbel wrang zyn nog zyn bittre dronken,
Door 't hand dat hem moest weren, ingeschonken,
En zulk een slag valt lood en plettrend zwaer

Op 't minnend hart, en 't uwe, o arme dichter!
Werd diep gewond; van daer dien wanhoopskreet
Uw borst ontsnapt; 'k mogt uw geheim doordringen,
Ik dweepte lang met uwe mymeringen,
En pylde er gansch de diepte van uw leed.

Helaes! dit leed is bruisend als de baren
Des oceaens, en grenzenloos als 't blaeuw
Der hemelbogen, wen, by zomerdagen,
Geen wolken 't wydsche vergezicht vertragen,
En talloos als de droppelen van den daeuw. -

k' Begryp uw ziel, en min als gy het dwalen
In bosch en veld, in 't lieflyk avonduer,
Wanneer de zon ter westerkim gaet dalen,
En voor het laetst haer purperroode stralen
Weêrkaetsen in een zee van goud en vuer.

Wanneer het water blaeuwer schynt te wezen,
Het groene loof een bruine tint verkrygt,
En alles met een' nevel is omtogen,
De lieve bloem haer kelkjen houdt gebogen,
De gansche schepping rust, geniet en zwygt.

Wen 't juichend vog'lenkoor is ingeslapen,
Men slechts by wylen nog het kwynend lied
Des nachtegaels hoort klinken in de boomen,
En zich vermengen met 't geruisch der stroomen,
Met 't zacht gemurmel van den heldren vliet.

In 't wyd verschiet verryst met stillen luister
De zilvren schyf der bleeke, kuissche maen,
Dewyl van de ooster tot de westerkimmen,
Een talloos heir van sterren zachtjes glimmen
Als diamanten aen de hemelbaen. -

Niet waer, myn vriend, in de eenzame avondstilte,
Is 't ons zoo wel wanneer 't geschokt gemoed
Tot bersten vol is, en ons smachtend harte
Byna bezwykend onder 't wigt der smarte,
Zich mag ontlasten in eenen tranenvloed?

My was natuer steeds enne lievelinge,
En de vertrouwde myner teedre ziel;
Van in myn vroegste jeugd minde ik de boomen,
De bloemen en het veld, 't geruisch der stroomen,
Doch 't innigst dan als smarte my geviel.

Want daer is van dat wee en zielelyden
Waervoor de wereld slechts een spotlach heeft,
En dat nogtans zoo naemloos fel doet bloeden,
Zoo yslyk foltren kan en niets verhoeden
Daer zelf de nacht geen stond verpoozing geeft.

En och! wat zyn zy naer, die droeve nachten
Wanneer geen slaep de gloeijende oogen sluit,
De klopping van het hoofd niet is te stillen,
De boezem hygt en al de zenuws trillen,
En niets het jagen van de polsen stuit!

Ja schriklyk zyn die trage slepende uren
Als alles om ons heen in sluimring ligt,
Wyl gy alleen zoo rustloos om blyft woelen,
Daer niets de branding van het hart kan koelen
Zoo gansch verbryzeld door der smarten wigt.

En als ge uw sponde ontvlucht by 't uchtend krieken
Daer moedloosheid geheel uw ziel vervult;
Gy 't nypend wee niet langer meer kunt smooren
En u beklaegt, voor allen troost dan hooren:
‘Niet slapen? sombre dweepster, 't is uw schuld!’

Uw schuld! uw schuld! omdat ge diep en innig
Gevoelt en denkt, en een te ruime maet
Van teêrheid u met d'adem werd geschonken,
Iets weelyks in uw bozem ligt te vonken,
By vreugd en smart uw oog in tranen staet.

Uw schuld! omdat ge als zy niet ongevoelig,
Niet koud, noch onmeedoogend zyt, niet daegt
Als strenge rechter voor de droef verdwaelde,
Wie soms één stond aen deugd of pligten faelde,
Ge uw broeder niet veroordeelt, maer beklaegt.

Uw schuld!... Doch 't zy genoeg: waerom de sluijer
Nog verder afgerukt, de wonde ontbloot?

Miskennig is het lot der eedle zielen,
Die vuig en snood voor slaverny niet knielen,
Noch veinzen kunnen, wat het hart verstoot.

Dan ach, dit droef bewustzyn valt wel smartlyk,
Wel koud op 't warme dichterlyk gemoed,
En doet ons veel, en lang en schriklyk lyden,
Ook gy, gy hebt een harden kamp te stryden
Waerby uw jonglings harte treurt en bloedt.

De mymergeest heeft uwe jeugd beschaduwd,
Bedrog en valschheid haer genot besmeurd,
Doch wat u nog het meest en 't pynlykst griefde,
Was de adderbeet der wreed miskende liefde,
Haer gift heeft zelf de toekomst zwart gekleurd.

'k Besefte dit by 't lezen uwer zangen,
Van daer de traen die aen myn oog ontviel;
In iedren toon ontsprongen aen uw snaren,
Waende ik myn eigen dweepend hart te ontwaren,
En sprak uw ziel tot myne zusterziel.

Doch vriend laet moedloosheid u niet bevangen,
Hoop en vertrouw, licht is het uer naby
Dat de eindpael uwer smarten vast zal stellen,
U zal de borst van reine vreugd nog zwellen,
Myn hart, een voorgevoelen, zegt het my!

Vrouwe DAVID,

geb. Mathilda Van Peene.

Kunst- en letternieuws.

Wy hebben de gewoonte niet, andere dan nederduitsche boeken aen te kondigen. Slechts weinige uitzonderingen van dien aert kan men ons aen toonen, en telkens dat wy zulks deden, was het om werken aen te bevelen die, onder het oogpunt der kunst of der wetenschap, melding verdienden. Thans maken wy weêr eene uitzondering, en wel voor het jongst verschenen werk: *Le complément des grammaires et des dictionnaires français*, door Joseph Benoît, oud regent der Rhetorika aen de Akademie van Dijon, en leeraer der fransche tael en letterkunde, te Antwerpen. Wy gelooven niets beter te kunnen doen om de verdiensten van dit werk te doen uitschynen, dan in ons blad eene vertaling mede te deelen van den brief door den heer H.-G. Moke, leeraer aen de hoogeschool en het athenaeum van Gent, den heere Benoît toegestuerd, en die hy aen het hoofd zyns werks heeft geplaetst. Zie hier dezen brief:

Gent, 12 december 1859.

Mynheer,

Uw *Complément des grammaires et dictionnaires français,* beantwoordt ten vollen aen eene sinds lang door alwie zich in België met het lager onderwys bezig houdt erkende noodwendigheid. In Frankryk zelf, heeft elke van het middenpunt verwyderden streek, hare gebrekkelyke uitdrukkingen en dikwyls hare byzondere uitspraek: zoo groot is de onweêrstaenbare invloed die het voorbeeld en de gewoonte uitoefenen op de spraek. Maer voor ons is het byzonder moeijelyk de fransche tael

zonder onnauwkeurigheden te spreken en te schryven; elke onzer provinéiën haer eigen dialekt bezittende, waervan de vormen zich tot zeker punt met de algemeene spraek mengen en er zich byna buiten onze weet in wortelen. Een boek zoo als het uwe was ons dus onontbeerlyk, en ik twyfel niet of het onderwyzend lichaem zal er het gebruik van aennemen.

Ik ben getroffen door de zorg waermede gy u van uwe taek hebt ge-

kweten, niet alleen met het byeenzamelen en het verbeteren der onregelmatige uitdrukkingen en de gebrekkelyke vormen, maer ook door het voorstellen der beteekenis van de gemeenzame spreekwyze. Deze arbeid, die veel moeijelyker is dan zy die het nooit beproefd hebben zouden kunnen denken, kon niet uitgevoerd worden dan door een dier byzondere lieden die zich, van hunne vroege jaren, en met liefde, gewyd hebben aen de diepe studiën die dit zedig onderwys vergt. Nogthans hecht ik nog meer prys aen du juiste en lichtverspreidende uitleggingen der synoniemen en der synoniemsche uitdrukkingen die gy hebt gegeven, daer gy u ongetwyfeld rechtstreeks op de talryke verhandelingen der beste spraekkundigen, maer ter zelfder tyd hunne opmerkingen met eene juistheid die er de praktische weerde van verdubbelt, uitlegt en volledigt; want de lange redeneringen hebben slechts weerde voor hen die de beschouwende kennis bezitten. Het meerendeel der woordenboeken zyn op dit punt zeer onvolledig of van eene twyfelachtige zekerheid, ofschoon de volwassene, zoowel als de leerling, zoo dikwyls noodig hebben er de eigene schakering der zusteruitdrukkingen in te zoeken.

Blyft nog de keus uwer voorbeelden; hy schynt my zoo gelukkig dat de lezer er zich moet aenhechten en er zich moet in behagen, voor zooveel hy er vermaek in vindt die levende beelden te ververschen die altoos de echte aenteekening des gedachts in den geest achterlaet, Ik ken geene betere studie om ter zelfder tyd den styl en het oordeel te vormen dan die getrouwe ontlediging der vormen des woords waerin zich het innerlyk werk des verstands weêrkaetst. Uw boek zal eene kostbare bron van onderwys zyn voor hen die er zich het gebruik van zullen gewoon maken, want ik heb er niet een aengetroffen dat zoo volledig aen elks bereik de kennis die elkeen uit de wetenschap der spraek kan trekken, bloot legt.

Daer ik de eer niet heb u persoonelyk te kennen, houd ik my voor overtuigd, mynheer, dat gy wel zult willen geloof hechten aen de onpartydigheid waermede ik uwen arbeid beoordeel, en de uitdrukking der ware achting zult willen aenveerden die hy my voor deszelfs schryver heeft ingeboezemd.

H.G. MOKE,

Leeraer aen de Hoogeschool en het Athenaeum van Gent, lid der Brusselsche Akademie, officier der Leopoldsorde.

Betere aenbeveling dan de vertaling van bovenstaenden brief des geleerden professors, denken wy aen het gewetensvolle werk des heeren Benoit niet te moeten of kunnen geven. Wy wenschen het weldra in handen van allen die zich hier te lande met de studie der fransche tael bezig houden.

- De nieuwe gaz-fabriek, te Antwerpen, is byna voltooid en is in keurigen middeneeuwschen styl (style féodal), naer de teekening en onder de kennisvolle leiding van den bouwmeester Hompus, uitgevoerd.

Wy hopen op dit belangryk gebouw terug te komen, en onze lezers met de toestellen van dergelyk gesticht bekend te maken.

- In den algemeenen boekhandel van J.-B. Van Mol-Van Loy, Korte Nieuwstraet, te Antwerpen, zyn verschenen, de 21e, 22e, 23e, 24e en 25e afleveringen der *Histoire d'Anvers*, van M. Eugène Gens. Behalve twee houtgravuren voorstellende de *Gekken der Antwerpsche Rederykkamers*, naer eene teekening van Frans Floris, en *eene houten wooning der XVe eeuw*, zyn deze afleveringen versierd met eene kopergravuer door den heer O. Schwerdgeburth verveerdigd en voorstellende *de plechtige ontvangst der Venetiaensche kooplieden door het magistraet van Antwerpen (1324)*, naer de schoone fresco-schildering des heeren Jan Swerts, die de koophandelkamer der onlangs afgebrande Beurs van Antwerpen versierde; alsmede door eene gravuer op steen van den heer N. Heins, van Gent, het

Oosterlingenhuis, binnen Antwerpen (XVIe eeuw), voorstellende. Deze plaet, die verveerdigd is naer eene gravuer van het tydstip, stelt het oogenblik voor waerop de Duitsche regimenten van Freundsperg en Fousker, in 1577, uit de stad werden gedreven door de burgerwachten, onder bevel des heeren van Liedekercke. Wy bevelen deze geschiedenis van Antwerpen, die zoo merkweerdig is onder het stoffelyk als onder het letterkundig oogpunt, onzen inschryveren aen. Elke aflevering kost slechts 25 centimen. Met 50 afleveringen zal het werk volledig zyn.

- Het tydschrift *Het Klaverblad*, dat te Antwerpen het licht ziet, schynt met het aenvangen des tweeden jaergangs een nieuw leven te bekomen. De twee eerste afleveringen dezes bundels bevatten dan ook bydragen in proza der heeren Verhulst, Desiderius Verest, Frans van Boghout en Johan Van Rotterdam, en dichtstukken der heeren J.F.H. Lommen, J.K. Van Buyten, Jakob Karsman en E. Seypgens.

- *Peeter Coutherele, meier van Leuven en volksvriend, 1350-1370. Eene bladzyde uit de brabantsche geschiedenis,* door H. Sermon.

Prospectus: 'Eindelyk verschynt het werk dat zoo menigmael door tydschriften en dagbladeren is aengekondigd geworden. Na lange opzoekingen is de schryver in staet gesteld, het ware karakter van Coutherele en de waer heid over zyne daden, ondanks den laster die den volksvriend drukt, onder de oogen der lezers te brengen.

Coutherele is gelyk Artevelde, een groot figuer in onze middeneeuwsche geschiedenis. Beide zyn door de geschiedschryvers gelasterd geworden; Artevelde is reeds in zyne eer hersteld, doch voor Coutherele blyft dit nog te doen. DYNTERUS, DIVAEUS en hunne afschryvers hebben Coutherele niet gekend, of hebben hem uit partydigheid niet willen kennen.

De schryver dezes nieuwen werks heeft met stukken uit Couthereles tyd, de meeningen der vroegere schryvers weêrlegd, en hy bewyst ten duidelykste dat Coutherele niets van dat alles is, wat de geschiedschryvers hem bevonden hebben; dat Coutherele in al zyne daden, alleen de ten zynen tyde onderdrukte burgery heeft vooruit geholpen; dat hy haer te Leuven staetkundige rechten heeft verschaft, welke zy in andere steden slechts eene halve eeuw later, en in sommige nooit bekomen heeft; dat zyne daden zoo laekbaer niet zyn als de geschiedschryvers het geloofd hebben.

Het werk doet ook den geest der brabantsche gemeenten, onderscheiden van dien der vlaemsche, kennen; het ontwikkelt de toenmaels overheerschende gedachten en den graed van beschaving des adels en der burgery.

Het werk bevat vooreerst de geschiedenis van Coutherele en daerna de oorspronkelyke stukken waervan eenige reeds gedrukt, andere nog ongedrukt zyn. De reeds gekende stukken zyn allen met de oorspronkelyke vergeleken geworden, en men zal er vele *varianten* in ontmoeten. Het geheel zal een boekdeel van ongeveer 200 bladzyden in-8° uitmaken, en is by inschryving te bekomen ten pryze van 2 franken, in den handel aen fr. 2,50. Men schryft in by alle de byzonderste boekhandelaren des ryks.'

- *Portret van den dichter Prudens van Duyse*, *zynen talryken vrienden en bewonderaers aengeboden.* - Dit portret geteekend ter hoogte van 45 centimeters, is gelyk in formaet met het portret van de dichteres Mevrouw van Acker, geboren Maria Doolaeghe, door J.B. Lammens, kunstschilder en professor aen de Koninklyke Akademie van Beeldende Kunsten, te Gent, naer het geschilderd portret van den heer Th. Canneel, director en professor der zelfde Akademie, keurig op chineesch papier gedrukt, zal den inschryveren tegen *dry franken* worden afgeleverd. Buiten inschryving wordt de prys op fr. 3.50 gesteld. De batige opbrengst der inschryving, na afrekening der kosten, zal aen de kommissie ter oprechting van een gedenkteeken op 't graf van den betreurden dichter worden ter hand gesteld. De inschryvers worden verzocht een inschryvingsbewys binnen de veertien dagen aen het adres van den

uitgever Charles de Potter, Graveur van 't Provintiael Bestuer, Kalanderberg, N^{r} 1, te Gent, te zenden, om de oplage naer het getal van inschryvers te kunnen regelen.

Tentoonstelling van Kortryk 1859.

Het schynt dat het kunstgevoel

DE H. MARCUS, STANDBEELD DOOR ED. MAREELS.

zich ontwikkelt byzonder by hen die zich op de beeldhouwkunst toeleggen; zeer zelden treft men een beeldhouwer aen, die niet een broeder of naestbestaende, liefde voor het door hem beoefende kunstvak heeft ingeboezemd; zoo hebben wy de gebroeders GEEFS, JACQUET, DE CUYPER, enz., enz.

Wy hebben in den laetsten tyd de volgende werken van de gebroeders MAREELS aengeteekend:

Een *Christusbeeld* in eiken hout, een *H. Augustinus*, eene *Onbevlekte Ontvangenis*, eene *O.-L.-Vrouw met het kindeken Jezus* en twee *Seraphinen* voor het klooster van Berlaimont by Brussel.

Een *H. Joseph*, een *H. Antonius*, de *H. Moeder Anna*, de *H. Familie* en twee levensgroote *Seraphinen*, een fraei gestoelte voor de kerk van Zele, (West-Vlaenderen), even als een *H. Franciscus de Sales* voor de paters Jesuieten te Antwerpen.

Wy wachten de gelegenheid af om afzonderlyk van den heer J. Mareels, den oudste, te spreken. Thans zien wy ons in staet gesteld om een werk van den heer Edouard Mareels, den jonge, mede te deelen; hetzelve verbeeldt den *H. Marcus.*

Voor den heer Edouard Mareels schynt ons eene schoone toekomst in het godsdienstige vak van beeldhouwkunde te zyn geopend; wy hebben in gelegenheid geweest verschillige zyner werken en studiën te zien, en, als bewys van ons gezegde, duiden wy naestgaende beeld aen, hetwelk wy in de tentoonstelling van Kortryk hebben aengetroffen; verders zagen wy aldaer van dezelfden kunstenaer een fraei beeld, verbeeldende den *Goeden Herder*, hetzelve was in middeneeuwschen trant behandeld, was wel opgevat en goed van linie even als een *Christus aen het kruis*, in palmenhout.

De heer Edouard Mareels volgde zeer jong de lessen der koninklyke Akademie dezer stad; later trad hy in de werkhuizen des heeren JAN VAN ARENDONCK, en arbeidde een geruimen tyd in Frankryk.

Wy twyfelen geensins of de heer Edouard Mareels, zal, even als zyn broeder, nog menigmael gelegenheid vinden om onze tempels met zyne werken te versieren; zyn talent moet deze hoop tot eene waerheid maken.

D.V.S.

Aenteekening.

Plaetsgebrek hindert ons heden een artikel af te kondigen van den geleerden heer KAREL RUELENS van Brussel, over de *geschiedenis der belgische dagbladeren.* In een aenstaende nummer, zullen wy dit schrift mededeelen dat een helder licht werpt op het verleden der nationale drukpers.

De familie Galle.
(Vervolg zie bl. 26 dezes jaergangs).

Zyne teekening is juist en net; en de gemeenzamelyke dagschaduw, alsook de nauwkeurigheid en gemakkelykheid waermede hy het graveeryzer behandelde, deed dezen meester in zyn vak onderscheiden[1]. Die bekwaemheid deed hem verscheidene leerlingen in zyn werkhuis ontvangen, meest allen in den *Liggere* van St-Lucasgilde opgeschreven, en welke wy hier, behalven zyne twee zonen Theodoor en Cornelius (over welke wy later zullen handelen), nederschryven. Ten jare 1573, Hendrik van Dort; in 1586, Karel van Mallery; in 1594, Jan Barbe; in 1595, Christoffel Spierinck en in 1605, Petrus Backereel. Sommige schryvers beweeren dat *Adrianus Collaert*, die met zyne dochter Josina in den echt trad, ook zyn leerling is geweest, doch hiervan maekt de *Liggere* geen gewag[2]; zulks is ook het geval met Peter Nagel, insgelyks als leerling van Philip aengeduid door Ch. Le Blanc in zyn *Manuel de l'amateur d'estampes.*

Philip Galle wist ook de vriendschap van de geleerdste en hoogste personnaedjes zyns tyds te verwerven en, volgens wylen de heer J.B. Van der Straelen, heeft aengeboekt, waren *Ben. Arias Montanus*, *Albr. Ortelius*, *Ch. Plantyn*, *Jan Moretus* en *Franciscus Swertius Junior*, zyne boezemvrienden. Deze laetste gewaegt van Philip Galle in zyne *Authen. Belg.* bladz. 642, en noemt terzelfder tyd vele zyner gewrochten op. Ook Foppens in zyne *Bibl. Belg. Tomus II*, p. 1032, maekt insgelyks van onzen kunstenaer gewag[3].

Philips Galle bezat meest alle de portretten zyner vrienden, en deze bewaerde hy in zyne verzameling, tot dat er een zeker getal by een verzameld waren, welke hy dan in het licht gaf. Zoo verscheen van hem ten jaren 1572, zyne eerste verzameling, onder titel van: *Virorum doctorum de disciplinis benemerentium effigies XLIIII. a Phil. Gallaei.* Antv. - *Christ. Plantyn* 1572. Alle die portretten (44 in getal) waren elk met een latynsch vier regelig vers opgeluisterd, door den vermaerden *Arias Montanus*, wiens portret er zich insgelyk in bevindt, doch de verzen daer onder

(1) JACOBUS DE JONGH die het *Leven der doorluchtige nederlandsche en eenige hoogduitsche schilders*, door KAREL VAN MANDER, byzonderlyk *vermeerderd* en *volledig* heeft gemaekt, zegt van hem: 'Hij was een kunstig plaatsnijder en leerling van *Dirk Volkersz. Koornhart* sneed zijne plaaten veel netter, gladder en fijner, gelijk de onkundige het noemen; maar ten opzichten van fraaiheid van omtrekken en teekenachtigheid in het uitvoeren naar de kunst, koude hij op verre na niet tegen Koornhart aan.'

(2) *Mariette* heeft hier over het volgende aengeteekend:
..... *Au reste Adrien (Collaert) étoit gendre de Philippe Galle... et il se peut faire mesme qu'il en fut le disciple.*

(3) 'De naem van PHILIPS GALLE, zegt de heer P. GÉNARD, in zyn artikel over *Les grandes familles artistiques d'Anvers*, bevindt zich met het jaertal 1560 op den *steen* van POITIERS welke gegraveerd is voor het werk: *Civitates orbis Terrarum*, tot Keulen, door GEORGIUS BRAUN en FRANCISCUS HOGENBERG, uitgegeven. Het is waerschynelyk dat onze kunstenaer de reis naer Frankryk deed, in gezelschap van den aerdrykskundige GERARDUS MERCATOR, den plaetsnyder JAN SADELER en met een der opstellers der *Civitates*, *Franciscus Hogenberg*, achter wier namen het jaertal 1560 geplaetst is. Het is te veronderstellen dat de aerdrykskundige ABRAHAM ORTELIUS insgelyks by dit gezelschap tegenwoordig was. Het volgende jaer sneden de plaetsnyders *Hoefnagels, Robert van Haeften*, *Obertus Gyfanius*, *Buranus Pedagogus*, *Joannes a Bloemmendael* en *Guilliamus Mostaert*, insgelyks hun naem op het Druidische altaer van Poitiers, en zy werden daerin ten jare 1562 nagevolgd, door *Georgius Braun* zelven, welke de medewerker van *Hogenberg* was. Overigens was *Philippus Galle* in vriendenbetrekking met de byzonderste geleerden zyner eeuw.' Deze steen waervan den heer P. Génard hier melding maekt, staet redelyk wel in het *Magasin Pittoresque*, afgebeeld.

Het portret van Philippe Galle wierd in 1582 gegraveerd door Hendrik Goltzius, van onder las men: *In aere lector*, *ora*, etc.

staende werden opgesteld door *Adrianus Junius.* De voorrede in die uitgaef geplaetst, verdient gelezen te worden, en doet veel eer aen de gevoelens van Ph. Galle, welken Plantyn weerdig genoeg achtte, om zyne kunstryke uitgave met zyne medehulp ten uitvoer te brengen[1].

Doch verschillige portretten ontbraken nog in de verzameling van 1572. Philips welke deze wilde in bezit hebben, beloofde eene ander uitgaef te doen indien men hem die portretten zoude hebben beschikt. Onze plaetsnyder gelukte in zyne kunstlievende poogingen en reeds ten jare 1587, verscheen er eene uitgaef: *Imagines L doctorum virorum*, *qui benè de studiis litterarum meruere*, *cum singulorum elogiis: nunc primum editae et in aes incisae opèrâ Phil. Gallaei: Antverpiae*, 1587. - De verzen onder die portretten geplaetst, werden opgesteld door *Franciscus Raphelengius* den jonge, welke insgelyks de schryver was der verzen geplaetst in de verzameling uitgegeven ten jare 1595, onder titel: *Imagines L doctorum virorum qui bene de studiis litterarum meruere; cum singulorum elogiis nunc primum editae et in aes*

(1) In 1574 gaf Philips Galle het volgende werk te Antwerpen in het licht: *Le miroir du monde redvict premierement en rithme Brabançonne par* M.P. Heyns; *et maintenant tourné en prose françoise: auquel se represente clairement et au vif tant par figures que caracteres, la vraye situation, nature*, *et propriété de la terre universelle: non moins dvisant par chemin à tous voyagers curieux*, *que l'exellent* Theatre d'Abraham Ortelius, *est utile et convenable à l'estude de tous estudiants ingenieux. - A Anvers*, *de l'imprimerie de Christophle Plantin pour Philippe Galle. M.D.LXXIX.*
Het privilegie luidde als volgt:
Privilege.
'La Maiesté Royale a permis à Philippe Galle tailleur en cuiure, de pouvoir imprimer ou faire imprimer et vendre en ses païs bas, le Miroir du monde, etc. defendant à tous autres tailleurs, imprimeurs ou vendeurs de liures, de n'imiter ce liuvre de cartes ny en grande, ny en petite forme: ny aussi, estant ailleurs imprimé, l'apporter ou vendre en ces païs durant le terme de huict ans; a compter du iour que ledict liure sera acheué d'imprimer; sur peine de confiscation de tous lesdicts liures, et d'amende de 80 Carolus.'
Donné à Bruxelles le 20 iour de juillet 1577.
Signé,
JAC. BLYLEUEN.

incisae per Ph. Gallaeum. Ant., 1595. - In die verzameling bevindt zich het portret (N° 13) van den vermaerden jesuiet *Andreas Schott* (welke in de latynsche en grieksche letterkunde zeer geleerd was en verscheidene nuttige boekwerken heeft geschreven); dit portret vindt men zeer zelden in de collectiën onzer liefhebbers(1).

Philips Galle beoefende niet alleen het vak van etzer maer tevens ook dit van letterkundige, in welke bezigheid hy zich dikwyls met het geschiedkundige heeft onledig gehouden.

Zoo verscheen van hem in 1579, by den vermaerden boekdrukker Christoff. Plantyn: *Een cort verhael van de gendincweerdichste saken in de XVII provincien van de Nederlanden*, enz. - Van het jaer 1566 tot 1570, door Philips Galle, kl. in-8°. Dit werk, thans zeer zeldzaem, is met de kaerten der zeventien provinciën der Nederlanden (en met latynschen tekst) opgeluisterd. Op aendrang van verscheidene zyner vrienden, zag dit werk nog hetzelfde jaer in de fransche tael het licht, met geschiedkundige vermeerdering der jaren 1570-1579. Het voerde voor titel: *Sommaire annotation des choses les plus mémorables advenues de jour a autre dès XVII provinces des Pays-Bas dès l'an 1566 jusques au premier jour de l'an 1579.* Anv. Plantin 1579, kl. in-8°, en werd door de liefhebbers met geestdrift ontvangen; zelfs *Feyerabendt* welke toen tot Frankfort was gevestigd, liet het in de latynsche tael drukken, onder titel: *Annales sive historiae rerum Belgicarum a diversis auctoribus (nempe a Jacobo Meyero*, *Hadriano Barlando, Gerh. Geldenhaurio*, *Jacobo Marchantio, Ludov. Guicciardino, Philippo Gallaeo, Gerhardo Candido). Ad haec nostra usque tempora conscriptae deductaeque, quibus omnium illarum provinciarum*, *Brabantiae*, *Flandriae*, *Hannoniae*, *Hollandiae*, *Selandiae*, *Geldriae*, *Frisiae*, *Aliarumque vicinarum regionum res memorabiles comprehenduntur*, *cum Indice, Expensis Sigism. Feyerabendi*, *Francofurti ad M. Georg. Corvinus.* - 1580. *2 Tom.* in-fol. Het zelfde werk nog by Feyerabend in-kl. 8°.

Voorts had Philips reeds van het jaer 1568 laten in druk uitgaen: *Semideorum marinorum omniumque sigillariae imagines delineatae; Antverpiae.* 1568. kl. in-4°, een werk dat thans zeer zeldzaem is geworden(2). Volgens Foppens in in zyne *Biblioth. Belg.* heeft aengeteekend, zou Philips Galle nog de schryver zyn van een boek in-fol., hebbende voor titel: *Instructions et fondemens de bien pourtraire pour les peintres*, *les statuaires*, *orfèvres* etc., met platen. - Antv. 1589.

Philips Galle versierde ook verscheidene nuttige werken met platen van zyne hand. Onder anderen zullen wy noemen:

Auraei saeculi imago, *sive Germanorum veterum vita, mores, ritus et religio cum iconibus*, *Per Abraham Ortelium*, *apud Philippum Gallaeum*, 1598, in-4°.

Zoo graveerde hy ook de potretten voor het *Museum* van *Albertus Miraeus*, Antvp. 1606.

De honderd dry en twintig landkaerten welk het werk: *Kort begryp des wereld tooneel van Abraham Ortelius*, *in welke zich vertoonen zoowel door figuren als door character*, *de waerachtige ligging, natuer en eigendom*, *der algemeine wereld*, *overzien, verbeterd en vermeerderd van verscheidene kaerten*, *voor de laetste mael*, in-8° oblong. *Antwerpen in de Plantynsche drukkery.* - 1598, versieren, zyn insgelyk door onzen Philippus Galle gegraveerd.

(1) *Catalogue de Ch. Van Hulthem*, by FOPPENS, *Biblioth. Belg*, p. 1032, vindt men over deze portretten de volgende tilels aengeteekend:
Effigies C L Virorum, versibus Ariae Montani ornatae.
Effigies C L Virorum Belgarum, in quas carmine lusit Franciscus Raphelengius.

(2) C. KRAMM. *Levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters.* In 4 deelen.

Ook heeft men nog verscheidene printen, werk van onzen plaetsnyder, welke met verzen werden opgeluisterd, door de geleerdste persoonen zyner eeuw.

Foppens in zyn reeds gemelde werk maekt van verscheidene dezer werken gewag, waeronder de volgende byzonder uitmunten:

1. *XII. Cardinalium*, *pietate*, *doctrinâ rerumque gestis maximè illustrium imagines et elogia.* - 1598.

2. *Icones illustrium faeminarum veteris Testamenti, versibus breviter à Cornelio Kiliano explanatae.*

3. *Semi. - Deorum marinorum, amnicorumque imagines.*

4. *Icones Prophetarum Majorum et Minorum veteris Testamenti*, per eundem.

5. *Septem orbis miracula.*

6. *Vermis sericeus*, quem Joannes Stradanus Brugensis figuravit.

7. *Prosopographia virtutum*, *animi*, *corporis*, *bonorum externorum*, *vitiorum et affectuum variorum delineatio*, distichis illustrata per Kilianum.

8. *Venationes Ferarum*, *Avium*, *Piscium*, depictae à Joanne Stradano, editae à Philippo Gallaeo, et carmine illustratae a Cornelio Kiliano.

9. Differens portraits de menuiserie, de l'invention de Jehan Vredeman et mis en lumière par Ph. Gallé.

Philippus Galle, welke in 1570 met Catherina Rolland in den echt was getreden, overleed te Antwerpen op 12 meert 1612. Hy werd in O.L.V. kerk vóor St.-Lukas kappelle by zyne vrouw begraven, onder eenen zerk thans vernietigd en waer op men in koperen letteren het volgende geschrift las:

D.O.M.
PHILLIPPO GALLAEO SCVLPTORI CELEBERRIMO ET CATHARINAE ROLLANDAE
EIVS CONIVGI ILLE ANNOS NATUS LXXV.
OBIIT 14 IDVS MART. M.DC.XII
HAEC ANNOS NATA LXIII.
OBIIT PRID. NON. IVN. M.D.XCIX.
REQVIESCANT IN PACE.

Philips Galle had by zyne vrouw Catherine Rolland, de volgende kinderen gewonnen:

1° Theodoor Galle van wien wy in § II zullen gewagen. - 2° Cornelius Galle I van wien wy in § IV zullen spreken. - 3° Josina Galle, geboren..... trouwde den 28 October 1586 in O.-V.-V. kerk met den plaetsnyder Adriaen Collaert; getuigen: Jan Collaert en Philippus Galle. - 4° Catharina Galle; zy trouwde op 10 january 1598 in O.-L.-V. kerk met den vermaerden plaetsnyder Karel van Mallery; getuigen: Philip. Van Mallery en Philip. Galle. - 5° Philip Galle gedoopt in O.-L.-V. kerk op 30 mei 1581; zyn peter was de vermaerde boekdrukker Christoffel Plantyn, zyne meter, Florentia Geeraerts.

§ II.
Theodoor Galle.

Deze vermaerde plaetsnyder was de oudste zoon van Philippus en Catharina Roelandt. In Antwerpen geboren, werd hy aldaer in O.-L.-V. kerk op 16 july 1571, ter vonte gehouden(1); waren by deze plechtigheid tegenwoordig, als peter: Jacobus Schil; als meter: Volcxken (?) Dierickx.

De eerste onderrichtingen in de graveerkunst ontving onze Theodoor van zynen vader. Later ging hy zich verder te Rome in dit vak beoefenen ‘waar hij door het bestuderen van het antiek en het graveren van verschillende onderwerpen naar de Italiaansche meesters zijn stijl verbeterde.’ Na in de hoofdstad des christendoms eenen geruimen tyd vertoefd te hebben, begaf Theodoor zich weder naer zyne geboorteplaets, waer hy eenen printenwinkel oprichte en vele werken liet verschynen zoowel naer zyne eigene teekeningen, als naer die van Marten de Vos, P.P. Rubens, Stradan, Otto Venius, Zuccaro, J. De Momper, enz.

Zoo heeft men van onzen kunstenaer vyf allegorische samenstellingen, voor titel hebbende: *Litis Abusus*, etc.; (zynde, zegt C. Kramm, zinnebeelden over het misbruik der processen). Deze platen zyn alle onderteekend: *Theod. Galle sculp. Th. Galle excud.*

By Ch. Le Blanc, in zyn *Manuel de l'amateur d'Estampes*, vindt men slechts eene print van dit werk gr. langw. in-fol. en als raer zynde aengeteekend.

Volgens C. Kramm, bezit den heer *Joannes Rynbout* beeldhouwer te Utrecht, van onzen Theodoor, een printenwerk bestaende uit 50 stuks kl. in-4° met titel: *Spiritalis prolis educandae studium.* Deze platen stellen het leven der H. Maegd Maria voor, en zyn onderteekend: *Theodoor Galle fecit et excudit*[1]. De heer Ch. Le Blanc vermeldt in zyn reeds aengehaelde werk, nog een printenwerk, insgelyks het *Leven van Maria*, in acht-en-twintig stukken. Zeer waerschynelyk is dit hetzelfde werk als hetgene in bezit des heeren Joannes Rynbout. Vervolgens graveerde Theodoor ten jare 1600 een printenwerk van dertien bladen, getiteld: *Typus occasionis in quo receptae commoda, neglectae vero incommoda proponuntur; Antv. 1600*, in-8°; en verder in 1606, een vervolg van 167 stuks getiteld: *In imagines illustrium ex Fulvii Ursini bibliotheca Antverpiaeà Theod. Gallaeo expressas commentarius per Joan. Fabri. - Antverpiae ex offic. Plantaniana*, *apud Joan*

(1) De juiste opgave des geboortedags van Theodoor Galle, zyn wy verschuldigd aen de opzoekingen des heeren P. Génard. By sommige schryvers vindt men aengeteekend dat Theodoor in 1562 geboren werd. IMMERZEEL zegt in 1560 en de heer C. KRAMM stelt het jaer 1570 aen als de geboortedag van onzen plaetsnyder.

1 C. KRAMM. - *Levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders*, *beeldhouwers, graveurs*, enz. Amsterdam, gebroeders DIEDERICKS, 1858.

Moretum. 1606[2]. Hy graveerde ook *de nieuwe uitvindingen* met titel: *Nova Reperta*, bestaende uit negen stuks, bevattende onder anderen: 1° *America*, 2° *Pulvis Pyrius*, 3° *Horrologia ferrea*, 4° *Hyacum et lues venerea*, 5° *Staphae sive stapedes*, enz., elk stuk met latynsche verzen opgeluisterd en onderteekend: *Theod. Galle, sculp., Phil. Galle*, *exc.*

Verder telt men nog onder zyne gewrochten: 1° *De welden en armoede*, bestaende in verscheidene stukken alle onderteekend: M. De Vos invent., Theod. Galle, sculp., Joan Galle, excud. - 2° *Een portret van Justus Lipsius*, in-f°. - 3° Susanna in het bad. gr. in-4°. - 4° Vier-en-tachtig portretten van vlaemsche kunstenaren. - 5° Een stormweder naer J. de Momper. - 6° De geboorte van Christus door een engel aen de schaepherders bekend gemaekt. gr. in-fol. naer een oude italiaensche schildery. - 7° De aenkondiging van de H. Maegd Maria, in-8° insgelyks naer eene oude italiaensche schildery. - 8° Eene H. Maria, naer eene oude spaensche schildery. - 9° Het kindeken Jesus de werktuigen der passie aenschouwende. In-fol. - 10° De H. Joannes evangelist in-8°. - 11° De H. Jeronimus te midden eener spelonk naer Fed. Zuccaro. Pl. in-fol. - 12° De H. Hiltrudus in-fol. naer Otto van Veen. - 13° Vyf platen onderwerpen aen de romeinsche geschiedenis ontleend; naer J. Stradanus. - 14° Phaeton den praelwagen der zon rondvoerende naer denzelfden. - 15° De Tiber, op eene kruik liggende en de Vestael Tuccia, water puttende. Gr. in-fol. naer Joan Stradanus. - 16° Coriolanus, voor het smeken der vrouwen van Rome zwichtende. In-fol. naer denzelfden. - 17° Cornelius met zyne dienstmaegden aen het werken zynde, naer denzelfden. - 18° De graef Ugolin in den toren van Pisa. Gr. in-fol. op o. br. naer J. Stradanus.

(*Wordt voorgezet.*)

J.B. VAN DEN BEMDEN.

2 Wy hebben in ons artikel over *Ph. Galle*, bladz. 27, reeds van dit werk gewaegd, welke wy verkeerdelyk onder dezes laetste gewrochten gerekend hebben.

De krooning van Maria door Albrecht Dürer.

De samenstellingen van Albrecht Dürer vergen ten onzent geene aenbeveling; zy bezitten in Vlaenderen eene zoo groote populariteit als in Duitschland; het lange verblyf des vermaerden kunstenaers in onze streken, heeft er dezen laetsten eene burgerschap gegeven.

Wy denken onzen lezeren aengenaem te wezen met hun, van tyd tot tyd, nader kennis met de voortbrengselen der oudere meesters te doen maken; de studie der vroegere scholen kan slechts eenen goeden invloed op den huidigen kunstsmaek uitoefenen.

Oude topographie van Antwerpen.
De Melkmarkt in hare wording en wezen beschouwd.

Even als in de andere groote steden vindt men te Antwerpen zekere straten en kruispunten, welke door de dagelyksche beweging byzonder worden verlevendigd, en de Melkmarkt staet van oudsher bekend als eene plaets, waer de omgang van de druksten is. Nagenoeg in het midden der stede gelegen, is deze plaets eene dergene waer de kassyden, door den gestadigen over- en wedertogt van menschen, paerden en rytuigen, het spoedigste worden afgesleten en het meeste onderhoud vorderen. Sinds haer aenwezen is zy, als 't ware, eene der levensaders van Antwerpen's bedryvigheid. Het is langs dezen stadsweg, dat in de middeleeuwen de runderen gestuerd werden, welke de Koepoort binnen gekomen zynde, zich begaven naer de Eijermarkt, alwaer zy verkocht werden, om welke reden deze markt destyds de Veemarkt werd genaemd, Tevens was de Melkmarkt eene der banen, welke de ruiters en reizigers, die de stad zonder oponthoud wilden doortrekken, noodwendig moesten volgen, om zich van de Koepoort naer de Mere- of naer de Kammerpoort, en later van de Roodenaer de S. Jorispoort te begeven.

Men zou dierhalve geneigd zyn te denken, dat men zich steeds hebbe moeten beyveren, om den toegang en den doorry dezer straet te vergemakkelyken, des te meer daer er aenvankelyk genoegzaem ruimte toe bestond; maer zoo is 't niet, en de straet behoort tot die deelen der stadswegenis, welker afbakening onder de onregelmatigsten mag gesteld worden. Immers, behoudens het kleine vierkant, midden van hetwelk zich de pomp der melkboerin verheft, is de breedte dezer straet meer dan middelmatig en geenszins in verhouding met hare lengte, ten einde daer te stellen hetgeen men overeengekomen is eene openbare plaets ie noemen. In een woord, het zou eene zeer gewoone straet zyn, indien ettelyke uit- en inspringende hoeken, door de onregelmatige bouwingen gevormd, haer niet een gansch byzonder aenzien gaven. De benaming van *markt* zou dan ook niet ligt te verklaren zyn, als men daerby niet terugdacht op de tyden, gedurende welke deze plaets opkwam, alswanneer de bouwlyning weinig of niet werd in acht genomen.

Wel is waer, ten aenziene van de behoorlyke breedte der straten had men de charter van hertog Jan II van 8 September 1304, in welke uitdrukkelyk gezegd wordt, ‘dat zy - de koopers van bouwgronden - die straten... laten alsoe wyt alse weselec ende orborlaec es onser vorseider poert (stad) van Antwerpen;’ en het was vermoedelyk naer aenleiding dezer bepaling, dat in ons oudste *Keurboek*, in hetwelk omstreeks denzelfden tyd al de stedelyke verordeningen werden byeengebragt, ook een art, CLIV op het bouwen werd opgenomen, luidende als volgt: ‘Item, so en mach niemen timmeren een nuwe huys binnen Antwerpen ter straten waert, hi en

toeg het (vertoondet) den scepenen. Die hierteghen dade, verboerde VI oude grote. Ende datter ghemaect es, sal men breken.'

Maer deze verordeningen, welke baerblykelyk gemaekt werden met het oog op de bouwingen binnen de nieuwe vesten van de ondernomen derde vergrooting der stad, kwamen te spade, om al de onwettige grondinnemingen binnen de oude wallen te vernietigen; want het is opmerkelyk, dat de straten binnen dien derden byvang en de latere vergrootingen gelegen, al zyn eenigen niet zeer breed, toch tamelyk regtlynig loopen. In de middenstad, in tegendeel, welke in de XIIIe eeuw de bemuerde stede was en waer men dan ook de oudste straten ontmoet, zyn bogten en uithoeken een gewoone regel, en de uitzonderingen, welke men er bespeurt, zyn er naderhand door verbetering of doorstekingen aengebragt geworden.

Er is overigens eene omstandigheid, welke deze onregelmatigheden eenigzins heeft kunnen begunstigen: wy bedoelen de tot in de XIIIe en XIVe eeuw allerwege gevolgde timmerwyze van de huizen eener straet niet aen elkander te sluiten. Elk huis stond afzonderlyk en de ruimte tusschen twee wooningen, doorgaens van eens mans breedte, was bestemd om het van de daken afdroppende regenwater te

ontvangen. Anders kon het met een stroodak niet worden aengelegd; dakgoten kende men nog niet, of zy waren te zwaer en te kostbaer voor de nederige stulpen onzer voorouders, en het dekken met tichelen of leijen werd eerst in de XIVe eeuw te Antwerpen bevolen, blykens het CLV^{e} artikel van ons beroepen *Keurboek.*

Thans zal het niet moeijelyk vallen te begrypen, hoe dit afzonderlyk timmeren van huizen tot misbruiken kan hebben aenleiding gegeven, en hoe er vaek lieden gevonden werden, die, vooral eer dat er eene verordening op het stuk bestond, niet schroomden een paer voeten op den openbaren weg in te nemen. Hetzy dat men deze willekeurige aenmatiging ongemerkt liet, hetzy dat men ze gedoogde mits vergelding of om andere redens, als men ze wilde te keer gaen, was het te laet: de eigenaers deden de overjaring of hunne titels gelden, of wel er was geen bewys voorhanden, om hun het bezit van den buiten de lyn ingepalmden grond te betwisten, en gevolgenlyk liet men alles in *statu quo.* Zeggen wy het: er moet toen een diep ontzag voor den byzonderen eigendom hebben bestaen of de noodzakelykheid van het verbeteren der straten moet toen nog niet genoegzaem zyn ingezien, als men niet gepoogd heeft den grond door afkoop ten openbaren nutte terug te nemen.

LACTANTIUS CASELIUS SUYVELGHEEST.

(*Wordt voortgezet.*)

Eene besmettelyke ziekte onder de dieren. (*Naer het fransch van* Lafontaine)

Een wreede plage, door Gods gramschap uitgevonden
Voor 't boeten onzer zonden,
Wanneer hy straft met ongenâ
In éens gezegd: de *Cholera*,
Verwoestte 't kamp der dieren
Er werd niet éen gespaerd, zelf niet de kleinste mieren.
Zy stierven wel niet all', doch allen waren krank,
Ook de eetlust was vergaen. Zoo dat noch spys noch drank
De harten kon verkwikken.
En geen profeet kon wikken,
Hoe lang die zware straf op 't land nog drukken zoû.
Reeds was des Koningshof gehuld in vollen rouw.
De tortelduifjes teêr
Vereenden zich niet meer.
Geen liefde meer, dus geene vreugde,
Niets meer dat 't hart verheugde...
De leeuw, vol angst, vergadert zynen raed:
Myns vriendjes (zegt hy), 't is tot boeting van ons kwaed,
Dat zoo een groote ramp is over ons gezonden,
Ons leven was voorwaer te los en te ongebonden.
De pligtigste van ons moet dan hier zyn bereid,
Geslagt te zyn aen Gods verbolgenheid.
Gelezen heb ik eens in onz' geschiedenis,
Dat 't zeer doelmatig, ja zeer heilzaem is,
Zulke offerand te doen. Laet ons dan all' gelyk,
Niet met toegevenheid, maer heel nauwkeuriglyk
Eens onderzoeken ons geweten
En 't kwaed belyden dat wy weten. -
Wat my betreft, ik ben bewust,
Dat, tot verzading van myn lust,
Ik vele schaepjes heb berooft van 't leven;

'K vergoot onnoozel bloed; zy hadden niets misdreven.
Ook is 't my eens gebeurd
Dat ik hun' herder heb verscheurd....
Slagtofferen zal ik my, indien het moet geschieden,
(Het waer' nogtans niet slecht en 'k wil hier niet gebieden)
Dat elkeen zoo als ik zich ongeveinsd betigt,
Van 't geen hem zwaer op 't harte ligt.
Want voor der dieren heil is 't vurig te verlangen,
Dat onze grootste schurk aenstonds worde opgehangen.....
Heer Koning (sprak de vos) dit zyn toch kleine dingen
Waermede gy u kwelt; 't zyn louter' beuzelingen.
Is schapen eten, kwaed? Is 't niet in uwe magt,
Dat dom geslacht?
Gy zyt, Sire! al te goed, en ook al veel te teêr;
En, hebt gy hen gedood, gy deed hun zeer veel eer.
Nu wat de herder raekt, het was een dwingeland
Die op de dieren nam wilkeurige overhand.
En die den wolf zyn ambt geweldig had ontnomen;
Dus zeer wel had verdiend 't geen hem was overkomen -
Zoo sprak de looze vos en hy die nooit misdoet, -
Werd door 't flikflooijers volk met grooten drift begroet.
Men dorst niet al te diep doorgronden
De minst vergevelyke zonden
Noch van den vos, noch van den beer,
De een was een Palmerston en de ander een miljonneer.
Alwie een twister was of groote woekeraer
Verdrukker, dief of plunderaer,
Kon zich met groot gemak van 't lotgeval beveiligen,
Want, volgens hunnen praet, zy waren allen heiligen.
Op 't laetst kwam de ezel aen, en zeî:
- 'k Geheuge dat ik eens eene overschoone wei
Doortrok; het jeugdig groen en de gelegenheid,
De honger en de lust, myne onervarenheid
En onbezorgde leven,
Misschien door droesken aengedreven.....
Ik knapte van die malsche dong
De breedte juist van myne tong.
Ik had daer aen geen reg, zoo ik ronduit moet spreken...
Dit was genoeg gepraet, de langoor mogt opbreken;
Men riep *haro* op hem, die door zyn gruweldaed,
Op 't land getrokken had zooveel afschuw'lyk kwaed.
Een wolf (wat prokureur) bewees door een pleitdooi
Dat stelen van wat groen of van een mondvol hooi,
De grootste misdaed was die iemand kon begaen.
Zoo dat 't vervloekte dier den dood moest onderstaen.

Naer 't geen gy wezen zult, een arm of ryk persoon,
Zal 't vonnis van het Hof u maken vuil of schoon.

D B^{er}

Kunst- en letternieuws.

Het tentoonstellen eener schildery van een meester zoo als Hendrik

Leys, is een feit dat de vrienden onzer nationale kunstschool immer met liefde in hunne gedenkboeken aenteekenen. Inderdaed de scheppingen dezes meesters, zyn gedurig met nieuwe zegenpralen gekenmerkt, en getuigen van eenen vasten wil, en een talent dat alle moeijelykheden tot buigen dwingt. Hiervan strekke tot bewys het nieuwe tafereel, dat wy op zondag 26 february, in *het Verbond voor Kunsten* te Antwerpen, zagen ten toon stellen.

Gelyk wy vroeger aenteekenden, vertoont dit stuk *de Afkondiging der edikten onder keizer Karel.* Voor al wie met de schilderwyze van Leys is bekend, is de enkele aenduiding dezes titels genoegzaem om te doen begrypen welke ryke stof dit onderwerp den kunstenaer ter behandeling bood. Leys heeft wederom, als het ware, een monument aen de XVIe eeuw opgericht. Hy heeft ons met waerheid dit tydstip voorgesteld, niet door theaterfiguren, maer door wezenlyke menschen, die leven en handelen, denkende wezens, op wier uiterlyke men den stryd leest die de gedachten der eeuw in hunne ziel leveren.

Eene menigte figuren zyn in deze samenstelling, (wellicht de grootste die de schilder op panneel bracht), verzameld; het ware dus onmogelyk ze allen in eene beschryving te ontleden; zeggen wy alleenlyk dat de typen allergelukkigst zyn gekozen en een algemeene kreet van bewondering 's meesters nieuwe voortbrengsel heeft begroet.

Het koloriet onzes schilders is gekend; in deze schepping heeft Leys getoond dat, wat in de XIVe, XVe en XVIIe eeuwen bestond, in de XIXe nog mogelyk is; dat het palet der Van Eycken, Massysen, Rubensen en Jordaensen voor de vlaemsche schilders nog niet is verloren gegaen.

- Ter gelegenheid van het bal door den heer Burgemeester in het koninklyk schouwburg van Antwerpen op 20 february gegeven, waren de zalen van het *foyer* luisterlyk versierd. De ordonnantie was van den bekwamen bouwmeester M.J. Dero, en strekte dezen kunstenaer tot eer, daer zy, ten zelfden tyde, een blyk van goeden smaek gaf. De dekoratie den heere L. Schaefels, leeraer aen de Akademie toevertrouwd, was weerdig van de faem die deze kunstenaer zich met recht in zyn vak heeft verworven.

- M. Van Tongerloo een onzer goede ornemanisten, die in de laetste Antwerpsche tentoonstelling een zeer verdienstelyk werk leverde, arbeidt aen stukken die hem tot eer zullen verstrekken.

- Het *Musaeum van werken van huidige meesters, te Antwerpen*, is dezer dagen verrykt geworden met het marmeren afbeeldsel van den beeldhouwer Rauch, uitgevoerd door Rietschel. Dit borstbeeld is wel een der schoonste die wy ooit te zien kregen. Grootsch van opvatting, meesterlyk gebeiteld, schynt het te ademen. Wy wenschen het Bestuer der Akademie geluk over dergelyke aenwinsten die als gidsen voor de studie zyn geplaetst.

- Onze korrespondent van Gent, zendt ons het volgende ateliernieuws:

'Joseph Pauwels werkt thans ieverig aen de groote schildery *de overwinning van St-Joris op den draek*, die, meenen wy, voor de kerk van Sleidinghe, geboorteplaets des gentschen meesters, en wiens patroonheilige Joris is, bestemd wordt.

Felix De Vigne heeft voor de brusselsche tentoonstelling eene schildery voltooid: *het opdragen der eerste hoprank aen de Moeder Maegd, voor den hophoogst.* Deze schildery is treffende van samenstelling en kleur en zal voorzeker grooten opgang maken.

Eene vrye jaermarkt in de XVe eeuw, waer de zelfde schilder thans de laetste hand aen legt en die waerdig nevens de voorgaende staen mag, zal ook op de expositie te Brussel pronken.

M. Theodoor Canneel, bestuerder onzer Akademie, heeft reeds de helft zyner muerschilderingen in de H. Kerstkerk voltrokken.

Heer J. Godinau heeft eene reeks portretten voltooid, die echte kunststukken zyn.

By den Heer Corkole hebben wy de schets eener schildery gezien, ook voor de Brusselsche expositie bestemd; zy verbeeldt: *de wederkomst der markt*, en strekt haren verveerdiger tot eere.

J.B. Lammens, leeraer by de Akademie alhier, legt de laetste hand aen een portret (op steen) van den diepbetreurden zanger Van Duyse, dat zeer gelykend beloofd te zyn.

Dit portret wordt uitgegeven door den graveur K. De Coster, by wien de inschryving open is.

Onze vermaerde portretschilder L. De Winne, heeft het portret van den Heer N..., ter stede, afgemaekt; het treffende der gelykenis, de kracht der kleur, de breedte der penceeling, alles in een woord, vereenigt zich om van ieder portret dat uit zyne handen komt, een meesterstuk te maken.

In eenen onzer volgende nummers zullen wy het genoegen hebben eene teekening naer het beeld van St. Hubertus door den beeldhouwer A. Van Eenaeme, verveerdigd, mede te deelen.

Deze beeldhouwer werkt thans aen het door 't staetsbestuer bestelde figuerken: "*die dikwyls bedriegt wordt soms bedrogen*" dat hier op de laetste tentoonstelling zoo algemeenen byval verworven heeft.

Pieter De Vigne zet met spoed het standbeeld van Jakob van Artevelde voort. Binnen kort hopen wy er meer van te kunnen zeggen.'

- De eerw. heer Pastoor Davidts arbeidt aen de legende van den ouden pater Rosweydus, zegt de *Dyle en Demerbode.*

Het werk zal in-folio zyn, twee duizend bladzyden beslaên, en ten minsten 24 groote platen onzer byzonderste meesters behelsen, en aen den geringen prys van 16 franken afgeleverd worden.

- M. Hollé, beeldhouwer, te Leuven, legt de laetste hand aen twee altaren; dezelve zyn in ogivalen styl, en zyn bestemd voor het gesticht der Preekheerinnen tot *Terbanc* by *Leuven.*

M. Hollé bewyst veel smaek in samenstelling, en veel gevoel in uitvoering te bezitten.

- M. Ecrevisse een onzer gunstig gekende letterkundigen heeft een nieuw werk uitgegeven: *De kanker der steden.*

- Door koninklyk besluit van 9 February zyn de volgende heeren tot leden genoemd van den verbeterings-raed der teekenkunde: Alvin, Calamata, Callier, Chauvin, De Keyser, Geefs, J. Kindt, Leys, Navez, Stallaert, Suys; Duliem, geheimschryver. M. Slingeneyer heeft jongstleden een portret van keizer Karel afgemaekt op 4 dagen tyds voor zyne K.H. den Hertog van Braband.

Dezelfde schilder heeft in zyn atelier eene schildery waer het *Journal des Beaux-Arts*, met veel lof over spreekt, verbeeldende *Tasso in de gevangenis zyn brood deelende met de armen.*

- *Borstbeeld van den Antwerpschen Toondichter J.F.J. Janssens,* door Lodewyk Dupuis. *Prospectus:* 'Tydensde muzikale plechtigheid, ter gelegenheid van den vyf-en-twintigsten verjaerdag der dood van den toondichter J.F.J. JANSSENS, op 6 February ll., in het *Verbond voor Kunsten, Letteren en Wetenschappen*, te Antwerpen gehouden, was in deze Maetschappy, 's mans meer dan levensgroote borstbeeld geplaetst, verveerdigd door den jongen beeldhouwer LODEWYK DUPUIS, leerling van den heer J. VAN ARENDONCK.

'Talryke vrienden en hoogschatters van het talent van JANSSENS, hebben den wensch uitgedrukt een exemplaer te bezitten van dit borstbeeld op eene *kleinere* schael uitgevoerd.

Aen dit verlangen wordt voldaen; binnen weinige dagen, zal dit nieuwe afbeeldsel, verveerdigd op eene schael van 31 centimeters, het licht zien.

Ten einde het portret des kundigen mans meer en meer te verspreiden, is de prys der inteekening zoo laeg mogelyk gesteld: Fr. 1,50 per exemplaer.'

Men schryft in by den heer P. GÉNARD, sekretaris der kommissie voor het huldigen der nagedachtenis van JANSSENS, of wel by den heer L. DUPUIS, Diepestraet, 5e Wyk, Antwerpen.

DE MELKMERKT EN OMLIGGENDE STRATEN TE ANTWERPEN, IN 1565.

Oude topographie van Antwerpen.
De Melkmarkt in hare wording en wezen beschouwd.
(Vervolg zie bl. 38 dezes jaergangs).

Hoe het zy, de vraeg is te weten, of onze Melkmarkt hare onregelmatige bouwlyning aen een dergelyk misbruik te wyten heeft. Zonder ons te vleijen deze vraeg volkomen op te lossen, denken wy dat het volgende vertoog van aert is, om eenig licht te verspreiden over het oude aenzien en de wording dezer plaets.

De huidige Melkmarkt werd oulings onderscheiden in twee deelen: de *Melkbrug* en de *Melkmarkt.*

De Melkbrug, in twee charters van 1220 en 1249 *Reinoldsbrug* genoemd, was toen eene wezenlyke brug, liggende over de vest van de *kuipe* of eersten omtrek der stad, van welke vest men het spoor nog wedervindt, volgende de ry van ruijen vanaf de gewezen Lookbrug, by de Van Dyckkaei, tot aen de Wyngaerdbrug. Later werd deze brug *Zuvelbrug* en ook wel *Verwersbrug* genoemd. Dit gedeelte der straet strekte zich slechts uit vanaf den hoek der Wyngaerdstraet tot aen dien van het huis n° 7, tegen het pleintje staende.

De eigenlyke Melkmarkt bevatte het overige der straet tot aen de Eijermarkt. Dit gedeelte werd tydens de eerste vergrooting, in 1201, by de stad ingelyfd, benevens O.L. Vrouwekerk, het Mariagasthuis en het Beggaerdenklooster, mogelyk ook eenige byzondere wooningen op de bouwlyn der Kammerstraet en Hoogstraet, de twee oudste bekende straten van dezen eersten byvang. Het overige van dit terrein bestond uit *opstallen* (ledige erven) en *hemeden* (vage gronden).

Ruimte om huizen te zetten ontbrak er dus niet, maer degene over welke men te dien einde kon beschikken, was veel minder dan men zich zou verbeelden; want vooreerst behoort men rekening te houden van de plaets door O.-L.-Vrouwekerkhof beslagen; vervolgens zy aengemerkt dat de erve der Beggaerden toen begreep de twee blokken huizen tusschen de Eijermarkt, de Sudermanstraet, de Korte Nieuwstraet en Kathelynevest; en eindelyk mag men niet vergeten, dat het hertogelyk domein zekere gronden voor zich had behouden, onder anderen het Zand en het *Fossatum*, door welk laetste verstaen moet worden de gracht des eersten omtreks, met de gronden die dezelve aen beide zyden bezoomden, en op welke het uitdrukkelyk verboden was te bouwen of te timmeren.

De breedte dier beide zoomen is onbekend, en het ware vruchteloos zich deswege met gissingen in te laten; maer zy was waerschynlyk niet gering en men zou dus mogen vragen, waertoe deze eerste vergrooting dienen kon, als er zoo veel gronden onbeschikbaer waren en anderen voorbehouden bleven? Wy vermeenen in dezen niet te veel te wagen, indien wy veronderstellen, dat men eerstens geen ander oogmerk had, dan O.L. Vrouwekerk binnen de stad te begrypen. Inderdaed de ligging der oude collegiale buiten de vesten moet meer dan eene hindernis opgeleverd hebben, zoowel voor de godsdienstoefening als voor de bediening der Sakramenten: zy lag niet alleen buiten, maer ook tegen de vest, dus bloot voor alle krygsgeweld, en het onbetamelyke om de eenigste parochie- en de moederkerk van Antwerpen in dezen toestand te laten, behoeft voorzeker geen betoog.

Desniettemin moet het ons bevreemden, dat men niet dadelyk meer nut uit de eerste vergrooting schynt te hebben getrokken, althans wat de gronden van het *Fossatum* betreft. Ja, in 1220, toen hertog Hendrik I, het gedeelte van dit *Fossatum* tusschen Hugo Volaert's huis (in de Maelderystraet) en de Reinolds brug aen hel Kapittel wegschonk, werd het *veto* nog niet opgeheven; alleenlyk werden de Kanoniken gemagtigd er een Kapittelhuis op te zetten. Alles bleef dus aldaer gelyk

te voren; maer er moet ook eene gansch byzondere reden geweest zyn, om het zoo byna eene halve eeuw te laten.

Eerst in 1249 (1250 N.S.) behaegde het aen hertog Hendrik III, het verbod op te heffen en oorlof te geven om op het *Fossatum* te timmeren, op voorwaerde dat de eigenaers voor elk huis eenen cyns zouden betalen aen het domein en eenen anderen aen het Kapittel. Van daer is het gekomen, dat vele, zoo niet al de huizen aen beide zyden van dit *Fossatum*, gebouwd tot in de jongste tyden aen O.L. Vrouwekerk cynspligtig zyn geweest.

Wat aengaet de andere domeingronden (*opstallen* en *hemeden*), het is te vermoeden, dat de Stad er een goed gedeelte van verkregen had, hetzy by aenkoop, hetzy by begiftiging, want het is anders niet te begrypen, hoe het Magistraet in 1237 twee bunderen gronds aen het Kapittel hebbe kunnen schenken, om er O.L. Vrouwekerkhof mede te vergrooten.

Dit kerkhof strekte zich alzoo uit van het *Fossatum* tot aen de Lombaerdenvest; het was westwaerts begrensd door de Kammerstraet en de Oude Korenmarkt; het bevatte een deel der Schoenmarkt, benevens de Handschoen- en Lynwaedmarkten; maer de Melkmarkt schynt er buiten te

zyn gebleven: wy zeggen schynt, want zyne oudste palen oostwaerts zyn nooit heel juist bekend geweest.

Eventwel, ofschoon hel niet bewezen zy, dat de Melkmarkt tot het kerkhof behoord hebbe, dat zy in tegendeel in de akten meermaels wordt aengeduid als *by het Kerkhof,* het Kapittel moet aen gene zyde dezer straet gronden hebben bezeten, dewyl in eenen akt van 1309 wordt gewag gemaekt van zeker huis in de Korte Nieuwstraet, als staende *oppe den canoncke ende der capellane lant.* Maer was deze bezitting wel gewettigd? Dit kunnen wy *in casu* onmogelyk beslissen: al wat wy weten is, dat deze onbepaeldheid der limieten des kerkhofs tol gedurige geschillen tusschen de burgers en de Kanoniken aenleiding gaf. Ook was het om daer een einde aen te stellen, dat het vermaerd verdrag, in 1336 tusschen het Magistraet en het Kapittel gesloten, bepaelde, dat het kerkbof, gelyk voordien, door eenen muer zou worden omheind.

Wat er van zy, het is waerschynlyk na de vergunning van 1249 om op het *Fossatum* te bouwen, dat men aldaer en daer omtrent begon huizen te zetten. Altyd is het zeker, dat er akten van 1272, 1281 en 1290 bekend zyn, waeruit het bestaen der Korte Nieuwstraet en Wyngaerdstraet, in de laetste helft der XIIIe eeuw, kan bewezen worden. Ook moet de Eijermarkt toen opgekomen zyn, want in het testament van Joannes Alleyn, priester, van den jare 1307, vindt men ze reeds als de *Veemarkt* vermeld.

Deze drie straten, zoo als iedereen weet, zyn aen de Melkmarkt verbonden, weshalve het bedenkelyk wordt of deze destyds ook niet in wezen kwam; maer zonder te loochenen, dat er toen reeds wooningen stonden, iets wat ook bezwaerlyk zou te bewyzen zyn, zoo lang men geene echte bescheeden heeft, vermeenen wy te mogen vaststellen, dat de gedaente dezer plaets merkelyk verschilde van degene welke zy tegenwoordig heeft, en zie hier onze betoogredens.

In eenen akt van den jare 1338 wordt melding gemaekt van *een huis geheten den* WITUOET, *ghestaen by onser Vrouwen Kerchof, op ten houc van der corter Nuwe straet...* Deze *Witvoet* kan niets anders zyn dan het voormalig achterdeel van het huis n° 11 op de Melkmarkt, waer insgelyks de *Witvoet* uithangt, immers wy herinneren ons zeer goed, dat eer men de twee huizen over eenige jaren verbouwde en weder van elkander splitste, de bouwordonancie van beiden ligt te onderscheiden was; het achterhuis zoowel als het voorhuis voerde eenen witten voet in zynen gevel; eindelyk de bogtige en onregelmatige aensluiting der twee huizen toont aen, dat zy niet volgens hetzelfde plan van bouwlyning gesteld zyn. Wy besluiten uit dit alles, dat er in 1338 op dezen hoek der Melkmarkt nog niets stond, en hooger op zal er niet veel meer te zien geweest zyn, dewyl de erve, die Hendrik Suderman eenige jaren later op de Eijermarkt aen de Cellebroeders afstond, tot de Korte Nieuwstraet reikte.

Er is meer, het logement het *Anker* bestaet mede uit twee huizen. Dit van ouds bekende en befaemde bierhuis, van hetwelk de huidige Jesuietenrui langen tyd de *Ankerrui* is genoemd geweest, besloeg tot in onze tyden de helft minder grond; het stond, gelyk nu nog, met de ingangpoort tegenover de rui en is blykbaer een hoekhuis geweest. Het huis waermede het verlengd is, stond er in vroeger tyd niet, zoo min als zyne twee buren op de Melkmarkt.

Men kan hetzelfde en nog stelliger zeggen van de vier huizen aen de oostzyde der Melkbrug. Trouwens in eenen schepenbrief van den jare 1385 wordt melding gemaekt van een huis, genaemd *het Haesken*, gestaen op den hoek van de Wyngaerdstraet te *Verwers*(Melk)*bruggenwaert.* Dit *Haesken* is, ons dunkens, hetzelfde huis, 't welk in een protest van 1641 *den Kleynen Hase* heet, terwyl het

tegenwoordig hoekhuis der Melkmarkt en Wyngaerdstraet in al de brieven, welke wy gezien hebben, *den Grooten Hase* wordt genoemd, deze zou dus later opgekomen zyn, want men kan geen twee huizen op eenen hoek veronderstellen.

Eene andere plaets van denzelfden scabinalen akt verwyst ons naer de overzyde der Melkbrug; men leest er namelyk: *een huis, de* CREEFT, *gestaen op ten hoec van der Zuvelstegen ter Verwersbruggenwaert.* Maer of deze *Kreeft* juist op dezelfde plaets stond, waer het tegenwoordig hoekhuis der Kaesrui de huizenry op de Melkmarkt begint, daeraen meenen wy te mogen twyfelen. De regtlynigheid dier ry verwyst ons naer een jonger tydstip.

Na deze opgaven zal men zich het aenzien der Melkmarkt in de eerste helft der XIVe eeuw kunnen voorstellen.

De rui lag geheel open en over dezelve eene brug, eerst van hout, daerna van steen met leuningen, denkelyk gelyk degene langs welke men van de Ankerrui in de Wyngaerdstraet kon komen, en welke men ziet afgebeeld in het stadsplan van 1565, uit welke wy, tot beter begrip, een stuk hebben doen snyden, en waerover wy straks zullen uitweiden. De brug overgaende bevond men zich op een vry groot plein, aen den eenen kant bezoomd door den kerkhofmuer vanaf het *Fossatum* tot aen *Rubenshotel,* toen de wooning van den Choordeken; aen den anderen kant door de drie oude hoekhuizen het *Haesken,* het *Anker* en de *Witvoet,* en eene ledige erve tot of tegen de Eijermarkt.

Aen wie behoorde deze erve? Waerom bleef zy onbe-

bouwd liggen? Wy denken dat zy deel maekte van de gronden waervan het Kapittel zich het bezit wilde aenmatigen en waerover het gedurig met de burgers haspelde. Nu, zoo lang het eigendomsregt over deze erve niet was uitgewezen, kon men er geen gebruik van maken. Hetgeen dit eenigzins bevestigt, dit is dat weinige jaren na het verdrag van 1336, waerby de limieten van het O.L. Vrouwe kerkhof bepaeld waren, die erve, van de Eijermarkt tot tegen de Korte Nieuwstraet, het eigendom was geworden van Hendrik Suderman. Zeer waerschynlyk had hy ze by koope van de Stad verkregen, nadat de geschillen met het Kapittel waren ter neder gelegd en de limieten van het kerkhof waren omschreven; altyd weet men, dat hy ze in 1345 aen de Cellebroeders schonk, om er hun klooster te zetten, hetwelk inderdaed tot in 1548 op dien grond gestaen heeft, hebbende zynen inkom op de Eijermarkt, ter plaetse waer later de huizing de *Biekorf* was.

De Melkmarkt was dus in de eerste helft der XIVe eeuw nog een plein, 't welk onmiddelyk aen de Eijermarkt paelde; een openbare weg liep er over, maer zy was nog geene stadsstraet aen beide zyden met huizen bezet, en het is slechts na het stichten van het Cellebroedersklooster, dat is na het jaer 1345, dat men er is begonnen huizen te zetten, hetwelk nog al vry laet schynt gebeurd te zyn.

Hetgeen deze opvatting versterkt, dit is vooreerst, dat de Sudermanstraet, welke insgelyks over de meergemelde betwiste erve is getrokken, niet ouder kan zyn dan het Cellebroedersconvent. Ten tweede, er zyn ons tot nu toe nog geene akten uit de XIVe eeuw bekend betreffende op de Melkmarkt staende huizen of bezette cynzen, althans Marshall vond haer eerst als *Zuvelmerct* vermeld in eene stadsprotocol van 6 Mei 1418. Ten derde eindelyk, zy moet deze hare oude benaming gekregen hebben door uitbreiding en ten gevolge van hare grenzing aen de Eijermarkt, van welke in eene koopcedul van 1377 gezegd wordt, dat zy de *Veemerct plach te sine*, maer dat er *nv de Zuyvelmerct es.*

Bemerken wy hier in 't voorbygaen, dat indien het zuivel waerdoor men niet alleen melk, boter en kaes, maer ook eijeren verstond - op deze markt verkocht werden, dáér ook, even als in de *Zuvelstege* (nu de Kaesrui,) vele lieden zullen gewoond hebben, die zich met het voortverkoopen dier eetwaren ophielden: dit was de nering der *Zuvelmangeren,* nopens welke ons *Keurboek* (art. 80, 81 en 82) eenige verordeningen behelst, om hun te beletten wildbraed in te koopen, gelyk hun zulks ten aenziene van het zuivel en gevogelte vry stond, mits de inkoop niet vóór den middag geschiedde.

Overigens, vóór het einde der XVe eeuw, had de straet, welke wy ten onderwerpe onzer beschouwingen hebben gekozen, hare oude benaming van *Zuivelmarkt* afgelegd en degene van *Melkmarkt* reeds aengenomen, zooals kan blyken uit de lyst der haerdtelling van 1496, in welke onze markt nog steeds onderscheiden wordt van de Melkbrug. Maer verders verspreidt die lyst geen licht over de kwestie, of deze brug toen al of niet bebouwd was. Nochtans hebben wy eenige reden om te denken, dat de huizen er omtrent dit tydstip of in 't begin der XVIe eeuw opkwamen, en om dit punt des mogelyk op te helderen, willen wy de groote stadskaert, in 1565 door Virgilius Bononiensis vervaerdigd, eens nagaen.

Dáér ziet men de gansche Melkbrug aen beide zyden bebouwd en tot straet vervormd. De vier huizen aen de oostzyde dier brug verdienen vooral onze aendacht. Ofschoon men de kappen slechts langs achter ziet, het is duidelyk te merken, dat zy tot vier eenvormige houten gevels behooren, zooals tot in onzen tyd geweest is, eer het was afgebroken, het huis n° 5, van ouds de *Sint-Joris* genaemd.

De eenvormigheid en de bouwlyning dezer vier houten gevels laten denken, dat zy er volgens een aengenomen plan gezamenlijk gezet werden, vermoedelyk in de

laetste helft der XVe of de eerste helft der XVIe eeuw; want de houten gevels met drie verdiepen, gelyk de *Sint-Joris* was, kan men geenen hoogeren ouderdom toekennen en ook geenen jongeren, vermits na den brand van 1546, in de Beurzenstraet, het timmeren van nieuwe houten gevels overal strengelyk werd verboden.

Het is eveneens met den kleinen blok huizen tusschen de Lynwaedmarkt en de Melkmarkt. Deze blok, welke insgelyks op de gemelde kacrt is afgebeeld, bestond tot in onzen tyd byna geheel uit houten gevels, van welke nog een enkele is overgebleven, waer sinds onheugelyken tyd een mandemaker zyn bedryf uitoefent.

Verders blykt uit die kaert, dat het *Anker* toen geen hoekhuis meer was, zoo min als de oude *Witvoet* in de Korte Nieuwstraet. Men ziet er trouwens drie huizen tegenover de Melkboerin, van welke het middelste, thans door eenen drankverkooper betrokken, met een net torentje prykte. De ry der huizen van den nieuwen *Witvoet* tot aen de Eijermarkt staet geheel volzet, behoudens dat men door het openen der Vleminckxstraet, over de erve der Cellebroeders, in 1550 aen de Melkmarkt eenen nieuwen uitgang langs die zyde had verschaft.

Eindelyk vindt men nog op dezelfde kaert O.L. Vrouwekerkhof afgeteekend en genoegzaem binnen de tegenwoordige

palen besloten. De hoofdkerk zelve vertoont zich in haer geheel, en langs achter gezien, maer zonder dien gordel van huisjes, welke de winzucht er heeft doen tegenplakken, en welke men nu weder gaet afwerpen, ten einde dezen statigen tempel in zyne volle majesteit te kunnen aenschouwen, ten minste langs de noordzyde, want het zal vry nog wat tyd en geld kosten, eer dat men er toe besluit den ganschen gordel af te rukken.

Het schynt dat deze verkaveling van gewyden bouwgrond in den aenvang der XVIIe eeuw plaets had; immers naer luid eener aenteekening van den notaris Ketgen, werden de lyken liggende op het gedeelte der Schoenmarkt, tot het Kerkhof behoorende, alsmede degene op de Handschoenmarkt, in 1620 opgegraven en weggevoerd. Men zal dan ook van die eeuw moeten dagteekenen het aenleggen der S. Peeters-en Hespenstraet, ten gevolge van alle welke veranderingen onze Melkmarkt hare tegenwoordige gedaente kreeg.

Ondertusschen mogen wy haer net en nuttig monument, de pomp van het Melkboerinneken niet vergeten. Even als onze andere openbare stadspompen was het in vroeger tyd eenen borneput, voorzien van zyne kevie met katrol en wateremmer. Byna al de oude stadrekeningen verloren zynde, is het niet mogelyk het tydstip van het graven van dezen put te bepalen; maer alzoo de meeste huispompen in de buert geen drinkbaer water leveren, mag men vermoeden, dat zyne graving plaets greep korts na of omtrent den tyd, dat de Melkmarkt met

wooningen bezet geraekte. Toen deze put in 1858 verdiept en gekuischt werd, kwam er eene geheele collectie van rariteiten uit voor den dag, welke naer het Stadhuis gedragen werd. Zy is ons dáér getoond, doch bestond slechts uit geoxydeerde metalen knoppen en afgesleten koperen munten zonder waerde.

Even onzeker is het, wanneer boven dezen borneput eene pomp werd gesteld. Dat er in het midden der XVIe eeuw nog nergens in de stad pompen bestonden, kan blyken uit eene plaets van het *Antwerpsch Chronykje,* 't welk op het jaer 1542 de halsregting van twee verraders vermeldende, zegt, dat zy de ketingen der borneputten hadden geknoopt en groote houten kisten in die putten geworpen. Dan, ofschoon de uitvinding der pompen zeer oud zy - Vitruvius en Plinius getuigen dat zy den Romeinen bekend was, - vóór de XVIIe eeuw schynt zy hier niet te zyn uitgevoerd, ten minste was zy niet algemeen geworden.

Maer omtrent het stellen van het bronzen beeldje der Melkboerin, 't welk de pomp thans bekroont, bestaet geen twyfel. Uitwyzens het volgende jaerschrift, 't welk men op zyn voetstuk leest, werd het in 1766 geplaetst:

LANG LEVE BLY VAN ZIN
ONS LYN DE MELKBOERIN.

Zeer vermoedelyk is dit bevallig beeldje daer gesteld, by gelegenheid dat in genoemd jaer de groote stadskermis met ongemeenen luister gevierd werd, hebbende de *Reuzenkompagnie* alsdan den Omgang deftig doen herinrigten en met verscheiden nieuwe wagens vermeerderd.

Doch in deze buert vierde men meer bepaeldelyk S. Janskermis, die uitging van der Beggaerdenkerk, schoon geen parochie; maer zoo waren er nog meer van onze oudste kloosterkerken, welker de naeste buerten kermis vierden, tydens het octaef van haren beschermheilige. Toen de Franschen het Beggaerdenklooster vernietigd, de kerk gesloten en alzoo de kermis den bodem ingeslagen hadden, was ons Melkmeisje ontroostbaer: het beste harer nering was uit. Dan, ofschoon de brave lieden in dien benauwden tyd niet zonder gevaer hunne vrome gevoelens konden lucht geven, er werd een liedje van 't boerinneken in omloop gebragt waeruit wy, dank het helder geheugen eener oude vrouw, de volgende coupletten, behoudens correctie, kunnen meêdeelen:

Als 't Sint Jannekens kermis was
Dan was 't hier in florancie;
Men kookte voor de kinders ras
Ryspap in abondancie.
En dan kwam elk
By my om melk:
Er was nog wat te winnen;
Maer nu, met dezen slechten tyd,
Weet ik niet wat beginnen.

Lest vraegde my een deftig man,
Met wie dat ik het houde:
Ik dacht, ik moet voorzigtig zyn,
Want ik hem niet betrouwde!
En schoon ik niet geleerd en ben;
'k Zag zynen mantel slypen;
Ik dacht Kat'lyn,
Is veel te fyn,
Gy zult haer ook niet nypen.

Zonderling mag het heeten, dat deze zoo druk begane en bereden straet, nooit het tooneel is geweest van een dier gedenkwaerdige voorvallen, welke Antwerpen's geschiedenis oplevert. Het bekende *Antwerpsch Chronykje,* in 't welk de gebeurtenissen van de drie eerste kwartalen der XVIe eeuw en degene van Alva's tyd zeer nauwkeurig zyn aengeboekt, rept niet eens van de Melkmarkt. De *Spaensche Furie* (1576) schynt ze enkel met haren buit te zyn doorgerold, terwyl de *Fransche Dartelheid* (1582) haer onverlet moest laten. Eenige belangryke roof of brand is er ook nimmer vernomen, behalve den 27^{n} October 1830, als eene der eerste bommen, uit het kasteel over de stad gezonden, op het voorhuis van den heer Pauwels te regt kwam en het zelve van binnen gansch vernielde. Kortom, de Melkmarkt schynt eene van ouds geprivilegieërde straet, ook weet dit niemand beter dan de maetschappyen, die tegen brandschade verzekerende, van al de huizen goede en vaste renten trekken.

Geen wonder dierhalve, dat de waerde der eigendommen er immer hooger is geklommen. Om deze waerde te bestatigen, moet men slechts de oude goedenisbrieven by de jongere koopcedullen vergelyken; maer dit is niet gemakkelyk, eensdeels omdat de eigenaers over het algemeen weinig geneigd zyn tot het mededeelen van zulke stukken; anderdeels omdat de oude bescheeden onvolledig zyn of ontbreken; of eindelyk omdat de gebouwen zoodanige veranderingen hebben ondergaen, dat deze op de huidige waerde zekeren invloed hebbende, het zonder eene ingewikkelde berekening moeijelyk wordt, zich een begrip van deze evenredige vermeerdering te vormen. Het is dan ook maer door toeval, dat wy een huis aentroffen, 't welk tot een zeker punt de vereischten voor eene min of meer juiste vergelyking vereenigde.

Dit huis, een van de vier houten gevels der Melkbrug, van welke hier boven is gesproken, werd omtrent het midden der XVIe eeuw gebouwd.

Tot in het begin dezer eeuw bleef het inwendig en uitwendig genoegzaem in denzelfden toestand: groote kamers met naekte gewitte muren, kleine vertrekken met geschilderde porceleinen karreeltjes, hooge en breede schoorsteenmantels, een eindelooze wenteltrap door houten schutsels, van de kamers gescheiden, schuiframen, slagvensters en glasruiten van alle vormen en grootten.

Wy hebben niet gevonden, welke mutatiën deze eigendom in de XVIIe eeuw onderging; maer sedert de XVIIIe heeft de inzage der scabinale en notariële acten ons toegelaten, de volgende chronologische lyst der verkooppryzen op te maken:

1718.	Gls. Wgd.	2,580	Frs.	5,418
1782.	Gls. Wgd.	3,500	Frs.	7,420
1784.	Gls. Wgd.	2,410	Frs.	5,109
1837.	Gls. Wgd.	-	Frs.	13,000
1859.	Gls. Wgd.	-	Frs.	18,200

De omstandigheden, welke het groot verschil in de pryzen van 1782 en 1784 te weeg bragten, zyn ons onbekend; de staet van verwaerloozing des eigendoms en het ongerief, 't welk hy by elken springvloed moest uitstaen, zullen er niet vreemd aen zyn geweest, eveneens als de verbeteringen naer het hedendaegsche *comfort,* en de volkomene bevryding van het ruiwater, invloed moeten hebben gehad op de pryzen van 1837 en 1859. In allen gevalle geven de bovenstaende cyfers een denkbeeld van de vermeerdering der eigendomswaerde sedert onderhalve eeuw.

Men mag deze vermeerdering ruim op de helft schatten, en zy heeft de huizen der Melkmarkt in het byzonder niet weinig deugd gedaen.

Maer indien hare bewooners doorgaens het geluk hadden de tyden van tegenspoed weinig of niet gehavend door te komen, indien zy zich nimmer door ruitenbrekers, kassyslyters en andere troebelzieke gasten lieten meèslepen, zy houden ook van geen klatergoud, noch van gekunstelden geestdrift. Het mag althans bevreemden, dat by de feestelyke inhalingen gedurende de XVIe en XVIIe eeuw onze Melkmarkt byna nooit, of maer onregtstreeks genoemd wordt onder de straten, in welke men eene magt van allerlei decoratiën had uitgepakt. In 1635, by de intrede van den Prins-Kardinael vindt men eene uitzondering en werd er een heerlyke zegeboog voor den overwinnaer van Calloo opgeslagen; maer om het Melkmeisje en hare buren tot deze opsiering te bewegen, was er niets minder noodig geweest dan al de welsprekenheid van Gevartius, gevoegd by de hoffelyke galanterie van Rubens.

Hierna was het weder gelyk te voren, en in 1717, by de viering wegens de verovering van Belgrado, toen er, naer de getuigenis van Roveroy, drie honderd Turken en Turkinnen met ruim evenveel duivels verbrand werden, zoekt men te vergeefs naer de Melkmarkt onder de jaer- en rymschriften, welke hy op acht-en-dertig folio-bladzyden heeft byeen gescharreld. Trouwens, terwyl hy zyne winderige komplimenten regts en links mildelyk uitdeelt, heeft hy er geen enkel voor onze Melknimf!

Overtollig ware het de redens nategaen van deze achterhouding en behoedzaemheid der Melkmarkt in politieke zaken, want het loopt ieder in 't ooge, dat het vallen of het staen van Belgrado ons volstrekt niet kon deeren. Onder-

tusschen moeten wy ook bestatigen, dat er sedert onze ontvoogding in 1830 zekere wyziging in de denkbeelden der buert schynt gekomente zyn, en heeft men haer gulhartig zien deel nemen aen de festiviteiten van koning Leopold's inhuldiging (1831), van des Kardinaels-Aertsbisschops verheffing (1832), van Leopold's en Louisa's intrede (1832), van Rubens tweede vereeuwigingsfeest (1840) en van de 25^{e} verjaring van 's Konings regering (1856). Voor het overige, was de Melkmarkt nooit Turksch of Paepsch, Vyg of Patriot, Oranjedul of Potterzot, zy is evenmin exclusief liberael of klerikael, Engelsch of Fransch, zy is, om het in twee woorden te zeggen, zuiver Antwerpsch.

LACTANTIUS CASELIUS SUYVELGHEEST.

De wel. eerw. heer D. Cracco[1].

De vlaemsche letterkunde heeft nog eenen harer beste dichters en ook eenen harer beste hellenisten verloren.

De wel. eerw. heer CRACCO is op maendag, 5 meert 1860, in het kranzinnigen huis, *het Strop*, te Gent overleden.

Hy is zynen vriend Prudens Van Duyse rasch in het huis der onsterfelyken gevolgd.

Deze heeft zelf over luttel jaren eenige levensbyzonderheden over den geleerden heer CRACCO medegedeeld. Wy zullen deze byzonderheden en ook andere, welke wy dezer dagen in de dagbladeren vonden, den lezer hier bondig herhalen.

De eerw. heer DOMIEN CRACCO was te Rousselaere omtrent den jare 1790 geboren: hy was van italiaenschen oorsprong. Hy werd als theologant, omtrent de twintig jaren oud, met zyne studiegenooten, die zich tegen Napoleons dwang dorsten verstellen, naer Wezel gezonden. Zyn eerste gedicht dagteekent van dit tydstip en is bewaerd gebleven.

Toen de rust den vaderlande weêrgegeven was, begaf Cracco zich op nieuw in den geestelyken stand en weinig tyds nadien, vinden wy hem als leeraer by het collegie te Aelst aengesteld. Doch hier trok hy zich vervolgingen van eenen anderen kant op den hals: Willem I deed het collegie van Aelst met verscheidene andere geestelyke gestichten sluiten.

Na de onwenteling van 1830 trad hy op nieuw in het onderwys en wel als leeraer by het collegie te Rousselaere. Hier noodzaekten talryke moeijelykheden hem het gesticht te verlaten.

Al deze tegenkantingen en de ontroeringen, welke er het gevolg van waren, boezemden Cracco eenen afkeer van het openbare leven in; hy verwyderde zich van hetzelve, maer met diep verdriet; dan kwamen nieuwe beproevingen zyne gezondheid hard schokken. Maer zyn toestand verbeterde en

(1) Wy deden, op verzoek van vele onzer lezers, het portret des heeren Cracco mede, ofschoon dit reeds in den eersten jaergang dezes tydschrifts te vinden is.

hy trad weder in het onderwys, namelyk by het collegie van Kortryk voor de klas der poësis. Hy bleef er van 1844 tot het begin van 1852.

Daer ontfing hy zyn eervol ontslag uit de handen Zyner Hoogw. den bisschop van Brugge. Deze geleerde man stond hem dit echter slechts na herhaeld verzoek toe, en wel met beding, dat hy de vertaling der Ilias, in nederduitsche hexameters overgebracht, zou voltrekken. Reeds toen hy te Aelst onderwees, schynt hy hiermede aenvang te hebben genomen.

Dit werk schynt niet afgemaekt te zyn. Eenige brokstukken zyn er reeds van gedrukt in het *Nederduitsch Jaerboekje,* te Gent, in het *Taelverbond*, te Antwerpen en in de *Astrea,* te Utrecht.

De vertaler der Ilias kende dit reuzig epos, even als de Aeneïs van buiten; ook wil men dat hy den geheelen

Virgilius, benevens Horatius, de schoonste gedeelten van Ovidius, de *Athalie,* de *Misanthrope*, enz. letterlyk zou hebben kunnen wêergeven.

De dichter zelf droeg een stuk zyner vertaling voor op het eerste Nederlandsch Congres binnen Gent, en de voorzitter, de geleerde heer des Amorie van der Hoeven, welke de voordracht met den text in de hand gevolgd had, bracht Homerus'vriend zyne hertelyke gelukwenschingen toe, over die welgeslaegde vertaling.

De Duitschers loopen met de gekende fragmenten zeer hoog, en aenzien Cracco als de mededinger van Vosz; dat alleen doet de waerde der vertaling schatten.

Boven de oude talen kende Cracco nog de voornaemste talen van Europa: uit den italiaenschen dichter Metastasio, vertaelde hy in rymlooze alexanderynen *Joseph*, *verkocht door zyne broeders;* uit het engelsch gaf hy eene uitmuntende vertaling van *Milton's Verloren paradys,* en bootste zeer kunstig Pope's veldzang *de Messias* na. Uit Lafontaine vertaelde hy *de dieren geslagen van de pest;* de vertaling wierd soms voor een oorsprongelyk stuk gehouden; maer in de vertaling van *de Wolf en het Lam* uit denzelfden schryver, overtreft Cracco den *inimitable Lafontaine,* en dat nog juist in eene fabel, waer de *professeur de littérature* nooit vergeet uit te roepen: *cette fable, c'est tout un drame!*

Onder zyne eigene stukken haelt men aen, eene bespiegeling op *de Zelfmoord,* een heldendicht *de feest van Daphnis,* eene iambe *Gods wraekengel aen Napels koning, na het inbrand schieten van Messina;* een latynsche zang getiteld *Amicitia* aen zynen vriend Prudens Van Duyse opgedragen, enz.

Met Gilbert mocht Cracco te recht zeggen:

> Au banquet de la vie, infortuné convive,
> J'apparus un jour, et je meurs:
> Je meurs, et sur ma tombe, où lentement j'arrive,
> Nul ne viendra verser des pleurs!

Echter wanneer Cracco zich te midden van vrienden bevond en zyn lyden vergat, was hy opgeruimd van gemoed; dan was hy gelukkig, wanneer hy den besneeuwden schedel verhief en zyn lied zong, dat altyd donderend toegejuicht wierd.

Cracco bezat ook een goed hert voor de noodlydenden. Over eenige jaren leden vele Vlamingen gebrek; Cracco bezat niets om hunnen nood te verlichten; dan nam de eerbiedwaerdige grysaert het voornemen op, van ten voordeele zyner lydende broederen te gaen openbare conferentien geven. In Gent en in Antwerpen verwonderde hy elkeen door zyn verbazend geheugen. Hy droeg grieksche stukken voor uit de Ilias, en liet er zyne vertaling op volgen; uit Virgilius, uit Horatius, uit Racine, Molière, Lafontaine en anderen. De toestand des ouderlings liet niet toe, dit ontwerp door te dryven.

Byna omtrent den zelfden tyd heeft de noodlottige ziekte den geleerden man getroffen, en wellicht ware hy in eenen ellendigen, zeer ellendigen toestand geraekt, ten gevolge eener niet licht verschoonbare onbezorgdheid dergenen, die zich wel zyn voorgaende leven mochten herinneren; doch door de gedienstigheid zyns trouwgeblevenen vriends PRUDENS VAN DUYSE, werd hy gelukkig in 't gesticht, *het Strop,* ter verpleging opgenomen.

Is er wel een Vlaming by de ter aerde bestelling dezes Homerus' zoon tegenwoordig geweest? - Wel graeg herhaelt de Vlaming:

> ''k Wil dat de Belg ook 't beeld van den Schepper der Ilias kroone,'

Maer zal wel een zuiltje den nakomelingen toonen waer de assche des zangers van Trojen rust; zal niet een onzer geleerden, zullen de Vlamingen der Academie Cracco's zoo kostbare stukken niet verzamelen?

‘Lydia, dormis!’

Kunst- en letternieuws.

Het standbeeld van Jacob van Maerlant 't welk de groote merkt van Damme zal versieren en door het staetsbestuer aen M. Pickery werd besteld, is byna voltooid.

De wysgeerige dichter heeft eene dekende houding; in de rechter hand de pen, en in de anderen een bundel papieren; op het achterplan staen nog andere toehoorsels. Het hoofd is edel, de mond gemerkt door den fynen glimlach van den vernuftigen dichter, en de kleederdracht bezit den echten stempel van dat tydvak.

- De heeren Guffens en Swerts hebben hunne kartons voltooid voor de freskoschilderingen der kerk van den H. Georgius te Antwerpen. Deze zyn zeer gelukkig; in het middengedeelte ziet men den H. Georgius te peerd, waerboven, in een afzonderlyk panneel, op eenen gouden grond, den Zaligmaker omringd door eene schitterende lichlstrael; aen wederzyden van het middenste panneel, de vier HH. Evangelisten; dezelve zullen voor het minst 4 meters hoogte hebben. Verder zullen de twaelf Apostelen de hooge choor omringen.

Naer wy vernemen zal de zoo gunstig gekende dekoratieschilder, M.P. De Wit, gelast worden met de uitvoering der ornementatiën.

- De heeren De Taey en Lagye hebben ook hunne kartons byna voltooid voor de freskoschilderingen, welke zy gelast zyn door het staetsbestuer in de Universiteit van Gent uit te voeren.

- M. Huysmans werkt aen eene schildery, voorstellende een *zinneloos gesticht in het Oosten;* M. Dillens heeft te Brussel een groot tafereel aengelegd eene *historische gebeurtenis aen de Kipdorppoort te Antwerpen* voorstellende; M.P. Kremer arbeidt aen eene schildery voorstellende, het atelier van *Breugel* bygenaemd *den fluweelen*, terwyl M.F. Gons cene schildery heeft voltooid in den mystieken styl, waer hy sedert eenigen tyd zich uitsluitend mede bezig houdt, een vak van schildering die ons eenigzins Memeling en Van Eyck doet herdenken.

De jood was de dief.
Mynen vriende den heere D. van Spilbeeck.

Nu omtrent vyf-en-twintig jaren geleden, leefde er, te Antwerpen, een buitengewoon zonderling mensch, met name Judocus Van Doren. Hy was een zeventiger, en

ofschoon hy uitermate ryk was, en niemand hem naestbestaende erfgenamen kende, scheen hy voor het oog der wereld, zeer schraepzuchtig te leven. Zyne gewoone uitrusting had vroeger eens ryk kunnen heeten, doch thans was dit onmogelyk; want ofschoon het fyne zwarte laken nu nog veel fyner geworden was, dan op het tydstip dat hetzelve uit den winkel van den koopman kwam, was het aen den minsten kenner niet zeer moeijelyk te ontwaren dat er sinds dien tyd vele jaren moesten verloopen zyn, en by gevolg die fynheid slechts aen den tyd te wyten was. Ook lieten de ryke broek en jas van voorheen den blooten draed zien en, om de lenden van den ryken zeventiger, zouden zy volgeerne door eene splinternieuwe kleeding zyn vervangen geworden. Door die uiterlyke schraepzuchtigheid had mynheer Judocus Van Doren zich de verachting van het meestendeel zyner stadgenooten op het lyf getrokken en, te Antwerpen, stond hy algemeen onder den naem van den *Ryken Gierigaerd* bekend. En toch verdiende hy dien naem niet; want alhoewel hy voor het oog van elkeen armoedig scheen te leven - en dit was inderdaed ook zoo - gebruikte hy in stille nogthans alle zyne inkomsten tot het lenigen van ongelukken en het troosten van smertlydenden. Doch dit wist niemand; hy pochte niet op het goede dat hy verrichte, en daerin ook, zoo als in het overige zyner handelwyze, geleek hy in het geheel niet aen het meerendeel der weldoeners onzer eeuw van luidruchtige liefdadigheid, broederlykheid en bescherming. Zoo hy heden het goede verrichtte, had hy dit morgen reeds vergeten. By hem wist de linkerhand niet wat de rechter gaf. Het goede lag hem in het hert, niet in den mond.

De ryke gierigaerd ligt nu byna het vierde eener eeuw te Stuivenberg onder de aerde; de plaets waer zyn gebeente rust is door weinigen gekend, want weinigen slechts volgden zyn lyk. Ook geene marmeren graftombe doet er de eenzame bezoekers aen zyn vroeger bestaen terugdenken. Of hy dit, zoo niet meer dan vele anderen, dan toch ruimschoots verdiende, zal de lezer zelve kunnen beslissen, na eenen oogslag op het onderhavige verhael te hebben geworpen. Het is voorzeker niet eene der schoonste, maer toch wel eene der zonderlingste gebeurtenissen uit zynen langen weldadigen levensloop.

- Mynheer Adolf, ik mag dus verhopen dat gy zaturdag avond ons feest met uwe tegenwoordigheid zult vereeren? -

- Gy zyt wel goed, mejuffer, doch waerlyk de eer is voor my. -

- Nu, nu, om het even, dan mogen wy stellig op u rekenen? -

- Amelia, wilde ik weigeren, dan zou het my immers toch onmogelyk zyn; uwe uitnoodiging is te welwillend, te vleijend; weigeren ware thans van mynen 't wege meer dan eene onbeleefdheid, - antwoordde Adolf.

En daer hy die woorden sprak, waarschuwde hy de

jonkvrouw met een penseel, dat hy in de hand hield, dat zy hem belette voort te schilderen; want Adolf Vermeulen was noch min noch meer dan een jong kunstschilder, die zich voor het oogenblik onledig hield met het maken van het conterfeitsel der schoone twintigjarige jonkvrouw Amelia Dewael.

- Zoo wy het er nu

voor heden maer by lieten? - was het eenige antwoord van Amelia op het teeken van Adolf.

- Het is nu byna eene maend reeds dat wy aen dit *portret* werken, - zegde Adolf binnen 's monds.

- Ho! het zal treffend gelyken; en deze week zal het toch voltooid wezen, hoop ik? - vroeg de jonkvrouw half ernstig, half spottend.

- Zoo wy voortwerken, ja, - was het antwoord van den schilder.

- Nu, wat maekt dit, Mynheer Adolf? is het deze, week niet, dan zal het voorzeker de volgende zyn: het komt er voorwaer toch zoo niet op aen, - lachte Amelia.

Waerlyk, Adolf wist op dit gezegde der jonkvrouw, niet zeer goed wat antwoorden. Hy had volgeerne het *portret* voltooid gezien, om zynen tyd elders te kunnen besteden; want de tyd was hem bovenmate kostbaer, dewyl hy in 't geheel niet ryk was, maer wel integendeel zeer groote moeite had om zich een karig bestaen te kunnen verschaffen. Echter zag hy niet geerne het oogenblik naderen, waerop hy zou gedwongen zyn, afscheid der schoone Amelia te nemen; want hy voelde maer al te wel dat haer byzyn hem gelukkig maekte en er in het diepste zyns herten eene gevoelige snaer rustte, die zy alleen door hare zoete stemme en hare meer dan vertrouwelyke gesprekken wist te treffen, en van ontroering kon doen trillen. Was dit liefde? Dit wist hy niet; daer dacht hy zelfs niet aen. Het was hem genoeg zich zelven op zulke stonden gelukkig te gevoelen.

Maer nu herinnerde hy zich weêr dat hy door zynen arbeid niet alleen den kost moest winnen voor zich, maer ook nog dat een dierbare plicht hem dwong zyne zestigjarige ouders te ondersteunen, en telkens dat hy daeraen dacht, verdween eensklaps alle zyne hoop op geluk en hy werd mistroostig. Doch die gedachte was hem als op de vleugelen van den stoom door den geest gevlogen; oogenblikkelyk na het gezegde van Amelia, legde hy verwen, palet en penseelen in zyne schilderkast en op eenen toon van onverschilligheid, antwoordde hy:

- Lieve juffer, zoo als gy verkiest.

Amelia had den schilder tot by een openstaende venster gelokt; deze had haer laten begaen, of liever hy was haer toegevend gevolgd. Het weder was uitermate schoon; buiten verspreidden de bloemen de zoetste geuren, de vogelen lispelden hunne vrolykste liefdezangen. De balsemende geuren der bloemen spreidden zich rond Amelia en Adolf; het liefdechoor der gevederde dichters klonk hun in de ooren. En zy, Adolf en Amelia, jonge opbruischende zielen, arm in arm, zonder er aen te denken, bewonderden zoolang Gods lieve schepping, gewaegden zoolang van het ware en het schoone, dat zy eindelyk de gewaerwordingen hunner gevoelige herten in eenen vurigen kus uitdrukten.

- Geen belet? - klonk eensklap in de kamer eene onverwachte en zeker voor het jonge paer op dit zalige oogenblik onwelkome stemme.

Verschrikten verbaesd, lieten Adolf en Amelia eensklaps de armen naest het lichaem zakken, en bevende van ontsteltenis, wendden zy hunne hoofden naer de zyde der inkoomdeur, doch by het zien van den onwelkomen bezoeker, scheen hun de tong in den mond te verstyven; want zy voelden maer altewel dat mynheer Van Doren,

- de onwelkome bezoeker was niemand anders; - op een voor hen al te ontydig oogenblik was binnen getreden, en daerdoor een geheim had ontdekt dat zy misschien voor het oog der wereld nog wel eenigen tyd hadden willen verborgen houden.

Mynheer Judocus Van Doren was eene oude kennis van Amelia's vader, een dagelyksch bezoeker in het huis; daerby was hy zoo nog al iets of wat menschenkenner; kortom de zeventiger zag spoedig aen welken nagel de hamme hing.

- Ik heb my dan toch niet bedrogen, de liefde is hier in het spel, - dacht mynheer Judocus; doch luid herhaelde hy:

- Geen belet?

En zonder nu een verder antwoord af te wachten trad hy oogenblikkelyk de kamer binnen en stapte tot voor den schilderezel van Adolf. Eenige stonden bleef hy aendachtig het conterfeitsel van Amelia staen bekyken; doch, van tyd tot tyd, blikte hy ook wel eens onopgemerkt op het beschaemde paer. Wat hy binnensmonds zegde, kon niemand verstaen, doch de laetste woorden, die hy een weinig luider uitbracht, klonken Amelia en Adolf wel zonderling in het oor; maer toch wisten zy niet, op wie deze doelden:

- Ik geloof dat hy niet ryk is, - had de zeventiger gezegd; - ik moet my daer eens op bevragen.

Dan stapte hy eensklaps tot by het minnende paer en het woord tot Adolf sturende, sprak hy op vriendelyk lachenden, doch eenigzins indringenden toon:

- Mynheer, - het is my een waer genoegen u de voldoening uit te drukken die het zicht van het *portret* der kleine Amelia in my verwekt.

- Mynheer... - stamelde Adolf eenigzins gevleid, door het *kompliment* van den zeventiger.

- Nu, nu, wat ik zeg is waerheid en gemeend, - vervolgde Van Doren. - Neem acht op myne woorden; gy zyt geroepen om een groot schilder te worden; gy hebt *talent*, maer gy zult nooit ryk worden.

- Mynheer, ik moet u ronduit bekennen, dat ik u niet versta, - sprak Adolf verwonderd.

- Als dit zoo is, mynheer Adolf, dan zal ik het u wel aen het verstand brengen, - antwoordde Van Doren, - uw afbeeldsel is zeer schoon geschilderd; de treffende teekening en schitterende koloriet laten byna niets te wenschen; maer waerlyk, mynheer, beken het nu eens rechtuit, zonder omwegen: zoo gy schildert voor u bestaen?... Ik zeg dit nu niet om u te hoonen, doch beken het maer zelf; eene maend op een *portret* werken en het dan nog niet voltooid hebben, is dit niet wat al te lang?

De schilder was overtuigd van de juistheid der opmerking; doch hy voelde zich in zyne eigenliefde gekwetst; het bloed steeg hem naer het hoofd, en hy ging Van Doren met een fier antwoord den mond stoppen; doch deze dit bemerkende, hernam:

- Zie, mynheer Vermeulen, omdat ik u daer nu eene waerheid heb gezegd, daerom moet ge juist op my niet boos worden; wat ik gezegd heb is slechts myn gedacht, en daer blyf ik by; maer gy kunt toch ook gelyk hebben, dat zeg ik niet. Het was slechts de opmerking van een oud man, en ik weet wat ik zeg... doch dit beteekent niets.

Nog eenigen tyd verwylde Adolf in het gezelschap van Amelia en den zeventiger; toch niet langer dan tot hy den stond gevoegelyk oordeelde om zyn afscheid te nemen.

Mynheer Judocus bleef integendeel nog eenigen tyd met de kleine Amelia, zoo als hy de jonkvrouw noemde, in gesprek. Dit was hem te vergeven; hy kende haer reeds zoo lang, en menigmalen toen zy nog een kind was, had hy haer op zyne

armen gedragen en op zyne knie laten ryden; en dien avond had hy reeds zoo veel opgemerkt en hy had haer nog zydelings over verschillige kwestiën te ondervragen; daerom had hy het voornemen opgevat niet eerder te vertrekken, voor hy dezelve opgelost zag. Ook, wanneer hy zyn afscheid van Amelia nam, moest hy voorzeker daerin volkomen zyn geslaegd; want toen hy den trap afdaelde, zegde hy:

- Lieve hemel! nu weet ik reeds genoeg. Thans zal ik wel zorgen voor den goeden uitslag.

Des anderendaegs 's morgens zat Adolf op zyne kamer, voor eene tafel. Droevige gedachten schenen hem te overheerschen; althans de neêrslagtigheid die op zyn anders zoo blymoedig en mannelyk gelaet te lezen stond, liet genoegzaem zien dat de twyfel, die moordenaer van alle hoop en geluk, zich van zynen geest had meester gemaekt en hy, op dit oogenblik, geenen al te gelukkigen stond beleefde.

De jonge kunstenaer zat dáér waerlyk in eene demoedige houding; het hoofd helde hem op de borst, als by iemand die aen eene zelfmoord droomt en geene andere uitkomst te gemoet ziet ter leniging zyner folterende zielensmerte, dan dit waerlyk droevig en misdadig einde.

Wat was het, dat hem op zulke schrikkelyke wyze ontstelde? wat was dan toch het leed dat hem op dien stond zoo zwaer het anders zoo vrolyk en opgeruimd herte drukte? Er lag voor hem, op de tafel, een brief van

zynen gryzen zestigjarigen vader; van den man die hy met de meest kinderlyke liefde beminde; van zynen vader, die levensader van zyn bestaen, die thans... Maer zie, daer neemt hy dit waerlyk voor hem zoo noodlottige schrift in de handen. Luister, nog eens leest hy:

Myn teèrgeliefd kind!

Uwe arme zestigjarige moeder is ziek. Ik heb gewerkt en geslaefd, zoolang myne zwakke krachten my dit toelieten. Thans ontbreekt my daertoe de macht. Het ongeluk heeft ons sedert eenigen tyd wreed, zeer wreed, en byna met voorliefde vervolgd. Wy zyn niet ryk, dit weet gy; daerby komt nu nog, in dezen akeligen toestand, een ellendige schuldeischer de betaling van den jaerlykschen pachtloon onzer kleine hoeve vorderen. Ik ben niet in staet aen zyne eischen te voldoen. Er ontbreken my honderd gulden. Honderd gulden, groote God! zult gy in staet zyn ons die te zenden? Dit ware een zoo groot geluk dat ik het byna niet durf hopen; want ik weet dat gy ook niet ryk zyt. Zoo wy hem nogtans die somme binnen de vyf dagen niet willen betalen,... *willen*, myn kind, verstaet gy? dan... ô Adolf, Adolf, de onmensch heeft my durven bedreigen dat hy ons door het gerecht zou dwingen te verhuizen, en onzen huisraed, ter betaling dier kleine schuld, zou doen aenslaên. Goede Adolf, welk eene schande! uwe arme gryze moeder is ziek, zy zal dien slag niet overleven.

Vaerwel, kind, uw vader heeft zyn lydend hert in uwen boezem uitgestort; thans hoopt hy nog alleen op u..

Uw Vader.

- Myne moeder sterven, en dit door myne schuld! - morde Adolf bitter, wanneer hy den brief geëindigd had en krachteloos zegen hem de armen naest het afgematte lichaem, terwyl hy halsstarig ten gronde blikte, - zy sterven!... en hy, myn vader, zyn gryze hoofd met schande en oneer overladen zien. Hy noemt my zyn teêrgeliefd kind! Ach! ongelukkige, dien naem ben ik onweerdig! het is myne schuld! ik ben de moordenaer myner moeder! Waerom heb ik niet gewerkt? Ik heb mynen kostelyken tyd verspild, eene maend heb ik aen een *portret* verkwanseld; iets dat ik zonder moeite in eenige dagen kon afwerken; doch, nu is het te laet, te laet!...

En de arme jongeling wrong zich als een krankzinnige het voorhoofd in de krampachtige handen, tot hem eindelyk de armen weêr moedeloos naest het lichaem gleden. Dan morde hy nog eens byna onhoorbaer.

- Te laet! te laet!...

Ook dien morgend was mynheer Van Doren veel vroeger te been dan hy dit gewoon was. Haestig liep hy in zyne wooning over en weêr; van de eene kamer snelde hy naer de andere; nu klom hy den trap op, dan daelde hy dien weder af. De zeventiger liep van den zolder naer den kelder; van de keuken naer den hof en dit alles zonder zich de moeite te geven slechts een woord uit te brengen. De goede Bello, zyne oude half blinde keukenmeid, die

in zynen dienst vergrysd was, had haren heer nog nooit op zulke wyze in den war gezien; ook wist het goede schepsel byna niet wat zy uit die waerlyk zonderlinge handelwyze opmaken moest.

Het is eene sedert lang erkende waerheid dat de mensch van nature nieuwsgierig is, en er zyn zelfs lieden die beweren, - ofschoon ik myne bevallige bruine en blonde lezeressen verzoek, te willen gelooven dat ik in het geheel niet tusschen dit slach van menschen behoor gerangschikt te worden; - er zyn zelfs lieden die beweren, dat de schoonste helligt van het menschelyk geslacht op eene verveerlyke wyze met deze kwael besmet is. Wat hier van zy, mag elk volgens goeddunken beslissen; doch zeker is het, dat de goede Bello nooit in dien appel had gebeten. Thans echter, kon zy het niet langer meer uithouden; het angstzweet druipte haer in dikke peerlen van het aengezicht en de arme gryze keukenmeid zag er uit als eene door regen en wind ontbladerde pioen. Geen wonder ook, men had slechts weinige jaren geleden vader Willem weggejaegd, het muitzieke volk, kon nu ook wel eens met den tegenwoordigen vorst hetzelfde doen. Sidderend van schrik, waegde zy het daerom mynheer Judocus te ondervragen.

- Is er weêral iet op handen, mynheer? - sprak my.

- Wat, wat wilt ge zeggen? - vroeg Van Doren geheel verwonderd, en niet wetende waer de oude heen wilde.

- Of het weêr oorlog gaet worden? - hernam de beschroomde dienstmeid.

- Loop naer den droes, met uwen oorlog, - lachte Van Doren.

En na dat hy nog eenige banknoten in zyne brieventesch gestoken had, liet hy de arme Bello, ten prooi aen haren angst, te midden der kamer, staen kyken, terwyl hy haestig zyne wooning verliet.

Als een misdadiger op het feit betrapt en door het gerecht achtervolgd, zoo liep hy over de straet, of liever, neen, voluit zoo haestig niet; maer toch zoo spoedig als zyne stramme beenen en de zeven kruisjes die hy achter den rug droeg hem dit toelieten, vervoorderde hy zynen weg. In de Joden-straet, voor eene fraeije burger-wooning, hield hy stil. Na dat hy aengebeld en de dienstmeid, die hem opende, beleefdelyk gegroet had, klom hy weêr met de zelfde haest als hy gekomen was, doch deze mael op de tippen der voeten en zonder het minste gerucht te veroorzaken, den trap op, en het was slechts voor eene deur op het derde verdiep dat hy stil hield. Reeds had hy den arm opgeheven om aen te kloppen toen hy binnen de kamer iemand luidruchtig hoorde spreken; aenstonds scheen hy hierop van besluit te veranderen, want bliksemsnel zakte hem de opgeheven arm naest het lichaem, terwyl hy zich met het oor tegen het sleutelgat plaetste.

- Wie weet waervoor dit goed is? - dacht mynheer Judocus.

En in die houding bleef hy een geruimen tyd nieuwsgierig staen luisteren wat men in de kamer vertelde; ook was het slechts wanneer de stemme daer binnen reeds eenige oogenblikken ophield met spreken, en geen enkele klank zyne ooren meer trof, dat hy weêr even zorgvuldig op de punten der voeten den trap afdaelde; doch niet vooraleer hy eerst een doordringenden blik langs het sleutelgat in de kamer had geworpen. Wanneer hy op de straet gekomen was, sprak hy:

- Het schynt my, dat ik voor myn bezoek, nog wat vroeg gekomen was; de jongeling was een weinig ongestuimig. In zulke gesteltenis zou hy waerlyk in staet zyn my zonder bedenking van de trappen te werpen. Wy zullen hem den tyd geven om zich een weinig te laten verkalmen; middelerwyl kunnen wy ons ook eens goed bedenken. Tegen den middag is het nog tyd genoeg en dan zullen wy ons bezoek hernieuwen.

Inderdaed, de zonderlinge zeventiger hield zyn woord. Tegen den middag klom hy weder als een onvermoeibare looper den trap op; doch ditmael niet op de punten der voeten, zoo als des morgens. Het gerucht dat hy maekte scheen thans opzettelyk; want hy stampte en kuchte zoo aenhoudend en zoo luid, alsof hy gelast ware geweest, eenen of meer bewooners van dit huis uit den slaep te wekken. Zonder zich echter de moeite te geven zich aen te melden, stiet hy eensklaps de deur open.

- Brrrrou, - deed hy - eindelyk ben ik er! wat woont gy toch drommels hoog, mynheer Vermeulen. -

Verbaesd van zulk een zonderling en onverwacht bezoek, sprong Adolf - want het was in dezes wooning dat de zeventiger zich bevond, - eensklaps recht en hy bezag mynheer Judocus van het hoofd tot de voeten, en dit op eene wyze welke hem genoegzaem moest doen zien, dat zyn bezoek op dit oogenblik hem alles behalve welkom was. Doch deze sloeg hierop geen de minste aendacht, of liever hy bemerkte het wel, maer deed alsof hy het niet zag; want met een gelaet zoo ernstig dat niet de minste zweem van lach er op te lezen was, trok hy langzaem zyne lederen brieventesch uit den zak, waeruit hy even langzaem eene banknote haelde, die hy vervolgens, doch nog langzamer, Adolf, op wien hy zyne oogen nu gericht hield, toestak.

- Mynheer Vermeulen - zegde hy - ik kom u verzoeken, deze honderd gulden te willen aenveerden?

- Wat honderd gulden! honderd gulden! wie heeft u die gevraegd? - vroeg Adolf verwonderd en op eenigzins fieren toon de banknote met de hand wegstootende.

- Maer, ik geef u die slechts op leening, hoort gy? en zoo dadelyk gaet gy my dit briefje van ontvangst teekenen, - was het eenige antwoord van den zeventiger, terwyl hy een tweede papier uit zyne brieventesch nam en dit by de banknote voegde.

- Luister, mynheer, zoo gy gekomen zyt, om my in myne eigene wooning te honen.... - begon Adolf.

Doch Van Doren liet hem niet verder gaen; want dadelyk viel hy hem in de reden, met:

- Zie, gy moet my die honderd gulden niet eerder wedergeven, voor gy dit gevoegelyk kunt.

- En wat zou ik met dit geld aenvangen? - vroeg Adolf, den zeventiger nieuwsgierig bekykende.

- Dit gaet *my* niet aen, - antwoordde Van Doren op bedaerden toon; - dit moet *gy* weten. Met honderd gulden kan men zoo veel goed en zoo veel kwaed verrichten, by voorbeeld: men steekt zich daermede gansch in het nieuw; of wel, laet zien... nu dit zyn myne zaken niet, als gy dit geld niet kunt gebruiken, zend het dan naer uwen vader; misschien heeft hy dit meer noodig dan gy.

- Myn vader! hoe gy weel? - viel Adolf den oude snel in de rede.

- Mynheer Vermeulen, geloof my, ik weet niets; maer men beweert dat de muren dikwyls ooren hebben; oude menschen hebben ook somtyds oogen; daerenboven is het nooit geraedzaem zyne opene brieven langs den grond te laten liggen, - zegde Van Doren een weinig scherp, terwyl hy met den vinger naer de zyde der tafel wees.

En waerlyk, daer ontwaerde Adolf nu eensklaps den nog geopenden brief zyns vaders. Maer de oude had toch langs dien kant der kamer den voet niet gezet; hoe was het dan toch mogelyk dat hy met den inhoud des schrifts bekend was? Dit was voor den schilder een onoplosbaer raedsel; doch haestig en zonder zich den tyd te geven er verder op na te denken, snelde hy naer den brief, raepte hem op en stak hem in den zak, waerna hy weêr spoedig tot by den oude terug wilde keeren; doch te laet. Reeds was de zeventiger verdwenen! Nog hoorde Adolf hem de trappen afdalen; wel snelde hy hem achterna, wel riep hy zoo luid hy kon:

- Mynheer Van Doren! mynheer Judocus!

De zeventiger scheen echter doof en de schilder was genoodzaekt alleen zyne trappen herop te klimmen.

- Goede Van Doren! - dacht hy, wanneer hy zyne kamer terug binnentrad - maer hoe mag hy toch weten?... Nu om het even, God die alles ziel, zal de goede daed van den *ryken gierigaerd* voorzeker tiendubbel beloonen.

Eene ure later stapte Adolf welgemoed de Borgerhoutsche poort uit. Hy had honderd gulden in den zak; hy ging, naer Oostmalle, zynen gryzen vader en zyne zieke moeder bezoeken. Thans waren zyne ouders gered.

De *ryke gierigaerd* zat in de voorstad, voor het venster eener herberg, waer hy den jongeling, met den lach der uiterste tevredenheid op het gelaet, zag voorbytrekken.

By zyne terugkomst, scheen de jonge kunstschilder uiterlyk tevreden; het was hem toegelaten geworden balsem te gieten in de smertvolle wonde, die het hert van zynen goeden ouden vader zoo diep had doen lyden; zyne zieke moeder zou thans onder den slag die haer zoo wreed bedreigde ook niet bezwyken. Deze zekerheid was wel geschikt om hem te verheugen, en nogthans lag er op het mannelyk gelaet van Adolf eene tint van ongenoegen verspreid, die gansch in tegenstrydigheid was met de uiterlyke tevredenheid, die hy aen den dag legde.

Het was zaturdag middag. In eene denkende houding zat Adolf op zyne kamer. Het byna afgewerkte *portret* der lieve Amelia bevond zich voor hem; ofschoon hy palet en penseelen ter hand had, toch schilderde hy niet. Integendeel, van tyd tot tyd bezag hy hetzelve, schudde dan twyfelend het hoofd, waerna er telkens een stille doch mistroostige grimlach rond zyne lippen verscheen, grimlach die genoegzaem scheen aen te duiden, dat de jongeling niet gelukkig was. Neen, dit was hy niet, want dan zou hem het hoofd, dat steeds begeesterd van brandend kunstvuer gloeide, zoo ontmoedigd niet op de borst hebben geheld.

Maer, eensklaps werd de deur geopend en een lang mager man, met witten baerd en het linker oog onder eene buitengewoone groote pleister verborgen, trad de kamer binnen. Hy droeg een pak onder den rechterarm, terwyl hy onder den linker eene houten kruk hield, die hem tot steunstok

diende, daer hy aen een der beenen kreupel scheen. Daer hy Adolf voor zynen schilderezel zitten zag, bleef hy eenige oogenblikken te midden der kamer sprakeloos staen; doch dezen geene hoegenaemde beweging ziende maken, dacht, hy waerschynlyk door hem niet bemerkt te zyn; daerom waegde hy het, hem uit zynen sluimer te ontwaken.

- Goeden dag, mynheer, - sprak de vreemdeling met eene neusstem en op eenen toon die genoegzaem hooren liet, dat hy tot het geslacht der kinderen Israëls te huis behoorde.

Zoo haest den schilder deze woorden in de ooren klonken, wendde hy zich eensklaps om, en bezag den jood van het hoofd tot de voeten.

- Goeden dag, mynheer, - herhaelde deze.

- Wat, wat wilt gy? - vroeg Adolf rechtstaende en eenigzins verwonderd.

- Verschoon my, mynheer, - antwoordde de jood, terwyl hy het pak dat hy onder den arm droeg op de knie legde en begon te ontknoopen, - veschoon my....

Ik zal je zeggen.... je moet me begrypen; maer ik ben vaerachtig verzekerd, het zal je bevallen.

- Waervan spreekt gy? - vroeg Adolf nieuwsgierig.

- Als het je niet aenstaet heer, dan moet je 't ook niet nemen; maer koopen zult je het, dit veet ik, en mooi is het, dat durf ik je verzekeren...

- Zult gy my eindelyk zeggen waerom gy in deze kamer getreden zyt? - viel Adolf half wrevelig den jood in de rede.

- Een oogenblikje *patientie*, mynheer, een oogenblikje, als het je blieft, - zegde de jood. - Je zult het aenstonds zien, het is van 't fynste laken en byna nog niet gedragen. Kyk, mynheer! kyk, zeg me nu rond uit, op je *conscientie,* hoe is 't dat je die fyne zvarte lakenschen rok vindt. -

En waerlyk de jood was er eindelyk in gelukt een kleed uit zyn pak te voorschyn te brengen, dat hy thans den schilder onder den neus hield; deze wist nu ook van verbazing niet wat zeggen, doch het magere zeven voet hooge kind Israëls, wist dit zooveel te beter, want:

- Een oogenblikje *patientie*, mynheer - hernam hy - een oogenblikje *patientie,* het is nog niet al; kyk! het tveede stuk, nyp je oogen toe; één, tvee, drie; nu, trekje oogen open, kyk! vat zeg je van die fyne zvarte lakensche broek van de zelfde kvalileit? -

Adolf vond nog geene woorden, maer borst in eenen luiden schaterlach los.

- Je lacht, je zult het toch vel koopen, een oogenblikje *patientie* slechts, - ging de jood altoos met de zelfde neusstem voort, - koopen zult je het, dat veet ik; kyk, derde stuk, op je *conscientie*, zaegt je van je leven mooijer spiervitte ondervest?

Voor eenig antwoord, bracht Adolf den rechterarm vooruit met het inzigt, den jood den weg van den trap aen te wyzen en hem te verzoeken dezen zoo spoedig mogelyk af te dalen; doch de man met het kleed nam dit gebaerde gansch verschillig op en liet den kunstenaer zelf den tyd niet om zyne woorden uit te brengen; want dadelyk hing hy hem kleed, broek en ondervest op den arm en zegde.

- Je hebt gelyk, heer, bezichtig eerst de vaer, eer je die koopt; je moet nooit de kat in den zak nemen; maer toch zie ik vel dat je Simeon-Manasses-Josuah niet heel vel kent, ik ben...

- Nu, hoor eens, dat heeft nu lang genoeg geduerd, Simeon-Manasses-Josuah, of hoe gy duivel ook heetenmoogt, - viel Adolf den jood vergramd in de reden; - zeg eens, wat wilt gy toch dat ik met dit kleed aenvange?

- Zou het je niet bevallen mynheer? het is nogtans mooi, - was het eenige antwoord van den jood, dat hy zoo afgemeten traegzaem en zoo slepend uitbracht als het eenen jood gegeven zy zulks te doen.

- En zoo het my eens beviel, maer ik het niet gebruiken kon? - vroeg Adolf met eenigzins verzachte stem.

- Dan zal je het toch vel koopen, vant het gaet je geschilderd om het lyf en het is veerachtig verduiveld goedkoop, honderd gulden is toch geen geld, - zegde de jood.

- Heel wel! koopman, maer wanneer men geen geld heeft dan is het goedkoopste voorzeker nog te duer, - merkte Adolf aen.

- Dit vare bliksems spytig; maer veet je vat? dan geeft je maer kleine schilderytjes, die zyn toch ook goed.

- En zoo ik nu eens geene kleine schilderytjes had?

- Om den droes, nu, dit vare spytig; maer kyk vat zie ik, pak my die daer ginds maer over, - zegde de jood en wees met den vinger op het *portret* van Amelia.

- Onmogelyk, - antwoordde Adolf.

- Kyk! onmogelyk, je zyt vaerachtig, toch een heele rare vent. Onmogelyk! dit schilderytje is toch ook zoo heel veel niet vaerd.

- En toch kunt gy het voor uw kleed niet krygen, Simeon-Manasses-Josuah.

- Niet - vroeg de jood verbaesd en hy keek eenigzins teleurgesteld den kunstenaer in de oogen.

- Niet - herhaelde Adolf.

(*Wordt voortgezet.*)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

De H. Magdalena aen den voet des kruises. Tafereel van Jos. Dyckmans.

De huidige Vlaemsche School bezit eenige kunsttnaren wier namen zy met fierheid meldt; onder deze bekleedt de schilder J. Dyckmans eene eerste plaets. Gevoelig man, diep denker, fiksch teekenaer, uitmuntend kolorist, bezit hy, in eenen hoogen graed, de hoedanigheden die den *meester* kenschetsten.

Tot dus verre kenden wy Dyckmans slechts als *genre*-schilder; wy herinneren ons met genoegen zyne heerlyke stukken: *de Blinde*, en het *Moederlyk geluk;* thans heeft de meester het geschiedkundig veld betreden, en zeggen wy het, de uitslag zyner pooging heeft ons verbaesd; *Magdalena aen den voet des kruises*, is volgens ons, een der schoonste voortbrengselen waerop de hedendaegsche Vlaemsche School mag bogen.

Een dichterlyk onderwerp, moet in dichterlyke tael bezongen worden; een vlaemsch dichter gelast zich met de taek:

Magdalena

‘De schoonste van Israëls schoonen,
Blondlokkig, blauwoogig was ik.
My bad hunne liefde te kroonen
Zoo meniger smachtende blik.
Den sluier der maegd liet ik vallen
Voor 't goud dat geboden my werd.
Myne armen ontsloot ik voor allen -
Voor niemand ontsloot ik myn hert.

Zoo werd ik, van jongen en ouden,
Verheerlykt, aenbeden, vergood.
Myn eed, waer de dwazen op bouwden,
Was valsch als de kus dien ik bood.
Wie trillend van wellust me aenstaerde,
Las vreugde op myn lachend gezicht:
Den hemel genoot ik op aerde,
En trotste des Heeren gericht.

Maer toen my de CHRISTUS, de zoete,
De Heiland, van Israëls kroost,
Gods leere verkondend, ontmoette,
Toen heb ik gebeefd en gebloosd.
Ik hechtte my aen zyne schreden,
Tot ik zynen zegen verwierf;
Ik heb om zyn lyden geleden,
En stond by zyn kruis toen hy stierf.’

Hadde Frans De Cort, wien wy deze schoone dichtregelen ontleenen, Dyckman's tafereel gezien, dan hadde hy nooit eene betere beschryving ervan kunnen maken; derwyze kan een dichterlyk onderwerp, en schryver en schilder, te gelyker tyd begeesteren.

Het offer is volbracht... De God-mensch is niet meer... Het volk heeft den Golgotha verlaten... Magdalena alleen is nog dáer... knielend aen den voet des kruises... Golvend vlotten hare schoone blonde haren langs haren blanken hals. Het hoofd naer den Heiland gekeerd, schynt zy onder den last der smerte te bezwyken.

Waerlyk de uitdrukking van dit hoofd heeft ons getroffen; het is eene myn van dichterlyke gedachten. Wy hebben het lang, zeer lang, aenschouwd, om al het schoone te doorgronden dat er op ligt verspreid; het hert wordt als vermurwd by het zicht van dit bovennatuerlyke lyden, zoo krachtig, zoo edel afgeschetst.

Slechts één figuer bevindt zich op Dyckmans' tafereel; doch dit figuer is behandeld met al het grootsche door de godsdiensche schildering vereischt; slechts één figuer,

doch dit één figuer is eene volledige schepping, treffend door hare verhevene eenvoud; roerend door hare hooge dichterlyke waerde.

Van over jaren wordt Dyckmans als een onzer voomaemste koloristen beschouwd; zelden zagen wy eene fiskschere en, ter zelfde tyd, *delicatere* penseeling als in *Magdalena;* de vleeschen zyn met die uiterste fynheid en frischheid behandeld, die de voortbrengselen onzes meesters by den eersten oogslag doen erkennen; in één woord zy zyn den schilder van den *Blinde,* enz., weerdig.

Innig strekt het ons tot spyt, dat Dyckmans zich in de onmogelykheid heeft bevonden, voor het publiek, een tafereel ten toon te stellen dat wellicht voor altyd den vaderlandschen grond heeft verlaten; de meester hadde hierdoor, buiten twyfel, nieuwe en welverdiende lauweren ingeoogst.

DE REDAKTIE.

Kunst- en letternieuws.

De kerk der gemeente Ranst is kortelings verrykt geworden met nieuwe altaren, uitgevoerd naer de teekeningen des heeren Giffe, bouwmeester der provincie Antwerpen. Dezelve zyn in ogivalen styl, en zeer gelukkig samengesteld; wy hopen later op dezelve terug te komen.

- De befaemde muziekdichter Litolff, die sedert eenigen tyd in België verblyft, heeft te Antwerpen veel eer ingeoogst, niet alleen als genievol komponist, maer ook als kundig uitvoerder.

Het concerto op 10 meert door de koninklyke Harmonie-maetschappy in de groote zael der Cité gegeven, was schitterend; het werd bestuerd door den bekwamen orkestmeester der maetschappy, M.A. Lemaire.

Toen Litolff een zyner eigene stukken bestuerde, werd hem eene lauwerkroon aengeboden; een algemeene geestdrift heerschte in de zael, byzonder by het concerto op het Nederlandsche volkslied.

Op den 13 dezer maend had er in dezelfde zael een ander muziekfeest plaets, gegeven door de veeniging der *Dames van liefdadigheid;* hetzelve was even uitmuntend en werd bestuerd door den zoo gunstig-gekenden orkestmeester der cathedrale, M. Bessems.

Le chant des Belges (de zang der Belgen) voor orkest door M. Litolff samengesteld en bestuerd, werd algemeen en herhaelde keeren toegejuicht. Mejufvrouwen Dynsa en Sinet deden zich op eene voortreffelyke wyze hooren. Beide muziekfeesten werden bygewoond door den achtbaren heer Teichmann, gouverneur der provincie, een aental notabiliteiten der stad, alsook een groot getal kunstenaren, letterkundigen, enz,

- De volgende omzendbrief is den leden der redactie toegestuerd.

's Hertogenbosch, february 1860.

‘Het zal uwer opmerkzaemheid niet ontgaen zyn, dat er uit den boezem van het Provinciael Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in *Noordbrabant* eene stem is opgegaen, tot het weder in het leven roepen der *Nederlandsche Tael- en Letterkundige Congressen.* Zal deze intusschen geene ydele roepstem zyn, dan is het noodig, dat mannen, die door hunne erkende talenten roemryk aengeschreven staen op het gebied der fraeije letteren, de pogingen van het Genootschap niet slechts ondersteunen, maer door krachtige medewerking schragen. Het is op grond hiervan dat wy de vryheid nemen U beleefdelyk doch dringend te verzoeken, wel te willen toetreden tot het Congres, dat op dingsdag, woensdag en donderdag, 11, 12 en 13 september aenstaende te 's Hertogenbosch zal worden gehouden, en ons hiervan vóór 1 juny dezes jaers kennis te geven.

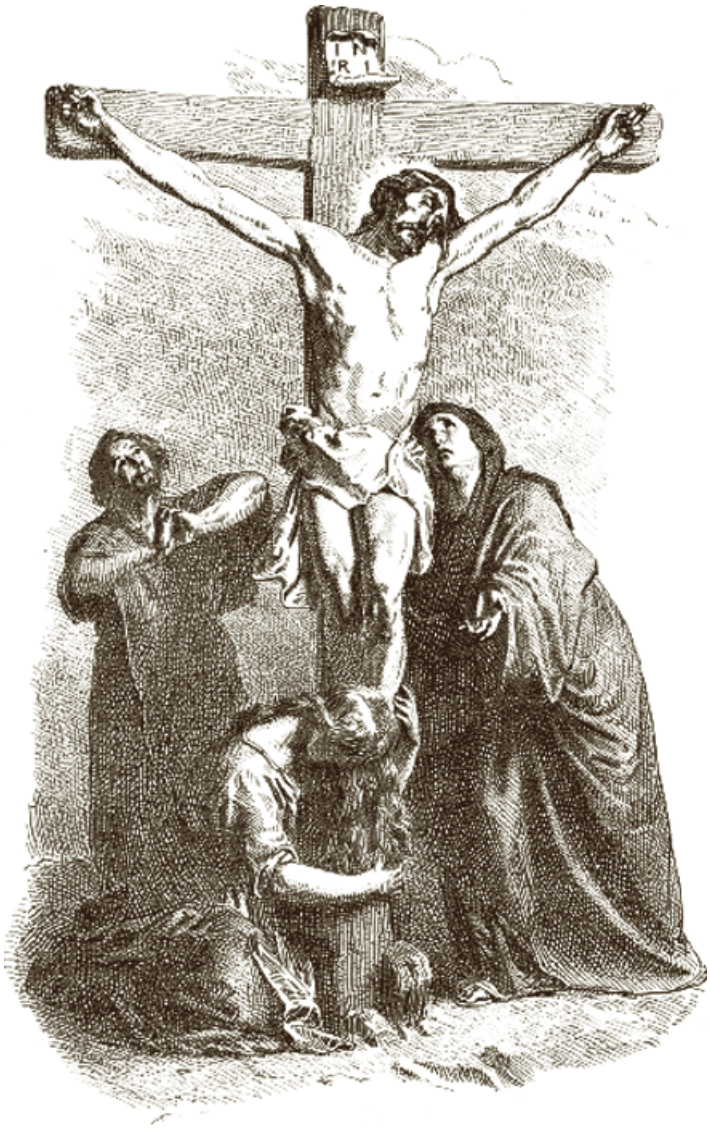
‘Aengenaem zou het ons bovendien zyn van U te mogen vernemen, of by U het voornemen bestaet eenig voorstel of vraegpunt in beraedslaging te brengen, of wel door eenige voordragt onze vergaderingen op te luisteren.

‘Namens de Commissie tot regeling van het *VI*e *Nederlandsche Taal- en Letterkundig Congres.*
DR. M.J. GODEFROI,
Secretaris,
JHR. MR. J.B.A.J.M. VERHEIJEN,
Voorzitter,

- Aengekondigd: *Liefde*, *Vreugd*, *Vaderland*, drie snaren myner Lier; volksliedjes, door Karel Versnaeyen. - Dit werkje, met groote zorg en op fraei papier gedrukt, zal, in Mei 1860, aen de inteekenaren vrachtvry te huis worden besteld, tegen den prys van 1 Frank.

De inteekening is open tot op 31 Meert aenstaende, by den schryver, Predikheerenstraet, N° 2, Brugge.

- Verschenen by Duclos-Visage, te Poperinghe: Ballingschap van den Eerw. Heer Petrus Franciscus Heindryckx, en van verscheidene andere priesters naer de eilanden Oléron en Ré, ten jare 1798, gevolgd van de naemlyst der bannelingen.

SCHILDERY VAN J. PAUWELS, VAN GENT, NAER EENE PHOTOGRAPHIE VAN J. D'HOY, DOOR HUBBERT MEYER.

Christus aen het kruis.
Schildery door Joseph Pauwels.

De Zoon Gods heeft den laetsten adem uitgeblazen: *alles is volbracht.* Maria, Joannes en Magdalena zyn alleen aen den voet des kruises gebleven, terwyl de andere discipelen van Christus, het lyk des Zaligmakers by den roomschen rechter zyn gaen vragen.

Dit oogenblik van het lyden van den God-Mensch werd door den kunstenaer voor onderwerp gekozen. De Moeder-Maegd uitgeput van smart, *hangt* aen het martelkruis van haren Zoon, de uitdrukking van haer gelaet drukt diepe droefheid maer gelatenheid in haer lot uit; Magdalena, de zondares, omhelst de voeten van Hem die daer aen het kruis als zoenoffer voor de misdaden der wereld gestorven is, en Joannes, de geliefde discipel Christi, byna wanhopig van smarte, richt een vurig gebed tot den Meester, wiens ziele den hemelschen Vader is gaen vervoegen.

Het eerste zicht der schildery boezemt eenen eerbiedigen schrik in; by eene nadere beschouwing is men verrukt over de diepe gedachte en derykheid van kleur die er in ligt. Hoe diep gevoeld is ook niet de uitdrukking aller wezens! De God-Mensch is *dood*, maer toch ligt er iets bovennatuerlyk goddelyks op zyn gelaet; de vyftigjarige Moeder met hare roodbekretene oogen en door foltering ingevallene wangen aen het kruis hangende; de krachten hebben haer begeven en het marteltuig haers Zoons moet een steun voor haer worden! En dan Magdalena, de boetvaerdige, die by de overdenking van haer voorgaende leven en de grootheid van het offer op den Kalvarieberg gebracht, de goddelyke trekken van den Zaligmaker niet aenschouwen durft, hoe treffend schoon is dit niet alles!

De schildery van Pauwels is onder alle opzichten een meesterstuk en de flauwe schets die wy hier geven zal reeds voldoende zyn om het talent van den meester te doen waerderen.

H.L.

De familie Galle.
(Vervolg; zie bl. 34 dezes jaergangs).

Behalven deze platen en eene menigte andere, welke wy stilzwygende voorbygaen, graveerde Theodoor Galle ook verscheidene landkaerten bestemd voor het *Theatrum Orbis terrarum* van *Abraham Ortelius.* Deze landkaerten welke byzonder gekend zyn voor hunne juistheid en zuiverheid, worden thans door de liefhebbers zeer geacht.

Noch is men aen het graveerstift van Theodoor verschuldigd de platen bestemd voor het werk van den abt Joannes Chrys. Van der Sterre, voor titel voerende: *Het leven van den H. Norbertus*, *sticht-vader der ordre van Praemonstreyt ende Apostel van Antwerpen*, enz. Antwerpen 1622, in-8°. Insgelyks zyn de platen voorkomende in het *Leven van St-Dominicus*, van den zelfden schryver, door Theodoor Galle.

Deze platen, alle samenstellingen uit het leven dier heiligen verbeeldende, worden onder de schoonste zyner gewrochten gerekend, en zelden ook ontmoet men bovengemelde werken met die gravuren voorzien.

Theodoor Galle heeft insgelyks verscheidene printwerken in het licht gegeven van welke Foppens in zyne *Bibl. Belg.* Tomus II, fol. 1123) slechts éen opnoemt. Dit werk voerde voor titel: *XII Cardinalium maximi illustrium Imagines et Elogia*, *atque imprimis Adriani VI. Pont. max.* in-4°, en is door onzen kunstenaer, den prins

Albertus, cardinael en aertsbisschop van Toledo, gouverneur der Nederlanden, opgedragen.

Verders vindt men nog van Theodoor: *Specvlvm illvstrivm Virginvm quae sanctitatus variarvmque Virtvlvm*, *velvt Soli oppositae scintillantes radis emittunt*, *et iucundissima luce humanae mentis oculos perstringunt. - Antverpiae Theodorus Gallaevs excudebat inven. et sculp.* C.P. Dit werk is thans zeer zeldzaem.

Ook graveerde hy de afbeeldsels van de vermaerdste Fransche en Belgische schryvers, welke portretten met lofreden zyn opgeluisterd van Aub. Miraeus. Deze verzameling welke in 1608 het licht zag, voerde voor titel: *Illustrivm Galliae Belgicae scriptorum icones et elogia. Antv. apud Th. Galloeum.*

Zyne verzameling portretten der stichters van geestelyke orders, bracht hy ten uitvoer naer tafereelen welke de choor der kerk van het Benedictynerorder tot *Liessies* in Henegouwen versierden, en verscheen in 1630, voor titel hebbende: *Sancti fundatores religiosorum ordinum in ecclesia Laetiensis monasterii ord. S. Benedicti tabellis pictis pio spectatori supra chori sedilia positi. D.D.* Q. kl. in-fol.

Theodoor Galle was alhier op 2 augustus 1598, in O.-L.-V. kerk, met Catherina Moerentorf in den echt getreden. Deze was dochter van Jan en Martina Plantyn welke laetste de dochter was van den vermaerden drukker Christoffel Plantyn. Catharina Moerentorf was op 12 december 1580 geboren en in O.-L.-V. kerk ter vunte gehouden. By haer huwelyk met onzen plaetsnyder, waren Philippus Galle en..... als getuigen tegenwoordig[1].

Ten jare 1609-1610, in de Gilde van St.-Lukas, onder het dekenschap van Hendrik Van Balen, met de plaets van *mede-deken* vereerd, daer hy de algemeene achting zyner medegezellen had weten op zich te trekken, bekleedde hy in 1610, by het zelfde genootschap, het ambt van deken. Theodoor Galle heeft volgens de thans nog bestaende archiven

(1) VAN DER STRAELEN, *Geslachtlyst van Christoffel Plantyn.*

der Lukasgilde slechts dry leerlingen gehad, waervan er een in den *Liggere*, namenlyk, Gillis Verschoren in 1613, en de andere in de rekeningen van de Gilde, aengeboekt staen als zynde hun leergeld, (gl. 2 stv. 16) betaeld.

Deze laetste waren: ten jare 1616, Cornelius Tielemans, welke men voor de tweede mael in 1619 vindt aengeteekend, en in 1620 Augustus Suarcz (*Suarez?*). In 1605 in het bezit gekomen zynde van een huis gelegen in de Huidevetterstraet, de *Witte Lelie* genaemd, was hy een der eerste medewerkers die door hunne weldaden, de vernieuwing der Rederykkamer *de Violiere* in 1619 verhaest hebben, en wanneer in 1618 de zoon van den knaep der St-Lukasgilde, C. Grapheus geheeten, voor zeker misdryf in hechtenis genomen werd, was onze Theodoor een diergene welke met hunne geldelyke bydragen, den onvoorzichtigen jongeling van de schande eener gevangenis reddeden[(1)].

Ook in 1630, omtrent dry jaren vóor zyne dood, zien wy onzen plaetsnyder alweder zyne kunstlievende poogingen gebruiken, met zich te vereenigen by Pieter de Jode,

(1) Op de thans nog bestaende inschryvingslyst van: '*Ontvangen extraordinarie van den deken* (Jan Moerentorf) *rendant op ghehaelt soo onder de dekens als sommige vrienden tot verlossinghe van Abraham Grapheus, de jonge*, *onsen knaeps sone*,' vinden wy den naem onzes kunstenaers, welke voor zes gulden inteekende, tusschen die der voornaemste leden van St-Lukasgilde, als daer zyn: Adam Van Noort, P.P. Rubens, Joos de Momper, Abraham Janssens, Adriaen en Jan Collaert, Jan van Breugel, J. en B. Moerentorf, welke alle insgelyks elk voor zes gulden, inteekenden, behalve A. Van Noort, wiens bydrage de som van twee gulden beliep. Vervolgens bemerken wy nog op de lyst de namen van A. Francq, welke inteekende voor een gulden, Geeraert Schoof voor dry, Hans de Wael voor twee gulden, tien st., Rombout Van der Veken voor dry gulden, F. Franck voor vier, enz. Deze inschryvingen brachten op, de som van honderd vyftien gulden, zeventien stuivers.
Verders lezen wy hierover nog in de rekeningen van 1618, (fol. 183,) wat volgt:
'Noch wtgegeuen aen diuerse betalingen:'

'Den 19 july soo Abraham Grapheus, de jonge, vry was gelaten, aen de wedue. Van Rut Magnaerts Magdalena Wouters betaelt vyf-en-seventich guldens, in handen van den procureur Hendrick Iansens, ter presentien van de mombooren Geeraert Mannart en Artus van Erckelaer, die te samen veraccordeert waren met advoue ēn ordre van de weesheeren, ēn waren voorts alle actien afgaende mits den chirurgyn ēn oncosten van de procedure door partye betaelt wirden ende over sulx hebben hun contract onderteekend ende bekent vyf-en-seventig gulden ontfangen te hebben	fl. 75.-.-
Dito getelt aen deken Jan van Keerbergen voor eenighe betalingen twelf guldens	fl. 12.-.-
Den 27^{e} july, aen den procureur Hendrik Janssens voor syn rekeninge vyf-en-twintich guldens	fl. 25.-.-
	Fl. 112.-.-

maken met fl. 3, st. 17, hier boven aen den busmeester getelt, de g^{e} van fl. 115, st. 17.

den oude, Adam Van Noort, Cornelius De Vos en vyf andere oude dekens, om ter hulp te snellen, by middel van een gewigtig geldelyk geschenk, tot de met schuld zynde kas der Lukasgilde[1] Cornelius de Bie, met wien Theodoor Galle in goede vriendenbetrekking schynt te hebben gestaen, zwaeide hem in zyn *Gulde Cabinet van de edel vry Schilder const* III Deel, bladz 452, het volgende lofdicht toe:

De soetheyt van de kunst wordt hier van *Gall'* ghebaert
Uyt eenen staelen schoot op herte corp're plaeten,
Jae, schoon de soetigheyt is van soo vremden aert
Dat sy het bitter en het herdt behoordt te haeten,
Men siet oogschynelyck de daedt hier gaen verkeert
Dat is de wetenschap van wel ghestelde trecken,
Die aen de Schilder-jeught met als volmaecktheyt leert,
Soo als ons *Theodoor* weet in sijn kunst t' ondecken:
Een konst vol soeten gheest, nochtans met *Gal* ghemenght,
Als vyandt van het soet, doch die het wilt bemercken
Sal vinden dat, den naem van *Gall'* den lof verlenght
Soo die gheteeckent staet op de verheven wercken
Van *Theodorus Gall'* ghelyk men tot zyn eer
Can speuren aen de vast en cloeck ghetrocken belden
Die hy ghesneden heeft seer soet, eel, net en teer
In overvloedicheyt door faem wel op mach melden.
Om dat het yser schier gheen cracht meer thoonen can
Als 't gen' ons Theodor heeft weten voorts te brenghen
Waer op wel roemen mach de konste van *Stradan:*
Midts *Gall'* ghesneden heeft meest naer zyn teekeninghen.
En naer veel ander meer sulckx dat sijn weerdigheyt,
Op plaet bekent sal staen noch veel en langhe eeuwen
Door d'edel kunst van *Gall'* vol soete soetigheyt,
Daer Faem met reden op de wereldt door mach schreeuwen.

Ook schynt onze plaetsnyder in de achting van A. van Dyck te hebben gestaen, daer deze meester hem de eer aendeed zyn portret te schilderen welk Lucas Vorsterman, de oude, zeer fraei op koper ten uitvoer bracht. De juiste dag des overlydens van Theodoor Galle is tot heden niet gekend; maer volgens eene aenteekening in de rekeningen van St-Lukasgilde, waerin men leest:

DOODSCHULDEN

Myndeken Theodoor Galle Gl. 3, 8.

moet hy tusschen 18 september 1633 en 18 september 1634 gestorven zyn[2]. Theodoor had by Katharina Moerentorf verscheidene kinderen gewonnen, allen in O.-L.-V. kerk ter vunte gehouden, als volgt:

1° Katharina Galle, den 22 juny 1599 gedoopt. Haer Peter was Philippus Galle; hare meter: Martina Plantyn. Zy trouwde in O.-L.-V. kerk (z.-k.) op 24 november 1618, met den boekdrukker Martinus Nuyts[3]. Getuigen: Melch. Moerentorf en Th. Galle. M. Nuyts was sedert 1614 als vrymeester in St-Lukasgilde aenveerd en woonde, volgens de aenteekening van wylen Heer J.B. Vander Straelen, in de Kammerstraet in het huis de *twee Ooijevaerts.* Zy lieten by hun overlyden de volgende kinderen na, allen in

(1) *Archiven der Gilde.*
(2) VAN DER STRAELEN. *Geslachtlyst van Christoffel Plantyn*, bl. 231.
(3) Geboren te Antwerpen op 1 September 1594; hy was zoon van Martinus en Anna Tempelaers.

O.-L.V. kerk (z.-k.) gedoopt: I. Martinus Nuyts, gedoopt den 3 february 1621; hy trad in den echt met Elisabeth de Pril, en liet zes kinderen na, welke men vermeld vindt in de reeds aengehaelde *Geslachtlyst van Christ. Plantyn;* II. Catharina Nuyts, gedoopt den 27 april 1622, jong gestorven; III. Philippus Nuyts, gedoopt den 27 augustus 1623; hy werd Jesuiet, en overleed den 29 april 1702; IV. Jan Nuyts, gedoopt 1 meert 1626, insgelyks Jesuiet geworden en tot Brussel op 14 january 1710 overleden; V. Petrus Nuyts, gedoopt den 12 mei 1628; VI. Maria-Anna Nuyts, gedoopt den 23 november 1629; zy trouwde met Martinus Janssens de Bisthoven; beide lieten by hun overlyden negen kinderen na, allen in de *Geslachtlyst van Ch. Plantyn* vermeld. VII. Michaël Nuyts, gedoopt den 13 juny 1632, jong overleden. VIII. Catharina Adriana Nuyts, gedoopt den 15 juny 1637, insgelyks jong overleden; IX. Joannes-Baptista Nuyts, gedoopt den 12 july 1638; hy werd Jesuiet en overleed te Brugge op 5 november 1684.

2° Joannes Galle, gedoopt den 27 september 1600; hy was plaetsnyder; wy zullen van hem in § III gewagen.

3° Michaël Galle, gedoopt den 27 april 1607; Peter: Michaël Galle; meter: Henricxken Plantyn.

4° Balthazar Galle, gedoopt den 23 juny 1610. Peter: Balthazar Moerentorf; meter: Catharina Galle, vrouw van Carolus de Mallery, plaetsnyder. Balthazar Galle werd kanonik in St-Michielsabdy te Antwerpen, in welks *Obituarium* men van hem het volgende aentreft:

6ª NOVEMBRIS 1653. R.D. FREDERICUS GALLAEUS, in saeculo BALTHAZAR, bapt. in Cath. 23 junii 1610 f.ˢ THEODORI & CATHARINAE MOERENTORF (alias MORETUS) S.T.L. Pastor in Nederockerseel. Domum reversus est. Obiit in Abbatta, aet. 44, prof. 24, Sac. 19(1).

(*Wordt voorgezet.*)

J.B. VAN DEN BEMDEN.

De jood was de dief.
(Vervolg, zie bl. 49 dezes jaergangs.)

De jood bedacht zich een oogenblik, krabde zich het achterhoofd en zegde:

- Nu, veet je vat, mynheer, vy versnipperen beide onzen tyd. -

- Dit geloof ik ook Samuël, - antwoordde de schilder.

- Trek het kleed eerst aen en als het je past, dan zullen vy met elkander, vel accoord krygen - zegde Samuël.

- En waertoe noodig? - vroeg Adolf.

- Trek het kleed eerst aen, mynheer, je zult het dan vel zien.

De kunstenaer had geen geld, kleine schilderytjes had hy ook niet en het konterfeitsel van Amelia, was hy niet voornemens hem te geven. Hy voelde daerom ook zeer goed hoe onnoodig het was het kleed te passen, hoezeer het hem ook beviel. Maer de jood hield niet af, hy praemde Adolf zoo lang, hy hielp hem zoo goed zyn oude kleedsel uittrekken en het nieuwe aenschieten, dat deze eindelyk vergat dat hy hoegenaemd geen geld bezat, om den koopman te betalen; want anders zou hy zekerlyk toch niet hebben gezegd:

- En gy vraegt honderd gulden voor dit kleedsel? -

(1) *Graf- en Gedenkschriften der Provincie Antwerpen.* Vierde deel, bladz. 157.

- Moet het kosten heer, moet het kosten; maer dan hebt je kleed, broek en ondervest, en dan geef ik je nog dit mooije paer spiervitte *glacé*-handschoenen op den koop toe, - antwoordde de jood.

En waerlyk, wat hy zegde was geene grootspreek; want dadelyk trok hy het bedoelde paer handschoenen uit den zak en overhandigde die den schilder. Of het de handschoenen waren die Adolf herinnerden dat hy de middelen niet bezat om zich het kleed aen te schaffen, of wel iets anders, dit is en blyft een raedsel, onmogelyk om op te lossen; doch zeker is het dat hy oogenblikkelyk het kleed weder wilde uittrekken, maer hierin door den jood verhinderd werd. Toch zegde hy mistroostig:

- Samuël, uw kleed is schoon en goedkoop, zeker bevalt het my buitengewoon; maer toch kan ik het niet koopen. -

- En vaerom niet, heer, als het je belieft? - vroeg Samuël verwonderd.

- Omdat ik hoegenoemd geen geld bezit, - was het eenvoudig antwoord van Adolf.

- Kyk! dat vist ik niet, dat maekt een verschil; - zegde de jood, - maer veet je vat, ik heb het gevonden, ik zal je borgen. -

- Nu, dat is iets anders. -

- Ja maer, een oogenblikje *patientie*, mynheer; je zult dan, hoop ik, toch de goedheid hebben, my iets in pand te laten. -

- Onmogelyk Samuël! ik bezit niets. -

- Ja vel, heer, je bezit iets; bedenk je eens heel goed. Hebt je het nog niet gevonden? -

Adolf bedacht zich eenige stonden, terwyl hy den jood strak in de oogen keek; doch hy zag zich genoodzaekt, de hem toegestuerde vraeg, eenvoudig te beantwoorden met:

- Niet.

- Niet? - vroeg de jood, meer en meer verwonderd.

- Niet, - hernam Adolf, even eenvoudig.

- Vaerachtig, mynheer, het spyt my, dat ik de man ben die het je zeggen moet; maer kyk! je zyt toch, by den droes, ryker dan je dit zelvf vel meent. Zie eens, heer, vat staet daer, vlak voor je neus, als het je belieft?

- Waer, Samuël? Ik zie niets. -

- Kyk! je zyt toch een drommelsche rare vent; je bemerkt niets, en ik zie het toch heel goed; en mooi is het, dat durf ik je verzekeren. -

- Maer, in Godes naem, schei uit met uw getalm, en zeg my ronduit wat gy bedoelt?

- Een oogenblikje *patientie,* mynheer, een oogenblikje slechts, als het je belieft, - antwoordde de jood, - omdat ik het zie en omdat jy het niet en ziet; kyk! daerom moet jy toch je zelven op my niet boos maken; op je *conscientie,* zeg het eens ronduit, is dit myne schuld? -

- Samuël-Manases-Josuah, pak uw kleed en maek u spoedig uit deze kamer, of ik werp u op het oogenblik het venster uit, - snauwde Adolf den jood in het aengezicht, terwyl hy van ongeduld beurtelings rood en bleek werd.

- Een oogenblikje *patientie*, - begon de jood; maer de schilder liet hem den tyd niet om voort te gaen, want terwyl hy Samuël zenuwachtig by den kraeg vatte, sprak hy: - geen woord meer, kies: den trap of het venster. -

- Het mooije juffer-*portret,* - was het bevende antwoord van Samuël.

By dit onverwacht antwoord, kon Adolf zyne lachspieren niet meer weêrhouden; hy zag zich integendeel gedwongen zynen lachlust den vollen teugel te geven; en borst in een luid schateren los. Zoodra echter zynen lachlust een weinig verkoeld was, vroeg hy:

- En waerom kondet gy my dit niet eerder zeggen?

- Kyk, heer! is dit myne schuld? je hebt my daertoe immers den tyd niet gelaten, je had de *patientie* niet...

- Nu, nu, Samuël, om het kort te maken, - viel Adolf den jood, wiens getalm hem niet weinig begon te vervelen, in de reden, - keer met uw kleed slechts terug, uwe vraeg kan ik niet toestaen.

- Kyk! en vaerom niet, heer? - vroeg Samuël.

- Omdat het juist dit juffer-*portret* is, dat my geld moet bezorgen.

- Op je *conscientie?* - vroeg de jood, met een lang ernstig gelaet.

- Samuël-Manasses-Josuah, vertrek met uw kleed; ik heb u niet geroepen, - zegde de schilder.

- Kyk! heer, je zyt toch een drommelsche rare vent, je hebt vaerachtig byna altoos gelyk; nu, dat geeft er toch niet aen; neem het kleed en teeken my maer eene schuldbekentenis van honderd gulden; als je geld hebt, dan zult je my toch vel betalen.

- Zie, dit is iets anders; nu eerst spreekt gy als het behoort, - antwoordde Adolf.

En dadelyk vatte hy pen, inkt en papier, om den gevorderden schuldbrief te verveerdigen. Zoohaest hy daermede gedaen had, overhandigde hy den jood het papier, die het nauwkeurig overlas en vervolgens voorzichtig vouwde en in den zak stak; waerna hy onder het maken van menigvuldige plichtplegingen en diepe buigingen, zich naer de zyde der deur wendde en spoedig den trap afdaelde.

- Op myn woord, de geschiedenis dezer week is voor my onbegrypelyk, - zegde Adolf, zich de armen op de borst kruisende terwyl hy te midden zyner kamer staen bleef; - eenige dagen geleden, ontving ik eenen brief waerby myn oude vader my verzocht hem op het spoedigste honderd gulden toe te sturen; ik bezat hoegenaemd

geen geld: daer treedt mynheer Judocus van Doren, *de ryke gierigaerd,* eensklaps onverwacht myne kamer binnen en dringt my, byna met de pistool op de borst, eene banknote van honderd gulden, die ik hem nogthans niet gevraegd had, te aenveerden. Heden avond word ik op eene *soirée* verwacht; ik kon my daer onmogelyk laten bevinden, omdat my daertoe de noodige kleedingstukken ontbreken; daer brengt my nu eensklaps een onbekende jood al wat ik noodig heb. Hy, die my het raedselwoord van dit geheim ontsluijeren kan, moet voorwaer rapper zyn dan ik. Nu, om het even, alles is op het beste. Wie weet, het is misschien de goddelyke Voorzienigheid die over my waekt. -

Daer de schilder deze laetste woorden uitbracht, was hy begonnen, met op traegzamen stap zyne kamer over en weder te wandelen, ook byna tenzelfden tyde, had hy de beide handen in de zakken zyns kleeds gestoken; doch ook byna even spoedig trok hy ze er weder uit.

- Hemel! wat beteekent dit! - zegde hy half verbaesd, half verschrikt, - God weet, is dit geen duivelsche strik, my door een onbekenden vyand gespannen, om my valschelyk in eenen voorbereiden afgrond te storten.

En spoedig, zoo spoedig mogelyk, sprong hy naer het venster dat uitzicht gaf op de straet, opende het en riep:

- Samuël! Samuël!

De jood, die op dit oogenblik het huis uittrad, zich by

zynen naem hoorende noemen, keek verwonderd rond; doch vooraleer hy den tyd had te bemerken wie de echte eigenaer der stemme was, hadde schilder hem reeds voor de tweede mael toegeroepen:

- Samuël! Samuël!

- Verkocht is verkocht, heer; jy houdt het kleed en ik het briefje, - antwoordde Samuël, en hy wilde verder stappen.

- Wacht een weinig, of liever kom maer boven, Samuël, ik moet u spreken, - riep Adolf door het venster.

De jood kwam langzaem, terwyl hy binnen 's monds onverstaenbare woorden grommelde, den trap weder opgestrompeld. Zoohaest hy de kamer binnentrad, sprak hy:

- Je moest het eerder bezien hebben, heer; het is vaerachtig myne schuld niet: terugnemen doe ik het toch niet, verkocht is verkocht; nu houdt je het aen je been.

- Zeg eens, Samuël, van waer komt deze beurze met goud? - begon Adolf op stuerschen toon.

- Kyk, heer! je hebt goud! - zegde de jood verbaesd.

- Van waer komt dit goud? - vroeg Adolf, de beurze welke hy in de hand hield, den jood onder den neus duwende.

- Veet ik het, heer? - sprak Samuël, meer en meer verwonderd.

- Nu, zoo gy het niet weet of misschien niet weten wilt, dan zal ik het u zeggen, of liever ik zal u eene vraeg doen. Waer hebt gy dit kleed gehaeld en hoe komt het dat gy my voor eene somme van honderd gulden een kleed verkoopt, terwyl er in een der zakken zich juist het dubbel dier somme bevindt.

- Stak dit geld in het kleed heer? - vroeg Samuël, de handen van verbaesdheid te samen vouwende.

- Zoo, dit wist gy niet?

- Vaerachtig, neen.

- Niet?

- Op myn woord, heer, anders had je zeker den boel dry honderd gulden moeten betalen.

- Nu, als het zoo is, pak het geld dan maer op en maek u weg, - zegde Adolf.

- Dit geld behoort jy en niet my, - antwoordde de jood.

- Hoe! dit geld behoort my?

- Zeker, heer, zeker; je kent Samuël-Manasses-Josuah niet, dit zie ik heel vel; je zult hem later beter leeren kennen, steek het geld maer in je zak.

- Hoe! - deed Adolf verwonderd.

- Ja, heer, ja, kyk! je hebt immers het kleed gekocht zoo als het vas; vare het gelapt of gescheurd geveest, je hadt het toch ook moeten houden, dit veet ik vel; ik had het vaerachtig niet terug begeerd.

- Maer... - begon Adolf.

- Goeden dag, heer, - zegde de jood met het gedacht van zich weg te maken.

- Wacht een weinig, Samuël; luister: neem dan toch de helligt van dit geld, - riep Adolf hem achterna.

- Geen stuiver.

- Welaen, neem honderd gulden en geef my dan in Godes name de schuldbekentenis terug.

- Ja, kyk! dat is vat anders, daeraen had ik vaerlyk niet gedacht, heer. Je denkt toch aen alles, jy; je zyt toch vaerachtig ook een heele rare eerlyke vent, - zegde de jood.

En terwyl hy de honderd gulden met de eene hand in den zak stak, overhandigde hy met de andere den schilder den gevraegden schuldbrief; waerna hy oogenblikkelyk, en eindelyk deze mael voor goed, de kamer verliet.

(*Wordt voortgezet.*)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Reizeherinnering.

Felix, qui patriis aevum transegit in agris,
Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem.
CLAUDIANUS.
Memor fui dierum antiquorum.
Ps. CXLII.

Opdracht.

Joseph, beste der vrienden, dy bied ik dit landlike dicht aan![1]
Heeft het vertrouwlike *du* niet tusschen ons beiden geklonken
Tot op den huidigeu dag? Ons behing geen verduisterend wolkfloers
Ooit dien vriendschapshemel, die zonder verpoozen ons lieflacht.
Du, du alleen ontdeks dien schakel der schoone overeenkomst
Tusschen der kinderen vreugd en bejaarder genooten begeestring.
Wat ik getrouw hier schetste, was dy wel een nachtelik droomzicht.

Zestien jaar reeds hield my het noodlot verre van Limburg,
Ver van den needrigen oorde gebannen, dat sterker my aantrekt,
Dan het verleidende schoon en de luister der woelige hoofdstad.
Toen sloeg eindlik het uur der verlossing! De vliegende stoomgryp[2]
Bracht me naar Valkenburg, lief stedeken over den Maasstroom.
Twee uur oostwaart van daar glimlacht myn Eden der kindsheid.

Trouw vergezeld van den duursten der vrienden, die, even als ik thans,
Ruim twee derden der baan zyns levens al achter den rug heeft,
Toog ik, blyder verwachting, al spoedend naar Klimmen den berg op.
Daar ontwaart mijn blik in der blauwende verte den toren,
Die als een pyl opschiet door 's boomloofs bevende schaduw,
En het bestaan u verraadt eens heimelik schuilenden landdorps.

Goochlende beelden der zaligste jeugd ontplooiden op eens hier
Hunnen verrukkenden glans voor 't oog in tranen versmeltend,

(1) J. Joseph Geraerds, myn schoolmakker, thans in Brussel.
(2) Stoomgryp. De vogel Gryp of de Draak verloste de ballingen der volkssage.

En het zoo grootsche tafreel ontfing van der dalende zonne
Purpurzoomen met goud doorweven en flikkrenden vuurgloed.
Schooner gesmukt en ryker omkranst rees Heerlen, myn Heerlen,
Nooit voor den blik zyns zoons. Hoog klopte my 't hart in den boezem,
'k Scheen den bedaarderen vriende voorzeker een moeijelik raadsel.

Zestien jaar lang heb ik van Heerlen gdroomd en gefabeld,
Fabel en droom zyn thans door de werklikheid zelve overtroffen.

Kent gy iemand op aarde die nooit zyn Tempe gedoodverwd,
Nooit in zyner verbeelding een luchtig kasteeltjen gebouwd heeft?
Myn kasteel, myn Tempe, ge weet waar 't schuilt in der wereld,
Doch gy kent het by lange nog niet om 't innig te minnen
Met geestdrift, zoo als ik het beminne tot over de grafsteê.

Wat myn oord onderscheidt en verheft hoog boven vermaarde
Streken op aarde, dat is de benydenswaardige welvaart,
Welke van huis tot huis zich vertoont by kleinen en groeten,
En daarboven de eenvoudige kunst, die den weligen moeshof.
Om ons 't oog te verkwikken, met menigerhande gewas siert.

Iedere woning bezit hier, keurig in groener omheining,
Achter den lachenden tuin ook haren bevalligen boomgaard.
Fruitplantsoenen en wingertprieelen op helling en delling,
Hoogoverlommerde paden doorkruisend alomme den weîgrond,
Bloemtapyten versierend den eenzaam kronklenden veeweg,
Eindlik de golvende velden, verguld door de hitte van Juny,
Zijn dat niet, voor dichterbespiegling almogende loksels?
Mint gy 't duistere bosch, vol zang en vogelgeheimnis?
Oostwaarts heft zich een plekjen, in schoonheid onovertroffen,
Waar eens Romas benden voor Hermans knodsen bezweken.
't Coriovallum is daar, dit getuigen: de plaatslike namen,[1]
De urnen en tomben, de wapens en munten alomme gevonden,
En het de beek naslingrende dal vol sombere stilte:
Treft toch 's wandelaars oor een gezucht, een gesnik aan den *Aambosch*,
Als of dooden heraêmden en riffen de beendren bewogen.

Doch laat rusten de dooden! De levenden, welke zich onzer
Soms nog herinn'ren, die trekken ons sterker, ja onweêrstaanbaar.
Laas! het getal der bekende genooten, die overig blyven,
Makkers en vrienden der jeugd, hoe schriklik dunt het allengskens!
Halen wy snel by elken verlieze al nauwer en nauwer
Toe dien vriendschapsband, die zoo zacht ons leven bezaligt.
Laat ons blyde genieten de weinige dagen, die 't lot ons
Toemeet; laat ons schallen vergâren van zieleverblyding
Voor den te ras en te koel neêrdalenden avond des levens,
Dien de herinn'ringszon alleen te verwarmen in staat is.

In den beginne van Mei, als de lentmoriljen ontkiemen
Dicht by den stam van eik en esch op den bloemigen weigrond;
Als, nabootsingwekkend, de stem des bedriegliken koekoeks
Wegjaagt de eigenares van den nest: de bedeesdere grasmusch,
Sloop al vroeg in den morgen een paar blondlokkige knapen,
Kruipend op handen en voeten, bevreesd, door de steeklige doornheg.

(1) t' Coriovallum. Quix uit Aken en Cudell uit Maastricht hebben daaromtrent opsporingen gedaan.

Dageliks wilden zy daar eens boekvinks huisjen bespieden
En het getal nauwkeurig hertellen der eikens, die zóoveel
Vinkjens en zóoveel vreugden hun beiden eens zouden bezorgen!
Socrates sprak, noch Plato, zoo ernstvol ooit van der weelde,
Als het die vrienden nu deden in hope des komenden broeisels.
Niet te vergeefs doorvorschte hun blik de bebloemde smaragdsprei,
En raphandig vergaêrden ze een korveken frissche moriljen,
Die, als peerlen geregen, gedroogd, hun feestelik kalfveesch
Zouden vereedlen tot ‘spyze der goden’: zoo noemde ze Nero(1).

Boomgaard, weide en bosch- 't is alles vol lust en verblyding
Voor de verdrietonwetende jeugd: aardbeziën wenken
Gloeyend uit heg en haag; blauwbessen verleiden den leerling,
Hebben meer macht op hem dan de schriklike roede des meesters.
Ziet ginds weder het jeugdige paar: hoe plukt het zoo gretig
Bes en framboos, en vergeet schooluur en eten en drinken.
Geen kersboom, hoe hoog hij ook heffe de schittrende vruchtkroon,
Kan zich voor 't snoeperental ongeschonden en veilig bewaren.
Zalige streek voor de jeugd, waar de kers nog gloeit als gemeen goed,
Waar kruisbezie-en sleepruimheggen, waar mispelenheesters
Naast kornoeljen tot diep in den herfst ons volkjen vergasten!

Doch waarom zoo lange verbeid by jeudigen helden,
Welke genoegelik zwervend op eenen vegetenen uithoek,
Verre van Maas en Rhyn, niets schooners beoogden dan 't dorpjen
Met den bewonderden toren der kerk en den guldenen weêrhaan?
Wie zyn oord uit den harte bemint, die schynt my der wereld-
Burgeren vroomste te zyn; wie dankbaar alle de weldaân
Immer voor oogen herroept, die hy daar sints zyner geboorte
Mochte genieten, hy eert in waarheid de rechten der menschheid;
Hem zy de kroone beschoren, die dichters den edelsten schenken!

Weêr is het Mei, en weder ontkiemen de lentemoriljen;
Weder verheft zich de listige stemme des treurigen koekoeks,
Na dat tusschen het Toen en het Heden, de reuzige kersboom
Veertig malen gebloeid en lavende vruchten gerypt heeft,
Daar sluipt vroeg in den morgen een paar gryshairige mannen,
Kruipend op handen en voeten, bevreesd, door de steeklige doornheg:
Gansch alleen zich wanend, bezoeken zy iederen boomstam,
Iedere heg, waarin de gevederde zanger zyn nest vlocht.
Meer dan kindergenot openbaart nu het rimplige voorhoofd
Dier twee dweopende makkers, die eensklaps frissche moriljen
Vinden ter plaats, alwaar zy die best op wisten te sporen
Voór zoo menigen jare! Zy denken zich jonger dan eertyds,
Lezen de geurende vrucht en herleven de vroegere dagen
Hunner gelukkige jeugd. Elk plekjen naar Oosten en Westen
Wordt op nieuw doorvorscht, en, jong voor den spiedenden ooge,
Ryzen, herryzen de schimmen der zalig verledene dagen.

Plukt thans rozen, o vrienden, voor 's levens genakenden avond,
Opdat ieder toekomende dag, tot den dag des verscheidens,
Geurige schatten des zoetsten herdenkens u beiden beware.

J.M. DAUTZENBERG.

Elsene-Brussel, *aug. 1859*.

(1) *Cibus deorum*, omdat Nero's voorganger, Claudius, daarvan stierf, en daarna onder de goden geteld werd, die moriljen waren vergiftigd geworden (*Boleti medicati*), zoo als Suetonius verhaalt.

Moeder.

Zy is al oud, de goede vrouw,
Aen welker borst ik heb gezogen:
Maer ze is nog kloek en flink te been,
En loopt door wind en regen heên;
Haer rug is enkel wat gebogen.

Zy heeft voor my, met liefdryk hert,
Zoo veel gedaen, zoo veel geleden!
Zy werkte zich de vingers krom,
Stond zweetend aen den waschtob, om
My wel te voeden en te kleeden!

Myn vader is al vyf jaer dood,
En liet haer niets dan armoede erven.
Ik troost ze in haren ouden dag,
Zoo veel als maer een zoon vermag.
Ook wenscht zy nu niet meer te sterven.

Ik zoû, God dank, het daeglyksch brood
Voor vrouw en kinders kunnen winnen;
Toch wil ik naer geen liefken zien,
Omdat ik moeder dan, misschien,
Niet boven al meer zoû beminnen.

FRANS DE CORT.

Kunst- en letternieuws.

Dank aen de zorgen van M. Ed. Romberg bestuerder van de afdeeling van Schoone Kunsten, worden er verschillende maetregelen genomen om de kunsten ter hulp te komen.

- Het staetsbestuer heeft aen verscheidene kunstenaren bestellingen gedaen van beelden voor het hertogelyk paleis te Brussel.

- M. Van Arendonck heeft een zeer schoon beeld voltooid, den *H. Joachim* voorstellende, en is door het staetsbestuer gelast met de uitvoering van een beeld, de *Geneeskunst* voorstellende.

- M. Mortelmans, een jong beeldhouwer, is even als M. Fabry, gelast een beeld te verveerdigen voor het hertogelyk paleis.

- De koninklyke maetschappy van Schoone Kunsten te Antwerpen heeft in hare laelste zitting besloten eenen pryskamp uit te schryven voor de beeldhouwkunde; het ontwerp zal zyn twee beelden, Godfried van Bulioen en Jan III hertog van Braband, bestemd om aen het groot portael der Hoofdkerk dier stad, geplaetst te worden.

- Deze maetschappy heeft een diploom doen uitvoeren naer de teekening en samenstelling van M. Frans Durlet; deze is eigenaerdig, en in alle deelen den meester weerdig.

- M. Michiels arbeidt aen eene schoone gavuer naer eene der schilderyen van Dyckmans.

- Binnen weinig tyds verschynt van den zelfden kunstenaer, de zoo schoone plaet naer eene schildery van N. De Keyser, en enkel voor onze geabonneerden bestemd.

- M. Wittkamp werkt aen een geschiedkundig tafereel: de smid van van Naarden, iets uit den spaenschen Oorlog, en M. Bource, de terugkomst der Vischvangst; M. Ruyten heeft een aengenaem onderwerp gekozen; het stelt Palmenzondag voor. Jos Van Lerius, de kundige leeraer der koninklyke Academie van Antwerpen, arbeidt aen eene episode uit het leven van Jeanne d'Arc; en F. Pauwels aen een tafereel: de weduwe van Artevelde.

- Het voetstuk voor de groep van *Bodwognad* van M. Ducaju, is voltooid.

- De heeren De Bock en Van Wint, arbeiden aen een beeld, voorstellende den H. apostel Mathias; hetzelve is bestemd om in marmer uitgevoerd te worden voor de kerk van den H. Jacobus te Antwerpen. Dezelfde heeren hebben verschillende modellen afgewerkt, zoo als twee beelden in gothieken styl, den H Joannes en de H. Moeder Anna, om nevens een Christusbeeld geplaetst te worden, in eene kerk in ogivalen bouwtrand; verder twee cantors stoelen om in eiken hout uittevoeren.

- M. Lambert Van Ryswyck heeft verscheidene belangryke werken onder de hand; wy zagen ten zynen magazyne eene zeer fraeije monstrantie in den styl *renaissance* en eene andere in ogivalen trant.

- M. Baron Ed. Osy de zoo bekwame bloemenliefhebber heeft in den laetsten tyd zich in verscheidene steden van het land onderscheiden en verschillende eermetaelen zyn hem toegekend. In de laetste tentoonstelling te Leuven is M. Osy wederom een eeremetael toegewezen voor de schoonste verzameling van nieuwste en nog minst gekende planten bestaende uit eene *Potkos argyriroea Physurus quercitocolus nephelophyllum magnificum en anoectochylus macode, petola.* Voor de schoonste en best gekruiste *Rhododendrums*, werd M. Ed. Osy ook een eermetael toegekend.

- M. Van Nes goudborduerder te Antwerpen, heeft eenen zeer fraijen standaerd met vaendel afgewerkt; dit laetste is in groen fluweel; in de midden prykt, in goud en zilver geborduerd, het wapen der Harmonie en dat der stad Diest, waer hetzelve voor bestemd is.

Het kroonwerk is uitgevoerd door den jongen doch gunstiggekenden beeldhouwer M. Bogaerts.

- De beeldhouwer M. De Plyn heeft dit jaer de groep in boter verveerdigd voor de Pelgrimstafel te Antwerpen.

- M. Vander Jonckheydt boekbinder te Antwerpen, heefteen prachtig Album voltooid, 't welk bewyst dat M. Vander Jonckheydt alle poogingen aenwendt om het schoone aen het nuttige toetepassen.

- Het *Journal des Beaux Arts* zegde in zyn laetste nummer dat M. Ridder Leo de Burbure, door opzoekingen door hem gedaen, bewyst dat de groote toondichter van Beethoven Belg van afkomste is.

- Een onzer geachte oudheidskundigen, M. Kuyl, priester, heeft een zeer belangryk werk onder de pers; hetzelve zal verrykt zyn met zeer schoone platen, door M. Watlé uitgevoerd.

- De heeren ridder Leo de Burbure en P. Génard arbeiden gezamenlyk aen een werk, aengaende de geschiedenis der Beurs en den koopvan Antwerpen.
- Aengekondigd*; Hoe de bestemming der vrouw miskend wordt*, verhandeling door C. Verhulst.

Een tafereel van Jan van Kessel.

Wy zetten het ontwerp voort, de scheppingen van eenige uitmuntende Zuid- en Noord-Nederlandsche kunstenaren te doen kennen. Naestgaende plaet is ontleend aen de werken van den befaemden schilder Jan Van Kessel, van Antwerpen, die als getrouwe navolger der natuer staet bekend.

De vlaemsche en hollandsche scholen, die het zich tot eene eer mogen aenrekenen de grootste meesters in het historische vak en in het genre te hebben voortgebracht, zien ook met fierheid op mannen die als SEGHERS, SNYDERS, VAN KESSEL, enz., in de natuerkunde hebben uitgemunt[1].

De jood was de dief.
(Vervolg, zie bl. 49 en 60 dezes jaergangs.)

Dat Adolf dien dag geen lust had tot werken, dit hoeven wy byna niet te zeggen; het zonderlinge voorval dat hem te beurt was gevallen, lag hem te nauw aen het hert, en bekommerde te zeer zynen geest om zich thans met schilderen te kunnen bezig houden. De goede jongen wist waerlyk niet wat denken. Hoe hy ook zocht en herzocht, het was hem toch onmogelyk het raedselwoord van dit voor hem meer dan zonderling geheim te vinden. Dien ganschen dag verliet hy zyne kamer niet, en het was reeds zeer laet, wanneer het hem te binnen schoot dat men in de wooning van mynheer De Wael op hem wachtte. Haestig kleedde hy zich aen; doch vooraleer zich naer het avondfeest te begeven, herinnerde hy zich ook, dat hy mynheer Van Doren, wanneer deze hem, eenige dagen geleden, eene banknote van honderd gulden leende, zyn woord gaf, dat hy, zoohaest hy in het bezit dier somme zou zyn, hem die terug zou bezorgen. Thans bezat hy honderd gulden, daerom richtte hy zyne schreden naer de wooning van den ryken gierigaerd.

Reeds lang vóor het aengekondigde uer, waerop het avondfeest zou plaets grypen, wandelde Amelia's vader de nog ledige doch reeds welverlichte *salons* zyner wooning langzaem op en neder. Van tyd tot tyd scheen hy een briefje, dat hy in de hand hield, te overlezen, waerna hy dan telkens eenige afgebroken, slechts half verstaenbare woorden mompelde.

- Onbegrypelyk! op myn woord, gansch onbegrypelyk! - morde hy. - Ik ben in der waerheid zeer nieuwsgierig om de oplossing van dit raedsel te kennen!... Het is warachtig een zonderling voorval!... Een buitengewoon stoute dief!... Zoo het althans...

Daer trad nu eensklaps de *ryke gierigaerd* de zale binnen. Hy was de eerste uitgenoodigde die zich vertoonde. Zoohaest mynheer De Wael hem bemerkte, liep hy hem te gemoet, vatte hem driftig by de hand en zegde:

- Vriend Judo, ik ben waerlyk blyde dat ik u zie! u moet ik het toch zeggen. Zie, er heeft hier in deze wooning zulk zonderling voorval plaets gehad, dat ik reeds meer dan eene halve ure ongeduldig op uwe komste stond te wachten, om u over de buitengewoon gebeurtenis te raedplegen.

- Nu, dit valt niet slecht, - antwoordde Van Doren droog weg, - ik heb u juist ook over eene gewichtige zaek te onderhouden.

- Daer lees, - sprak de oude heer De Wael, terwyl hy zynen vriend den geopenden brief, dien hy in de hand hield, toestak.

(1) Zie de levensschets dezes schilders in de tweede uitgave van den cataloog van het Antwerpsch Musaeum. bl. 363.

Spoedig overliep de zeventiger het schrift, bedacht zich eene poos, krabde zich eens achter het oor, waerna hy vroeg:

- Zeg eens, vriend De Wael, antwoord eens op *myne* vraeg: Ik heb raed noodig. Zoo *gy*, by voorbeeld, u in hetzelfde geval bevondt, hoe zoudet gy handelen, indien...

- Wat zegt gy van dien brief? - viel De Wael, den zeventiger ongeduldig inde reden.

- Waerlyk, gy hebt gelyk, ik had dit byna vergeten, - antwoordde Van Doren; - aerdig! gansch aerdig!

- Ik geloof het waerachtig wel, niets anders dan:

‘Mynheer,

Uw kleed is gestolen, de dief zal dezen avond op uw feest tegenwoordig zyn; let goed op den persoon die, met uwe eigene uitrusting, in uwe wooning pronken zal.’

- En wie is de dief? - vroeg Mynheer Van Doren.

- Zoo ik het wist, denkt gy dan dat ik het u zou komen vragen, - zegde De Wael, eenigsints bitter?

- Dan is uw kleed waerlyk gestolen?

- En wat zou het anders?

- Aerdig! gansch aerdig! - hernam de zeventiger, bedenkelyk met het hoofd schuddende; - maer nu vergat ik byna, u den moeijelyken raed te vragen, dien ik eenen myner vrienden verschuldigd ben: vriend De Wael, hoe zoudt gy handelen, zoo het geval eens wilde, dat gy eene dochter bezat die door eenen jongeling bemind werd?

- Zonderlinge vraeg! - zegde De Wael. - Ik zou...

dat is te zeggen, dit is iets dat gansch van de omstandigheden afhangt.

- Zie, gy gelooft wel, dat ik zeggen wil, in de veronderstelling dat uwe dochter de warme liefde des jongelings met wederliefde beloonde, zooals de dichters en jonge lieden dit noemen.
- Ja, vriend Judo, ja; maer dit hangt af...
- Ho! de jongeling is niet ryk; integendeel, hy is doodarm.
- Het is dit niet, vriend Judo, het is dit niet.
- Hy heeft eene goede opvoeding ontvangen en eerlyk is hy, dit durf ik u verzekeren; een goede jongen die haer zou gelukkig maken.
- Vriend Judo, ik weet waerlyk niet waer gy heen wilt; maer om het kort te maken; ik geloof dat, in zulk geval, ik hem myne Amelia zou ten huwelyk geven.
- En zoo nu hetzelfde geval eens wilde, dat het slechts een oneerlyke schurk was? - vroeg de zeventiger.
- Dan geef ik u van nu af de verzekering dat ik in zulk geval niet aerzelen zou, den schurk, om zyne verwaendheid, door myne knechten duchtig te doen aframmelen.
- Geloof my, De Wael, uw gedacht is ook het myne, en ik wil nog heden avond mynen vriend hier mede bekend maken.
- Hoe, gy blyft dan niet op het feest? - vroeg De Wael verwonderd.
- Neen; dat is te zeggen, blyven kan ik niet, - antwoordde Van Doren; - maer straks kom ik toch terug. Let gy intusschen maer op den tegenwoordigen eigenaer van uw kleed.
- Op myn woord, dit zal ik, en...
- Hola! niet te driftig, vriend De Wael, niet te driftig, gy kunt immers toch niet weten hoe de zaek zich heeft toegedaen. Myn gedacht is, dat men in deze zaek voorzichtig moet te werk gaen; ook wil ik u daer in helpen, zoo gy my slechts belooft te wachten tot myne wederkomst.
- Onmogelyk, Judo, onmogelyk; zoo ik hem eerder...
- Geef my uw woord, dat gy den dief niet aenspreken zult, vooraleer ik hier zal teruggekeerd zyn?
- Welnu, om uwer lange vriendschapswille, tot dan zal ik wachten; maer beloof my dan ook, zoo spoedig mogelyk terug te keeren.
- Slechts een oogenblik geduld, tot straks, - zegde de zeventiger, terwyl hy de hand zyns vriends hertelyk in de zyne schudde.
- Tot straks, - herhaelde mynheer De Wael.

En oogenblikkelyk nam de *ryke gierigaerd* afscheid van Amelia's vader.

Spoedig, zoo spoedig als hem dit voor zyne jaren mogelyk was, snelde de zeventiger naer zyne eigene wooning, waer hy zonder vertoeven aenbelde.

- Hoe! gy zyt daer reeds terug, mynheer Judo? - zegde de oude keukenmeid die hem de deur had geopend, een weinig verschrikt.
- Wie heeft er naer my komen vragen, Bello? - vroeg Van Doren.
- Niemand, mynheer, - antwoordde de meid.
- Niemand? - herhaelde de zeventiger verwonderd.
- Niemand; ja toch, een oogenblik, er heeft iemand gebeld die naer u vroeg.
- En wie was dit? spoedig antwoord.
- Gy weet, die schilder...
- Mynheer Adolf?
- Ik ken hem niet! maer ik geloof dat dit...
- En wat heeft hy u gezegd?
- Niets.

- Hoe! niets?

- Ik heb hem gezegd dat gy afwezig waert, en dan heeft hy my honderd gulden in de hand gestoken om u te bestellen.

- Nu, dan is alles goed, - knikte de zeventiger.

En, even spoedig als hy gekomen was, keerde hy den rug naer de oude Bello, die van verwondering niet wist wat zy van de zonderlinge handelwyze haers meesters denken moest. Niet eerder sloot zy echter de deur dan na zy mynheer Judocus Van Doren den hoek der straet had zien omdraeijen, en dan nog mompelde het goede mensch binnen 's monds:

- Mynheer Judo, weet er meer van dan hy zeggen wil; maer niemand zal my toch uit het hoofd dryven, dat er geene omwenteling op handen is. God! God! wat akelige tyden wy toch beleven! wat akelige tyden!

Allengskens vervulden zich de prachtige *salons* van mynheer De Wael met uitgenoodigden. Amelia's vader ontving hen allen met de gulhertigste vriendschap en de uiterste beleefdheid; doch ook met de grootste nauwkeurigheid hield hy een oog in het zeil, om te zien of de stoutmoedige dief zyns kleeds toch waerlyk de onbeschaemdheid zou hebben gehad, zyne wooning binnen te treden; doch wat hy ook aenwenden mocht, hoe goed hy elken der uitgenoodigden in het byzonder gadesloeg, alles scheen te vergeefs. Allen waren

zy reeds dáér, uitgenomen Van Doren, en tot nog toe had hy nergens iemand ontwaerd, die drager scheen van een kleed gelyk aen het zyne.

- Verwonderlyk! - dacht hy, - en toch staet het duidelyk in den brief te lezen: - de dief zal dezen avond op uw feest tegenwoordig zyn; let goed op den persoon die met uwe eigene uitrusting in uwe wooning pronken zal, - zou misschien Van Doren...? doch neen, onmogelyk! -

Daer verscheen op eens de zeventiger; doch met zyne gewoone kleederen om het lyf; de oude afgesleten broek er frak. Haestig liep Amelia's vader hem te gemoet; hy brandde van ongeduld en nieuwsgierigheid; van ongeduld om hem te melden, hoe vruchteloos tot hier toe al zyne aengewende poogingen gebleven waren; van nieuwsgierigheid, om van zynen ouden vriend te vernemen, of hy zich wellicht in de mogelykheid zou bevinden thans dit zonderlinge geheim te ontsluijeren. Van Doren zag heel goed aen de gansche houding alsook, aen de zonderlinge uitdrukking die op het gelaet van Amelia's vader gespreid lag, hoe ydel tot hier toe dezes onderzoek gebleven was; maer toch stapte hy recht op hem toe, en vroeg hy hem eenigzings nieuwsgierig:

- He wel!..

- Niets, nog niets, - antwoordde De Wael mistroostig.

- Ha! goed, dan is het goed, zegde de zeventiger!

- Hoe! dan is het goed, wat wilt gy hiermede zeggen? - vroeg Amelia's vader gansch verwonderd, terwyl hy zynen vriend by den arm vatte en hem staen hield.

- Laet ons slecht een weinig de zael doorwandelen, de dief zal zich wel van zelf in onze handen leveren, - antwoordde Van Doren droogweg.

Zoo!... - sprak De Wael, half gerust gesteld; want reeds was by hem het gedacht opgerezen dat de zeventiger hem met inzicht bespotten wilde, en zich te vreden toonde, omdat de dief van zyn kleed op zulke kluchtige wyze met hem den gek scheen te dryven. Na zich echter een oogenblik bedacht te hebben, sprak hy:

- Maer denk gy dan toch waerlyk, Judo, dat hy de ongemeene stoutheid hebben zou, zich in myne wooning aen te bieden?

- Wie? - vroeg de zeventiger.

- Wel, wie anders dan de dief.

- Daer heb ik de verzekering van; wy zullen hem wel vinden; kom aen slechts: doch beloof my thans, zoo gy hem herkennen mocht, niet te zullen handelen, alvorens my van uwe ontdekking te verwittigen, - zegde Van Doren.

En zonder het antwoord van Amelia's vader af te wachten, vatte hy hem, op zyne beurt, by den arm en trok hem tusschen de menigvuldige uitgenoodigden met het inzicht hunne opzoeking ter wedervinding van het gestolen kleed te beginnen.

- Ik denk, Adolf, dat het veel beter ware, - zegde Amelia tot den kunstschilder die naest hare zyde op eenen *sofa*, in eenen afgelegenen hoek der zale en een weinig buiten het zicht der uitgenoodigden zat, - ik denk, dat het veel beter ware, zoo wy zelve *hem* die bekentenis deden; ik ken mynen vader: zoo wy hem van onze liefde niet onderrichten en het geval eens wilde, dal een derde persoon, een vreemdeling by voorbeeld, hem met dit geheim bekend maekte, dan kon hy ons dit nog wel eens kwalyk opnemen en dus de zoete hoop op geluk, die wy thans koesteren, teenemael verydelen. Wien zouden wy dan die noodlottige teleurstelling, die bittere verydeling onzer zachte en hoopvolle geluksdroomen in de toekomst te wyten hebben? Wien anders, dan ons eigen zelven?...

- Amelia, naest uwe zyde ben ik gelukkig, - antwoordde de kunstschilder, - en waerlyk, ik geloof dat uwe vrees, althans voor het oogenblik, ongegrond is. Immers, wie zou uwen vader van onze liefde kunnen onderrichten? het zuivere gevoel dat

onze jonge, vurige zielen, zoo teeder en zoo innig te samen bindt, is thans nog *ons* geheim. Ik alleen weet dat Amelia op dit oogenblik de ziel van myn bestaen is: ik, en buiten my niemand anders, die weet dat gy en gy slechts alleen, voortaen de eenige bronader myns toekomenden geluks wezen zult. Ik weet ook nog dat gy my bemint, zoo als Amelia slechts Adolf, en wel Adolf alleen, beminnen kan; maer dit is *ons* geheim. Wie dan toch zou uwen vader de gewaerwordingen die onze zielen sidderen doen, kunnen verraden? Niemand, want onze liefde is het nydig oog der onverschillige wereld nog onbekend en toch, lieve Amelia, ons geheim is ons geluk!

- Ons geheim is ons geluk! - herhaelde de jonkvrouw zacht, terwyl zy haren vochtigen blauwen oogappel zoo teederlyk op haren minnaer richtte, dat deze onder haren weemoedigen blik van geluk en ontroering sidderde, - ons geheim is ons geluk!... Maer weet gy dan toch niet dat onze liefde geen geheim meer is, of liever, zyt gy reeds vergeten, Adolf, dat zy dit nooit was?

- Amelia, lieve, wat wilt gy zeggen? - onderbrak haer Adolf verwonderd.

- Weet gy niet dat wanneer de verborgen snaren onzer gevoelige herten voor de eerste mael gelykstemmig en harmonisch trilden, onze bekentenis door iemand afgeluisterd

werd? Hebt gy dan reeds vergeten, dat op het oogenblik wanneer onze herten voor de eerste mael bun geheim lieten ontsnappen, er iemand tegenwoordig was, die, buiten onze wete, die onverbreekbare belofte onzer eeuwige en wederzydsche verbindtenis heeft afgespied! Hebt gy...?

- Houd op, Amelia, lieve Amelia, gy hebt gelyk, ik had alles vergeten, - onderbrak Adolf, - ik dacht slechts aen u en aen onze liefde! *den ryken gierigaerd*, daeraen dacht ik niet!...

En moedeloos blikte de jongeling ten gronde.

Toen Van Doren zynen vriend by den arm vatte, om hunne opsporingen naer het gestolen kleed te beginnen, leidde hy dezen te midden der uitgenoodigden. Aen zyne gebaerden en den toon dien hy zich toeëigende, scheen het byna dat het de zeventiger zelfs was, die dien avond de uitgenoodigden ontving, terwyl De Wael slechts onder het getal dezer laetste scheen te behooren.

Zoodra hy echter het minnende paer in den door hen uitgekozen afgelegen hoek ontwaerde, wandelde hy er met Amelia's vader henen en met inzicht leidde hy hem niet verre van dáér, achter eenen pyler, van waer hy gemakkelyk Adolf en Amelia bespeuren en hunne liefdewoorden afluisteren konde. Wanneer zy daer beiden plaets hadden gevat, begon de zeventiger met zynen vriend een gesprek over zeer uiteenloopende zaken aen te knoopen. Weldra echter troffen Amelia's woorden het oor haers vaders en deze herkende spoedig de stemme zyner dochter. Verwonderd over de woorden die hy uit haren mond had gehoord, wendde hy het hoofd langs de zyde der zitbank; doch eensklaps verscheen eene zonderlinge uitdrukking, een mengsel van verbaesdheid en verontweerdiging op zyn anders zoo effen en liefderyk gelaet. Dit was het oogenblik waerop de zeventiger wachtte; want nu omvatte hy den arm zyns vriends met zulke kracht, dat het dezen onmogelyk werd zich uit zyne door de jaren reeds verslyfde, doch evenwel noch sterk gespierde handen, los te maken. Een oogenblik, doch ook slechts een oogenblik, staerde hy zynen vriend strak in de oogen; dan vroeg hy:

- Vriend, hebt gy gehoord?

- Hebt gy gezien? sprak Amelia 's vader, terwyl op zyn gelaet eene nog meer vreeselyke uitdrukking verscheen.

- Hebt gy gehoord? - herhaelde de zeventiger.

- Myn kleed! de onbeschaemde dief van myn kleed! - bromde De Wael.

- Hy bemint uwe dochter! - zegde Judocus.

- De dief van myn kleed?

- Adolf is Amelia van herte lief! - fluisterde voor eenig antwoord de zeventiger zynen vriend in het oor.

- Laet los! laet mynen arm los, dat ik hem door myne knechten uit myne wooning dryven doe! - grinnikte De Wael.

(*Wordt voortgezet.*)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Richard Wagner, en deszelfs genaemde ‘muziek der toekomst.’

Reeds sedert langen tyd, hebben wy aen Wagner in verschillige bladeren onze pen toegewyd. Eenige zyner kompositiën hebben wy dus genauw doorlezen en ons zelven willen overtuigen over den vorm zyner werken, omdat in alle vakken en kunsten, wat nieuw van vorm, van gedacht en van geheel voorkomt, moeijelyk is overeen te brengen met hetgene wy gewoon zyn dagelyks te hooren.

Onder het getal hedendaegsche komponisten die naer nieuwe stelsels, die naer de hervorming der muzikale wereld streven, moeten wy zeker Wagner als een der kloekmoedigste, der aenhoudenste strevers der zoo gezegde *musique de l'avenir* rangschikken.

Zoodra een nieuw stelsel of eene hervorming in de kunst zich voordoet, vindt zy vele aenklevers. Mannen die niet te vreden zyn met hetgeen bestaet, mannen die zich eenen naem maken willen in al wat ekcentriek is of vreemd voorkomt. Dusdanige heeft Wagner in Duitschland vele aengetroffen, waeronder Frans Listz de eereplaets bekleedt.

R. Wagner werd geboren te Leipzig den 22 mei 1813, dus is hy nu in den vollen glans des levens. Hy ontving eene zeer uitgebreide muzikale opvoeding. Zyne eerste symphonie werd in 1832 in het Philharmonisch gezelschap uitgevoerd. Van 1834 tot 1836 was hy orkest-direkteur te Maegdeburg; van daer ging hy over tot dezelfde betrekking in Koenigsberg en Riga. In Koenigsberg trad hy in huwelyk met de eerste zangeres van het theater dier stad.

Daerna kwam hy te Parys; door eenen aenbevelingsbrief van Meyerbeer, werd hy door Maurice Schlesinger[1], groot muziekhandelaer aldaer, gelast met verschillige arrangementen, en schreef eenige kapittels over Beethoven in de *Revue musicale.* Dan werd hy ten gevolge eener gelukkige uitvoering zyner compositiën, eerste kapelmeester van den koning van Saksen genaemd, plaets welke vacant was geworden door de dood van Morlachi. In 1849, gebannen voor politische gezindheden, verliet hy Duitschland, en vestigde zich te Zurich, waer hy geruimen tyd aen verschillige compositiën werkte; eindelyk vinden wy Wagner weder te

(1) Heden Brandus en Dufour.

Parys in 1860, met het doelwit zyne byzonderste operacom-positiën ten gehoor te brengen. Is hy er in gelukt het Paryssisch publiek door zyne muziek te treffen? Wy gelooven neen, en de byzonderste reden volgens ons daerom zyn, dat Wagner de melodische aen de harmonische behandeling opoffert; dat zyne melodiën zelden zyn, en in 't algemeen geenen vloeijenden vorm hebben; dat de inbeelding in zyne werken eenen grooteren rol speelt dan de gevoelens; dat menigvuldige herhalingen en wederkeer tot dezelfde figuren een schadelyk en eentoonig karakter aen zyne compositiën geven, die den toehoorder vermoeijen en vervelen; dat er ook overdryving is tot kopergeschal, hetgeen ongelukkiglyk vele onzer moderne componisten ten voorbeeld nemen en van den waren weg der kunst afleidt; dat er ook verwarring of wanorde in het melodisch ontwerp bestaet, hetgeen den toehoorder belet den componist in zyne ontwikkeling genauw te volgen.

Ten overgestelde zeggen wy dat er in Wagner's compositiën veel stoutmoedigheid en kernvolle effekten bestaen; veel koloriet, klankryke en invloedwekkende instrumentering, heerlyke harmonische en zelfs prachtvolle samenstelling des orkests en gezangs. Naer men zegt, zyn de onderwerpen en dichtstukken zyner opera's meesterachtig behandeld. Zie hier eenige regels getrokken uit de *France musicale*, over Wagner's werken laest in Parys uitgevoerd.

‘Neen, de heer Wagner heeft niemand en zal niemand in Frankryk beheerschen, zoo min als hy het engelsche volk heeft beheerscht. Men laet zich niet beheerschen dan door de voortbrengselen des vernufts. De heer Wagner is een excentrische muzicant, zonder goesting, zonder bevalligheid, zonder melodische vinding. Hy neemt de uiterste klanken, het rumoer voor grootsheid en de harmonische gezochtheid voor het gedacht. Hy is verward, lang en nadrukkelyk. Wanneer hy zich wil doen versteen en muziek wil schryven zoo als een ieder, dan is hy plat en zonder intrest, men zou zeggen een liefhebber zonder ondervinding; wil hy, integendeel, zich verheffen tot de kringen die hy alleen genaken kan, dan is het alsof u de ooren door distels worden verscheurd; dan staen u de zenuwen als vioolsnaren gespannen.

De heer Wagner is een zeer goed orchestmeester: hy bestierd zyn leger muzikanten-uitvoerders met een zeldzaem talent. Onder dit opzicht verdient hy allen lof. De hemel weet wat er van zyne muziek zou geworden zoo zy een anderen veldoverste werd toevertrouwd.

De opening van *Tannhauser*[1] gaet door in de oogen der vrienden en trawanten der *musique de l'avenir* voor eene breede wetenschapvolle schepping. Voor ons is het een veeleischend symphonisch blad, slecht opgevat, luidruchtig tot oorverdooven toe, dat tien minuten achtervolgens de zelfde uitvoeren herhaelt en dat slechts eene verdienste bezit, die van geschreven te zyn zonder goede klankvoortbrenging.

De heer Wagner weet zich niet te bepalen; hy werpt zich in eindelooze uitbreidingen; hy schynt zich tusschen de doornen te behagen; zyne muziek is zonder poëzy; zy heeft bloem nog reuk; het is muziek gansch met doornen vervuld.

Men had veel gehoopt op de nieuwsgierigheid des publieks; doch het publiek heeft de duitsche trompetten niet beantwoord. De heer Wagner is er, by zyn eerste concert in geslaegd eene ontvangst te maken van fr. 5,636, terwyl de onkosten op fr. 8,500 beliepen.

Voortaen is te Parys de *musique de l'avenir* geoordeeld en goed geoordeeld.’

EDOUARD GREGOIR.

(1) Dit jaer na eene repetitie van Tannhauser's ouverture onder Girard's leiding met het orkest van de “Société des concerts” te Parys, zegde deze: “Si c'est là la musique de l'avenir, il faut croire que lorsqu'elle réussira, le monde sera peuplé de fous.” De ouverture, na de repetitie, werd ingetrokken.

Aen de heeren de papen Kunstschryvers te Brugge.

Wanneer ik eenzaem myn vertraegde schreden,
O Brugge, langs uw wydsche straten rigt,
Dan zweeft myn geest naer 't glorieryk verleden,
En 'k waen den heimnissluijer opgeligt.
Elk voorwerp, elk gebouw dat ik zie pralen,
Schynt fluistrend my de daden te verhalen
Van 't vroom en leeuwenmoedig voorgeslacht,
Dat zelfs aen Vorsten dierf bevelen geven
En liever had, voor 't Vaderland te sneven,
Dan 't Vaderland te zien in dwang gebragt.

De kloosters en de trotsverheven kerken
Bewaren in hun duizendjaergen schoot,
Een kostbren schat van de overschoonste werken
Die 't scheppend kunstvernuft der aerde bood.
Dit zyn meest vaderlandsche kunstenaren,
Wier namen de alvernielende eeuwen sparen,
Uw zonen, wereldwyd geroemde stad,
Die door hunne uitgelezen meesterstukken,
Het starend oog verbazen en verrukken,
En 't hart verlokken naer het kunstenpad.

Voorwaer, gy moogt uw gryze vestingsdeuren
Met fierheid oopnen voor den vreemdeling;
Toon hem uw oude vryheidsregt en keuren
Den nog met bloed bespatten knods en kling;
Uw legerhelden en geschiednisblâren.
Uw kunstenaers omkranst met lauwerblâren,
En zoo zyn boezem dan, voor de eerste mael,
Niet klopt en trilt en blakert van ontroering,
Van geestdrift en van eedle zielvervoering, -
Dan is zyn ingewand van steen en stael.

Ja, alles spreekt er nog van ouden luister,
Van zielengrootheid, roem en heldenmagt;
't Verleden vonkelt in het eeuwenduister,
Gelyk de zilvren maen by vollen nacht. -

Maar wat? men zegt dat uw zoo heldre hemel
Thans niet meer gloeit van tintlend stargewemel;
Dat uwe zonen als ontaerd, ontgeest,
In ledigheid de handen samenvouwen,
Om enkel in verwondering te aenschouwen
Hoe schittrend groot hun Vaedren zyn geweest! -

't Is waer, uw reuzenzwaerden mogen slapen,
Uw bylen, knodsen rusten aen den wand;
Gy moogt geen eeuwge krygslaurieren rapen,
Geen bloed meer storten voor uw Vaderland.
Neen de Oorlogsgod heeft uwen grond verlaten,
En zweept zyn teisterroede op vreemde staten,
Uw Handel kwynde en vlugtte weenend heên,
Gods adem blies uw wereldhaven ledig
En maekte uw zusters heil en roem volledig, -
Antwerpen praelde met uw eertrofeên.

't Is waer; maer nooit heeft u de Kunst begeven,
Ofschoon u Magt en Nyverheid ontvloôn;
Als een vorstin bleef ze immer fier verheven
Op haer onwankelbaren glorietroon.
Daer vlocht zy kransen, vlocht zy zegekroonen
Voor haer onsterfelyke studiezonen,
Wekte onverpoosd een onverzaedbren dorst,
Verligtingsvonken, kennis, yverspranken
En eenen moed door niets op aerd te wanken,
In hunne ontvlamde en geestdriftzwangre borst.

God dank! nog zyn er van die lievelingen
Wier hart en ziel van kunstgevoel ontvonkt,
En die ten haren outer offers bringen,
Waerop haer oog met wellust nederlonkt.
De Papen, ja, u durft myn veder noemen
By hen, op wie ons Belgieland mag roemen
En 't wordend nageslacht eens trots zal zyn,
Uw kunde, als eene prachtbloem breed ontloken,
Hield zich, door uwe zedigheid, gedoken,
Als 't ware, in 't duister eener dampgordyn.

En toch, de Faem had uwen wil bedrogen
En was, met haer helschallend lofbazuin,
Uw gloriewaerdig kunstwerk nagevlogen,
Langs over de Oceaen en d'Alpenkruin.
Alleen uw eigen land, uw moederstede
Scheen doof en deelde in haren galm niet mede;
Neen, 't kunstbeminnend Belgie kende u niet,
En zond, tot in Europe's verste hoeken,
Voor zyn Vorstin[1] een huwlykshulde zoeken,
Een puikjuweel uit 't heerlyk schriftgebied.

Maer vruchteloos was 't edelmoedig poogen,
Het yvrig vorschen van elk afgezant;
Zy meenden hunne hoop als damp vervlogen
En stoomden moedeloos naer Engeland.

(1) De Hertoginne van Braband.

Maer zie, der Britten vorst wees hen terugge
Naer Vlaendrens oude stad, naer Brugge: -
‘Daer zult gy mannen vinden, zegde hy,
Met veder en penseel zoo hoog geklommen
Dat zy de Kunst verbazen en verstommen.’ -
Die mannen, eedle Broedren, die waert Gy.

O ja, *De Papen*, gy waert de uitverkoren
In wie hun zorg betrouwen stellen mogt;
Die hun gestrenge blikken kond' bekoren
En boeijen door uw schittrend kunstgewrocht.
Weldra deed Senne en Schelde uw naem weêrgalmen,
Uw vriendenstoet vlocht lauwerblaên en palmen,
En Belgie's Vorst, de heilbron voor ons land,
Door Wiens bescherming Kunst en Wetenschappen
Zich naer volmaking spoên met reuzenstappen,
Zond u een prachtgeschenk als huldepand.

Dit eerbewys uit vorstlyk welbehagen
Op 't allerhartelykste u toebedeeld;
Moogt gy, voor ieders oog, met fierheid dragen,
Want, door uw kunst hebt gy de Kunst vereêld.
Het was u niet genoegzaem op te sporen
Het keurigste in de middeleeuw geboren,
Uw hand te vormen tot een meesterhand,
De pers in haer beschaving na te streven
En zelfs haer snelste vlugt voorby te zweven,
Trots moeite, hindernis en tegenstand.

Neen, de overtuiging was u ingezonken:
Het perkament had nog geen kunstvernis,
Geen glansend kleurgemengsel ingedronken
Dat jaren tarten kan, dat eeuwig is.
Welaen! spraekt gy, welaen! 't geheim besprongen;
Den sluijer afgerukt en ingedrongen,
En aengevat wat zich verscholen houdt.
Vooruit! met yver en vereend betrachten,
Met yzren wil en stalen geesteskrachten;
Al is die pooging ons vernuft te stout.

De Tyd voerde op zyn nooit ontspannen schachten
Een jarenreeks in 't gapend eeuwengraf;
En schoon uw geest, by dagen schier en nachten,
Zich onverpoosd aen 't worstlen overgaf:
Toch mogt het u, o Broedren, niet gelukken
Den digtgeplooiden blinddoek neêr te rukken;
Uw yvermoedig poogen zonk in 't niet.
Doch eindlyk in gedacht verdiept, verslonden,
Daer juichtet ge in vervoering uit: - ‘gevonden!
Het lang gewenschte ligt in ons gebied. -’

Dan vloog een stroom van onbegrensd genoegen
U zielbetooverend door 't aedrennet;
Dan zaegt ge een einde aen 't lange geesteszwoegen,
En gansch uw ziel in nieuwen gloed gezet.
Dan kende uw aengevuerde moed geen palen,
Neen, gy besloot en ondernaemt te malen
't Uitmuntendst boek uit 's menschen hart gebaerd;
Een boek waervan de zalvende gedachten,

De hemelgeesten in verrukking bragten;
Een boek - geen stervling, - maer der englen waerd.

O ja, die hemelreine A Kempisbladen[1]
Vergodlykt gy met bloem- en looverkrans,
Met zinnebeeld en grootsche praelsieraden,
Met letteren in onnavolgbren glans. -

(1) Men rekent dat er ten minste twintig jaer zal noodig zyn om dit werk te voltooijen.

O gy, dio hun talenten mogt beschouwen,
Spreekt, hebt ge uw handen niet te saêmgevouwen,
Voor zoo veel schoonheid niet verstomd geweest?
Kon 't denkbeeld ooit uw brein te binnendringen,
Dat men der Kunst die wondren af zou dwingen?
Dat zoo veel smaek berustte in 's menschen geest?

Spreekt, kunstenaren, regters, ingewyden,
Wier oog door schoonheid en gebreken straelt;
Laet vry uw oordeel van uw lippen glyden,
Meldt gy, wat hunne ervaren veder maelt!
Maer neen, gy staroogt in eerbiedig zwygen,
Gy kunt geen klanken uit uw boezem krygen:
Gevoelen moogt gy, maer verhalen niet;
Geen wonder dan dat myne zwakke vingren
Zich vruchteloos langs kranke snaren slingren,
En dat myn dichterharp geen toon ontvliedt.

Neen, Broedren, uw talent is te verheven;
Wy juichen slechts met opgerukt gemoed,
En zien, door 't heetst verlangen aengedreven,
Uw onwaerdeerbaer werk reeds te gemoet. -
O, wen uw hand den jongsten trek zal geven,
Zult gy de Kunst met lauwerloof omgeven,
Zien dalen van haer troon van majesteit,
Om op uw waerden schedel neêr te schryven,
Door tyd noch wentlende eeuwen uit te wryven,
Het zielontzettend woord - ONSTERFLYKHEID.

J. VAN DE VYVER.

Eecloo, Maert 1860.

Kunst- en letternieuws.

Het schoone portret van den Gentschen bouwmeester Roelandt, uitgevoerd door den heer de Winne, van Gent, is in het Musaeum van Antwerpen geplaetst. Dit kunststuk strekt den befaemden schilder tot eer.

- M. de Preter, beeldhouwer te Borgerhout, by Antwerpen, arbeidt aen een voetstuk voor een O.-L.-Vrouwebeeld, bestemd voor de kerk der gemeente Merxem; hetzelve wordt geschonken door Mevrouw de Baronnes Ed. Osy-Villers; de schildering is toevertrouwd aen M. Willems.

- M. Pecher, die zoo gunstig gekend is voor al wat marmerwerk aengaet, heeft eene zeer schoone omlysting voor een beeldje, in de kerk van den H. Jacobus te Antwerpen, verveerdigd.

- In de eerste tentoonstelling, welke ingericht werd door de Maetschappy ter bevordering van Kunstnyverheid te Brussel, waren gestoeltens ten toon gesteld, naer de teekening van M. Durlet verveerdigd, en geschilderd door M.P. De Wit. Deze zyn kortelings geplaetst in eene der kapellen des ommegangs die de hoogechoor omringt der hoofdkerk van Antwerpen; ofschoon zeer eenvoudig, zyn dezelve zeer geschikt voor de plaets; jammer toch dat zy niet in eiken hout zyn uitgevoerd.

- Men is voornemens dezen zomer het Egyptisch Paleis van den Dierentuin te Antwerpen te schilderen; M. Delgeur maekt desaengaende eene volledige studie,

zoodat het niets te wenschen zal laten, byzonder van styl en eigenschap, daer die geleerde professor zich sedert jaren bezig houdt met al wat de zeden, gebruiken en gewoontens dier streken aengaet.

- Men is in de kerk te Esschen bezig met dry altaren te schilderen; dezelve worden zeer kunstmatig opgeluisterd, onder de leiding en uitvoering van M. Hendrik Dierckx, leeraer by de teekenschool te Roosendael (Noord Braband).

- De Stad Yperen heeft een pryskamp geopend voor het opstellen van de *Geschiedenis der stad Yperen, onder de Vorsten en Vorstinnen, wier standbeelden geplaetst zyn in de blinde vensters der zuid- en westgevels van de Halle dier stad van af Boudewyn met den yzeren arm tot Philips* II.

De pryzen zullen zyn: 1° prys: 1,500 franken en een gouden eermetael, 2° prys: 800 franken en een zilveren eermetael. De werken moeten leesbaer in 't fransch of in 't vlaemsch geschreven zyn en zullen aen het Gemeentebestuer der stad Yperen vóor den 1 Meert 1862 toegestuerd worden.

- De maetschappy der *Melomanen* van Gent zal kortelings eenen pryskamp inrichten waerop de Maetschappyen van het ryk en van den vreemde, alsmede de zangafdeelingen onzer gemeentescholen, uitgenoodigd worden.

De 1^{e} prys voor de vreemde maetschappyen zal bestaen in eene som van 500 franken.

- In de verkooping der schilderyen-verzameling van M. Van Becelaere, te Brussel, waer er talryke liefhebbers aenwezig waren, is een tafereel van H. Leys verkocht voor de som van 4,200 franken. Er waren 203 tafereelen, welke te samen 183,443 franken hebben opgebracht. De voornaemste tafereelen werden verkocht: *Kudde verjaegd door het onweder*, *door Rosa Bonheur, 11,000 fr.*, *kudde door Wolven aengerand*, *door J. Brascassah, 5000 fr., gezicht uit de omstreken van Kleef, door Koekoek, 59,000 fr. en bloemen en vruchten, door van Dael, 3100 fr.*

- M.G. Adriaens zend ons den volgenden omzendbrief:

Brussel, 30 December 1859.

'Ik heb de eer UEd. te berigten dat ik ter pers heb gelegd eenen bundel gezangen, groot formaet in-16°, bewerkt door den eerw. P.S.., priester.

Die gezangen, waervan men mag zeggen dat vele zoo voor het vloeijende der verzen als voor de kieschheid der gedachten ware meesterstukjes zyn, zyn getoonzet op gemakkelyke, bekende en met veel smaek uitgekozene wyzen.

Elke zang is inden bundel van de daertoe geschikte muziek vergezeld.

Het eenigste doel des opstellers is om de jeugd der scholen opregt dienstig te wezen, haer het bywoonen der lessen zoo aengenaem mogelyk te maken, en wel byzonder haer de liefde der deugd, op zoete toonen, in te boezemen.

In elk gezang heeft hy gelegenheid gevonden om de herten der kinderen, hetzy tot dankbaerheid jegens God en de menschen, hetzy tot eerbied voor de ouders, hetzy tot andere zedelyke gevoelens op te wekken.

Zyn werk zal met nut gebezigd worden in Bewaerscholen, Zondagscholen, enz., en alle andere vergaderingen waer de christelyke liefdadigheid het ware goed der jeugd behertigt. Zeer voordeelig ook zal het kunnen te huis gegeven worden aen de leerlingen om by dezen het geheugen der godsdienstige gedachten, na de schooljaren, gedurig te ververschen en door de kinderen de deugd in de familiën zelven te doen indringen.

De bundel behelst 22 gezangen. Hy zal in den loop van january 1860 verschynen aen den prys van 50 centiemen.

Ik twyfel geenszins of dit werk zal een gunstig onthael bekomen by weldoeners en weldoensters van scholen, in één woord, by allen die het zich tot eenen pligt, eene deugd of een genoegen maken het goede aen de christelyke jongheid te verschaffen. Daerom durf ik verhopen, M..., dat gy my kortelings met uwe vriendelyke bevelen zult vereeren.

In afwachting blyf ik
Uw ootmoedige dienaer,
G. ADRIAENS.

Men wordt aenzocht een bewys van inschryving behoorlyk in te vullen, en onder kruisband, *franco* tegen éénen centiem, per post te sturen aen G. Adriaens, Kiekenmerkt, 26, te Brussel.'

DE DOOD VAN VAN DYCK. TAFEREEL DOOR P. KREMER.

De dood van Antoon van Dyck.
Tafereel door P. Kremer.

Onder het getal kunstenaren, die over een dertigtal jaren gezamentlyk met Wappers en De Keyser, op nieuw, en met goeden uitslag, den standaerd der Vlaemsche School verhieven, behoordt de man wiens naem aen het hoofd van dit artikel is gesteld. Geschied-, portret-, genre-, en natuerschilder, heeft Kremer in deze verschillende vakken, tafereelen voortgebracht die hem eene plaets tusschen onze geachte meesters inruimen.

'Schilders werkzaemheden zyn reeds menigmael beoordeeld geworden; reeds vóor 1842, wydde Immerzeel, in zyne *Levens der Hollandsche en Vlaemsche Schilders, enz.* aen Kremer de volgende regelen toe:

> 'PETRUS KREMER, zegde de noordnederlandsche Kunstkritiek, te Antwerpen woonachtig en aldaar den 9 mei 1802 geboren, liet reeds vroeg aanleg en voorliefde tot de kunst blijken. Geheel in tegenspraak met deze neiging, werd hij echter tot den handel bestemd, toen een gelukkig toeval medewerkte, om hem zijne bestemming te laten volgen. Immer met teekenpen of potlood gewapend, vond hij in de deuren en wanden die onder zijn bereik waren, steeds geschikte voorwerpen om op zijne wijze weder te geven al datgene wat zijn kinderlijk gemoed trof of zijne jeugdige verbeeldingskracht in beweging bragt. Het waren niet alleen zijne *schoolmakkers*, die hem daarbij vaak tot modellen verstrekten; ook *den meester* had hij lang met begeerigen blik beschouwd. 's Mans achtbaar wezen, door hem zoo menigmaal in verschillende omstandigheden waargenomen, had niet gemist op hem een diepen indruk te maken: lang worstelde hij met den eerbied, den schoolmonarch verschuldigd, en de zucht om hem *uit te teekenen;* doch in het eind zegepraalde de kunst over den eerbied - en de meester zag zich zekeren dag op de muren van zijn regstgebied, juist niet op de voor hem vleijendste wijze, als de hoofdpersoon in eene uitgebreide compositie voorgesteld! Bewondering maakte echter plaats voor zijnen toorn, toen hij in die schets spranken van een talent meende te ontdekken, dat alleen op ontwikkeling wachtte om eene hooge vlugt te nemen; een ieder moest het genie des jongen teekenaars, waarvan hij het slagtoffer geworden was, komen bewonderen; ook de moeder des knaaps was opgetogen en stemde er eindelijk in toe dat haar zoon gevolg gaf aan hetgeen een ieder zijne roeping noemde. - Het was alstoen dat hij aan de heeren Herreijns en van Bree, die twee lichten in Antwerpen's Academie, werd toevertrouwd, onder welke meesters hij zulke snelle vorderingen maakte, dat hij reeds in 1817, als wanneer hij pas een jaar onderwijs had genoten, de medaille behaalde; eene overwinning, die achtervolgens door het behalen van al de eerste prijzen bezegeld werd. Na vervolgens de op het Antwerpsch Museum aanwezige schoone doeken van Rubens, van Dijck en zoo vele andere groote talenten, tot het bijzonder onderwerp zijner studiën gemaakt te hebben, bezocht hij in 1838 ter zijner verdere ontwikkeling Duitschland, Italië en Frankrijk; doch het was voornamentlijk in de hoofdstad van laatstgemeld Rijk dat hij zich geruimen tijd ophield, om de op de Louvre aanwezige kunstgewrochten uit de Hollandsche en Vlaamsche scholen, aan welke hij boven alle andere de voorkeur gaf, aan zijne verdere bekwaming dienstbaar te maken. - De Heer Kremer behoort sedert onder

de bekwame genreschilders van zijn vaderland; men roemt zijn fikschen toets en aangenaam koloriet. Zijn vruchtbaar penseel heeft een aantal werken voortgebragt, welker onderwerpen veelal uit de Nederlandsche geschiedenis ontleend zijn, en wij meenen onzen lezers geen ondienst te doen met hier eene opgave van de voornaamste derzelve te laten volgen: *Peter de Groote te Zaandam; - Maria Stuart en David Rizzio; - Paul Potter naar de natuur teekenende; - het afscheid van Brouwer van zijn vriend Craasbeek; - Jan Steen en Maria Herkulens; - David Teniers een dorpsfeest naar de natuur teekenende; - Vondel eene voorlezing in het slot te Muiden houdende; - de Schilder-, Dichten Toonkunst vereenigd in de familie van Roemer Visscher;* de twee laatstgenoemde stukken werden in 1826 en 1827 door het Nederlandsch Gouvernement aangekocht en zijn op het Paveljoen bij Haarlem aanwezig; - *de Graaf van Buren, in Spanje gevangen gehouden*, *met zijn slotvoogd schaak spelende; - Huig de Groot op het slot Loevestein; - de Hertog van Alba aan den Bisschop van IJperen het vonnis der Graven van Egmond en Hoorn overgevende; - de Togt op het ijs; het Sterfbed van A. van Dijck; - Brouwer bij zijn vriend Craasbeek; - Lumeij*, *Graaf van der Marck*, *zwerende den noodlottigen dood zijner twee vrienden Egmond en Hoorn op de Spanjaarden te zullen wreken;* deze schilderij werd door het Belgisch Gouvernement aangekocht en bevindt zich in het Museum te Brussel; - *Inwendig gezigt van de citadel te Antwerpen*, *na het bombardement; - de Dood van Jan van Marnix in den slag van Austruweel*, *by Antwerpen; - Heemskerk*, *zijn plan bepeinzende alvorens naar Nova Zembla te vertrekken; - Willem I bij den Admiraal de Colignij; - de Boerin van Saventhem*, *het vertrek van van Dijck betreurende; - de Bloemschilder Daniel Seghers van wege Frederik Hendrik een gouden palet en een rozenkrans ontvangende; - Don Carlos die door den Groot-Inquisiteur ondervraagd wordt;* enz. enz. - Den Heer Kremer mogten door deze en andere kunstwerken, welke ons bestek niet gedoogt te vermelden, herhaaldelijk eerepenningen, zoo op tentoonstellingen in België als elders, te beurt vallen; terwijl verschillende Maatschappijen en Genootschappen hem, ten blijke van onderscheiding, derzelver lidmaatschap schonken. Onder zijne kweekelingen telt men de Heeren Noterman en Cornet, beiden reeds voordeelig als meester bekend.'

Sedert het tydstip dat Immerzeel deze regelen aen Kremer toewydde, heeft onze kunstenaer met vlyt zyne werkzaemheden voortgezet; zyne voortbrengselen verryken de meest geachte verzamelingen niet alleen in ons vaderland, maer tevens in den vreemde; onder de stukken die wy in den laetsten tyd mochten in oogenschouw nemen, tellen wy: *de Bloemschilder van Huysum*, *Rachel Ruysch*, *Maria Van Oosterwyck*, *Daniel Seghers*, *Watteau een hoffeest teekenende*, *twee Wildmerkten*, *eene doode Natuer*, (dit laetste thans in het kabinet van den heer majoor Muscar te Antwerpen), eindelyk *de Fluweelen Breughel*, waeraen de kunstenaer thans arbeidt.

Het tafereel *de dood van Van Dyck* waervan wy de plaetsnêe mededeelen, werd over jaren verveerdigd; het werd door den gunstiggekenden schilder Noterman op koper gebracht.

DE REDAKTIE.

De jood was de dief.

(Vervolg en slot, zie bl. 49, 60 en 66 dezes jaergangs.)

De zeventiger sprak geen woord; alleenlyk bezag hy zynen vriend op eene voor hem veel beteekenende wyze, schudde eens bedenkelyk met het hoofd, en borst dan in

eenen luiden schaterlach los. Ook op dien zelfden stond, ontwaekte Adolf uit zyne kortstondige ontmoediging, want eensklaps verhief hy het hoofd en blikte Amelia zoo liefderyk in het oog, dat een hoog rood, het rood der maegdelyke schaemte, hare wangen beklom; hy vatte haer by de hand en drukte die teederlyk in de zyne, dan fluisterde hy:

- Amelia, lieve Amelia!

- Luister! - zegde Van Doren, terwyl hy den vinger aen den mond bracht, als wilde hy zynen vriend, ter zelfder tyd dat zyne nieuwsgierigheid opgewekt was, het stilzwygen opleggen:

- Vergeef my, - ging de schilder voort, ik had een oogenblik mynen plicht vergeten, doch gy hebt my dien helpen herinneren; nog heden avond wil ik uwen vader spreken.

- Dank, Adolf, dank! - snikte het meisje, - myn vader heeft my lief zoo als geen ander vader buiten hem zyn kind beminnen kan; hy wil niets dan myn geluk, daer ben ik zeker van.

- Maer... - begon Adolf.

- Wat wilt gy zeggen? - viel Amelia hem in de rede.

- Zal hy toestemmen, melieve? Hy is zoo ryk en ik bezit toch niets buiten myne kunst.

- En uwe liefde, Adolf, - sprak de maegd; - doch luister: heden moogt gy hem daerover niet spreken; dezen avond, wanneer gy met al de uitgenoodigden onze wooning zult verlaten hebben, dan zal ik hem van verre daer wel een woord van reppen, en morgen...

- Dank, goede vriendinne, dank! - zuchtte Adolf.

En hy sloeg zynen arm rond haren ranken middel, hy boog het hoofd een weinig voorover, met het inzicht zyne lippen op haer voorhoofd te drukken; doch eensklaps zag hy zich daerin te leur gesteld, hy voelde eene loodzware hand hem by den schouder grypen, terwyl eene vertoornde stem hem spottend door de ooren sneedt:

- Een oogenblik geduld, onbeschaemde!

- Verschrikt en ontsteld, sprong Adolf verbaesd van zyne zitbank recht; doch zoohaest hy den onverwachten bezoeker herkende, zakte hem het hoofd bedroefd terug op de borst en hy morde bitter:

- Hemel! wy zyn verloren!

En Amelia, zy daereven nog zoo vol moed en beradenheid, Amelia, sprak geen woord; maer bedekte verschrikt en beschaemd het aengezicht met beider handen.

Wie was dan toch de vermetele die zoo op eens alle hunne zachtglinsterende geluksdroomen in de toekomst, met een enkel woord scheen te verydelen? Wie? Die vermetele was niemand anders dan Amelia's vader. Van Doren had zynen vriend oog- en oorgetuigen laten wezen van het tooneel waerin Amelia zoo teederlyk de gewaerwordingen harer jonge zuivere ziele in die haers minnaers overstortte. Geen harer gebaerden was aen zyn oog ontsnapt, alle hare woorden had hy afgeluisterd en zoo haest de zeventiger den stond gepast dacht, om hem meer vryelyk te laten handelen, had hy zynen arm, dien hy tot dan als in een yzeren klemslot had omvat gehouden, losgelaten; oogenblikkelyk was Amelia's vader toegesprongen en nu scheen deze ook bereid om zyn vergramd gemoed op den schilder te koelen, dien hy den dief van zyn kleed dacht te wezen. Doch Van Doren in het byzyn der talryke uitgenoodigden een luidruchtig tooneel voorziende en het willende beletten, kwam eensklaps tusschen beiden geschoten en wierp eenen doordringenden blik op zynen vertoornden vriend, terwyl hy zegde:

- Geen gerucht! maek in Godes name geen gerucht! om onzer lange vriendschaps wille, wees voorzichtig.

- Volg my! - snauwde De Wael Adolf bitsig in het oor.

En zonder hem nog den tyd te geven die bevelende uitnoodiging te beantwoorden, vatte hy hem ruw en driftig by den arm en dwong den verbaesden jongeling hem te volgen. Amelia, ofschoon op dien eenen stond al haer moed verdwenen scheen, liet haren vriend toch niet alleen; als eene misdadige op een eerloos feit betrapt, stapte zy met gebukten hoofde en betraende oogen haren vader en Adolf achterna.

En de zeventiger?

Hy had de innige overtuiging, dat hy zynen rol nog niet ten einde had gespeeld; hy wist maer al te wel dat zyne tegenwoordigheid by de ontknooping van het blyspel hoogst noodig was en hy wilde in geenen deele het bly- in een treurspel zien veranderen. Waerlyk, het scheen dat in zyn hert de overtuiging van den goeden uitslag berustte: want lachende en zich vergenoegd de handen wryvend, volgde hy op korten afstand zynen vriend en het minnende paer.

- Vader, vergeef hem! nog heden meenden wy u alles te bekennen, - snikte de bedroefde Amelia, onder eenen vloed van tranen, zich aen haren vader vastklemmende, zoohaest zy den voet buiten de zale geplaelst hadden.

- Spreek, hoe kwaemt gy aen dit kleed? - grinnikte De Wael, en hy schudde Adolf op eene ruwe wyze met den arm.

- Dit kleed? Hemel! wat, wat wilt gy zeggen?... - vroeg de jongeling verlegen.

- Dit kleed, waer haeldet gy myn kleed?... -

schreeuwde De Wael, zich de armen op de borst kruisende, doch altoos oven toornig.

- God! uw... *uw* kleed! - gilde Adolf verbleekend, en het was hem onmogelyk iets verders te kunnen uitbrengen; het overige stikte den armen schilder in de beklemde borst.

- Hoe hebt gy dit kleed gestolen? - vroeg Amelia's vader nogmaels.

Dit was genoeg; nu sprong Van Doren, die zich tot op dit oogenblik sprakeloos en stil had gehouden, eensklaps tusschen beiden; waerschynelyk zag hy dat het meer dan tyd werd om te handelen. Met de eene hand vatte hy Adolf en met de andere Amelia by den arm, trok hen beiden tot by een aenpalend vertrek, deed hen daer binnentreden, sloot de deur achter hen dicht, waerna hy den sleutel, dien hy van het slot had getrokken, zorgvuldig in den zak stak. De Wael wist in der waerheid, van verbazing over al hetgene hy in zyne eigene wooning voorvallen zag, niet wat denken.

De zeventiger wist echter zeer goed waerom hy aldus handelde; want zich haestig tot zynen vriend wendende, zegde hy:

- Ik wist waerachtig niet, dat gy die kinderen zoo zeer zoudt doen lyden...

- Hebt gy dan niet gezien?...

- Dat hy de kleine Amelia bemint, - viel Van Doren zynen vriend in de rede?

- Dat hy de dief van myn kleed is, - bromde Amelia's vader.

- De dief van uw kleed? gy spot! - zegde Van Doren, - die jongeling is onschuldig.

- En wie toch anders...

- Ik alleen ken den echten dief. Luister: er was iemand die bekend was met de liefde dier kinderen; die man wist ook dat Adolf niet ryk was en hy had uw kleed noodig om de verzekering te bezitten dat de inborst des jongelings eerlyk was; daervan geeft hy thans de stellige overtuiging, - zegde Van Doren.

En hy vertelde nu het voorval der honderd gulden die hy Adolf had geleend en welke deze hem ook zoo spoedig had teruggebracht, alsook het tooneel met den jood; doch zorgvuldig en met inzicht, verzweeg hy hem zynen eigen naem.

- En moest die man daerom *myn* kleed komen stelen? - vroeg Amelia's vader.

- Juist niet vriend, - antwoordde Van Doren - doch hy wilde daervan slechts gebruik maken, om de bekentenis hunner liefde te verhaesten; want hy wist dat de jongeling genoodzaekt was van de opbrengst van het werk zyner handen te leven, en hy voorzag ook, dat deze, in zyne jonge onervarenheid des levens, nog lang kon gewacht hebben u deze bekentenis te doen.

- Maer wie is dan toch de dief, onderbrak hem De Wael?

- Wanneer ik u daer straks vroeg hoe gy handelen zoudet, zoo het geval eens wilde, dat gy eene dochter bezat die door eenen jongeling bemind werd...

- Ha! ha! ik versta u; maer het verschil der standen, daeraen hebt gy voorzeker niet gedacht, - zegde Amelia's vader.

- Ja wel, vriend, het verschil der standen, dit neemt niets van de zaek af, ook brengt het er niets aen by: de jongeling is eerlyk, dit durf ik u verzekeren, en dat de kleine Amelia zyne warme liefde met vurige wederliefde beloont, dit hebt gy daer zoo even zelf ondervonden.

- Maer... - begon De Wael.

- Nu, nu, om het spel kort te maken, Adolf is een goede jongen. Ik heb u daer straks slechts voor eenen vriend om raed gevraegd, gy zult toch thans, hoop ik, uw woord wel gestand blyven?

- Welaen, het zy dan zoo, - antwoordde Amelia's vader.

Dit woord was den goeden zeventiger genoeg; vrolyk en tevreden liep hy spoedig naer het bygelegen zyvertrek, trok den sleutel uit den zak en opende oogenblikkelyk de deur.

- Kinderen, treedt maer voor; uw vader stemt toe in het huwelyk, - riep hy lachend.

Deze toestemming was voor Adolf en Amelia eene strale des hemels, hunne herten liepen over van ontroering en geluk; ook vielen zy blyde en verheugd in elkanders armen. De zeventiger, deelgenoot hunner uitgelaten vreugd, wilde hen daerin ook, in den beginne niet stooren; doch zoo haest hy bemerkte dat hunne eerste ontroering een weinig gestild was, trad hy langzaem tot by Adolf, tikte hem zachtjes met de hand op den schouder en sprak dan, met eene uitdrukking in de stem, die aen den besten kenner zou hebben doen gelooven, dat hy tot het geslacht der kinderen Israëls behoorde:

- Een oogenblikje *patientie,* mynheer, een oogenblikje *patientie*: Samuël-Manasses-Josuah verkocht je dezen morgend een kleedje; aen dit kleedje heb je de hand der kleine Amelia te danken; kyk! op je *conscientie*, zult je nu ook vel de wreedheid hebben, den armen Samuël, op den dag van je huvelyk, aen de deur te laten staen?

- God! de jood, - riep Adolf verbaesd.

- Een oogenblikje *patientie*, mynheer, één oogenblikje slechts; nu, kyk! nyp je oogen toe, één, tvee, drie, trek je oogen open! - zegde de zeventiger.

- Hoe! gy zelf waert dan de jood die my dit kleed verkocht, - vroeg Adolf meer en meer verbaesd.

De rijke gierigaerd keerde zich nu tot Amelia's vader, terwyl hy lachend zegde:

- Vriend De Wael, ik hen de jood, - en de jood was de dief.

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Een bezoek in de bergruine van Paestum te Brussel.

Verscheidene malen hebben wy reeds den pronktempel eens mans bezocht, die door zyne eigene bazuin en ook door de belgische en fransche papiertrompetten eenen europischen naem erlangd, en zich boven des lands hoofdstad eenen verheven zetel gevestigd heeft.

De vervallene heidentempel van Paestum in Zuiditaliën verhief zich onder 's mans leiding als gelykkleurig namaeksel dier oude puinhopen, en dient hem tot woning en tevens tot oefenplaets zyner reuzige ondernemingen.

Wiertz, wiens naem een echtduitsch voorkomen heeft, werd in 1806 te Dinant geboren, alzoo in der bekoorlykste streek onzes lands, welke elken onzer voor de natuer en hare schoonheden zoude ingenomen hebben. Wiertz is geen man, my of u gelyk; op hem past even zoo min de ellemaet, waermede men andere kunstenaers meet ofwaerdeert; hy zit, een donderende Zeus, op zynen luchtigen troon en slingert van tyd tot tyd zyne geestesspranken, zyne bliksems op de bevende menigte, die met zienden oogen zelve niet zien durft.

De gevoelens over 's mans waerde zyn uiterst uiteenloopend; hier is hy verguisd en ginds verhemeld. Daerdoor wordt het voor velen zeer moeijelyk eene gepaste en juiste meening op te vatten en te handhaven. Die moeijelykheid moet zeer groot zyn, vermits Wiertz zelf door de afwykendste beoordeelingen beteuterd, onnoozel beweert, dat de menigte en de kunstenaers zelven geen oordeel te vellen in staet zyn over de hun ten toon gestelde voorwerpen.

Dus doende behoeft de kunstschepper eenvoudiglyk zyne eigene goedkeuring, die des honderdspaltigen gemeens is hem volstrekt onnoodig, zoo niet hinderlyk.

Plaetsen wy ons eenen oogenblik op de hoogte des kunstenaers en ook zoo, dat wy ongenaekbaer zyn te midden van den veelstemmigen verwarrenden alleman, en laet ons eens beproeven of wy, met goedwilligheid en rechtvaerdigheid gewapend, geen gezond en bevoegd oordeel zullen winnen nopens de voortbrengsels onzes kunstschilders.

Er bestaet een nauw verband tusschen den man en zyne werken, dat men niet lichtzinnig mag verbreken. Ziel en gedachten gaen by begaefden wezens op hunne voortbrengsels over. Men behoort dus te weten, wat de man beoogt, die ons hert te verwinnen zoekt: omgekeerd laten sprekende werken ons eenen blik werpen op eenen wel aengelegden tuin of in eenen doolhof van gedachten.

Een doolhof verleidt, verbaest, kwelt en martelt hem, die er zonder leiddraed inloopt; zulken doolhof bezit en doorloopt menig kunstenaer levenslanglyk zonder het te wanen; of hy daerdoor gekweld of gemarteld wordt, laten wy hem zelven beslissen.

De nieuwsgierigheid lokt vele menschen tot den kunsttempel van Wiertz; velen hopen er aengenaem verrast te worden, weinigen gaen er opgeruimd of vrolyken geestes van daen. Sommigen ontvangen er den indruk, welken egyptische pyramiden op ons maken, zy zyn verrukt?... neen..., zy zyn getroffen, verbaesd.

Wiertz heeft alle vakken der kunst- en zelfs des handwerks beoefend, hy maekt aenspraek op de algemeenste algemeenheid in kunst en wetenschap. Hy bouwt en pleistert, hy maelt spin en mug, peerd en olifant, duimlange dwergen en eenen vyftigvoet[1] hoogen reus, die alle reuzen en reuzekens van Belgiën beschaemt en verplettert; verbeeldt u, hy heeft op zynen ongelikten teen vingerdikke hairtjens en een cyclopenoog midden op zynen voorhoofde; hy eet met huid en hair een mensch van natuerlyker grootte, zoo als wy eenen boterham zouden eten.

Het stelsel over het schoone, dat de bewooner van Paestum zich te zynen gerieve gebouwd heeft, schynt eene groote overeenkomst te hebben met Victor Hugo's vermaerder leere: le ‘laid c'est le beau’ of liever gelyk hy in zynen werke, Le Rhin, werkelyk zegt: ‘c'était hideux mais c'était beau.’ Dat zulk stelsel aenhangers heeft gevonden, is overbekend, en toch kunt ge maer niet begrypen, hoe men het aenleggen zal om de schoone kunsten door de leelykheid te vervangen, wellicht zullen wy dat straks beginnen in te zien. Het klinkt althans vreemd, als iemand beweert, dat het lieve, schoone, bevallige, treffende, geestige, dichterlyke en wat dies meer is, eenmael de vlagge zal stryken voor het leelyke, afstootende, walgelyke, lompe, woeste en wat dies minder is. Om zulks te verwezentlyken, daertoe behoort natuerlyke en buitengewoone menschenvernuft.

Zy die uit den poel der wangedrochten hunne helden en heldinnen sleuren, om er alles edele, schoone en goede in te versmooren, die hebben ook geen gewoon menschenvernuft, anders liete men die fransche romannenscheppers gerust zich wentelen in modder en slyk.

Alzoo heeft ook onze belgische kunstenaer eene hoogere

(1) Ik durf met onzen akademiker niet schryven: *eenen vyftigvoetigen reus.*

begaefdheid; men moet hem hulde brengen wegens zyne dichterlyke denkbeelden, die hy met vaster, stouter hand op het doek werpt. Hem mangelt het nog aen oorspronkelykheid, nog aen kracht, nog aen trotsheid om alles te durven. Bovendien is Wiertz een geniael schryver, die met grooter spitsvoudigheid de leemten ontdekt en de tegenstrydigheden zyner vitteren. Hy heeft menigen onbevoegden scherpschieter uit den zadel geworpen en gebrandmerkt.

Des te meer spyt het ons te moeten aenstippen, dat de schilder, welken wy zulke hoedanigheden toekennen, luttel waerde hecht aen alles, wat lief en aengenaem is aen hart en geest. Sommige zyner kleinere gewrochten, die hem snipperwerk schynen, trekken ons meer aen dan zyne hooveerdige kunstgevaerten. Wel is waer, Wiertz laet, gewis voorbedachtelyk, ook in zynen behagelyken stukken zwakke plekjens, waerop de kritiek schieten kan. En toch geven ons juist die kleine stukken de verzekering, dat Wiertz een veel merkweerdiger kunstenaer zoude geworden zyn, indien hy niet uit eener troebele bron zyn noodlottig stelsel geput hadde. ‘De jonge heks, die voor den eersten keer op den bezemstok vertrekt; het naekte meisjen, dat de bedgordyn wegschuift; Venus by Vulcanus; Esmeralda by den leelyken Quasimodo’ en eenige andere stukjens bewyzen voldoende, dat het bevallige en lieve niet buiten's kunstenaers bereik lag.

Maer het buitengewoone, het overdrevene, het reuzige en het zinnebeeldig philosophische zwaeyen over den kunstenaer hun oppergezag. Wiertz ware de man, die ons, ware het noodig, eene splinternieuwe godenleer scheppen zoude; ook hult hy met voorliefde menschen handelingen in zinnebeeldige verdichtsels. Hy bezit de gave om eenen gedachtenkring door nevelwolken te doen schemeren. Jammer, de man denkt, dat cannibaelsche tooneelen: vleeschhouwers, moordenaers, onthalsden, verpesten, doodkisten, lyken en verminkten met onafzienbaren gruwelen, alleen geschikt zyn om het volk te stichten en te verlichten. Hy waent, helaes, dat er een hoop monsters en Quasimodos noodig zyn om eene enkele Esmeralda te doen uitsteken.

Wanneer wy voor den reuzendoeken van Wiertz staen, dan ware het goed, dat wy tevens een boekjen te lezen kregen, om eigentlyk te weten, wat wy er voor te denken hebben. Dry aenschouwers hebben dry uiteenloopende zienswyzen, zulks bewyst, dat de gedachte niet zonnenklaer uitgedrukt is. Wanneer men voor ‘Christu's zegeprael’ den bal zoo erg ziet misslaen, als wy het zagen, dan pochen wy niet op helderheid.

Over de bekleeding der persoenen belyden wy een voor allemael, dat het ons telkens onmogelyk was te zeggen, uit welker stoffe de kleederen gemaekt waren. Laken, zyde, linnen of wol, het lykt naer alles en gelykt op niets. Hierin, zoowel als in velen geestesscheppingen des meesters, heerscht de grootste willekeurigheid. Het dunkt ons zelfs, dat Wiertz de nabootsing eener natuerlyke drapery zyner onwaerdig acht, en dat hem zulk eene dier byzaken is, die hy voor jaren in zynen *patientotype* berispte en kasteide.

Na dezer hoogst noodige hekeling, bestadigen wy met dankbaerheid, dat Wiertz door ‘zynen aerdschen groote,’ door zynen ‘reuzekensreus’ der dwingelandy aller Napoleonen den nek breekt; wy kunnen echter met moeite de vrage terughouden: waerom moet die reus dry hooge verdiepingen hoog en zoo kolossael zyn, dat de breede tempelhalle niet breed genoeg is om toe te laten, dat hy van top tot teen aenschouwd worde?

Indien het des meesters ernstige bedoeling is met dezer schildery, zoo als met dergene welke het ‘laetste geschut’ voorstelt, tegen dwang en kryg te velde te trekken, dan zullen wy de bedeesde vrage doen, of Wiertz niet veel duidelyker en treffender ware, indien hy zyne gewrochten op eenen honderd- ja duizendmael

kleineren maetstaf stelde? Eene klaer uitgedrukte gedachte, om heilzaem op den aenschouwer te werken, heeft toch die overdrevene uitgestrektheid niet noodig. Verbeeldt u eenen oogenblik eene reekse van welbekenden voorwerpen, waervan sommige tienvoudig vergroot worden, en zegt dan of zoo iets onder natuerlyken dingen, natuerlyk is? Komt of stormt de gedachte kryschend en schreeuwend aen het licht, gelyk reuzekensreus, dan zal de menschelyke blik dezelve moeijelyk vatten. Het zoude gemakkelyk kunnen bewezen worden, dat de gedachte des kunstenaers op eene vatbaerdere wyze konde uitgedrukt worden, by voorbeeld.

Het *Magasin pittoresque* konde door de zinnebeeldelyke (allegorische) teekeningen van Wiertz, of liever Wiertz konde door middel van zulken tydschrift, eenvoudiger zyne gevoelens aen den man brengen. Onze voorouders waren verlekkerder dan wy op zulke reuzenbeetjens; ook loopen puer philosophische gedachten, in nog ongekenden mythen uitgedrukt, groot gevaer schipbreuk te lyden.

Wy zien het gaerne, dat de groote historie groote wanden vinde om er de heldendaden der landgenooten op te nemen; wy achten het een misgreep, eene verdoling, wil men eene gedachte, die door de houtsneê opgehelderd, leert en bevalt, wil men die gedachte tot nooit geziener grootte spannen en rekken. Men denkt onwillekeurig aen kikker en os.

Mogen wy nu nog een woord zeggen over des kunstenaers neiging tot allerlei vinnigheden en vaerdigheden. Dat hy by voorbeeld een standbeeldjen maekte, dat op den grooten teen in evenwicht bleef, zulks behoort tot der plastiek, en wy behoeven er niet om te klagen; maer dat hy eenen dikken kykvorsch op den muer schildert, die door een gaetjen gezien een vrouwenaenzicht vertoont, zulks is eene voor Wiertz niet te pryzene aerdigheid; zoo min als wanneer hy ons, ons eigen afbeeldsel in der gedaente eens zotten bultenaers door eene groote opening

zien laet. Kykt gy daerna achter de schermen, dan ziet gy in der kwart opene deur, de helft eener poedelnaekte vrouwpersoon. Zonder van den oogenbedriegenden sleutel en nagel te gewagen, die tegen den wand geschilderd zyn, vinden wy nog tusschen den schermen twee lieve verlustigingen des kunstenaers. De eerste stelt ons eene grynzend lachende kindermoorderin voor, die de bovenste helft haers liefdepands half omwindelt, terwyl de onderste helft in den ketel op den viere kookt. De twee voetjens steken allernatuerlykst en allerakeligst uit den pot. Deze aerdigheid wordt door de tweede nog overtroffen. Een slachtoffer van den cholera verbreekt de doodkist, waerin het opgesloten is. Hoe natuerlyk dat alles ook zyn mag, ik kan niet zeggen, dat ik er genoegen in vinde. Mag ik dat alles onder de schoone kunsten rangschikken?

Zulker aerdigheden hebt gy een redelyk aental by onzen schilder, zoo als: de gedachten eens van den romp gescheidenen hoofds gedurende de eerste minuten, enz. enz.

Dat Wiertz verder aenspraek maekt op eene nieuwe matte schilderwyze, weten wy; of die wyze door de praktiek zal aengenomen worden, dat zal ons de tyd leeren. Hy vinde voor de muerschildering iets beters, dan het bestaende, wy wenschen hem geluk daermede. De vinder der olieverw kon ook een pluimken aen zyne kap steken.

Ten slotte herhalen wy deze onze overtuiging; de schilder wil volstrekt eene nieuwe baen inslaen en ware het zelfs eene verkeerde. Het buitengewoone, overdrevene, het reusachtige, zinnebeeldige en de gruweltooneelen spoken in zynen hoofde en brengen zyn penceel op hol.

Het is spytig eenen man te zien, die zulken aenleg voor de historieschildering heeft, en die zynen tyd verkwist aen beuzelachtigheden, waerby men vraegt: waertoe dient dat? zyne geestesrigting is noodlottig. Hy veracht de ideale schoonheid. Zyne bewonderensweerdige oorspronklykheid slyt en martelt zich af op hersenschimmen en akelige droomeryen. Mogt hy de nog ledige wanden zyns tempels met edelen beelden versieren, hem faelt daertoe nog de kracht, nog de knapheid.

Beter inzicht en goeden wil wenschen wy den manne toe, opdat hy beter woekere met den ryken penning, dien hem God heeft beschoren.

J.M.D.

Pryskampen.

De Koninklyke Maetschappy ter aenmoediging der schoone kunsten te Antwerpen heeft ter gelegenheid der Nationale dryjaerlyksche Tentoonstelling van het jaer 1861, de volgende pryskampen uitgeschreven.

1. - Klassieke Bouwkunde.

Onder dezen pryskamp worden begrepen alle de soorten van bouwkunde uit de grieksche of romeinsche kunst voortskomende.

'*Paleis van Provinciael Bestuer.*'

De mededingers zullen ten minsten dry teekeningen inleveren:

a. Het plan van de benedenste en van de eerste verdieping, op eene meetlyn van 5 millimeters per meter.

b. Eene doorsnede { op eene meetlyn van 1 centimeter per meter.

c. Den byzondersten gevel { op eene meetlyn van 1 centimeter per meter.

De prys is een Eerepenning en eene begiftiging van vyfhonderd franken.

2. - Gothieke Bouwkunde.

Styl der dertiende eeuw.

‘*Stadhuis voor eene Gemeente van 20,000 inwooners.*’

De mededingers zullen ten minsten vier teekeningen inleveren.

a. Het plan van de benedenste en van de eerste verdieping, op eene meetlyn van 5 millimeters per meter.

b Twee doorsneden { op eene meetlyn van 1 centimeter per meter.

en

c.

d. Den byzondersten gevel { op eene meetlyn van 1 centimeter per meter.

De prys is een Eerepening en eene begiftiging van vyf honderd franken

3. - Bouwkundige Versiering.

Styl van de vlaemsche kunstherbloeying in de eerste helft van de XVIIe eeuw. (1600 tot 1650).

‘*Eene Gemeente Raedszael*, *voor eene stad van 100,000 inwooners.*’

De mededingers zullen ten minsten dry *gekleurde* teekeningen inleveren.

a. De teekening van het gewelf.

b. De teekening van een der wanden van de zael.

c. Een perspectievisch gezicht der geheele zael.

Alle, op eene meetlyn van 5 centimeters per meter.

De prys is een Eerepenning en eene begiftiging van vyf honderd franken.

4. - Beeldhouwkunde.

‘*Godfried van Bouillon, markgraef van Antwerpen, stichter van het Kapitiel van St.-Michiel.* (*1096*).’

Een der acht standbeelden te plaetsen tusschen de kolommen van het groot buiten portael (westzyde, Handschoenmarkt), der O.-L.- Vrouwe kerk te Antwerpen, op voetstukken volgens de hierby gaende teekening.

Dit standbeeld is bestemd voor de nis die zich het naest bevindt aen de deur, ter *linkerzyde* van den inkoom.

De mededingers zullen een pleisteren model leveren van ten minsten eenen meter hoogte.

De prys is een Eerepenning.

De bekroonde zal zyn model moeten ten uitvoer brengen in steen van Rochefort, die hem kosteloos zal geleverd worden, op eene groote van 1 meter 65 centimeters zonder de plint.

Eene som van duizend franken zal hem daervoor betaeld worden na de goedkeuring van zyn werk.

5. - Beeldhouwkunde.

'*Jan III van Brabant, onder wiens regering de eerste steen gelegd is van O.-L.-Vrouwe kerk. (1350).*'

Dit standbeeld zal de tegenhanger zyn van dat van Godfried van Bouillon, en is bestemd voor de nis die zich het naest bevindt aen de deur ter *regterzyde* van den inkoom.

De prys en voorwaerden der pryskampen en der uitvoering, zyn de zelfden als die der voorgaende pryskampen.

Voorwaerden.

1. Niemand wordt tot den Pryskamp toegelaten dan Belgen of kunstoefenaers in het Koningryk gehuisvest.
2. De kunstenaers welke reeds te voren den Eerepenning hebben behaeld, mogen niet meer mededingen voor dat gedeelte van den Pryskamp waerin zy eenmael bekroond zyn geweest.
3. De ontwerpen moeten toegezonden worden aen den heer J. DE CLERCK, Knaep van de Koninklyke Maetschappy ter Aenmoediging der Schoone Kunsten, in het Mnsaeum te Antwerpen, en aldaer ten laesten op 15 July 1861, ten 8 ure des avonds besteld zyn. Alle later ontvangene

werken zullen onwederroepelyk uit de Pryskampen gesloten worden, welkdanige reden men ook zoude inbrengen.
De Kommissie neemt ten haren laste de kosten van vervoer, weg en weêr, van al de voorwerpen, tot de Pryskampen bestemt, welke haer uit België langs de spoorbaen, *Tarief n° 2, (petite vitesse),* zullen gezonden worden. De vervoerkosten langs al andere baen blyven voor rekening van den afzender. De voorwerpen uit den vreemde gezonden, zullen moeten gefrankeerd worden tot aen de belgische grenzen.

4. De teekeningen en beelden zullen eene zinspreuk of eenig ander kenteeken dragen, hetwelk ook voor opschrift dienen moet van een verzegeld en afzonderlyk briefje, waerin naem, voornamen voluit geschreven, woon- en geboorteplaets des mededingers zullen aengeduid zyn. Dit briefje moet aen den Sekretaris toegeschikt worden met eenen naemloozen of onderteekenden brief, waerin hem kennis wordt gegeven van den aerd des afgezonden stuks en van de daertoe passende uitleggingen en opmerkingen.
5. Al de stukken, die deel maken van den Pryskamp, zullen in de Tentoonstelling der Maetschappy worden geplaetst, en daerna aen de eigenaers worden teruggeven. De kunstenaers die eenen prys of zelfs een accessit behalen en hun ingezonden werk niet aen de Maetschappy willen laten, moeten er binnen het jaer na de beoordeeling eene kopy op verkleinde schael van inzenden. De begiftigingen zullen niet betaeld worden dan na den afstand van het werk, of by de aflevering der verkleinde kopy door de Kommissie goedgekeurd.
6. De werken waeromtrent al de vereischten, by dit Programma bepaeld, niet in acht genomen zyn, zullen uit den Pryskamp gesloten worden, en op de Tentoonstelling verschynen zonder naem der vervaerdigers.
7. De Komissie zal, tot het beoordeelen der Pryskampen een jury van ten minsten dry leden benoemen, welker meederheid altoos zal gevormd zyn uit persoonen die der stad Antwerpen vreemd zyn.
8. Onmiddelyk na de beoordeeling, zullen de briefjes geopend worden, welker zinspreuken of kenteekens overeenstemmen met die der bekroonde stukken, en zal men de namen der overwinnaers uitroepen. Indien er accessits worden toegekend, dan zullen deze insgelyks worden bekend gemaekt door middel der zinspreuk; zoo de vaervaerdiger zich niet opdoet en van het hem toegestane voordeel wil afzien, zal men hem even als aen alle andere mededingers, het verzegeld briefje gezamentlyk met het ingezonden werk wedergeven, na het sluiten der Tentoonstelling. De namen van alle de mededingers, welke zulks aenvragen na de beoordeeling, zullen worden by hun werk gevoegd.
9. In de maend na het sluiten der Tentoonstelling, zullen de teekeningen aen de persoenen in de bygaende briefjes vermeld, wedergezonden, of in het lokael der Maetschappy teruggehaeld worden.
10. De teekeningen niet teruggevraegd binnen de zes maenden na het sluiten der Tentoonstelling, zullen aenzien worden als volstrektelyk afgestaen aen de Maetschappy, welke er over, volgens haer goeddunken, zal beschikken.

Antwerpen, april 1860.
Jacq. CUYLITS, Voorzitter.
Leon VAN HEMELRYCK, Secretaris.

Kunst- en letternieuws.

Op 18 april is de volmakings-raed van het onderwys der teekenkunsten te Brussel door den Minister van binnenlandsche zaken ingesteld, die ook een groot deel der zitting heeft voorgezeten.

De raed is begonnen met de kwestiën te onderzoeken, welke hem door het Staetsbestuer zyn voorgelegd: studieprograms der Akademiën - scholen voor schoone kunsten, - kunstnyverheid - keus van modellen, instelling van pryskampen, tusschen de leerlingen der Akademiën en kunstscholen; - aerd van belooningen te verleenen aen de leerlingen der Akademiën, schilder- en beeldhouwscholen, - instelling van eene kommissie ter onderzoeking dier gestichten; - aenmoediging te verleenen aen kunstreizen in het Binnenland; - wyzigingen toe te brengen aen den grooten wedstryd van *Rome;* - inlassching van een grooter getal letterkundige elementen in de voornaemste Akademiën; - hervorming te brengen in het onderwys van de gravuer; - daerstelling van eene byzondere school van nyverheidskunsten.

- By Gevaert te Gent, is verschenen: *Avondstarre*, nagelaten gedichten door Prudens Van Duyse, op muziek gesteld door Florimont Van Duyse, den oudsten zoon des ontslapen dichters.

- De schildery van M. Bernard Wittkamp *de Smid van Naerden* voorstellende, is een der voornaemste werken die wy van dezen kunstenaer mochten zien, en heeft ons, even als zyn *Onzet van Leyden*, en zyn *Prins van Oranje te Delft*, de overtuiging gegeven dat hy dit tydvak der geschiedenis machtig is.

De kunstenaer heeft het oogenblik gekozen als de moedige smid gevallen is, en de twee degens vastgrypt, terwyl zyne dochter zich als een dam wil plaetsen tusschen den gevallen gryzaerd en zyne machtige aenvallers. Er ligt een diep gevoel over die groep verspreid; kleur en teekening zyn voortreffelyk, en wy hopen dat M. Wittkamp die baen blyve bewandelen.

- De verdienstelyke Gentsche beeldhouwer A. Van Eename, heeft het borstbeeld van professor Gislain, verveerdigd op half levensgroote, en tegen den prys van 10 franken by M. Tessaro, Veldstraet te Gent, te koop gesteld.

- Op 19 april heeft Z.M. koning Willem III benoemd tot officier der orde van de Eikenkroon, de heeren W. Roelofs en M. Kuitenbrouwer, kunstschilders, en tot ridders dier orde: de heeren A.J. De Bull en H.J. Schimmel, dichters, H. ten Kate en J.W. Bilders, kunstschilders.

- Men is bezig in de kerk van den H. Jacobus te Antwerpen, het monument te plaetsen, hetgeen de maetschappy ter bevordering van kunstnyverheden opricht, aen de nagedachtenis van wylen professor Henricus-Raphaël Schaefels.

- Te Parys is onlangs door Ch. Pillet, eene verkooping gehouden van eene schoone verzameling oude schilderyen, voortskomende van wylen Graef d'Hane de Steenhuyze, van Gent. Ziet hier eenige der byzonderste pryzen. Het totael der verkooping beliep ongeveer 70.000 franken.

Léda, door Boucher, toegewezen voor 3000 frs; *het vuer en het water*, door Breughel, gezegd den *fluweelen,* 5,450 frs; *Christus aen het kruis* door Murillo, 8,800 fr; portret van eene hofdame van Lodewyk XIV, door L. Netscher, 4,200 frs; portretten van twee persoonaedjes der XVIe eeuw, door Pourbus, 1,850 frs; *Hygie, Esculaep voedende*, door Rubens, 3,050 frs; *Dry Koningenfeest*, door Jan Steen, 5,050 frs; Landschap uit de omstreken van Haerlem, door J. Ruisdael, 3,800 frs; Bloemen, vruchten en insekten, door Ruysch, 1,450 frs; De *Dorpsheelmeester*, door Jan Steen, 1,480 frs; *De uitgang van den schapenstal*, door Vande Velde, 7,150 frs; Gevecht van peerdenvolk, door Vander Meulen, 1,300 frs; Binnenzicht van een magazyn van stoffen, door W. Van Mieris 3,350 frs; *Jesus stervende aen het kruis*, door Van Dyck, 1,500 frs.

- Het bestuer van het Verbond voor kunsten en letteren te Antwerpen heeft M. Callaerts eenen prachtigen zilveren maetstok ten geschenke gegeven ten bewyze van dank voor het welgelukken der inrichting van de muziekafdeelingen.

Het was M. Loos, burgemeester, welke aen den jongen bestuerder dit schoone bewys gaf, hem tevens geluk wenschende. M. Callaerts was diep getroffen over die onderscheiding, welke eene aenwakkering te meer voor hem wezen zal.

De maetstok was verveerdigd door M. Roger, zilversmid te Antwerpen, naer de teekening van den gunstiggekenden bouwmeester M. Dero.

GEZICHT DER STAD DORT. - TAFEREEL VAN ABRAHAM STORCK.

Gezicht der stad Dort.
Tafereel van Abraham Storck.

De schilder wiens naam aen het hoofd dezer aflevering staet, is een dier lang verwaerloosde kunstenaren, over wier leven men geene berichten bezit. Men veronderstelt dat hy te Amsterdam omstreeks het jaer 1650, het licht zag; wanneer hy overleed, is onbekend gebleven.

STORCK muntte uit, zegt IMMERZEEL, in het schilderen van *strandgezichten*, *stille en woelende waters* met veel stoffaedje. Hy heeft ook geëtst. In het Musaeum te 's Hage bevinden zich van dezen meester *een zeestrand* en *eene stille zee.*

Naestgaende plaet, het *Gezicht der stad Dort*, zal onzen lezeren een goed denkbeeld geven van de schilderwyze eens kunstenaers, wiens werken in het algemeen zeer geacht worden.

De bloemschilder
Georg-Frederik Ziesel.

Waerlyk het strekt onzen landaerd geenzins tot eer, zoo weinig zorg voor de nagedachtenis zyner uitmuntende mannen te dragen. Reeds menigmael hebben wy ons tegen de onverschilligheid verheven waermede, in hun leven, vele onzer nationale kunstenaren en letterkundigen ondervonden, en dikwerf hebben wy de valsche berichten gelogenstraft die, na hunne dood, over hunne daden verspreid zyn geworden. Het volgende toone op nieuw wat voor een lot den gewetensvollen kunstenaer by wylen is voorbereid.

Wie onzer kent den bloemschilder ZIESEL? - Weinigen, denken wy, hebben ooit zynen naem hooren uitspreken. - Zou hy geen vreemdeling zyn? - Wy slaên IMMERZEEL's *Levens der Vlaemsche en Hollandsche Schilders*open; wy raedplegen SIRET's verdienstelyk *Dictionnaire historique des Peintres*, en daer vinden wy dat de kunstenaer wiens werken dezer dagen in het befaemde Musaeum van Antwerpen, de vergelyking met de vereeuwigde scheppingen van DANIEL SEGERS zullen onderstaen, niet alleen in ons midden heeft geleefd, - dat hy niet alleen een *Belg*, een *Vlaming*, - maer, wie had het geraden? een Antwerpenaer is! - Echter, in deze schriften, wordt 's mans naem in dien van SISEL veranderd, ofschoon de meester zelf, ZIESEL teekende; - zyn voornaem blyft onbekend en wat het jaer zyner geboorte en dat zyns overlydens betreft, onze kunstenaer zou in de Scheldestad omstreeks 1750 het leven hebben ontvangen, en aldaer in 1813 zyn overleden.

Het geldt hier dan de faem van een man die in onze eeuw leefde, een schilder met wien verscheidene onzer tydgenooten in betrekking zyn geweest; - derhalve moet men veronderstellen dat de inlichtingen die men over zyn leven bezit, juist, allernauwkeurigst zyn. - Helaes! moeten wy het wederom bekennen? van al het aengehaelde is er byna geen woord dat het onderzoek kan onderstaen! Wil men hiervan het bewys, dan raedplege men enkel de volgende stukken die wy aen goede bron hebben geput[1].

(1) Wy leggen het den heeren Immerzeel en Siret geenzins ten laste zoo hunne berichten niet immer juist zyn; deze schryvers hebben al gedaen wat mogelyk was om de waerheid te kennen; hebben zy hier en daer gefaeld, de schuld moet enkel aen de nalatigheid hunner voorgangeren worden toegeschreven.

GEORG-FREDERIK ZIESEL[2], werd ten jare 1756 te Hoogstraeten (en niet te Antwerpen) geboren; zyne ouders JAN-MICHIEL ZIESEL en CATHARINA VAN COLEN, behoorden naer allen schyn tot den burgerstand.

Over de vroege jaren onzes kunstenaers is ons tot nu toe niets ter weet gekomen; en het is ons volstrekt onmogelyk geweest te ontdekken welke meester hem de eerste lessen in het teekenen heeft gegeven; al wat wy uit echte bescheeden hebben kunnen opmaken, is dat ZIESEL ten jare 1770, zich metter woon te Antwerpen kwam vestigen, alwaer hy naer allen schyn in het *atelier* eens *schilders* trad; althans de registers onzer koninklyke Akademie bewyzen niet dat hy ooit in dit beroemde gesticht is werkzaem geweest[3].

Op dit tydstip bloeide er te Antwerpen eene talryke schaer kunstenaren die zich met den besten uitslag op het bloem- en fruitschilderen toelegden; een vak, dat door de liefhebbers zeer geacht werd, en bygevolg eenigzins werd aengemoedigd; - onder hen tellen wy GEERAERD VAN SPAENDONCK, SAUVAGE, PEETER-JOS. THYS, PEETER FAES, J.F. ELIAERTS, JAN VAN DAEL, en anderen. By deze verdienstvolle mannen kwam ZIESEL zich aensluiten - en dat hy voor hen in kunst niet hoefde te wyken, getuigen genoeg de voortreffelyke stukken die wy aen zyn penseel zyn verschuldigd.

IMMERZEEL in zyn reeds aengehaelde werk, meldt dat op de verkooping der Kunstverzameling van den heer J.F. DE VINCK te Wezel, *een vaas met bloemen op eene marmeren tafel waarop eenige druiventrossen en een vogelnestje lagen* voor gl. 132-00 werd verkocht. Wy kennen dit tafereel niet, doch indien het de weerde bezit van de schilderyen welke wy in oogenschouw mochten nemen, dan is het buiten twyfel niet te duer betaeld geweest!

Een ander voortbrengsel van ZIESEL, bevindt zich ten huize van den heer LEO VAN HEMELRYCK geheimschryver der koninklyke Maetschappy van Schoone Kunsten te Antwerpen; even als voorgaende stelt het *eene vaes met bloemen* voor

(2) De schilder zelfteekende ZIESEL; in verscheidene akten wordt hem echter de naem van ZEISEL toegekend.

(3) Zyn momboir was zeker heer NORBERTUS PINEDA woonende in de Kloosterstraet; de schilder verbleef in de Kerkstraet waerschynlyk ten huize van den heer Petrus-Josephus Abri, wiens dochter hy later huwde.

op eene tafel geplaetst, een onderwerp dat onze kunstenaer met voorliefde schynt behandeld te hebben.

Eene derde schildery onzes meesters versiert het kabinet door MEV. VAN DEN HECKE-BAUT aen het Musaeum van Antwerpen geschonken. Hier wederom is eene *vaes met bloemen* voorgesteld; tulpen, roozen en sleutelbloemen zyn sierlyk by elkander gevoegd, en roepen en streelen het oog door hunne schitterende kleuren; op eene marmeren tafel, ligt een vogelnestje; verder ziet men eenige fiks gepenseelde druiventrossen die den eetlust schynen op te wekken; en, op het achterplan, staet een bokael met visschen, die echt bedrieglyk is geschilderd; dit tafereel, 't welk nog zoo frisch is, als of het eerst uit 's meesters *atelier* kwam, wordt buiten twyfel onder de beste onzes kunstenaers gerekend.

ZIESEL schilderde ook, zegt IMMERZEEL, bloemstukjes in miniatuur, en SIRET, in zyn aengehaeld *Dictionnaire historique des peintres*, voegt er by dat onze kunstenaer zich in het glasschilderen oefende. Voortbrengselen in deze laetste vakken, welke in menigte bestaen, en die meestendeels spelden en garnituren versieren, kregen wy te zien; zy zyn allerliefst; doch wat 's meesters naem op stevige gronden vestigt, is zyne kunde in het tafereel malen. ZIESEL, is naer ons oordeel, een der voornaemste bloemschilders die ons land heeft voortgebracht; met een fyn en dichterlyk gevoel begaefd, - iets wat den bloemschilder in hoogen graed moet bezitten, - wist hy, even als DANIEL SEGERS, de tael der bloemen te verstaen en hare geheimen te doorgronden. Zyne samenstellingen zyn eenvoudig, en met smaek byeen gebracht; - zy getuigen van een geest die de regelen van het ware schoone begreep.

Als kolorist heeft ZIESEL groote hoedanigheden; wy kennen weinige schilders die hem onder dit opzicht, hebben overtroffen. Er heerscht natuer in zyne scheppingen; die bloemen welke op gindsche tafel pronken, zyn waerlyk aen den tuin ontrukt; zy roepen ons door hunne heldere kleuren; zy schynen te leven. Een enkel woord volsta om 's meesters voortreffelykheid te doen kennen: verscheidene geachte kunstenaren beweerden dat ZIESEL slechts voor DANIEL SEGERS hoeft te wyken!

Stil en rustig moet het leven onzes medeburgers zyn geweest daer de aerd zelve zyner kunst strydt met allen ydelen zwier, met alle najaging van roem of eer. Ook verhaelt men dat, even als zyn voorganger DANIEL SEGERS, ZIESEL zeer godvreezend was en hy gansch afgezonderd leefde, zich alleen den dienst van het schoone en zyner geliefde bloemen toewydende[1]. Zyne eenige vertrouwden waren de schilders FAES, OMMEGANCK en SMITS; deze laetste, een voortreffelyk portretschil der, verveerdigde 's meesters afbeeldsel dat thans nog bestaet.

ZIESEL die op 6 february 1780, in de St. Andrieskerk te Antwerpen, huwelyk had aengegaen met mejufvrouw SUSANNA-CATHARINA ABRI, zag zich op 10 october 1805, zyne echtgenoote door den dood ontrukken. Weduwenaer gebleven, overleed onze kunstenaer zelf op 26 juny 1809, in den ouderdom van nauwelyks 53 jaren. De akt van overlyden, op het bureel van den burgerlyken stand van Antwerpen bewaerd, duidt aen, dat ZIESEL het huis, wyk 3, n° 1359, (thans n° 55), in de Jodenstraet bewoonde[1]. Hoe nederig het bestaen onzes meesters moet zyn geweest, zal genoegzaem hier uit blyken, dat de dagbladeren des tyds, welke zyne dood aenkondigen, niet eens melden dat hy een schilder, en wat meer is, een voortreffelyke schilder was!

(1) Een van ZIESEL's kennissen verhaelt ons dat 's kunstenaers groot vermaek bestond des avonds in den zomer, in de eenzaemheid, zyn pypje by de pomp op den *Wapper*, in de nabyheid zyner wooning, te smooren.

(1) In 1805, bewoonde hy een huis der Boeksteeg, W. 4, N° 1058, (thans N° 21.) Volgeus SIRET, bl. 272, zou onze meester eenigen tyd te Parys hebben verbleven. Dit feit is hoogst waerschynlyk.

Zonderling toeval! Zoo lang miskend, zoo lang vergeten, wordt den begaefden man plotselings, op het onverwachts, recht gedaen en hulde bewezen! De mildheid eener edele vrouw was genoegzaem om ZIESEL's werken een der voornaemste Musaeums van Europa te doen versieren, en 's meesters naem, gedurende eene halve eeuw met duisternis omgeven, eene eereplaets naest die der hoofden onzer School te schenken. Dat is dan wel het lot des waren kunstenaers: vroeg of laet bekomt hy de kroon die hy door zyn talent heeft verdiendt!

P. GÉNARD.

Een jong dichter.

De geheimvolle natuer stort hare milde gaven over het menschdom uit, zonder inachtneming van den maetschappelyken rang of stand harer lievelingen.

Deze waerheid wordt op nieuw bevestigd door het bestaen te Eecloo (Oostvlaenderen) van een jong mensch (Karel Bogaerd, eenvoudig smidsknecht) na wiens aenleg te oordeelen, wy de blyde hoop mogen koesteren dat door hem eene prachtige perel aen de ryke kroon van België's, ik wil zeggen van Neêrland's dichteren, zal worden gehecht.

Eerst en vóóral werd zyn ontluikend talent gekend en op prys gesteld door den heer C.-A. Vervier, wiens landgoed in de naburigheid van Eccloo gelegen is en die, den jongen dichter ter aenmoediging, hem het volgende vers toezond:

Aen Karel Bogaerd, smidsknecht te Eecloo.

De stand, waerin de mensch op aerde wordt geboren,
Is door den Schepper zelv' hem (heer of knecht) beschoren;
Zyn lot hangt van den scepter af,
Die wetten geeft aen wieg en graf;
Hy moet, op Godes wenk, den naem van *Cesar* voeren;
Als bootsman dobbren op de zee van baer tot baer;
Met ploeg en spâ den akker roeren,
Of priester, blank van kruin, gaen zeetlen by 't altaer.

Dus kan een yzren klomp ter vorming U verstrekken
(Nadat uw nyvre hand er op haer' stempel drukk')
Of van een heilge's beeld, dat godvrucht zal verwekken,
Of van een ongeacht, verworpen huisraedstuk;
De grondstof is gelyk; zy zal met heldre stralen
Op 't hoofd van een MADONE pralen,
Tot kouter dienen by den ploeg
Of aen het vlugge schip gegrifd staen vóór den boeg.

Komt ge, als eenvoudig smid dus, BOGAERD! opgetreden,
Toch dichter zyt ge, op hoog gebod,
Al moest VULKAEN óók 't yzer smeden,
By d'ouden was hy toch een god.
Wat zegt het dat geen krans van goud uw lier omslinger!
Is d'armoê dan een kwael, die het talent verbant?
O neen! een diamant op eenen beedlaers vinger
Blyft toch een diamant.

C.A. VERVIER.

September 1859.

Ter beantwoording dier gunst, droeg Karel Bogaerd aen den heer Vervier het volgende dichtstuk op:

Willems Herdacht.
Aen den Nestor der vlaemsche Letterkunde, den Dichter C.A. Vervier.

I.

Dael neêr van 's hemels breede bogen,
Dael neêr, gewyde Poëzy!
Leen my uw tooverend vermogen,
Zet mynen zange luister by!
Myn boezem gloeit van hemelvonken....
Een naem heeft in myn hert geklonken;
Een godlyk beeld zweeft in 't verschiet.
De drift, myn boezem ingevaren,
Bezielt de vaderlandsche snaren;
Ik zing - en WILLEMS zy myn lied.

II.

't Verleden ryst, met schrik omtogen:
'k Zie Belgie's Kroost, zoo wyd beroemd,
In 't vreemde slavenjuk gebogen,
Het vaderland ten val gedoemd,
De vreemdling zwaeit met trotschen hoofde,
In 't Land waer hy de vryheid doofde,
Den yzren dwinglandsscepter rond!
De Vlaming mort in sombre woede;
Doch Frankryk met zyn geeselroede
Verstikt dien wraekkreet in zyn mond.

Maer de Almagt zweept een bliksem neder
Op 't hoofd van den vermeten Gal;
Hy wankelt, rigt zich op, stort weder
En schokt het aerdryk door zyn val.
Gelyk de zon, ten trans gestegen,
Verryst de Vryheid, allerwegen
Volgt heil en welvaert op haer spoor;
Haer welkomgroet by 't naderzweven
Door honderd volkren aengeheven,
Klinkt davrend gansch Europa door!
Doch wen de volkren 't hoofd herbeuren,
En 't laetste kenmerk van den dwang
Met zegepralend hand verscheuren,
By 't dondren van hun zegezang,
Zit Belgie's Maegd, met bleeke wangen
En met het zwarte floers omhangen,
Te treuren met gebogen hoofd;
Zy vreest het woeden niet der stormen,
Maer 't knagen van geheime wormen
Heeft haer den bloos der jeugd ontroofd -

De Gal, in 't worstelperk bezweken,
Zwoer woedend met een sombren lach:
''k Zal bloedig op dat Land my wreken
Waer ik myn magt verpletten zag!
Dat volk zal ik zoo diep verbastren,
Dat het zyn eigen naem zal lastren
Schoon alles van zyn grootheid tuig;
Het zal zyn eigen Tael miskennen,
Zich zelf aen 't yzren juk gewennen
Tot dat het voor myn wenken buig!'

Daerom zit Belgie's Maegd te zuchten,
Wen alles rond haer lacht en stoeit;
Zy ziet hoe aen de zuiderluchten
Een nieuw en vreeslyk onweêr broeit.
En de eed dien Frankryk heeft gezworen
Ruischt haer nog, als een vloek, in de ooren....
Zy vouwt de handen en knielt neêr;
Zy roert de bleeke maegdenlippen
En laet haer mond de bede ontglippen,
Die klagend opstygt tot den Heer:

'o, Verhoor hem niet, Algoede!
Den verschrikkelyken eed,
Dien de Gal, in zyne woede,
Voor Uw troone stygen deed;
Dat Uw goedheid ons behoede
Voor het wederdreigend leed!
Ruk Gy van des Vlamings oogen
Dien vernederenden band;
Snood door vreemden list bedrogen
Sluimert hy aen 's afgronds rand....
God, zie neder uit den hoogen,
Spaer myn dierbaer Vaderland!'

't Is nacht, geen maen dryft aen den hemel:
Er zit aen Schelde's oeverzoom,

Een jongling, naer het stil gewemel
Te luistren naer den breeden stroom.
Een weemoedstraen blinkt in zyn oogen;
Het breede voorhoofd neêrgebogen,
Gedenkt hy aen zyn vaderland:
Het is een jonge vlaemsche zanger,
Van eedle geestverheffing zwanger,
Weêrklinkt zyn lied aen 't luistrend strand:

‘Vlaendren zonkt gy in het duister?
Is uw roemryk zelfbestaen
Uw verleden, met zyn' luister,
Voor alle eeuwen dan vergaen?

Ligt uw vorstelyke kroone
Dan in stof en bloed vertreên?
Zyt gy thans niet meer het schoone,
't Vrye Vlaendren van voorheen?...'
En in eens op 't breede water
By het stille golfgeklater,
Dreunt een stem, met wild geschater,
Als de stem des donders: 'NEEN!'

Hy zwygt, ontsteld, de jonge dichter,
Op 't hooren van dien schrikbren kreet...
Een wolk daelt neêr; het strand wordt lichter,
Hy ziet een schim, die nader treedt:
Een geest, met hemelglans omgeven,
Schynt op der waetrenschoot te zweven,
Een gouden harp blinkt in zyn hand;
Den fieren blik omhoog geslagen,
Schynt hy, met bange stem, te vragen:
'Was niet dit oord myn Vaderland?'

Hy streelt de harp, zyn zangen schallen
Als 't buldren van den ocëaen,
Als stemmen, by het donderknallen,
Uit d'eeuwgen afgrond opgegaen.
Hy zingt en langs de Scheldeboorden,
Weêrgalmen, bevende, de akkoorden
Aen zyne wonderlier ontvloeid:
'Neen,' schalt het langs de waetren henen,
'Gy zyt dat Vlaendren van voorhenen
Niet meer, uw roem heeft uit gebloeid!'

'Uw kroost, in schandenacht begraven,
Is van der oudren deugd ontaerd,
o Ja, uw kinderen zyn slaven,
Den naem van Vlaming niet meer waerd!
Uw vaedren, van hun' wolkentroonen,
Beschouwen u, verwyfde zonen,
Zy zien uw lafheid siddrend aen;
Zy, die den vreemde eens wetten stelden....
Ontwaekt, verbasterd kroost dier Helden!
Ontwaek of Vlaendren moet vergaen!

Maer, ach, 't is vruchteloos gezongen:
De kluister, waer ge u zelf in sloot,
Is reeds, tot worgens, digtgewrongen;
Uw sluimring is de slaep der dood.
De Vryheid heeft uw grond verlaten...
Wat zou u thans myn zang nog baten
Daer gy de hand uws vyands kust?
Gy hebt, aen 's afgronds boord gezeten,
Al wat u heilig was vergeten
Zelf 't graf waer myn gebeente rust!'

'En daerom zy myn vloek... -' 'o Goden,
Genade!' gilt in eens van 't strand
Een kreet, des jongelings borst ontvloden,

‘Genade voor myn Vaderland!
o Schim van MAERLANT! ja, wy vielen,
Wy dorsten voor den vreemde knielen,
Vergeten eigen deugd en eer;
Wy zyn dat volk der middeleeuwen,
Het kroost dier onbetembre leeuwen,
De Belgen van voorheen niet meer.

Doch, waer een zanger ons geboren,
Die op de vlaemsche dichterlier
Ons weêr der Vaedren lof deed hooren,
Vol gloed, vol dichterlyken zwier;
Een dichter die den roem dier Helden
In stoute zangen dorst vermelden;
Dan zoû de laetste levenssprank
Weêr tot een heldre vlam ontblaken,
En 't slapend Vlaendren zoû ontwaken
By 't dondren van dien zegeklank!...’

Hy knielt, en smeekt in zielsvervoering.
De geest zweeft nader, vat de hand
Des jonglings, wien een vreemde ontroering,
Een heilig vuer de ziel ontbrandt.
‘Ga,’ zegt de Geest, ontroerd, bewogen,
Met tranen in de vonkelende oogen,
‘Ga, wees een Vorst in 't Kunstgebied!
Het dichtervuer zy u geschonken,
Gy zult des Vlamings hart ontvonken;
Vergeet uw grootsche zending niet!’

En met de vingren op de snaren
Der harp, verdwynt hy in 't verschiet;
Doch langs het vlak der Scheldebaren
Ruischt, als een donder, nog zyn lied...
De jongling hoort die forsche zangen,
Wen tranen branden op zyn wangen;
Een heilig eed ontrold zyn mond,
En zweeft op de adem van de winden,
Die langs den reuzenvloed verzwinden,
Den vlaemschen Vaderlande rond!

Nog schalt het treurig langs de golven:
‘o Vaderland! uw oude glans
Ligt in den nacht van 't graf bedolven,
Verdwenen is uw luister thans;
Gy hebt uw grootsch voorleên vergeten,
Uw eigen waerde, uw deugd versmeten,
Voor vreemde meesters neêrgebukt,
Gy hebt uw Tael, uw Roem, uw Zeden,
Met eigen voet, in 't stof vertreden,
U zelf de kroon van 't hoofd gerukt!

Hoe kan een volk zoo diep verlangen
Dat het der oudren spoor verlaet,
Het vreemde slavenjuk durft dragen,
En zelfs de heilge vryheid smaedt!
Ontwaekt, o Vlaming, breekt den kluister,
Terwyl de zon van uwen luister
Nog in de verte u tegenlacht,

Maer, ach, het zyn haer laetste stralen
Die stervend op u nederdalen...
Ontwaekt, verbasterd nageslacht!'

Hy zwygt: een wolk heeft hem omschenen,
Alleen nog de echo gallemt zacht,
Daer geest en wolk reeds zyn verdwenen,
'Ontwaekt, verbasterd nageslacht!

Ontwaekt...' o ja, gy zult ontwaken,
o Vlaming, en uw banden slaken
Eer 't laetste levenslicht verdwyn;
Gy zult by uw verbroken boeijen
Van eedle vryheidsliefde ontgloeijen,
En groot, als uwe vaedren zyn!

III.

En hoe de jongling heeft gezongen
Sinds dien, en hoe zyn gloeijend lied
Ons tael den afgrond heeft ontwrongen,
Waerin 't verderf haer nederstiet;
Hoe hy 't gebouw der tael herstichtte,
En Vlaenderen, als een zon verlichtte,
Het zaed der Kunst heeft rondgestrooid;
Hoe hy den luister van 't verleden
Uit de eeuwen deed te voorschyn treden,
Vergeet de dankbre Vlaming nooit. -

Ja, WILLENS, u zyn wy verschuldigd,
Dat onze langverdrukte Tael
Thans weêr herkend wordt en gehuldigd;
U danken wy haer zegeprael!
Gy hebt, door hooger drift ontstoken,
Het zedelyke juk verbroken
Waerin de Vlaming lag geknield.
Als Israël's gewyde tolken,
Als Mozes spraekt gy tot de volken
Door d'adem van een God bezield!

Gelyk de galm der donderslagen
Weêrklonk uw forsche wapenkreet,[1]
Die, op de winden rondgedragen,
Het vlaemsche volk ontwaken deed:
By 't staren op zyn vroeger grootheid
Vervloekte het de vreemde snoodheid,
En hief zich uit den schandenacht,
En, met een zucht uw borst ontvlogen,
o WILLEMS! steeg uw ziel ten hoogen:
Uw eed, uw zending was volbragt.

Gy vielt, maer eeuwig, onbezweken
Blyft, 't vrye Nederland ten tolk,
Uw ziel in uwe zangen spreken,
Als een orakel, tot het volk.
Uw groote geest zal ons bezielen,
Wanneer wy op uw grafsteê knielen.
Op de aedlaersvleuglen van de Faem
Zal uwe roem 't heelal doorvaren;
En mag het graf uw asch bewaren,
Het Vaderland bewaert uw naem!

KAREL BOGAERD.

(1) WILLEMS gedicht; '*Aen de Belgen.*'

EECLOO, 1860.

Dat dit kunstgewrocht veel dichterlyken aenleg verraedt en geenszins van levendigheid verstoken is, daer over zal voorzeker elk bevoegd beoordeelaer met ons instemmen. Men verzekert ons dat de jonge dichter voornemens is in eene trilogie te begrypen de nagedachtenis van Willems, Ledeganck en Van Duyse; verwezenlykt hy dit plan, wy zullen ons beyveren om de twee verdere stukken onzen lezeren mede te deelen.

Boekaenkondiging.

Calendrier Belge. - Fêtes religieuses et civiles, Usages, Croyances et Pratiques populaires des Belges anciens et modernes, par le Bon de Reinsberg-Duringsfeld.

Wanneer wy over eenige jaren het bericht afkondigden, dat de weled. Baron en Barones von Reinsberg-Duringsfeld België bezochten, dan deden wy onzen lezeren ten zelfden tyde kennen dat beide befaemde schryvers het voornemen hadden gevormd eenige werken over ons Vaderland op te stellen. Barones von Duringsfeld wydde hare pen aen de geschiedenis der Vlaemsche letterkunde, haer gemael aen het nasporen onzer zeden en gebruiken.

Baron von Duringsfeld heeft een deel zyner gewetensvolle nasporingen in druk laten uitgaen. In den boekhandel van Ferd. Claassen te Brussel is de eerste aflevering van een uitgebreid werk verschenen dat voor titel draegt: *Calendrier Belge. - Fêtes religieuses et civiles, Usages*, *Croyances et Pratiques populaires des Belges anciens et modernes.*

'Sedert verscheidene jaren bezig, schryft Baron von Reinsberg, in gansch christen Europa de gedenkteekens te verzamelen betrekkelyk de oude zeden, de kerk- en volksfeesten, de bygeloovige gedachten en handelwyzen, de volkszangen en spreekwoorden die thans nog bestaen, of waervan men immer overblyfselen vindt, kwamen wy, thans zes jaren geleden, in België, om er nasporingen over de zeden en gebruiken van dit land te doen, en wy vonden er een veld dat voor ons doel uiterst wel geschikt was.

'België is, om zoo te zeggen, het land der feesten. Nergens zyn de kerk- en volksplechtigheden der vroegere eeuwen beter bewaerd; en in geen ander land, neemt men met zoo veel drift elke gelegenheid te baet om een feest in te richten. Doch ook in geene streek vindt men zulke moeijelykheid om de noodige grondstoffen voor een werk te vereenigen zoo als dit 't welk wy ons voorgesteld hebben uit te geven.'

De eerste aflevering van het *Calendrier* is aen de maend january toegewyd; zy beslaet niet min dan 82 bladz. gr. in-8°. In eene sierlyke tael opgesteld, is zy der aendacht van allen vriend onzer nationale geschiedenis overweerdig. De heer von Reinsberg geeft een getrouw verslag van al de feestlykheden die in de maend january worden gevierd; onder anderen vindt men er zeer lezensweerdige verhandelingen over *Nieuwjaersdag*, *Dry Koningendag*, *Ster-Goeledag*, *Verloren maendag*, *het St. Sebastiaenfeest*, *enz.* De schryver heeft niet alleen aen de beste bronnen geput, maer is dikwerf op de plaetsen zelve, de feesten gaen bywoonen.

Wat al moeite dit opstel aen den heer von Reinsberg heeft

gekost, zullen onze lezers ligt begrypen, en het zal hun geenzins bevreemden dat hy zoovele jaren aen zynen arbeid heeft toegewyd. Wy zyn dus fier te mogen melden dat Vlaenderen, zoo wel als 't Walenland, in den geleerden duitscher een getrouw geschiedschryver heeft gevonden.

Het werk des heeren von Reinsberg zal in twaelf afleveringen verschynen, elk hunner zal diensvolgens afzonderlyk aen eene maend zyn toegewyd; het gansche werk zal twee zware boekdeelen gr. in-8° beslaên.

De prys der inteekening is op fr. 1.25 per aflevering gesteld; de inteekening blyft by den uitgever, heer F. Claassen te Brussel, geopend.

Het *Calendrier* van den heer von Reinsberg, zal in onze geschiedenis eene ware leemte aenvullen; wy twyfelen dus geenzins of alle vriend onzer nationaliteit zal hetzelve in zyne bibliotheek willen bezitten. Wat ons betreft, wy wenschen den kundigen schryver geluk over zyne schoone onderneming; met genoegen zullen wy, telkens by de uitgave eener aflevering, een woord aen zyn gewetensvol opstel toewyden.

Kunst- en letternieuws.

- De weledele heer Moretus heeft een groot gedeelte grond afgestaen aen de *Leopolds-Lei* te Antwerpen; men zal er kortelings beginnen met eene nieuwe kerk te bouwen, den H. Joseph toegewyd.

- De schildering van het Egyptisch paleis inden Dierentuin van Antwerpen voor welke de geleerde professor Delgeur ernstige studiën heeft gemaekt, is toevertrouwd aen M. Stalins.

- In de nieuwe kerk, te Antwerpen, den H. Alphonsius toegewyd, is men begonnen eenen nieuwen altaer te plaetsen in ogivalen bouwtrant; hy wordt uitgevoerd door M. Kockerols en alles doet voorzien dat hy zeer fraei zyn zal, byzonder als samenstel en gedacht. Dit kerkmeubel is voor het genootschap der H. Familie, en zal eene reeks basrelieven bevatten aen hetzelve toepasselyk.

In dezelfde kerk is er eene glasraem geplaetst; zoo onze inlichtingen juist zyn, werd zy door den heer Béthune uitgevoerd.

- Op 6 mei was in het Verbond voor kunsten en letteren, te Antwerpen, tentoongesteld eene gravuer naer een landschap van Ruisdael door M.J. Linnig en twee buitegewoon welgelukte tafereelen van M. Bernard Weiser, leeraer aen de koninklyke Akademie van Antwerpen; het eene is getiteld *Zonder schuilplaetst*, en vertoont eene jonge vrouw hopeloos met een blond kindje op den schoot, het welk, met bloemkens spelende, in slaep gevallen is. De uitdrukking van het gelaet der moeder zegt ons dat deze niet weet waer heen. De zon gaet onder en verlicht nog een weinig het achtergedeelte van het figuer; dikke wolke pakken zich samen; wellicht zal bliksem, donder en regen de rust der arme vrouw komen breken. Naest haer ligt een pakje: al wat zy bezit is in een geruiten zakdoek geknoopt. Dit tafereel is vol poëzy; de type der moeder is gelukkig en het koloriet aengenaem; het mag als een echt pereltje beschouwd worden.

Het overtreden verlof is ook zeer lief, ofschoon wy aen het eerste tafereel den voorkeur geven. In het verschiet ryden twee gendarmen die een soldaet als deserteur geboeid, naer de gevangenis leiden; op het voorplan in de schaduw van eenen reusachtigen eikenboom, staen twee boerenmeisjes; waerschynlyk treurt de eene over het zoo spoedig vertrek van haren vriend.

Beide tafereeltjes zyn vol gevoel, en M. Weiser heeft eene schoone en eigenaerdige baen ingeslaên; wy wenschen hem er over geluk en hopen onzen lezeren eensdaegs er een dier zoo verdienstelyke stukjes in gravuer mede te deelen.

- M.A. De Keyser, landschapschilder, heeft twee tafereelen voltooid en in de tentoonstelling der metserskamer te Antwerpen gehangen; zy stellen de omstreken dier stad voor.

- In de tentoonstelling van Schoone Kunsten, te Luik geopend, zyn verscheidene schilderyen aengekocht, zoo als *Eens en niet eens*, door Ch. Verlat; *Weide*, door Burnier; *Genre tafereel*, door Gezelschap; *Terugkomst van 't veld*, door B. Weiser; *Salsburg*, door Kaven; *Zeegezicht,* door E. Linnig; *De straf van Tantalus*, door Stevens; *Waterpoel*, door Van Marcke; *Eerste liefde*, door De Coene; *De kantwerkster*, door De Losse; *De H. Magdalena*, door Ehrhardt; *De Ramsau*, door Genschow, *St-Joriskapel*, door Henysbach; *Schapen*, door Jones; *Het Madona hoofd aen 't Majori-meir*, door Lindlay; *Een weinig kostend model*, door Hitschauer; *Meijes uit het zwarte-woud*, door E. Rossius; en *Boppard*, door Van Marcke.

- M. Verhulst, de dichter der Mymeringen, door onze lezers gunstig gekend, heeft een werkje in proza uitgegeven getiteld: *Hoe de zending der vrouw miskend wordt.*

- Op 2 mei heeft M. Romberg, directeur der afdeeling van Schoone Kunsten, in het ministerie van Binnenlandsche Zaken, een bezoek afgelegd in de tentoonstelling der pryskampen der leerlingen der koninklyke Akademie van Antwerpen. M. Romberg heeft zyne tevredenheid uitgedrukt aen den heer De Keyser, directeur, en aen alle de aenwezige professoren.

Algemeen genomen, mag men zonder aerzelen zeggen dat de pryskampen van het afgoloopene jaer zeer goed zyn en getuigen dat de school van Antwerpen onder de leiding van M. De Keyser immer in vooruitgang is; het beste bewys daervan waren de tafereelen door eenige leerlingen ten toon gesteld.

M. Louis Hendrickx leverde twee schoone schilderyen, *Christus van het kruis afgedaen* en *de Graflegging des Zaligmakers*; deze laetste was echt meesterlyk behandeld; een weinig meer zorg van teekening en wat minder platte toonen en M. Hendrikx moge er zeker van zyn, dat menig befaemde schilder zyn werk zou benyden; wy aerzelen zelfs niet te zeggen dat de eerste indruk ons Paulo Veronése herrinnerde.

De Gevangene van M. Tonneau is ook een zeer verdienstelyk tafereel, even als *de Discipelen van Emaüs* van M. Delfosse; beide bezitten een goed koloriet, en ofschoon het onderwerp door M. Delfosse behandeld, verscheidene malen reeds geschilderd is, moet men bekennen dat hetzelve buitengewoon fraei van uitvoering, goed geborsteld, breed, in een woord, echt vlaemsch bewerkt is.

M. Callebert, die door de lezers van ons tydschrift reeds gunstig gekend is, had een goed tafereel geleverd; doch daer men voor vrienden gewoonlyk wat moeijelyker is, zullen wy zeggen dat zyne schildering ons wat veel gelakt, of wat veel (geglaceerd) scheen; die borsteling, zoo eigen aen onze school, ontbrak een weinig.

Het tafereel van M. Callebert, stelde voor, de *overspelige Vrouw.*

Christus op den schoot zyner moeder, door M. Felix Caullet, de *Graflegging Christi*, van M. Jan Verbas, en *Christus de HH. vrouwen van Jerusalem ontmoetende*, van M. Neuhuys, zyn alle bewyzen van ernstige studiën.

M. de Weerdt heeft *Judas Iscariotes, de knaging van het geweten* voorgesteld; welligt herinnerde ons Judas den St. Petrus van J. Van Arendonck in den 5^{en} jaergang van ons tydschrift verschenen; als schildering had deze samenstelling goede, zeer goede hoedanigheden.

De landschapschildering heeft onder de leiding van M. Jacob Jacobs veel vooruitgang gemaekt; als bewys daervan zagen wy een *zonnenondergang* van M. De Lathouwer. *De oogst*, gezicht uit de omstreken van Schooten. *Een gezicht uit de omstreken van Antwerpen*,

door M. Didier. M. Alfons Van Loy, *een avondgezicht uit de omstreken van Antwerpen.*

M. Mortelmans heeft een goed beeld tentoongesteld, den *H. Mathias*, en M. Deckers eene schets, *de Uitgalming* verbeeldende. Wy hebben een panneel aengetroffen *de jacht*, door M. Gerrits; hetzelve getuigt van veel aenleg om een voornaem ornemanist te worden; het was meesterlyk behandeld; doch wat digt bewerkt, er was minstens stof voor vier schoone panneelen; met een weinig ondervinding, wy zyn er van overtuigd, zal M. Gerrits eene der schoonste plaetsen innemen tusschen onze befaemde nyverheidskunstenaren.

M. Van Tongerloo heeft eene teekening tentoongesteld van eene *schouw*, styl *renaissance;* dezelve was van geene verdiensten ontbloot; verders had M. Durand eene teekening naer eene schildery van M. Guffens en M. de Clerq, van Gent, een *karton* den *H. Paulus* voorstellende, en eene plaetsnêe op hout naer hetzelve.

- Op 6 mei had in eene der zalen der koninklyke Akademie de prysuitdeeling plaets voor de verschillende takken van het onderwys. M. de Gouverneur der provincie, M. de Burgemeester, M. Romberg directeur der afdeeling van schoone kunsten, de Schepenen der stad, M. de Keyser, directeur, ridder Leo de Burbure, administrateur, de professoren, de Voorzitter en Secretaris der Maetschappy van Schoone Kunsten en een talryk publiek waren aenwezig.

M. de Burbure gaf verslag over den toestand en de werkzaemheden, van het afgeloopen schooljaer en M. Rombouts, greffier, deed de namen kennen der pryswinnaers in de verschillende vakken van het onderwys. In de schilder- en teekenkunde, hooger onderwys, werd de prys van uitmuntendheid toegekend aen M. Willem Geets van Mechelen, en aen M. Eduard Meyer van Brussel; middelbaer onderwys, aen M. Constant Van de Wyngaerd van Berchem, en lager onderwys M. Josef Nagels van Antwerpen. *Landschap en Dierenschildering*, middelbaer onderwys, M. Janssens van Antwerpen. *Beeldhoukunst en boetsering*, hooger onderwys, Jan-Bapt. Smouts, van Antwerpen. Middelbaer onderwys, 1^{e} afd. Karel Palinck; 2^{e} afd. Prosper Speek, van Geeraerdsbergen. Lager onderwys, Frans Van Haevermaet van St-Nicolaes. *Bouwkunst;* hooger onderwys, L. Thys van Berchem, middelbaer onderwys 1^{e} afd. Bernaerd Blomme en Jan Buiseret van Antwerpen. 2^{e} afd. Hendrik Joostens van Antwerpen. Lager onderwys 1e afd. Louis Mertens van Schooten, 2e afd. Godefried van Halle, van Antwerpen. *Kunsten toegepast op de Nyverheid*, hooger onderwys, Michel Van Roy van Antwerpen. Middelbaer onderwys, Eduard Joris van Antwerpen. *Sieraden*, middelbaer onderwys, Michiel Gossé van Antwerpen. Lager onderwys, Pieter Bockholts van Eindhoven.

- De stadsbibliotheek van Antwerpen is verrykt met een prachtig werk geschonken door Z.K.H. den prins regent van Pruissen. Het is getiteld: *Denkmäler aus AEgypten und AEthyopiën, nach den Zeichnungen der Preussischen Expedition auf Befehl Seiner Majestäst des Könungs herausgegeben von R. Lepsius.* De verzameling bevat 900 groote met zorg gekleurde platen, voorstellende gezichten, tempels en oudheden uit gemelde landen.

- M. de Biefve; legt de laetste hand aen zyne schildery, voorstellende de *gravin van Egmond in de abdy van Ter Kameren.*

- M. Frank, die het portret van *Hendrik Conscience* graveerde, arbeidt thans aen dat van den *graef van Vlaenderen;*

- M. Fumière, bouwkundige te Verviers, is tot stadsbouwmeester van Namen benoemd.

- M. Desiré Van Spilbeeck, de gunstiggekende nyverheids teekenaer arbeidt aen de teekening van een diploom, bestemd voor de rederykkamer *de Pioen*, van Mechelen.

- Te Audenaerde is eene maetschappy van schoone kunsten tot stand gekomen; eene commissie is ingesteld tot het inrichten eener tentoonstelling die op den eersten zondag van september zal geopend worden.

- De HH. Numan en Vande Velde, van Antwerpen, hebben een prachtig vaendel uitgevoerd, voor de kerk der gemeente Hemixem; hetzelve is in *Byzantynschen styl* en wel het eenvoudigste maer kunstrykste werk, dat wy van onze hedendaegsche goudborduerders zagen.

- By den uitgever Duclos-Visage te Poperinghe is verschenen: *Ballingschap van den Eerw. heer Petrus Franciscus Heinderyckx en van verscheidene andere Priesters naer de eilanden Oléron en Ré, ten jare 1798;* gevolgd van de naemlyst der bannelingen; prys: 45 centiemen; en *Kristelyke en zedelyke verhalen ten diensten der leerzame jeugd*, prys: 40 centiemen.

- In de Doele-Zael, te Rotterdam, is er eene tentoonstelling geopend van schilderyen en kunstwerken; een eerste bezoek, heeft ons de werken van de volgende Nederlandsche kunstenaren doen opmerken: H. van de Sande, Bakhuyzen, C. Bisschop, H.A. Bloeme, J.W. van Borselen J. Bosboom, L. Hanedoos, Israëls, heide ten Kate's, C. Lieste van de Maatens, Louis Meyer, Rochussen, Schelfhout, C. Springer, A.J. Van Wyngaerd, en verders M. Bourcé van Antwerpen, Cesare del l'Acqua van Brussel, C.D. Frère van Parys, H. Hildebrandt en C. Hoguer van Berlyn, W. Roelofs en Mev. Ronner, geboren kinip en A. Serrure van Antwerpen, C. Troyon van Parys; Ch. Verlat van Antwerpen, Weber van Berlyn, en Tschaggeny van Brussel.

- De vyfjaerlyksche prys van vlaemsche letterkunde, voor het tydvak van 1855-1859, is toegewezen aen wylen den dichter Prudens Van Duyse, van Gent, voor de werken getiteld: *Jakob Van Artevelde* en *de Nazomer*, welke gedurende dit tydverloop zyn uitgegeven.

De som van 5000 fr., het bedrag van den vyfjaerlykschen prys der vlaemsche letterkunde, zal gerekend worden op art. 103, letter D. kapittel XVIII van het budjet van binnenlandsche zaken voor het dienstjaer 1860, en gelikwideerd worden ten voordeele der dame Van Duyse en hare kinderen.

De prys voor vlaemsche proza-styl, uitgeloofd door de koninglyke belgische Akademie van schoone kunsten en letteren is toegewezen aen de verhandeling N° 1 ingezonden door Prudens van Duyse. Het onderwerp was *Lofrede op Vader Cats.* De prys is een gouden eermetael.

De prys voor de verhandeling: '*welke is de letterkundige, zedelyke en staetkundige invloed geweest der maetschappyen en kamers van Rethorica in de 17 provincien der Nederlanden en het land Luik?*' is insgelyks toegewezen aen de geleerde verhandeling, ingezonden door Prudens Van Duyse.

- De *Société littéraire* van Gent, heeft ter gelegenheid harer 25ste verjaring, eenen prys uitgeloofd van 600 francs, voor de volgende kwestie:

'*Welke is de zending der letterkundige en wetenschappelyke kringen en hoe kunnen zy het best in België bydragen tot de verstandelyke en zedelyke ontwikkeling der natie?*'

Het antwoord geschreven in het fransch of in het vlaemsch, zal ten minsten 60 bladzyden in-8° druks, moeten beslaên en voor den 1 october toekomende aen M. Isidore Dechamps, sekretaris der maetschappy, moeten gezonden worden. Iedere memorie zal een opschrift moeten dragen, dat in een gesloten briefje, met den naem des schryvers zal herhaeld worden.

Alle mededinger, die zich vóor de uitspraek van den jury zal kenbaer gemaekt hebben, zal buiten den pryskamp gesloten worden.

Na het besluit van den jury zal het briefje der bekroonde memorie op staenden voet geopend worden. Al de andere briefjes zullen verbrand worden.

De ingezondene memoriën blyven de eigendom der maetschappy.

De bekroonde memorie zal op de kusten van den kring gedrukt worden. De schryver zal er 100 exemplaren van bekomen.

- Te Brussel by G. Adriaens, is verschenen: *Een woord over het verslag der vlaemsche kommissie,* naer het fransch van J.B. Langlois, 29 bladz. in-16°; prys: 50 centiemen.

Boekaenbeveling.

Eenige weken geleden, verscheen, te Turnhout, in de drukkery van den heer Splichal-Roosen, onder den tytel *De lelie van het Gehucht*, een nieuw werk van Dr J. Renier Snieders, schryver van *Amanda*, *de hut van Wartje Nulph*, *de Meesterknecht*, *Doctor Marcus*, en andere gemoedelyke verhalen. Het nieuw uitgegevene werk van Doctor Snieders, dat ons bekend maekt met het leven en de zeden der Meijerysche boeren en smokkelaers, neemt niet alleen eene weerdige plaets in naest

ARIË - TEEKENING VAN B. WITTKAMP.

de vroegere voortbrengselen van den v e r d i e n s t e l y k e n T u r n h o u t s c h en schryver, maer mag ook tevens gerangschikt worden tusschen de beste romans die de vlaemsche letterkunde heeft voortgebracht. Even als de vroegere verhalen van Doktor Snieders, onderscheidt zich nogmaels de *Lelie van het Gehucht*, door eenvoudigheid en gemoedelykheid; al de persoonen die er in voorkomen, zyn, als het ware, naer het leven geteekend; Mathias Lombaut en zyn zoon Huibert, David Urkhoven en zyne dochter Dwina, de oude Krampe en zyn zoon Arië, zyn allen, niet alleen gelukkige typen van lieden die men in het werkelyk leven ontmoet, maer zy zyn daerenboven met kennis van zaken gedaguerreotypeerd. Onder deze bevielen ons byzonder Dwina, de lelie van het gehucht, met haer zacht doch tevens vast karakter; Arië Krampe, de roekelooze smokkelaer en David Urkhoven, de hardnekkige en nooit te vreden kruis- en smousjasser, de driftigste kaerter die ooit bestond. De oude Urkhoven is byzonder goed getroffen en wy hooren hem geerne elken stond zeggen dat: ‘heden alles verkeerd loopt en het er in zynen tyd geheel anders toeging.’ Baes Urkhoven mag een recht gelukkige type worden genoemd, en wy zyn er zeker van, de moeijelykst te vreden te stellen lezer zal hierin met ons gereedelyk overeenstemmen.

Indien wy het nieuwe werk van den Turnhoutschen schryver, dat zich ook door zyne zedelyke strekking onderscheidt, namelyk het afkeuren des sluikhandels en het voorhouden der gewyde spreuk: ‘Geef God wat God en den keizer wat den keizer toekomt,’ hulde brengen, dan toch mogen wy eene *scène*, als ons niet bevallende, niet voorbygaen zonder een woord van afkeuring neêr te schryven. Wy weten zeer goed dat het mestrekken eene gewoonte is in de dorpen der Meijery en er geene kermis voorby gaet zonder dat er in de eene of andere herberg, en dit dikwyls voor de nietigste zaek, het zakmes wordt getrokken; maer wy gelooven ook dat het niet noodig was den lezer zoo lang te doen stilhouden, als de schryver der *Lelie van het Gehucht* het doet, by eene dier verfoeijelyke vechtpartyen, daer deze, hoe goed geschreven ook, - en dat is zy, - den kieschen en beschaefden lezer toch niets dan walg kan inboezemen. Onzes dunkens hadde het verhael er niet by verloren zoo het gevecht tusschen den zoon van den hoevenaer en Arië Krampe slechts het derde hadde ingenomen der plaets die het thans beslaet. Sommige tafereelen winnen er by door niet al te nauwkeurig te worden uit eengezet en tusschen deze rang-

schikken wy wel een gevecht met kluppels en messen tusschen dronken boeren.

Omdat wy een woord van afkeuring lieten hooren voor één enkel tafereel, daerom denke men niet dat wy het werk van Dr Snieders veroordeelen. Wel in tegendeel; wy hebben het met dezen schryver, dien wy onder de beste onzer romandichters rangschikken, zeer hoog op. Een woord van afkeuring voor éene *scène,* is geene veroordeeling van een geheel werk, te meer daer deze *scène* goed kan geschreven zyn, - zoo als het hier ook het geval is. Ons gevoel is, zoo als wy het reeds zegden, dat men in letterkundige voortbrengselen by sommige verfoeijelyke daden, by sommige ondeugden niet te lang mag stilhouden, zonder gevaer te loopen den fyngevoeligen lezer te kwetzen. Gelukkiglyk komt er in het gansche boek slechts één tafereel van dien aert voor en is het opgevuld met twintig andere die den lezer, - wy zyn er zeker van, - er met belang zul in ontmoeten en hem, na de lezing der *Lelie van het Gehucht*, met ons zal doen besluiten, dat Dr Snieders eene plaets tusschen onze meestgevierde romanschryvers verdient.

De bygaende plaet, van den gunstiggekenden antwerpschen kunstschilder B. Wittkamp, stelt den zwarten ruiter Arië voor, een der hoofdpersoonaedjes van het boek, dat wy onzen lezeren aenbevelen.

J.V.R.

Het museum van Antwerpen en zyne aenwinsten.

Het Museum van Antwerpen wordt onder de merkweerdigste van Europa gerekend; samengesteld uit hoogstgeprezene werken van vlaemsche meesters, mag het met recht beschouwd worden als de beste vertegenwoordiger der nationale kunst in Belgie.

Echter, in weêrwil haers rykdoms en harer befaemdheid, heerschtte er, gedurende lange jaren, eene zekere eentoonigheid in onze, anders zoo wel voorziene, kunstverzameling; onze lezers weten het, byna al de schilderyen welke haer versieren, komen uit vernietigde godsdienstige gestichten van Antwerpen voort; derhalve was er de historieschildering alleen op eene weerdige wyze vertegenwoordigd; de *werken der oude vlaemsche meesters*, het *genre*, het *landschap*, de *natuerschildering* waren er, om zoo te zeggen, vreemd.

De mildheid eens kundigen liefhebbers stelde, in 1840, onze stad in staet, een deel der aengewezene leemten aen te vullen.

Volgens testament gedagteekend van Carlsruhe, 27 april 1832, liet wylen ridder FLORENS VAN ERTBORN, oud burgemeester van Antwerpen, zyne verzameling van schilderyen aen zyne geboortestad. Dit was éene onwaerdeerbare begiftiging; 's ridders kabinet bevatte werken, en wel der schoonste, van GIOTTO, SIMON MEMMI, HUIBRECHT en JAN VAN EYCK, FRA GIOVANNI DA FIESOLE, PIETER CHRISTOPHSEN, DIRK STUERBOUT, JOOS VAN GENT, ANTONELLO DA MESSINA, GEERAERD VAN DER MEIRE, ROGIER VAN DER WEYDEN, den oude, HANS VAN MEMMELINGHE, JERONIMUS BOSCH, QUINTEN MASSYS, CORNELIS ENGELBRECHTSEN, JAN GOSSAERT van Maubeuge, BERND VAN ORLEY, ALBRECHT DÜRER, LUKAS CRANACH, JAN MOSTAERT, HENDRIK DE BLES, VIKTOR en HENDRIK VAN DUNWEGE, JOACHIM DE PATINIR, LUKAS VAN LEYDEN, JAN SCHOOREEL, HANS HOLBEIN, in één woord, van de grootste meesters die vóór het tydstip der *Hergeboorte* hebben geleefd.

Wy herhalen het, 's ridders begiftiging was onwaerdeerbaer, doch wy moeten het onmiddelyk ook zeggen, zy gold slechts, (en dit was reeds genoeg,) de oude school; de leemte bleef bestaen voor het *genre*, het *landschap* en verscheidene andere vakken, waerin onze voorvaderen hebben uitgemunt.

Hoezeer zulke, voor onze kunstschool beklagensweerdige, toestand ons trof, hebben wy meer dan eens, ja by elke gelegenheid die zich aenbood, getoond. Reeds ten jare 1855, wanneer de heer NIC. DE KEYSER tot Bestuerder der koninklyke Akademie van Antwerpen werd benoemd, schreven wy het volgende:

'In deze nieuwe betrekking is DE KEYSER geroepen, om uitstekende diensten aen de nederlandsche kunst te bewyzen. Het eerste leergesticht van België, wellicht van Europa, hoe wel tot nu ook bestierd, vraegt groote zorgen om zynen ouden luister te handhaven; er moet nog oneindig veel gedaen worden, om het op de hoogte van het tydstip te houden. *Het Museum, dat de weêrschyn van onzen vaderlandschen roem zou moeten zyn, en zoo weinig aen zynen titel beantwoordt*, *moet volledig gemaekt worden;* eene *verzameling van gravuren* van onze vroegere en hedendaegsche meesters, een *museum van oudheden,* eene *bibliotheek van kunstwerken* zyn zaken van eerste belang, waervan men de vorming geen oogenblik langer mag uitstellen, indien men aen Antwerpen de roemryke kroon wil bewaren, welke RUBENS en zyne vereeuwigde nazaten haer op het hoofd hebben geplaetst.'

En later, toen ons Museum, door een gelukkig toeval, met twee nieuwe tafereelen van TENIERS werd verrykt:[1] 'Gelyk wy in een vroeger artikel zegden, ons Museum, dat de weêrschyn van onzen nationalen roem zou moeten wezen, beantwoordt niet aen zynen titel. Tot nu toe bezitten wy er geene enkele schildery van BRAUWER, DOW, STEEN, HALS, FRANS MILLE, RUYSDAEL, MIERIS, BOTH, WOUWERMANS, BACKHUYZEN, TERBURG, RYCKAERT, POTTER, CUYP, HOBBEMA, in éen woord wy ontbeeren niet alleen al de genreschilders, maer het puik der landschap-en zeeschilders, en zelfs verscheidene onzer voornaemste historie- en portretschilders, zoo als BARTELMEES SPRANGER, ADAM VAN NOORT, FILIPS DE CHAMPAGNE, GONZALES COQUES, FRANS DENYS, enz.'

(1) Zie 1sten jaergang, bl. 106.

Zonder zelfs te durven veronderstellen dat deze woorden eenigen invloed op de beraedslagingen van het Bestuer onzer Koninklyke Akademie hebben gehad, stippen wy toch met genoegen aen, dat het Antwerpsch Museum, in de laetste jaren, verscheidene goede aenwinsten heeft gedaen. Wy meldden daer aenstonds de twee kleine TENIERSEN; by deze moeten wy de twee deuren van het altaerstuk van het vroegere smedenambacht voegen, door een ongekend meester; het heerlyke landschap van BERCHEM; het landschap, met figuren, door A. en J. BOTH, en de groote schildery den *Kalvarieberg* van WILLEM-JAKOB HERREYNS, den bekwamen en vaek miskenden hervormer onzer School. Daerenboven zagen wy het Museum van hedendaegsche kunstenaren met talryke verdienstvolle werken vermeerderen, als daer zyn: het *landschap* van VERBOECKHOVEN en het portret dezes kunstenaers door hem zelven; de *School*, genrestuk door FERDINAND DE BRAECKELEER, en het afbeeldsel dezes meesters door hem zelven; de *Heilige Familie* door NAVEZ, naest het portret door den schilder zelven; een *landschap* van CALAME, met het portret dezes laetsten, door ridder DE RUDIO; verder het *portret* van den Bouwmeester ROELANDT door den kundigen gentenaer L. DE WINNE; de *Liefdadigheid*, door SCHADOW; het *Meisje met de schelp*, door DE BAY, vader, en de *buste* dezes kunstenaers door hem zelven; eindelyk eene schepping van RAUCH, met het marmeren afbeeldsel dezes begaefden mans, door RIETSCHEL, eenen der voortreffelykste beeldhouwers van ons tydstip.

By deze aenzienlyke aenwinsten, komt zich thans de milde gift van Mevr. VAN DEN HECKE-BAUT DE RASMON voegen. Naer het voorbeeld van wylen Ridder FLORENS VAN ERTBORN, heeft deze edele vrouw aen het Museum van Antwerpen, haer van ouds befaemd kabinet van schilderyen gelaten, denkende, buiten twyfel, hierdoor een wezenlyken dienst aen de kunst te bewyzen.

En hierin heeft de begiftigster niet gedwaeld. Hoe zeer haer geschenk in eene ware behoefte voorziet, zal genoeg uit deze woorden blyken: het kabinet VAN DEN HECKE *bevat, om zoo te zeggen, enkel stukken van meesters*, *grootendeels genre- en landschapschilders, wier werken tot nu toe in het antwerpsch Museum onbekend waren*; ja, de naem der edele vrouwe verdient in gouden letteren naest dien van ridder FLORENS VAN ERTBORN in de jaerboeken van Antwerpen te pronken; de dankbaerheid onzer bevolking hoort beiden weldoeners in ruimer mate toe.

Een woord over de begiftigster. Mevrouw ALEIDIS-MARIA-COLLETTA-GHISLENA BAUT-DE RASMONT, dochter van ALPHONS-PIETER-ANTOON baron BAUT-DE RASMONT, zag op 9 meert 1787 het licht, en behoorde aen een geslacht dat, sedert jaren, ouder de voorname beschermers der kunst werd geteld; haer oudoom legde den grondsteen van het kabinet, waervan thans een deel het Museum van Antwerpen versiert, en reeds vermaerd was, wanneer, ten jare 1769, DESCAMPS zyn *Voyage pittoresque en Flandre etc.* in druk liet uitgaen; hare zuster ROSALIA-ROBERTINA-GHISLENA huwde wylen baron JOSEPH-KAREL-EMMANUEL VAN ERTBORN, lid van het bestuer der koninklyke Akademie van Antwerpen, schryver van het werkje: *Recherches historiques sur l'Académie d'Anvers* en der *Geschiedkundige aenteekeningen over de St-Lukasgilde*, en neef van wylen ridder FLORENS VAN ERTBORN, burgemeester van Antwerpen, den reeds gemelden weldoener van ons Museum.

In 1809 was mevrouw ALEIDIS BAUT in den echt getreden met den weled. heer KAREL-JAKOB VAN DEN HECKE; weduwe geworden, overleed de edele vrouw op haer kasteel te Wanneghem op 10 december 1859; weinigen tyd daerna, en ten gevolge van haer testament, trad de stad Antwerpen in bezit van een veertigtal schilderyen, die op de volgende wyze ten toon werden gesteld:

1. *Zeegezicht*, door LODEWYK en EUGEEN VERBOECKHOVEN.
2. *Zeegezicht*, door SIMON DE VLIEGHER.
3. *Een vrouwenportret*, door ARIË DE VOIS.
4. *Het huwelyksfeest*, genrestuk, door JAN VICTOOR.
5. *Christus tusschen de moordenaren,* door een leerling der school van RUBENS.
6. *De rooker*, door ADRIAEN VAN OSTADE.
7. *Landschap,* door JAN WYNANTS, met figuren door ADRIAEN VAN DE VELDE.
8. *Samson aen de Philistynen geleverd,* door JAN STEEN.
9. *De ouderling en de knaep*, twee figuren door GODFRIED SCHALKEN.
10. *Landschap met ossen en schapen,* door ADRIAEN VAN DE VELDE.
11. *De Zaligmaker dood op den schoot zyner heilige moeder,* door P.-P. RUBENS.
12. *Landschap met figuren en vee*, door DIRK VAN BERGEN.
13. *Eene jonge vrouw eenen bloemtuil houdende*, door GABRIEL METZU.
14. *Landschap*, door JAKOB RUYSDAEL.
15. *Afbeeldsel eens onderlings*, door PAUWEL REMBRANDT VAN RHYN.
16. *Landschap*, door LUCAS VAN UDEN, met figuren door PIETER VAN REGEMORTER, vader.
17. *Binnengezicht*, door VAN OSTADE of CORNELUS DUSART.
18. *Oponthoud van Ruiters*, door ALBRECHT CUYP.
19. *Portret van Napoleon* I, door VAN HUFFEL.
20. *Zeegezicht*, door LODEWYK VERBOECKHOVEN.
21. *De storm, landschap met kerk*, door HENDRIK VAN ASSCHE.
22. *Een mansportret*, door FRANS HALS.
23. *Zeegezicht*, door TENCY.
24. *Een bloemstuk,* door GODFRIED-FREDERIK ZIESEL.
25. *Een vrouwenportret,* door JAKOB JORDAENS.
26. *Een idem,* door GONZALES COQUES.
27. *Zeegezicht,* door SALOMON RUYSDAEL.
28. *De kreeftenverkooper*, tafereel met twee figuren, door WILLEM VAN MIERIS.
29. *Binnengezicht eener kerk,* door A. DE LORME of G. HOECKGEEST.
30. *Het Stadhuis van Amsterdam*, door GEERAERD BERCKHEYDEN.
31. *Een kindje als Diana gekleed, met honden en jachtgetuigen*, door BARTH. VAN DER ELST.
32. *Eene Italiaensche zeehaven,* door JAN-BAPTIST WEENINCKX.
33. *Een oponthoud van jagers,* door PHILIPS WOUWERMANS.
34. *De jonge Savoyard,* door REMBRANDT.

35. *De rampen des oorlogs*, door NIKOLAES VAN BERCHEM.
36. *Binnengezicht eener kerk*, door A. DE LORME of G. HOECKGEEST.
37. *Landschap*, door PIETER BOUT en A.F. BAUDEWYNS.
38. *Landschap met schapen en ander vee*, door BALTHAZAR-PAUWEL OMMEGANCK.
39. *Een manshoofd*, door REMBRANDT VAN RHYN.
40. *Landschap*, door JAN VAN KESSEL.

En deze tafereelen zyn geene stukken van geringe weerde; verscheidene onder hen staen als meesterwerken te boek; zoo roemt men vooral op de REMBRANDTS, den BERCHEM, den JAN STEEN, den SCHALKEN, den VAN BERGHEN, den CUYP, den MIERIS, den RUBENS, den WOUWERMANS, den OMMEGANCK, den ZIESEL, maer vooral op den VAN DE VELDE, den HOECKGEEST, den JORDAENS, den VAN OSTADE.

Door dergelyke giften bevoordeeld, mag Antwerpen thans op een Museum bogen, dat onderalle opzichten de weêrglans der nationale vlaemsche schilderschool zal worden; om het te volledigen, moeten er slechts van tyd tot tyd; eenige gelukkige aenkoopen worden gedaen, en de vaderlandsliefde van onzen Akademieraed is een waerborg dat zulks op tyd en plaets zal geschieden; beroemde vlaemsche kunstenaren als BARTELMEES SPRANGER, HANS SNELLINCKX, WENCESLAUS COEBERGER, ADAM VAN NOORT, JAN BREUGHEL (de fluweelen), DENYS CALVAERT, DAVID TENIERS (de oude), ADRIAEN BROUWER, JOOS CRAESBEECK, DAVID RYCKAERT, FRANS MILLE, FRANS DENYS, PHILIPS DE CAMPAGNE, en talryke andere; noord-nederlandsche meesters als TERBURG, DOW, POTTER, HOBBEMA, enz. zullen er buiten twyfel eensdaegs eene plaets, - eene weerdige plaets, - bekomen. Niet alleen de roem dezer schilders, maer ook het belang onzer school vergen het.

P. GÉNARD.

Over de natuer en de scheikundige zamenstelling der vlam.

De vlam biedt ons een der belangrykste en tevens een der merkweerdigste en leerzaemste natuerverschynselen aen. Zy is het immers die in de lange winteravonden het te snel verdwynend licht der zonne vervangt; zy is het die in onze haerdsteden de bitzigheid der koude verdryft: zy is het ook die als wy alleen zyn, onze aendacht, op de aengenaemste wyze, opwekt en de eentoonigheid der lange avondstonden ongemerkt doet blyven. Voor de beminnaers des schoonen en des verhevenen; voor hen die zich in het aenschouwen der natuer- en scheppingswonderen vermaken, voor hen, in een woord, die zelfs in de kleinste dingen de grootheid des Almogenden aenbidden, kan de vlam niet nalaten een voorwerp van aendacht en van overdenken te zyn. Ware zy inderdaed niet eene zoo gemeene en zoo dagelyksche zaek, ware het maer eenigen natuerkundigen toegestaen dezelve te bezitten of in buitengewoone omstandigheden voort te brengen, met welken yver, met welken drift, zou eenieder niet trachten dit heerlyke en nuttige uitvindsel na te boetsen, of ten minsten, te kunnen bewonderen? Geen wonder dus dat het kleine kind met vreugdekreten het licht der vlamme toejuiche; geen wonder dat sommige volkeren, wier geestdriftige inbeelding al wat schoon, nuttig, verheven of geheimzinnig was, als godheid aenschouwde, de vlam aenbeden hebben. De heerlykheid des voorwerps, de onwetendheid waerin men wegens zyne natuer gedompeld was, en de onschatbare voordeelen welke het verschafte, maken dit, tot een zeker punt, verstaenbaer.

Wy mogen dus hier dit natuerverschynsel met meer aendacht beschouwen, dan men het gewoonlyk doet, maer indien sommige vlammen met recht het vermaek

en zelfs de verwondering verwekken, diegene, by voorbeeld, welke wy met onze verbeterde verlichtingsstelsels bekomen, of met welke de vuerwerkers de avonden van openbare vreugde verheerlyken, zyn andere vlammen integendeel leelyk, onaengenaem, akelig zelfs, en, om zoo te zeggen, gemaekt om treurige gedachten in te boezemen(1). Waervan komt dit verschil? Een kort onderzoek der natuer en der eigenschappen der vlam zal ons het gemakkelyk doen vatten.

Een ieder weet dat de natuer ons de lichamen in dry verschillende staten aenbiedt: namentlyk de vaste (metalen by voorbeeld), de vochtige (water en gesmoltene lichamen), en de gazvormige (rook, lucht, enz.). Deze dry staten hangen van de manier af, op dewelke de deeltjes, waeruit de lichamen bestaen, in verbinding zyn. Zyn deze kleine deeltjes, of molekulen, gelyk men ze ook noemt, sterk aen een gekleef, dan vormen zy de vaste lichamen; zyn zy het minder, gelyk in de vochtige, en is de afstand die ze van elkander scheidt grooter, dan kunnen zy zich nevens elkander gemakkelyk bewegen. Is eindelyk de afstand en de onafhankelykheid zoo groot, dat zy zich gemakkelyk van elkander trachten te scheiden, dan vormen zy de dampvormige lichamen, of gazen. Men verstaet dat uit eene zoo groote verscheidenheid van zamenstelling ook een groot verschil in de natuerkundige of physikale eigenschappen moet spruiten, en van nu af mogen wy op het grondgebied dier eigenschappen eene bemerking doen, die ons van groot nut zal zyn in het onder-

(1) Dit bewyzen genoeg de vlammen der flambeeuwen, welke men in de lykdiensten brandt.

werp dat wy behandelen. Indien men de warmbestandige elementen den invloede der hitte onderwerpt, dan bemerkt men dat het juist die gene zyn, die hunne deeltjens het dichtste te zamen gedrongen bezitten, de vastte namentlyk en de zwaerste, die het eerste beginnen te gloeijen. Deze bemerking, om juist en algemeen te zyn, moet ons toelaten te voorzien hoe de meetste elementen zich gedragen als men ze hevig warmen wil. Trachten wy ze den metalen, by voorbeeld, toe te passen. De zwaerste en de onsmeltbaerste dezer lichamen, als platina, goud, yzer, zilver, koper, enz. beginnen reeds by eene middelmatige hitte te gloeijen, en dit in de orde waerin wy ze aengehaeld hebben. Andere, ook tamelyk zwaer, als lood, kwikzilver, enz. schynen, wel is waer, uitzondering te maken, maer inderdaed bevestigen zy ons bemerking. Het lood, wiens groot gewicht algemeen bekend is, begint te smelten lang vóor het oogenblik van den gloeitoestand des yzers, en, eens dat het gesmolten is, moet men het aenzien als een vocht, dat is, als een lichaem wiens deeltjens sterk van elkander verwyderd zyn, en dat, volgens onze bemerking, zeer moeijelyk gloeijen moet. (Men weet inderdaed dat men in eenen gloeijenden yzeren lepel gesmolten lood kan houden, zonder dat hetzelve den minsten gloeischyn toone.) Wat het kwikzilver betreft, men kan ten dien opzichte hetzelfde zeggen als van het gesmoltene lood, vermits het reeds by den gewoonen warmtegraed onzer landstreek vloeibaer is, en, als men het warmt, wordt al de hitte gebezigd, niet om het te doen gloeijen, maer om het te doen koken en in dampen te doen over gaen. Onze bemerking is dus juist, vermits zy ons leert dat de onsmeltbaerste metalen, platina by voorbeeld, zeer snel beginnen te gloeijen, terwyl de andere, het lood by voorbeeld, eene veel geweldigere hitte daertoe vereischen. Zy schynt zich ook den gazvormigen elementen toetepassen, vermits diegene wier deeltjes zeer weinig te zamen gedrongen zyn, zelfs by eene zeer groote warmte, den gloeitoestand niet bereiken. Leidt men, inderdaed, een gaz door eene vuerroode yzeren of porceleinen buis, dan blyft het niet te min donker en onzienlyk: de felle hitte die de gazen noodig hebben om lichtgevend te worden kan hun door dezen middel niet verschaft worden. Men bereikt dit doel alleen wanneer men de gazen in eene scheikundige verbinding doet treden, en de groote warmte die men alzoo voortbrengt, daertoe benuttigt. Dit is juist hetgeen in de vlam gebeurt. De hitte ontbindt de stof die het hout, het vet, enz. uitmaekt en verandert ze in water: koolstofachtige gazen (*hydrocarbures gazeux*.) Deze ontmoeten de zuerstof (*oxygène*) der lucht op een oogenblik dat hun warmtegraed niet hoog genoeg is om te doen gloeijen, maer wel om de verbinding der kool- en waterstof met de zuerstof toe te laten. Deze verbinding geschiedt met eene zoo groote verhitting, dat de gazen den gloeitoestand nemen en de vlam vormen, gelyk wy verder zien zullen. Eens dat dit alles plaets heeft gehad, verstaet men gemakkelyk dat de omstandigheden de zelfde blyvende, het vlammen ook moet voortduren. *De vlam is dus de gloeitoestand der gazvormige lichamen:* om het te bewyzen heeft men alleenlyk eenen hevigen tocht van koude lucht op dezelve te sturen om ze te verkoelen, dat is, om ze uit te doen en in rook of gaz te zien veranderen. Warmt men op nieuw dezen rook door eene andere vlam, zelfs aen eenigen afstand der wiek, dan ziet men hem met eene kleine ontploffing weder vuer vatten om zynen vorigen staet te hernemen. Men kan dit ook op eene andere wys klaerblykend maken: men ontsteekt eene lamp of eene kaers, met eene dikke wiek voorzien, en eenige millemeters boven deze, plaetst men in de vlam een glazen buisje, uit wiens bovenste opening men welhaest den gaz ziet komen die de vlam vormen moet, en dien men zoo insgelyks kan ontsteken.

Nu dat wy weten wat eene vlam is, moeten wy haren oorsprong en hare zamenstelling nagaen; maer dit kunnen wy niet doen voor de verscheidene vlammen die de zoo talryke en zoo verschillende brandstoffen ons opleveren; wy moeten

derhalve ons genoegen een of twee gevallen te onderzoeken, en niets zal gemakkelyker zyn dan ditgene te verstaen wat in het algemeen zal gebeuren. Wat de vorming der vlam betreft, wy moeten, om ze na te zien, een geval nemen waerin men reeds geene vlam behoeft te gebruiken om eene andere voorttebrengen: het onsteken van een stuk hout, by voorbeeld, met een gloeijende yzer. Het hout bestaet grootendeels uit kool- en uit waterstof: deze twee elementen verlaten het kleine deel zuer- en stikstof waeraen zy in het hout verbonden waren, en vereenigen zich om waterstoffen te beelden, die zich als rook of damp toonen. Deze gazen hebben dan reeds eenen hoogen warmtegraed, en ontmoeten de zuerstof der lucht in de beste omstandigheden om zich met haer te verbinden, ook worden kool- en waterstof in vryheid gezet, om aenstonds water, koolzuerstof *(oxyde de carbone)* en koolzuer *(acide carbonique)* te geven, terwyl de nog niet gebrandde gazen gloeijen en de vlam vormen. Men kan zich zonder moeite overtuigen dat het gloeijend yzer alleen het hout niet kan doen branden, en dat de zuerstof, die zich in de lucht bevindt, noodzakelyk is tot het vormen der vlam, vermits het hout meestendeels vuer vat slechts op het oogenblik dat men het yzer uit het gat

trekt dat het geboord heeft, dat is, als de zuerstof met de gevormde gazen in betrekking komt. Dit blykt ook uit de volgende bemerking. Een ieder beeft soms eene flambeeuw uitgedaen en gezien dat men oogenblikkelyk daerna door een middelmatig blazen, de vlam op nieuw ten voorschyn kan doen komen; en nogthans zou de koude lucht, die men op de wiek dryft, dezelve weleer moeten verkoelen. Maer deze koude lucht, die men tamelyk snel op de rookende wiek jaegt, geeft in weinig tyds zuerstof genoeg, om de gazen hevig te ontbinden, ze te verwarmen en te doen gloeijen.

Wy zyn zoodanig gewoon de vlam met bare schitterende en helle kleur te zien dat wy zullen verwonderd zyn te vernemen dat eene *ware* vlam byna donker en zonder kleur is; ook moeten wy haer licht en hare kleur aen de tegenwoordigheid van vreemde voorwerpen toewyten en ware het zoo niet, dan zouden wy niet kunnen verstaen dat sommige vlammen byna van alle kleur en licht beroofd zyn en dat andere de verschillendste tinten aennemen. Men zal dus eene vlam bekomen die wezentlyk donker en kleurloos is, indien men alle maetregelen neemt om alleenlyk gloeijende dampen, zonder vreemde lichamen, te hebben. Dit is het geval als men waterstof in eenen platinbek doet branden[(1)]. Men neemt ten dien einde eene flessche die waterstof voortbrengt *(fig. 1)*, of eenen met dit gaz gevulden gazometer, en men stelt ze in verbinding met een fyn buisje van platina; aen dezes opening ontsteekt men de waterstof. Men bekomt alszoo eene vlam die alleenlyk uit een gloeijende gaz bestaet, en byna onzienlyk is: hare hitte is nogthans zeer groot, vermits een fyne yzerdraed, dien men in dezelve plaetst aenstonds witrood wordt, en slechts dan wordt de vlam lichtgevend en krygt zy eene geele kleur[(2)]. Iets diergelyks gebeurt in de vlammen die wy alle dagen onder de oogen hebben. Ziet men met aendacht naer de zamenstelling eener niet te groote, niet te schitterende, en terzelfder tyd niet rookende vlam, die eener bougie by voorbeeld, dan bemerkt men welhaest dat

(1) Om waterstof te bereiden, neemt men eene met eenen

wyden hals voorziene flessche *(fig. 1);* men vult zet er tweederden met water, en men werpt er eene handvol stukken zink in. Wen giet in de flessche het twintigste van haren inhoud zwavelzuer (*acide sulfurique* of vitriool) en men sluit de opening met eenen doorboorden kork in welken men een glazen buisje geplaetst heeft. Men wacht eenige oogenblikken tot dat de zich ontwikkelende waterstof de lucht uit de flessche gejaegd hebbe, dan kan men den gaz aen het bovenste deel der buize ontsteken of door andere buisjes van glas of van *kaoetschoek* leiden waer men het hebben wil. Het is goed, om van tyd tot tyd zwavelzuer by te kunnen gieten, eenen langhalsigen trachter door den kork tot in het water te doen komen. Het beste zink dat men daertoe kan gebruiken is het oud zink, of wel het gekorreld metael dat men bekomt met gesmolten zink in koud water te doen vallen.

(2) Men behoed eenen bek van platina te bezigen, vermits glas, yzer, koper, enz., porcelein zelfs, altyd kleine deeltjes van hunne eigene stof in de vlam laten vliegen, en dezelve verwen.

zy uit vier deelen bestaet *(fig. 2.).* Het binnenste is een donkerachtige, kegel of konus *a,* die uit de wiek schynt voort te spruiten, en die door het overige der vlam langs alle kanten omringd is. Juist nevens en boven dit deel, bevindt zich het tweede *b*, dat door zyne grootte en zynen glans, het zienlykste deel der vlam uitmaekt, en haer hare verlichtende eigenschappen geeft. Het derde deel *c* is rond, van blauwachtige kleur, en vormt de basis der vlam. Het vierde eindelyk is tevens het belangrykste en het minst zigtbare, het bestaet uit eene zeer weinig lichtgevende geelkleurige lage, die de vlam op zyde omringt en haren punt vormt: het is in dit deel dat de warmte het hevigste is; dit kan men bemerken als men in de vlam eenen zeer fynen platindraed houdt, hetzy volgens A*a* of volgens *dd*

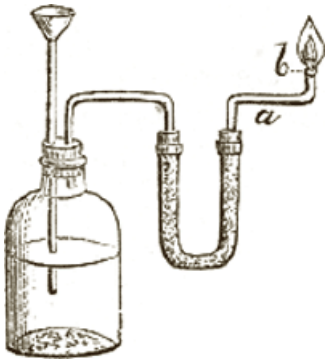

en op die manier kan men ook, volgens zyn gloeijen, van de verdeeling der warmte oordeelen. In het deel *d* der vlam is de draed altyd witrood, in *b,* waer de heette minder is, wordt hy rood of donkerrood, volgens de plaets, en in *a* blyft het gansch donker. Wy besluiten daeruit dat de dry lagen *a, b* en *d* zeer verschillende warmtegraden hebben. De binnenste en donkerste *a,* is zamengesteld uit de gazen welke het vet voortbrengt als het zich ontbindt; wy hebben hier boven gezien hoe men deze gazen kan ten voorschyn doen komen; zy zyn tamelyk koud, vermits de wiek maer zeer weinig verbrandt wordt, en dat een platindraed, in dit deel der vlam, zelfs niet kan gloeijen. Men heeft dikwyls gezegd dat dit donkere deel bestond uit gazen die, door het overige der vlam omringd met de zuerstof der lucht niet in betrekking waren, en dus niet branden konden! maer dit gedacht kunnen wy niet aennemen, vermits wy weten dat de deeltjens der gazen zoodanig onafhankelyk van elkander zyn, dat zy zich gemakkelyk door een ander gaz laten doordringen. Daerenboven vindt men by de ontleding der gazen die zich in *a* bevinden[1], een gedeelte zuerstof, dat gewis niet groot genoeg is om deze gazen volkomen te doen branden, maer dat toch in aendacht moet genomen worden, en als men een gemeng van twee deelen waterstof met een deel zuerstof (deelen die juist noodig zyn tot een volkomen verbran-

(1) Om deze gazen te vangen voor de ontleding, gebruikt men eene kaers die in het midden harer wiek een fyn metalen buisje heeft, door hetwelk men de gazen kan zuigen.

den,) ontsteekt, bemerkt men nog het donkere deel in het midden der vlam, alhoewel het, in deze omstandigheden, tamelyk klein is. Dit verstaet zich zeer wel want de vlam die men alzoo voortbrengt is de hitte aller vlammen, en indien het donkere deel uit koude gazen bestaet, zoo als wy het denken, moet dit koude gedeelte in eene zeer warme vlam ook zeer gering worden. - Laet ons nu het klare deel onderzoeken. Wy hebben reeds gezegd dat in dit punt der vlam de warmte reeds veel grooter is dan in het vorige; deze warmte is nog niet groot genoeg om een gaz te doen gloeijen, dat is om eene vlam te vormen, maer de vaste lichamen kunnen reeds daer rood worden, zoo als de platindraed het ons daer even heeft doen zien. Hoe dunner dat deze draed zal zyn, hoe warmer zal hy worden, en als men hem door een zeer fyn stof vervangt, zal dit ongetwyfeld zeer heet en zelfs witgloeijend worden. Dit heeft ook plaets in de gewoonelyke vlam. De gazen die zich in *a* bevinden, verwarmen zich meer en meer, namate zy zich van de wiek verwyderen om in *b* over te gaen; de warmte wordt in dit punt groot genoeg om ze te ontbinden en in kool- en waterstof te veranderen. De waterstof gaet voort tot in de buitenste lage; de koolstof, onder de gedaente van een zeer fyn poeder, begint te gloeijen en geeft aen het deel *b* schitterend licht.

Men kan zich gemakkelyk verzekeren dat deze lage wezentlyk koolstof inhoudt; men heeft het maer te verkoelen vooraleer het verbrandt zy; daerom plaetst men eene koude of yzeren plaet in het gedeelte *b*, en men zal het aenstonds met koolstof of lampzwart bedekt zien. Men bemerkt dit nog beter als men eene, uit hare natuer byna onzienlyke vlam, die der waterstof, by voorbeeld, door eene waterkoolstof lichtgevend doet worden. Ten dien einde neemt men eene flessche die waterstof voortbrengt en men zet ze in verbinding met eene Uvormige glazen buis *(fig. 3)* waerin men een weinig wol met *naphta* doorweekt geplaetst heeft. Naphta is eene koolwaterstof die zich door den

gazstroom tot in de vlam laet medeslepen, en haer koolstof verschaft. Onlangs zelfs heeft men een diergelyk stelsel uitgevonden om de lichtgevende eigenschappen des gazes te vermeerderen. Indien wy in de *fig. 3* de wol en de naphta door koolstof in natuer vervangen, door lampzwart, by voorbeeld, zullen deze kleine stukjes kool in de vlam beginnen te gloeijen en ze lichtgevend maken, maer vermits deze deeltjes veel grooter zyn dan by hunne vorming in de vlam der bougie, zullen zy van elkander gescheiden en als vurige punten voorkomen. Deze laetste proefneming vereischt eenen tamelyk snellen tocht van waterstof. Om den gewenschten uitslag te bekomen, dat is, om eene vlam te hebben die eerst onzichtbaer zy, moet het buisje *a (fig. 3)* van metael, van lood, by voorbeeld, en de bek *b* van platina zyn.

(*Word voortgezet.*)

TH. S.

By den dood van myn nichtje Charlotte.

Charlotte, duerb're kleene,
Hoe hebben we u bemind!...
Gy waert ons zoete hope,
Ons aller liefste kind.
't Was vreugd by uw geboorte
En heil in ieders hert!...
Nauw is die dag verzwonden,
Daer toont zich reeds de smert.

Als 't ned'rig madeliefken,
Zoet kind, zoo groeidet gy;
Gy waert de hoop uws vaders
En moeders schat erby.
Elk vroeg voor u den Heere,
Een toekomst rampenveil,
Des hemels mildste gaven,
Een leven vol van heil!

Dit dorsten wy te droomen,
Voor u, ô engelkyn;
Wy waenden 't zou zoo wezen,
En zegden 't moet zoo zyn.
- Doch God is dra gekomen,
In 't duister van den nacht,
En ras werd onze vreugde,
Een bitt're wanhoopklacht.

Ons kindje boog zyn hoofdje,
Als by ontstuimig weêr
Het bloempje buigt zyn kelkje,
- En 't lag geknakt ter neêr...
Het stak niet meer zyn armpjes
Tot zynen vader uit;
En wat ook moeder weende,
't Was dood, - haer lieve spruit!

Nu schiet ons niets meer over
Van 't kleine lieve wicht,
Dan 's kindjes heilig assche,
Die ginds op 't kerkhof ligt...
- Hoe kort was onze vreugde!...
Hoe eindeloos 't verdriet!...
- Doch 't engelkyn zal bidden,
Voor hen wier rouw het ziet!...

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Kunst- en letternieuws.

Onze lezers zullen met genoegen vernemen dat de heeren Romberg, van Soust, Guffens en Swerts door Z.M. den koning van Pruisen, tot ridders der orde des rooden Adelaers zyn benoemd.

- Door een koninklyk besluit wordt er aen den Fabriekraed der kerk van O.L. Vrouwe van Bystand te St-Nicolaes, eene subsidie verleend van 1500 fr., om haer te helpen in het dekken der kosten voor de uitvoering der muerschildering.

- M. Slingenyer is gelast verscheidene panneelen te schilderen voor het hertoglyke paleis te Brussel; M. Van Arendonck, van Antwerpen, legt de laetste hand aen een O.L. Vrouwenbeeld in marmer voor het Collegie den H. Ignatius toegewyd.

- Dit jaer was het in de Koninklyke Akademie van Beeldende Kunsten, te Gent, de beurt der klas van beeldhouwkunde om te dingen naer den grooten prys van 3000 francs; wy vernemen dat M. de Maere dezen prys heeft behaeld. Gelyk men weet, moeten de leerlingen die dezen prys winnen, hunne studiën aen vreemde akademiën gaen voortzetten.

- Onze korrespondent uit Gent zendt ons het volgende ateliernieuws.

'By onzen bekwamen landschapschilder Ed. De Vigne, mochten wy eene nieuwe schildery voor de brusselsche expositie bestemd, zien: *De tempel der Vestale en der Sybille de Tivoli.* Binnen kort zullen wy het genoegen hebben eene teekening naer eene zyner schilderyen mede te deelen. - F. Ghesquière, legt de laetste hand aen twee genrestukken: *De recommandatiebrief* en *een Bezoek by de voedster,* ook voor de tentoonstelling van dit jaer. - Onze bekwame lichtteekenaer K. D'Hoy heeft verschillende gezichten der thans in afbraek zynde Preedikheerenkerk getrokken; in deze kerk berustten vroeger de gebeenten van Gaspar de Craeyer. Binnen weinigen tyd hopen wy een dier zichten te kunnen geven. - Ook zyn wy in staet gesteld om eene teekening te geven van den *Zondag morgend* van Felix de Vigne, schildery die op de laetste tentoonstelling zoo veel byval verworven heeft.'

- M. Bernard Weiser heeft eene nieuwe schildery aengelegd, *den Oogst* verbeeldende; alles doet voorzien dat dit stuk de vroegere werken dezes kunstenaers zal overtreffen en het dichterlyk gevoel 't welk hy sedert eenigen tyd aen zyne voortbrengselen weet te geven, hier niet te kort blyven zal.

- M. Lambert van Ryswyck, een onzer goede nyverheidskunstenaren, heeft eene massief zilveren bel uitgevoerd; zy is in ogivalen styl en versierd met vier bas-reliefs, den zegel van O.-L.-Vrouwe kerk van Antwerpen en de patroonen der gevers, voorstellende. De steel der bel is omringd van een lint met eene spreuk uit het H. Schrift; boven dezelve prykt het beeld des Zaligmakers.

- M.J. de Cuyper, beeldhouwer te Antwerpen, heeft verschillende belangryke werken voor Holland onder handen, en voltoeit een beeldje voor eene fontein bestemd.

- De zoo belangryke trapzael ten huize van baron Eug. van Delft, te Antwerpen, onder leiding van M.P. de Wit uitgevoerd, zal verrykt zyn met panneelen, landschappen bevattende, uitgevoerd door baron van Delft, die, buiten twyfel, onder het getal onzer verdienstelyke landschapschilders wordt gerekend.

- M.J. de Braeckeleer voltoeit zyn standbeeld, *Grétry* voorstellende, bestemd voor de koninklyke Harmonie-maetschappy van Antwerpen.

- Het Antwerpsch *Kruidkundig Genootschap,* heeft het programma zyner zondagsche oefeningen, die gedurende de zomermaenden in de Bloemkweekery van M.J.I. De Beucker, kosteloos zullen gegeven worden, laten verschynen. De lessen geschieden in de Nerderduitsche tael, doch het staet den onderwyzeren

alsook den briefwisselenden leden vry verhandelingen of lessen in andere talen te geven.

De onderwyzingen zyn tusschen de Professors als volgt verdeeld:

De heer J.I. De Beucker, Bestierder van 't Genootschap, zal handelen over de grondbeginselen der Kruidkunde, Tuinbouw, Landbouw, Behandelingen, Aerd der gronden, vermenigvuldiging der Bloemteelkundige planten, enz.

De heer H. Van Heurck, Ondervoorzitter van 't Genootschap, zal handelen over de verhevene Kruidkunde, Ontleding en Levenskennis der Planten, Natuerlyke Plantenschikking, toepassing der Plantenkunde aen andere wetenschappen, enz.

Jonkheer Charles Cogels, Scheikundige, leeraer van 't Genootschap, zal handelen over de Scheikunde, zooveer als deze op den Landbouw, Tuinbouw en Bloemteelkunde toepasselyk is.

De heer Van den Hoeck, bestuerlid van t' Genootschap, zal, volgens de Natuerkunde, handelen over de lucht en het licht, als machtige invloedhebbende werkkrachten op het Plantenleven, enz.

De heer Ph. de Moor, te Elsene by Brussel, briefwisselend Lid van 't Genootschap, Professor in de Boomteelkunde en het snoeijen der fyne vruchtboomen, aen de heeren gemeente-onderwyzers van 't canton Vilvorden, zal handelen over het Planten en Snoeijen der Persik-, Appel- en Peerboomen.

De heer Joseph van Ishoven, tuinier op 't kasteel van den heer baron de Caters, zal insgelyks over den Boomsnooi handelen.

De heer J.E. Spanoghe, briefwisselend Lid van 't Genootschap, Landmeter en Teekenmeester aen het koninklyk Athenaeum van Antwerpen, zal handelen over de voedingstof der planten en vruchten, alsmede over de kunstmatige snoeijing der fruitboomen.

- *XLV Liederen van Zuster Hadewijch*, uit de XIIIe eeuw, voor de eerste mael uitgegeven door A. Angz. Angillis. - PROSPECTUS. - 'Al de geleerden zyn het eens om deze gedichten als een der kostelyke overblyfsels onzer voorouderlyke letterkunde te beschouwen; en Dr Jonckbloet uitte den wensch in zyne voortreffelyke *Geschiedenis der Middeneeuwsche Dichtkunst*, dat die verzameling zou uitgegeven worden.

De XLV Liederen zullen een boekdeel uitmaken van omtrent 200 bladzyden in-8°. Het boek zal versierd zyn met twee fac-similes naer de oude handschriften en aen de HH. inteekenaren afgeleverd worden ten pryze van 3 franken voor België en 1 gulden 75 c. voor Holland.

Zoohaest het getal inteekenaren toereikend is om de drukkosten te dekken, zal het werk worden ter pers gelegd om spoedig daerna in het licht te verschynen.'

Men teekent in by Willem Rogghé, uitgever, Kalanderberg, 8, te Gent; by H.-J. Van Kesteren, boekhandelaer, te Amsterdam; en voorts in al de voorname boekwinkels van België en van Holland.

- Eerstdaegs uit te geven door de Tooneel- en Letterkundige Maetschappy *de Rhetoryka*, te Rousselaere:

De Graven Egmont en Hoorne, drama in vier bedryven, door P. GEIREGAT, bekroond met den eersten prys.

Karel de Goede graef van Vlaenderen, treurspel in vyf bedryven, door J. HEYMANS, bekroond met den tweeden prys.

Frans Hals en van Dyck, blyspel met zang in twee bedryven, door P. GEIREGAT, bekroond met den eersten prys.

Deze drie gewrochten, echt vaderlandsch van aerd, tael en zeden, zyn in den letterkundigen Pryskamp, door gemelde Maetschappy uitgeschreven, met de eerste lauweren bekroond geweest. Hun samenstel is dus, dat zy op alle vlaemsche schouwburgen, zonder onderscheid, ten tooneele kunnen gebracht worden. Niets is er in verzuimd geworden om het volk liefde voor het vaderland in te boezemen,

het edel en gulle karakter onzer voorvaderen te doen kennen en waerderen, en hun tevens al het aengename er van te verschaffen.

VOORWAERDEN. - Deze drie tooneelspelen, in eenen bundel gedrukt, zullen te samen een boekdeel van ongeveêr 150 blz. groot in-12°, uitmaken, en aen de inschryvers aen den prys van 1 fr. afgeleverd worden.

De inschryvers worden verzocht het bedrag hunner inschryving, met een postmandaet of in postzegels, vrachtvry te laten geworden, ten langste tegen den 15 juny eerstkomende, aen den heer H. de Grendele, geheimschryver der Maetschappy van Rhetoryka te Rousselaere. - Het getal afdruksels zal dit der inschryvers niet overtreffen.

Karel August Vervier.

Onder hen die het meest tot de heropbeuring der vlaemsche letterkunde en van den vlaemschen volksgeest bygedragen hebben, mogen wy zeker den Heer Vervier noemen, waerschynlyk den oudsten en zeker niet den onverdienstelyksten van de tegenwoordige Zuid-Nederlandsche dichters. Ook twyfelen

KAREL AUGUST VERVIER.

wy niet, of eene korte levensschets van den man, die altyd een der moedigste stryders voor de heiligste volkszaek is geweest, zal by den vlaemschen lezer welkom zyn.

Karel August Vervier werd op 12 oogst 1789, te Gent geboren. Na zyne humaniora in de zoogenaemde *centraleschool* voltrokken te hebben, werd hy naer Parys gezonden, om daer onder de leiding van eenen vriend zyns vaders, priester Guyot, de leergangen der fakulteit der wetenschappen te volgen.

In Gent terug gekomen, en door zyne ouders tot de financiële loopbaen bestemd, ontmoeten wy hem van 1809 tot 1814 als bankier. Een nieuw financieelstelsel moest in het pas aen Frankryk weder ontrukte Zuid-Nederland ingevoerd worden; door de vryheeren *Von Crumpipen* en *Van Ertborn*, werd Vervier in de eerste dagen van february 1814 naer Brussel geroepen, om aldaer onder hunne leiding en met hen aen de inrigting van het nieuwe stelsel werkzaem te zyn. Ter belooning van zyne medewerking, werd hy, door graef de Beaufort, destyds gouverneur der Nederlandsche provinciën, in maert 1814 tot *ontvanger particulier* van een der vier distrikten van Oost-Vlaenderen (dat van Eecloo) benoemd. Dezen post bekleedde hy tot in 1833, tydstip, waerop de plaets afgeschaft werd.

Van jongs af had Vervier eene byzondere neiging tot de beoefening der Letterkunde gevoeld, ook had hy het geluk zyne poogingen met den besten uitslag bekroond te zien. Zyne financiële betrekkingen deden hem zyne geliefkoosde letterkundige bezigheden niet vergeten. Reeds in 1818, leverde hy in de *Annales Belgiques*, Nederduitsche en Fransche bydragen in dicht en proza, onder anderen

vinden wy er in eene proeve van *letterlyke* vertaling *in verzen* eener brok uit Ovidius, proeve die zeer wel gelukt is; in 1820 werd hy door Willems in dezes verhandeling over de Taal- en Letterkunde reeds als een verdienstvolle dichter aengehaeld.

Vele Letterkundige Maetschappyen, en onderanderen, de Letterkundige Maetschappy van Leyden en de Zeeuwsche Maetschappy van kunsten en wetenschappen enz., boden hem opvolgentlyk hun lidmaetschap aen.

In mei 1820, werd Vervier lid benoemd der commissie voor de inrigting en regeling der groote tentoonstelling der nationale nyverheid, die te Gent zou plaets hebben.

Ook in dit jaer kwam er by Houdin te Gent, een bundel gedichten van Vervier, van de pers; deze gedichten waren vergezeld van eene zeer goede vertaling in fransche verzen door den bekenden Raoul, Hoogleeraer der Gentsche hoogeschool. Dit werkjen dat zeer zeldzaem is (het werd slechts op 80 exemplaren getrokken en is nooit in den handel geweest), mag zoo niet als het eerste, dan toch als een der eerste vlaemsche dichtvoortbrengselen

in het vrygewordene Zuid-Nederland gerekend worden.

Niet alleen was Vervier een uitstekende financieman en letterkundige, ook als staetsman bewees hy vele diensten: tot bewys strekke dat hy van 1820 tot nu 1860, lid was der provinciale Staten van Oost-Vlaenderen; hy vertegenwoordigde er eerst het arrondissement Eecloo en later dat van Gent; op 30 oogst 1831, werd hy door de liberale party als lid van den pas geboren belgischen Senaet gekozen.....(1)

Van 1820 tot 1830 was hy onder-voorzitter van het Gentsche departement der voortreffelyke Maetschappy: *Tot nut van 't algemeen*; de omwenteling van 1830 brak los: alles wat *Hollandsch* was ging te niet, anders hadden wy nog het geluk vertakkingen te bezitten van die zoo uiterst nuttige vereeniging en welligt zou Vervier nog zyn eervol ambt by de Gentsche afdeeling bekleeden.

Zyne letter- en kunstkennissen werden ook van den beginne af door het stedelyk bestuer hoog geschat: ook vinden wy hem van 1827 tot 1856 bestuerlid der koninklyke Teeken-Akademie, (waervan hy thands nog eerebestuerlid is,) Curator van het Athenaeum; lid der commissie van Stads-kostelooze scholen, voorzitter der commissie belast met de bewaring van oude gedenkstukken; ook was hy bestuerder der letterkundige klas by de Maetschappy van Schoone Kunsten en Letteren.

In 1840 verscheen van hem een dichtbundel: *Letteroefeningen*; hier wilden wy een woordjen over Verviers dichterlyke hoedanigheden en inzonderheid, over dit werkjen, zeggen.

In de voorrede treffen wy de volgende alleszins merkwaerdige zinsneden aen. ‘Gelukkig dat de omwenteling die lang de verdrukking der vaderlandsche tael ten gevolge had, het zaed niet heeft kunnen verstikken 't welke de kennis der Hollandsche Schryvers met onbekrompene hand op den vlaemschen bodem had rondgestrooid! Thans ontwikkelt zich dit zaed tot een boom, die reeds de heerlykste vruchten aen Belgie, ja laet ik zeggen aen gansch Nederland heeft geboden.....

Want Nederland, het letterkundige Nederland, kan niet verdelgd worden!

Neen zeker niet vlaemsch Belgie is nog niet bereid om de tael der vaderen, als een uitgediend wapen, aen vreemde aenmatigingen prys te geven.’

Het grootste getal der stukken in dezen bundel vervat, zyn natuerbeschouwingen of zedelyke stukken, enkele ook zyn aen het vaderland en de kunst gewyd. Ze zyn alle vloeyend en in eene zeer zuivere tael geschreven; als de beste der eerste stukken noemen wy: *de Roos*, *de Roos en de Amarant*, het *Landleven*, *Ruth* en het *Bezoek aen de grafstede onzer vaderen te Nevele*; dit laetste stuk vooral beviel ons door de edele gedachte en de kracht der uitdrukking; de twee strofen die wy hier mededeelen zullen den lezer een denkbeeld van het gedicht kunnen geven, jammer dat ons bestek ons niet toelaet het in zyn geheel te geven:

De Barthelsnacht (wie zou niet yzen
By 't hooren van dien schrikbren naem?)
Deed tachtig duizend grafsteên ryzen,
En wierp een' onuitwischbren blaem
Op Frankryks jongen vorst, door logen
En list van Katharyn bedrogen;
De moordleus klonk langs straet en wal,
De noodstorm klom met somber loeien;
Het vry geweten lag aen boeien,
En burgerkryg woedde overal.

(1) Hier treedt de schryver in eenige politische beschouwingen over de omwenteling van 1830. Daer het tydschrift de *Vlaemsche School*, volgens zyn programma, zich geenszins met hedendaegsche staetkunde bezig houdt, hebben de Uitgevers, na den schryver geraedpleegd te hebben, deze zinsnede hier uit gelaten.

Gy, die den God van uwe vaderen
Op de erfelyke wyze aenbadt,
Zaegt u 't verzwartend onweer naderen,
Dat duizende verslonden had;
U dwong geen woeste drom soldaten
Uw kleinen erfgrond te verlaten;
Maer, bleek, met tranen op de wang,
Verkoost gy 't zwervend ballings leven,
Veeleer dan u ten prooi te geven
Aen helschen lyf-en zielendwang[1]

In de gedichten aen het Vaderland en de Kunst toegewyd, vinden wy zyne warmste uitboezemingen; koning Willem en het Neêrlandsch bestuer worden er door den dichter in gehuldigd voor de mildheid, waermede door hen de nationale kunsten aengemoedigd werden.

Onder de vaderlandsche stukken stellen wy het *Bezoek op Zorgvliet* op de eerste plaets. Hoe gemoedelyk ook zyn die verzen niet! Wy kunnen den lust niet wederstaen ze onder onzer lezers oogen te brengen.

Een bezoek op Zorgvliet

In Neêrland is een plekje gronds,
Aen klein en groot bekend:
Geen Belg, wie hy ook wezen moog',
Die niet, met vreugde, 't zoekend oog
Naer 't stille Zorgvliet wendt!

Waer is hy, die op Neêrlands kaert
Dit nietig stipje ziet,
En wien geen heldre vreugdgetraen,
Uit loutre dankbaerheid ontstaen,
Het glinstrend oog ontschiet?

(1) In 1573 kwam de familie Vervier, als de Hugenootsche gezindheid aengekleefd zynde, uit de stad Pont-à-Mousson, in Lotharingen, naer Vlaenderen gevlugt.

Waer is hy, die het zeggen durft,
Dat hy u, Cats, ooit las,
En dat zyn boezem of verstand,
Eer hy het boek legde uit de hand,
Niet reiner, beter was?

Gy zyt het, aengebeden grond,
Die ons die werken schonkt,
Waerin, door trouwen vaderraed,
Cats deugdenliefde en driftenhaet,
Met tooverslag, ontvonkt.

Hier onder dezen lindeboom,
Die voor geen eeuwen zwicht,
Wiens kruin nog jonge loten schiet,
En ons een koele schaduw biedt,
Heeft vader Cats gedicht.

Hier, beurtelings aen poëzy.
Of landbouw toegewyd,
Sloeg hy aen lier of ploeg de hand,
En beterde zyn geest, of land,
Van staetsgewoel bevryd.

Hier bly zyn loopbaen doorgetreên,
Gaf hy, aen deugden ryk,
Zyn ziele weêr aen die hem schiep
En, als een Vader, wederriep
In de eeuwge vreugdenwyk.

Wat biedt gy ons herdenkingen,
O Zorgvliets dierbre grond!
De schim van menig' tydgenoot,
Wien vader Cats een schuilplaets bood,
Zweeft zeker hier nog rond.

Ja, menschenliefde is de eedle deugd
Die hier als erfbaer is.
Wie aen de waerheid twyflen moog',
Die sla op Van den Bosch het oog;
En oordeel', en besliss'![1]

1822.

Het werk sluit met eene merkwaerdige redevoering: *een woord over de tale* waerin Vervier zeer praktisch ‘de geschiktste middelen aenduidt, om in de tegenwoordige omstandigheden (1820) aen de Nederlandsche tael in onze gewesten haren luister weêr te geven.’

Aen het tydschrift *Messager de Sciences* leverde hy vele belangryke bydragen, en in de bladen en maendschriften sedert 1816 in Noord- en Zuid-Nederland verschenen, vinden wy eene menigte, zoowel dichterlyke als wetenschappelyke stukken van Vervier.

(1) De generael Van den Bosch, destyds bewooner van Zorgvliet.

Een man als hy kon ook der heilige *Vlaemsche Zaek*, onder haer politiek oogpunt, niet onverschillig zyn; uit al zyne krachten ondersteunt Vervier die beweging, welke aen het volk zyne tael in de volheid harer regten moet terug geven.

In 1859 werd hy, door de vereenigde gentsche flaminganten (*flamendiants* zoo als de *Journal de Gand* zoo liefelyk en liefderyk zegt) tot voorzitter der commissie gekozen, die het banket, aen de leden der Grieven-commissie aengeboden, zou regelen; op 26 juny zat de heer Vervier het banket voor, en in eene krachtige redevoering bragt hy hulde aen de Mannen, die met zoo veel kalmte en waerdigheid, maer tevens ook met zoo veel kracht en wysheid het werk hadden tot stand gebragt, dat wy gewoonlyk het *Vlaemsch Rapport* noemen.

Mogt de zeventigjarige Vervier, de Nestor der vlaemsche dichters in Zuid-Nederland, ons nog lange jaren bewaerd blyven!

Gent, 1 *april* 1860.

HERMAN LEDEGANCK.

Over de natuer en de scheikundige zamenstelling der vlam.

(Vervolg en slot, zie bl. 92 dezes jaergangs.)

De vlam heeft dus van haer eigen noch kleur, noch licht, het is aen vreemde stoffen dat zy deze eigenschappen verschuldigd is; wy moeten dus buiten de gewoonlyke lichtgevende of gekleurde deelen der vlam de gloeijende garen ontmoeten die de echte vlam vormen, en dit vinden wy in het uitwendige deel *d (fig. 2).* Daer is het eigentlyk dat men eene genoegzame hitte vindt om de vlam te vormen; daer ziet men de gazen, van alle vreemde voorwerpen door een volkomen verbranden ontlast, hunnen gloeitoestand ondergaen; daer alleen ook kan men eenen fynen platindraed witgloeijend doen worden. In deze uitwendige lage, die het meeste zuerstof der lucht ontvangt, wordt de waterstof tot water verbrand, en de in het deel *b* vry gewordene koolstof in koolzuerstof en koolzuer veranderd. Het is de hitte welke deze scheidkundige werking vergezelt, die aen de andere deelen der vlam de genoegzame warmte verschaft om het vet te smelten, en, als het in de wiek opgeklommen is, het te ontbinden om gasvormige waterkoolstoffen te beelden. Deze worden in koolstof veranderd, die in het deel *b* beginnen te gloeijen, en de koolwaterstof beide elementen ontmoeten in de buitenste lage de zuerstof der lucht in grooten overvloed: daer worden zy warm genoeg om te kunnen gloeijen, en, als de brandstoffen teenemael met de zuerstof verbonden zyn, vervluchtigen zich de daeruitvoortspruitende gazen (water en koolzuer) als onzienlyke dampen in de lucht. Men zal misschien verwonderd zyn te vernemen dat eene vlam water voortbrengt,

nogthans ziet men het dadelyk, als men eenen gasbek ontsteekt: men kan gemakkelyk, terwyl het glas nog koud is, de waterdampen zich daerop zien nederzetten. De gazen die de vlam voortbrengt, zyn meest altyd onzienlyk, maer men zou ze met het oog kunnen volgen, indien men in plaets van koolstof, een ander element brandde, wiens verbinding met zuerstof zienlyk zou zyn. Chrom is daervoor zeer goed. Men giet in de Uvormige buis der *fig. 3* eenige druppels chlorchromzuer *(acide chlorochromique).* De dampen dezes lichaems volgen de waterstof tot in de vlam; daer ontbinden zy zich en het chromonyd vervangt de koolstof der bougie, want eene yzeren plaet, die men in dezelve plaetst, bedekt zich niet met lampzwart, maer met eene laga chromonyd, dat groen is. Daer het chromonyd altyd zienlyke dampen vormt, ziet men het boven de vlam, onder de gedaente van eenen rook stygen, die welhaest als een groen poeder terug valt. Wat het onderste of blauwe deel der vlam betreft, het is gevormd door zekere gazen (als koolzuer, stof en rusgas) die daer eene genoegzame hoeveelheid zuerstof ontmoeten, en die van eene flauwachtige vlam branden.

Nu dat wy gezien hebben uit welke deelen de vlam bestaet, kunnen wy de groote verscheidenheid verstaen die wy in de vlammen ontmoeten, want naer mate dat het eene of het andere deel grooter of kleiner wordt, zal het aenschyn der vlam ook veranderen. Is de brandstof byna vry van koolstof of van andere vaste elementen, zal men eene byna onkleurige en weinig lichtgevende vlam hebben. Is de koolstof in grootere hoeveelheid, en is het stelsel zoodanig dat de zuerstof gemakkelyk in verbinding met de vlam komt, en met eene genoegzame snelheid om de gevormde gazen teenemael te verbranden, dan zal de vlam zeer warm en terzelfder tyd zeer lichtgevend zyn: dit heeft plaets in de *bougie* en in de *quinquets*, waerin men de hoeveelheid van zuerstof door den togt die het glas geeft vermeerderd: in dit laetste geval, zoo wel als in de gasbekken die men in de openbare plaetsen brandt *(chauve souris)*, is de oppervlakte der vlam zeer vermeerderd; daerdoor wordt de warmte zeer groot, en het koude of donkere deel, veel kleiner. Eindelyk, is de massa der koolstof te groot, is de zuerstof die altyd bykomt, niet toereikend om de gevormde gazen teenemael te verbranden, (gelyk het gebeurt als de wiek te groot of te dik is, in de flambeeuwen en de roete kaersen, by voorbeeld), dan zal het donkere deel der vlam het grootste zyn en buiten de andere ten voorschyn komen, om hare nog niet verbrande gazen in de lucht te storten: in één woord, men zal eene rookende vlam hebben.

Wy zullen dit kort overzicht sluiten met eenige woorden over de gekleurde vlammen. In onze lampen heeft het licht eene witgeele tint omdat de gloeijende koolstof deze kleur bezit: maer als deze door een ander voorwerp, dat in de gloeihitte eene andere kleur bezit, vervangen wordt, moet de vlam ook dezelfde veranderingen ondergaen. Ziedaer geheel het geheim der vuerwerkerskunst. De vlam wordt gevormd door koolstof die men doet branden met voorwerpen die gemakkelyk veel zuerstof geven (stik- of chlorzuerstofzouten) en men doet in dit gemeng de lichamen voorkomen, die de vlam moeten hunne kleur geven. De purperachtige vlammen worden gemaekt met kool, zwavel en slikstofzuere potassche (salpeter): het stikstofzuer geeft de zuerstof, en de potassche maekt de vlam purper. Voor de roode vlammen gebruikt men stikstofzuere strontiaen, enz.

Wy hadden deze schets der eigenschappen der vlam veel kunnen verlengen, en vele andere bewyzen kunnen aenhalen om hare zamenstelling te bevestigen, maer wy hadden niet voor doel eene volledige theorie der vlamme voor te stellen; wy wilden echter alleenlyk een gedacht geven over den aerd van dit natuerverschynsel, en ons zoo veel, als mogelyk, in den kring der bekende daedzaken houden. Wy durven niet hopen dat deze dorre wetenschappelyke voorstelling eenigen byval

geniete; nogthans is zy noodzakelyk voor het begryp der verlichtingstelsels wier onderzoek wy in eene der volgende afleveringen voornemens zyn te doen.

TH. S.

Een tweetal liedjes

I. Ter jagt!

Vrienden der jagt!
't Bosch is zoo groen en het weêr is zoo zacht.
Lief glimt de dauwdrop op bloemen en kruiden,
Frisch blaest de zefier ons toe uit het zuiden,
Weitasch en roer in gereedheid gebragt!
't Horengeschal roept ons vrolyk ter jagt,
Ter jagt! ter jagt!

Op jagers, op! de nacht is over,
De zon straelt koestrend in het bosch,
Het wild springt ylings door het loover,
Ontwaekt door 't woest gebriesch van 't ros,
Vervolgd door brak en hazewinden;
Het vlugt gezwind wyl 't angstig huilt.
Komt jagers! langs de groene linden,
Daer zullen wy het hol wel vinden,
Waer 't woudzwyn sluimrend zich verschuilt.

Jagers, vooruit!
Daer schiet het woudzwyn zyn' schuilhoek reeds uit,
Ziet hoe de honden het woedend omringen,
Jagers, komt, laten wy 't dapper bespringen,
Moedig gestreden, het valt ons ten buit!
't Horengeschal roept ons vrolyk vooruit!
Vooruit! vooruit!

Gezellen, thans onze eer gewroken,
Valt aen! valt aen! met heldenmoed,
Op 't woudzwyn moedig toegestoken,
Hoezee! daer gudst zyn kokend bloed.
Houdt moed, steekt toe! het dier moet sneven;
Daer rolt het spartlend op den grond!
Welaen, 't den doodsteek thans gegeven,
En dan 't triomflied aengeheven,
Het galme luid de velden rond!

Vrienden der jagt!
't Bosch is zoo groen en het weêr is zoo zacht.
Lief glimt de dauwdrop op bloemen en kruiden,
Frisch blaest de zefier ons toe uit het zuiden.
Weitasch en roer in gereedheid gebragt,
't Horengeschal roept ons vrolyk ter jagt!
Ter jagt! ter jagt!

II. Afscheidsdronk.

Makkers, vult het glas nog eens!
Eer wy huiswaerts gaen;
Oh! de goede gerstenwyn
Zal ons beste troost steeds zyn,
Op des levens baen.

Makkers, vult het glas nog eens!
Spoelt uw keelgat door.

Gister liep ik door de koû,
Om een briefje voor myn vrouw,
   By mynheer doktoor.

Makkers, vult het glas nog eens!
   't Zal het laetste zyn.
'k Min den apotheker niet;
Gerstenbier troost myn verdriet,
   En geneest myn pyn.

Makkers, vult het glas nog eens,
   Weest maer niet vervaerd;
Hy, die daer niet tegen kan
Hou ik voor geen drinker van
   Ouden vlaemschen aert.

Makkers, vult het glas nog eens,
   Met dit zalvend nat!
't Vloeit zoo zoetjens in den buik;
Ha! ze is leêg!... toe nog een kruik!
   Hospes, gauw naer 't vat!

Makkers, vult het glas nog eens!
   Eer wy huiswaerts gaen;
Oh! ja, de eedle gerstenwyn,
Zal ons beste troost steeds zyn,
   Op des levens baen!

J. STAES.

Oude topographie van Antwerpen.
De Pepel.

De geschiedenis der Antwerpsche Burgt, onder betrekking van hare heerlyke regten, is in verre nog niet opgehelderd, en al wat men er tot nu toe van weet, is min of meer tegenstrydig en ingewikkeld. Aldus is er uit eene geslachtlyst van Andreas van Valckenisse, onlangs door den heer Génard aen het licht gebragt, wel genoegzaem gebleken, dat het burggraefschap ruim eene eeuw in den huize van Pierrepont was gebleven, eerdat de heeren van Diest, in de XIIe eeuw, dit leen van den Hertog van Braband te houden kregen, en men weet ook, dat er tot het onderhouden der sterkte een zoogenaemd *Nobelgeld* geheven werd. Dit laetste

werd betaeld door een aental steden en dorpen, zoo binnen als buiten het kwartier van Antwerpen, tot afkoop van de mannen voor de onderhoudswerken te leveren, en het was 's Hertogs rentmeester, die de penningen inde, welke niet zelden tot andere einden werden aengewend. Doch uit welk regt die steden en dorpen tot dit onderhoud verpligt waren, is voor ons nog niet uitgemaekt, en wy zien ook niet, dat zy leenen van de Burgt waren. Deze had er echter, en onder andere *de Pepel,* nopens welk leen in de *Geschiedenis van Antwerpen* I^{e} Deel, bl. 483, eenen belangryken akt voorkomt, over welken wy thans in de gelegenheid zyn iets naders mede te deelen.

Bedoelde akt, getrokken uit het *Oudt register metten berderen,* op het stadsarchief, is een brief van 10 January 1429, door den Burggraef Thomas, heere van Diest, aen de wethouderen van Antwerpen geschreven, ter zake van een ongelyk dat geschied was aen zynen trouwen leenman Jan Drake, in *sekeren leengoede, die hy van* [hem, heer Thomas] *als Marchgraue van Antwerpen te lene houdende* [was] *als van eenen huyse achter den Pepel tot Antwerpen.* Het blykt niet waerin het ongelyk bestond; maer de heer van Diest drukt de hoop uit, dat het Magistraet *het recht en heerlicheyt van* [zynen] *leene nergens en* [zal] *willen mencken, mer die altoos hulpen houden ende sterken.*

Onzeker hoe het kwam, dat de heer van Diest zich in dit stuk den titel van *Markgraef van Antwerpen* aenmatigde; wy zullen dit later misschien wel eens trachten uit te vorschen, en willen nu maer de aendacht vestigen op het leen *de Pepel*, omtrent hetwelk de schryvers der *Geschiedenis* in gebreke gebleven zyn nader bescheid te geven; maer men moet ook te hunner verschooning zeggen, dat zy overal zooveel bereidwilligheid niet hebben gevonden, als zy voor hunne onderneming wel hadden mogen vorwachten. Veeltyds echter was het minder onwil dan onwetendheid of gemis van belangstelling, die hun verhinderde ten regte te komen. Hoe 't zy, wy stellen vast, dat indien al onze eigenaers, vooral die van den eersten omtrek der stad, er konden toe besluiten, hunne oude huisbrieven, of wat zy er nog van over hebben, voor den dag te halen, men tot meer dan eene belangryke historische ontdekking zou geraken.

De *Pepel* kan hiervan ten bewyze strekken, en al blykt het niet, dat deze huizing in de stadsgeschiedenissen eene plaets hebbe bekleed, zy wekt niettemin belang op. Hare verouderde en gansch in onbruik gevallen benaming, welke *vlinder* beteekent, verwyst ons reeds naer de middeleeuwen; maer wat nog meer voor haren hoogen ouderdom pleit, is dat zy als erfleen van onze gryze Burgt uitging hetwelk ons schynt te verwyzen naer de duistere tyden vóór S. Norbertus komst. Het is althans eene vraeg, of, na de ontvoogding der Antwerpsche gemeente in de XIIe eeuw, het den Burggraven nog vrystond zoo maer de hand op de erven te leggen, om dezelve leenpligtig te verklaren. Wy twyfelen er aen, en indien het bewezen wierde, dat de kasteleinen, na de instelling van het schependom, dit hun oude regt verbeurd hadden, dan zal de erve, over welke wy handelen, op zyn minst uit de XIe eeuw dagteekenen, alswanneer er het eerste huis werd op gezet.

Zoo als men ligt kan denken, is dit eerste getimmerte sinds lang verdwenen, en het hoekhuis der Kaesrui, 't welk wy hier afbeelden, is deze eere te beurt gevallen deels als plaetsvervanger van den ouden *Pepel* en deels wegens zynen houten gevel, de eenigste van de zeven of acht, die over veertig jaren aen de Korte Koepoortstraet zulk een somber aenzien gaven. Men ziet uit deze afbeelding, dat de eigendom voorheen uit twee huizen heeft bestaen, doch de oude *Pepel* begreep ook het eerste huis daer achter in de Korte Koepoortstraet. Deze erve was dus in de middeleeuwen vry wat grooter. De huisbrieven beschryven ze als volgt: de *Pepel*,

nu de *Hooge Winkel*, gestaen aen de Kaesrui (dit is het gedeelte met drie groote schuiframen aen de straet), hebbende westwaerts de *Hakeleye* (hier niet afgebeeld), oostwaerts de *Donderbusse* (het eigentlyk hoekhuis), en noordwaerts of van achter het *Gulden Schaep* anders het *Gulden Pansier.*

Alvorens verder te gaen, zullen wy een oogenblik de aendacht vestigen op de huizing de *Haekeleye.* Wat mag deze benaming wel beteekenen? Dat de uitgang *leye* een weg beduidt, weet iedereen; maer *haeke,* wat is dat? - De lei van den haek laet zich evenmin begrypen, als het half Latynsche en half Vlaemsche *Aqueleye*, 't welk wy ergens aentroffen. Zou dus dit *haeke* niet eene bedorven spelling zyn van *haegh*? Wel mogelyk, als men bedenkt hoe ligt *g* tegen *k* in de uitspraek verwisseld wordt. Nu, by Kiliaen wordt *haegh* gebezigd in den zin van buiten: een *haeghpoorter* heet by hem een buitenpoorter, *surburbanus*, of, gelyk men thans zou zeggen, een bewooner der buitenwyk. Daer de *Pepel* en de *Haekeleye* zich allereerst bevonden buiten de Burgt, binnen derzelver buitenkuipe, eer de eerste omtrek door Godfried met den Baerde werd bevest, wordt het alzoo niet waerschynlyk, dat hier een weg liep, de *haegeleye*, buitenweg, leidende van den naburigen Eijendyk naer de kapelle O.L. Vrouwe op 't Staeksken?

Doch genoeg hiervan, en kan men over de gegrondheid der veronderstelling twisten, de *Pepel,* zal toch buiten de

zaek blyven, en het komt er voornamelyk op aen te weten, of deze erve het leen was, 't welk in 1429 door Jan Drake van den Burggraef werd gehouden. De voor ons liggende stukken, welke tot het einde der XVIIIe eeuwe gaen, dunken ons allen twyfel dien aengaende weg te nemen. Wat ons by de inzage dezer bescheeden opmerkelyk voorkwam, dit was de kleverigheid en ingeworteldheid van zekere feodale geregtigheden. Ofschoon er toen van de oude Burgt slechts nog eenige muerbrokken overeind stonden, het huis van Oranje-Nassau, 't welk het burggraefschap in de XVe eeuw by ruiling tegen andere goederen had verkregen, hield nog al zyne leenheerlyke regten gestand. Te dezen einde had het hier een leenhof, bestaende uit drie leden, welke wy in 1766 bevinden geweest te zyn *Amatus du Bois dit vanden Bossche, licentiaet in de rechten, stedehouder; ende meester Petrus Gerardi ende Franciscus Jacobus van Paesschen, leenmannen des heeren Erffborchgraeff der stad Antwerpen.* Een griffier en een leenvinder, gelast met het opsporen der van eigenaer veranderende leenen, stonden als beambten by dit hof in werkzame betrekking.

Dat dit leenhof het overigens met de regten van den Prins van Oranje ernstig meende, dit blykt uit zyne gedurige bemoeijingen by de mutatiën, die den *Pepel* van 1766 tot 1792 onderging. Niet alleen moesten de koopers of nieuwe eigenaers voor het hof herhalen den voor de schepenen gedanen eed van *non amotisatione*, dat is van den eigendom aen geen doode hand te brengen, maer zy moesten ook den eed afleggen van hulde, manschap en trouwe aen den Burggraef. Het schependom hield van zynen kant de hand aen de vervulling dezer formaliteit, welke men als eene verpligtende voorwaerde beschreven vindt in den goedenisbrief in 1776 afgeleverd aen jonker Jacobus Wouwermans, die het huis in 1773 gekocht had.

Op dit tydstip was de *Pepel* afgezonderd van de *Donderbusse*, en blykens de schepenbrieven belast met verscheiden oude cynzen. Vooreerst, en behalve put- en brandgeld, was de huizing jaerlyks aen de stad schuldig 24 stuivers wegens den *100*^{en} *penning van den casteele.* - Item 10 stuivers 's jaers *den godshuyse der Terziecken.* - Item 9 guldens 4 stuivers *d'Aelmoeseniers deser stad.* - Item 8 guldens *erffelyck sekere capelrie van O.L. Vrouwekerck, alhier.*

Dit was nu al wel, doch de byzonderheden, welke ons door den weledelen heer ridder Leo de Burbure, met de meeste dienstwilligheid zyn medegedeeld, zullen, tevens dat zy ons met de stichting der *capelrie* bekend maken, den gedrukten staet van den *Pepel* in de XVe eeuw laten beseffen:

De *capelrie* in kwestie is op de oude cynsboeken der kapellanen onzer cathedrale kerk bekend onder de benaming van *capellania Beatae Mariae Virginis in novo opere quinta*, of vyfde kapelle van O.L. Vrouwe in het nieuw werk, 't is te zeggen in de nieuwe kerk. Vrouwe Margareta van Hoboken, weduwe van Gillis de Hertoghe, had deze kapellany den 7 February 1447 gesticht, gevende daerby tot onderhoud des kapellaens iiij ponden groot. Brab. 's jaers, bezet op het huis genaemd *den Refter*, op de Oude Korenmarkt. De bezitter dezer kapellany was gehouden wekelyks drie missen te lezen tot lafenis der zielen van de ouders en bloedverwanten der stichteresse.

Eenige jaren later werden de inkomsten der kapellany vermeerderd door de milddadigheid van vrouwe Elisabeth gezegd Maes, wettige dochter van Thomas Hendrickx, en weduwe van Hendrik de Jonghe. By akte van 24 December 1462, begiftigde zy de kapellany met vyf schellingen grooten Brab., bezet 1° op een huis *den Bellaert,* in de Korte Nieuwstraet, 2° op een derde gedeelte der helft van het huis *de Pepel.* Daerby was bepaeld, dat ingeval de twee panden de vyf schellingen

niet konden opbrengen, de overige gedeelten van den *Pepel* zouden moeten bydragen, om de som te volzetten.

In dezen akt van 1462 wordt de huizing de *Pepel* in de volgende woorden beschreven:

Item adhuc unam tertiam partem dimitictatis domûs angularis vulgariter dictae den Pepel, *sitae in oppositum pontis tinctorum, inter haereditatem Johannis Bloeten ab unâ, et quemdam vicum dictum dic* corte Coeporstrate *ab alterâ partibus.*

Blykens deze beschryving was het leen *de Pepel* nog in zyn geheel, het was een hoekhuis tegenover de Verwers-(Melk) brug gelegen. Eenige jaren later, in 1490, *de Bellaert* ontlast zynde van het gedeelte des cyns door vrouwe Elisabeth de Jonghe gesteld, werd die gansche cyns ten laste van *den Pepel* gebragt, iets wat te verwonderen is, want het pand was reeds zeer bezwaerd. Dit blykt uit den akt daerover den 27 January 1490 gesloten en waeruit wy vernemen, dat de volgende cynzen van het leen uitgingen:

2 pond 6 schellingen grooten Brab. voor de erven van Willem Drake. - 2 pond 6 schellingen grooten Brab. voor de huisarmen van O.L. Vrouwe - 2 pond grooten Brab. voor de erven van Willem Pauwels - 10 oude grooten voor het godshuis der Terzieken - 18 grooten Brab. voor den pastor der Burgtkerk - 6 pond groot. voor de voorkinderen van Willem de Wyse - 1 pond 15 schellingen grooten Brab. voor de erfmissen der kapellany -

20 schellingen grooten Brab. voor Jan Ryckaert - 20 schellingen grooten Brab. voor Adriaen de Mangelere.

Zie daer dan niet minder dan negen cynzen, gezamentlyk ruim achttien pond groot. bedragende, waermede de *Pepel* op het einde der XVe eeuw bezwaerd was. Het is waer, het pand was nog niet in drie gespleten, maer achttien pond was, voor den tyd, eene niet ongewigtige som.

Wanneer de verbrokkeling van dit oude leen onzer Burgt plaets had, hebben wy niet gevonden; alleenlyk bevat de rekening van den kapellaen Philippus Beukelere voor 1535 de twee volgende posten van ontvang.

Item de domo dicta DEN REFTER *op douwe Koerenmerct pro termino Johannis* XVe XXXV	iiij ℔ gr.
Item de domo dicta DEN HOOGHEN WINCKEL *pro termino Joh.* XXXV	ij ℔ gr.
Summa receptorum	vj ℔ gr.

De *Pepel* had dus, in 1535, reeds zyne jongere benaming aengenomen. Moet men daeruit besluiten, dat de splitsing toen was tot stand gekomen? Wy kunnen hier niet bevestigend op antwoorden, doordien het stadsplan van 1565 ons niet toelaet te zien, hoe het te dier tyde met de Kaesrui geschapen stond. Wat aengaet de Korte Koepoortstraet, het plan vertoont ons de geheele westzyde, maer men kan er moeijelyk uit wys worden. Inderdaed, in plaets van den eigenaerdigen houten gevel van het hoekhuis de *Donderbusse*, zien wy daer een zeer gemeen huisken staen, met ingang langs de gemelde straet, welker westzyde in het geheel slechts vyf huizen bevat, terwyl er altyd eenige meer gestaen hebben.

Wat moet men hieruit opmaken? Natuerlyk een van beide: of dat het verbod, in 1546 tegen de houten gevels uitgeroepen, niet werd nageleefd, of wel dat de teekenaer er heeft tegen op gezien, ons de afbeelding der burgerhuizen in al hunne byzonderheden weêr te geven - iets wat overigens genoegzaem onmogelyk was[(1)], - ja zich zelfs niet bekreund heeft, het bestaende getal huizen in elke straet te zetten, en trouwens het gansche plan draegt blyken van zonder behoorlyke grondafmetingen te zyn opgemaekt.

Keeren wy terug tot den *Pepel* over welken wy gedurende hel overige der XVIe en de gansche XVIIe eeuw niets hebben kunnen ontdekken. Eerst in 't begin der XVIIIe, mogt het ons gelukken weêr op het spoor van het oude burggrafelyk leen te geraken, hetwelk toen stellig in drieën was gesplitst. Het geringste deel, het hoekhuis de *Donderbusse*, was langen tyd in bezit der familie Nackens geweest, tot dat de eenige dochter van den aelmoezenier Jan-Carlo Nackens, het in 1766 verkocht aen Petrus Schoesetters en zyne huisvrouw Anna-Maria Cornelissen, zoo als blykt uit de daertoe staende brieven van den leenhove des erfburggraefs van Antwerpen, de dato 16 Augusty 1766.

(1) Dat Virgilius Bononiensis zoo oppervlakkig is te werk gegaen, daervan levert de westzyde der Melkbrug (bl. 41 hierboven) ons een bewys. De twee eerste huizen vanaf den hoek der Kaesrui zyn houten gevels, maer volstrekt degene niet, welke wy er over twintig jaer zagen en min of meer overeenkomst hadden met den zygevel des *Pepels.* Het derde is de trapgevel, die omtrent denzelfden tyd nog twee verdiepen elke met drie steenen kruisramen had, en nu nog eene enkele bezit.

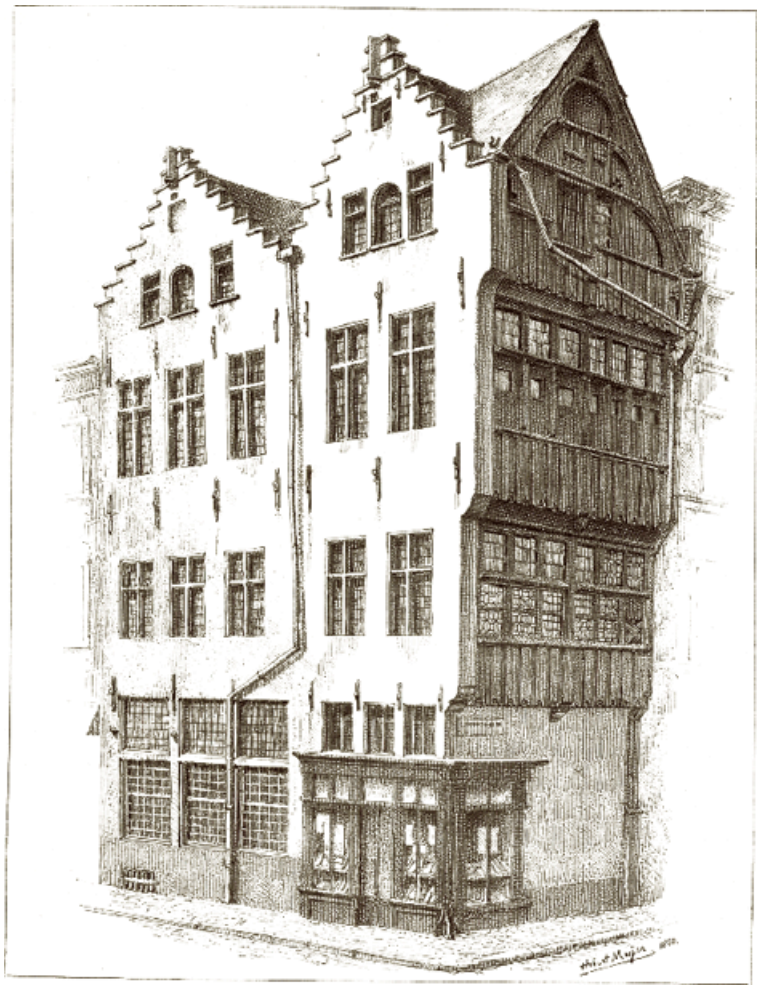
De eigenlyke *Pepel*, anders de *Hooge Winkel,* veranderde intusschen driemael van eigenaer, eerdat Jacobus-Simon Schoesetters en zyne zuster Anna-Cornelia, die van hunne ouders de *Donderbusse* hadden beërfd, hem in 1792 aenkochten en met deze laetste huizing vereenigden.

Op dit tydstip was de boekdrukkery sinds verscheidene jaren in de *Donderbusse* gevestigd. Jacobus-Simon Schoesetters, in 1749 in dit huis geboren, had na zynen proeftyd in de drukkery de *Pauw*, op de Groote Markt, gedaen te hebben, zich in 1765, als meester-printer by S. Lucasgilde laten aenvaerden en stond in 1785 als deken aen het hoofd van dit beroemd genootschap. Men heeft ons uit het leven van dezen boekdrukker een voorval medegedeeld, 't welk de broederlyke regering der roode mutsen kenschetst.

Iedereen weet, hoe het jacobynsche volkje hier van 1794 tot 1800 te werk ging om de brandschatting van tien millioenen byeen te scharrelen, en al onze oude wereldlyke en geestelyke instellingen te vernietigen. Men weet ook, dat de Lievrouwbroeders van de eersten werden uitgejaegd en vernietigd.

Ten tyde dat deze vernietiging plaets greep, had de republiekeinsche overheid een plakkaert *in het Fransch* doen aenslaen. Welke bombast daer in stond, doet hier niets toe; maer zeker geestelyke vervoegde zich by onzen drukker en zeide hem: ‘Gy moest die plakkaert in 't Vlaemsch drukken, gy zoudt er vele verkoopen; daer zy in 't Fransch en door de overheid afgekondigd is, waegt gy er niets by, en zoo vele menschen die geen Fransch kunnen, mogen toch wel weten, wat in de plakkaert staet; ik zal ze voor u in 't Vlaemsch overzetten.’ Schoesetters, die er geen kwaed in zag, liet zich bepraten.

Het was Allerzielendag, toen de vertaelde plakkaert van de pers kwam, en er werden honderde exemplaren verkocht. De speculatie ging eerst naer wensch; maer dit duerde niet lang, en de Jacobynen hadden er zoo haest geen lucht van gevat, of zy kregen kwaed vermoeden. Nog den zelfden dag 's avonds werd Schoesetters uit zyne

wooning opgeligt, naer den Amigo en voorts naer het Steen gesleept, waer hy in het geheim werd gezet. De policie was byzonder verlangend, om den vertaler te kennen, doch Schoesetters had moed en ook standvastigheid genoeg, om den geestelyke niet te verraden, by de verschillige onderhooren welke men hem deed ondergaen. Eindelyk, na negen dagen van deze marteling, werd het geheim by voorspraek van goede vrienden opgeheven, en onze drukker, twee dagen daerna op vrye voeten gesteld, kwam met eere uit deze angstige verlegenheid, gedurende welke het lot van zynen confrater, den bekenden Bybeldrukker Jacob van Liesveldt, hem wel eens voor den geest zweefde.

Wat den vertaler aengaet, die zich gedurende deze haspeling voorzigtig aen den eenen kant hield, wy zullen hem maer ongemoeid laten, des te meer daer er in andere opzigten ook niet veel goeds zou van te zeggen zyn.

Het is ons ten andere meer te doen om topographie, en wy moeten nog ten slotte aenteekenen dat de drie kavels, in welke het oude burgtleen gesplitst was geweest, thans tot twee worden herbouwd. Deze herbouwing was overigens moeijelyk te vermyden, de stad ten gevolge van de verbreeding der Korte Koepoortstraet, eene strook gronde van al de erven in die straet hebbende ingenomen; en, alzoo er van de *Donderbusse* te weinig zou overgebleven zyn, om een huis te kunnen heetten, is deze erve bepaeldelyk, in degene van den gewezen *Hoogen Winkel* versmolten. Het *Gulden Schaep*, hetwelk insgelyks geheel is moeten gesloopt worden, blyft, merkelyk ingekort, op zichzelve staen.

De nieuwe *Pepel* neemt alzoo datum vanaf 1860. De boek- en steendrukkery Schoesetters, tydelyk in een ander lokael overgebragt, zal niet toeven van den nieuwen bouw bezit te nemen.

Deze drukkery, eene der zes, welke, door een dekreet van Napoleon I, te Antwerpen erfelyk waren verklaerd, is thans sedert byna eene eeuw van vader tot zoon onafgebroken voortgezet en allengs op eenen voet gebragt, om voor geene andere te wyken, tevens dat zy door de nuttige en zedelyke strekking harer voortbrengsels gunstig ter fame is gekomen. Gedurende haer veeljarig bestaen in den *Pepel* zyn er eene massa kerk- en schoolboeken door deze drukkery in de wereld gezonden. Onder deze laetsten bemerken wy al de schoolboeken van het oud en verdienstelyk genootschap *Tot nut der jeugd.* Verders heeft het huis Schoesetters in 't licht gegeven eenige deelen der werken van het geneeskundig gezelschap *Occidit qui non servat;* de eerste werken van J.F. Willems en H. Conscience, eenige bundels van de dichters Pauwels en Stips, den onderwyzer Zilgens, doctor Vranken, den wel. eerw. Visschers, enz.

L.C. SUYVELGHEEST.

De familie Galle.
(Vervolg; zie bl. 58 dezes jaergangs).

§ III. Jan Galle.

Jan Galle, zoon van Theodoor en Catharina Moretus, werd te Antwerpen geboren, alwaer hy op 27 september 1600 in O.-L.-V. Kerk ter vunte werd gehouden. Hy had voor peter Jan Moerentorf, en voor meter Josina Galle, dochter van Philippus Galle en huisvrouw van Adrianus Collart, vermaerd plaetsnyder[1].

(1) Adriaen Collart die te Antwerpen, omtrent 1545, het licht zag, was in 1586, op 28 october, met Josina Galle in O.-L.-V. Kerk in den echt getreden. In 1596 bekleedde hy in St.-Lucasgilde de plaets van deken, en in 1619 gaf hy gezamentlyk met andere kunstenaren verscheidene geschenken aen de rederykkamer *de Violiere*, alstoen met de St-Lucasgilde vereenigd. Hy

Jan Galle ontving de eerste begrippen der graveerkunst van zynen vader, want van de jaren 1627-1628 vinden wy hem in de rekeningen der gilde als *wynmeester* aengeteekend. Hy werd in ditzelfde genootschap ten jare 1638 met den titel van deken vereerd[(2)], en wy vinden dat hy alsdan de plaetsnykunde beoefende. Doch Jan schynt dit vak weinig hebben ten uitvoer gebracht, daer er slechts eenige prenten van zyne hand gekend of liever aen hem toegeeigend worden, en dan zyn deze nog raer met 's kunstenaers naem en gewoonlyk met het *I.G. excudit* onderteekend, welke letters geenszins de echtheid dier printen verklaren.

Dit belet echter niet dat men in het Catalogus van van Hulthem en in dien van Borluut de Noortdonck de volgende werken onder zynen naem vindt aengeteekend:

1° Verscheidene vogelen naer M. Gerard met titel: *Avium vivae Jcones* etc. - Joannes Gallaeus excud. - 2° Geschiedenis van het oud Testament bestaende in een vervolg van twaelf genummerde platen. - 3° J.-Chr. rechtstaende en rond hem de werktuigen zyns lydens. - 4° Eene groote allegorische samenstelling verbeeldende de wyze en zotte maegden:

ontving ook verscheidene leerlingen als in 1594 Elias van den Bosch, Jacob de Bie en Ch. Cnyff; in 1597 Abraham van Meerle; in 1602 Adriaen Boon, en in 1605 Jan Lemmens. Adriaen Collart wist zyne printen op eene zeer schoone manier op koper te brengen 'maer, zegt Immerzeel, zonder effect een eenigzins hard; de hoofden zyner figuren zyn gewoonelyk schoon en karakteristiek.' By Le Blanc vindt men van hem 575 platen vermeld. Deze meester stierf op 26 december 1616 en zyne vrouw op 24 juny 1619. Beide werden in O.-L.-V. Kerk by de kapel der Gilde begraven. Zie over dezen kunstenaer P. GÉNARD: *les grandes familles artistiques de la ville d'Anvers*.'

(2) En niet in 1639 gelyk by den heer P. GÉNARD, door eene drukfeil in reeds gemelde verhandeling over deze familie staet aengeteekend. Zie de *Archieven der Gilden.*

M. De Vos inuent. Joan Galle excud. - 5° *Sanctorum Galliae Belgicae Totius Germaniae inferioris Imagines et icones. Antverpiae apud Joannem Gallaeum*, 1663 naer M. De Vos. - 6° *Lubricitas vitae humanae*, zynde verscheidene persoonen op het ys by eene der poorten van Antwerpen. *P. Breughel del. et pinx.* 1553 *Joannes Galle excudit.* - 7° *Vita S. Josephi B. Virginis sponsi* etc., zynde het leven van S. Joseph, Jesus' voestervader. Ant. Joannes Galleus. Kl. in 8o. - 8° *Hortorum viri variorumque elegantes et multiplicès formae delineatae a Joh.* Vredenianno Friso: et Joan. Gallaeus excudebat Antverpiae. best, in 34 stuks. - 10° Christus aen het kruis omringd van verscheidene zinnebeelden. *J. Galle invent. et excud.*

Ook vindt men in C. Kramm's, *Levens en werken der hollandsche en vlaamsche kunstenaren*, volgens Brulliot, een Jan Galle vermeld, die twee platen uitgegeven heeft: *de vette en de magere keuken* voorstellende, in-fol. oblong. naer *Pieter Breughel den oude.* Nog vindt men by dien schryver de kopy eener houtgravure vermeld, door Christ. van Sichem naer H. Goltzius, welke *Judith het hoofd van Holofernes aen haren volgeling overeikende*, voorstelt en *Jo. Gallaeo fc. et ex.* onderteekend is, hebbende eene groote in de h. 5 d., br. 3 d. 9 st. p.

Vervolgens heeft Jan Galle verscheidene printwerken uitgegeven welker gravuren door de talentvolste etsers zyns tyds werden ten uitvoer gebracht.

In 1638 was onze kunstenaer, volgens de aenteekeningen van wylen heer J.B. Vander Straelen, als deken der rederykkamer *de Violiere* verkozen, en ontving hy alstoen verscheidene liefhebbers in dit letterkundig genootschap welk, sedert 1480, met St-Lukasgilde vereenigd was(1).

Jan Galle trouwde op 6 april 1636 in O.-L.-V. kerk (z.-.k) met Maria van Tongerloo, dochter van Pieter en Anna Viruli. De getuigen waren Pieter van Tongerloo en Balthazar De Vorster(2). Zy overleed op 21 july 1641 en werd, in St-Michielsabdy, onder den zerk harer ouders begraven(3).

Uit dit huwelyk sproten dry kinderen voort, allen den zelfden dag hunner geboorte overleden.

Jan Galle hertrouwde op 1 juny 1642, in O.-L.-V. kerk (n.-kw.), met Maria Macquereel dochter van Petrus en Jacoba Librecht(4), getuigen: Gasp. De Crayer en Pieter Van Tongerloo. Uit dit tweede huwelyk sproten de volgende kinderen voort, allen in de O.-L.-V. kerk gedoopt:

A. Isabella-Maria Galle, geboren den 19, en gedoopt den 20 October 1643; Peter: Willem De Crayer; meter: Elisabeth Moerentorf.

B. Joannes Galle, geboren den 26 en gedoopt den 27 november 1644; peter: Petrus Van Tongerloo, meter: Jacoba Liebrechts. Hy werd op 24 september 1661 jesuiet.

C. Maria Galle, gedoopt den 21 augustus 1646, peter: Jacobus Macquereel; meter: Maria De Swert.

D. Norbertus Galle, van welken wy in § IV zullen gewagen.

(1) J.B. VANDER STRAELEN, *Geschiedenis der Rederykkamer de Violieren* of *Violettebloem*, bl. 1, 2, 7 en 9.

(2) De heer P. GÉNARD in zync verhandeling over *les Grandes familles artistiques d'Anvers*, noemt voor de getuigen van dit huwelyk: Balthasar Moerentorf en Pieter van Tongerloo(*).

(*) En ten rechte: Balthasar de Vorster was getuige van het huwelyk van Peeter Bax en Elisabeth Timmers 't welk onmiddelyk na dat van Jan Galle staet geboekt; hieruit de misgreep des heeren Vander Straelen. .

(3) *Graf-en Gedenkschriften der provincie Antwerpen*, IV deel, 1e stuk, bl. 57.

(4) Jacoba Librecht hertrouwde na de dood van Petrus Macquereel met Willem de Crayer. Zy overleed op 20 October 1678. Ziet *Geslachtlyst van Christoffel Plantyn*, enz., door J.B. VANDER STRAELEN; en *les Grandes familles artistiques*, door P. GÉNARD.

E. Guilielmus Galle, geboren en gedoopt op 2 december 1651; peter: Egidius du Mont in naem van Franciscus Macquereel, afkomstig van Luik; meter: Maria van Mockenborch.

F. Anna Galle gedoopt den 5 july 1654; peter: Balthazar Moretus; meter: Anna De Crayer, weduwe Schellekens. Zy overleed zes weken oud zynde.

G. Joanna Galle, geboren den 5 november 1656; peter: Cornelius Galle; meter: Joanna van Erssagen; zy stierf tien maenden oud zynde.

H. Catharina Galle, gedoopt den 18 february 1659; peter, Martinus Van Bistoven; meter, Jacoba Librecht, huisvrouw van Guilielmus de Crayer in naem van Maria Simonis. Zy overleed slechts eenige maenden oud zynde.

Buiten deze acht kinderen aengehaeld in *den geslachtlyste der nakomelingen van den vermaerden Christoffel Plantyn*, door J.B. Vander Straelen, noemt de heer P. Génard eeu negenste, Jacobus-Ignatius Galle genaemd, dat op 30 july 1664 in O.-L.-Vrouwe kerk ter vunte werd gehouden in de tegenwoordigheid van Jacobus Pantius, peter, en Sara De Crayer, weduwe Librecht, meter.

Maria Macquereel overleed op 12 augustus 1676 en Jan Galle op 20 december deszelven jaers. Beide werden in O.-L.-V. kerk in de O.-L.-V. kapel aldaer, onder den zerk van Guilielmus de Crayer en Jacoba Librecht begraven, waerop vroeger met witte letteren het volgende te lezen stond:

D.O.M.
GUILIAM DE CRAYER OVDT AELMOESSENIER ENDE KERCKMEESTER DESER KERCK STIERF
16 OCTOBER 1678
ENDE JACOBINA LIBRECHTS SYNE HVYSVROVWE STIERF 20 OCTOB 1678
ENDE JOANNES GALLE HAEREN SCHOON SONE STIERF 20 DECEM 1676
ENDE MARIA MACQVEREEL SYNE HVYSVROVWE STIERF 12 AVGVSTI 1676
GODT WILTSE GEVEN DEEVWIGH LEVE.

§ IV. Norbertus Galle.

Norbertus Galle, geboren te Antwerpen en aldaer in O.-L.-V. kerk op 22 October 1648, ter vunte gehouden. Zyn peter was Henricus Aertssens; zyne meter: Anna Alewyns, weduwe van Franciscus Macquereel.

Deze Norbertus was *schilder* en werd aldus in 1666 en niet 1667 in den *Liggere* der gilde opgeschreven. Men moet hier nogtans in acht nemen dat het woord *schilder* aldaer voor *huisschilder* is geplaetst, want in 1688 onder deken Augustus Graet[1] vinden wy in den *Liggere* nog een Norbertus Galle *huisschilder*, als *wynmeester* aengeteekend. Deze laetste was dus zyn zoon aen wien hy zyn ambt leerde. Hierdoor is alle twyfel verdwenen, welke over Norbertus Galle diensaengaende is opgerezen. Zyn sterfdag is ons onbekend, doch moet volgens de doodschulden, in de rekeningen der gilde aengeteekend, tusschen de jaren 1694-1695 gesteld worden.

(*Wordt voorgezet.*)

J.B. VAN DEN BEMDEN.

Tarquinus de hoogmoedige uit Rome verjaegd. (508 jaren vóor Christus.) Symbolische samenstelling door J.E. van den Bussche.

Naestgaende teekening is eene schets verveerdigd door eenen der veelbelovende leerlingen der Koninklyke Akademie van Antwerpen. De Heer van den Bussche die zich op de geschiedkunde ernstig toelegt, heeft in eene symbolische samenstelling den val van het romeinsch koningryk en de opkomst der Republiek willen voorstellen. Ter rechter zyde is Tarquinus en zyne familie afgebeeld, die voor de woede des volks vluchten. Op het achterplan ontwaert men Brutus en zyne vrienden, die, door een gebiedend gebaer, aen den onttroonden Koning den weg der ballingschap toonen. Tusschen de kolommen eener gaendery, ziet men het lichaem van Lucretia dragen, voorstelling van het geweld door Tarquinus gepleegd en oorzaek der onwenteling. Een andere groep welke de verlossing der gevangenen vertoont, dient om de gevolgen des opstands aen te duiden, waer uit de Gemeen best moest ryzen.

Geerne zien wy onze kunstenaers zich met dergelyke scheppingen bezig houden, die krachtig moeten bydragen om de elementen te ontwikkelen welke tot het behandelen van het zoo moeijelyke geschiedkundige vak worden gevergd. Ook hopen wy dat de jeugdige heer van den Bussche het by deze proef niet zal laten, maer dat hy, immer moedig voortstappend op de baen welke hy is ingetreden, eenmael een goed historieschilder zal worden.

DE REDAKTIE.

(1) Deze Augustus Graet was boekdrukker en woonde in 1690 op de Groote Merkt in den H. Augustinus; hy had eenen zoon Joseph Gymnicus genaemd, insgelyks de boekdrukkunst beoefenende, en die in 1696 als vrymeester in den *Liggere* opgeschreven staet, zie: *Alphabet. Lyst der boekdrukkers*, *enz. van Antwerpen* in den *Geslachtlyst van Christoffel Plantyn* door J.B. VANDER STRAELEN. Men moet hier in aenmerking nemen dat de jaergetallen van het houten tafereeltje met de namen der dekens van de St-Lukasgilde opgeschreven, 't welk thans in het Museum der stad hangt, niet overeenkomen met den *Liggere*, want Augustinus Graet staet op het houten tafereeltje in het jaer 1687 als deken aengeteekend, terwyl hy in den *Liggere* op eerst gemelde jaer als dusdanig opgeschreven is.

TARQUINUS UIT ROME VERJAEGD. - SCHETS DOOR E. VAN DEN BUSSCHE.

Eene schouw voor het studievertrek van graef *** te St-Petersburg, door Mm. Dero en Ducaju.

Een groot deel der voornaemste monumentale scheppingen welke ons vaderland in zoo ruimer mate bezit, dagteekenen van de XVe en XVIe eeuw; de rykdom welke alsdan, dank aen uitgebreide handelsbetrekkingen en eene bloeijende nyverheid, in ons midden heerschte, deed onze steden, die op dit tydstip meestendeels elk een eigen leven leefden, wedyveren in het daerstellen van gedenkteekens die als getuigen hunner welvaert, niet alleen tot de tydgenooten, maer ook tot de latere geslachten zouden spreken.

Wekten de gevels onzer kerken, onzer stadhuizen, onzer belforten, door hune voortreffelyke architektuer, door hunne grootsche proportiën, de algemeene bewondering op, het innere dezer gebouwen werd met niet minder zorg versierd, en hier ook werd aenspraek op het talent onzer voornaemste kunstenaren gedaen; zoo groot was het kunstgevoel dat alsdan onzen landaerd beheerschte dat tot in zaken van zeer onderschikten aerd, de wetten van het schoone in acht werden genomen.

De architektuer vooral bleef in dergelyke versieringen eene groote rol behouden; aen haer hebben wy die zoo geprezene doxalen, die smaekvolle altaertafelen, die rykbesneden schouwen, kasten, buffetten en andere talryke meubelen te danken, welke op onze dagen tegen fabelachtige pryzen verkocht worden, en de faem der de Waghemakers, der Keldermans, en Vredemans hebben bevestigd.

Onder de schoone werken welke België, in het vak van huisversiering thans nog bezit, telt men de schouwen der stadhuizen van Brugge, van Audenaerde, van Kortryk en van Antwerpen. Door de plaetsnêe algemeen gekend, zullen deze kunststukken wel geene beschryving vorderen; onze lezeren weten dat zy onder alle betrekking, als modellen in hun slach worden beschouwd.

Thans eenigen tyd geleden, reisde een ryke russische Graef ons vaderland rond, hy had het voornemen gevat zich eene prachtige woonst te bouwen, wier innere hy op eene der kunst weerdige wyze zou versieren. Zyn studievertrek vooral wilde hy grooten luister byzetten, en onder andere ornamenten zou deze zael eene schouw bevatten, gebeiteld in den aerd der meesterstukken waervan, gelyk wy hooger zegden, België zoo vele voorbeelden bezit.

Een besluit door den russischen graef genomen, strekt

onze hedendaegsche kunstschool niet weinig tot eer; Z. Ed. gelastte twee Antwerpenaren, den bouwmeester Dero en den beeldhouwer Jos. Ducaju, met de uitvoering van het door hem voorgestelde werk; de wyze waerop deze bekwame mannen zich van hunne taek hebben gekweten, getuigt dat zy onder alle betrekking het verhevene er van hebben begrepen.

Om zich een goed denkbeeld van het voltooide werk te vormen, zullen wy hier eenige maten aenhalen. De eigenlyke schoorsteen, in zwarten marmer met witte bas-relieven, bezit eene hoogte van 2 m. 77 op eene breedte van 3 m. binnenkant. Daer dit gedeelte der samenstelling, op bevel, naer het model der schouw van Brugge werd voltooid, en wy het enkel in teekening te zien kregen, zullen wy er ons voor het oogenblik niet mede bezig houden; onze aendacht wordt gansch getrokken op het bovendeel waerin onze Antwerpsche kunstenaren blyken van ware kunde hebben gegeven.

Dit deel der samenstelling is voor het minst 3 meters hoog, en gansch in schoon eikenhout bewerkt. In het middendeel, omgeven van kransen, is een ovael bestemd om 's graven portret te bevatten; hooger vliegen engelen, eene kroon en wapens dragend; onder deze groep, op den mantel der schouw, rusten twee levensgroote vrouwenbeelden, de eene, de Kunsten, de andere, de Wetenschappen voorstellende; tusschen hen is eene plaets voor het uerwerk bestemd. Links en rechts, aen de kanten der samenstelling, bevinden zich twee kariatiden, elk hunner een jongeling en een jong meisje vertoonende.

Wy hebben met grooten lof van deze beeldhouwery hooren gewagen, en geerne teekenen wy aen dat zy weerdig is van den meester aen wien wy Bodwognad zyn verschuldigd.

Gedurende eenige dagen in de zalen der Koninglyke Akademie van Antwerpen ten toon gesteld, was de schouw des russischen graven, het voorwerp van het onafgebroken bezoek onzer kunstlievende bevolking. Mocht, zy op de plaets harer bestemming, zooveel byval opwekken als in ons Vaderland, dan zou de Vlaemsche School er buiten twyfel groot nut uit halen.

P. GÉNARD.

Over het huwelyk en Chamounix door L. Veuillot. Vertaling.

Zie hier voor my een wit papier, dat ik wel graeg met iet nieuws zou willen beschryven. De wyze waerop ik over het huwelyk wil spreken zal, God dank, noch die van de geneesheeren, noch die van de dichters, noch die van de romanschryvers zyn. Het is eene aerdigheid die ge kunt lezen in afwachting van een eerst-geboren, in eene woonst van acht tot twelfhonderd franken. Dit onderwerp zou wel aenleiding kunnen geven tot eene voorafgaende onderhandeling, die my zeker veel eer zou aendoen, en den boek zou vergrooten, maer nu heb ik geen lust dan my wat te verzetten. Ik schryf aen myne openstaende venster, langs den eenen kant is de klimop in volle bloem, en langs den anderen kant staet eene wieg die my toelacht. Ik dank God, ik wacht, ik hoop, myn hart smaekt den geur van aengename en heilige gedachten, ik bewonder al het geluk des levens, en ik heb geen hoegenaemden lust om verdichtsel te schryven.

I. Silvesters gedachten.

Het geviel dus eens dat Mynheer Theodoor, 's morgens na dat hy de mis gelezen had, Sylvester tegenkwam; Sylvester was op zyn dertigste jaer, en begon soms te denken wat hy zou en moest aenvangen.

- Ik meende naer uw huis te gaen, - zegde de priester, - ik heb eene echtgenoot voor u gevonden. Zy is maer twintig jaer, rank van gestalte en een minzaem wezen. Zy kan naeijen en zingen. Zy heeft by de nonnen uitgewoond. Hare ouders zyn goede kristenen, en zy zullen haer den bruidschat geven dien gy kunt verlangen.

- Ik zou willen weten, zegde Sylvester, of zy in staet is den tegenspoed te verdragen, en of zy, in eenen gevaervollen oogenblik, opoffering en pligt zou durven aenraden.

- Ik geloof het, antwoordde Theodoor. Haer vader zal u dit beter kunnen zeggen dan ik. Maer vergeet niet, als ge trouwt dat ge hare opvoeding zult te verzorgen hebben, en een verstandige man vormt zoo als hy het wil eene goede inborst waerop God alleen nog vermogen heeft. Indien gy haer zien wilt, het lydt geene moeijelykheid, zy gaet alle dagen, tegen den middag, met hare moeder eene arme vrouw bezoeken, die ginds by de kerk woont. Zy heeft een strooijen hoed met groen linten, een violetten kleed, een strepen shall, de eenvoudigheid zelve. Komt me dezen avond eens spreken.

Sylvester ging wandelen op de plein vóór de kerk. Hy zag vele strooihoeden voorby gaen, vele viollette kleederen, maer geen enkel gestreepten shall. Hy zag ook een jongen man en eene jonge vrouw die over het plein gingen, aen hunne hand en tusschen hen beiden ging een kleine knaep frisch en huppelend. Zy deden hem loopen, zy lachten met zyne sprongen, met zyn geklap en bezagen elkander gelukkig en vol vreugd. Sylvester was geneigd om in dit tooneel iets aendoenlyks te vinden.

Sylvester was nog al een ernstige man, hy had veel rond gereisd, te veel gelezen, veel gezien en alles nog al wel bedacht en overwogen. Sedert twee of dry jaer bedacht en overwoog hy geweldig den huwelyken staet, waer van hy den goeden en den kwaden kant geloofde te kennen. Maer hy was daerom niet te meer gestemd om te trouwen. Maer, dacht hy, zoo ik er nog honderd jaren over nadenk zoo zal ik er nog altoos *voor* en *tegen* inzien. Met eene kristene, opgevoed in het geloof en de oodmoedigheid, die alle dagen naer de zes uren mis gaet (Theodoor had hem dit gezegd), die kan naeijen, die den arme bezoekt, die misschien maer weinig kennis van letterkunde heeft, zoo ben ik voor de grootste gevaren beveiligd. Zy kan muziek... de piano zeker? Maer bah, een beetje stem, eenige gezangen op de piano bygeleid, dat is nog een verzet

des avonds. Men kan kamers huren die op den hof uitkomen, en als de piano my verveelt, kan ik wat naer de sterren zien. Het is haer karakter dat ik zou moeten kennen. Oh Heer! daer zyn zoovele kristelyke vrouwen, deugdzaem en knorrig! Maer, ze is maer twintig jaer, op dien ouderdom is de inborst nog buigzaem; en toch ze is nog onnoozel en bygevolg vrolyk. Zy zal het ten minsten worden, indien ik haer gelukkig maek. Maer neem het ergste, veronderstel dat er tusschen beide karakters eene onvoorkomelyke misstemming bestond, de gewoonte en de kristelyke liefde zullen het bittere daervan toch veel verminderen. En dan het groote vraegpunt blyft nog altoos onbeslist: wat is het hardste, het gevaerlykste of wel spyt hebben van getrouwd te zyn, of wel spyt hebben van niet getrouwd te zyn? Ik zoude wel willen weten hoe die jonge man, die daer zoo even voorby ging met zyne vrouw en zyn kind, het zoude aenleggen om my te bewyzen dat ik gelukkiger ben dan hy, en dat zyne ketting niet honderd mael zachter is om dragen dan myne vryheid! Wat is vryheid? Wat is toch een voordeel waervan men het genot denkt te moeten afstaen? Ik, ben ik vry? En wat kan het my nu nog schillen afhangelyk te zyn van eene vrouw, daer ik toch van zoovele andere dingen afhang. Als ik vyftig jaer zal zyn, als ik zal droefgeestig zyn en alleen, alleen voor altyd, zal ik dan vry zyn die verschrikkende en metelooze verlatenheid niet te zien die zich onophoudend uitstrekt rond eenen verouderden man? Dan is het dat eene stiefmoederlyke wysheid u ysselyke zottigheden doet begaen, dan trouwt ge bedroevend eene knorrende Belesa, eene cyferende Celemena, of eene weenende Emma. Het is beter den algemeenen regel te volgen en de zaken op hunnen tyd te doen.

Zoo bevond zich Sylvester, medegeslepen door den vloed zyner mymeringen en overwegingen aen den voet der duinen van het huwelyks eiland, nogthans vooraleer hy aenlandde bedacht hy toch dat het eene zaek was waerin het toeval een groote rol speelt, en dat hy goed zoude doen God te raedplegen. Zonder verder naer hoeden of shalls om te zien trad hy in de kerk en bad er omtrent het volgende gebed. ‘Heer ik ben te krank om groote beproevingen te doorstaen, laet my uwen wil kennen; geweerdig alles te beschikken tot welzyn van haer die men my voorstelt en voor onze zaligheid, ik geef my gansch aen u over, aen u die alles kent, die alles vermoogt en die onze vader zyt.’

Nooit heeft er iemand den Heer vruchteloos gebeden. Sylvester gevoelde het ook aen de nieuwe neiging en heldere wending zyner gedachten. Hy aenschouwde het huwelyk onder een gansch ander oogpunt, als eene zaek vol plegtige geheimnis, en vereerende pligten, die het harte des menschen min of meer vertroosting kan bybrengen maer die t ch altoos heilig en hulpzaem blyft door de verhevene zending die het te volbrengen heeft voor kerk en staet. Hy zag een schepsel naer het evenbeeld van God, op eene bezondere wyze aen hem toevertrouwd, aen hem zwakken mensch, die tot hier toe niemand anders dan zichzelven geleiden moest; hy zag kinderen, onsterfelyke zielen die, om zoo te zeggen, uit hem gingen geboren worden, die hy zou beminnen, die hy opbrengen en vormen, en die misschien groote werktuigen der hemelsche genade zyn zouden. Hy verbeelde zich zonder vrees, eerder met hoop, die bepaeldere verpligting tot het oefenen der deugd, verduldig te zyn, zachtmoedig, geregtig, weerdig, moetende ter zlefdertyd en het goede doen en ook het goed voorbeeld geven. - ‘Voorzeker, dacht hy by zichzelven, het vervullen zulker pligten moet ter zelfder tyd een groote bystand wezen; en hoe zou men God vergeten als men dagelyks zulke noodwendigheid gevoelt om hem te smeeken en te bedanken?’ Dit besluit gaf hem den vrede. Hy nam voor oogenblikkiglyk M. Theodoor te gaen spreken en hem te zeggen dat hy zich gansch aen hem overliet; maer vooreerst ging hy nog in de kapel van Onze Lieve Vrouw. Hy had de gewoonte

nooit uit de kerk te gaen alvorens de Memorare of den Wees gegroet te lezen voor het beeld van Haer die allen kristenen tot moeder gegeven is.

Toen hy in de Kapel kwam zaten er twee vrouwen te bidden. De eene was blykbaer de moeder, de andere de dochter. Deze laetste droeg een strooijen hoed met groene linten, een violetten kleed en gestreepten shall; zy knielde ingetogen en zedig als eene ware kristene die niet tracht hare gestalte te doen opmerken, maer die alleenelyk zorgt dat God haer zie.

Sylvester twyfelde niet of deze was de persoon waeraen hy zoo veel gedacht had; hy was blyde haer in deze plaets te ontmoeten. Zoo iets als het teeder gevoel eens vriends of eens broeders ontstond in zyn hert; - ‘Lief kind, dacht hy, ik weet niet wat gy vraegt, maer dat God uw gebed verhoore, dat hy my van u verwydere, zoo ik die hoedanigheden niet hebbe die u noodig zyn op aerde en in den hemel.’ Hy leunde met zyn hoofd in zyne handen, opdat hy zyn aengezigt wilde bedwingen, 't welk de gestreepte shall en de groene linten te veel geboeid hielden; in plaets van een weesgegroet dien hy meende te bidden, las hy al de gebeden tot de Heilige Maegd die hy kende. Het zoetste gebed is de Ave maris stella, het gebed des zeemans op de golven, en des reizigers in de duisternis, het gebed der ziele te midden harer vertwyfeling en in den donkeren nacht der besluiteloosheid. ‘Breek des zondaers banden, geef den blinden licht, weêr van ons het kwade, geef ons alle goed. Toon u onze moeder, door u hoore hy 't gebed. Die ons werd geboren, en uw zoon zich noemt! Maegd die nooit volprezen, boven alles zoet, los van alle zonden, maek ons zacht en kuisch. Help ons zuiver leven, veilig maek den weg, en wy Jesus ziende, eeuwig zyn verheugd.’

(*Wordt voortgezet.*)

Kunst- en letternieuws.

De heer N. de Keyser, bestuerder der koninklyke Akademie van Antwerpen, heeft eene groote kerkschildery ontworpen voor de gemeente Santvliet, zyne geboorteplaets; zy stelt de *Graflegging* voor, en zal in het hoog altaer der kerk geplaetst worden.

- M. Bernard Witkamp, arbeidt aen een groot tafereel voor de toekomende tentoonstelling van Brussel bestemd. Het stelt den Hertog van Gelderen voor, die zynen vader by nacht over het ys wegvoert. Wy komen later op dit doek terug.

- De gemeenteraed van Luik heeft in zyne zitting van 23 juny besloten dat de schoone schildery *Asschepoester* van M. van Lerius, ten pryze van 7000 franken voor het Museum dier stad zal worden aengekocht.

- M. Fuchs voltooit op dit oogenblik een fraei landschap 't welk alle de vorige verdienstvolle werken die wy van dezen schilder mochten zien, zal overtreffen.

- De heer Rorbert Fabri, die, in den laetsten wedstryd voor de beeldhouwkunde den, prys van Rome mocht behalen, heeft eene groep van twee beelden voltooid bestemd voor het hertogelyk paleis

te Brussel. Beide stellen de *kunst der middeleeuwen en de kunst der hergeboorte* voor. Te Antwerpen in de zalen der koninklyke Akademie ten toon geplaetst heeft dit werk den jeugdigen kunstenaer veel lof verworven.

- M. De Vreese, beeldhouwer te Kortryk, heeft twee *tritons*, watergoden, voltooid, voor het kasteel van den Prins de Ligne te Beloeil.

Dezelfde kunstenaer is door de stad Harlebeke gelast een historisch standbeeld te maken.

- Naer wy vernemen zal het Verbond van Kunsten, Letteren en Wetenschappen van Brussel, schoone feesten inrichten voor de kunstenaren die aen de toekomende tentoonstelling deelnemen.

- Eene tentoonstelling van werken van levende meesters zal op 15 july aenstaende te Spa geopend en op 30 september daeropvolgende gesloten worden.

- De heer J. de Braekeleer legt de laetste hand aen eene allerliefste groep in marmer; het onderwerp is: *de Verwachting.* Eene vrouw aen den oever der zee wacht, half hopend, half vreezend op de komst des visschers, haer echtgenoot; haer kind rust slapend op haren schoot. De kunstenaer is zeer gelukkig geweest zoo in de pose, als in de groepering van dit figuer. De uitdrukking is ook pryzensweerdig; daerenboven heeft hy zyn onderwerp behandeld op eene wyze die echt *nieuw* mag genaemd worden. Wy voorzien dus dat dit stuk een waren byval zal genieten op de Brusselsche Tentoonstelling voor welke het bestemd is.

- In het *Atelier* des heeren Watlé, dryver, te Antwerpen, zagen wy dezer dagen een fraeijen kelk in romaenschen styl. Hy is bestemd voor een jong priester die zich reeds in de geleerde wereld door verscheidene verdienstelyke schriften over de oudheidkunde heeft laten kennen. De heer Watlé heeft het hem toevetrouwde stuk met zorg en als waer kunstenaer voltooid. De kelk is smaekvol van vorm, en de ornamenten zyn met nauwgezetheid bewerkt. Vier onderwerpen in *émail*, welke de kuip versieren, herinneren ons het tydvak der van Eycken. Op de handgreep pryken vier wapens van den titularis. Een woord volsta om onze gedachte over dit kunststuk te doen kennen: het is een der goede kerksieraden welke de kunst in deze dagen heeft voortgebracht.

- De heer I.P. van Regemorter, de deken onzer schilders, heeft eenige stukjens voltooid waervan er buiten twyfel twee op de Brusselsche tentoonstelling zullen geplaetst worden: *Eene boerenkermis* en *de slapende kantwerkster,* een onderwerp dat de gryze kunstenaer recht geestig heeft behandeld. Verder zagen wy in schilders' *atelier,* 's kunstenaers portret door hem zelven, dat zeer gelykend is, en krachtig gepenseeld.

- Men is voornemens in den Dierentuin van Antwerpen, een monument te plaetsen de Maegd van Antwerpen voorstellende; het zou 27 voet hoog zyn, en aen M. de Braeckeleer toevertrouwd worden die reeds het ontwerp en de begrooting gemaekt heeft..

- In de processie der H. Dryvuldigheid welke jongstleden de parochiale en voorheen collegiale kerk van den H. Jacobus te Antwerpen uitging, hebben wy een gewaed in goud geborduerd opgemerkt, dat voorzeker een der kostbaerste is welke bestaen; het is samengesteld uit 6 choorkappen, 2 dalmatieken en een karzuivel, allen in denzelfden styl (Hergeboorte der 16^{e} eeuw, *renaissance*) en is verveerdigd in het huis der heeren Numan en van de Velde van Antwerpen, van wien wy ook een nieuw vaen zagen in de kerk der Marckgrave-lei; dit laetste was zeer eenvoudig, doch smaekvol van samenstel en uitvoering. De HH. Numan en van de Velde hebben zeer goed begrepen, dat de eenvoudigheid de schoonheid der kunst uitmaekt, en wy bekennen volgeerne, dat hunne keurige uitvoering nooit iets te wenschen laet,

te meer daer zy nooit verwaerloozen het talent van voorname kunstenaren, en nyverheidsteekenaren in te roepen.

- In de werkhuizen, van M. Hilgers en zoon te Antwerpen, zagen wy dezer dagen een, onder het wetenschappelyk oogpunt beschouwd, belangryk werk: namenlyk een belaenkondiger bestemd voor een hotel.

Hy is samengesteld uit zoovele nummers als er kamers zyn; deze nummers zyn te samen in eene kast. Eene bel dient voor alle de kamers; zoo haest als men heeft gebeld, springt de nummer van de kamer waer men schelt in de kast vooruit, en daer deze laetste beneden geplaetst wordt, is men vry van al oorverdoovend gedruisch, hetgeen men gewoonlyk anders het gansche huis door hoort. De heeren Hilgers hebben daerenboven de leiding der draden onzichtbaer weten te maken.

- M. Van den Broecke van Brugge, bezit, naer wy vernemen, eene aenzienlyke hoeveelheid oude documenten, betrekking hebbende tot de oude neeringen van Vlaenderen, zoo als van Gent, Brugge, Ryssel, Rousselaere, Sluis, enz. Onder anderen eene belangryke proceduer tusschen de neeringen der kleermakers (sceppers) van Brugge en die van Sluis. Dat proces begon onder de regering van Philips-den-Goede en duerde niet minder dan 150 jaren. De kleermaekers van Brugge bezaten het voorrecht, kleederen met galons te maken; en die van Sluis kwamen, daertegen op, beweerende dat zy deze ook mochten verveerdigen.

- De jury benoemd door den minister van binnenlandsche zaken om de voorloopige proeven van den groeten wetstryd van schilderkunde voor den prys van Rome te beoordeelen, heeft tot beslissende proef aengenomen: MM. de Bruxelles van Ath, fontaine van Spa, Geets van Mechelen, Legendre van Brugge, Tonneau van Roucoud en Verhas van Dendermonde, allen leerlingen der Koninklyke Akademie van Antwerpen. Er waren elf medekampers. De jury was samengesteld uit de heeren Canneel, Chauvin, de Keyser, Leys, Portaels, Verschaeren en baron Jules de Vinck.

- M. van Esch, een der gunstig gekende Antwerpsche goudborduerders heeft eene vaen voltooid voor de kerk van Hove.

- M. Leonard, ingselyks gunstig gekend in het zelfde vak, heeft eene vaen geborduerd voor de kerk van Westerloo, waer een honderdjarig jubelfeest heeft plaets gehad; de gansche kerk was ter dier gelegenheid met veel smaek versierd, onder de leiding van den zeer eerw. heer Lector; de schilderingen waren toevertrouwd aen M. Heylen van Herenthals.

- De gemeente Gent heeft den volgenden pryskamp voor het opstellen eener volksgeschiedenis van Jacob van Artevelde geopend. - VOORWAERDEN van het programma. - Het opstel moet den inhoud bevatten van ten minste 200 bladz. druks in-8°, ongemerkt de historische bescheeden welke de schryver mocht aenbrengen.

De prys bestaet in eene som van vyf honderd franken.

Het bekroonde werk wordt de eigendom der gemeente en zal op hare kosten worden gedrukt. De schryver ontvangt er 100 exemplaren van.

De volksgeschiedenis van Jacob van Artevelde mag in het nederduitsch of in het fransch opgesteld zyn.

Indien het bekroonde werk geschreven is in het fransch, behoudt de gemeente zich het recht voor, er eene nederduitsche vertaling of een kort begrip van uit te geven.

De ingezondene handschriften zullen in het gemeentearchief geplaetst worden.

Mogt geen der werken den uitgeloofden prys weerdig worden gekeurd, zoo zal de jury aen het geschikste eene bepaelde vergelding of belooning toekennen.

Ieder mededinger zal aen 't hoofd zyns werks eene zinspreuk plaetsen en die herhalen op een gesloten briefje, waerin zyn naem en woonplaets zullen zyn aengewezen.

De schryver die zich op eenige andere wyze laet kennen of die zyn werk na het bepaelde tydstip inzendt, is van den pryskamp uitgesloten.

Het briefje by het bekroond werk gevoegd, zal maer in zitting des jurys geopend worden; de overige briefjes worden ongeopend verbrand.

De stukken voor den pryskamp bestemd, moeten vrachtvry vóor den 15 april 1862 ingezonden worden ten secretariate der stad Gent.

MARINO FALIERO

Marino Faliero
door Nic. de Keyser.

In het eerste deel van het tydschrift de *Vlaemsche School*, gaven wy eene levensbericht des befaemden kunstenaers, wiens naem aen het hoofd dezer aflevering is geplaetst. Wy verzenden naer dit boek voor de byzonderheden die 'schilders streven kenschetsen, ons thans vergenoegende met hier de voornaemste werken aen te teekenen, welke de Keyser sedert 1855, tydstip waerop ons opstel verscheen, heeft uitgevoerd:

1. *De Kindermoord* (thans in het Museum te Gent).
2. *Godfried van Bullioen zyn zweerd op het graf des Zaligmakers neêrleggende.* (In het kabinet des heeren Stamitz-Mayer te Weenen.)
3. *De Giaour.* (In het kabinet van Graef Coloman-Nako te Weenen.)
4. *Portret Z.M. den koning der Belgen.* (Op het Stadhuis van Antwerpen).
5. *Portret H.K.H. Princes Charlotta.* (Zelfde plaets.)
6. *Marino Faliero*, hertog van Venetië. (In de verzameling des heeren Belmont, destyds afgezant der Vereenigde Staten van Amerika in de Nederlanden, thans te New-York.)
7. *Milton zyn* Paradise Lost *aen zyne dochters dicterende.* (In de verzameling van Z.K.H. den Hertog van Braband.)
8. *Dante in ballingschap.* (In het kabinet des heeren O'Sullivan de Grass te Weenen.)
9. *De laetste oogenblikken van Weber.* (Ten huize des heeren Borski, in Amsterdam.)
10. *De terugkomst des Kruisvaerders.* (By den heer Longworth te Cincinati - Amerika.)
11. *Heloïse en Abeilard.* (By den heer Rodocanachi te St-Petersburg.)
12. *Afbeeldsel H.M. de koningin der Nederlanden.*
13. *Christoffel Colombus en zyn zoon aen de deur van het klooster van Sta-Maria de la Rabida.* (By den heer Willinck te Amsterdam.)
14. *Dante in het atelier van Giotto.*
15. Verscheidene portretten.

De plaet welke deze aflevering vergezeld en door den heer Michiels in koper werd gesneden, stelt de Keyzer's tafereel *Marino Faliero* voor; dit onderwerp ontleend aen een der meestgekende feiten der geschiedenis van Venetië, en dat vroeger stof tot eene van Byron's schoonste tragoediën gaf, zal wel geene uitlegging vorderen; zeggen wy alleenlyk dat de kunstenaer het oogenblik heeft gekozen, daer de gryze Doge met woede het vonnis ontvangt 't welk Steno, den lasteraer zyner echtgenoote, slechts tot een gevang van éene maend verwyst. Dit tafereel, onder alle betrekkingen, een der voornaemste voortbrengselen van de Keyser, is nergens in ons Vaderland ten toon gesteld geweest.

Even als in vorigen jaergang, wanneer wy de plaetsneê der prachtige muerschildering des heeren Leys mededeelden door den heer Otto Schwerdgeburth uitgevoerd, zullen wy thans een woord gewagen van den heer Jan-Baptist-Pieter Michiels, aen wiens stift wy de schoone gravuer zyn verschuldigd, welke deze aflevering versiert.

Deze kunstenaer, zoon van Jan-Baptist Michiels en van Maria-Theresia van der Ycken, zag te Antwerpen het licht op 29 juny 1821. Nog kind zynde werd hy naer

de Koninklyke Akademie zyner geboortestad gezonden, alwaer hy gewetensvolle studiën deed en vervolgens in de klasse trad des heeren Erin Corr, om zich op de koper- en staelgravuer toe te leggen. Hier ook deed de heer Michiels zich door zyne kunde opmerken en meermaels gelukte het hem de eerste pryzen weg te dragen.

Het eerste werk door onzen plaetsnyder voortgebracht, was eene gravuer naer Verheyden's gekende schildery: *Tu n'auras pas ma rose* en waervan de teekening, ten jare 1843, in de Tentoonstelling door de Antwerpsche Maetschappy van Schoone Kunsten geopend, werd opgemerkt; daerna voltooide hy in *aqua tinta* en op de engelsche wyze, eene gravuer naer Rubens' heerlyk *afbeeldsel van Burgemeester Nikolaes Rockox den jongere*, en legde hy zich langen tyd byzonder op het teekenen in Musaeums en Kunstkabinetten toe. Hierdoor leerde hy de doenwyze der verschillige meesters goed kennen, en poogde hy de noodige vastheid aen zyn stift te geven. In 1852, voltooide hy de gekende plaetsnêe *Christus op den schoot zyner H. Moeder*, naer Nic. de Keyser, en in 1858 leverde hy zyn *Peeter de Groote te Saandam* naer Baron Gustaf Wappers' beroemde samenstelling. Deze gravuer die door de Koninklyke Maetschappy van Schoone Kunsten te Antwerpen aen hare leden als premie werd uitgedeeld, bezit zeer goede hoedanigheden.

Thans arbeidt de heer J.-B. Michiels aen eene gravuer naer Dyckmans' vaekgeprezene schildery: *de Blinde;* hopen wy dat de uitvoering ervan den plaetsnyder tot eer zal verstrekken en weerdig zal zyn van een der schoonste voortbrengselen der hedendaegsche Vlaemsche School.

P. GÉNARD.

De godsdienstige muziek in België.

Wat zal ik u zeggen over de godsdienstige muziek hier te lande? Zy verkeert, in der waerheid, in eenen niet zeer glansryken stand, en meer dan eene kwade strekking, meer dan een gebrekkig gebruik verdient te worden afgekeurd. Aen wien de schuld? Zy moet zoo wat aen elkeen worden toegeschreven. Aen de slechte inrichting der leermeesters; aen de onvolledigheid van het toonkundig onderwys; aen de weinige ondervinding of de verderflyke gewoonten der muziekbestierders, die de muziek waervan zy de uitvoering te bestieren hebben, niet weten te kozen; aen den slechten smaek des publieks, dat de slechte muziek aenmoedigt, en dat men liever voldoet dan te recht wyst; en ten leste, indien wy het zeggen moeten, aen de onverschilligheid der geestelykheid, wier taek, buiten kyf,

moeijelyk is en die zich met andere zorg heeft bezig te houden, maer, ons dunkens, geen genoegzaem belang schynt te hechten aen de goede uitvoering der kerkmuziek, en niet begrypt, zoo als het behoort, wat invloed die goede uitvoering kan hebben op de weerdigheid der godsdienst en de stichting der geloovigen.

Wat er ook van zy, de godsdienstige muziek is, ten onzent, er verre van af den voorspoed te genieten dien zy in Duitschland en Holland, in Zweden en Noorwegen heeft weten te verkrygen, en even verre is onze bevolking verwyderd van die der hooger gemelde streken voor wat de kundige uitvoering en den kiesche smaek betreft. In de groote steden Belgiës treft men, in plaets van eenen zuiveren smaek, ten minste eene goede uitvoering aen, en, indien er veel te berispen is, toch valt er ook wel iet of wat te pryzen; maer zoodra men tot de steden van tweeden rang afdaelt, woont men een waerlyk bedroevensweerdig tooneel by, indien men zich een echt gedacht vormt van wat der geestelyke muziek behoort. De mode en de zucht om grootere, rykere en beter voorziene tempels na te volgen, verleenen er al te dikwyls den toegang aen het orchester en het gedruis der instrumentale muziek, dat, in elk geval, eene beklagensweerdige gewoonte is, daer zy voor onvermydelyk gevolg heeft het gevoel van den gregoriaenschen zang te doen verliezen en den overgang ervan te bewerken, ter zelfder tyd als het vergeten en vernederen der kunst van het orgelspel, maer het wordt eene beklagensweerdige vergetelheid aller welvoegelykheid, wanneer alle hoofdstoffen tot eene goede uitvoering te gelyk ontbreken, de weinige ondervinding van onvoorzichtige kunstenaren, de hoogweerdigste plegtigheden der godsdienst der algemeene bespotting prys geven.

In de dorpskerken, waer men gelukkiglyk, niet denken kan aen de uitvoering van het orchester, is het natuerlykerwyze de gregoriaensche zang die de bovenhand hebben moet, zonder nogthans de muziek der goede toonzetters uit te sluiten. Indien men, hetgeen men ten onzen aentreft, vergelykt, met wat in Duitschland, Zweden en Noorwegen geschiedt, dan moet men eindigen met te bekennen, dat de vergelyking niet ten onzen voordeele is. In die landen verheft het gansche volk de stem tot God, en die edele en statige, gezangen, door eene ontzaggelyke menigte herhaeld, die eenvoudige melodyen, die hymnen geschreven voor de uitgestrektheid aller stemmen en zoo goed op de woorden toegepast, zyn waerlyk de geschiktste en de godsdienstigste wyze om den Heer te loven.

Ongelukkiglyk ontbreekt aen onzen gregoriaenschen zang de statigheid en de edelheid die de byzonderste bevalligheid der geestelyke *mode* uitmaken. Hy is overladen met noten en *neumes*, bywylen verward, en ontbloot van het strenge karakter dat hem onontbeerlyk is. Men treft, byvoorbeeld, op de kinkers *e* en *i*, voor den zang onvoordeelige woorden aen, groepen van noten die den zanger noodzaken tot viermael achtervolgens de zelfde syllabe of letter te herhalen. En nog moeten wy bekennen dat er vooruitgang is en het vroeger veel erger was. Over veertig jaer, aerzelden onze zangers niet *fiorituren, fantaisiën*, by den gregoriaenschen zang te voegen, die, om niets te verzwygen, in den smaek des publieks vielen. De gewyde melodyen van den H. Gregorius werden *cavatines* met *roulades.*

Wat ik van de godsdienstige muziek in het algemeen zegde, mag natuerlyker wyze op de studie en de oefening der orgel worden toegepast. Sints lang was dit schoon en edel speeltuig ten onzent byna vergeten geraekt, en thans nog, dat men het zoekt op te beuren, en er den smaek van terug in te voeren, vervult het in onze tempels meesttyds slechts eene bygaende plaets, verre beneden die welke het toekomt, en men kan geene genoegzame middelen inspannen om dit nuttig hulptuig der godsdienst de weerde terug te geven die het vroeger genoot.

Nogtans, ik heb het reeds laten gevoelen, bestaet er in de oefening der godsdienstige muziek, sedert eenige jaren vooruitgang, vooruitgang die wy niet

moeten overdryven, maer toch tastbaer is, en waervan men hoeft rekening te houden. De daerstelling der zeven bisschoppelyke normaelscholen, gevoegd by de poogingen der belgische conservatoriums en de twee normaelscholen van den staet, heeft op dien tak der kunst eenen gelukkigen invloed uitgeoefend. Voor wat de uitsluitelyke studie der orgel betreft, geeft men den leerlingen in de normaelscholen een gegrond en bestendig onderwys in den gregoriaenschen zang, de harmonie en den choorzang, en men doet hen de *preludiën* der onderscheidene scholen uitvoeren. In het Brusselsch conservatorium (die van Gent en Luik bezitten geene orgelklas), legt men zich byzonder toe op de *preludiën* en *fugues* der groote meesters.

Het bestaen der orgelisten doet langzamerheid orgelmakers vormen die in België nieuwe en weerdige speeltuigen verspreiden. In deze belangryke nyverheid, kunnen wy mannen aentoonen die reeds proeven van talent hebben gegeven, namenlyk de heeren Merklin en Schutze, Loret, Agneesens en van Denter. Ook mogen wy niet vergeten twee dekreten te melden, het eene uitgeveerdigd in 1842, het andere in 1853, door Zyne Eminentie den Cardinael-Aertsbisschop van Mechelen, dekreten welker wysheid men geen lof genoeg kan toesturen, en die reeds hebben medegewerkt om in België der kunst waermede wy ons bezig houden, eene betere toekomst te doen openen.

Zie hier het dekreet van 1842; dit van 1853 is er byna eene woordelyke herhaling van; wy zullen met deze melding onzen arbeid eindigen:

‘*Dekreet betrekkelyk den kerkzang en muziek*, *gegeven te Mechelen*, *in de Congregratie der Dekens*, *den* 26 *april* 1842.

Het is blykbaer, volgens de HH. Vaders en de conci-

liën, dat de zang en muziek alleenelyk moeten gebruikt worden in de goddelyke diensten om plegtiger God te loven, om de geloovigen aen te sporen de goddelyke majesteit te aenbidden en om hunne herten tot de hemelsche zaken te verheffen. Daerom is het, dat wy vuriglyk de heeren pastors aenbevelen den zang, het gebruik der orgel en de andere speeltuigen tydens de goddelyke diensten te regelen, ten einde dit gewenschte doel worde bereikt, te doen ophouden en te vermyden alle misbruiken daeraen tegenstrydig en die, op welke wyze ook, de heiligheid der goddelyke dienst tegenstooten.

Indien men gebruik maekt van den muzikalen zang, zullen de heeren pastors zorgen dat hy statig, zedig, aengenaem en godsdienstig zy, en zy zullen waken opdat men er geene wereldsche of lichtzinnigheidademende arios tusschen menge, noch geruchtaenwekkende stukken, meer geschikt om het godsdienstig gevoel te verdryven dan het op te wekken en aen te vuren.

Indien men den zang door speeltuigen doet begeleiden, moeten die alleenelyk, volgens de onderrichting van Benedictus XIV, dienen om den zang kracht by te zetten, opdat de zin der woorden des te beter in de herten der toehoorders dringe, opdat de geest der geloovigen tot de beschouwing der goddelyke zaken en tot de liefde Gods worde opgewekt. Men moet zorg dragen dat de speeltuigen de stemmen der zangers niet overheerschen, of dat zy, om zoo te spreken, den zin der woorden niet verstikken.

Wy bevelen dat men voor de gewyde muziek verwydert al wat vreemd tot haer doel is, al wat slechts strekt om de nieuwsgierigheid of het behagen der toehoorders te voldoen, of om den naem der toonzetters te maken. Wy verbieden strengelyk het invoeren in de kerken van tooneelgezangen of wyzen, alsook van militaire of wereldsche muziekstukken.

Wy gebieden den heeren pastors al het bovenstaende den organisten en zang en muziekbestierders uit te leggen en hun aen te bevelen bestendig het oog te houden op het doel dat de kerk door den zang en de muziek tracht te bereiken.'

Dit wyselyk opgevat dekreet, heeft veel invloed gehad op de godsdienstige muziek in België.

Men ziet dat wy, ofschoon nog niet op een volkomen zegeprael mogende verheugen, toch hopen mogen op vooruitgang, die ons de toekomst voorspelt.

EDOUARD GREGOIR.

Over het huwelyk en Chamounix door L. Veuillot.

(Vervolg, zie bl. 110 dezes jaergangs.)

II. Sylvester en de priester gaen al koutende onder de linden.

Twee dagen nadien, tegen den avond, wandelde Sylvester al mymerende onder de boomen die de stad omringen; daer zag hy van wyd Theodoor in gesprek met een man van middelbaren ouderdom. Theodoor had hem ook gezien, hy wenkte hem naby te komen, en hy stelde hem toen zynen gezel voor: - Zie hier, zegde hy, uw toekomenden schoonzoon. Overlegt het en verstaet u met elkander, gy zyt beide juist van aert om elkander wederzydsch te beminnen.

Het scheen welhaest dat de zaek niet moeijelyk was. Na een uer klappens kwamen zy overeen dat nog dien zelfden avond de vader er aen zyne dochter zoude kennis van geven, en dat Sylvester na twee of dry dagen zou in huis komen, na dat Marionne den tyd gehad hadde om zich voor den Heer te raedplegen. Wat Sylvester aenging,

hy was zyn eigen meester, men kende hem, zoo veel als het noodig was, en hy had alles wel overwogen.

- Het verwondert my nogthans, zegde hy, als hy met den priester Theodoor alleen was, hoe men toch eene zaek van zulk belang zoo haest kan afdoen. - Bah, hernam Theodoor, gy denkt er misschien sedert tien jaren aen, en wat dien goeden man betreft, dien ge daer gezien hebt, daer het twintig jaren geleden is dat zyne dochter geboren werd, zoo zyn er toch ook twintig jaer verloopen sinds hy er aen denkt om zyne dochter uit te huwen. Wees verzekerd dat hy alles rypelyk overwogen heeft, de inborst zyns kinds, hare neigingen, hare bekwaemheden, en dat ge al niemand meer in de stad zoudt vinden, die u kent, en dien hy niet reeds over u heeft weten te ondervragen sedert acht dagen dat hy u kent. Ik spreek u niet van de gebeden die hy heeft gelezen. Om de bekommernis eens vaders te kennen moet ge zelf vader zyn. Wy zyn hier verre van die geestige letterkunde over den buitensporigen drift der huisgezinnen die eene dochter willen uithuwen. Gy dient wel te weten dat zy al meer dan een aenbod geweigerd hebben, en waeronder sommige veel voordeeliger waren dan het uwe. Kortom den dag toen ik van u sprak, hadden zy juist een noveen gedaen voor den H. Joseph, opdat hy hun den man zou zenden dien zy verlangden.

- En ik ben die man? zegde Sylvester lachend.

- Zy gelooven het, hernam Theodoor, en ik hoop het. Maer alvorens toe te stemmen, moogt gy er op rekenen; dat die eenvoudige menschen u grondig zullen onderzoeken, zy zullen zonder ophouden bidden, zy zullen milde aelmoessen geven, en tel er op dat ze voor niets ter wereld den eeuwigen rouwkoop willen dragen, om by gebrek aen zorg, het geluk huns kinds in gevaer te brengen.

- Ik ben het daerover eens met u, ging Sylvester voort, en nogthans dunkt het my dat ik my blindelings verbinde.

- Het gaet zoo min of meer met iedereen, zegde de priester, maer gy trouwt toch niet als een onbezonnen. Zoo wel als de wyze ouders van Marionne hebt gy God genomen voor gids. Het is nu wys van zich te laten geleiden.

Zoo kautende kwamen zy al laet in eene eenzame straet waer zich de aengename geur der volop bloeijende lindenbloemen verspreidde. - Wat goede reuk, sprak Sylvester, en hy haelde met vollen adem den geur binnen. Die linden zyn wel goed van aldus te bloeijen rondom tusschen die schouwen, die beken en die muren.

- Het is het afbeeldsel, zegde Theodoor, eener goede ziel te midden der zorgen en des maeds des levens. Wat men ook rond haer of tegen haer doe, zy verspreidt gewetensvol haren geur, zy geeft getrouwlyk hare frischheid en hare schaduw. Eene vrouw volgens

God is in den huiskring zoo als deze linden in hunne omheining. Zy is deszelfs sieraed en vreugd; zy bloeit er zonder zich te bekommeren wat er buiten omgaet, en toch wordt men haer gewaer zelfs buiten de woonst wier dorpel zy nooit overschreidt. - Maer waerom zyt gy dan niet getrouwd, myn beste vriend? vroeg Sylvester. - Ja, antwoordde de priester, ge zult misschien denken dat ik verwaend ben, maer ik had voorgenomen een goed priester te worden.

Op dien oogenblik gingen zy voorby eenen muer waerboven de linden hunne wiegelende en bloemende takken uitstaken. Sylvester zag omhoog en ontwaerde met den eersten oogslag het huis wiens hof deze muer omheinde. Het was een dier zuivere kleine huisjes, waerin slechts een enkel gezin kan woonen, en die uitzonderlyk schynen gebouwd te zyn tot verblyf der eenzaemheid en der nederigheid.

- Het zou my verwonderen, zegde hy, indien deze deur zich voor eenen herstogt opende.

- Inderdaed, sprak de priester, hier huisvest geen drift, en ik hoop ook dat gy er geenen zult inbrengen. Hier woont uwe toekomende. En ik zou durven wedden, dat men op dezen oogenblik van u onder deze linden spreekt.

- Nederig en *zuiver huisje*, dacht Sylvester, wees gezegend! geve God, dat er met my geen ongeluk, geene onrust uwen vreedzamen dorpel overschreije.

(Wordt voortgezet.)

Aen Stanza.

I.

Ten avondwind zacht reuselt in de boomen,
En 't zilvren manelicht weemoedig lacht,
Zit ik alleen, aen u alleen te droomen,
Lief kind, dat myne ziel verstroosting bracht.
My dunkt ik hoor in 't bladerengerucht,
Een' zoete stem die my uw name zucht.

Wen thans een feest my wenkt in vreugdezalen,
Waer 't dansmuziek de hupsche snaren streelt,
Waer 't schoon geslacht wil om ter schoonste pralen,
My is 't daer koud, - die vreugdegalm verveelt:
En toch my dunkt 'k hoor in dat woest gerucht,
Een' zoete stem, die my uw name zucht.

Wen weemoed thans myne arme ziel verovert,
Die d'ondergang van vele hoop beweent,
Als troost en heil me in eens zyn weggetooverd,
En myn verbitterd hert te breken meent,
Hoor in een' stem, - de donkre wanhoop vlucht, -
Een' zoete stem, die my uwe name zucht.

II. Aen Stanza 's lieve jonge zuster.

Teeder schittrend is het dagen
Van een lentenmorgenstond;
'T bloemenkelkje ontplooit zyn blaedjes,
'T vogelyn speelt dartlend rond.

Minlyk kind, zoo lief en streelend,
Is ook 't dagen van de jeugd;
Alles lonkt ons dan in 't leven,
Alles wenkt ons tot de vreugd.

En dat lieflyk is uw deel thans,
Zanggetoover, kleurenpracht,
Streelen u en oor en oogen
En uw droomen in den nacht.

O ge weet nog niet dat 't leven
Ook eens bitterheden biedt,
Dat ons altyd geene troost wacht,
Neen, lief kind, dat weet ge niet.

En daerom gy zyt zoo vrolyk
Speelt en juicht en schaterlacht;
Nog geen wolkje heeft heur schaduw
Voor uw hoofdjes licht gebracht.

Doch, lief kind, hoop vry op morgen;
Droom niet aen des levens zwert!
Gy zult steeds genoegen vinden
In uw rein en edel hert.

Moederliefde, zusterliefde,
Bieden u hun heil en zoet,
Omdat gy zoo têervoelig
En zoo zacht zyt van gemoed.

O bemin hen! min hen innig
Min wat schoon en goed is kind!
En zyt zeker dat gy later
Zoo als nu steeds blyheid vindt.

C. VERHULST.

Pryskamp voor het opbouwen eener beurs te Antwerpen.

Programma.

Art. 1. - De nieuwe Beurs zal gebouwd worden op den omtrek der vroegere, met byvoeging der aengeduide inwinningen.

Art. 2. - Zy zal langs binnen omringd zyn van galeryen welker breedte zal toelaten eene behoorlyke proportie aen de bovenzalen te geven.

Art. 3. - Het binnenplein zal overdekt zyn, derwyze dat gedurende het houden der Beurs, van 1 tot 2 ure namiddag, de zonnestralen geen ongemak zullen kunnen veroorzaken.

Art. 4. - Men zal den bouwtrant der verbrande Beurs behouden.

Art. 5. - Al de gebouwen moeten onbrandbaer zyn.

Art. 6. - Boven het gelykvloersche gedeelte dat geheelyk tot het houden der Beurs is bestemd, zal er slechts een verdiep gebouwd worden, hetwelk de volgende lokalen en plaetsen stellig zal moeten bevatten:

1° Voor de Kamer van Koophandel: eene voorzael, eene zael voor beraedslagingen, eene boekery, een bureau en eene archievenzael.

2° Voor de regtbank van koophandel: eene gehoorzael met pui vooraen, eene raedzael, een kabinet voor getuigen, een kabinet voor den griffier, eene archievenzael en een bureau voor de greffie.

3° Voor de makelaers in koopwaren: eene verkoopzael en eene zael voor de vergaderingen der syndikale kamer.

4° Voor de wissel-agenten: eene vergaderzael.

Art. 7. - Men zal een gedeelte gronds innemen op den hof en het koetshuis (remise) van het lokael der Bank. Deze inneming zal toelaten: 1° gelykvloers eene groote zael te bouwen in verbinding met de gaenderyen der Beurs, en dienstig of voor een openbaer bureel en byzondere bureelen, of voor een makelaers-parket, tot het uitroepen der publieke fondsen. Deze zael zou licht kunnen scheppen op eene opene plaets ten dien einde voorbehouden en met de Korte Clarastraet in verband gebragt. 2° Op het verdiep, zou men boven gemelde zael een lokael kunnen bouwen voor de openbare veilingen. Dit lokael, aen hetgene boven de gaenderyen voor hetzelfde gebruik bestemd vereenigd zynde, zou aldus eene zeer groote oppervlakte kunnen hebben. Hetzelve zou licht kunnen scheppen zoo langs de voor te behouden opene plaets als langs de Korte Clarastraet.

Art. 8. - Om den toegang der Beurs met rytuigen mogelyk te maken en terzelfder tyd al de lokalen te verbeteren, zoo wel die der Beurs als die der Bank, welke tot de dienst der Brievenpost bestemd zyn, zal men al de huizen der Beurzestraet, langs den kant van den *Grenaet-Appel*, innemen en afbreken. Hierdoor zal de straet eene breedte van 18 meters verkrygen en het hotel voor de Post bestemd, op de geheele lengte der straet ontzet, zal aldus op zyne volle diepte eenen voorgevel hebben.

Men zou langs dien kant den voornaemsten ingang tot de Post en den Telegraef kunnen plaetsen en den ingang langs de lange Nieuwstraet voorbehouden aen de rytuigen van de Post en de vervoerwagens van den yzeren weg.

Art. 9. - Van den kant der Beurzestraet, op 18 meters verbreed, zal men eenen voorgevel moeten bouwen. Het verdiep langs den straetkant zou aen de Koophandels-Regtbank en hare aenhoorigheden kunnen voorbehouden worden.

Art. 10. - Langs den kant der Twaelfmaendenstraet, zal men den voornaemsten voorgevel bouwen. Ten dien einde zal men eene publieke plaets op de gansche breedte van dien kant der Beurs maken, en de Twaelfmaendenstraet verbreeden in overeenstemming met het uitzigt des voorgevels op de Meir.

Het verdiep langs dien kant zal dienen voor de Kamer van Koophandel en derzelver aenhoorigheden. Maer vermits die voorgevel en de publieke plaets niet zullen gemaekt worden te gelyker tyd als de andere gebouwen, zullen de opstellers van het plan de verdeeling dusdanig moeten aenleggen dat de eerst bestaende gebouwen in geenerwyze de eindelyke voltooijing, te weten het bouwen van den voornaemsten voorgevel, kunnen verhinderen. Zy zullen alsnog een ontwerp van dien gevel by hunne plannen voegen.

Deze plannen moeten ook aenduiden de wyze waerop de eerst gebouwde lokalen zich zullen verbinden met de bouwingen later benoodigd tot het maken van den voorgevel.

Art. 11. - Men zal bovendien nog innemen het huis in de Israëlietstraet, waer thans de drukkery van de W^de^ Buschmann is, om daer eenen trap te maken, alsook eene met de gaendery verbondene zael voor een openbaer bureel en eene wooning voor den concierge, ten waer men beter vond die wooning op een ander punt te plaetsen, en eindelyk een open plaetsken voor verschillende gebruiken.

Art. 12. - Men zal de middelen van luchtschepping en verwarming der lokalen in het algemeen moeten aenduiden.

Art. 13. - Men zal een plan moeten inleveren van voorgevels voor de 2 zyden der Beurzestraet, waervan eene zal beslagen worden door het Postkantoor en de andere door byzondere wooningen. De gebouwen in die straet zullen natuerlyk moeten voor uitslag hebben den gevel der Beurs langs dien kant op te luisteren.

Art. 14. - Men zal ook een plan kunnen indienen der bouwingen op te rigten op de plaets welke langs den kant der Twaelfmaendenstraet ontworpen is, en waerop later de voorname gevel der Beurs zal gebouwd worden, alsook de voorgevels der verbreedde Twaelfmaendenstraet, leidende van gezegde plaets naer de Meir.

Art. 15. - De mededingers zullen noodzakelyk de volgende plannen moeten inleveren:

1° Een afzonderlyk plan voor het gelykvloers gedeelte en het verdiep van het gebouw en deszelfs toegangen, zich bepalende tot den omtrek van het aen het programma gevoegde grondplan.

2° Het plan van alle de hierboven aengeduide voorgevels.

3° Twee groote doorsneden, op lengte en breedte, volgens twee lynen, elkander regthoekig kruisende door het middenpunt van het gebouw.

4° De benoodigde teekeningen en byplannen tot het goede begrip der ontwerpen en byzonderlyk die van het dak.

Alle deze plannen zullen in inkt moeten opgemaekt zyn ter schale van 1 centimeter per meter. De byplannen zullen op eene grootere schael, naer goeddunken des bouwkundigen, moeten geteekend worden.

De plannen zullen moeten verzeld gaen van een beschryvend en een berekend bestek van de grootste nauwkeurigheid.

Art. 16. - De plannen en bestek zullen aen het gemeente-bestuer van Antwerpen vragtvry moeten toegezonden worden binnen de 4 maenden, te rekenen van 15 july.

De opstellers zullen zich niet anders mogen doen kennen, dan met hunne namen te teekenen in een verzegeld briefje dat niet zal geopend worden dan na de uitspraek der kommissie.

Art. 17. - Eene premie van fr. 6000 zal aen het voordeeligst bevonden ontwerp toegekend worden.

In geval de opsteller van het aengenomen plan met deszelfs uitvoering gelast wordt, zal het beloop der premie van het beloop der hem verschuldigde honorarissen afgetrokken worden.

Er zullen noch honorarissen, noch schadevergoeding toegestaen worden wegens supplementaire of onvoorziene werken, ofschoon deze noodig waren voor de geheele voltooijing van het goedgekeurde ontwerp.

Dit ontwerp zal de eigendom der stad blyven, die zich voorbehoudt er naer goeddunken mede te handelen. De andere ontwerpen zullen worden terug gegeven aen de mededingers die dezelve zullen wedereischen binnen de twee maenden na de beoordeeling.

Art. 18. - De ontwerpen zullen aen de beoordeeling eener

kommissie van deskundigen voorgelegd worden; doch de gemeenteraed voorbehoudt zich de eindelyke beslissing.

Goedgekeurd door den gemeente-raed, in zyne zitting van 12 mei 1860.

Afgekondigd door het kollegie van burgemeester en schepenen den 11 july 1860.

De Gemeente-Sekretaris, WELLENS.

De Burgemeester, J. FRANÇ. LOOS.

Kunst- en letternieuws.

De befaemde kunstschilder Hendrik Leys, heeft de hand aen een nieuw tafereel gelegd; het is aen de XVe eeuw ontleend; later komen wy erop terug.

- De kunstschilder Jos Lies, die zoo als wy verleden jaer gemeld hebben, eene reis in Italië had ondernomen, is in ons midden terug gekeerd. Het gulhertigst ontvangst is den befaemden kunstenaer te beurt gevallen, dien men zoo veel om de hoedanigheden zyns herten, als om zyne groote kunde hoogschat.

- De brusselsche tentoonstelling van kunstwerken zal dit jaer schitterend wezen; onder de tafereelen van Antwerpsche meesters die wy reeds te zien kregen, noemen wy: *het Vertrek der visschers van Scheveningen,* door H. Bource; - *de dronkaerds op de Merkt* door David Col; - *Aben-Hamet*, *de laetste der Abencerages, Grenada beschouwende,* door F.S. Cool; - *de Herfst,* door J. Correns; - *de Weduwe; een Bloemstuk* en *de Verrassing* door F. de Bruycker; - *St-Huibrecht jagende in het Ardennenwoud,* door J. du Caju; - *Landschap*, door L. Fuchs; - *Binnengezicht* door J. Geeraerts; - De *H. Maegd*, door F. Gons; - *Egyptiaensche vrouwen een zothuis bezoekende; Eene nieuwe echtgenoote in het Harem* (Syrië) *ontvangen; de Arme vader,* door J.B. Huysmans; - *Daniël Segers in het werkhuis van Jan Breughel*, door P. Kremer; - *Het lyk der H. Margarita van Leuven op de waters der Dyle vlottende*, door Victor Lagey; - *Het huwelyk van ridder Rogier van Leefdael, heer van Waelwyck in de collegiale van Herenthals in 1575 gevierd; Buitengezicht dezes tempels,* door A. Minguet; - *de Dreef van Schoubra te Caïro*, door Fl. Mols; - *de Weduwe van Jacob van Artevelde*, door Ferd. Pauwels; - *de Krygsknechten van Merten Schenk het dorp Berk in Gelderland bezettende*, door Ruyten; - *een Zeegevecht by Sluis in 1572*, door Hendrik Schaefels; - *de Meditatie en een vrouwenportret*, door Lodewyk Somers; - *de Gevangene*, door Tonneau; - *de Dorpskermis* en *de Kantwerkster,* door Ign. van Regemorter; - *Heloïse en Abeilard*, door van Reuth; - *Landschap in de omstreken van Antwerpen,* door Hendrik Verbeeck; - *Buiten* en *Portret van M.C.*, door Wagner; - *de Rust der maeisters*, door Bern. Weiser. - *Graef Adolf van Gelder,* door Bernard Wittkamp, enz. - Deze schilderyen zullen in het verslag over de brusselsche tentoonstelling beoordeeld worden.

- Verscheidene kunstenaers hebben in den *Cercle* te Antwerpen de stukken ten toon gesteld, welke zy voornemens zyn naer Brussel te sturen; dit is een maetregel die allen lof verdient en telkenmale zou moeten gebezigd worden. Het buitengewoon bezoek dat deze werken is te beurt gevallen, getuigt ten volle het belang door de Antwerpsche bevolking in de voortbrengselen harer School gesteld; verscheidene kunstenaren hebben er eene welverdiende faem bekomen.

- Men spreekt met den grootsten lof over het beeld de *Geneeskunst,* door den heer J. van Arendonck voor het Paleis der Kunsten te Brussel uitgevoerd; men acht dit voortbrengsel, onder alle opzichten, weerdig van den meester aen wiens beitel wy het schoone beeld *Melpomene* zyn verschuldigd.

- De heeren Guffens en Swerts zetten vlytig hunne werkzaemheden in de St-Georgiuskerk te Antwerpen voort. Wy hebben reeds het voltooide gedeelte gezien

en zyn overtuigd dat dit werk den bekwamen kunstenaren tot eer zal verstrekken; wanneer deze schildering die wy beschouwen, als eene der grootste in België ondernomen, zal geeindigd zyn, zullen wy er een afzonderlyk artikel aen toewyden.

- De kunstschilder Wauters te Brussel heeft de laetste hand gelegd aen eene overgroote schildery voorstellende *de Kalvarieberg;* de kunstenaer heeft dit onderwerp op eene echt nieuwe wyze behandeld; het figuer des Zaligmakers is zeer schoon.

- De heer Kremer heeft twee tafereelen aengelegd; beide stellen wildmerkten voor.

- In een vorig nummer werd er in het tydschrift *de Vlaemsche School* een artikel geplaetst over de Schouw door den heer Ducaju gebeiteld; zie hier wat wy over het zelfde kunstwerk in het Antwerpsch *Handelsblad* lezen: ‘Maendag is het beeldhouwerk, dat M. Jos. Ducaju, gedurende de afgeloopene week heeft ten toon gesteld, ingepakt en verzonden. Zy, die in den loop der tentoonstelling dit kunstwerk niet gezien hebben, zullen het zich later beklagen, aengezien men niet minder dan naer St-Petersburg zou moeten reizen, om hetzelve nog te mogen bewonderen.

‘Als men dit werk ziet, en men is zoo maer iets of wat kunstenaer en bouwmeester, dan kan men globael een gedacht maken van 't geen de ornementatie van geheel zulke zael, werk zal opleveren en roebels kosten zal - en niettemin de eigenaer van dit paleis, die gewis den czaer aller Russen jaloersch wil doen worden, is wel besloten geheel zyne overgroote salon aldus te laten uitvoeren.

Het doet ons dan ook een uitstekend genoegen, te kunnen melden dat russische grootheid, gansch het werk aen onzen talentvollen stadgenoot heeft besteld, en wy zyn er zeker van, deze zal de Antwerpsche beeldhouwery eer aen doen. Wy hebben een deel der plans, door den bouwmeester Schmidt van St-Petersburg goedgekeurd, gezien en mogen zeggen dat wy zelden iets kunstryker voor oogen hadden.

De deuren, vensters en wanden zyn overdekt met beeldhouwwerk: zinnebeeldige figuren, cariatieden, attributen, jagten, festynen - kortom, al wat de weelde kan doen ontstaen by eenen man die kunstgevoel heeft, en daerenboven de goudmynen van Peru tot zyne beschikking schynt te hebben.

Het is wel wonderlyk, dat die kunstlievende Rus, welke met zynen bouwmeester over een jaer of wat, gansch Europa doorliep om inlichtingen op te sporen voor het versieren van zyn paleis, Frankryk, Italië en Duitschland doorreisd heeft, en zich eindelyk te Antwerpen ophield, om daer een wel is waer verdienstelyk, maer nog weinig of niet buiten de grenzen bekend beeldhouwer uit te kiezen, en dezen voor duizenden en duizenden met werkte belasten. De keus is gelukkig geweest - dat zal iedereen moeten bekennen.

Het was het zien van Bodwognat's beeld en een paer andere werken van M. Ducaju, welke hem dat besluit deden nemen.

Hoe het zy, wy wenschen nogmaels den beeldhouwer geluk met die bestellingen; het doet ons genoegen dat in den vreemde, Antwerpen nog steeds gewaerdeerd wordt als de wezenlyke stad der Schoone Kunsten, hoeveel valsche en fransche schittering anderen ook ten toon spreiden, om alles tot zich te trekken, Antwerpsch wil zeggen: - opregt en zuiver kunst!’

S.

- M. Hymans, een jong landschapschilder te Antwerpen woonachtig, heeft twee zeer fraeije tafereelen voltooid bestemd voor de toekomende tentoonstelling van Brussel.

- M. Michiels, legt de laetste hand aen eene keurige gravuer naer de schildery: *de Blinde* van M. Dyckmans; ofschoon dit werk voor de toekomende tentoonstelling niet zal gansch voltooid zyn, zal de kunstenaer de teekening zyner plaet tentoonstellen.

- De gebroeders Moreels arbeiden aen eenige goede kerkbeelden die hunne vroegere werken ten vollen zullen weerdig zyn.

- Het bestuer der afdeeling van schoone kunsten heeft M. Ch. Billoin gelast met de uitvoering van een standbeeld van Maria-Theresia, hetwelk zal geplaetst worden in een der zalen van de koninklyke Akademie van België.

- De gemeenteraed van Mechelen heeft in eene zyner laetste zittingen besloten een levensgroot standbeeld op te richten aen *Dodoneus*, in die stad geboren ten jare 1518, en die geneesheer van de keizers Maximiliaen II en Rodolph II werd. Hy heeft, gelyk men weet, verschillende hoogstbelangryke werken uitgegeven over de genees- en de kruidkunde.

M.J. Tuerlinckx, beeldhouwer te Mechelen, is met de uitvoering gelast.

- Het gemeentebestuer der stad St-Nicolaes heeft eene belangryke beslissing genomen, namenlyk van eene zael in te richten waer alle de portretten zullen geplaetst worden van de persoonen die diensten aen de stad hebben bewezen.

- De heeren Dutrieux en B. Frison, zyn gelast door het Gemeentebestuer van Doornik, met de uitvoering der borstbeelden van ridder De Rasse en Dumon; dezelve zullen geplaetst worden in de zittingzael. De heeren De Rasse en Dumon hebben, gelyk men weet, beide als voorzitters in het Senaet gezeteld.

- De heeren graef de 't Serclaes en W. Geefs, beide afgeveerdigden van het Staetsbestuer, en M. de burgmeester Jaminó, M. Perreau en Driessen, secretarissen van de wetenschappelyke en letterkundige maetschappy van Limburg, hebben beide jongen kunstenaren een bezoek afgelegd en hunne voldoening uitgedrukt.

- De Gemeenteraed van Bergen heeft in eene zyner laetste zittingen, met algemeene stemmen, aengenomen een standbeeld opterichten van graef Baudouin VI, gezegd van Constantinopel, een der grootste figuren der middeleeuwen. De onkosten mogen 75,000 franken niet overtreffen.

- M. Bertin, beeldhouwer te Tongeren, heeft het model voltooid van het standbeeld *Ambiorix* voorstellende, hetgeen een der openbare plaetsen dier stad zal versieren.

- Men is begonnen aen de werken der vergrooting van het Tooneel van Luik.

- M. Spanoghe heeft aen alle de gemeenteraden van het land inschryvingslysten gezonden voor de uitvoering in brons op eene kleine schael der kongreskolom. De prys is 400 franken.

- Er is te Antwerpen eene nieuwe maetschappy gesticht, voor titel voerende: *Wetenschappelyke vereeniging te Antwerpen.* In eene der laetste zittingen is M. Klemens Ommeganck, lid der redaktie der *Vlaemsche School*, tot bestuerder der maetschappy benoemd.

- De koninklyke maetschappy van kunsten, letteren en wetenschapen te Gent, heeft in hare laetste zitting M. den baron Julius de St.-Genois gekozen als 2^{den} voorzitter in vervanging van wylen Prudens van Duyse, en burgraef Ch. de Clerque-Wissocq muziekdichter, in vervanging van wylen baron Heyndrykx. Verders heeft de maetschappy zich bezig gehouden met de pryskampen voor de afdeelingen van beeldende kunsten en letterkunde, voor 1860. Voor 1860-1861 (1 mei) geschiedenis van de beeldhouwkunde, in België, van het begin van 't kristendom tot het einde der XVIIIe eeuw. Voor 1860-1861 (1 october), de vertaling in 't vlaemsch of in t' fransch van het dichtstuk de *Niebelungen*, voorafgegaen van eene geschiedkundige en letterkundige inleiding. Voor 1860-1862 (1 mei) vraegt men de verzameling en aeneenschakeling, van alle de inlichtingen gekend nopens de Gentenaren die hebben uitgemunt in kunsten, letteren en wetenschappen. De prys van ieder dier pryskampen is een gouden eermetael ter weerde van 500 francs. Zyn als corresponderende leden benoemd: MM. F.H. van Dale, archivist van Sluis;

H.C. Janssens, evangelische priester te St. Anna-ter-Muyden; P.S. Vallez geneesheer en letterkundige te Brussel; A. Soucaille, secretaris van de maetschappy van oudheidkunde te Beziers (Frankryk), Dr. Giesers, voorzitter van de geschiedkundige maetschappy van Westphaliën.

- Wy vernemen uit goede bron dat de Heer H. Sermon zyne verhandeling over *Pieter Couthereele* onder de pers heeft laten leggen. Wy zien met belangstelling het verschynen van dit belangryk boek te gemoet.

- Door koninklyk besluit van 16 juny worden de volgende toelagen toegestaen: 300 franken aen de harmoniemaetschappy te Veurne, om haer te ondersteunen in de uitbreiding der muziekschool die zy komt te stichten; 2,500 aen het kerkfabriek van St-Truiden om hetzelve te ondersteunen in de kosten der muerschilderingen aldaer begonnen en nog te voltooijen; 800 fr. aen het gemeentebestuer van Brugge, ten voordeele van de koninklyke Akademie van schilder-, beeldhouw- en bouwkunde dier stad.

- Het Museum van hedendaegsche meesters te Antwerpen heeft, naer men verzekert, wederom twee aenwinsten gedaen: het *portret* des bouwmeesters Bourla, door de Bruycker, en een *karton* van Cornelius, eene legende van den Rhyn voortellende.

- De naetste aflevering van het duitsche tydschrift *Unsere Zeit* zal eene levensschets des dichters Nolet de Brouwere behelzen, opgesteld door den geleerden heer baron von Reinsberg; gelyk men weet, verscheen in de aflevering van Juny van het zelfde tydschrift, de levensschets van Prudens van Duyse, en in het *Magasin für Litteratur des Auslandes* een *artikel* over de *Liederen* van Frans de Cort. Wy danken den begaefden duitscher voor het belang in onze vaderlandsche letterkunde gesteld.

- In de hoofdkerk van St.-Goele te Brussel heeft men dezer dagen, onder het kundig bestuer des heeren Fischer, een groot motet des toondichters Leo de Burbure uitgevoerd. Men spreekt met grooten lof van deze samenstelling, waervan vroeger een deel, in een der buitengewoone concertos van het koninklyk Conservatorium te Brussel werd vertolkt.

- Ter gelegenheid van den 29sten verjaerdag der inhuldiging onzes konings zullen in de hoofdkerken van Brussel en Antwerpen een Te Deum van Bischop en een van wylen J.-F.-J. Janssens worden uitgevoerd.

- Verschenen: de een-en vyfstigste aflevering *der Graf-en Gedenkschriften der Provincie Antwerpen*, toegewyd aen de St.-Jakobskerk te Antwerpen; dit stuk bevat het *Verslag* der werkzaemheden der Kommissie van uitgave tot op 5 Mei 1860, opgesteld door den Sekretaris, M.P. Génard.

- Verschenen by M.C.J.A. Greuze te Schaerbeeck, by Brussel: *Ferdinandina en Frederika* of *Der Vrouwen peerlen*, door J. Delcroix. Prys fr. 1,25.

De naem van J. Delcroix is eene nieuwheid in onze letterkunde, en deze nieuwheid, kan niets meer dan aentrek aen het verhael byzetten. Wy hebben met aendacht en veel genoegen het nieuwe werk gelezen, en kunnen hetzelve onzen lezeren van herte aenbevelen; hel bevat 16 kappitelen, allen naer de natuer afgeschilderd; menig een zal er eene zedeles in vinden, en wy hopen dat het weldra niet alleen in alle bibliotheken, maer tevens in alle huishoudens plaets vinde. Het is de geschiedenis van twee oude vrysters en eene groote rosse kat, die over eenige jaren in de schoonste streek van Vlaenderen, in het schoonste stadje dier streek, in de schoonste street van het stadje en in het schoonste huisje dier straet woonden. Wy twyfelen niet of ieder zal benieuwd zyn om de lotgevallen van die oude vrysters en die rosse kat te kennen; welnu men zende aen M. Greuze den uitgever, *1 frank en 30 centimen*, en men zal vrachtvry het boekdeel dat ongevêer 150 bladzyden druks bevat, engelsch formaet, t' huis ontvangen.

- Verschenen by J.-P. Van Dieren & Co.: *Les Humanités et l' Examen officiel, réflections*, *soumises au parlement Belge,* door Fr. Kestens rector en studie-overste in het Collegie van O.-L.-Vrouw te Antwerpen, prys fr. 1,00.

- Verschenen by Willem Rogghé, uitgever te Gent: *Liefde*, *vreugd*, *vaderland*, *drie snaren myner lier*, door Karel Versnaeyen.

Geeraerd de Leeu.

Geeraerd de Leeu, een der voornaemste drukkers der XVe eeuw, werd te Gouda geboren, en behoorde tot eene familie, wier leden van 1449 tot 1492 meermaels het ambt van Burgemeester en Schepen hebben bekleed. Hy was de eerste die eene drukkery in zyne geboorteplaets oprichtte, alwaer hy dan ook verscheidene werken in het licht zond, welke van het jaer 1477 tot 1485 verschenen en waervan men de tytels in de *Liste des ouvrages imprimés par Gérard Leeu*, door den heer P.C. Van der Meersch en in de *Additions à cette liste*, door de HH. F.A.G. Campbell en F.L. Hoffmann. (*Bulletin du bibliophile Belge*, *T. VI*, *p.* 29 *et* 81), vindt.

In 1485 verliet onze drukker zyne geboorteplaets en kwam

EENE PLAET UIT HET LEVEN CHRISTI TEN JARE 1487 DOOR GEERAERD DE LEEU GEDRUKT.

hy zich in *die v'maerde coopstadt t Antwerpen* vestigen, alwaer hy onmiddelyk in den *Liggere* der St. Lukasgilde als meester printer werd opgeschreven. Het getal drukken welke by de Leeu te Antwerpen verschenen, beloopt tot meer dan honderd, waeronder men verscheidene engelsche werken telt.

Volgens Valerius Andreas, was onze Geeraerd ook een uitstekend letterkundige, en heeft hy het *Dialogus creaturarum* en de *Gesta Romanorum moralisata* geschreven; ook beweert men dat Shakspeare van dit laetste boek tot het opstellen zyner dramatische werken gebruik heeft gemaekt. Wat hier van zy, het is stellig dat Geeraerd met de grootste mannen zyner eeuw, zooals Erasmus en Canterus, bevriend was; en dat de eerste dezer geleerden, hem meermaels voor zyn openhertig en aengenaem karakter, den naem *Vir sane lepidus* heeft toegekend.

De Leeu bewoonde te Antwerpen een huis gestaen naest O.-L.-V. pand, als blykt uit het volgend sluitschrift van '*Tboeck van den leven ons heeren Ihesu Christi.*'

Tot loue Gods en*de* tot heyl en*de* salicheyt alre kerste*n* menschen so is hier voleynt dat eerwaerdighe boec van den leue*n*. passie. verrisenisse en*de* gloriose opuaert ons heeren ihu□ xp□i twelck gheprint is in die zeer v'maerde coopstadt Tantwerpen bij mij Gheraert de leeu woenende in die selue stadt in sinte Marcus naest onser vrouwen pant Int iaer ons heeren mcccclxxxvij. den derde*n* dach in november.

De plaet welke wy hier mededeelen, is ontleend aen *Tboeck van den leven ons heeren Ihesu Christi*; zy zal onzen lezeren eene gedachte geven van den staet waerin, in de XVe eeuw, de houtsnêe in ons vaderland verkeerde.

Zie verder over dezen drukker: Walvis, *Beschryving van Gouda*, bl. 229-31; Panzer, *Ann. typ.* T.I. p. 5 *et* 442; Valerius Andreas (Foppens), T.I. p. 353; Van der Meersch, *Recherches sur la vie etc. de quelques imprimeurs Belges.* p. 7; *Bulletin du bibliophile Belge.* T. III. p. 455. T. IV. p. 249. T. VI. p. 29 *et* 81.

P. GÉNARD.

Bydragen tot de geschiedenis der Nederlandsche kunsten, letteren en wetenschappen.
(Zie bl. 13, 34, 74, 106 van den vyfden jaergang).

Willem-Ferdinand Pauwels, schilder.

Ofschoon hy tot het geslacht der jongere kunstenaren behoort, verdient de heer Willem-Ferdinand Pauwels, door zyne kunde, dat wy thans reeds eene afzonderlyke verhandeling aen zyne werken toewyden.

Deze schilder, zoon van Petrus-Josephus Pauwels en Maria-Catharina Jaspers, zag te Eeckeren, een dorp in de nabyheid van Antwerpen, op 13 april 1830, het licht. Zyne ouders die tot den burgerstand behoorden, verzetten zich later metter woon naer de gemeente Berchem, op een boogscheut onzer stad gelegen; het is aldaer dat wy voor het eerst den jeugdigen kunstenaer zullen ontmoeten.

Vanaf zyne kinderjaren dreef een onweerstaenbare drift, den kleinen Pauwels naer de teekenkunde; zyne ouders die deze neiging zeer vroeg opmerkten, en haer geenszins wilden tegenwerken, vonden het dan ook geraedzaem onzen leerzuchtigen knaep, op zyn twaelfde jaer, naer de Koninklyke Akademie te zenden. Oorspronkelyke stukken die wy hebben geraedpleegd, bewyzen dat de heer Pauwels voor het eerst den winterkursus van 1842-43 volgde en welke voortschreden hy in het honderdjarige gesticht deed, getuigt genoegzaem dit feit dat, nauwelyks zes maenden na zyne ontvangst, het hem gelukken mocht den vierden prys der omtrekfiguren te behalen; sedert dien vielen dergelyke onderscheidingen hem meermaels te beurt, en van 1844 tot 1850, wanneer hy zyne studiën eindigde, zien wy den jeugdigen Ferdinand gedurig onder het getal der eersten zyner klasse aengeteekend. In dit laetste jaer evenwel behaelde hy den prys der uitmuntendheid, daer hy te gelyker tyd de eerste was in de geschiedkundige samenstelling, de tweede in het schilderen naer het leven, de eerste in het teekenen, de tweede in de ontleedkunde, de derde in de uitdrukking, en de derde in de geschied- en kleedykunde.

Wappers had zich met de hoogere kunstopvoeding onzes schilders gelast, en de groote voortschreden die deze laetste in zyn vak deed, leverden weldra het bewys dat hy 's meesters lessen naer weerde wist te schatten.

Gelyk het groote deel der kunstenaren op vaderlandschen bodem gekweekt, debuteerde Pauwels, op eene onzer dryjaerlyksche tentoonstellingen. Ten jare 1851, zag men van hem te Brussel, een doek: *de laetste byeenkomst van Baudewyn van Constantinopel en zyner dochter Joanna;* deze samenstelling die zeer goede hoedanigheden bezat, werd weinige dagen na de opening der expositie verkocht. Een jaer later, in den kataloog van 1852, door de Antwerpsche maetschappy voor Schoone Kunsten uitgegeven, ontmoeten wy wederom schilders' naem. Zyn tafereel vertoonde alsdan: *de Trappisten in den kerkdienst ter abdy van Westmalle.* Het aspekt dezer samenstelling was aengenaem, doch werd eeniger mate gestoord door een aental kleinere détails die niet genoegzaem waren bewerkt; derwyze luidde ook het vonnis der dagbladeren die echter den schilder voor het lichteffekt en de kleur, een welverdienden lof toezwaeiden. Door den jury voor de verloting aengekocht, viel deze nieuwe vrucht van een veelbelovend talent den heere de Vries-Peeters van Antwerpen, te beurt.

Dan dit laetste was eigenlyk schilders' *genre* niet: Pauwels, wiens geest naer dramatische voorstellingen streeft, moest zich in een verhevener vak doen kennen.

Intusschentyd was de pryskamp, gekend onder den naem van *Pryskamp van Rome* geopend, en onze jongeling had het geluk onder het getal der kampers

aenveerd te worden; deze waren buiten hem: de heeren Peeter Le Clercq, Desiderius Mergaert, Hendrik Bource, Frans Vinck en Lieven Vermote, schilders die zich allen reeds op eene voordeelige wyze in de kunstwereld hebben doen kennen. Het ter behandeling aengeduide onderwerp was: *Coriolanus overwonnen door de tranen zyner moeder.* Dit schoone feit aen de romeinsche geschiedenis ontleend, bracht onze jeugdige kunstenaren in begeestering, en wy mogen het tot hunnen lof zeggen, allen leverden een verdienstelyk werk. Aen Pauwels was echter de palm beschoren; onze kunstenaer had de eer op zyn twee-en-twingtigste jaer het eereloof uit de handen Z.M. den koning te ontvangen.

Weinigen tyd later verliet Pauwels zyn vaderland. Na een kort verblyf te Parys, vertrok hy naer de eeuwige stad, vergezeld van zynen vriend Frans Vinck, met wien hy gedurende twee jaren de lotgevallen van zyn ommezweven in Italië deelde. Zyne studiën in het land van Raphaël, Tiziano en Tintoretto, moeten zeer vruchtbaer zyn geweest, althans de proeven die hy van over de Alpen naer zyn vaderland stuerde, deden, van den eersten oogenblik, in Pauwels een ernstig kunstenaer begroeten.

Wylieten het reeds voorgevoelen, de stemming zyns herten dreef Pauwels tot de geschiedkundige schildering, en even als alle kunstenaer die de stemme zyns gemoeds volgt, moest hy in dit vak gelukken.

Het eerste tafereel dat wy van Pauwels (in 1856), uit Rome ontvingen, was aen het Heilige Schrift, die myn van grootsche onderwerpen, ontleend: het stelde de propheterse *Debora* voor: '*de kinderen van Israël komen opwaerts tot haer in gerichte.*'

Wy hebben in den tweeden jaergang van het tydschrift de *Vlaemsche School* verslag over dit kunstwerk gedaen, en onbewimpeld onze gedachte erover doen kennen: 'Debora, schreven wy in 1856, Debora heeft de doodstraf tegen de echtverbreekster uitgesproken. De chuldige vrouw werpt zich,

huilend, aen de borst haers echtgenoots, wiens medelyden zy poogt af te smeeken. Deze, door een laetste gevoel van liefde gedreven, weet niet of hy moet doemen of vergiffenis schenken. Zyn vader, een eerbiedwekkend grysaerd, stoot eene vrouw van zich af die knielend zyne genade afsmeekt. Twee onschuldige wichtjes, naest hen geplaetst, blikken hunne moeder met verwondering aen. In het verschiet, ontwaert men het volk van Israël dat den schuldige reeds met de steeniging heeft gestraft. Uit deze beschryving alleen kan men opmerken dat de heer Pauwels het geheim kent om de ziel te roeren. Dit treffend oogenblik waerop twee herten voor immer van elkander worden gescheurd, die zich toch eens vurig hebben bemind, dit oogenblik heeft hy weerdig terug gegeven. De figuren zyn met waerheid afgeschetst, alleen het gelaet der profeterse hadden wy grootscher gewenscht; zy immers was de vrouwe op wier woord het volk van Israël ten stryde toog, en wier machtige stemme, na den zegeprael, den lof des Heeren verkondigde.'

Zoo ook was het oordeel van bevoegde kunstkenners die evenwel het karakter der drapperyen, de majesteit des gebaers, de plastische weerdigheid der houding prezen: 'Als vlaemsche kolorist,' zegden wy verder, 'heeft de heer Pauwels wellicht iet of wat verloren; zulks duiden wy hier echter in het voorbygaen aen, daer wy niet twyfelen of de kunstenaer zal, by zyne terugkomst in het vaderland, door den glans der eeuwige werken van Rubens, de heldere kleur herwinnen die wy in zyne vroegere voortbrengsels hoog hebben geschat.'

Een tweede tafereel volgde dit belangryke voortbrengsel; het Boek van Samuel had den schilder het onderwerp gegeven: *Ritspa, eene der vrouwen van koning Saül waekt nacht en dag over de lyken harer zonen.* De tentoonstelling van dit doek te Antwerpen en te Brussel in 1857 was een ware zegeprael voor de kunstenaer. Zyn naem klonk met lof in alle monden; een kunstkritikus, de heer A. van Soust, schreef te dier gelegenheid de volgende schoone woorden: 'Ritspa, zegde hy, is wellicht het merkweerdigste historische stuk der tentoonstelling (van Brussel.) Wat dit doek, dat overigens meer dan een slach van verdiensten vereenigt, zoo belangryk maekt, is het karakter voortspruitend uit de gepastheid der gebruikte effekten. Alles ademt er de sombere poëzy die het onderwerp vergt, waervan de grondgedachte de onmetelyke leemte is in het hert eener moeder door de onverbiddelyke dood gemaekt.'[(1)] Wy herhalen het, de zegeprael was volledig; den kunstenaer werd door het jury de gouden medalie toegekend, en, tot overmaet van geluk, geweerdigde zich Z.K.H. de Hertog van Braband de schildery voor zyne verzameling aen te koopen.

In tusschentyd was Pauwels, in zyn vaderland terug gekeerd en had hy zich voor goed in Antwerpen gevestigd; derhalve was de aendacht des publieks op de werken gevestigd die hy op vlaemschen bodem zou hebben geschapen, en met belangstelling zag men in 1858, het openen van de zalen der Antwerpsche tentoonstelling te gemoet. Helaes! moeten wy het bekennen, de indruk welke het historisch tafereel: een *Mirakel der H. Eugenia* op ons gemoed maekte, pynigde ons zeer. Waerlyk hoe groot de verdiensten ook mochten wezen, welke dit doek buiten kyf bezat, het was naer ons inzien, niet op de hoogte der voorgaende werken onzes schilders, en geenszins waren wy verwonderd toen wy vernamen dat deze samenstelling stof tot zeer snydende kritieken gaf. Dan een schilder is immer niet even gelukkig in zyne scheppingen, en deze samenstelling mag dus slechts aenzien worden als eene zwakke bladzyde in het leven onzes kunstenaers; man van overtuiging, poogde Pauwels weldra eene hem weerdige *revanche* te nemen. Het tafereel: de *Roep der H. Clara* in 1859 ter Gentsche tentoonstelling gezonden, deed op nieuw al de dagbladeren met schilders' lof opvullen. Deze schepping ook was

(1) *Études sur l'état prêsent de l'art en Belgique et sur son avenir.* P. 52-53.

der algemeene goedkeuring weerdig. Pauwels, de schilder des gemoeds, had wederom het geheim gevonden, de ziel des toeschouwers te roeren, en dit geheim, wy zyn ervan overtuigd, zal hem thans niet meer ontsnappen. De kleur die deze samenstelling ophelderde, was schitterend; zy was ontvloeid aen een penseel dat dagelyks de schatten van het palet van Rubens poogt te doorgronden. Door het jury voor de verloting aengekocht, bevindt dit tafereel zich thans te Gent, ten huize des heeren de Loose.

De tentoonstelling welker dezer dagen te Brussel zal geopend worden, zal den kunstenaer nieuwe lauweren verschaffen. In het tafereel: *De weduwe van Jakob van Artevelde*, 't welk hy aldaer heeft opgehangen, is Pauwels niet alleen een voortreffelyk samensteller, niet alleen een keurig teekenaer, niet alleen een voornaem kolorist, maer bovendien een diep denker. De typen zyner figuren zyn allergelukkigst gekozen: de vrouw van Artevelde is een toonbeeld van vrouwengrootheid. Waerlyk het hert is vermurwd by het zicht dier edele weduwe, die, het onrecht vergetend dat haer werd aengedaen, met liefde hare schatten opoffert tot de redding van dit volk in wiens midden de moordenaer haers roemvollen echtgenoots nog leeft! Dergelyke scheppingen doen ons eene schoone toekomst voor de vlaemsche school verhopen; zy getuigen dat het geslacht der ware kunstenaren nog niet is vergaen!

Ook als portretschilder heeft Pauwels zeer groote verdiensten; verscheidene afbeeldsels die wy van hem te zien kregen, waren treffend van gelykenis.

P. GÉNARD.

Cornelius van Gestel, geschiedschryver. - Antonius Opdebeeck, plaetsnyder.

De man wiens af beeldsel zich op de naestgaende plaet be-

vindt, is een van Mechelen's meestgeachte geschiedschryvers: Cornelius van Gestel. Deze geleerde, zoon van Cornelius van Gestel goudsmid, en Maria Maes, werd te Mechelen geboren den 8 december 1658. Na zyne kleine scholen gedaen te hebben, voelde hy eene groote genegenheid voor het geestelyk leven, en begaf hy zich in het Seminarie. In 1682, op dry koningen dag, deed hy zyne eerste misse, en twee jaren nadien, op 23 juny 1685, werd hy tot pastor te Munte (omtrent Gent) aengesteld. In 1688 vindt men hem als pastor te Westrem, en deze plaets bleef hy gedurende 38 jaren bekleeden, ter zelfder tyd de plaets van desservitor van Messem waernemende. Grootelyks ervaren in de vaderlandsche oudheden, gaf hy in 1725, de beschryving van alle de parochiekerken en kloosters van het diocees van Mechelen uit, onder den titel van: *Historia sacra et profana archaepiscopatus Mechliniensis; sive descriptio archidiocesis illius; Item urbium*, *oppidorum*, *pagorum*, *dominiorum*, *monasteriorum*, *castellorumque sub eà*, *in XI. decanatus divisa*, *cum toparcharum inscriptionibus sepulchralibus*, *ex monasteriorum tabulis*, *principum diplomatibus insertis*, *et inspectionibus locorum verificata. Eruta studio et opera Cornelii van Gestel*, *pastoris in Westrem comitatus Alostani. Cum figuris oeneis.*

Hagae comitum, *apud Christianum van Lom*, *bibliopolam. MDCCXXV*, 2 boekd. in-fol. Dit verdienstelyk werk werd door den schryver aen S.F. Thomas Philippus, aertsbisschop van Mechelen opgedragen, en korts daerna (13 juny 1726) werd hy tot de weerdigheid van kanonik van O.-L.-V. over de Dyle te Mechelen verheven; onze medeburger stierf in zyne geboorteplaets den 19 january 1748 in het huis genaemd den *Meiboom*, heden N° 87, in de O.-L.-Vrouwestraet, en werd in de O.-L.-V. kerk by zynen bloedverwant Judocus van Attevoort begraven, met het volgende grafschrift:

D.O.M.
MONUMENTUM REVERENDI
JUDOCI VAN ATTEVOORT
CANONICI HUJUS COLLEGIATAE ECCLESIAE, QUI OBIIT 15 JULII 1670
REQUIESCAT IN PACE. AMEN. ET HIC QUOD MORTALE ERAT, DEPONI VOLUIT
EJUSD. COGNATUS, REV. DNS. CORNELIUS VAN GESTEL,
MECHLINLAE NATUS 8 DEC. 1658. ANNIS 3 IN MUNTE, DEIN 38 PASTOR IN
WESTREM, UNA, &
IN MASSEME 22 DESERVITOR, AB A^{o} 1726 IN HAC BASILICA CANONICUS,
ERUDITUS JUXTA DE CURIOSUS PATRIARUM RERUM INDAGATOR, OBIIT 19
JUNII 1748 SACERDOTI SUI A^{o} LXVI.

Van Gestel was door groote vriendschap aen onzen historieschryver Azevedo Contino-y-Berno verbonden; deze laetste deed zyn portret op koper snyden door den Mechelaer Antonius Opdebeeck, en wydde het volgende opschrift toe:

CORNELIUS VAN GESTEL
NASCITUR MECHLINIAE VI IDUS DEC: MDCLVIII VIR SIMPLEX ET RECTUS
ERUDITUS PATRIARUM RERUM INDAGATOR OB CONCINNATAM ARCHIEPATUS
MECHL.^{is} HISTORIAM PRAECIPUE COMMENDANDUS AB A^{o} 1685 IN MUNTE
DEIN 1688 IN WESTREM PAROCHIIS IN FLANDRIA SUB DECANATU DE
OERDEGEM SEDULUS PASTOR TANDEM A^{o} 1726 ECCLESIAE COLLEG. BMV
TRANS DILIAM MECHLINIAE CANONICUS OBIIT XIV KAL: FEBR: M:D CCXLVIII
A^{o} AETATIS SUAE NONAGESIMO, SACERDOTII LXVI AMICI MEMOR DELINIARI ET
SCULPI CURABAT G D DE AZEVEDŌ PBR̄.

Daer wy van Opdebeeck gewagen, willen wy over dezen plaetsnyder ook een woord reppen: hy was zoon van Gaspar en Joanna Langenus, en werd te Mechelen in de Lange Nieuwstraet, op den hoek van het Tessenstraetje, den 15 augusty 1709 geboren. Zyne ouders oefenden het hoveniersambacht uit, en werden daerin door hunnen zoon Antoon weinig geholpen, daer deze laetste niet de minste genegenheid voor dit ambacht gevoelde; hy verliet dus, wanneer hy zyne 20 jaren bereikt had, het vaderlyk huis en verhuerde zich als knecht in de brouwery *den Arend* in de Adeghemstraet. Daer hy zich echter meest bezig hield met potaerden mannekens te maken en buitendien zynen tyd doorbracht met de muren te bekrabbelen, hetzy met kryt of met kolen, kon hy niet lang in zyne nieuwe betrekking verwylen; ook vond hy zich genoodzaekt eene plaets van knecht op het Heilwichhuis, genaemd *de Puttery*, te zoeken.

Altoos bezield door den drift van houtsnyden, hield Opdebeeck zich op nieuw bezig met de luiken zyner kamer met alle soorten van wezens te versieren; gelukkiglyk was deze laetste op den toren gelegen, en had men aenvangs van deze snakery niets opgemerkt; toen hy op een dag kennis maekte met eenen der putteryjongens, die den zilversmidstiel aenleerde, en hy door dezen het eerste gedacht van het graveeryzer of *burin* verkreeg; zyn vurigste wensch was dus zich dit werktuig te verschaffen, ook gelukte hy weldra erin er een te bekomen, en alsdan begon hy de koperen snuif- en tabakdoozen te graveren. Hierdoor verzuimde hy echter het huiswerk en verbleef gedurig op zyne kamer.

Op een dag was hy wederom niet te vinden, en de heer Hendrik Vanden Nieuwenhuysen, provisoor van het gesticht, nam het op zich zelf hem op te zoeken. Op 's jongelings

PORTRET VAN CORNELIUS VAN GESTEL DOOR A. OPDEBEECK.

kamer getreden zynde, vond de bestuerder de luiken der vensters gansch besneden en de muren der kamer dusdanig bekrabbeld dat hy in gramschap onstekende, onzen Opdebeeck by den arm nam, en hem aen de deur zette. Dit was voor den kunstminnende jongeling eene ware ramp, want thans ook werd hem de toegang tot het vaderlyk huis ontzegd, zoo dat Opdebeeck zich gedwongen vond eene kamer in het huis gestaen op den hoek van de oude Brusselsche en de O.-L.-Vrouwestraet te gaen bewoonen. Dan gaf hy zich teenemael aen het kopersnyden over, en welhaest werd hy in zyn vak door den teekenaer Joffroy geholpen.

Men heeft van hem verscheidene platen van autaren, kerken, zooals O.-L.-Vrouwekerk, enz. De eerw. kanonik Azevedo maekte van zyn talent gebruik voor het uitvoeren der platen zyner geslachtlysten. Zoo vindt men onderanderen in de geslachttafel der familie Corten, de geschilderde glasraem welke voortyds in de O.-L.-Vrouwekerk geplaetst was, inhoudende de standbeelden van Gaspar Schets, ridder en heer van Grobbendonck en Heyst, en baron van Wesemael, met zyne huisvrouw Catharina van Ursel, en welke zeer wel uitgevoerd is, alsmede de Verheffing van Christus aen het kruis, naer een bas-relief door Lucas Fayd'herbe, 't welk zich in de zelfde kerk bevindt; verder kent men verscheidene portretten, zoo als dat van den kardinael Albergati, Dismas de Briamont enz., die insgelyks door Opdebeeck werden uitgevoerd. Daer zyne jeugd grootelyks veronachtzaemd was geweest, kon onze plaetsnyder noch lezen noch schryven.

Hevig aengedaen door het vliegende flerecyn, stierf hy den 30 October 1759.

G.J.J. VAN MELCKEBEKE.

Antwerpsche parnas der XVIe en XVIIe eeuwen.
(Vervolg, zie bl. 187 van den vyfden jaergang.)

III. Kornelis van Ghistele.

Hier hebben wy eenen dichter, die, hoewel in verrena tot de hoogste sproten van Helikon's ladder niet opgestegen, niet te min, om zyne werkzaem- en vruchtbaerheid, eene heerlyke plaets in Antwerpen's Parnas waerdig is te bekleeden.

Kornelis van Ghistele was een der geleerdste en yverigste leden van de Antwerpsche Rhetorykkamer de *Goudbloem* (*in duechden groeiende*), en schreef tusschen 1550-1560[(1)].

Dat hy de latynsche tael even zoo goed, welligt beter magtig was als zyne moedersprake, blykt uit de latynsche dichten welke hy vervaerdigde, namelyk:

Iphigeniae immolationum, lib. II, (carmen elegiacum). Antverpiae, typis Belleri 1554;

En *Carmen gratulatorium ad Philippum*, *divi Caroli V Caesaris filium, regem Angliae, principem Hispaniae, et Inferioris Germaniae Regionum ducem ac comitem. etc. Antverpiae*, *off. Christ. Plantin.* 1656.

Dit dichtstuk van 504 versen (heden buiten mate raer geworden) werd vervaerdigd ter gelegenheid van den intrede van Filips II binnen Antwerpen.

Als proefstuk van van Ghistele's bekwaemheid, in de latynsche dichtkunde, schryven wy hier de volgende regelen uit gemeld *Carmen gratulatorium* af:

‘Excipit et cupido te nunc Antverpia corde,
Cui manuum iactus nomina clara dedit,
Scilicet urbs ingens et florentissima mundi,
Maxime Rex, regni maxima fama tui.
Infamis quondam (perhibent) et inhospita tellus
Dum tenuit Ciclops hic ferus imperium.
Ast Deus omnipotens, fatis melioribus illam
Et fortuna bonis nunc beat auspiciis.
Inclyta, multarum (haud fallor) ditissima rerum,
Atque Europaei gemma superba soli
Hic celsas, variae populi praediuitis aedes
Mirantur gentes, magnaque templa Deûm.
Pyramides superant Pharias fastigia turris
Christiparae, artifici confabricata manu.
Fundit et aurato circum loca plurima cornu,
Fluctiuagas semper, Scaldis amoenus, aquas.
Tum quoque per steriles terrae sitientis arenas,
Sedulo spumantes, ad mare uoluit eas,
Cum quibus, haud modicas, Indus sic diues Iberus
Regna, per Oceanum, hic in tua, mittit opes,
Copia multarum rerum, per et ostia Nili,
Ad nos, quas recipit, Scaldis et ipse, fluunt,
Parte alia, undisoni labentia flumina Rheni,
Divitis hic gazae pondera suppeditant

(1) Willems meent dat hy wel tot de adelyke familie van den vermaerden gentschen reiziger, Joos van Ghistele, zou kunnen behooren. Beliefde het den geleerden heere Moons-Vanderstraelen, ten opzigte van dezen en de andere antwerpsche dichters, dezelfde genealogische opspeuringen, als voor Anna Byns, te doen, zulks ware van het uitertste belang. Voor my is zoo iets niet mogelyk, vooreerst, omdat ik my niet ter plaetse bevind, en vooral - moet ik het belyden? - omdat myne luijaerdy zich steeds tegen zulkdanig patientiewerk zou verzetten, al konde ik my dan ook de noodige oorkonden aenschaffen.

Adde quot, in vestram, peregrina per oppida merces,
Vrbem, quadrijugis curribus adueniunt.
Quare et eam Flandri, Hannones, totidemque Bataui,
Germani, Geldri, sic Italique colunt,
Nec minus Hispani (Galli, dum praelia cessant)
Atque Britannorum non numeranda cohors.
Quae gens, quae regio, vel quae tam barbara tellus
Ex qua mercator non sit in urbe tua?
Quos simul hîc omnes, toti, gratissime, mundo,
Cernimus aduentum nunc celebrare tuum.'

Deze twee gewrochten zyn al wat ons de dichter origineels heeft achtergelaten, en het is waerlyk jammer dat hy zich niet meer op oorsprongelyke poëzy hebbe toegelegd, daer voorzeker de bevoegdheid hiertoe hem niet ontbrak. Hy bepaelde zich dan by berymde vertalingen, en onder deze mag die der komoedien van Terentius op den eersten rang gesteld worden, niet zoo zeer om derzelver onderscheidenheid - zy is immers onder vele opzigten verre van volmaekt te zyn - maer omdat zy, zonder twyfel, de merkwaerdigste en de meest opzien, onder 's mans tydgenoten, gebaerd hebbende, is.

Van Ghistele, toen hy deze vertaling in het licht gaf, had zelf niet te veel vertrouwen in het gelukken zyner onderneming; zoo zegt hy, in zyne opdragt aen 'den eersamen en verstandighen Gabriel Studelin, prince van der gulden der Goubloemen binnen Antwerpen:' 'Sommighe persoonen dese comedien lesende, my grootelyck (sorgh ick) berispen en blameren sullen, verhalende het woort welck Thucidides sprac, hoe ongheleerdere hoe stoutere.' Maer, voegt hy er by, 'niet beuroey ende het ghene dat Lucianus tot Nigrinum screef, als dat liefde der scientien en der consten oock menighen stout en vierich maken can: dwelck die principale oorsake is, dat ick die Terentius comedien wt den latine in onser duitscher tale ouer te setten, mi vercloect en ghepinicht hebbe. Ende oock niet, om daer dore eenighen grooten lof oft eere te behalen, maer alleenlyck omdat yegelyck sou beuroeijen dat onse rethorikelycke spelen die wy iaerlycx (alst bequamen tyt is) den volcke exhiberen, gheen nieuwe inventie oft conste en is, maer van den Romeynen (ick laet de Griecken staen, die de eerste inuenteurs syn) ouer menighe iaren gheploghen is.

De eerste uitgave dagteekent: 'te Antwerpen by Symon Cock, gesworen printer ende boeckvercooper 1555' en was 'geuisiteert by heere ende meester Jan Goossens, prochiaen

van sinte Iacobs kercke,' uit wiens keuring blykt 'dat dese comedien niet quaets en begrypen.'

Eene tweede editie had plaets in 1596, en voert voor tytel: '*Terentius comedien*, *nu eerst wt den latine in onser duytscher talen*, *door Cornelis van Ghistele*, *rethorikelyck ouergeset*, *vol goeder leeringhen ende playsant om lesen. - Tot Antwerpen*, *by Hieronymus Verdusen* (sic) *op onser lieuer Vrouwen*, *kerckhof*, *in de thien geboden*.'

Het tytelblad heeft nog de volgende akrostichis:

Ghi amoreuse jongers, die nae u genoch claer
Hier daghelycx tot wellust u went
In Venus ackere, siet dat ghy den ploech zwaer,
Sonder omme sien, niet te diepe en ment.
Terentius comedien in u herte prent:
En spieghelt u hier, gelyck in eenen spieghele,
Liefde, die onwys, vierich is, en blent:
En ghebruyckt redene, mate oft reghele.

(*Wordt voortgezet.*)

J. WOUTERSZ.

Over het huwelyk en Chamounix door L. Veuillot. *(Vervolg, zie bl. 116 dezes jaergangs.)*

III. Marions gedachten.

De priester had zich niet bedrogen. Sylvester was het voorwerp des gespreks onder de linden.

- Ik wist het, zegde Marion, dat ik moest verloofd worden, ik wist ook dat gy er u mede bezig hield. Ik ben overtuigd, vader, dat gy eenen goeden keus zult gedaen hebben. Ik kan my niet voorstellen dat er my iet beletten den man te beminnen die u bevalt. Maer het is droevig te denken dat ik dit huis zal moeten verlaten en u alle dagen niet zal kunnen zien, goede moeder, gy zult dan alleen zyn!

Het is Gods schikking, kind, zegde de moeder.

Gy weet dat het immer gemakkelyk is en aengenaem den Heer te gehoorzamen.

- Ja, maer gy weent, hernam Marion, en zy zelve droogde hare groote en kuische oogen af.

- Wy zullen u gelukkig zien, en wy zullen gelukkig zyn, zegde de vader, wien ook de tranen in de oogen wiggelden.

- Het is zeker, ging Marion voort, dat ik altoos zeer geerne kinderen zag, en het is dit wat my wederhouden heeft om non te worden. Er schynt my niets zoo aengenaem te zyn dan een klein kindje te verzorgen en te liefkozen. Vader, ge weet niet of hy ook geerne kinderen ziet, die heer?

- Maer, zegde de vader, ik veronderstel het, dewyl hy wil trouwen, en dat dit juist het doeleinde is des huwelyks.

- 't Is waer, bemerkte Marion. Eh wel, vader, zoo gy hem wilt mede brengen, ik zal hem beleefdelyk ontvangen.

- Marion, zegde de vader, na een weinig stilzwygen, ge vraegt nog niet eens welk opzigt hy heeft?

Marion sloeg de oogen neder en bloosde.

- Ik durf niet, murmelde zy, maer ik dacht er toch aen.

Sylvester werd afgeschilderd, zonder zyn afbeeldsel te vleijen. Marion dorst niets vragen of niets opmerken. Innerlyk was zy over zyne gestalte, die met de hare overeenkwam, te vrede. Voor de overige omstandigheden meende zy op voorhand niet te moeten oordeelen. Het bleef daerby. Het was reeds laet en Theodoor kwam juist binnen met een anderen vriend des huizes. Men begon de Whist.

Het spel had niets belangryks, alleenlyk Marion, die als voorzigtige en goede speelster bekend was, deed menigen onherstelbaren misslag, en eens beging zy de gekheid acht schuppen te vragen toen zy zeven hertens in de hand had en geen enkel schuppen! Theodoor begreep dat men er van gesproken had; de andere vriend begon ook te denken dat er *wel iet* kon van aen zyn.

Inderdaed, Marions zinnen waren ver van de Whist. Ik ga dan trouwen, zegde ze by zich zelven, toen zy alleen was op haer kamerken. Myn lot is beslist; ik zal geene non worden. God hebbe medelyden met my. Sylvester! Ik hoor dien naem nog al geerne. Ik moet den heiligen Sylvester bidden. Och ik zal zoo bestaen zyn als die heer Sylvester komt. Ik zal hem nooit durven bezien. En ik zal hem toch moeten bezien; want op 't slot van rekening, zoo hy onaengenaem is?... Maer neen, een goed kristenen moet een goed voorkomen hebben. Het is toch aerdig om denken dat er altoos een man by my wezen zal.....

Dit gedacht kwam haer zoo zonderling voor, dat zy het rood op haer aenzicht voelde, en dat zy hare hand liet vallen zonder haer halsdoek af te doen.

Hare oogen vielen op een klein Lieve Vrouwen beeld, het eenigste sieraed harer kamer met nog twee prenten, de afbeeldsels van den H. Aloysius van Gonzaga en van den H. Stanislas. Alhoewel zy reeds gezamentlyk met het gansche gezin het avondgebed gelezen hadde, knielde zy toch nog voor die afbeedsels neder, zy waren haer eenvoudig harte zoo duerbaer; maer haer gebed was slechts eene lange en verwarde hervoorbrenging der beperkte herinneringen haers levens. Nu vertoonden zich voor haren geest de goede zusters die haer opgevoed hadden, gerust en stil in hun klooster en in hunne cel; dan zag zy weêr een vooreen alle hare vriendinnen die getrouwd waren.....; sommige vol vreugd en blyde, op hunnen schoot zaten lieven en spelende kinderen... eenige waren vol droefheid en angst, en trachtten vruchteloos het leven in eene stervende kleine terug te kussen... En dan zal men het bekennen? zy voelde den slaep haer drukken; en, na dat zy zedig haer nachtgewaed achter de gordynen aengedaen had, trad zyn in haer bed en sliep; zy droomde dat zy in groote met bloemen bestroeide dreven wandelde, aen hare hand huppelde een klein lief meisje, bruin en blozend, netjes gekleed en het kind noemde haer moeder.

(Wordt voortgezet.)

Kunst- en letternieuws.

M. Verlinde, kunstschilder, zoo gunstig gekend voor zyne herstellingen van werken van oude meesters, heeft kortelings verscheidene tafereelen van weerde in staet gebracht; zoo mochten wy een tafereel van Rubens zien, *De onthoofding van Joannes* vertoonende, in het kabinet

van M. Koninckx, koopman te Antwerpen, en een tafereel aen de Bakker toegeschreven, by M.T. Taeymans. M. Verlinde arbeidt aen verscheidene groote werken, die, onder menig oogpunt, belang voor de kunst en den roem der vlaemsche school opleveren.

- Op 21 july laestleden, XXIX^{sten} verjaerdag der troonbeklimming onzes konings, was te Antwerpen de wooning van den burgmeester Loos, schitterend en kunstmatig verlicht; het droeg voor opschrift de woorden: *Koning en Vaderland*; verder was er een geschilderd transparant, in het Schuttershof, dezelve stelde *België* voor, en was uitgevoerd door een onzer jonge, doch reeds gunstiggekende, schilders, M. Delfosse; de penseeling was echt vlaemsch. Hetzelfde ontwerp, doch op eene verschillende wyze behandeld, prykte op den voorgevel der Sodaliteit; dit laetste stuk was uitgevoerd door M. Wagner.

- Wy hebben in den tyd gemeld dat de schoone schildery van M. Jos. van Lerius, *Asschepoester*, gekocht was voor de stad Luik. Dat nieuws was voorbarig. De tegenkanting tegen dien aenkoop, in den Gemeente-raed, was in meerderheid en de schildery werd niet aengekocht. Wy betreuren die vroegtydige aenkondiging in de luiksche gazetten; doch als Luik de schildery niet zal bezitten, dan toch is zy ook niet in bezit gebleven van den kunstenaer; een vreemdeling, die in ons land reisde, heeft het kunststuk aengekocht.

- Er is in Antwerpen, zoo als wy in ons vroeger nummer aengekondigd hebben, eene Maetschappy voor de studie en de ontwikkeling der wetenschappen, byzonderlyk voor derzelver praktyk en toepassing op de kunsten en nyverheid ingericht. Volgens de statuten zyn de 50 eerste leden met het bestuer der vereeniging gelast. Het bestuer is samengestel als volgt: voorzitter, M.Ch. Cogels, scheikundige; onder-voorzitters, M.J. Denis, ontvanger, en M. Broeckx, geneesheer; bestierder, K. Ommeganck, scheikundige; schatbewaerder, M.D. van Spilbeeck, kunstnyveraer; kashouder, M.E. Storms, koopman; boekbewaerder, M.Ch. Bellemans, koopman. - Raedsheeren: MM. N. De de Keyzer, bestierder der koninklyke Akademie van Antwerpen: H. Leys, kunstschilder en gemeente-raed; F. vande Leemput, nyveraer en gemeente-raed; Uyterhoeven, opperheelmeester aen het burgerlyk Gasthuis; J. Geefs, beeldhouwer en professor aen de koninklyke Akademie van Antwerpen; N. Verbueken, apotheker en scheikundige; G. Agie, partikuliere; J. Agthe, werktuigmaker. - Sekretarissen: Ch. van Ham en V. Selb.

De persoonen, welke verlangen van deze maetschappy deel te maken, kunnen zich ten dien einde tot een der leden van het bestuer wenden. - De jaerlyksche bydrage is bepaeld op 12 fr.

- Wy hebben het programma ontvangen van de commissie tot regeling van het *6^{e} Nederlandsch Tael- en Letterkundig Congres*, hetwelk zal plaets hebben te s' Hertogenbosch den 11 september dezes jaers en volgende dagen, en zal gehouden worden in de groote zael der Societeit Casino. De volgende sprekers zyn reeds ingeschreven: P. Bosscha professor van Deventer; W.G. Brill professor te Utrecht; J.M. Dautzenberg professor te Brussel; J. David professor te Leuven; Ecrevisse letterkundige te Eecloo; J.F.J. Heremans professor te Gent; C.R. Hermans doctor te s' Hertogenbosch; A. de Jager letterkundige te Rotterdam; J. de Jongh doctor te Brugge; H.J. Koenen letterkundige te Amsterdam; P. Lansens letterkundige te Couckelaere, (West-Vlaenderen); Th. Lansens professor te Yperen; D.G. Meersseman professor te Brugge; H.M.C. van Oosterzee letterkundige te Oirschot; E. Rosseels letterkundige te Antwerpen; E.A. Serrure-de Keghel letterkundige te Gent; A. Elink-Sterk Jr. letterkundige te 's Gravenhage; T.N. vander Stok letterkundige te Oirschot; M. de Vries professor te Leiden; L.A. te Winckel professor te Leiden.

Orde der werkzaamheden. Maendag 10 september ten 9 ure des avonds, ontvangst der leden van het Congres op het stadhuis door den burgemeester der gemeente s' Hertogenbosch. Aenbieding van den Eerewyn.

Dynsdag ten 9 ½ ure des voormiddags, ontvangst der leden van het Congres in de Societeit Casino door de commissie tot regeling. Ten 10 ure opening van het Congres.

Woensdag en Donderdag zal hetzelve worden voortgezet.

De Commissie tot regeling is samengesteld als volgt: Jh^{r} Mr J.B.A.J.M. Verheijen, voorzitter; Dr M.J. Godefroi, secretaris; M.F.J. van Zinnicq-Bergmann, penningmeester; Dr C.R. Hermans, Jh^{r} Mr E.J.C.M. de Cuyper, H.M.C. van Oosterzee, M.J. Versfelh.

- De vlaemsche zaek heeft te Leuven een verlies ondergaen in den persoon van M.H. de Raymaker, sekretaris der maetschappy van *Nut en Onderwys.* Zyne lykdienst opgevolgd van de begrafenis heeft op 20 july laestleden plaets gehad. Eene menigte volks woonde dezelve by. De leden van het bestuer des genootschaps *Nut en Onderwys* hebben het lyk tot in de kerk gedragen. De hoeken van het baerkleed werden gehouden door de griffiers van vier vlaemsche maetschappyen dezer stad, te weten: *Eikel*, *Kerssouwken*, *Vlamingen vooruit* en *Nut en Onderwys.* Op het graf van dezen moedigen kamper der vlaemsche beweging zyn verscheidene redevoeringen uitgesproken, namelyk door M.I. Mertens, in den naem van *Nut en Onderwys;* door M. Willems, als afgeveerdigde van Antwerpsche Vlamingen; door M. Marneff, namens de *Vlamingen vooruit;* door M. Martin, namens het *Kerssouwken* en *de Eikel;* door M.C. Asseloos, namens de vrienden des overledenen.

Op Zondag 12 augusty zal er eene plechtige lykdienst van wege *Nut en Onderwys* geschieden, waerna, volgens de regelen van dit genootschap, de lykrede van den afgestorvene zal uitgesproken worden door M. Claes, tweeden griffier.

- Hoe meer de uitgave der *Histoire de la ville d'Anvers*, door EUG. GENS, vordert, des te belangryker zy wordt. Thans zyn weêr vier afleveringen, de 30^{e}, 31^{e}, 32^{e} en 33^{e}, verschenen, welke onder alle opzichten de aendacht van al wie weerde echt aen de geschiedenis van Belgiës eerste koop- en kunststad verdienen. De stof die erin wordt behandeld is aen de beste bronnen geput en heldert meer dan een punt op dat tot heden toe ongekend was gebleven; ook zyn wy verzekerd dat deze stukken met de meeste gretigheid zullen worden gelezen. Buiten twee afzonderlyke op steen gegraveerde platen, door N. Heins, waervan de eene het *Binnenzicht der Onze Lieve Vrouwekerk*, in de XVIIe eeuw, naer eene schildery van P. Neefs, in 1630 verveerdigd, voorstelt, en de andere het *Binnenzicht der Beurs*, (zoo als zy bestond vóor den brand die haer op 30 oogst 1858 verwoeste), naer eene steendrukplaet van Marcellis, bevat zy nog een aental houtgravuren, eenige van Antwerpen's voornaemste gebouwen voorstellende, zoo als: *De oude Beurs, de Leguit, de Vleeschhalle*, *de Beurs in 1858*, door de beste teekenaren en graveurs verveerdigd. Ten slotte, voegen wy erby dat de *Histoire d'Anvers* met veel zorg is gedrukt en zoowel den uitgever, M.J.B. van Mol, als den schryver, tot eere verstrekt; ook aerzelen wy niet te zeggen, dat dit werk, zoodra de weinige afleveringen die het moeten volledigen, zullen verschenen zyn, eene weerdige plaets zal innemen, naest de *Geschiedenis van Antwerpen* der heeren MERTENS en TORFS, zoo wel in de byzondere als openbare boekeryen. De prys van elke aflevering (met 50 afleveringen is het werk voltallig), is slechts op 25 centimen gesteld.

- Het engelsch kunstblad: *The Artjournal*, heeft dit jaer verscheidene plaetsneden naer werken van vlaemsche kunstenaren afgekondigd, als daer zyn: de *Gierigaerden* van Quinten Massys; het portret van *Lady Digby* naer van Dyck, de *Koedoktor* van Tsaggeny en de *Ommegank van Antwerpen* door baron Gustaf Wappers.

- Verschenen by Amyot te Parys: *Histoire générale de l'Achitecture par Daniël Ramée*, *architecte, 1*^{r} *fascicule.* Dit belangryk werk zal twee boekdeelen uitmaken, groot in-8°, en in 8 afleveringen verschynen; het zal met 700 platen versierd wezen; prys: 4 fr. de aflevering.

- By Ebner en Seubert te Stuttgart: *Grundriss einer kunstgeschichte von Wilhem Lübke. Erste Lieferung.* Zeer merkweerdig schrift dat door alle kunstliefhebbers verdient geraedpleegd te worden.

PORTRET VAN SCHILLER NAER K. GEERTS.

De avond.
(By een tafereel.)
Naer Schiller.

Dael nêer stralende God, - de velden snikken
Naer verkwikkenden dauw, de mensch versmachtet,
Trager voeren de paerden -
Dael met den wagen thans nêer!

Zie toch, wie uit des Meers kristallen baren
Lieflik lachend u wenkt! Herkent uw hert haer?
Rascher vliegen de paerden,
Thetis, de godlike, wenkt.

Van den Wagen af, snel in hare armen
Springt de voerder, de toomen grypt Cupido,
Stille houden de paerden,
Drinken den koelenden vloed.

Aen den hemel verheft met zachte schreden
Zich de geurende nacht; haer volgt de zoete
Liefde. Rust en beminnet!
Phoebus, de minnende, rust.

Antwerpsche parnas der XVIe en XVIIe eeuwen.
(Vervolg, zie bl. 126 dezes jaergangs.)

Ten blyke van van Ghistele's knapheid in het vertalen, stellen wy hier den lezer onder de oogen, de volgende alleenspaek van Gnatho, de panlikker of pluymstrycker (Eunuchus, act. II sc. 2).

‘O God, hoe schoon can deen mensche buyten dandere
Hem seluen voortdoen, tsi borgher, oft wtlandere!
Wat grooter gheschil ysser so ic can vermoeyen,
Tusschen den verstandighen en den onvroeyen!
Dat woort my heden door sommige saken quam
In den sin: als ick ter spraken quam
Eenen van minen lande, en van mynder sexien
Die noyt seer ghierich en was van complexien,
Maer hadde zyn goet ruyterlyck in de micke
Ghehanghen, en verslampampt, gelyck icke.
Ick sach hem staen, als een beroyt compaengioen
Ongheschict, mismaeckt, nau eenen schoen
Hebbende aen de voet, noyt pouerder cattyf:
De cleederen hinghen hem verscheurt aen dlyf:
Oudt, cranck, en impotent: ick sprack hem toe,
Wel lantsman wats ditte? waer om? en hoe
Staedy hier aldus ontheghent? vol ongheuals:
Och alle myn goet (sprack hy) is om den hals:

Wee myns allendich cattyf, tot wat staten
Ben ick ghecomen? van yeghelyck verwaten,
En van vrienden verlaten, als de pouere,
Die niet en hebbe om oft ouere.
Ick dit aenhoorende, sprack, en hebbe hem veracht
O onacxsaem mensch, hebdy u leuen ghebracht
So verre ten lesten: en tot alsulcken ende?
Dat ghi hier soe deyrlyck als de geschende
Sonder hope, oft troost, in dit vercleenen staet
Goeyloos, moeyloos,: weet ghi geenen raet
Om u te helpene wt dit ghespan?
Ick ben oock wt u stadt gheboren, en een man
Die weelde en armoede hebbe gheproeft.
Maer merct hoe ick mi seluen hebbe besoeft
Hoe weluarende ick ben, hoe net int habyt oock
Mi en gebreect niet, nochtans ben ick quyt oock
Alle myn goet, door onmanierlyck rauot.
Eylaes (sprack hi) ick en wil niemants spot
Oft dwaes wesen, oft niet in yemants bedwanck zyn.
Neen antwoorde ick, ghi en weet niet de ganck fyn
Hier voormaels inden ouden tiden, so ick beuine
Plach ditte een groote neeringhe te sine
En nu yst weer een nyeu inuentie
Die ick selve versiert hebbe door myn scientie
Om de cost te crighene: dus wilt u stillen.
Men vint een sorte van menschen, die altoos willen
De meeste wesen, maer this wat min
Dese geue ick ghehoor, en volghe haren zin,
Niet dat si met my daer omme guyten,
Maer ick can met haerlieden soe loeftuyten,
Ick prise haer groot verstant en haer manieren,
Ick segghe dat si wys zyn, al moet ict versieren,
Haer woorden laudere ick, tsi goet oft quaet,
Soe si willen, soe wil ick oock, vroeg en laet,
Segghen si neen, oft jae, ick volchse al terstont,
Soe dat ick nae yegelycx sin, dit is den vont,
Mi voegen can tot grooten ghewinne.
.....
En hierom, als men mi ter merct siet comen
En voor myn heerscap spise oft dranc coopen ga,
Dan comen dees cabaretlie mi gheloopen na
Met hoopen, ia, die voortyts groot profyt
Van mi hadden, eer ick myn goet was quyt,
Sy groeten mi, si nooden mi, door desen,
En heeten mi willecoem, als een vrient ghepresen...'

Laet de vertaling weinig of niets te wenschen(1), met den versbouw is het wat anders; en het is waerlyk te verwonderen dat van Ghistele, die de latynsche dichters door en door bestudeerd had, niet op de gedachte gekomen zy, de moedertaelsche poëzy aen dezelfde klankmatige regelen te onderwerpen als de latynsche, of ten

(1) Wie zich der juistheid wil overtuigen, waermede van Ghistele den zin van Terentius gevat heeft, vergelyke deze vertaling met het oorspronglyke:

'Dî immortales! homini homo quid praestat! stulto intelligens
Quid interest! hoc adeo ex hac re venit in mentem mihi, etc.'

minste, haer een weinig van de kadans dezer laetste by te zetten. Doch, even als zyne tydgenoten - en den grootsten gedeelte van deze is zulks, daer zy niet beter konden weten, toe te geven - gevoelde hy, vermoedde hy zelfs niet eens al het zangerige, al den rykdom welke later in die prachtige nederduitsche sprake werden ontdekt, en volgde hy meestal gedwee het armzalige leerstelsel van Matthys de Casteleyn[(1)]:

> 'Dat een reghel duert, onghetelt, onghemeten.
> Alzo langhe als t eenen aesseme heerden mach.'

Hy had dus het beste gedacht niet over het werktuig waervan hy zich bediende, want 'hoe soude yemant,' zegt hy, 'de proprieteyt ende elegantie van de latynsche woorden volcomelyck in ons *slechte* tale overghesetten connen?'

Iets vreemds is nog, dat, in 't algemeen, de dichters uit Zuid-Nederduitschland hunne noorderbroeders steeds zoo verre bleven achternastreven. Bestond er dan een sineesche muer tusschen de twee landstreken, om de eene te beletten zich by de dichters der andere, een Coornhert, by voorbeeld, een Roemer Visscher, een Hendrik Spiegel en andere Amsterdamsche Rhetorykers te gaen beschaven? of waren zy hiertoe te eigenzinnig, waren zy te zeer den ouden slenter aengekleefd, om vooruit te willen, en bleven zy liever, vergelykiglyk, brekebeenen, gelyk Huisinga Bakker ze noemt? Zeker is het dat men een oneindig verschil aentreft tusschen de toenmalige hollandsche en brabantsche rymers, zoo wel in tael als versificatie.

Dan, men moet bekennen dat van Ghistele zich toch van de, ten zynen tyde, heerschende bastaerdy, met veel zorg heeft weten vry te vechten, en gelukkig genoeg is geweest om, op vele plaetsen, van die eigenaerdige en nadrukkelyke *epitheta* te vinden, waeraen onze tael zoo ryk is, en die zoo goed te pas komen in eene vertaling uit den grieksche of latyne. Een voorbeeld onder anderen:

> ..... 'Hi quam subitelyck
> Al *schudhoyende* tot mi gheloopen van verre.
> En al hinckende ghelyck een huckende kerre.'

Zoo als van Ghistele het voorzien en gevreesd had, mangelde het hem geenszins aen vitters en 'Zoïlus ghebroetsele, argh van gronde, vol van fenyn.'

Brederoô, die zestig jaren later, een blyspel voortbragt, met name *het Moortjen*, waerin hy den *Eunuchus* van Terentius volgde, niet naer den latynschen tekst, maer naer eene fransche vertolking, niet tegenstaende hy de dietsche van van Ghistele kende, zit onzen Antwerpenaer hevig, en wel wat onbeschoft, op de hakken.

'Ik heb hem (Terentius),' zegt hy, 'op onse wyse en na myn macht eerlyck en uyt eender hart eenparigh

(1) Matthys de Casteleyn van Audenaerden, priester, ende excellent poëet, zoo hy zich zelve noemt, schreef in 1548 eene '*Const van Rhetoriken in alle soorten van dichten, al wat de const van Poëzyen competeert ende aenkleeft.*'

ghekleet, niet met een bedelrock van hondert duysent snorrepypen, van kromme lappen, en ander uytheemsche gheleende snipperlinghen, gelyck hy over 't sestigh jaren was uitghestreken in Brabandt. Hy sagh er uyt, met oorlof anders noch anders als Esopus Raven, sulckx dat, soo yder 't syne hadde gheeyghent, hy souwder voorseecker heel kael afghekomen hebben..... Doen hy my in dat gheckelyck gheschockiert Antwerps verscheen, ick stond in beraedt of ick huylen wou of lachen, enz. enz.'(1)

In 1556, verschenen: *Deerste sesse boecken van AEneas ghenaemd AEneïdos, bescreuven in latyn door den aldergheleersten ende vermaersten poëet Vergilius Maro, nu eerste in onser duytscher talen door Cornelis van Ghistele Rethoryckelyck ouer gheset*, *plaisant ende weerdich om lesen. Gheprint Tantwerpen in den schilt van Artoys*, *by die weduwe van Jacob van Liesveld.*'

Later voegde hy er de zes overige boeken by. Hiervan heb ik eene uitgave voor handen *by Jan van Waesberghe in de Kamerstrate, in den schilt van Vlaenderen*, 1589.

Deze vertaling is opgedragen aen Gerardus Delius, koopman van Antwerpen, en de uitgave is versiert met twaelf aerdige houtsneêdjes, in een van welke (aen het hoofd van het IX boek) men AEneas en zyne Trojanen, door Turnus belegerd ziet; het heir van Turnus, met het vuerroer op den schouder, defileert onder de muren der vesting, en de kanons met de kogels er neven, staen, tusschen de schanskorven, tegen de stadsmuren gerigt.

Van deze overzetting der AEneis, vindt men nog eene editie, te Rotterdam, 1609.

Behalve het gemelde, vertaelde van Ghistele de Hekeldichten van Horatius, en de Heldinnenbrieven van Ovidius.

Besluiten wy met te zeggen dat, indien van Ghistele geene meesterstukken aen den dag bragt, zulks, ten grooten deele, dient toegeschreven te worden aen de gebrekkelyken ruwheid waerin toenmaels de nederduitsche tael verkeerde, alsook aen de zwakke kinderjaren der vaderlandsche poëzy; waeruit natuerlyk voortspruit dat men, nagenoeg, het zelfde verschil zal vinden tusschen zyne vertalingen en de latere van Vondel of Bilderdyck, als er was tusschen Ennius en Virgilius. Men moet echter bekennen dat er, in de mestvaelt des Antwerpschen, zoowel paerlen te vinden zyn, als in die van den ouden roomschen dichter, en men kan niet nalaten hem verdienden lof toe te zwaeijen, ware het enkel om het edele doel, de bevordering der kunst, welk hy, in zyne werkzaemheden, nimmer uit het oog verloor.

(*Wordt voortgezet.*)

J. WOUTERSZ.

Geschiedenis der Rederykkamer de Goudbloem Onder den titel of zinspreuk: groeyende in deugden Te Antwerpen.

In 1855 plaetste de geachte heer P.-J. Moons-vander Straelen in het tydschrift het *Taelverbond*, een deel der verhandeling over de Rederykkamer *de Goudbloem*, door zynen geleerden schoonvader, wylen heer J.-B. vander Straelen, opgesteld. Nieuwe opzoekingen in de nagelaten stukken dezes geschiedkundigen, hebben een aental ongekende bescheeden doen ontdekken welke de heer Moons tot de gedachte hebben geleid eene nieuwe en volledige uitgave der *Geschiedenis der Goudbloem* te doen ondernemen. Met genoegen ruimen wy hier eene plaets aen

(1) Men zie hierover verder het gewigtig, onlangs verschenen werk van den heer J. TEN BRINK: '*Gerbrand Adriaensen Brederoô.* Historisch-aesthetische studie van het nederlandsche blyspel der zeventiende eeuw.' (Derde boek, bl. 390 & volg.).

deze belangryke bydrage in, onze lezers verwittigende dat wy de spelling des heeren vander Straelen hebben behouden.

DE REDAKTIE.

Deze zinspreuk *groeyende in deugden*, doorslingerde het middenste van dry planten met goudbloemen, waeronder de H. Moeder Maegd Maria die aen het kindeken Jesus, op haren schoot, eene goudbloem toereykt, gezeten is. Dit is alzoo in waterverf op franchyne geschilderd, boven de Eeden der Dekens, Oudermans, Gildebroeders en Knaep, in oude nederduytsche letters geschreven, Eeden die voor den Prince, Hoofdman, enz. gedaen wierden. Dit gedenkstuk of register zou alleen genoegzaem zyn, om de oudheyd dezer Gilde te betoonen; maer wy vinden dat deze kamer met de *Violieren* in het jaer 1490 reeds gespeeld heeft en ook van stadswegen alsdan begiftigd is. Den geleerden Pater *Daniël van Papenbroeck*, priester der Societeyt JESU, maekte daervan, in zyne latynsche jaerboeken dezer stad of *Annales MS.* tom. IV, op het jaer 1490 en volgende, gewag, en schryft er met veel lof van; gelyk voor hem *Ludovicus van Caukercken*, in 't jaer 1668 Rentmeester en sedert 1691 tot 1693 tweeden Tresorier dezer stad, voor hem uyt de oude stadsregisters, op gemelde jaren 1490 en 1510, ook gedaen heeft.

Wy hebben in de geschiedenis der *Violieren* aengeteekend dat deze kamer met de *Goudbloem* in het jaer 1490 speelde, en van deze stad voor een geschenk, en voorts alle jaren, twelf rynsguldens verkreeg. In het dikwils gemeld parkementen register N° 1, fol. X, leest men nog klaerder, dat Borgemeester en Schepenen, op 17 November van het zelfde jaer 1490, om de rhetoryke ter eere en luyster dezer stad te onderhouden, aen elk der twee gezelschappen, de *Violieren* en deze kamer, alle jaren dry

ponden grooten voor zoo lang zy de Rhetorica oefenen zullen, vergund hebben.

Den 30 Augustus 1490 trok deze kamer naer de Rhetoryk feest van de *Jenetten* of de *Ongeleerde* tot Lier, alwaer zich onze *Violieren* ook bevonden met de *Lelie* van Loven of Brussel, de *Violette* van Brussel, de *Roose*, de *Pense* en de *Kersauwen* van Loven, de *Pioen* van Mechelen, de *Cauwoerden* van Herenthals en de *Tydeloose.* Deze verzamelde Gilden wierden aldaer beschonken met twee gelten wyn.

Den 9 Augustus 1506, gingen die van de *Goudbloem* het kunstgenootschap van den *Groeyenden Boom* tot Lier bezoeken, welke stad aen deze vergadering, op de kamer van den *Groeyenden Boom*, zes stoopen Rynschen en twee stoopen rooden wyn vereerde.

In den jare 1507 kwamen die van de *Goudbloem* nogmaels degene van den *Groeyenden Boom* van Lier bezoeken, wordende door de stad beschonken met een vat dobbel bier.

Wy hebben in de geschiedenis der *Violieren* gemeld, dat er ten jare 1510, tusschen deze kamer en de *Goudbloem*, eenige moeyelykheden en geschil over het voorgaen, voorzitten en vooroefenen, opgerezen was, hetwelk aen de *Violieren* als zynde de oudste kamer, by vonnisse van Wethouderen, gegeven 's maendags den 5 Augustus van 't zelfde jaer, toegewezen is.

Den 12 Augustus 1510 vertrok de *Goudbloem* met haren hoofdman *Geeraert van de Werve*, Amptman dezer stad, benevens de *Violieren*, wel 400 mannen sterk zynde, en deden tot Herenthals den intrêe zeer kostelyk boven de andere steden.

Op zondag 22 July 1515, ging de Gilde van de *Goudbloem* met de twee andere kamers naer Mechelen op het groot Landjuweel, dat aldaer door de Rhetorykkamer van *St. Jan*, gezegd de *Pioene,* gehouden wierd, en alwaer vyftien kamers of rederyke Gilden uyt verscheydene steden byeenvergaderd waren, en daer de onze veel eer behaelden.

In het bovengemeld gedenkstuk of register dezer kamer, wezende in folio rykelyk ingebonden en gemerkt N° 22, volgt achter in oud loopende geschrift: *Eene ordonnantie ende concept in de exercitie van den Facteurscape der seluer gulden,* op dewelke, den 22 dag van February 1524, tot facteur wierd aengenomen *Jan Salomon,* by

Aerde De Ruytere, *Prince*,
Meester Ph. De Buekeleer, *Hooftman*,
Jaspar Losschaert, *Deken*,
Symoene De Herdt, *Oudt Prince*,
Gheerde Baliaert,
Joose Van den Wouwer,
Pauwelse Van Lybergen,
Pauwelse Robbyns,
Janne Willems,

en meer andere van de zelfde Gilde doch daerby niet genoemd.

Daer achter volgt eene ordonnantie der zelfde kamer gemaekt den 28 Augustus 1529, ten tyde van:

Jan die Broekere, *als Prince*,
Heer Philips Gontreel, *als Hooftman*,
Bartholomeus Van Mildert, *als Deken*,
Claes die boeckbindere,
Joachim Snys, *als oudermans.*

Het luyd als volgt:

In den eersten soo sal den Prince en alle zyn nacommelinghen ghehouden zyn de voorg. camere te schinckene een juweelken van silvere zulcx als daer hy daer zyn eere mede bewaere wille en dat tot oirboir en profyte van de selver camere.

Item ten anderemael, soo sal oock die Hooftman desghelycx ghehouden syn den voorg. Gulden te begruetene en te beschermene, met eenen juweelken van silvere, eens binnen synen lefvene zulcx als hun believen sal, ende dat tot Eere en profyte van de Camere,

Item ten derde soo sal elck Deken ghehouden syn, die dese guldene dienen sal, te ghevene, tot profyte van der Camere, eens binnen synen levene, ij oncen silvers, en dat sonder Cameren cost &[a].

Item ten vierden soo sal oock elck ouderman ghehouden zyn van der selver gulden, tot profyte van der Cameren te ghevene een once silvers sonder der camere cost, ende dat eens binnen synen leven.

Item ten vyfden, soo sal elck Prince, ten eynde van synder Prinscap, ongemolesteert blyven van eenighen anderen diensten der cameren aengaende den termyn van vj jaeren.

Item ten sesten soo sal oock elck Deken en Ondermans dan zynde, ten eynde van heuren dienste oock alsdan ongemolesteert zyn sullen van eenighe dienste die camere aengaende, den termeyn van iiij jaeren, ende dat by causen dat die Dekens en seyn Oudermans heur penninghen te samen verschieten ter verlegghen moeten om die te sueter en te ghemackelycker meughen Innen. &[a].

Item ten sevensten, soo sal elck Deken gehouden syn voor syn reeckeninghe den nieuwen Deken eenen jnventaris over te leveren van alle alsulcken *spelen van sinnen*, *Esbatementen* en *tafel spelen*, als hem d'oude Deken geverlycke elck spel met synen naeme, ende alle alsulcke spelen als hy binnen syne jare daer toe verrichten sal.

In den ordonnantieboek dezer stad Antwerpen, vol. A, fol. CXLIII, vind men:

'Geboden en vytgeroepen den 16 Ang[t]. ann.[o] 1529,

Dater processie generael zyn sal op en gaensdage naestcomede over den peys met den keyzer, koning van Vranckryk van hougen en onghelyck en den Paus Clemens VII, gemaekt binnen Cameryck.

Voorts laet men weten en gebiet als vore dat in teekenen

van blydschapen alle Schuttery en Rhetoryken en Ambachten deser stadt op en gaensdage tsavonds naest comende vieren selen ende salmen der Schuttery en Rhetoryken oft Ambachten't schoonste en best vieren vander selver stadtwegen geven als voer den yersten en oppersten prys drie hamelen ende acht stads stoopen wyns, den 2.^{en} 2 hamelen en 6 stoopen &^{a}.

Achter dit stadsgebod staet:

Onsen Scoutet van Antwerpen en Mercgreve onses lants van Ryen &^{a}.

Alsoo opten 5^{den} dach destegenwoerdige maent van Oigste jn der stadt van Cameryck sekere vasten en eeuwigen peys verbont en aliance gemaeckt en gesloten zyn &^{a}. zoo ontbieden wy u en uytteroepingen van onsent wegen te doene, doende maken vieren van blyschappe esbatementen en andere teekens van genuchte in sulcken saken gecostumeert &^{a}.

'In de stadt van Brussele onder onsen conterseghele den XII^{en} dach der voors. maent van Oighst 1529.

Wie degene zyn die de pryzen gewonnen hebben, vind men niet aengeteekend.

(Wordt voortgezet.)

J.-B. VAN DER STRAELEN.

Over het huwelyk en Chamounix door L. Veuillot. *(Vervolg, zie bl. 116, 127 dezes jaergangs.)*

IV.

Hoor eens, myn beste vriend, zegde Marions vader aen Theodoor, onze dochter wil trouwen, zoo dus kunt ge uwen vriend medebrengen hoe eerder hoe heter, zelfs dezen avond zoo hy wil. Ik zie dat onze kleine fel aen 't mymeren is; zy heeft slecht geslapen, slecht ontbyt, zal slecht eten te middag. Zy verstaet en antwoordt aldus verkeerd, ze denkt aen alles uitgenomen aen hetgeen zy zegt en zonder te weten waeraen zy denkt. Het is niet liefdadig en voorzigtig haer in die wermelende onzekerheid te laten.

- Gy hebt wel gelyk, hernam Theodoor, ik zie niet graeg die jonge hoofden zoo op den hol; hun brein zit niet vast en verliest lichtelyk het evenwigt. Wacht ons dezen namiddag.

Hy ging naer Sylvester en vond hem alleen, hy stapte langzaem op en nêer in zyne kamer.

- Gy ziet er bekommerd uit, zegde Theodoor.

- Hoor eens, antwoordde Sylvester, ik zou u wel eens willen in myne plaets zien! Ik had nooit gedacht zoo te trouwen. Ik meende daertoe aengedreven te worden door een schoonen bruisschenden hartstogt, door een paer vlammende oogen eener bruine ontstoken, en die zelve eene musa zyn zou; en ik zie my nu tegenover eene kleine blonde.... Is ze niet blond?

Ik geloof dat ze blond is, zegde Theodoor, ik heb er noch niet opgelet. Ik heb altoos hooren zeggen dat de blonde de zachtste van inborst zyn.

- Ha, hernam Sylvester, dat weet niemand! maer ik had altoos eene bruine geletterde in den zin, en daer zie, het is nu eene blonde huishoudster.

- Het is toch zoo geen groot ongeval, zegde Theodoor, dat ze eene goede huishoudster is, ge moet toch op alles denken.

Na dat uwe vrouw alles geschikt en genaeid heeft, kunt gy haer nog de dichtkunde leeren.

- God beware er my voor! riep Sylvester. Ja wel, ik zal zeker zoo een diep denker moeten nemen, die Lamartine opzet, maer die toch geenen smaek heeft dan voor Demoustier?

- Ik versta u niet meer, zegde Theodoor.

- Ik versta my maer al te goed, zegde Sylvester, gy ziet de vrucht myner onbezonnen jeugd en myner slechte lezingen. Het is byzonder op myn eigen zelven dat ik ongeduldig worde. Zoudt ge nu kunnen gelooven, dat ik sinds dezen morgend bezig ben met het my te berouwen niet op het punt te zyn om eene onherstelbare gekheid aen te vangen, en dat ik het my niet kan getroosten nu blootgesteld te zyn om redelyker wyze te trouwen?

- De zaek is inderdaed aerdig.

- Ja, hernam Sylvester, ik heb myn heel leven lang met de romans gelachen, en myn verstand is er altoos vol van geweest. Niemand heeft meer den spot gedreven met de verliefden dan ik, en niemand is er belachelyker verliefd geweest dan ik. Daer, zoo als ge my hier ziet, aenbid ik een hoop ongekende en onzigtbare princessen, die daer hoven in de lucht rondbrommen, en die my een hoop schoone dingen toespreken. Luchtwezens schoon van gestalte, met zyde en goud doorwevene kleederen omhangen, en die niet gaen dan op bloemen. Des nachts staen zy in het venster eens ouden kasteels, bezien de sterren, en ook misschien zien zy uit om my te zien voorby ryden op een woedend peerd het welk te midden eens onwêers moedig draeft. Zy dwalen des morgens in het wit gekleed tusschen de boomen des wouds, zy ontbladeren vergeet-my-nietjes, zy dragen losse haren, spelen op de harp en klappen gelyk de domste boeken die ik ooit gelezen heb...

- Ja, ja, maer, riep Theodoor, myn beste Sylvester, zyt gy het wel die al die zottigheid zegt?

- Ik kan het u niet verzekeren, sprak Sylvester, neen ik ben het niet geheel en gansch, maer ik ben het toch een beetje. Het is die *ik* die aenhoudend ongerymde droomen voorbrengt, in byzyn van dien anderen *ik* die meer gezet erover verschrikt en kwaed wordt. Parbleu, ik heb er wel een dozyn gezien van die zottinnen die zich in den styl van pronkprinten kleeden en die klappen als feuilletons! Ik moge sterven zoo ik ooit, met hun te zien, eenige neiging heb gehad om my langs daer te wagen, en nu, nu ik voor goed moet verzaken aen al wat hun gelykt, nu weet ik niet welke zwakheid in myne ziel ontstaet en my terug brengt aen hunne voeten. Ik heb een kleinen leelyken duivel in het hert, die me opstookt en my zegt dat het gesprek dier ossiaensche wezens zoo aengenaem is, en hunne liefde vol oneindige zoetheid.

- Gy raeskaelt, zegde Theodoor.

- Ik twyfel er niet aen, antwoorde Sylvester, en nogthans ben ik regtzinnig.

- Arme jeugd, zegde Theodoor, welke ongehoorde ziekte kwelt u! Weet ge Sylvester hoe dit komt?

- Ge zoudt wel goed zyn, indien ge my dit zegdet.

- Luister, het is ten eerste de verwaendheid, ge waert blyde de aenvallen dier pronkster te versmaden; gy zegdet: ik weêrsta aen die vlammende oogen die my willen ontbranden, ik ben ongevoelig aen alle die bevalligheden die men ten toon spreidt om te verleiden, en uwe eerzucht werd gevoed met al die overwinningen. Nu denkt ge dat zy zich om u niet meer bekommeren; gy zult buiten hun bereik zyn. Wat zeg ik! gy zult een getrouwde man zyn, een doode man. Men zal u niet meer zien, en gy zult slechts voor u alleen zegepralen. Het is alles nog niet, gy zult moeten in de eenzaemheid overwinnen, en gy zult moeten blozen tot zulken zegen veroordeeld te zyn. In plaets van die opgesmukte vryheid, die vermaek schiep in zich bloot te stellen, altoos verzekerd van allen aenval tegen haer af te slagen, zult gy nu strengelyk verplicht zyn de oogen neder te slaên, de gelegenheden te vluchten, niet meer te denken dan aen het ernstige des levens, en aen anderen het genoegen te laten zich in de liefdekunde te oefenen. Die plicht schrikt u af.

- Zoo dat de verwaendheid, antwoordde Sylvester, eenigzins met lafheid vermengd is.

- Zoo is het, hernam Theodoor.

- Het is myn gevoelen ook, zegde Sylvester. Ik beef om in het ernstige leven in te treden.

- Het is tyd ertoe over te komen, hernam Theodoor. Waerom die kostelyke en kortstondige oogenblikken van 's menschen bestaen laten verslinden door ydele en vormlooze nuttigheden; dewyl men gedurende dien tyd zich moet haesten om zoo te zeggen, het eeuwig leven voor te bereiden en te bezorgen?

Laet nu uwe droomen daer, en doe heden den eersten stap die eenen afgrond tusschen hun en u moet delven. Kom met my, wy zullen in het huis met de linden een bezoek gaen afleggen.

- Nu al! riep Sylvester.

- Dank God, zegde de priester, omdat hy u eene vrouw geeft, wanneer uw hert slechts uitzinnig een byzit vraegt.

- Eh wel, kom aen, zegde Sylvester; o dichterlyke gedachten vaert wel!

- Gy zyt gek, zegde Theodoor; ik help u van de slechte baen op de goede. Gy zult de eenvoudige natuer gaen zien, zoo als God die geschapen heeft, en ge zult het vast besluit vatten in alles de wezentlykheid der plichten, des geluks en des lydens te aenveerden. O dichterlyke inbeelding vaerwel!

(Wordt voortgezet.)

Nieuw Belgiesch volkslied door den heer Karel Rogier, minister van binnenlandsche zaken.

(Vertaling.)[1]

Air: *la Brabançonne, 1830-60.*

Na eeuwen slaefs te moeten bukken,
Mogt, uit het graf weêr opgestaen,
Het door zyn moed den Belg gelukken,
Te winnen naem en regt en vaen.
Uw hand, o volk, zich fier verheffend,

(1) Deze vertaling is ontleend aen het *Handels- en effektenblad.*

Heeft deze onwankbre leus gezet,
En uw banier vermeld die treffend:
De Vorst, de Vryheid en de Wet.

Blyf steeds zoo krachtvol voorwaerts schryden,
Tot hooger vlugt nog aengespoord.
God, in wiens gunst wy ons verblyden,
Hem heeft dit streven wis bekoord.
Aen 't werk dan! zie, uw' arbeid loonen
De velden, vruchtbaer, malsch en vet;
Zie door der kunsten glans bekroonen
Den Vorst, de Vryheid en de Wet.

Neem in uw ry op, broeders, braven,
Wier scheiding leed verwekte en pyn;
Geen stryd meer, Belgen en Bataven!
Wyl vrye volken vrienden zyn.
Dat we ons voor eeuwig saêm verbinden,
Als broeders volgen we éenen tred,
Waer ook één leus ons saêm zal vinden:
De Vorst, de Vryheid en de Wet.

O België, dat we als moeder eeren,
En hert, en arm zy u gewyd!
Wy willen 't met ons bloed bezweeren,
Gy, Vaderland, gy leeft altyd!
Steeds grooter, schooner zult gy leven,
Uw eenheid houd' steeds onverlet
De onsterfbre leus omhoog geheven:
De Vorst, de Vryheid en de Wet.

Aan de Redaktie van het tijdschrift De Vlaemsche School.

MIJNE HEEREN,

Op blz. 101 van uw verdienstelijk tijdschrift komt, onder den titel OUDE TOPOGRAPHIE VAN ANTWERPEN: *de Pepel*, een zeer belangrijk artikel voor, waerin de heer L.C. SUYVELGHEEST (welligt de pseudoniem van eenen geachten geschiedkundige) ons bekend maakt met eenige historische bijzonderheden nopends de heerlijke regten van den Antwerpschen burggraaf op huizen in de Korte Koepoortstraat en op de Kaasrui te Antwerpen. Ik heb die historische bijzonderheden met het grootste genoegen gelezen: wiet och, die het hert op de regte plaats draagt, stelt geen belang in alles wat zijne geboorteplaats betreft? Er is echter een punt in het artikel, waar, volgends mijne meening, de geachte schrijver in dwaling verkeert. Op blz. 102 luidt het: ‘Alvorens verder te gaen, zullen wy een oogenblik de aendacht vestigen op de huizing de *Haekeleye.* Wat mag deze benaming wel beteekenen? Dat de uitgang *leye* een weg beduidt, weet iedereen; maer *haeke*, wat is dat? - De lei van den haek laet zich evenmin begrypen, als het half Latynsche en half Vlaemsche Aqueleye, 't welk wy ergens aentroffen. Zou dus dit *haeke* niet eene bedorven spelling zyn van *haegh*? Wel mogelyk, als men bedenkt hoe ligt *g* tegen *k* in de uitspraek verwisseld wordt. Nu, by Kiliaen wordt *haegh* gebezigd in den zin van buiten: een *haeghpoorter* heet by hem een buitenpoorter, *suburbanus*, of gelyk men thans zou zeggen, een bewooner der buitenwyk. Daer de *Pepel* en de *Haekeleye* zich allereerst bevonden buiten de Burgt, binnen

derzelver buitenkuipe, eer de eerste omtrek door Godfried met den Baerde werd bevest, wordt het alzoo niet waerschynlyk, dat hier een weg liep, de *haegeleye*, buitenweg, leidende van den naburigen Eijendyk naer de kapelle O.-L.-Vrouwe op 't staeksken?' De zaak is, volgends mij, veel eenvoudiger. Op de vraag van den heer L.C. SUYVELGHEEST, wat *haekeleye* mag beteekenen? zal ik antwoorden, dat *haekeleye* niets gemeens heeft met *haeke* of *haegh*, noch met *lei*, *leije* (ductus, meatus): het is wel degelijk *akeleye*, *acoleije*, *aqueleye*, welk laatste de heer L.C. SUYVELGHEEST te onregte als half Latijnsch en half Vlaamsch beschouwt. *Haekeleye*, *akeleye*, *akolei*, *aqueleye*, verschillende spellingen van één en het zelfde woord, is de naam eener bloem, welke tijdens de middeleeuwen zeer in aanzien was. In een oud mystiek gedicht, dat door eene Klarisse werd geschreven, en in Willems' Belgisch Museum (1841) het eerst werd uitgegeven, onder den naam *van den vergiere van zuverheden*, leest men:

> De acoleye wilter ons up leeren,
> Die vijfvout es onderslaghen:
> Dats dat men de vijf wonden ons Heeren
> Met minnen in 't herte altoes sal draghen.

Het karakter der *akelei* is hier zeer goed aangeduid: in der daad, de *akelei*, die nog overvloedig in onze Vlaamsche tuinen bloeit, en in het Latijn *aquilegia*, en in het Fransch *ancolie* heet, behoort tot de 13de klasse, 5de afdeeling van Linnaeus (polyandria, *pentagynia*, veelmannig, *vijf*wijvig). Het weglaten der *h* van *Haekeleye* levert geene zwarigheid op voor alwie maar eenigs zins met onze middeleeuwsche tale bekend is; iedereen toch weet, dat men de *h* menigvuldig vindt, waar ze thands niet meer wordt gebruikt, en wederkeerig. - Niets is verder natuurlijker dan dat er in de nabijheid van eenen vlinder, of gelyk het diertjen hedendaags nog in vele streken van *Braband* wordt genoemd, van eenen *pepel*, eene *akelei* zoû groeijen.

Aanvaerdt, Mijne Heeren, de verzekering mijner bijzondere hoogachting.

Gent.

J.F.J. HEREMANS.

Kunst- en letternieuws.

Op 28 july ll. had de begrafenis plaets van M. Verspreeuwen, professor aen het koninklyke Atheneum en sedert jaren voorzitter der Rederykkamer *de Olyftak.* Het publiek was zeer talryk. Men bemerkte er M. den burgemeester en dry der schepenen; het korps professors, leerlingen, de vlaemsche letterkundigen, de opstellers en uitgevers der verschillige dagbladen; deputatiën der vlaemsche maetschappyen, de *Dageraed*, de *Scheldezonen*, verder van de *Louise-Marie*, de *Menschlievende maetschappy* gevestigd by M. Kinthaert, kennissen van den overledene, enz.

De lykbaer werd voorafgegaen door het Harmonie-muziek der 5^{e} wyk, met den standaerd in rouw, alsmede door den standaerd in rouw van den *Olyftak;* van beide gezelschappen was M. Verspreeuwen voorzitter. De hoeken van het baerkleed werden gehouden door M. Dhanis, namens het komiteit van toezicht des Atheneums; M. Counen, prefekt van hetzelfde gesticht; M. Grein, namens den *Olyftak;* M. Dumont, namens den *Cercle.* Op de kist, by het verlaten der kerk, werd er een lauwerkrans gelegd.

Eene ontelbare menigte volgde de baer. De dienst in de kerk was plechtig. Het lyk werd, na de kerkdienst, gedragen tot aen de poort. Op Stuivenberg, naest Th.

van Ryswyk, zal deze kampioen voor het vlaemsch rusten, welke eenige dagen vóor zynen dood nog eenen plechtigen akt deed, namelyk het onderteekenen van het manifest der Vlamingen.

Vóor het open graf werden verscheidene redevoeringen uitgesproken: M. Counen sprak namens het korps professors van het Atheneum; M.K. Nys, in naem des *Olyftaks;* M. Lenaerts, in naem der leerlingen van het Atheneum; M. Ed. van Ryswyck, de zoon van den dichter Theodoor, las eenige welgepaste verzen. M. Nys, drukte zich uit als volgt:

MYNHEEREN,

De Rederykkamer de *Olyftak*, heeft my gelast, een laetste vaerwel toe te sturen aen haer afgestorven lid, den Heer Verspreeuwen.

Het spyt my, dat geene welsprekender stem dan de myne zich van deze duerbare taek kwyten kan, want ik, die het geluk gehad heb, van myne kinderjaren af in de nauwste vriendschapsbetrekkingen met Verspreeuwen gestaen te hebben, voel my te diep ontroerd, om in dit oogenblik, al de gevoelens uit te drukken die myn hert overstelpen.

Indien Verspreeuwen niet op den eersten rang onzer schryvers staet, is het, omdat hy zich zelven opgeofferd heeft en voor ons allen, de baen opende, waer menigeen eer en beroemdheid geplukt heeft.

Het is dank aen Verspreeuwen dat de vlaemsche letterkunde in Antwerpen die ontwikkeling gekregen heeft, welke thans onze stad op het voorplan doet staen tusschen hare zustersteden.

Het is door hem, den moedigen leeraer van ons stads-Atheneum, dat wy onze duerbare moedertael hebben leeren kennen; hy heeft ze ons leeren beminnen, hy heeft ze ons leeren hoogachten. Het is uit zyn leergang dat die talryke stryders zyn ontstaen, die thans over gansch België verspreid, er de te lang miskende regten van het vlaemsche volk verdedigen.

Ik zoude u te lang by dit gapend graf houden staen, indien ik u slechts een korte schets geven moest der loopbaen van Verspreeuwen.

Laet my echter toe er u eenige woorden over te zeggen: zy zullen voldoende zyn, hoop ik, om u de nagedachtenis van onzen duerbaren vriend te doen hoogschatten.

Verspreeuwen deed zyne Universiteitstudiën te Leuven in de laetste jaren der regering van koning Willem, en knoopte reeds van toen af nauwe betrekkingen aen met van Duyze, Serrure, Vervier, en meer andere, die later met hem medewerkten tot het heropbeuren onzer vaderlandsche letterkunde.

Korts na de omwenteling van 1830, die ons met geweld van onze Noord-Nederlandsche broeders scheidde, vinden wy reeds Verspreeuwen op het letterkundige veld, en onbetwistbaer mag men zyn bundel *dichterlyke Mengelingen* als een der eerste en onder de verdienstelykste voortbrengsels van dit tydstip tellen.

Terzelfder tyd was Verspreeuwen medewerker in het tydschrift de *Vaderlandsche Letteroeffeningen* en meer dan een van de stukken die er in opgenomen zyn, getuigen dat by hem de aenslag bestond van een waer gemoedelyk dichter.

Omtrent den zelfden tyd werd Verspreeuwen door het Staetsbestuer geroepen om deel te maken der Commissie die de taelregels daer moest stellen en nam een groot deel aen hare werkzaemheden.

Doch hoe zeer hy ook verkleefd aen de letterkunde was, offerde hy zich geheel aen het onderwys op; menigmael heeft hy ons gezegd: ‘Helaes ja! ik had welligt eens roem en eer kunnen bekomen, maer myne taek is voor de toekomst te werken, ik moet het opkomende geslacht het pad aenduiden dat het bewandelen moet, en geluk ik er in, het de moedertael en het vaderland te doen beminnen, dan ben ik ruimschoots beloond!’

En inderdaed, Mynheeren, Verspreeuwen was de slaef der pligt: hy spaerde zich noch moeite noch tyd om zyn doel te bereiken; dat hy er in gelukt is, hoef ik u niet te zeggen, dit getuigt gy allen die zyn graf omringt.

Nam het onderwys hem het grooste gedeelte zyns tyds, toch bleef hy niet vreemd aen de letterkundige beweging en altyd was hy bereid om het zyne by te brengen: het is aen hem namentlyk dat wy de stichting verschuldigd zyn van het verdienstelyk tydschrif, het *Taelverbond* dat alhier verscheen in 1845 en dat onbetwistbaer tusschen de beste mag gerekend worden, welke in België uitgegeven zyn geweest, want alle onze schryvers leenden hunne medewerking aen hetzelve, dank aen Verspreeuwen, die er in gelukt was hen op het letterkundige veld te vereenigen die elders als staetskundige vyanden over elkaêr stonden.

Oh Mynheeren, die tyden mogen wy ons met hoogmoed herinneren, toen bezaten wy in ons midden van Ryswyck, van Kerckhoven, Rysheuvels, - helaes alle dry rusten nu ook in het kille graf, - toen bloeide onze letterkunde, geene verdeeldheid heerschte er in ons midden, allen streden wy naer éen doel, onder het geleide van Verspreeuwen! Wilde een van het kleine leger te haestig vooruit, ontstond er tusschen ons een twist, hy was dáer als ons aller vader, wist alle voldoening en goeden raed te geven en de banden der vrienschap werden nauwer toegehaeld dan ooit.

En dan was de brave man gelukkig want hy aenschouwde ons allen, als zyne kinderen: ‘ik heb myn tyd niet verloren, zegde hy ons nog onlangs, want ik heb vrede en eendragt weten te houden daer waer voorheen tweedragt heerschte.’

Wilt gy een bewys, Mynheeren, hoe Verspreeuwen door ons bemind werd? Dan zal ik u slechts zeggen, dat sedert 1846 - veertien jaren zyn sinds vervlogen, - hy telkenmale met eenparige stemmen als voorzitter des *Olyftaks* herkozen werd! kunt gy een schooner bewys vinden, der vriendschap, der verkleefdheid die onze leden hem toedroegen? Ik denk het niet, ook aenzag Verspreeuwen het voorzitterschap des *Olyftaks* als de duerbaerste belooning voor hetgeen hy ten voordeele der vlaemsche beweging gedaen had.

Veel zou er my nog te zeggen zyn, indien ik u Verspreeuwen moest doen kennen, als vader, als vriend; zyne kinderen die met ons rond dien grafkuil staen, hoe jong ook nog, weten met wat al zorgen hy hun tot zyne laetste stonden omringd heeft.

Als vriend kunnen er honderden onzer medeburgers optreden, welke hy dienst bewezen heeft, die hy met raed en daed geholpen heeft.

Doch waerom hier op aendringen?

Gy hebt Verspreeuwen gekend, als wy hebt gy hem bemind, geacht, daerom ook zal zyne gedachtenis in onze harten leven, en zyne loopbaen tot voorbeeld strekken tot het aenkomende geslacht.

De vlaemsche letterkunde welke zoo bitter beproefd is geweest deze laetste jaren komt nogmaels een harer dapperste stryders te verliezen; hoe treurig het ook zy, hen uit ons midden te zien rukken, mogen wy ons niet ontmoedigen, 't is op hunne lyken dat wy den eed moeten afleggen hunne grondbeginsels getrouw te blyven, en het heilig asch van van Ryswyck dat naest Verspreeuwen rust, zy ons getuige dat hunne gedachtenis by ons nooit zal vergaen. Verspreeuwen, vaerwel!’

- Dezer dagen is te Londen by den boekhandelaer Murray, een engelsch werk over de vlaemsche letterkunde verschenen, onder den titel van: *A sketch of the History of the Flemish Literature.* Het begint van de 12^{e} eeuw en eindigt aen den tegenwoordigen tyd.

- De gekende schryfster baronnes Ida von Duringsfeld, welke geruimen tyd in Vlaemsch-België vertoefde, heeft te Leipzig by M. Adolphe Lehmann een werk ter perse gelegd, dat voor ons vaderland van een groot gewicht zyn zal. Hetzelve is getiteld: *von der Schelde bis zur Maas.* Men kan zeker zyn, dat de vlaemsche letterkunde in dit boek, eene belangryke plaets zal beslaen.

- Wy vernemen dat de kunstschilder M. Gallait, in de aenstaende maend september, ten zynen huize te Brussel, een belangryk schilderstuk, waeraen hy thans werkt, zal ten toonstellen. M. Gallait gaet de laetste hand leggen aen zyne groote schildery: *de pest van Doornik.*

- Op 31 july l.l. is de jury der tentoonstelling, van Schoone-Kunsten, te Brussel, voor de plaetsing der schilderyen en het toekennen der belooningen, geinstalleerd. Ziehier de definitieve samenstelling met het getal stemmen dat elk lid bekomen heeft. Er waren 308 stemmers:

Schilders: MM. Hendrik Leys, 271; Ernest Slingeneyer, 253; Fournois, 225; Robert, 191; De Groux, 152.

Beeldhouwers: - MM. Simonis, 218; Van Hove, 200.

Bouwkundige: - M. Balat, 192.

Graveur: - M. Bal, 178.

- Een koninklyk hesluit van 31 july, verleent goedkeuring aen de benoeming van M.E. Kiss, beeldhouwer te Berlyn, in hoedanigheid van effektief lid van het akademisch korps der koninklyke akademie van Schoone-Kunsten te Antwerpen, in vervanging van M.D. Rauch, overleden.

- De kunstschilders Guffens en Swerts zyn door den hertog van Baden benoemd tot ridders der orde van den Zäringhen-Leeuw. Wy melden dit nieuws met voldoening.

- M. Edouard Mareels heeft een O.L. Vrouwenbeeld voltooid, in hout; hetzelve is ruim zeven voeten hoog, in ogivalen styl, en bestemd voor Luik.

- M. Dupont, photograef te Antwerpen, is bezig met eene album te verveerdigen, de portretten bevattende van de voornaemste schilders en beeldhouwers onzer stad. De afbeeldsels welke wy gezien hebben, zyn zeer gelykend en met talent gemaekt. Op den achterkant staen de naem en titels van den voorgestelden kunstenaer, alsmede de titels der door hem verveerdigde schilderyen. Dit ontwerp zal ongetwyfeld byval vinden.

- Het *Journal de Liége* bevat een wydloopig en belangryk artikel over den nieuwen roman *de Wolfjager*, *de Kempen in den Spaenschen tyd*, door August Snieders, Jr.

- *L'Echo des Fontaines*, een weekblad dat te Spa verschynt, deelt in zyn nummer van 29 july, eene vertaling in proza meê, van het schoone dichtstuk *Livarda*, door M. Jan van Beers; de vertaling is gedaen door Mev. Cathinka Mackenzie, geboren von Dietz.

- Sedert geruimen tyd hadden de muziekliefhebbers het genoegen niet meer gehad, eenige kompositie te hooren van onzen stadgenoot M. Schermers, die zich een verdienstelyken naem heeft gemaekt met zyn opera *le Teneur de livres* en andere stukken; wy denken goed ingelicht te zyn en geene indiscretie te begaen met te zeggen, dat, op aenzoek, deze komponist een duo heeft gemaekt voor twee onzer beste solisten MM. van Laerbeke en Celens (trombonne en cornet-à-piston). Dit stuk zal dus eene uitmuntende uitvoering bekomen: de naem der twee executanten verzekert ons dat. Hetzelve wordt gearrangeerd door M. Janssens, en zal in eene der koncerten der *Zoologie* worden uitgevoerd. Wy dringen aen opdat het insgelyks zal gespeeld worden in de koninklyke *Harmonie.*

- Met veel genoegen vernemen wy dat Duitschland zyn aendeel nemen wil in de oprichting van *P. van Duyze*'s monument. Wy ontleenen de volgende namen aen de talryke inschryvingslysten.

‘Te Berlyn Jacob Grimm, Dr. Julius Frese, justicieraed van Meibom, Frans Duncker en Dr. F. Zabel.

Dr. Gustaef Siegmund, Kochhann, Dr. W. Wehrenpfennig, Dr. Heinrich Degenkolb, G. Reimer, leeraer Th. Mommsen, archivarius Leverkus, von Unruh, M. Fleischer, A. Krech, Dr. Ruge, Dr. Reimer, Guttentag, staetsraed Hermann Duncker, leeraer Rud. Virchow, Alexander Elster, Ch. Scherenberg.

In Heidelberg:

Leeraer Adolf Holtzmann, Gervinus, leeraer B. Stark, staetsraed Blum, leeraer van Vangerow, geheimraed K. Welcker. Dr. B. Mittermaier, Dr. K. Wippermann.'

- M. Leopold Wiener heeft de medalie, welke hy ter nagedachtenis van den gewezen burgemeester van Brussel, M.Ch. de Brouckere, graveerde, voltooid.

Matthys-Ignatius van Brée.

In eene aenstaende aflevering, zullen wy eene levensschets

STANDBEELD DOOR J.-B. DE CUYPER.

mededeelen van den te vroeg ontslapen beeldhouwer Jan-Baptist de Cuyper, een kunstenaer die verscheidene voortreffelyke scheppingen heeft nagelaten. Thans deelen wy de gravuer mede van het standbeeld des kunstschilders van Brée, 't welk de Cuyper met geestdrift begon, doch dat hy het geluk niet had te zien inhuldigen. - Plotselings stierf de kunstenaer op 26 april 1852.

Van Brée's beeld werd op 8 Augusty 1852 plechtiglyk te Antwerpen, in de voorzael van het Museum ingehuldigd, in tegenwoordigheid des heeren K. Rogier, Minister van binnenlandsche zaken, der hoogere overheden der provincie en stad, en van een aental kunsten letterkundige genootschappen.

De beeldhouwer heeft van Brée voorgesteld in het oogenblik dat de befaemde leeraer eene zyner lessen in de ontleedkunde geeft. In zyne eene hand houdt hy het teekenstift, terwyl de andere op een *torse* of borstbeeld rust. ‘Van Brée, zoo leest men in de laetste uitgaef van den Cataloog van het Antwerpsch Museum, van Brée bezat in eenen hoogen graed die ploeibaerheid van geest welke zich naer alle

de noodwendigheden van het onderwys kan voegen, die vatbaerheid des geestes, die om zich te vertolken, over honderd onverwachte middelen beschikt; en om onze gedachte in eens uit te drukken, hy bezat in den vollen zin des woords, het genie des profesoraets.'

'Met de medewerking van persoonen, voor wie de kunstbelangen duerbaer zyn, zegt op zyne beurt de heer L. Gerrits, in van Brée's levensschets, werd eene tentoonstelling geopend van kunstvoorwerpen, door de vroegere leerlingen des meesters geschonken: de opbrengst was bestemd om de eerste kosten van het gedenkteeken te vergoeden. De Cuyper, de gevoelens van dankbaerheid zyner reine ziel volgende, had op voorhand bepaeld, dat hy de sommen welke te kort mogten blyven,

op zich wilde nemen. De beeldtenis van van Brée rees uit het marmer, helaes! dit was het laetste werk des beeldhouwers. Terwyl zyne hand de eindelyke voltooijing aen het standbeeld gaf, kwam de dood hem treffen...'

'Hy mogt, vervolgt de heer Gerrits, de inhuldiging van zyn werk niet bywoonen; maer de twee namen zullen door de edelste banden aen elkander vereenigd blyven.'

DE REDAKTIE.

Over het huwelyk en Chamounix door L. Veuillot.

(Vervolg, zie bl. 133 dezes jaergangs.)

V. Het huis met de linden.

Sylvester hield er aen niet verlegen te schynen, zyn klop op de deur was droog en hard.

- Daer zyn ze, zegde de moeder opspringend.
- Ho, ho, zegde de vader, zy melden zich aen als groote bazen.

Marion zegde niets, maer het scheen haer toch ook dat die heer wat hard klopte

- De mannen zyn stoutmoedig, dacht ze.

De meid kwam hun zeggen dat Mynheer Theodoor in den hof wachtte met nog een ander heer, *maer die er heel stuer uitzag.*

- Och God! zegde Marion in zichzelve, en ik zal toch verpligt zyn voor hem te verschynen! zy stond op en ging in hare kamer terwyl haer vader hy Theodoor en zyn vriend ging.

Het was op het einde van mei, een goede tyd voor de bloemtuinen. Sylvester trad in eenen half burger-, half boerschen hof, er stonden bloemen van alle soort in overhoop, maer byzonder roozen. De dahlias waren zeldzaem, de geraniums ook; hetgeen Sylvester, toch man van gezond verstand en gestemd, zoo als wy gezien hebben, om met juistheid en wysgeerig te redeneren, goed beviel. Want hy versmaedde de dahlias, en vreesde het zien van geraniums. Wat de dahlias aengaet, hy vond dat ze gelyken aen die groote schoone vrouwen der bank en der nyverheid, die met eenen sprong van achter den toog of van uit het fabriek op het hof gesprongen zyn, waer ze schoon zyn zonder bevalligheid, verwaend zonder verstand, ryk zonder hupschheid en dom zonder eenvoud.

- Zie, zegde hy, die dahlias, met hunnen dikken ongekunstelden stam, zyn zware bladen, er is daer niets grillig aen! Altoos pronken, altoos fluweel, nooit wat gaes, nooit wat kanten, nooit wat geur. Het is de fortuin die zich onbeschaemd schrylings op de schouders eens onbeschoften neêrzet.

Gy pocht op de verscheidenheid der kleuren: het is juist dit wat ik aen de dahlia afkeur. Dit is juist het kenteeken eener lage afkomst. De dahlia siert zich met een'anders kleuren, dewyl ze geene kleur heeft die haer eigen is. De laet is gehuld in het kleed des edelmans, maer vat noch zyne sierlykheid noch zyne doenwys: rood, wit, geel, gevlamd, gespikkeld, zy is immer hetzelfde, immer onbeduidend. Nogthans weet ge dat niemand ooit eene blauwe dahlia gezien heeft. Nooit zal men ze zien. Vruchteloos zoeken en werken al de hoveniers, al de scheikundigen, naloopers harer fortuin, om haer die kleur, die ze nydig verlangt, te geven. Het blauwe, die hemelsche verwe, is het aendeel der nederige bloemen: de koornbloem, het windje, het viooltje, de maegdekenspalm, de duizend schoone, het veldklokje, het vergeet-my-nietje, het haegbloempje, het rotsbloempje, het grasbloempje, kleine bloempjes die zich verduiken en niet willen schitteren. God heeft ze in 't azuer gekleed, om hunne heilige eenvoudigheid. Gy zoudt willen, de Heer late toe dat de

hoogmoed zich bekleede met bevalligheid en het glansende zinnebeeld der oodmoedigheid?.... Er zal nooit eene blauwe dahlia opschieten.

Wat de geraniums aengaet, Sylvester zag graeg die bloem wier bleeke en gefloerde bladen op de vingers, die ze aenraken, een geur hechten door de roos zelve benyd. Helaes! die geurende en bleeke bladen der geraniums waren eene der droevigste bladzyden zyns levens, misschien de droevigste en de meest betreurde. Telkens dat hy den geranium zag, herinnerde hy zich Antonia, die hare blonde haren immer met geraniumbladeren bekroonde. Lieve Antonia, meisje met een hart, gewetensvol getrouw aen harde pligten, fier getrouw aen eene vergetene liefde!

Het was toen de opkomende dag, de hoop, vol vreugde, zonder droevig vooruitzien, zonder versmacht hartwee. Men ging toen met een katoenen kleed en strooijen hoed bloemen plukken in het veld; men vlocht de eenvoudige geraniumtakjes tusschen de schoonste haerlokken der wereld, en dit hoofdsieraed verdoofde vast den glans van een hertoginnentooisel. Welke schoonheid, welke opregtheid, welke verkleefdheid in die liefde! Gelukkig! zegde men, gelukkig is hy, dien Antonia zal uitkiezen! Zy had verkozen. Maer God had hun beider lot niet verbonden, hy dreef ze ver van de oasis der jeugd waer hun weg een oogenblik gekruist had. Neen, myne kinderen, hier zult gy uwe tenten niet opslaên. Ja vooraleer zelfs de aenbrekende zomer dit gras zal verzengd hebben en die bronnen opgedroogd, zal de wind het zwakke verblyf uws geluks aen flarden hebben weggerukt. Men moest scheiden, maer het was onder het storten van heete tranen. Alleen stelde hy voor niet te gehoorzamen; maer alleen, keerde Antonia het hoofd om, na dat zy elkander hun laetste vaerwel toegesproken hadden. Oh! hoe treurig zyn nog die oogen, die toen, zonder spyt en misschien zonder herdenken, zoo op eens al zagen verdwynen wat zy ooit bemind hadden! Vruchteloos heeft men haer gezegd: Denk er niet meer aen Antonia, doe gelyk hy, die verstandig is en die zyn lot elders nazoekt. - Helaes! zegde zy toen, ik moet niet meer beminnen, maer het is my toch geboden te vergeten! Zy leefde alleen in haer verlaten hart, zoo als eene moeder die alleen staet in haer huis het welk de dood bezocht, en die aen andere, de plaets door hare kinderen bezeten, niet wil inruimen. Zy heeft hare haerlokken toegesproken. - Gy zult nimmer eene kroon dragen, gy zyt geen tooisel meer. Vergryst en valt, het is winter!

- Neen dacht, Sylvester, telkens dat hy vernederd, het bleekgroen des geraniums aenstaerde, neen het is niet genoeg zich niets te moeten verwyten! wanneer een hart, zoo teder, zoo zuiver, zoo groot, zich gegeven heeft, dan zeker mag men niet alleen zulk hert niet trouwloos zyn, men moet groot, edelmoedig zyn, zyne

verhevene mymeringen evennaren, of wel eeuwig blozen haer te hebben ontsluimerd.

Maer gelukkiglyk er waren geene geraniums in den hof des huises met de linden..... En indien er waren zoo had ze Sylvester niet gezien.

Marion's vader kwam by hem. Hy leidde hem langs een smal pad, met aerdbeziën en geroffels bezoomd, in een priëel in 't welk eenige hofstoelen stonden, waerop een strooijen hoed lag en een bry en een boek. Van uit het priëel omvatte het oog den ganschen hof, en door eene opening, behendig uitgespaerd tusschen den wyngaerd en de hop die als eene lichte gaes langs henen de staken opklom, zag men den hoofdtoren der stad, met zyn gulden glansend kruis.

- Dag heer, zegde de brave man, dat is de *werkplaets* van myn vrouwvolk, en dient hun ook tot bidplaets, uit reden van dien toren, die opzettelyk schynt met dit opzigt daer gebouwd te zyn. Wanneer het te heet is, gaen ze onder de linden.

Al koutende stond hy op en trok eenige graspylen uit, die hy daer tusschen eenige moesplanten zag opschieten. Sylvester wierp een nieuwsgierigen oogslag op het boek dien men in 't priëel vergeten had. De priester bemerkte het:

- Ik wed, zegde hy, dat het toch de *Meditations poétiques et religieuses* niet zyn.

- Neen, zegde Sylvester, het is *de kleine verhandeling der kleine deugden.*

- Ha, ha, hernam Theodoor, zeg dat dit boek deel moet maken van de huwelyksgift.

Maer toch, sprak Sylvester, eenigzins onder den invloed der gedachten van dien morgend, het zou Lamartine zyn, dien...

Hy had den tyd niet zich te beliegen, Marion, met hare moeder kwamen naer het priëel op. Sylvester, wel iets meer ontroerd dan hy gedacht had, ging hun tegen. Hy stond tegen over een eenvoudig meisje, heel verlegen, maer die ontsteltenis ontnam haer nogthans niets van de bevalligheid der jeugd en der eenvoudigheid. Zy boog haer blozend aenzigt; zy was rank van leden. Met de eene hand leunde zy op den arm harer moeder, in de andere hand hield zy eene bloem die zy in hare verstrooidheid afplok. ‘Over 't algemeen, dacht Sylvester, ziet zy er niet slecht uit, maer het bevalt my byzonder dat zy beteuterd is en ook dat men haer niet heeft opgepronkt.’

Marion dacht by zich zelven dat zy heel te vreden en gelukkig zou zyn indien die vryer het kort maekte en maer snel henen ging.

Theodoor begon het gesprek ter eere van den hof, Sylvester bragt zyn woord by en prees den toren, die zich natuerlyk in het gesprek moest vermengen.

Marion vond dat de stem van dien verschrikkelyken vent, nog al fyn was. Na verloop van een vierde uers werd ze stout genoeg om hem byna te bezien: het scheen haer dat hy toch zoo geen stuer opzigt had, al was 't dat de meid er verschrikt was van geweest. Nogthans, bemerkte zy by zichzelven, scheen hy hoegenaemd niet bestaen en zy begon wat over zulk eene koelbloedigheid te denken. Het viel haer ook in dat zy moest spreken, wilde zy niet voor eene gekke doorgaen, maer na dat zy eenigen tyd gedacht had wat ze zou zeggen, ontbrak haer de moed om het uit te spreken: zy zweeg. Ongelukkiglyk voor haer vond Theodoor geen baet by die stilzwygendheid, het verveelde hem zoo altyd alleen te moeten klappen, en hy twyfelde nogthans niet of de eenvoudige tael van het jonge meisje zou zeker zynen vriend wel bevallen.

- Marion, sprak hy haer toe, hebt gy uwe tong verloren, kind?

- Oh antwoordde zy, op smeekenden toon, dit weet ge toch wel!

- Zoo ge niet wilt klappen, ging Theodoor onverbiddelyk voort, dan zal ik u doen zingen, kind.

Eh wel, hernam ze en ging gelaten naer de piano toe (want het was reeds avond en ze waren binnen in de kamer gegaen) dan zing ik nog liever.

- Dat is goed! zegde Theodoor, die nu niet verder voort kon, zing de *Pelgrim* dan eens.

Marion begon het voorspel; eenige valsche toonen ontsnapten haer, maer telkens duidde zy zelve ze edelmoedig aen met de schouders op te halen, daerna ving zy aen met eene zoete juiste maer bevende stem en zong eene volgende onschuldige stroof.

- Zy hield op; - ah neen, riep zy uit, ik ben te veel bestaen!

- Stel u gerust, mejuffer, zegde Sylvester meêdoogend, ik zou moeten beven.

Dus was het opmerkensweerdigste woord van deze geheugelyke byeenkomst; het bleef ook het meestgekende.

Hierop nam men afscheid met groote wederzydsche beleefdheid.

VI. Opmerkingen van hem en van haer.

- Eh wel, Marion, zegde de vader.

- Maer, vader, antwoordde Marion, ik weet ik immers niet wat hy denkt.

- Maer gy, wat denkt gy er van?

- Ik heb hem niet heel beminnelyk moeten voorkomen, ik was zoo ontsteld.

- Ik vraeg u, ging de vader voort, wat gy van hem denkt?

- Och God, hernam zy, dat verwondert me, maer ik denk er niets van.

- Ge weet toch wel hoe gy hem gevonden hebt?

- Ah wat dit betreft, men kan niet zeggen dat hy heel schoon is.

- Dat is waer, hy is wat dik ineen gedrongen.

Z- ie dit had ik nog niet eens belet, hy scheen my redelyk groot en had eene goede houding.

- Zyn opzicht is koud.

- Hy ziet er nogthans goed uit; daerby een man die in huishouden wil gaen, moet ernstig zyn. Ik zou niet geerne een losbol hebben.

- Ik denk, voegde de moeder er by, dat hy een weinig fier van aerd is, en gebiedend.

- Oh neen, moeder, daer hy zelf gezegd heeft dat hy reden had om te beven. Ik heb het wel gehoord, zeker.

- Hy staet u dus aen? zegde de vader.

- Dat zeg ik niet, antwoordde Marion.

- Eindelyk, zegde de vader, moet ik hem toelaten terug te komen?

- Maer..... als hy het verlangt.

- Hy vraegt het. Theodoor is dezen morgend hier geweest van zynent wegen. Wat moet ik antwoorden.

- Gy weet beter dan ik, vader, wat gy moet doen.

- Ik wil u in niets dwingen. Wilt gy hebben dat ik het afsla?

- Oh, dit zou hem misschien pyn doen, vader!

Het was juist dus wat Sylvester aen Theodoor geantwoord had.

- Ja, had hy gezegd, dit meisje heeft my bevallen. Die kleine, aen wien zou ze niet bevallen? Een duim grooter had my niet afgeschrikt, maer wat doet dit aen het geluk? Het geluk wordt toch niet met de el op de lengte des kleeds afgemeten.

En toch zy is schoon en wel gemaekt. Ik zeg niets van hare stem; die zwakke en zachte klank past aen het wiegenlied..... Een stuk van Schubert zou haer zoo goed niet afgaen..... Maer de pot zal daerom niet minder goed bezorgd zyn. Ah! Schubert en de kookpot, beste vriend, zyn twee dingen die hoofdzakelyk verschillen! Niet te min is die jonge Marion een bevallig wezen in haers vaders huis. Het is een lief tafereel wanneer men haer ziet zitten aen het venster, omgeven met eene lyst van jasmynen, en wanneer zy een oogenblik stil zit met de naeld in de hand, en wen zy hare oogen droomend over de bloemen laet heendwalen.....

- Ik zeg niet, hernam Theodoor, dat dit tafereel niet fraei is, maer het is zeldzaem. Marion heeft geene droomende oogen. En waervan wilt ge nu dat dit kind zou droomen?

- Wat weet ik? zegde Sylvester, van haer neef, misschien.

- Welke neef? vroeg Theodoor.

- Haren neef, zegde Sylvester. Men vindt altoos een neef die zucht en verzen schryft.

- Er is hier niets te *neven*, zegde Theodoor, want dit zou ik wel weten, denk ik.

- Zoo dus, ging Sylvester voort, zal er een lierdicht minder zyn. Maer ge bedriegt u; daer is vast een neef en hy vraegt niet beters dan in tranen weg te smelten. Maer toch, wat kan my zulks schillen! men zal eens over zyn lot zuchten en daermede gedaen. Wat my aengaet, ik heb zoo veel lust om te trouwen als om my te verhangen.

- Wel waerom zegt gy het niet? viel Theodoor in. Breek de onderhandeling af, dit is gemakkelyk, en wy zullen er niet meer over spreken.

- Neen, zegde Sylvester, terwyl dat ik toch moet trouwen en dat de gelegenheid goed is, zoo wil ik ze waernemen. Wy hebben den Heer gebeden, myn hart zegt noch ja, noch neen. Het is nu het oogenblik eene beslissing te nemen. Ik zal nu naer het verstand niet luisteren, de geest preutelt immer tegen als een dwaes en heeft daerby altoos tegenwerpingen by der hand. Ik ben niet verliefd, en dit kwelt my, en ik zou het willen zyn en dit is eene zottigheid. Want indien ik verliefd ware, zoo ging ik vooruit, zonder wil, zonder voorzigtigheid zonder eenige opoffering van die slechte vryheid wier verleidingen my aen het ongehuwd leven vasthouden.

Hoe verdienstvol is het toch verliefd te trouwen of zat zynde te vechten! Een ware moedige gaet koelbloedig het gevaer tegen, hy smaekt de verborgene vrees zyner ziel. Laet ons terug gaen naer het huis met de linden, zoo zy me willen ontvangen.

- Ik denk dat men u verwacht, zegde Theodoor.

- Zoo is het my niet meer toegelaten te weêrstaen. Ziet ge, ik zal nooit den moed hebben om neen te zeggen aen een eerbaer meisje, aen wie ik beval. Het dunkt my alsof ik haer dan zou zeggen: ik vind u leelyk, gek of arm. Van het oogenblik dat zy toestemt dat ik haer bezoeke, moet ik haer trouwen, voor zooveel als zy er niets tegen heeft. Ik ben haer zulks schuldig.

- Nogthans, hernam Theodoor, moet gy u wel bedenken.

- Doch, zegde Sylvester, ik heb gedurende lange jaren nagedacht, en ge ziet hoe ver ik er mede ben. Toen ik myne zuster uitgehuwd heb, gaf ik haer een jongen dien ik zeer goed kende en toch was ik vol achterdocht; tot op het einde der mis, zat ik met benepen hart, ik zegde tot myn zelven: Indien ik daer in zyne plaets was, zou

ik minder aengedaen wezen, want ik weet heel goed wat ik vermag. Ik weet omtrent wat myn hart kan. En ik weet het nog, en ik heb hier toch maer voor myn eigen geluk te duchten. Marion is niet te beklagen zoo zy my trouwt. Ik ben byna zeker dat ik een goed man zal zyn.

- Daer tel ik op, zegde de priester, om te hopen dat gy een gelukkig man zult wezen. Maer ik hoor u toch dingen zeggen die my ontrusten.

- Het is niets, antwoordde Sylvester. Ieder zonnenopgang veroorzaekt mist. Die nachtdampen die van alle kanten opstygen, zyn een bewys dat de opkomende zon reeds kracht heeft. Indien ik niet zoo vast besloten had te trouwen, dan konden zeker alle die spookselachtige gedachten het bezit myns harten niet betwisten.

(Wordt voortgezet.)

Verslag
Opgesteld in naem van den jury gelast met het toekennen van den vyfjaerlykschen eereprys voor de Vlaemsche letterkunde (Tydperk 1855-1859)

Na eenige algemeene bemerkingen, leest men in dit stuk:

Hoe vruchtbaer sedert hare wedergeboorte op vlaemschen bodem de nederlandsche letterkunde hier is, hoe algemeen de poogingen des volks daertoe zyn, hoe de natie in haer zelfleven zich verheugt, dat verkondigt iedere stad, ieder dorp: waer geene dwarsdryvery den gang der natuer komt stooren, daer is het vlaemsch leven in wassende kracht: in een vorig verslag van den zelfden aert als het tegenwoordige, mogten wy daer een gunstig tafereel van ophangen. Ook deze laetste vyf jaren deden voor het verloopene tydperk niet onder; ja er zyn vakken in de letterkunde, welke aen de natie ruimschoots stoffe leverden om de lust voor inheemsche voortbrengselen te voldoen. Zelfs de vruchtbaerheid des geestes schynt by onze romanschryvers toe te nemen, te gelyk met hun aental. Doch wat is overvloed zonder degelykheid? Is de groote menigte onverzadelyk in het najagen van nieuwere aendoeningen, een meer keurig publiek heeft zyne hoogere eischen, welke een schryver, weerdig van dien naem, by voorkeur dient in het oog te houden. Doch het ontbreekt nog altyd by zeer velen aen middelen om de tael behoorlyk te bewerken. Niemand schier kan zich vry houden van vreemde wendingen aen Frankryk of Duitschland ontleend; sommigen bezigen gallicismen of germanismen voor sierlykheden, als ware hunne tael te arm, of dweepen met middeleeuwsche en gewestelyke woorden of formen. Deze verwarring is grootelyks toe te wyten aen het te weinig aendeel dat de studie onzer tael in het openbaer onderwys geniet.

Wy zetten hier geene gewaegde beweering vooruit. De hooge geestelykheid des lands, die in de studie der volkstael het grootste belang moet stellen, heeft het reeds erkend, en neemt voorzorg tegen het voortkankerend kwaed. Onlangs nog liet de bisschop van Brugge eene veror-

dening uitgaen, waerby voortaen niemand in zyn seminarie zal aenveerd worden, of hy zal bewyzen moeten geven van grondige kennis in de tale des lands.

Weemoedig stelt men zich de vraeg voor, wat de toestand zou zyn onzer letterkunde, indien sedert 1830 in Vlaemsch-België het onderwys vlaemsch ware geweest? Indien de geesten niet aenhoudend zich hadden gevoeld afgetrokken van innigere werkzaemheden door dat herhaeld zich werpen in de worsteling voor de regten der tael? De beweging heeft echter te krachtig op de individuën ingewerkt, dan dat zy in hare speciale vlaemschheid zich niet scherp zou afgeteekend hebben, ze moge al eens verstrooid zyn geworden waer ze zich al te vurig veropenbaerde. Doch het groote uitwerksel dier beweging is voor de toekomst niet verloren, en wat ook die toekomst aen het vaderland bespaert, de dagen van miskenning van eigene tael staen roemryk gewroken te worden door de zonen van Vlaenderen.

Het onderhavig tydvak hoorde reeds het voorspel dier toekomstige krachtvolle muziek. Wy zullen echter by die proeven niet stilstaen, daer het gewaed waerin ze zyn gehuld, buiten het bereikligt dezer beschouwing.

Wat zich bepaeldelyk aen ons onderzoek voordoet, behoort tot de poëzy - roman en gedichten. Met genoegen stippen wy aen dat de vlaemsche roman, die in hoeveelheid steeds toeneemt, tot nog toe aen die overzinnelykheid ontsnapte, waermede de litterarische voortbrengselen van gelyken aerd by andere volkeren maer al te vaek besmet worden. Deze eigenaerdigheid, by een toenemend belang van het publiek, is een treffend verzet tegen degenen die, voor het tooneel meer losheid besprekende, den beschavenden kant der letterkunde in de schaduw trachten te stellen. Ingezien deze rigting in de romanlitteratuer mag men met volle regt betrouwen dat de schryvers, geheel zich zelven blyvende, met elkander zullen wedyveren om die schoone typen te scheppen, waerop elk mensch van smaek zoo gaern de kroon stelt. Daertoe zyn reeds gelukkige proeven geleverd; en waerlyk het zou niet moeijelyk geweest zyn, ook ditmael een roman aen te wyzen der aenmoediging van het Staetsbestuer waerdig; dit mogen de gewrochten getuigen, van Conscience, D. Delcroix, P. Ecrevisse, L. Gerrits, Sleeckx, de twee Sniedersen, E. Van Driessche, J. Van Rotterdam en van anderen. De gebondene styl heeft echter in dit tydperk zulke schoone paerlen geleverd dat, na nauwkeurige vergelyking, aller overtuiging was de eer aen deze moest toegewezen worden. Met genoegen werden de dichtbundels beoordeeld van vrouw Courtmans, geboren Berchmans, De Cort, Dodd, Geselle, De Geyter, Nutten (?). By nadere overweging bleef het oordeel hangen tusschen de *Levensbeelden* van Jan Van Beers en de twee werken van den onlangs ontslapen Prudens Van Duyse *Artevelde* en *Nazomer.*

Het bundel getiteld *Jongelingsdroomen*, van den eerste, ofschoon als vyfde druk met de nieuwe uitgave der *Levensbeelden* versmolten, mogt in geene aenmerking treden, als afzonderlyk behoorende tot het vorige vyfjaers tydperk. Ook het gedicht *Martha*, van denzelfden schryver, ongemerkt de kwestie van oorspronkelykheid, moest op zyde gelegd worden, als zynde buiten het land gedrukt en uitgegeven. Op dit punt heeft de kommissie, door den mond van haren voorzitter, hare bedenkingen aen M. den minister van binnenlandsche zaken voorgedragen, die ze met belangstelling ontvangen en zoodanig befaemd heeft, dat wy mogen betrouwen deze beperking te zullen zien verdwynen. Inderdaed het kan eenen schryver maer tot grooter eer strekken, dat zyne geestesgaven ook over de grenzen des lands worden hooggeschat en aengemoedigd, en hy dus in den vreemde eene belooning vindt, welke onzen verdienstelyksten mannen maer al te vaek by eigen volk geweigerd wordt.

De oordeelvelling tusschen werken, waervan geest en toon zoo zeer van elkander verschillen, moet ernstige moeijelykheden opleveren. Indien populariteit by alle

standen, indien geestdriftige toejuichingen van wege de keur van Nederlands vrouwen, indien het ruim vertier van elkander snel opvolgende uitgaven, indien alle deze uiterlyke betoogingen ten gunste van eenen mededinger den regter leiden moesten, dan ware er geene genade voor de laeste gezangen van eenen dichter, wien geheel Nederland, en vooral de vrouwen, het verwyt doen stroef te zyn en betrekkelyk duister. De dry bundels toch zyn de getrouwe afspiegeling der beide individualiteiten, zoo als men sedert lang Van Duyse en Van Beers kende. Deze heeft zich een dichtsoort uitgekozen, waer het teder gevoel, de hartelykheid in voorheerscht. Gering, alledaegsch is zyn onderwerp; doch steeds gelukkig in de keus ervan, weet van Beers, by kieschheid en sierlykheid van uitdrukking, de aendacht van den lezer of aenhoorder zyner gedichten, die by het goed opzeggen zoo tooverachtig uitwerksel hebben, trapsgewys te bewegen en meê te slepen. Hy weet tot in de geheimste schuilhoeken van het menschelyk herte den weg te vinden en het loon der kunst af te dwingen - een traen.

Zelden gaet hy buiten het vak, volkomen gelyk met het *genre* in de schilderkunst.

De *Stoomsleper* evenwel bewyst, dat het geene onmagt is tot hoogere vlugt, die Van Beers in een zoogezegden meer nederigen kring houdt.

De gewrochten van Van Duyse zyn een schakeersel van de meest verschillende aendoeningen, uitgestort in de meest verschillende dichtsoorten. Satyre en vriendschap, Idyle en huislyk geluk, vaderlandsliefde en wereldburgerschap, ze zyn het kort begrip van het dichterleven eens mans, wiens ligt bewegelyke geest onophoudelyk de dadelyke indrukken, de meest uiteenloopende gedachten botvierde. Van Duyse bezit al de hoedadigheden van den improvisator: vlugge dichterlyke opvatting, overvloed van uitdrukking, een ontzachlyk geheugen zoo voor het stoffeeren van een tafereel als voor het vinden van het rym.

Zoo een geest moet groote schoonheden aen groote gebreken paren. Grootsch in zyne opvatting, schildert hy zwierig en breed, en stort en klavert hy voort over de steilste-hinderpalen. Maer hem ontbreekt de vastheid van karakter om onverstrooid zyn' weg voort te zetten: wat hem voor de voeten komt, houdt hem soms meer bezig dan het doel zyner bestemming. Zoo is men zelden voldaen by een gedicht van eenige uitgestrektheid, al vindt men er altyd den meer dan gewoonen dichter in, den ruimen taelkenner, den meester in de versbouwkunst. Waer hy enkel dichter moet zyn, weet hy zyne geleerdheid niet te verbergen, integendeel doet hy ze gaern uitschynen, doorgaens ten nadeele, nooit misschien ten gunste van des lezers voldoening. Van Duyse is meestal dichter door het hoofd, Van Beers is het geheel door het hert; deze is ryker aen gevoel, gene is ryker aen gedachten. Enkelen malen kan Van Duyse het hoofd doen zwygen voor het herte, namelyk wanneer hy zich in den huiselyken kring opsluit en de wereld vergeet voor gade en voor kroost. Zynen *Nazomer* had hy met voordeel kunnen besnoeijen, terwyl men noode eene bloem uit Van Beers lieflyken ruiker missen zou. Van Duyse's verscheidenheid moet hem nogtans tot eene verdienste aengerekend worden, als bewys van den veelomvatteden dichtelyken geest, die hem bezielde. Van Beers vertegenwoordigt eene weekelyke, eene ziekelyke poëzy, welke, indien zy eens mode wierde, niet zonder gevaer zou zyn voor de inrigting der gedachten, voor de wordende degelykheid des volks. De zending van den dichter is tevens nuttig en aengenaem te wezen. Deze verdienste straelt schitterend by Van Beers door. Doch zyn in dagen als

welke wy beleven, terneêrdrukkende aendoeningen wel de toonen die een schryver, die een poëet moest opwekken in een volk, wiens gevoel van eigenweerde zoo beproefd en bedreigd wordt? De forsche stem des dichters die 't verledene in het leven roept en de toekomst aenspreekt, moet thans meer dan ooit in de schael der vergelyking wegen. Deze bedenking gold mede in het eindelyk besluit der kommissie om aen den *Artevelde* en den *Nazomer* van wylen Prudens Van Duyse de voorkeur te moeten geven boven al de werken tot het besprokene tydvak behoorende.

De omstandigheid dat de kroon van verdienste op den *Zwanenzang* van een ontslapenen dichter gelegd wordt, moet op het gemoed van menig een diepen indruk maken. Vlaenderen ziet jaerlyks de keur zyner schryvers in de vaeg des levens weggerukt worden. Dit was steeds het lot der stryders, maer dit is ook een prikkel voor degenen, die in de plaets der gevallenen optreden. Wie den huidigen toestand onzer letterkunde nagaet, wie een aendachtig oog werpt op de nieuwe proeven in proza en in dichtmaet langs onderscheidene kanten gestrooid, mag de regtmatige hoop koesteren dat de eerstvolgende worsteling bewyzen zal geven van vooruitgang onder de vlaemsche schryvers.

(Moniteur.)

Kunst- en letternieuws.

Den 18 augustus laetsleden, heeft de opening plaets gehad van de algemeene tentoonstelling van schoone kunsten, in tegenwoordigheid van M. den minister van Binnenlandsche zaken.

Een groot getal senators, volksvertegenwoordigers, kunstenaren en een aental andere notabiliteiten waren aenwezig.

M. de minister werd aen de deur ontvangen, door M. Vervoort, volksvertegenwoordiger van Antwerpen, voorzitter van de inrichtende kommissie, die hem eene korte doch welgepaste rede toestierde; M. Rogier antwoorde hierop, en werd door eene daverende toejuiching begroet.

Daerna heeft M. de minister de zalen doorwandeld, met M. Romberg, direkteur der afdeeling van schoone kunsten, die hem beurtelings de kunstenaren voorstelde welke aenwezig waren.

De tentoonstelling is eene der belangrykste die wy in ons land zagen, dank aen M. Romberg, hebben verscheidene vreemde kunstenaren hunne werken naer België gezonden. Duitschland, Engeland, Holland, Frankryk, Zwitserland zyn zeer goed vertegenwoordigd; België voorzeder moet niet onderdoen, getuige de werken van Madou, Starck, de Biefve, Lagye, de Groux, Slingenyer en L. De Winne, Fourmois, Eug. de Block, Verlat, van Moer, F. Pauwels, Houzé, Wittkamp, Noterman, Fuchs, van Lerius, Kremer, Huysmans, Regemorter, Col, de Knyff, Dell Acqua, Cermak, Schaefels, Clays, de Vigne, enz., enz.

De beeldhouwery is ook zeer goed vertegenwoordigd, in een woord de tentoonstelling getuigt vooruitgang by het grootste getal onzer kunstenaren, zoowel onder het oogpunt van studie, als keus van ontwerpen. Nogtans is het waerlyk te betreuren dat een zeer groot getal goede tafereelen, niet wel kunnen gezien worden ten gevolge van de weinige voldoende plaetsen.

Het is te hopen dat men een middel zal vinden om daer in te voorzien, want men kan immers niet aennemen dat men werken, waer men niet alleen tyd, studie en geldelyke opofferingen voor gedaen heeft, om zoo te zeggen in den donkeren plaetst: aldus wordt soms de toekomst van een kunstenaer verbroken, ieder heeft de moed, de noodige zedelyke of stoffelyke fortuin niet eene nieuwe gelegenheid aftewachten om zyn werk nevens andere aen de goedkeuring van het publiek te onderwerpen.

- Op maendag 20 en dynsdag 21 augustus hield, ingevolge zyner wetten het *Akademisch korps der Koninklyke Akademie van schoone kunsten*, *te Antwerpen*, zyne jaerlyksche plechtige zittingen. Het voorzitterschap werd den kunstschilder M. Nic. de Keyser opgedragen; de beeldhouwer M. Jos. Geefs vervulde de plaets van geheimschryver. Na het openen der zitting, sprak de heer de Keyser eene kernachtige redevoering uit, waerin hy hulde bracht aen de nagedachtenis van eenige leden van het akademisch korps sedert korten tyd overleden, als daer zyn: Paul de la Roche, Harry Scheffer en Rauch; daerna de hoedanigheden beschouwende die deze kunstenaren kenschetsten, drong de achtbare bestuerder onzer akademie byzonder aen op de noodwendigheid van ernstige studiën, zyne rede stavende op het voorbeeld der groote meesters.

In de zelfde zittingen, werden na stemming, tot *Eereleden van het Akademisch korps* benoemd: MM. Vervoort, ondervoorzitter der Kamer van Volksvertegenwoordigers; Baron Julius de Vinck, Schepen van Antwerpen, P. Génard, onderbibliothekaris dier stad, en Ern. van den Peereboom, lid der Kamer van Volksvertegenwoordigers.

De beeldhouwer M. Jos. du Caju, werd tot *membre Agrégé* van het zelfde *akademisch korps* benoemd, dat gelyk men weet in 1854, door Z.M. den Koning in persoon, werd ingesteld, en de uitmuntendste vaderlandsche en vreemde kunstenaren in zynen schoot bevat.

- Op 8 dezer is te Antwerpen aen boord van den stoomboot *Prince*, naer Hull vertrokken eene schildery van M. Verlat, getiteld *de dry dieven*, zynde dry vossen welke zich onderling eene gestolene eend betwisten. Dit schilderstuk, waervan men veel goeds zegt, is bestemd voor de tentoonstelling van Manchester, die den 15 dezer geopend wordt. - De bestierende kommissie van gemelde expositie zal de schildery, die de schoonste wordt geoordeeld, voor de verloting aenkoopen, en behalve de koopsom, zal de schilder eenen prys van 100 pond st. ontvangen,

- Wy hebben dezer dagen in het *atelier* des heeren Nic. de Keyser een portret gezien dat wy onder de schoonste rekenen door dezen befaemden kunstenaer uitgevoerd. Het stelt eene jonge dame voor in zwart satyn gekleed, en is met die *délicatesse* geschilderd welke eene van de Keyser's groote hoedanigheden uitmaekt. De kleur is schitterend.

- Het staetsbestuer heeft van M. Navez eene schildery aengekocht voor het Museum van hedendaegsche meesters; het ontwerp is ontleend aen *Athalie.*

- M. Felix de Vigne, leeraer aen de Akademie van schoone kunsten te Gend, is tot ridder der Leopoldsorde benoemd.

- De heer Hendrik Leys arbeidt aen een tafereel dat men van nu af onder de schoonste mag rekenen door dezen kunstenaer uitgevoerd; het stelt de *Aertshertogin Margarita van Oostenryk* voor *die te Antwerpen in den tuin der St-Sebastiaengilde den hoogsten prys wint.* Een gansch byzonder artikel zal aen deze heerlyke schepping worden toegewyd.

- De muerschildering in de zalen, heeft sedert eenige jaren veel veld gewonnen. M. Marinus die een aental werken in dien aerd heeft uitgevoerd, op verschillende kasteelen in de Provincie *Namen*, gaet insgelyks een der byzondere Hotels van Brussel versieren. *(Journal des Beaux-Arts.)*

- M. Jos. de Cuyper, broeder van Jan en Leonard de Cuyper, heeft kortelings een aental belangryke werken afgeleverd; zoo als: eenen altaer voor Gent, en verscheidene beelden voor Holland.

- De heer Mailliard, zoo gunstig door zyne herstellingen van schilderyen gekend, is gelast met de restauratie van een van Schuts meesterstukken: de *H. Maegd door verscheidene heiligen aenroepen* een doek dat de St-Caroluskerk te Antwerpen versiert.

- In de kerk van den H. Jacobus te Antwerpen, heeft men een model in pleister geplaetst van het beeld dezes Apostels door de HH. De Bock en van Wint. Hetzelve

zal in marmer uitgevoerd worden zoo als wy overigens reeds vroeger aengekondigd hebben.

- M.Th. Swartz van Antwerpen, de jeugdige en veelbelovende schryver van het artikel over *de vlam* in ons blad verschenen, heeft zyn exaem als Doktor in de wetenschappen, met de allergrootste onderscheiding afgelegd, voor het jury van Gent-Luik.

- De wetenschappelyke vereeniging van Antwerpen, heeft in hare zitting van 24 augustus ll. M. Ferdinand De Wael, doktor in de wetenschappen als sekretaris gekozen.

- De fransche Akademie heeft tot ontwerp van den dichtpryskamp voor 1860 gekozen: *de doorsteking van Suez.*

- De schilderyen-verzameling van sir Culling-Eardly, die dezer dagen werd verkocht, en bestond uit 25 tafereelen, bracht nagenoeg de somme van 650,000 fr. op. Een landschap van Poussin werd toegewezen aen 2875 fr.; *Venus*, *Vulkaen en de Liefde*, door Tintoretto, 5500 fr.; eene *Ryschool* door Wouwermans, 4,500 fr.; de *Bruiloft van Cana*, door P. Veroneza, 2,880 fr.; de *Galery van aertshertog Leopold*, te Brussel, door David Teniers, 10,000 fr.; de *Schilder-school te Rome*, door denzelfde 11,000 fr.; de *Ster van Jesse*, door van der Goes, 5000 fr.; de *Onbevlekte Ontvangenis*, door Murillo. 225,000 fr.; *Goddwegs Sands*, door Cooke, 18,750 fr.; *Landschap,* door Claude, den Lorreiner, 11,500 fr.; *Landschap met dieren*, door Weenix, 18,500 fr.; de Vereenigde afbeeldingen van Snyders, zyne vrouw en kind, door van Dyck, 25,000 fr.; een *Binnenzicht*, de familie Balthazar Gerbier, door van Dyck, 187,500 fr.; het portret van M. Ellison en vrouw, twee schilderyen van Rembrandt (1634), 46,250 fr.; twee groote herders-tooneelen door Boucher (1748), 81,250 fr.

Onlangs werd ook te Parys een Boucher voor 21,400 fr. toegewezen. De werken dezes meesters worden thans zeer gezocht.

- Door koninklyk besluit van 2 augustus is er een nieuwe subsidie van 1000 franken verleend aen den fabriekraed der St. Ramacluskerk te Luik, om hem te helpen in de onkosten der muerschilderingen in de koor dier kerk.

- De berlynsche kommissie, gelast met het oprichten van het standbeeld aldaer ter eere van Schiller, heeft bepaeld, dat er geen standbeeld zou worden opgericht, waerop Schiller met eenen anderen dichter, byvoorbeeld Goethe, zal geplaetst worden. Tevens is aengenomen, dat de inschryvers ten behoeve van het op te richten stanbeeld die hebben ingeschreven in de gedachte, dat het oorspronkelyke plan van een dubbel standbeeld voor Schiller en Goethe gezamenlyk zou worden verwezenlykt, hun geld terug kunnen vorderen.

- M. Leonard, goudborduerder te Antwerpen, heeft een sierlyk vaendel verveerdigd, hetwelk door den Baron Diert aen de fanfarenmaetschappy van Hemixem zal geschonken worden. In het midden prykt het wapen schild der familie *Diert-de Pret*, omringd van in goud en zilver geborduerde ornementen.

- Z.K.H. de hertog van Braband heeft twee schilderyen van M.L. Verboeckhoven aengekocht. Deze stukken stellen voor de haven van Oostende, met haren prachtigen oever, en een gezicht van Antwerpen, met zynen stroom en dokken.

- Onze landgenoot M. Sax, thans gevestigd te Parys, is door het fransch gouvernement ongemeen begunstigd in zyne nyverheid. Eene byzondere wet heeft den duer van zyne brevetten voor het uitvinden van den *saxotrombola* en *saxophona* 5 jaren verlengd. De koperen muziektuigen, die vroeger meest uit Duitschland kwamen, worden nu grootendeels uit de werkhuizen van M. Sax, gevraegd. Men weet dat zyne uitvindingen eene gansche omwenteling in de krygsmuziek hebben te weeg gebracht.

- Mejufvrouw Joannes Tordeus, van Brussel, heeft den eersten prys van uitgalming behaeld, (afdeeling van Troegedie) in het groot Keizerlyk Conservatorium te Parys.

- Op 15 augusty had te Antwerpen, met de gewoone plechtigheid, de jaerlyksche prysuitdeeling aen de leerlingen van het koninklyk Atheneum plaets in de tentoonstellingzael.

Het muziekkorps der Burgerwacht opende de plechtigheid met de *ouverture* van het opera *la Muette de Portici*, waerna M. Du Fief eene redevoering uitsprak, die wy betreuren door plaetsgebrek niet te kunnen mededeelen.

Daerna werden er door leerlingen van het Atheneum, onder de kundige leiding van M. Bessems een tweetal koorzangen uitgevoerd, waeronder het schoone *Hymne au Roi*, van den talentvollen, te vroeg gestorven Janssens. De solos in dit stuk voorkomende werden door den jongen heer de Keyser, zoon van den bestuerder onzer Akademie, gezongen, die door zyne lieve stem de aendacht van alle de aenwezigen wist te boeijen.

De woorden dezer *Hymne* werden in 1831, door M. Rogier, minister van Binnenlandsche zaken, en destyds Gouverneur der provincie Antwerpen, verveerdigd.

M. de Gouverneur, de Burgemeester, de Deken der stad en andere overheden, woonden de plechtigheid by.

Des anderen daegs 16e, had de plechtige prysuitdeeling in het *St. Ignatius-Instituet*, byzondere school van koophandel en nyverheid, plaets.

De prysuitdeeling werd voorafgegaen door de opvoering van een kristelyk treurspel in vyf bedryven, getiteld *Hermégilde*, waerin de hoofdrollen vervuld werden door MM. A. Cahn, H. de Burbure. H. Le Corbesier, H. Van de Vin, G. Van Reuth, E. Braeckmans, W. Godts, en F. De Wolf. Het stuk werd zeer goed gespeeld en warm toegejuicht, in een woord het strekte de Eerw. Paters Jesuieten tot eer.

- In den wedstryd ter vereering van Maerlant is de prys voor de lofrede aen den heer C.A. Serrure, zoon, toegewezen. De prys voor de poëzy is aen den heer J. van Beers toegekend.

- *Uitslag van den pryskamp voor liederen door het* Willemsfonds *uitgeschreven*: Eene som van honderd francs was uitgeloofd om tusschen de vyf beste liederen verdeeld te worden. Op verslag der rechters, die zes liederen als bekroonensweerdig op gelyken rang hebben gesteld, heeft het bestuer van het Willems-fonds de som van honderd franks op honderd twintig franks gebracht, en aen ieder der zes volgende liederen eene som van twintig franks toegekend:

N° 26.	*In de Heide.* Kenspreuk: ‘Zingen doet het hert goed. In het naembriefje stond: Vrouwe Courtmans, te Maldeghem.’
N° 41.	*In 't zonnig hoveken.* Kenspreuk: ‘Als ik kan.’ In het naembriefje stond: Frans de Cort.’
N° 45.	*Liedje van ys ên was.* Kenspreuk: ‘Elk vogeltje zingt.’ In het naembriefje stond: Julius V., te Gent.
N° 31.	*Moederangst.* Kenspreuk: ‘Hier hoeft geen zwier’ enz. In het naembriefje stond: Vrouwe Goutier.
N° 42.	*In de lengte van* 1860. Kenspreuk: ‘Nut by vermaek.’ Het naembriefje hield geen naem in.
N° 46.	*Leve d'oude vlaemsche zeden!* Kenspreuk: ‘Die vier begeert, die socket in d'assche.’ Het naembriefje hield geen naem in,

Vereerende meldingen zyn toegewezen aen de volgende liederen:

N° 47.	*Meiliedjen van* 1860. Kenspreuk: ‘Chantons pour soulager ce qui gémit en nous.’ (LAMARTINE.)
N° 9.	*'t Jeef Bierbuik.* Kenspreuk: ‘Slechts de boozen zingen niet.’
N° 3.	*Kiezingslied.* Id. ‘Vlamingen vooruit!’
N° 42.	*Nêerland boven.* Id ‘Nut by vermaek.’
N° 40.	*Vaderlandslied.* Id. ‘Voor vaderland en vryheid.’
N° 41.	*Myn vond.* Id. ‘Als ik kan.’
N° 1.	*Kermislied.* Id. ‘Vlaenderen vooruit!’
N° 31.	*'t Geluk van den werkman.* Id. ‘Hier hoeft geen zwier, enz.’

Eene aenmoediging is verleend aen de liederen dragende N° 14, met kenspreuk: ‘Waerheid.’

Eene aenmoediging is insgelyks toegekend aen de liederen, dragende n° 4, met kenspreuk: ‘Een werkman, stichter der maetschappy: *Voor 't Algemeen Welzyn.*

Nog eene aenmoediging is toegewezen aen het lied: *Beschouwing der Natuer*, met kenspreuk: ‘In Vlaenderen Vlaemsch.’

De schryvers, die pryzen behaeld hebben, en zich niet hebben laten kennen, als ook die welke vereerende meldingen en aenmoedigingen hebben bekomen, worden verzocht zich kenbaer te maken aen M.K. Van

Acker, advokaet, sekretaris van het Willems-fonds, Slypstraet, n° 33, te Gent.

De bekroonde liedjes onder de nummers 42 en 46, alsmede die onder de nummers 47 en 42, aen welke eene vereerende melding is toegekend, zyn van M. Fr. de Potter, letterkundige.

Het lied *t' Jeef Bierbuik*, is van M. Napoleon Destanberg, van Gent.

- De maetschappy *de Veldbloem*, te Brussel, heeft besloten een luisterryken pryskamp van uiterlyke welsprekendheid en vlaemschen zang te openen voor al de liefhebbers van het koningryk, welke zal plaets hebben gedurende de Septemberfeesten, onder de bescherming van het staetsbestuer, in eene der grootste en schoonste zalen der hoofdstad.

De volgende pryzen zyn uitgeloofd:

Uiterlyke welsprekendheid.

Ernstig vak, eerste klas. - 1^{e} prys, een zilveren verguld eermetael; 2^{e} een zilveren eermetael; 3^{e} een prachtig ingebonden boekwerk.

Ernstig vak, tweede klas. - 1^{e} prys, een zilveren eermetael; 2^{e} een zilveren eermetael; 3^{e} een prachtig ingebonden boekwerk.

Boertig vak, eenige klas. - 1^{e} prys, een zilveren verguld eermetael; 2^{e} een zilveren eermetael; 3^{e} een prachtig ingebonden boekwerk.

Zuivere uitspraek (afzonderlyk ingericht voor het ernstige vak,)

Eenige prys, een zilveren verguld eermetael.

Vlaemsche zang (romancen met begeleiding van piano).

1^{e} prys, een zilveren eermetael; 2^{e} een zilveren eermetael; 3^{e} een zilveren eermetael.

- De klas van schoone kunsten by de belgische koninklyke akademie, houdt zich bezig met het opmaken van haer programma voor den pryskamp van 1861. Die pryskamp zal de volgende kwestiën bevatten:

1° Welke zyn, in verschillige landen, de betrekkingen van den volkszang met den oorsprong van den godsdienstigen zang, sedert de inrichting van het Kristendom? Die betrekkingen aentoonen door monumenten waervan de echtheid niet betwyfeld kan worden.

2° De geschiedenis maken van de opvolgenlyke stelsels van het dekken der gebouwen by de verschillige volken. Eruit opmaken de toepassing van vormen en materialen in de verschillige landen en luchtstreken.

3° Aentoonen en ontleden, onder het dryvoudig opzicht van samenstel, teekening en kleur, de karakters die de originaliteit der vlaemsche schilderschool uitmaken, onderscheidende wat nationael van wat individuëel is.

4° De lofrede maken van Grétry; aentoonen wat zyn talent in de vyf genres van dramatische muziek kenschetst, te weten: de komedie, de bouffe, het herdersdicht, het groot opera en het lyrisch treurspel.

De volgende kwestie wordt van nu af aen op den pryskamp van 1862 gesteld.

Naer echte bronnen uitleggen op welke wyzen men in de 14^{e}, 15^{e} en 16^{e} eeuwen voorzag in het onderwys van de teekenkunst in Nederland en het land van Luik.

De prys, voor elk dier kwestiën, bestaet in een gouden eermetael, ter weerde van 600 fr.

- By den uitgever Pustet, te Passau is eene vertaling verschenen, door M. Diepenbrock, van Conscience's werk: *de Kwael des Tyds.*

- De verkooping der belangryke Bibliotheek, van wylen ridder Th. de Jonghe, zal in de maend oktober te Brussel plaets hebben, onder de leiding van M. Heussner. De catalogus bevat twaelf duizend nummers.

Omtrent hetzelfde tydstip zal M. Heussner eene verkooping houden eener verzameling van oude gravuren met het stift en etsingen, byzonder ryk in voortbrengselen van oude meesters, tydgenooten van Albrecht Dürer en voorgangers.

- De koninklyke akademie van België heeft in hare zitting van den 6 augusty mededeeling ontvangen van eenen brief van M. Ducpétiaux, waerdoor deze geleerde het grootste gedeelte zyner bibliotheek aen de gezegde akademie schenkt.

- M. Konstantyn Simillion, heeft den volgenden prospektus rondgezonden: *Anna Moens, de schoone Brouwersdochter.* Geschiedkundige roman. ‘Dit werk behelst het verhael der wederweerdigheden van eene antwerpsche familie, die, onder de regering van Peter I, naer Rusland toog, en zich te Moskow met der woon nederzette.

Het is bekend dat de beroemde scheepstimmerman van Zaendam, eenige jaren na zyne troonsbeklimming, groote hervormingen in Rusland bragt. Hy deed namelyk eenen oproep tot de vreemde ambachtslieden en nyveraers, om zich in zyn ryk te komen vestigen. De groote voordeelen, die aen eene dergelyke uitwyking waren verbonden, lokten velen uit tot het verlaten huns vaderlands. Onder meer andere landverhuizers, verliet een te Antwerpen gevestigd brouwer, met name Moens, deze stad en vertrok naer Moskow, waer zyn smaekvol vlaemsch bier hem al spoedig fortuin deed maken.

't Is de dochter van dezen man, die het onderwerp heeft geleverd van het boek, voor welk wy de gunst inroepen van het publiek.

De rol die Anna Moens, tydens haer verblyf te Moskow, heeft gespeeld, is zoo belangryk dat zy vermeld staet in de geschiedenis van Rusland. Nogthans is zy zoo min te Antwerpen als elders in België bekend. Evenwel durven wy beweeren dat, als de lotgevallen der antwerpsche brouwersdochter eens ter algemeene kennis zullen zyn gebragt, zy in haer vaderland en meer byzonder in hare moederstad, allenskens eene duerzame en welverdiende eervolle populariteit zal verwerven.

Voorwaerden: Het werk zal een zwaer boekdeel uitmaken, gedrukt op schoon papier, in-8°. De inschryvingsprys is fr. 1-75, vrachtvry te huis ontvangen. Men teekent in by mad. de wed. Schotmans, Mutsaerdstraet, Antwerpen.’

- M. Vanryckegem-Lepère, boekdrukker en uitgever in de St.-Jansstraet n° 22, te Gent, heeft het prospektus rondgezonden der volledige werken van M.J.J. De Smet. De geleerde kanonik De Smet door zyne schriften betrekkelyk de geschiedenis des vaderlands gekend, heeft, behalve zyne enkele afzonderlyk uitgegevene werken, een groot getal belangryke bydragen geleverd in de *Nouveaux Mémoires* en in de *Bulletins de l'Académie.* Het zyn al deze bydragen, door den schryver in volgorde gerangschikt en overzien, welke door M. Vanryckegem verzameld, tegen den prys van 20 centiemen de 16 bladzyden, zullen uitgegeven worden. Wy wenschen dit werk den besten byval toe; het verdient zulks ten hoogste.

- Om kortelings te verschynen: *Liederen*, door Hendrik Cartol, met begeleiding van piano. I. Het Huwelyk (kluchtlied) woorden van Emm. Rosseels. II. De Arme Blinde (romance) woorden van den zelfde. III. 'K vergeet u niet (romance) woorden van Jos. Van Messem. IV. Schoon en Schooner (bolero) woorden van P.F. Van Kerckhoven. V. De Bloem des Bals (romance) woorden van Frans de Cort. VI. De Echo der Smarte (treurzang met begeleiding van violoncel) woorden van P.F. Van Kerckhoven.

Men schryft in by den Heer H. Possoz, uitgever, hoek der Lange Nieuw en Pruynenstraet, te Antwerpen en verder by de byzonderste muziekhandelaren des lands. Prys der inschryving fr. 2,50.

- Verschenen: *Verwoesting van Maestricht*, historische tafereelen uit de XVIe eeuw, door Ecrevisse. Verbeterde tweede uitgaef. Brussel by Greuse en by de voornaemste boekhandelaren des ryks. Prys: 2 fr. 50.

- *Brobandsch Musaeum* voor oudheden en geschiedenis, uitgegeven door Edward van Even. Jaergang 1860. 2^{e} aflevering. Leuven, by C.-J. Fonteyn.

Een groet.

Een die van zyn kindsche dagen
Kreupel was aen 't linker been,
Hoorde zich onlangs vragen
Door een man die maer alleen
Uit het regter oog kon kyken:
‘Vriendje! gaet het wel of niet?’
Hy sprak met veel liefdeblyken:
‘Wel myn vriend, zoo als ge ziet.’

CARLIER 1847.

Geschiedenis der Rederykkamer de Goudbloem
Onder den titel of zinspreuk: groeyende in deugden te Antwerpen.

(Vervolg, zie bl. 131 dezes jaergangs.)

Symon Van Pierefyte fundeerde in het jaer 1540 eene erfmisse, alle zondagen te geschieden, aen den autaer der gilde in O.-L.-V. kerk, waervan den act luyd als volgt:

Halmale
Ymersseele.

Jan Van der Heyden Conscabinus ende Michiel Van der Heyden Rentmeester deser Stadt als executeurs ēn testamenteurs van den testamente ende vuytersten wille van wylen M^{ren} Symone de Pierefyte a̅ls Chermoys die alle zyne goeden omē zyne testamenten en̄ legaten te betalen jn hun̄en handen gestelt ende geset heeft, als tzelve blyckēn is by eēn instrumēte voer M^{ren} Janne van Zeverdonck priester als notaris ende zekeren getuygen gepasseert van der daten des iiij^{en} daechs van Meerte A^{o} xv^{e} en̄ xxxvj bekenden ēn verlyden dat zy achtervolgen̄ ēn in volvuerenissen des voors. Mr Symons testamente overgegeven ende getransporteert hebben gaven terstont over ende transporteerden sine revocatione den Deken van der gulden van der Goudtbloemen alhier tot behoef van erfmissen die men alle zondaghe voer den ontaer van derzelver gulden doen moet, en̄ dat opte restrictien jn des voors. Mr Symons testamente begrepen, Dertich Schellingen Brabants erflick ter quytingen staende den pen̄inck twintich

van den thien ponden grñ br. erfl. daer af de andere vier ponden br. erflic van te voeren afgequeten waren daeroṁe dezelve Mr Symon op ten vij dach jn Augusto A^{o} xv^{e} ende xxvj Reyniere Huybrechts eñ zynder huysȳr. terve gegeven heeft een groot huys metter beempde daer achter aen gelegen met noch drye huysen daer neffens fundo et p̄tinen, etc. gestaen eñ gelegen ten Dambrugghe buyten der stadt alhier tusschen Joos Cuypers erve zuytw. ende der wed. Sbruynen erve noortw. Vschynen marty jaerlicx media martij p̄unt L̄ra daer af zynde droeg op te claernen etc.

Die xxiij Mey, Meert 1540.
Vnicum Ryt et Halle 1540 Fol. 182.

De kamer der Leliebroeders van Diest, in 1540, eene uytnoodiging tot wedstryd gedaen hebbende, tegen het opvolgende jaer, zoo begaven de *Goudbloem,* benevens onze twee andere rethoryke kamers, de *Violieren* en den *Olyftak*, zich tot dit Landjuweel.

In het jaer 1542 fundeerde Maria Behagelaerts, weduwe van Franciscus Van Swaervelde, eene wekelyksche misse aen den autaer der gilde in O.-L.-Vrouwe kerk, met andere goede werken in den volgenden acte aengeduyd:

Halmale
Schermere.

H. Jan Peys Priestere ēn Persoon tot Eeckeren nu ter tyt ēn Laureys Diericx als execeuteuren eñ testamenteuren van den testamente ēn vutersten wille wylen Marien Behagelaerts weduwe was wylen Franchoys van Swaervelde assigneerden ēn bewysden midts desen Janne van Oproye als Prince Cornelise de Vettere als Deken Janne Robert ēn Cornelise Janss[9] als Oudermans vander Gulden vander Rethorycken vander Goudbloemen binnen deser stadt tot behoeff vanden outaer der selver gulden van Onser Vrouwen gestaen jn Onser Vrouwen Kercke alhier Ende dit tot behoeff vander missen distribution en sondaechsche gebeden naegeruert ēn achtervolgēn den testamente ende vutersten wille der voors. Marien Behagelaerts, ende oock den testamente ē vutersten wille des voors. wylen Franchoys van Swaervelde De sesse karolus gulden tj.^{rs} erffelycke renten tot quytinghen staende den penning sesthiene daer omme de vs. Marie Behagelaerts op ten jersten dach jn Junio A^{o} xv^{e} ēn xxxviij terve gegeven heeft den voors. Laurys Diericx de helft van eenen stucke lants cum fundo et p̄tinen geheeten Diericxvelt gelegen binnen der prochien van Bouchout tusschen Sompekevelt oistwaert ēn shavenstrate westwaert coṁende noortwaert aen des prelaets van S. Baefs erve, Vrschyneñ jaerlicx ix^{a} July prout L̄tre daeraff zy den brieff van desen erfrenten mede overgaven Droeghen op ter waerne van alle coṁe ende calaengien comparuerunt de voors. Jan van Oproye Cornelis De Vet̄te ende Cornelis Janss[9] qualitate qua supra eñ alsoe voir hen selven eñ voorts noiē H. Janne van Crombach ridde Hootsman eñ allen den gesellen van den voors. gulden quos susceperunt, Ende hebben geloeft ende geloefden mits desen op den voors. outaer alle weken te doen doene ende celebreren een lesende misse jtem te deylene eñ te distribuerene alle jare daert hen best besteet sal duncken wesen sesthien stuvers Sprincen munte, Ende boven desen jaerlicx te gevene en bestedene voor een sondaechs gebet vier derselve stuvers eens. Ende dit al erffelick ende eeuwelick duerēn sonder al tselve eenichsints te latene oft negligerene, mitsgaders oock altyt de voors. sesse karolus gulden erffelick wederomme aen te

beleggene ēn temploye rene aen andere erfrenten staēn ter selve naeme op goede vaste ēn sufficente pande daer mede men wel versekert sal wesen, waert by alsoe ēn telcken dat de voors. rente geraecte affgelect ēn gequetene te wordene ∇ obligarunt alle de voors. gulden goede, quem. -

xxij Juny A^{o} xlij.

2 Wesenb. et Graph. fol. 231.

Op den jare 1555, vind men dat *Gabriel Studelin*[1] Prince dezer kamer was.

Ten jare 1555, als Koning *Philippus den Tweeden* alhier zynen intreê deed, heeft het genootschap van de *Goudbloem*, daer ook veel luyster bygezet, en heeft het zelfde jaer, het getal zyner leden met vyftig vermeerderd.

Deze kamer had, ten jare 1561, wanneerde *Violieren* het groote Landjuweel binnen deze stad gehouden hebben, tot Beschermer *Augustus* Keurvorst van Saksen, echtgenoot van *Anna* dochter van *Christiernus II*, Koning van Denemarken; en tot Hoofdman Heer *Nicolaus Rockox*[2], Ridder, Borgemeester dezer stad, en schoon hare registers vermist of verongelukt zyn, vind men nogtans, dat dezelfde Gilde *Cornelius Van Ghistele*[3], Antwerpenaer en zeer goeden poëet, tot facteur gehad heeft, die onder anderen,

1 Waerschynlyk *Steydlin.*

2 Nicolaes Rockox, den ouden, zoon van Adrianus en van Catharina van Overhoff, overleed binnen Antwerpen, den 19 December 1577, en werd volgens zynen uytersten wil te Roosendael begraven. In S. Jacobskerk binnen Antwerpen, in S. Dimphna kapel, door de kerkmeesters in 1515 aen Adriaen Rockox en zyne egtgenoote afgestaen, vind men onder andere grafsteenen der familie, eenen zerk met hel volgende opschrift:

D.O.M.
NICOLAVS ROCKOX ADR. F. EQUES
VIII. HVIVS VRBIS CONSVL
MVNERE ET MERITIS CLARVS
ANTVERP. DECESSIT AET. LXIII
AN. CI□.I□.LXXVII.IX DECEMB.
ROSENDALI EX TESTAMENTO
INHVMATUS.

3 *Cornelis van Ghistele* heeft nog de volgende werken in 't licht gegeven: *Der Griekscher Princersen en Joncvrouwen clachtige sentbrieven duer den Poët Ouidius Naso in den latyne in duytsche duer Corn. Van Ghistele* overgeset: Gendt by G. Salenson 1559. *De XII boeken AEneas, vertaelt doer C. Van Ghistele. Rott. 1609*, met houten platen. *De Terentius commedien Rethorikelyk overgezet door Cornelis Van Ghistele* zyn nog herdrukt te *Antwerpen* A.^{o} 1596.

omtrent het jaer 1555, de latynsche blyspelen van den Romeinschen tooneeldichter *Terentius*, tot dienst en onderwyzing dergenen die het latyn niet verstonden, vertaeld en in 't Nederduytsch overgezet heeft.

Op dit Landjuweel presenteerden de leden dezer kamer zich ten getalle van 48 te peerd, met roode mantels, binnen groen, en roode hoeden; hunne wambuysen, koussens, kranssen en plumagiën waren wit; zy hadden eenen speelwagen op zyn antieksch vercierd, met 8 personagiën: den zot, op een oubollig vreemd gemaekt peerd zittende, zegde: *Ick en kenne my selve niet.*

Zy hebben de vrage: *Dwelk den mensche aldermeest tot conste verwekt,* met hun spel van zinnen beantwoord en betoond: *Loffelycke fame mits eerlyck gewin.* Zy hebben op deze feest den derden prys van 't schoonste *Esbatement* of klugtvertoon gewonnen, bestaende in eene zilveren schael van dry oncen.

In het jaer 1564 vertoonden de Dekens en Oudermens der *Goudbloem* hoe dat zy in het reyzen naer Hulst in Vlaenderen groote kosten hebben moeten doen, verzoekende het Magistraet van Antwerpen, hun eene zekere somme van penningen tot onderstand en hulp te willen verleenen, zoo als men in het volgende request zien zal:

‘Aen myne heeren.

Verthoonen ootmoedēl de Dekens Oudermans eñ de gemeyne gesellen van de Goublomme-Camere hoe dat zy suppl^en^ ter eerē deser stadt hebbē met consēte van heeren Niclaes Rococx, Riddē hennen hootman aēveert ēn last van te gane te Hulst jn Vlaenderen op het leste voorledē haegspel hebbeñ voor hen vertreck verzondē van stads oft van uwe Eerw.^e^ enighen ordonnantien te versuecken van onderstande oft behulpe mits dat zy suppl. onnae nyet en wiste wat cost dat de guide zoude comm̄e te draghe want zy suppl. eertyts altyt zyn geweest jn jntētie om te zoecken de minsten cost alst met ter eere zoude cunne gheschiede ende gepassert. Ende is gebeurt (gēl dat uwe Eerw. ēn eenen jegelycken is notoir ende kennēl) dat tot Hulst nyemant noch van Vlaenderen noch van Brabant gecomē en js dan de voorseide suppl. Vuyt welckē oirsaeckē zyn de suppl. gecommē jn vele meerdere oncostē dan zy zoude hebbē gesupporteert jn gevalle datter meer camerē tot Hulst ghecommē warē geweest mits dat de supp̄l aldaer alleene gecommē zynde oyck werdē alleene by de Heerē van Hulst zoo menichwervē ende feestelyk onthaelt dattet nyet mogēl en ware tselfste eerlyck ende loffelyck te doene sulcx dat de suppl. jndesen, omme deser stads eere wille siende de groote vierighe gunst eñ affectie die de Heerē van Hulst met allē de jngezetenen aldaer thoonde te dragen tot desen republicque van Antp̄e en hebbē nyet cunne gelatē zy en hebben hen insgēl eene reciproce eere reuereñ ende goede affectie gethoont ende tot hennen groote coste bewezē ende gedaen ende genouch oyck moesten bewyzen ende hoe civilycken dat de suppl. hen daer inne gedragē hebben, zyn nochtans gevallē (gelyc dit mach blycken by rekeninghe) wel in de costē van acht hondert guldē onbegrepē staende alleenlyk, ten laste van de voors. camere zonder de particuliere cost die de Prinche ende oyck dandere singuliere p̄rsoonen ēn supposten vañ voors. camere apart elk jnt zyne gedragē hebben, keeren hen daeromme de suppl. aen uwe Eerw. reverentl, biddē (ooge en regart genomen zynde op tghene des hier boven int cortte verhaelt is) dat der zelve uwe Eerw.^e^ gelievē wille op de marge van desen der voors. camere van de gouwblomē te gunne sekere sommen van pēn nae gelegentheyt van deze zaecken tot onderstant en behulp van de zelve camere (die rente noch ēge jaērl incoomen en is hebbende) ende den Tresoriers tordonnēre uwe L. gunste der voors.

camere vuyt te reyckene eñ te betaelē d'welck doende zullen de suppl. uwe Eerw̄. grootelycke bedancken eñ altyts bereet wezen omme uwe Eerw̄. en deze stadt eere reverenē eñ gewilligē dienst te thoonē ende die te doene dat kenne God etc.
Ondt. C. GABRI.

Is by Myne Heeren B. en S. deser stadt geordonneert đe Tresoriers ende rentmr. der zelve stadt van Antwerpē dat zy de suppl. tot onderstande van costen by hen gedaen int reyze tot Hulst jn Vlaenderē ten haechspele vytreycke ēn betaelē zullē de somme van twee hondert guld.e eens elcken guldē tot xx stuyvers gerekent. Aldus gedaen xx.e Novēbris xv.e jaer ēn lxiiij.

In het jaer 1565 kwam de *Goudbloem*, zegepralende van Brussel, met den oppersten prys van het spel, dien zy aldaer gewonnen had, op den 19 Juny van dit jaer. Daer kwamen mede binnen, de schutters van den ouden handboog, met den prys van het schoonste inkomen, en dien van het eerste verzoek welke deze aldaer ook gewonnen hadden.

In het jaer 1573, kogt heer Nicolaes Rockox, ridder en hoofdman der gilde, benevens de Prince, Deken en Oudermans, eene rente tot behoef derzelve, waervan den act aldus luyd:

1573. Ryt et Halle. Fol. 2.

Merten De Costere Peeterssone wylen lakenbereyder als wesende proprietaris vander eender helft van den huyse metter toebehoirten nabescreven Franchoys De Costere zyn broeder ende Symon Vervoort jnden name &.a tsamen als wesende proprietarissen vander ander helft van der selven huyse, vercochten omme eene somme gelts etc. H. Niclause Rococx Riddere als Hoofdman, Cornelise Daems als Prince, Janne Uten als Deken, Gommaren Eggericx eñ Janne van Schoonhoven als Oudermans van de Gulde vander Goublommen deser stadt, totter selver gulde behouff tsiaers erflick veertich Car. guldenen goet etc. op eene huysinge etc. geheeten den Vychboom gestaen ēn gelegen jnt groot Cop-

penhol alh. tusschen de huysinge ēn erve geheeten de Gulde Werelt aen deen zyde, ende de huysinge geheeten de Witte Coninginne aen dander zyde. etc. verschynende te halff Meerte &.[a]

Die xvj Aprilis a.[o] 1573. Post.

Den 8 July 1575, wonnen den Hoofdman, Prince en de Dekens en Oudermans een proces tegen Adrianus van Zeverdonck en Catharina Faes met haren man Lambertus Bemels, aengaende eene Zondagsche Misse, gefundeerd by Symon Chermoys, in den jaren 1536, waervan den act luyd als volgt:

1 Moy et Neesen. fol. 475.

Mr Adriaen van Zeverdonck ēn Catlyn̄ Faes met Lambrecht Bemels eius marito et tut. bekenden dat zy jn solderbetaelinghen van zekere condemnatie hy de nabescrv. Dekens vande gulde vand Goudbloem alhier binnen de stadt van Antwerpen voir Dyckmeyere ende Rekeneers vañ Nederlanden van Mercxhem ēn Dambrugge op den viij[en] July lestleden tegens de voors. Zeverdonck en Katlyn Faes geobtineert, overgegeven gecedeert en getransporteert hebben, gaven over etc. H. Niclaes Rococx Riddere binnen Borgem[r] deser stadt als Hooftman Cornelis Daems als Prince Aerde Fabry als Deken ēn Kaerle Bloemaert ēn Marten Bouly als Oudermans respective vañ voirs. gulde van den Goubloem tot behoeff en augmentatie, eenē sondaechsche misse sesse k. guld. erfl. als gecompeteert hebben gehadt Franchoyse Verbraecken Janne Arens Willeme de Donckere, vuyten name van henne huysvrouwen en kinderen ēn consoirten op zekere huysinghe etc. genaemt den Wildenman gestaen ēn gelegen jn Dambrugge, tusschen het huys geh. Raepsalt oyst Steven Raerts huyse ende west de Schynt suydt comende noortSch[e] strate na luyt van eenen erfgeefbrief vañ datem xv[c] xxvj. vij augusti van vj ℔b brab. erflic dair jnne den voirs. Verbraken en consoorten hadde der xviij guld. erflic by versterven en de voirs. gulden vañ Goubloem der resterende ses gūl. erflic ten behoeff van een sondaechsche misse by testamente van M. Symon Chermoys op den iiij[en] Meert xv[c] xxxvj[e] voor nots en getuygen hen gelegateert als blyckt by de authentycke vidimus van voirs. erfgeefbrief ēn authentycke extracten vañ voirs. testamente des voirs. M. Symons Chermoys, welcke voirs. xviij gulden erfelyck de voirs. M. Adriaen van Severdonck ende Katlyn Faes als leste ende hoochste verdierderen d'een helft te weten de negene k. gulden erflic op den xxviij dach in junio ēn december negen op den xxvj[en] july al lestleden by emptie ter sheermyde voir Dyckmeyere ēn rekeneers gekocht ende gecreghen hebben put in Ꞇris emptionis quas vidimus et leḡi. audivimus ende die de voirs. Zeverdonck ende Katlyn Faes te heurwaert bleven behouden, wel verstaen dat dit transport ēn opdracht js spruytende vuyt crachte van den verloop vañ jerste vj gulden erflic die de voirs. Goubloem vuyt crachte vañ voirs. testamenten jn̄ voirs. erfgeefbrieff jaerl. heffende was verloopen zȳn xxxvij jaren ende jnne de voirs. Zeverdonck en Katlyn Faes nu ter tyt pprietarissen van voirs. Wildenman, beemde ende visputte h̄. toebehoiren gelyc voirs. is op den voirs. viij july voir Dyckmeyer en rekenaers ter jnstantie van voirs. Dekens vañ Goubloem gecondemneert zyn oyck blyckende by de vonnisse aldaer gewesen is ende sal djerste jaer van dese vj gulden erflic verschynen media Marty P p [o] Droegen oppe tewaerne van alle commeren ēn calengien sonder argelist.

1575. Die v[a] Novembris.

(Wordt voortgezet.)
J.-B. VAN DER STRAELEN.

Over het huwelyk en Chamounix door L. Veuillot. *(Vervolg, zie bl. 138 dezes jaergangs.)*

VII. Einde van den roman.

Zy kwamen in het huis met de linden. Marion, zoo eenvoudig opgekleed als by het eerste bezoek, ging hun tegen en ontving hun glimlachend.

- Mejuffer, zegde haer Sylvester, hoor, kom eens met my in die dreef, uwe ouders zullen wel gedoogen dat wy daer een oogenblik alleen wandelen. Ik moet u eene gewigtige verklaring doen.

Marion heel verwonderd, volgde hem, alhoewel zy dacht dat het toch wel wat gauw was om te gehoorzamen.

- Gy weet, mejuffer, hernam Sylvester, uit wat reden ik de eer heb gehad u te mogen bezoeken?

Marion boog het hoofd en bloosde.

- Ja, ging Sylvester voort, zy die ons beide kennen, denken dat wy elkander zouden bevallen. Ik verlang het regtzinnig. Maer denkt gy ook niet, dat, alvorens wy nog verder gaen, het goed ware dat wy elkander ook wel kenden, voor zoo veel ten minsten als het mogelyk is.

Marion bloosde al meer en meer.

- Wat my aengaet, zegde Sylvester, sinds ik u gezien heb, dunkt het my dat ik al weet wat ik behoef te weten. Gy zyt zachtmoedig en eenvoudig, en het is zoo dat myne inbeelding u verlangde; het zal my gemakkelyk vallen u te beminnen, hartstogtelyk en voor altyd. Ziet nu of ge my ook iet of wat kunt beminnen.

Marion, gansch ontroerd, hadde wel graeg een oogslag geworpen in de dreef, waer hare moeder zich in bevond, maer om dit te kunnen doen, moest zy het hoofd omkeeren: ze dierf niet. Zy dierf ook den mond niet openen om te zeggen dat ze in 't geheel niet wist wat haer beletten zou Sylvester te beminnen, alhoewel dat hy al zonderling scheen en dat men gansch andere woorden en reden van hem verwachtte. Marion had altoos gedacht dat de jongeling die haer ten huwelyk zou verlangen, haer immer beeldekens, boeken en bloemtuilen moest meêbrengen, dat hy haer al zuchtende zeggen moest dat zy zeer fraei was.

- Na een kort stilzwygen, hernam Sylvester: luister en wees

gansch aendachtig op hetgeen ik u ga zeggen, deze samenspraek is van het grootste aenbelang voor u en voor my.

- Ja, Mynheer, antwoordde zy met inspanning van alle hare krachten.

- Gy weet dat ik dertig jaer ben, ging Sylvester voort, sedert tien jaer leef ik alleen en vry. Ik heb myne vaste gewoontens, myne inborst is gevormd, ik ben wat ik altoos zyn zal, en ik kan my zelven aen u genauw afschilderen zoo als ik ben. Om te beginnen moet ik u bekennen dat ik een groot gebrek heb, dat zoo veel te erger is daer ik het als eene goede hoedanigheid aenzie. Ik trouw met het vast besluit dat ik wil meester zyn in 't huis.

Het orde en de welgevoegdheid vergen het wel, maer daerby myn karakter wil het, en die volle meesterschap is noodig tot uw geluk. Ik zou de onverdragelykste der slaven zyn, maer ook zal ik de onderdanigste der meesters wezen.

Vraeg my nooit waer ik ga, ge zult het altoos weten; leg my nooit op wat ik doen moeten ik zal immer doen wat gy geerne hebt.

Ik bemin de wereld niet, zy doet my wee, en voor u ware het nog erger. Behalven dat zy my zou bederven, zou ze u nog verontrusten. Ik zou er nog moeijelyker door worden en gy zoudt dus langs beide kanten verliezen.

Zoo gy my als echtgenoot aenneemt, zegt gy zonder wederziens vaerwel aen het fortuin. Ik zal nooit ryk zyn, tenzy dat God het volstrekt wille, maer nooit zal ik er moeite voor doen. Ik ben onbekwaem om welkdanige zaek, die my zou kunnen verryken, te overwegen en te beslissen. De kunde, de laegheid, het verlangen, alles ontbreekt my. Ik ben maer goed om myn brood te winnen, en God zy er dank voor. Over dit punt heb ik nog zeer verouderde gedachten, maer wel overwogen en vast besloten. Later zal ik ze u leeren kennen, en ge zult ze goedkeuren.

Geen fortuin en bygevolg geene pronking. Nooit een schitterend sieraed, nooit glansende vermaken. Gy zult uw geluk in uwe huishouding moeten zoeken. Een eenvoudig gesloten huis, zoo als dees, slechts door getrouwe vrienden bezocht, en dus niet talryk. Die uwer vrienden die my aenstaen en die onder de myne, die u zullen bevallen. Zult gy al uw verlangen in dien kleinen kring en al uwe vreugde in die beperkte ruimte kunnen opnemen?

- Nooit heb ik gedacht, zegde Marion, dat ik in de wereld meerder plaets moest innemen. Tot hier toe, regtuit gesproken, geloof ik niet dat ik iets anders bemin dan hetgeen gy bemint. De omtrek eens huizes is my voldoende.... met hetgeen hier boven is, voegde zy er by, en hief bedeerd de oogen ten hemel op.

- God dank: ging Sylvester voort, ja, ge zult het gansche beheer der lucht hebben; en hoe meer gy u hier beneden zult kunnen beperken, hoe meer het hier boven zich zal uitstrekken. Gy weet dat men zich op twee vleugelen verheft: de eenvoud en de eerbaerheid. Ik heb genoeg van de wereld gezien om te weten dat zy niets beter doet dan die vleugelen te ontpluimen.

Maer er is nog een punt waerover ik moet spreken. Ik heb bemind en bemin nog hier op aerde, en ik zal immer en altoos beminnen meer dan iets anders, ja zelfs meer dan u, onze Moeder de heilige katholyke Kerk. Als kristenen zyn wy gehouden haer te gehoorzamen in al hare heilige geboden, maer ik vind dat myne verpligting zich verder uitstrekt en dat zy my, met al wat my behoort, moet aenzien als haer eigendom. Zoo ik kinderen heb, zal ik ze opleiden om haer te dienen. Zoo ooit een dag komt dat het weinige wat ik heb haer onontbeerlyk is, dan wil ik dat ik het haer geve; heeft zy myn arm, myne vryheid, myn leven noodig dan vraeg ik den Heer, dat hy niet doe gevoelen dat ik echtgenoot ben en vader en dan vraeg ik hem voor eenige genade dat hy my den moed schenke van my gansch over te geven aen zulke werking waerin ik zie dat een kristen met meer vrucht kan gebezigd worden voor de kerk. Ik ben zelfs verwonderd, dat, met zulke gedachten die ik u hier

voorbreng, ik tot het huwelyk geroepen ben, en niet tot het priesterschap. Maer het zy nu zoo en het is waer, kan ik myne verlangen zoo hoog niet verheffen, zoo moet ik nogthans, om myner zaligheid wille, in het midden der wereld met hare aenlokkingen, eene soort van zendeling wezen, altoos gereed om iederen bond, die geen heilige bond is, te verbreken.

- Maer, zegde Marion, al waer ge daer van spreekt is maer louter pligt. De kristen moet immer naer het volmaekte streven, en men heeft my altoos geleerd dat de volmaektheid in de opoffering bestaet.

- Zoo dus, hernam Sylvester, niet weinig verrukt door die eenvoudige grootheid, niets jufvrouw, van al wat ik u daer even gezegd heb, heeft u afgeschrikt of ontrust.

- Neen, mynheer, antwoordde Marion, wel integendeel. Wat het gezag betreft, ik weet dat het den man behoort, die het hoofd is des huisgezins, en die het meeste verstand en ondervinding heeft. De wereld, ik heb ze weinig gezien en het weinige dat ik er van zag, heeft me weinig bevallen. Wat de vermaken aengaet, men heeft my niet opgevoed om ze na te loopen, en ik kan ze goed missen, want ik verveel my hier niet, alhoewel ik hier toch niets te verrichten hebbe. Voor de rykdommen, men heeft my onderwezen dat ik den Heer moet danken voor de kwalen die hy ons niet overzendt en te vrede zyn met het goede dat hy ons laet geworden. Betreffende de godsdienst, ik herken haer gezag en hare weldaden; de liefde die men haer moet toedragen, is nooit in myn hart verflauwd. Wees haer gansch toegedaen, offer haer uwe rust, fortuin en vryheid, ik zal u des te meer achten en trachten te doen zoo als gy. Myne ouders hebben voor my verkoren, zy waren vooruit van myne gehoorzaemheid verzekerd. Ik hadde hun niet konnen weêrstaen, dan in geval wanneer zy, hetgeen onmogelyk zyn kon, my zouden willen verbinden aen eenen man, die andere gevoelens hadde dan gy.

Zy hield op, en was gansch verwonderd zoo lang gesproken te hebben.

- Eh wel, zegde haer Sylvester, geef my de hand, mejuffer, wy zullen wel overeenkomen in 't huishouden. Wy zullen God beminnen en elkander liefhebben. Uw ryk zal zich verder uitstrekken dan gy wel denkt, en ik mag u beloven dat gy zult gelukkig zyn. Ieder van ons ontvangt van God al wat hy noodig heeft.

Hy gaf Marion zynen arm, die op nieuw bevreesd werd en bedeeld, en hy leidde haer terug by hare ouders.

VIII. Begin des levens.

Sylvester aen Louis.

M. Sylvester Dufresne heeft de eer U zyn huwelyk aen te kondigen met mejuffer Marion Dupré.

P.S. Die styl, vriend Louis, bewyst u dat ik eindelyk aen de

prosa ben. Het is nu sedert acht dagen, en ik bevind er my goed by, heel goed. En zoo als een zeker priester Theodoor, dien ik u later zal leeren kennen, en wiens wyze opmerkingen ik u later zal mededeelen, ben ik van gedacht dat die prosa toch de echte poësie is.

Ja, myn oude gezel, terwyl gy de zeilen opheischtte, wierp ik het anker. Ik had spyt dat gy er niet by waert om dit werk na te zien en eene hand te helpen. Dat ding, hetwelk wy zoo moeijelyk denken, is inderdaed heel eenvoudig.

Er is hier een brave man, die stillekens van zyne kleine inkomsten leeft, in een klein huizeke; een myner vrienden, M. Theodoor, kwam hem tegen, sprak hem aen en zegde hem: ‘Gy hebt eene lieve en deugdzame dochter, gy hebt haer met veel zorg en angst opgevoed, gy bemint haer uitermate, er is niets op aerde dat gy meer bemint. Zy is twintig jaer.

Dus, sedert tw intig jaer werkt gy, en zorgt gy, en spaert gy zelfs iet uit op het noodzakelyke in afwachting van den gekomen oogenblik. - Hoeveel zoudt gy den man mede geven, die u uwe dochter zou afvragen, die haer zou medenemen, opdat zy in het vervolg hem meer dan u zou beminnen?’

De goede man zegde de som en hy voegde erby dat die som gereed lag in klinkende munt. Dat hy bereid was en dat zyne brave vrouw insgelyks bereid was. Men is my komen halen. Men heeft my het noenmael voorgezet en men heeft op den piano gespeeld; dan werd de notaris verzocht om te komen, dan hebben wy onzen naem op het stadhuis neêrgeschreven, dan zyn wy naer de kerk gereden, dan heb ik het geld in mynen zak gestoken, ik heb de dochter aen mynen arm genomen en wy zyn vertrokken.

Wy zyn vertrokken om den eenen of den anderen jongeling tegen te komen, die, binnen twintig jaer, zoo als ik, en indien alles op het beste gaet, my eene dochter zal komen afvragen, zoo als zy, en op dezelfde voorwaerden. En moge die jongeling inderderdaed een meisje vinden zoo als zy, en zelfs in de zelfde gesteldheid zyn zoo als ik! Dit alles schynt u zeker heel koddig en het is nogthans grootsch.

‘Gy zyt niet onbewust, zegde my Theodoor, dat het geenen mensch, geen wezen hier op aerde toegelaten is voor zich zelven alleen te leven, en hy kan nooit groot zyn als voor zoo veel hy die opoffering aenneme, die de Voorzienigheid als eene liefde-wet heeft vastgesteld, maer die zy ook des noods als dwang-wet kan opleggen?

De dorre vygenboom zal uitgekapt en in het vuer geworpen worden. Maer, indien de vruchtdragende vygenboom zyne vruchten wilde behouden, onder voorwendsel dat hy ze met zyn zap gevoed heeft, dat hy ze zoo lang gedragen heeft, dan zouden hem zyne vruchten met geweld ontnomen worden, of van zelfs afvallen. - Wat is uw levenssap en wie heeft het u gegeven? en wie zal u bewyzen dat het u voor u alleen is gegeven?

Werk, en breng voor andere voort die werken en voortbrengen zoo als gy. Gy zyt maer zoo als zy, een werkman in het grenzelooze werkhuis. Gy zult niets van uw werk bekomen, als de smert die u toekomt, omdat gy zondaer zyt; de eer, de belooning die u de meester zal toekennen omdat hy regtveerdig en goed is.

En zoo gy niet wilt werken of zoo ge maer voor u alleen wilt werken, dan toch, zal de Almogende meester, en niet tegenstaende uwen barschen wil, nog voordeel uit u weten te verkrygen; maer ter zelfder tyd zal hy geregtigheid doen: zyt gy de ikzuchtige boom, dan zullen u uwe vruchten ontvallen of u afgerukt worden. Zyt gy de dorre boom, dan zult gy zelf neêrgehakt worden en tot brandhout dienen.

Keur niet af Sylvester, ging Theodoor voort, en gy Louis luister naer het gene Sylvester u herhaelt, keur niet af wat God beschikt heeft. Die onderlinge afhankelykheid waerin hy ons geplaetst heeft, is heilig en voordeelig, en al wat het

gebruik in overeenkomst met die goddelyke instelling ingerigt heeft, is gezond en hulpzaem.

Gy treedt in eenen staet vol ernstige en werkzame vreugd, in eenen staet van strekte, onderwerping en voortdurende opoffering. God legt uw verlichtend verstand een zwaerderen last op; maer onder dit zwaerder juk, zoo gy het goed weet op te tellen, wordt uwe ziel des te sterker. Houd de regte baen en ge zult niet een enkelen stap verzetten of hy leide u nader by God.

Nu voor goed, behoort gy u zelven niet meer, en voortaen niets van al wat ge nog zult voortbrengen hoort u toe. Uw hart behoort u niet meer; het beschikbaer deel, dit deel, het welk God, om zoo te zeggen, u gelaten had voor het geschapene, dit deel is uw eigendom niet meer, gy hebt er over beschikt. Dit deel gehoort uwer vrouw, het gehoort uwen kinderen.

Uw fortuin hoort u nimmer toe; het is een pand dien men u in bewaring gegeven heeft, en dien gy niet alleen moet bewaren maer dien gy ook moet vermeerderen. Gy zult er rekening van doen indien gy dien pand als een gierigaerd bewaert, gy zult er rekening over geven zoo gy dien pand onregtveerdig vermeerdert, gy zult er rekening van doen indien gy dien pand roekeloos en uitzinnig verkwist. Hy is het brood van vrouw en kinderen; dat die pand geheiligd blyve en eerlyk!

En het hart dier echtgenoote, die om uwentwil het vaderlyke huis heeft verlaten, alhoewel het gansch aen u is, behoort u nogthans niet uitsluitelyk toe. Wanneer er kinderen zullen komen, dan zal er eene verhevene, eene grootsche verdeeling plaets grypen, die u toch zal ontnemen en die toch alles op hun zal overbrengen. Dit koningdom dat u dan gegeven wordt, zal u, om zoo te zeggen, al ontrooven wat u nog overblyft.

En die kinderen, voor wie gy zult leven, zullen u niet toetoebehooren, God zal ze u ontnemen, het vaderland zal ze u afvragen, de maetschappy zal ze u afvergen; zy zullen van zelfs henen loopen, alles mededragen, tot zelfs hun hart. Ieder stap dien zy in 't leven vooruitzetten, zal hun van u verwyderen. Na hun huwelyk, staet gy op de tweede plaets, na de geboorte der kinderen op de derde, na dat gy alles zult gedaen en gegeven hebben, en uw afsterven zal voor hun de ontroosbare smart niet wezen.

Maer de tranen uwer oogen, het zweet uws aenschyns zullen kostbare peerlen zyn, indien gy ze zonder toegevendheid, niet voor u maer voor anderen vergiet, zoo gy ze vergiet zonder natellen, met moed en vreugde voor Hem, die ze u waerlyk afvraegt, ik wil zeggen voor God. Zy zullen u van de wangen vloeijen als een welrickende balsem wiens hemelsche geur u zal verbly-

den, en die tranen door engelenhanden opgevangen, zullen in der hemelen schatkist nedergelegd worden.

God zal ze tellen, God zal ze bewaren, God zal hunne onnoemelyke weerde vergrooten. Met dien schat zult ge de zonden uwer voorvaderen afkoopen, en die uwer broeders en de uwe en die uwer kinderen. Begryp dus wel de verhevene taek waertoe God u roept, begryp wel dat Hy u naer zyn evenbeeld en gelykenis wil hebben; omarm het kruishout, dit hout dat de alleen edele en heilige liefde gedragen heeft.'

Zoo sprak my Theodoor, en hem wil ik u ook tot vriend maken, volgens onze oude gewoonte, die onze wederzydsche vrienden gemeen maekte. En dit is, Louis, myn dierbare broeder, de zuilgang des huwelyks. Die gestrenge zuilgang is toch ook ter zelfder tyd met bloemen omgeven, en weêrklinkt van zoetluidend vogelgezang. De strengheid is my zigtbaer, God zy my getuige dat zy my niet afschrikt.

Met Marion en my gaet het op zyn best. Van in 't begin af heb ik gevonden dat zy niets gemeens heeft met den *Droom.* Gy kent dien vermaerden droom, waerin wat van Walter Scott, van Tony Johannot, van Lamartine en andere kleine mengelmoes, byzonder getrokken uit de rap geschrevene letterkunde en houtsneden, ineen is gesmolten. Geene letterkunde, geene zwaermoedige droomeryen, geene houdingen. Een dagelyksch wezen, een dagelyksch kleedsel en dagelyksche gedachten, zoo als iedereen.

Maer, onder dit eerste opzicht, welke kinderlyke bevalligheid, en onder die kinderlyke bevalligheid welk vast en verheven gevoel der plicht heb ik daer kunnen bespeuren. En die verhevenheid hoe eenvoudig, hoe ootmoedig! ik ben verwonderd en opgetogen; en myn hart zwelt op van eene bron van teederheid die ik nooit gekend heb en die ik onuitputtelyk gevoel. Het schynt my toe dat dit gevoel zich verspreidt in orde en in vrede, zoo als een diep water dat nimmer ontroert, nimmer overbodig en dat zonder ophouden de aerde bevrucht en den hemel weêrkaetst.

Marion zoohaest zy in huis gekomen is, heeft zich seffens met de huishouding bezig gehouden en zoo goed al of ze in haer leven nooit iet anders gedaen hadde. Zy heeft haer lynwaed geschikt en hare rekeningen geopend. Den dag na ons huwelyk, toen ik een oogenblik was uitgegaen, vond ik haer terug met de naeld in de hand. Des avonds, na dat wy een bezoek in de kerk hebben afgelegd, gaen wy wandelen. Wy rekenenen zoo eene halve eeuw te slyten, als God wil. Onze groote zaek op dezen oogenblik en ons groot verzet is de opvoeding van den *kleinen*, want wy zullen met een man beginnen, en wy zullen hem Pieter heeten. Ons gesprek is alleraengenaemst. Het goede schaep heeft geen hoegenaemd gedacht van het kwaed. Zy stelt my vragen voor die my vernederen, maer ter zelfder tyd dat ik my inwendig vernederd gevoel, voel ik toch meer achting voor my zelven, omdat God zich geweerdigd heeft my die onnoozelheid tot beschermster en die deugd tot steun te verleenen.

Ik voel myn hart grooter worden, myn geest, zich verheffen, myn begrip wordt klaerder op de zaken dezer wereld en op de zaken Gods; ik zal beter worden dan ik geweest ben en myn leven zal niet onvruchtbaer zyn, ik ben gelukkig en ik bemin. Gelukkig zyn, beminnen, ah! het is maer een en het zelfde woord; maer men moet het verstaen en heden begryp ik het.

Nu, zie wat ik u nog moet zeggen en de vermaning die ik u moet geven in naem onzer verknochte vriendschap.

Eene oude moei heeft een aerdig gedacht gehad: zy heeft ons voor huwelyksgift eene reis in Zwitserland gegeven. Er is in huis, zegde zy, geen enkel meubel dat zyne frischheid zoo lang bewaert en dat zoo nuttig is als eene reis gedurende die

eerste maend en die eerste lente; men herdoet daerna die reis twintigmael in den hoek van den haerd.

Marion klopt het hart by het gedacht dat zy de grenzen gaet overschryden, zy maekt haer pak met eene bevende hand. - 'Wie zou my ooit durven zeggen hebben, dat ik zoo ver zou reizen, dat ik naer Zwitserland zou gaen! Vriend, langs welken kant van den weg zullen wy den Witten-Berg zien? moeten wy ons pelsengoed mede nemen?'

Binnen veertien dagen zyn wy te Besançon. Kom er ook. Ik heb aen Marion zoo veel van u gezegd en ze zal blyde zyn u te zien. Zy denkt dat men niet te gesterken kan zyn om de gevaren op den vreemden bodem te kunnen weêrstaen.

Vaerwel, myn goede vriend; de teederheid myns harten is levendiger dan ooit, en meer beminnende dan ik ooit bemind heb, bemin ik ook meer al het gene ik ooit heb bemind.

De Heer geve u eene Marion, welke my mynen ouden vriend Louis laet, zoo als myne Marion u uwen ouden vriend laet.

(*Wordt voortgezet.*)

SYLVESTER.

Een nachtelyk avontuer te Londen.

Onder dezen titel verhaelt Karel Dickens, in het belangryke tydschrift dat hy onder den naem van *Household Words* (Woorden by den heerd) uitgeeft, het volgende tooneel waervan hy op zekeren nacht getuige was, naby het *Workhouse*[1] van Whitechapel.

'Op 5 november jongstleden dwaelde ik met eenen myner vrienden toevallig in Whitechapel. 't Was een afschuwelyke sombere, vuile nacht; de regen viel by stroomen. Er zyn in deze wyk van Londen vele droeve dingen te zien en sedert jaren ken ik haer onder alle opzichten. Wy vegaten het slyk en den regen wyl wy rondslenterden en om- en heenzagen, toen wy omstreeks acht ure voor het *Workhouse* aengestapt kwamen.

Tegen het *Workhouse*, in de duistere straet, lagen vyf menschengedaenten op de modderige kasseide en onder den stortregen ineengekrompen. Zy geleken aen vyf groote mutsaerden met lompen omwonden, of liever aen vyf doode lichamen uit het graf getrokken met de hielen aen den hals gebonden - zoo zagen er die vyf voorwerpen uit waerop de regen nederplaste in het midden van den openbaren weg.

- Wat is dat? vroeg myn makker.

- Wat *dat* is? Denkelyk eenige arme lieden welke men de deur van het gesticht voor den neus gesloten heeft, antwoordde ik.

(1) Werkhuis van weldadigheid.

Hier vertelt Dickens de inlichtingen die hy in het *Workhouse* verkreeg; hy vernam dat deze vrouwen enkel aen de deur waren omdat het huis te vol was.

Wy naderden het verscheurde voddenpak dat het digtste by de deur lag en ik raekte het aen. Geene enkele beweging liet zich bespeuren, ik schudde het zachtjens. De lompen begonnen zich stilaen te bewegen en allengskens kwam een hoofd te voorschyn, - het hoofd eener jonge vrouw van dry tot vier en twintig jaer, voorzooveel ik er kon over oordeelen, ontvleescht door de ontberingen en met slyk besmeurd, maer die niet natuerlyk leelyk was.

- Zeg ons, zei ik, my vooroverbuigende, waerom gy hier ligt te slapen?
- Omdat ik niet in het *Workhouse* kan. Zy sprak met eene zwakke en verstomde stem, en scheen geen enkel gevoel van nieuwsgierigheid noch belang meer te hebben. Met een slaperig oog beschouwde zy den zwarten hemel en den vallenden regen, maer niet eens bezag zy my of mynen makker.
- Waert gy hier den verleden nacht?
- Ja, den ganschen nacht en ook den voorgaenden.
- Kent gy soms eene dezer vrouwen?
- Degene die nevens my ligt, ken ik, zy is reeds den verleden nacht hier geweest en zei me dat ze van 't graefschap Enex kwam. Meer weet ik niet van haer.
- En zy bracht hier den ganschen nacht door; maer gy zyt in den dag toch niet hier gebleven.
- Neen, in den dag niet.
- Waer zyt gy gedurende den dag gegaen?
- Ik heb de straten rondgeslenterd.
- Wat hebt gy geëten?
- Niets.
- Komaen, zeî ik, bedenk u. Gy zyt vermoeid en half slapend; gy weet niet wat gy zegt. Wat hebt gy heden geëten? kom, herinner u.
- Ik heb niets geëten; niets dan eenigen afval, dien ik op de markten opraepte.
- Welnu, bezie my.

Zy ontdekte haren hals dien ik spoedig bedekte.

- Indien gy eenen shilling hadt om iets te nuttiggen en slapens te betalen, zoudt gy dit dan kunnen vinden?
- Ja, dit zou ik kunnen.
- Nu, ga dan in Gods naem het eene en 't andere zoeken.

Ik stak haer het geld in de hand; zy richtte zich op en verwyderde zich. Zy bedankte my niet, bezag my niet. Zy verdween, in dien droeven nacht, op de zonderlingste wyze die ik ooit gezien heb. Ik heb vele wondere dingen gezien, maer nooit heeft iets in myn geheugen een' zoo diepen indruk gelaten als de lydende en verstomde wyze op dewelke dit wrak der ellende myn geld nam en verdween.

Ik stuerde alle vyf, de eene na de andere het woord toe. By allen was de nieuwsgierigheid, even als het belang, uitgedoofd. Allen waren verstomd en treurend. Toen ik aen de derde kwam, denk ik dat zy bemerkte dat ik en myn makker de twee laetsten met afschrik aenstaerden, die in den slaep tegeneen waren gevallen en daer als twee gebroken beelden uitgestrekt lagen. Zy zeî ons dat het, volgens hare, meening twee zusters waren. Dit waren de eenige woorden die ik van de vyf rampzalige vrouwen ontving.

Naer het engelsch door HARRY PETERS.

Noord en zuid.

De weêrklank door M.S.J. van den Bergh, op de onlangs, door M. Rogier, minister van binnenlandsche zaken in België, verveerdigde *Brabançonne*, gedicht, luidt als volgt:

Aen de Belgen.

Holland heeft het lied vernomen,
Dat al de oude veeten bant,
't Lied van Sennes ryke zoomen,
Schallend door der Belgen land;
't Lied, alleen veracht door slaven,
Wie de dwinglandy verplet,
Maer de leus van alle braven,
Trouw aen Vryheid, Vorst en Wet.

Ja, de Belgen en Bataven,
Al te lang verdeeld van geest,
Willen, trouw van nu af staven:
't Droef verleden is geweest.
Vrye volkeren zyn vrinden!
Zoo de kryg ze in vlam weêr zet,
Zal hen 't eigen doel verbinden:
Trouw aen Vryheid, Vorst en Wet.

Eertyds hoorden Salems wallen
En het Waterloosche veld
Luid den zegekreet weêrschallen,
Uit hun broederhart geweld;
Thans op nieuw opregt verbonden,
Zoo dat zich 't geweld verzet,
Klinkt uit beider volle monden:
Trouw aen Vryheid, Vorst en Wet.

Belgen en Bataven broedren!
Zoete klank, te lang gesmoord,
Maer nu welkom aen gemoedren,
Waer een zelfde hoop in gloort,
Maer nu schrik aen dwinglandye,
Die haer strik heeft uitgezet,
Stuitend op hun harmonye:
Trouw aen Vryheid, Vorst en Wet.

(Handels- en Effektenblad).

's Krygsmans herinneringen.

I.

Warm was 't weêr geweest; de zonne
Wierp op de aerd' haer laetsten glans,
Die, weêrspieglende in de bronne,
Straks verdween van 's hemels trans.
't Kwelend lied der nachtegalen
Klonk betoovrend langs de dalen,
Op 't verkwikkend schemeruer;
De echo deed het zacht weêrgalmen.
Wonderschoon was de natuer!
't Windje suisde in kruid en halmen.
Ik, met myne ziele alleen,
Stapte doord e velden heen.

Daer waer 't beekje kabblend stroomde
Langs de vlakte in stillen spoed,
Zat ik eenzaem neêr en droomde,
Oh! dit deed myn ziele goed;
Hoe verrukkend was de weide,
Waer 't viooltje geur verspreidde,
't Blauwe luchtruim dáér omhoog!
En het ritselen der bladeren,
Die de zefir zacht bewoog!
Eensklaps zie 'k een gryzaerd naderen,
Die vermoeid en zuchtend trad
Naer de plaets toe waer ik zat.

Na een vriendelyk: ‘goeden avond!’
Zat hy naest my op de bank.
De avondlucht was zoel en lavend,
En wy praetten uren lang.
‘God zy dank! - sprak de onbekende -

Dat 's alweêr een dag ten ende,
Vriend, o ja, 'k verlang naer 't graf;
'k Zie de stille rust dáér wenken,
Die my 't leven nimmer gaf!
Luister, 't zy u een herdenken.'
En met diep ontroerde tael
Deed hy 't volgende verhael:

II.

''k Was eens jong - hoe zalig was ik!
Maer 't geluk vlood snel voorby;
En toch, in de toekomst las ik
Liefde en heil, zoo schoon voor my! -
'k Minde, ja, 'k aenbad Thereze,
Een jonge ouderlooze weeze,
Oh! 'k hoor nog haer liefdezucht
Om my ruischen; want zy minde,
Zy, de schoonste van 't gehucht!
Minde me ook... 'k weet nog de linde,
Waer ik 't eerste liefdewoord
Van haer lippen heb gehoord.

Zy was schoon! haer zachte blikken
Drongen balsmend in myn ziel,
'k Voelde my het hert verkwikken
Als haer oogslag op my viel;
Op haer lieflyk englen wezen
Kon ik zielsgenoegen lezen,
'k Had haer lief, zy zwoer my trouw.
'k Mogt haer naer het altaer leiden;
Dáér, voor God, werd zy myn vrouw.
Nimmer zou ik van haer scheiden,
Nimmer!... Vurig dankte ik God
Voor het my hoogst zalig lot.

Och! wat vlood ons leven blyde
Heen; ik won het daeglyksch brood,
's Avonds zat ik aen de zyde
Van myn dierbare echtgenoot.
Als wy 't avondeten namen

Spraken wy verheugd te samen
Van de toekomst. - Waerom toch
Moest ons heil verbroken worden?
En zoo spoedig! 't Heugt my nog,
Eensklaps rukten fransche horden
Als een stroom op Vlaendrens grond,
Droef en hachlyk was die stond.

't Was gedaen met liefde en blyheid:
In ons dorp verschenen zy;
Hun geroep was: ‘vryheid! vryheid!’
En hun daden dwinglandy;
Dwinglandy!... ja; slavenboeijen
Deden ze om ons leden plooijen.
Zy ontroofden eerst ons goed,
En wanneer zy 't al bezaten,
Dan nog eischten zy ons bloed;
Want de Keizer vroeg soldaten,
Offers die zyn trotsch geweld
Slagten deed op 't oorlogsveld.

Ik ook moest ons dorp begeven
Met het moordtuig in de vuist;
'k Ging wis voor den dwingland sneven
Die ons vryheid had vergruisd.
Myne gade deed my vreezen;
Weldra zou zy moeder wezen;
'k Wachtte reeds dien zaelgen dag;
Thans zag ik dit heil me ontvlieden;
De arme weende bitter, ach!
En ik kon geen troost haer bieden;
Wy vermengden onze smert
Weenend aen elkanders hert.

Straks was 't afscheidsuer verschenen,
Ik moest met het leger voort;
'k Liet myn dierbre alleen thans weenen;
'k Hield myn leed in 't hert gesmoord.
'k Troostte haer by 't pynlyk scheiden,
Deed haer 't spoedig weêrzien beiden,
En vertrok. - Zy snikte luid
My vaerwel! - De krygers snelden
Voort, verhit op moord en buit,
Voort naer Spanjes bloedge velden.
Oh! daer baedden wy in 't bloed,
En dit heette “heldenmoed!.....”

Ach! ik dweepte als een ontzinde;
Zelfs in 't hevigst tan den stryd

Dacht ik aen myn zielsbeminde,
'k Zag Thereze's beeld altyd.
's Nachts, in akelige droomen,
Zag ik ze aen myn sponde komen,
Klagend en met groot misbaer.
Eens kwam men een' brief my brengen,
'k Open, 'k lees, hy kwam van haer;
Gansch doorweekt van 't tranen plengen,
Die ze er schryvende op vergoot,
Neêrgedrukt door smert en nood.

Zy leed honger!... Oh! die klachten
Sneden pynlyk door myn' ziel;
'k Kon het lyden niet verzachten
Dat op haer, onschuldge, viel.
Zy was moeder, en zy kloeg me
Al hare armoede, en zy vroeg me
Voedsel voor myn kind; haer borst
Bood geen troost meer voor zyn kermen,
Schonk geen laefnis aen zyn' dorst.
Zy bad my myn kind te erbarmen,
En ik - 'k zwoer haer weêr te zien,
En hun beide hulp te biên.

Met de wanhoop in het herte
Vlugtte ik naer het vaderoord,
'k Zag myn dorp reeds in de verte;
Maer eilaes! 'k was opgespoord.
'k Werd vervolgd, weldra gegrepen,
'k Zag my in een' kerker slepen
Waerin nooit één dagstrael scheen.
Zeg, verdiende ik al dat lyden
God?... 'k Had reeds zooveel geleên,
En wie zou hen thans bevryden
Voor den honger!... Oh! ik dacht
Aen myn dierbren dag en nacht.

Doch, Napoleon viel neder
Met zyn vloekbre dwinglandy;
Hy, der volkren boeijensmeder,
Viel, en dan liet men my vry.
'k Ging... neen, 'k vloog naer 't land der vaderen;
Bruisend vloot my 't bloed door de aderen
Toen ik 't lieve dorpje vond,
Waer myn jeugd was heengevaren,
Waer, als kind, myn wieg eens stond;
'k Mogt Thereze niet ontwaren;
'k Vroeg myn gade aen idereen,
En... men wees naer 't kerkhof heen!

Lang reeds was zy 't leed ontheven
Met haer kind; ze misten brood.
Beedlend liet men beide sneven,
Sneven door den hongerdood!...
Ach! 'k denk vaek aen al de ellende
Van myn dierbren....'

De onbekende
Boog het hoofd en sprak niet meer;
By die droeve erinneringen
Vloeiden zyne tranen neêr.

't Nachtegaeltje was aen 't zingen
In 't geboomt; de maen scheen zacht
Op het uer van middernacht.

J. STAES.

Over het huwelyk en Chamounix door L. Veuillot. *(Vervolg, zie bl. 148 dezes jaergangs.)*

XI. Van Pontarlier naer Geneven.

Een diep dal, bergen met mastenboomen overdekt, met nevel en sneeuw omhuld, zulks is de ingang van Zwitserland langs Pontarlier.

Tusschen hemel en aerde, boven ons hoofd zweven de arenden, onder onze voeten zyn diepe afgronden, rond ons verdringt zich de nevel, voor ons slingert een effen en platte weg gelyk de paden in eenen engelschen hof.

'- Zwitserland des zomers, welke schoone hoek gronds, riep onze gids uit! Maer des winters vindt men er sneeuw...., en zwitsers ten allen tyde.

Zy vechten onder een zoo hardnekkig net alsof ze den reiziger niet moesten verslinden. De joden zyn het koppigste; de andere zyn het niet minder.

Men ziet in Zwitserland aerdige dingen: de herbergiers doen zelf de policie, de schoenlappers zyn kapitein en de woekeraers vrederegter.

In sommige streken zyn er uitgemergelde bleeke mannen met bruinen frak, overlast met vrouwen en kinderen die hun den bybel voorlezen: de zwitsers noemen dat priesters.

Kerktorens zonder klokken, zondagen zonder misse, autaers zonder kruis, zonder Lieve Vrouwenbeeld, priesterharten zonder liefdadigheid: dit noemen zy eene godsdienst. Niettegenstaende die woorden welke Marion's liefdadigheid toch wat hard vonden, hoorden wy toch te Lousanne eene schoone gezongen mis in eene schoone nieuwe kerk.

De pastoor van Lousanne had die kerk gebouwd, zoo als vele pastoors in den Vaud andere kerken gebouwd hebben, met aelmoezen, uit Frankryk.

Katholyk Frankryk geef aen alle die bedelende pastoors; overdek de gansche wereld met kerken; wees niet meer schuldenaer, maer schuldeisscher van Jezus Kristus!

Wy zyn op het meer het schoone meer Lemon, wy zullen de gekheid niet begaen hetzelve te beschryven. De boot is vol reizigers, en dit bederft het tooneel.

Tegenover die schoone natuer, zat er eene schoone dame heel bont gekleed, zy scheen op niets anders hare aendacht te vestigen dan op den boek dien zy in de hand hield, en op eenen pronkjonker die haer ook beloerde.

Wy ook wy beloeren haer. Wat leest ze? Een roman van George Sand. - 'Gy hadt het kunnen raden, zegde Sylvester, aen de wezenstrekken van haren man.'

Eene vrouw, in 't openbaer George Sand lezen! geef me Saint-Preux; geef me Julie d'Etanges wederom, baronnes de Wolmar, princes van verwaendheid. De zon

peilt diep in het meer. Geneefsche gezigten stappen in den boot (men zegt nu de stoomer); die Geneven hebben het blyde opzigt van den fariseër.

(Wordt voortgezet.)

Boekaenkondiging.

Von der Schelde bis zur Maass, *oder das geistige Leben der Flamingen; Biographien, Novellen, Erzählungen u.s.w. von* FRAU BARONIN VON REINSBERG (IDA VON DÜRINGSFELD). - *3 Boekdeelen gr. in-8° (ongevêer 1,500 bladz.*)

Herhaelde malen hebben wy reeds gesproken van het verblyf 't welk eene geleerde duitsche Dame, Vrouwe Barones IDA VON REINSBERG-DÜRINGSFELD, in ons vaderland deed, ten einde eene grondige studie onzer nationale letterkunde te maken.

Na lange en gewetensvolle nasporingen, is het oogenblik gekomen dat wy met het werk zullen kennis maken 't welk de gunstiggekende schryfster aen onzen landaerd heeft toegewyd. Niet min dan dry boekdeelen, groot in-8°, zullen de geschiedenis der hedendaegsche vlaemsche letteren bevatten; ‘door buitengewoone poogingen, zegt het *Prospectus*, is de schryfter erin gelukt *de echte levensschetsen en de werken van 180 hedendaegsche vlaemsche schryvers* te vergaderen. Een aental stukken zyn op *eigenhandige en tot nu toe onuitgegevene mededeelingen* gegrond.’ - Opstellen (*novellen*, *gedichten* en *dramata*) aen negentig letterkundigen, ontleend, zullen als *specimen* onzer litteratuer voor de Duitschers vertaeld worden.

Het werk, dat, gelyk men ziet, het grootste belang voor onzen landaerd bezit, zal binnen weinige dagen ten pryze van frs. 15. - verschynen. Men teekent in by den heer F. CLAASSEN, boekhandelaer, *rue de la Madeleine*, 88, te Brussel. - Na het verschynen van het werk, zal de prys ervan verhoogd worden.

Muziek.

Voor de eerste mael sedert zyn zesjarig bestaen, kondigt het tydschrift de *Vlaemsche School* eene *romance* af; het Bestuer denkt hierdoor den abonnementen aengenaem te wezen en poogt hierdoor ten zelfden tyde eene nieuwe bron voor de nationale muziekkunst te openen; derhalve hopen wy dat het by deze eerste pooging niet zal blyven, en durven dus op de medewerking onzer voorname vlaemsche komponisten rekenen.

Naestgaende stuk zyn wy aen de welwillendheid van den heer P.J. Biemans verschuldigd, een toonkundige die reeds herhaelde malen blyken van talent heeft gegeven en gunstig van het vlaemsche publiek is gekend.

Columbus
Poëzy van Willem Demarteau.
Muzyk van Joseph Biemans.

PIANO
Mor-gen, wen de zon zal ry-zen Zie'k haer voor den laet-sten Keer;
Mor — gen ploft
lum — bus' li — chaem In de woes — te gol — ven neêr.
Mor — gen! zoo 'k geen land ont-wa — re,
Ster — ven!... Y — se — lyk ge — dacht!

Mor-gen, wen de zon zal ry-zen Zie'k haer voor den laet-sten Keer;
Mor - gen ploft Colum - bus' li - chaem
In de woes - te gol - ven neêr.
Mor - gen! zoo 'k geen land ont - wa - re,
Ster - ven!... Y - se - lyk ge - dacht!

Groo - te God! heb me - de - ly - den
En ver - leng dien laet - sten nacht!
Groo-te God! heb me de-ly - den
En ver leng dien laet-sten nacht!
En verleng dien laet-sten nacht!

Groo - te God! heb me - de - ly - den
En ver-leng dien laet - sten nacht! -
Groo-te God! heb me de-ly - den
En ver leng dien laet-sten nacht!
En verleng dien laet-sten nacht!

2e Koeplet

O kon ik myn schip bevleuglen
Met de krachten myner ziel;
Pylsnel door de blauwe baren
Kloof dan xyne spitse kiel.
Vlieg, ovlieg, myn ranke scheepje,
Immer op het westen aen!
Hemel! reeds genaekt de morgend,
Reeds verdwynt het licht der maen!

3e Koeplet

Neen, 'tis slechts een grauwe nevel.
Ah! die balsem zoete geur!
Is 't de geur van 't land dat nadert?
Stelt verbeelding my te leur?
Maer wat klapwiekt zoo daer boven,
Is 't de Petrel die daer fluit?
Neen, het ween and're vogel
Die des lands nabyzyn duidt.

4e *Koeplet*

't Daglicht kiemt. Wat groene strepen
Zie 'k daer ginds? Myn schedel brandt,
Angstig poppelt my het harte,
Is 't een droom? een schimme?.... Land!
Ja 't is land, een nieuwe wereld
Die my lieflyk tegen lacht.
Dank, o God! nu mag ik sterven:
Myne zending is volbragt.

BM 1860.

Inhuldiging van het standbeeld van Jakob van Maerlant te Damme (by Brugge).

Op zaturdag 8 september werden, door het luiden der klokken van Damme en het losbranden van het kanon, de plechtige feesten aengekondigd; des 's anderdaegs, zondag 's morgens deed het kanongeschot en het klokkengeluid op nieuw zich hooren, terwyl het Weldadigheidsbestuer eene buitengewoone brooduitdeeling aen de behoeftigen der gemeente deed.

Ten 11 ure 's morgens, had de byeenkomst en de verwelkoming der uitgenoodigde persoonen en maetschappyen op de Groote Merkt te Brugge plaets.

Daerna werden de genootschappen, deelnemende aen het Festival, in stoet gevormd, en de hooge ambtenaers en uitgenoodigden vereenigden zich in het hotel van het Provinciael bestuer. Buiten de leden der inrichtende kommissie[1] waren aldaer tegenwoordig: de HH. baron de Vriere, Minister van buitenlandsche zaken; E. Romberg, Bestuerder der afdeeling van schoone kunsten by het ministerie van binnenlandsche zaken te Brussel; baron van Lynen, Kommissaris des Konings in de provincie Zeeland; Professoren de Vries en Jonckbloet, van Holland, en een aental andere letterkundigen van Brussel, Gent, enz. enz.; de redaktie van ons tydschrift was vertegenwoordigd door de HH. Johan van Rotterdam en Désiré van Spilbeeck.

De achtbare heer Gouverneur van West-Vlaenderen, M. Vrambout, wenschte den aenwezigen persoonen het welkom toe, en noodigde hun uit denzelfden avond, na de terugreize van Damme, ten zynent te vergaderen, ten einde nadere kennis te maken, en gelastte M. Karel Versnaeijen, de ieverige sekretaris der inrichtende kommissie, in zynen naem, alle de letterkundigen en voorstaenders der Vlaemsche beweging uit te noodigen.

Intusschen vormde zich de stoet volgender wyze:

Een piket gendarmerie; een Harmony-muziek; de maetschappyen van Tooneel- en Letterkunde van Brugge en andere plaetsen, met hare eereteekens; een Harmony-muziek; de Koormaetschappyen van Brugge, van andere steden en gemeenten; de uitgenoodigde persoonen; een afgezantschap der stedelyke Regering van Damme; een afgezantschap van het Komiteit der feesten; de Burger- en Krygsoverheden der Provincie, en de vreemde overheden; de Heeren Rechters van den Letterpryskamp; het Bureel van de klas van letteren der Koninklyke Akademie; de heer Gouverneur der Provincie; de heer Minister van Buitenlandsche zaken.

De stoet begaf zich naer de Damsche poort, langs de Vlamingstraet, de Akademiestraet, den noordkant der van Eyckplaets, de Woensdagmerkt, het Genthof, den westkant der Langerei, de Wulpenstraet, de Sasplaets, de Damsche poort. Aen de brug der Damsche vaert gekomen, bespeurde men verscheidene bargien en schepen, met wimpels en vlaggen versierd, die voor den tocht gereed lagen, en reeds met volk waren opgekropt.

Een fraeije stoomboot, *Jakob van Maerlant*, met de belgische en hollandsche vlaggen versierd, was ten dienste van de inrichtende kommissie gesteld door den heer Hebbelynckx.

Onder het losbranden van het kanon, en het gejubel der ontelbare menigte, die de beide oevers bezette, trok men naer Damme. Nooit woonden wy een feest by dat een meer eigenaerdig karakter had; het was heel en gansch vlaemsch.

(1) De inrichtende kommissie was samengesteld als volgt: Eerevoorzitter, M.B. Vrambout, Gouverneur der provincie West-Vlaenderen; Voorzitter: M.H. Conscience; Ondervoorzitter: M. Renier; Sekretaris: M K. Versnaeijen, Leden: MM. Wens, K. Tanghe en Carrein.

Te Damme, by de ontscheping, ontving de Burgemeester de overheden en uitgenoodigden en zegde hun in warme bewoordingen het welkom toe.

Daerna nam de Zeer Eerw. heer Van der Haeghen, Pastoor der parochie, het woord, en richtte insgelyks den omstanderen eene welgepaste doch korte rede toe. Van daer trok men naer het stadhuis van Damme, waer de eerewyn aengeboden werd.

Intusschen hadden de verschillende maetschappyen, zich rond het standbeeld geschaerd. Alle de ramen der omliggende huizen waren bezet met het schoone geslacht, terwyl mannen en kinderen de pannen van de daken hadden genomen om ook een oog op de plechtigheid te kunnen hebben.

Op eenmael ontstond er eene diepe stilte in het midden van het gewoel en het gedrang der menigte; de overheden en genoodigden zetten zich rondom het nog omsluijerde beeld van den grooten dichter der middeleeuwen en na de uitvoering van eenige muziekstukken, nam M. Van den Bulcke, Arrondissements-Kommissaris en voorzitter der inrichtende kommissie het woord, en deed in weinige trekken het grootsche verleden der stad Damme zien. Na hem nam M. Ed. Romberg het woord, en gaf lezing van de koninklyke besluiten, waerby de pryskamp van proza, en poëzy, ter eere van van Maerlant geopend werd, alsmede de beslissing van den jury die de pryzen toekent aen M. Serrure zoon, van Gent, en M. van Beers, van Antwerpen.

De pryzen werden door den heer Gouverneur der provincie Zeeland en door den heer Minister van buitenlandsche zaken den overwinnaren behandigd en M. de Vriere verklaerde tenzelfden tyde dat Z.M. de Koning hem gelast had het eerekruis op de borst van den dichter van Beers te hechten.

Deze hulde werd met een donderend handgeklap begroet.

Nu trad M. van Beers, met de ridderorde van Leopold op de borst, voor het beeld van van Maerlant, las zyn dichtstuk en werd menigmael door toejuichingen onderbroken; de indruk dien by maekte, was onbeschryvelyk.

Op hem volgde de heer Gouverneur, die in goed en zuiver vlaemsch, eene rede hield. Na een blik in het verledene geworpen te hebben, en eene hulde aen den grooten dichter te hebben gebracht, drukte hy de hoop uit, dat deze feestviering zou bydragen tot de verbroedering van Noord- en Zuid-Nederland. M. Vrambout is misschien wel de eerste gouverneur die, sedert 1830, in plechtige omstandigheden, zoo als deze, het woord voerde in de tael die het volk verstaet; hy ontvange daervoor onzen innigen dank.

De heer professor de Vries, antwoordde op de redevoering van den heer Gouverneur, in de volgende bewoording:

‘Mynheeren,

Welk een treffend schouwspel! Het vlaemsche volk te samen gestroomd, om hulde te brengen aen eenen Vlaming uit den gryzen voortyd! Is er hertverheffender aenblik, dan die eener natie, in

edele geestdrift ontvonkt, om den prys van vereering en dankbaerheid te betalen aen een der groote mannen, die haer den weg der vryheid en der verlichting hebben gewezen? O rechtveerdigheid van het nageslacht, die aen de ware verdienste de kroon der eere niet onthoudt! Nu zes eeuwen geleden, woonde in deze veste een nederig burger. Zyn naem weêrgalmde niet op de lippen zyner tydgenooten, als die van de grooten der aerde, wier schitterende krygstrofeën met het bloed van duizenden waren besmet. Hy leefde en werkte in stillen kring; hy beschouwde de wereld rondom zich; hy overdacht en bepeinsde; hy vergaderde wysheid en schreef zyne leeringen neder in eenvoudige vlaemsche tael. Zyne macht was geene andere dan die van het woord en de pen: eene macht, schynbaer zoo gering in die dagen. Hy stierf en zyne gedachtenis ging voorby in den stroom der woelige jaren.

De eeuwen vloden heen over zyn graf; en de tyd kwam, dat nauwelyks maer een enkele geleerde den naem van van Maerlant kende: by het volk was die naem spoorloos verdwenen. Maer ziet, uit de schuilhoeken der boekzalen komen oude perkamenten te voorschyn, sedert lang in het stof bedolven en vergeten. Zy worden onderzocht en vergeleken, door *Coster's* kunst alomme verspreid, door de wetenschap toegelicht en met den helderen glans der geschiedenis bestraeld. Zy spreken als levende getuigen uit den nacht der tyden. Zy verkondigen luide wie *Jakob van Maerlant* geweest is. Nu verryst hy voor ons oog, als de man, die uit den doodslaep der verdrukking de wedergeboorte van Vlaenderen heeft voorbereid; - als de kampvechter voor het ryk der waerheid, die kennis en beschaving verbreidde, dwaling en vooroordeel bestreed; - als de held, die, tegen den dubbelen overmoed der wereldlyke machten en der schoolsche geleerdheid, de rechten van den mensch manmoedig handhaefde, en den geest bevrydde, in beider knellende banden gekluisterd; - als de banierdrager der vaderlandsche tael die begreep, dat alle ontwikkeling van het vlaemsche volk moest uitgaen van de vlaemsche spraek; - als de heraut, eindelyk, van die begingselen, die, eerlang door *Artevelde* in daden overgebracht, den roem van Vlaenderen in top verhieven en Europa met verbazing deden aenschouwen, wat een vry volk vermag. Ja, zulk een man is *Jakob van Maerlant* geweest. Zoo staet zyn beeld in zyne werken geteekend. Wel u, die zyne nagedachtenis vereert, gelyk het dankbare zonen betaemt!

Daer staet hy door de hand des kunstenaers in hechten steen vereeuwigd, op het arduinen voetstuk verheven, op dit hem welbekende Merktplein van Damme, te midden zyner geliefde Vlamingen. Hy ziet met welgevallen op u neder. Hy juicht, nu hy Vlaenderen wedervindt, beschenen door de zon der gerechtigheid, in den vollen zegen der burgervryheid, in den vollen luister der verlichting door kennis en wetenschap, in vrede en welvaert en bloei en geluk. Dat zyn de vruchten van het zaed, door U, o van Maerlant, gestrooid! De geest, van U uitgegaen, is niet gestorven in den boezem van uw volk. Aen U brengt het nakroost hier openlyk hulde voor hetgeen Gy in stilte hebt gewrocht. Aen U verpandt het zyne trouw, dat uw werk hier leven zal, sterk en onvergankelyk als het arduin van dit voetstuk; als de echte steen van dit beeld.

Maer, bedrieg ik my? Of heeft het feest, dat wy heden vieren, nog een dieper zin, nog een schooner beteekenis? Is het een feest voor Vlaenderen alleen, of voor het geheele Nederland, voor het Noorden zoowel al het Zuiden? Ja, zoo is het. Want de groote Vlaming, dien wy hier vereeren, behoort niet enkel aen U, Belgen; hy behoort ook aen ons, Bataven; hy behoort aen den Dietschen stam, waeruit wy allen ontsproten. Hy sprak de tael, die nog leeft en bloeit in ons aller hert. Zyne stem werd niet alleen gehoord aen de oevers der Schelde, maer weêrklonk aen de boorden van Maes en Rhyn. De beginselen, door hem gepredikt, het zyn dezelfde, waeraen Holland, niet minder dan Vlaenderen, zynen roem en zyne grootheid had te danken.

De geest, die zyne werken bezielt, straelt en tintelt op elk blad van het gedenkboek van Neêrlands letterkunde. Daerom wordt zyn naem ook ginds in eere gehouden, als die van den “vader der Dietsche dichteren algader,” en is hem ook ginds, door de uitgave zyner geschriften, een weerdig gedenkteeken gesticht. Daerom is dit feest een feest voor geheel Nederland. Daerom heeft de koninklyke Akademie der wetenschappen en de maetschappy der Nederlandsche Letterkunde, de aenzienlyke instelling in het beroemde Leyden gevestigd, die nu byna eene eeuw als getrouwe schutsvrouw de heiligste panden onzer nationaliteit bewaekte, niet willen ontbreken op dezen plechtigen dag. Zy hebben ons afgeveerdigd, om hier tegenwoordig te zyn, om met u deel te nemen aen de hulde, onzen *van Maerlant* gewyd. Ontvangt haren groet en haren dank, den groet en den dank uwer broeders uit het Noorden. Wy weten het, dat die verklaring u welkom is. De macht der staetsstormen heeft ons van elkander gescheiden; maer dertig jaren zyn over die scheiding heengegaen, en “d'oude veeten zyn vergeten.” Al woonen de broeders niet meer in één huis, eendrachtig vervolgen zy hunnen weg. België en Noord-Nederland zyn meer dan ooit in trouwe vriendschap verbonden. Vlamingen en Hollanders maken zich op, om - morgen reeds - op nieuw een broederfeest te vieren. Welaen dan, van dien geest zy ook de plechtigheid van heden getuige en onderpand! Met het oog op een grootsch verleden, vernieuwen wy het besluit, om gezamenlyk naer eene grootsche toekomst te streven.

Aen den voet van het standbeeld van *van Maerlant* heeft Vlaenderen aen Holland de hand gereikt. Holland beantwoord van herte dien handdruk; en eenparig verheffen wy den kreet: Leve de eendracht tusschen België en Nederland!’

Dat den heer De Vries na deze redevoering door allen hertelyk geluk gewenscht werd en dat hy de verzekering ontving, dat men in België niets zoo vurig verlangt dan met Holland, hand aen hand, den weg der beschaving en volksveredeling te bewandelen, behoeft niet te worden gezegd.

Na deze redevoering werd door de vereenigde zangmaetschappyen, de volgende kantate aengeheven, waervan de woorden door M. Karel Versnaeijen verveerdigd zyn.

De wereld lag in schande neêrgezonken,
door vooroordeel en slaverny verwoest;
de laetste strael scheen eeuwig uitgeblonken
die 't stervend Ryk verlichten moest!
Men vond geen spoor meer van haer' vroeg'ren luister;
in 't menschenhert was 't zelfgevoel versmacht;
't was schriklyk bang en aeklig duister.
en alles zweeg by 't loeijen van dien nacht;
alléén de stem der ondank liet zich hooren;
de sterv'ling wroetelde in het vuile slyk:

voor hem was alle hoop verloren,
en satan danste spottend op zyn lyk!...
Daer scheurt in eens het floers der wolken!...
De wereld dreunt, het menschdom beeft:
het is de Meester van de volken
die 't Hemelryk verlaten heeft!
De nacht is by dien glans geweken;
de bliksem vliegt; de Hemel kraekt,
de donder rolt..... en op één teeken
heeft nu een sterv'ling God genaekt:
't is Maerlant - gunst'ling van den Hoogen -
Nu voelt hy ziel en geest verlicht,
en hoort, het hoofd ter neêr gebogen,
het woord dat de Almagt tot hem richt:
‘Maerlant! uwe Broeders kwynen;
t' Vaderland verkeert in nood!
'k roep u: doe het kwaed verdwynen,
ruk hen uit den klauw der dood!
Gy moet 't volk de waerheid toonen;
help de lyders uit de pyn:
leer de deugd aen myne zonen,
Vlaend'rens Redder zult gy zyn!...’
Hy sprak... en hy verdween, op wolken voortgedreven,
en Maerlant stond nu daer begeesterd en vervoerd:
hy voelde in zynen geest een'and'ren Dichter leven;
zyn' liere gaf een' toon die 't menschen hert ontroert;
en dav'rend klonk zyn' stem uit Damme's oude vesten,
zy zong het Vaderland, de Vryheid en den Plicht;
zyn eed'le kreet weêrklonk van 't oosten tot het westen,
en by zyn' stouten zang werd alles helder licht!...
Gegroet! O Reus der middeneeuwen!
Verlosser van het Vaderland!
O volksbeschaver! dappr'e stryder
voor Rede, Vryheid en Verstand!..
De Vlaming zal uw' naem bewaren,
zoolang uw laetste zang bestaet!
Op! Op! Verrys nu uit den grave
verhef uw hoofd in Damme's straet!
Wie meer dan gy - O! groot Hervormer -
is dankbaerheid en lofzang weerd:
het standbeeld dat u af zal malen
zy eeuwig door het kroost vereerd!
Men moet het als een kenmerk groeten
der grootheid van het voorgeslacht;
gelyk eene eerzuil tot herdenken
der stichting van de Burgermacht!
O Maerlant! Maerlant! Held're zonne.
die nog haer' glans op 'Vlaend'ren schiet,
uw beeld zal 't vlaemsche volk versterken
wanneer 't zyn welvaert wank'len ziet!
Gegroet! Gegroet! Verwarm onz' borsten,
die steeds voor vryheidsliefde slaên:
wy bouwen u in onze zielen,
een Beeld dat nimmer zal vergaen!...

Deze woorden waren op muziek gezet door M. De Brouwere. Eene algemeene toejuiching en vreugdegeroep van het volk, versmolt zich in de laetste klanken, en van Maerlant's beeld werd ontsluijerd. Het is onmogelyk de geestdrift te beschryven die zich op dien stond der menigte meester maekte.

Zoo als wy reeds vroeger gemeld hebben, was het standbeeld toevertrouwd aen M. Picquery; wy hopen het kortelings onzen inschryveren mede te deelen.

Na een bezoek in de kerk te hebben afgelegd, begaven de overheden en genoodigden, zich naer het stadhuis waer het dischmael, dat niets te wenschen liet, hen wachtte. Jammer toch dat men, in plaets van een stadhuis in suiker op de tafel te zetten, de goede gedachte niet gehad heeft eene zinnebeeldige trophée, betrekkelyk van Maerlant, te doen verveerdigen. Wat eene myn van schoone onderwerpen is niet in het leven en het talent van den groeten dichter gelegen, om een allegorisch tafelstuk te verveerdigen!

By het nagerecht nam de heer Gouverneur van West-Vlaenderen het woord en stelde eenen dronk in aen Z.M. den Koning Leopold; de Minister van Buitenlandsche zaken aen Z.M. Koning Willem III en op de verbroedering tusschen Noord en Zuid; de heer Gouverneur van Zeeland dronk aen de Belgen, dien hy den groet van vorst en volk uit Nederland bracht. Gedurende het banket heeft de koormaetschappy van Brugge, onder het bestuer van M. Mechelaere, verscheidene vaderlandsche gezangen uitgevoerd.

Intusschen was het avond geworden; er werd aen de brug van *Damme* een schitterend vuerwerk afgestoken, waerna de ontzaggelyke menigte naer Brugge terug stroomde.

De Belgische en Hollandsche bezoekers vereenigden zich op nieuw te Brugge, op het avondfeest van den achtbaren heer Gouverneur die door zyne minzaemheid, eenieder zoodanig verrukte, dat men slechts laet in den nacht aen scheiden dacht. Ten slotte moeten wy zeggen dat het feest allerbest is uitgevallen.

Het bekroond gedicht van M. van Beers is gedrukt en te koop gesteld by M. van Doesselaere, te Gent, ten pryze van 1 frank.

D.V.S.

Geschiedenis der Rederykkamer de Goudbloem
Onder den titel of zinspreuk: groeyende in deugden
Te Antwerpen.
(Vervolg, zie bl. 145 dezes jaergangs.)

Den 7 December 1576 kogt Nicolaes Rockox, Ridder, als Hoofdman benevens de Prince, Deken en Oudermans eene rente ten behoef der Gilde waer van den acte aldus luyd:

1576. 2. Ass. et Martini fol. 446.

Joachim Steydelin coopman verkoopt Heeren ende Meester Niclase Rockox riddere als Hooftman, Jan de Marez als Prince, Cornelis Daems als oude Prince Aert van Thuyl als Deken, Adriaen van Vffele enn̄ Jacob van Thienen als Oudermans en tot behoeff vān gulden vañ Goublomme alhier, er m̄ vyfentwintich Car. Gulđ op eenen hoveniershoff in de Losane ēn op eene huysinge van plaisantie aen de Kerck te Wilryck &c.

Die 7. Decemb. 1576.

In het jaer 1578 waren regeerders dezer Gilde:

2 Ryt et Halle. fol. 2.

Heer Jan van Stralen buyten Borgerm.r Hooftman, Janne de Bittere Prince, Michiel Bock Deken, Jan Ryckaert ende Lambrechte Reyns Oudermans van de gulde vān Goublomme alhier.
1578. 11 7bris.

Het tooneel van de kamer der Goudbloem, is door de schilders of leden van St-Lucasgilde geschilderd, waervoor dezelve van de stad eene betaling verzochten by den volgenden in rym opgestelden smeekbrief:

Requestboek der stad van Antwerpen van 1582. fol. 51.

Alsoe myn Heeren kennelx js dat de dry Camers der Rethoryken jn d'jncomste ter eeren zyn Hooch, delicaet, hebben haer puncten gestelt deur uw L. Raet ēn alsoe het goet hertt alom laten blycken maer zoe wy schilders met constig practycken, tgoutbloemkens tanneel schilderde nyet zonder arbeyt zoot ons met acte bevolen was, des gelt, oick loon naer t' diensten toegeseght, Bidden Dōme want alle arbeyt wart deur den loon Vsaecht, den plogenden osse wordt de voederinge voorgeleyt hoe veel te meer ons die vrochten dach ēn nacht, wy bidden V myn Heeren hebt zich int gedacht; C ēn L Guld hebben wy lang ∇wacht Dw̄ doend.
Leeger. Sy gestelt jn handen van T. en Rentm̄. ten eyn̄ zy den supp̄. van hennen arbeyts Loon naer jnhoudt van dess. contenteren.
Actum iiij aprilis 1582.
get: VFFELE.

Ten jare 1583, wanneer op 26 February alhier ingehaeld en gehuldigd wierd *Franciscus de Valois*, Hertog van Alençon, zoon van *Henricus* den 2den en eenigen broeder van *Henricus* den 3den, als hertog van Braband en Markgraef van 't Heylig Ryk, heeft deze kamer eene fraey vercierde en hoogverhevene stellagie gemaekt en geplaetst op den hoek van de Gasthuysstraet by St.-Joris kerk, waerop verbeeld wierd: *Hoe God den Koning Saül verwerpende, hem Samuël David doet zalven.* Men kan dit breedvoeriger zien in den boek der inkomste dit zelfde jaer by *Christ. Plantin* alhier gedrukt, fol. 21 en 28.
Schoon men in het vervolg geene academische vergaderingen dezer kamer aengeteekend vind, bleef deze Retherykkamer nogtans naest de *Violieren* en *Olyftak* bloeyen, en telde van ouds geleerden en kunstenaren onder hare leden. Ten jare 1611 was *P. Lenaerst*, facteur dezer Gilde.
De rederykkamer van *St.-Jan*, gezegd de *Pioene* tot Mechelen, stelde met toelating van hunne Hoogheden *Albertus* en *Isabella*, Souvereyne Princen dezer Nederlanden, ten jare 1620, eene blazoenfeest op, waertoe dezelve eene kaerte of voorwaerde aen alle andere van de Nederduytsche tael uytzond, om over te zenden of te brengen vier regels in dicht, maer geheymelyk uytgedrukt door spraekbeelden, geschilderd in olieverwe tot een blazoen, zonder schandael te melden, benevens een refereyn of leerzaem gedicht, van viermael zeventien regels, getrokken uytde alderoudste zedeleeringen der Grieksche en Romeynsche philosophen, zonder de H. Schrift aen te roeren. Daerby moest een lied gevoegd zyn vol poëtische historie, bestaende

in vyf verskens.[1] De werken der rethorykkamers van de omliggende steden van Braband, Vlaenderen, Holland, en Zeeland, op den 3 Mey van dit jaer 1620, ten 10 uren voor noen, op gemelde *Sint Jans* kamer ontfangen, wierden het volgende jaer tot Mechelen by *Hendrik Jaye* in folio gedrukt, en met de blazoenen in print vercierd, het welk men in gemeld werk breedvoerig aengeteekend vind, mitsgaders de kamers die al daer tegenwoordig geweest zyn. Behalven de rederykkamers, waervan de werken in bovengemelden boek zyn gedrukt, worden in het Meyliedeken tot welkom van alle de rethoryke bloemen, tot de welke de *Pioen,* hare kaert uytgezonden had, nog genoemd de *Roose* van Loven, met de *Reynkersou;* den *Groeyenden Boom* van Lier, het *Leliken Wt den Dale* van Zoutleeuw, het *Korrebloemken* van Thienen; den *Olyftak* van Sint-Truyen: de *Roose* van Hasselt, de *Cauwoord* van Herenthals, het *Berkenrys*, met den *Orangiboom* van Breda, welker werken in gemelden boek niet bevonden worden.

Tot voldoening der lezers en oudheydminnaers, voegen wy hier in, het geheel jugement, om te doen zien, waer en aen wie de pryzen door de onpartydige oordeelders toegewezen zyn, namelyk aen de *Violieren* van Antwerpen by uitmuntendheyd genaemd de *Landjuweelsche* en die schryft: *Wt jonsten versaemt*, den hoogsten prys van 't besten gedichtblazoen, welken opperprys bestond in dertig ponden tin.

Den tweeden aen den *Olyftak* van Antwerpen, die schryft: *Ecce gratia*, bestaende in twintig ponden tin.

Den derden aen eene particuliere kamer van Antwerpen, die schryft: *Bemint de Deucht*, wezende tien ponden tin.

Den hoogsten prys van de beste schilderkunst, aen de *Violieren* van Antwerpen, bestaende in vier en twintig ponden tin, waertoe de bloemen en planten met de dieren door *Jan Breugel*, bygenaemd den *Fluweelen*, waren afgemaeld en de beeldekens door *Hendrick van Balen* of *François Francken*, gelyk het blazoen van den *Olyftak* door Sebastiaen Vrancx is geschilderd, zoo als men van die eergifte van deze meesters in het oud register N° 4 aengeteekend vind.

1 Waerschynlyk strofen van 5 verskens.

Den tweeden aen *Maria Crans* tot Brussel, die schryft: *minnelyck accoort*, en bestaende in zestien ponden tin.

Den derden aen den *Olyftak* van Antwerpen, bestaende in acht ponden tin.

Den hoogsten van 't triumphantste versieren aen de *Goudbloem* van Antwerpen, die schryft: *Groeyende in Deuchden,* en bestaende in achttien ponden tin.

Den tweeden aen *Maria Crans* tot Brussel, bestaende in twelf ponden tin.

Den derden aen den *Olyftak* van Antwerpen, bestaende in zes ponden tin.

Den hoogsten van 't triumphantsten ter cameren brengen langst de straten aen *Maria Crans* tot Brussel, bestaende in vyftien ponden tin.

Den tweeden aen de *Goudbloem* van Antwerpen, bestond in tien ponden tin.

Den derden aen de *Goudbloem* van Vilvorde, die schryft: *Niet zonder Godt*, bestond in vyf ponden tin.

Den hoogsten van 't besten gedicht refereyn *Dient uwen al*, aen den *Olyftak* van Antwerpen, bestaende in twelf ponden tin.

Den tweeden: *Hout recht deur*, aen de *Violieren* van Antwerpen, bestaende in acht ponden tin.

Den derden: *Mydt en lydt*, aen de *Vreugde Bloem* van Bergen op Zoom bestaende in vier ponden tin.

Den hoogsten prys van den kloeksten regel: *Bewaert den penninck*, aen de *Vlasbloem* tot Helmont, bestaende in vier ponden tin.

Den tweeden: *Dient uwen al*, aen den *Olyftak* van Antwerpen, bestond in twee ponden tin.

Den hoogsten die zyn eigen werk best had uytgesproken. *Dient uwen al*, aen den *Olyftak* van Antwerpen, bestaende in dry ponden tin.

Den tweeden: *In liefde volhert alias nou noch*, aen den *Olyftak* van Antwerpen, bestaende in twee ponden tin.

Den derden: *In liefde verheucht* aen de *Goudbloem* van Antwerpen, bestaende in een pond tin.

Den hoogsten prys van het besten liedeken *Raept vreucht uyt deucht*, aen den *Olyftak* van Antwerpen, bestaende in negen ponden tin.

Den tweeden: *Minne baert solaes*, aen de *Nardusbloem* van Tergoes in Zeeland, bestaende in zes ponden tin.

Den derden: *Betrout in God*, aen *Moysesbosch* tot 's Hertogenbosch, bestaende in dry ponden tin.

Den hoogsten van het besten zingen: *Hopen en duchten,* aen de *Violieren* van Antwerpen, bestaende in dry ponden tin.

Den tweeden: *In liefde groeyende,* aen een particulier van Antwerpen, bestaende in twee ponden tin.

Den derden: *Ontsluyt den geest,* aen de *Korenbloem,* van Brussel, bestaende in een pond tin.

Den hoogsten prys voor de meeste werken van een camer aen *De jonge Laurieren*, van 's Hertogenbosch bestaende in dry ponden tin.

Den tweeden aen den *Olyftak* van Antwerpen, bestaende in dry ponden tin.

Den derden aen de *Goudbloem* van Tergouwen, die schryft *Wt jongsten begrepen*, en bestond in twee ponden tin.

Den hoogsten voor het verste komen ofte zenden, aen de *Wyngaertranken* en aen *De witte angieren* tot Haarlem, bestaende in vier ponden tin.

Ten tweeden aen de *Orangie lelie* tot Leyden, bestaende in dry ponden tin.

Den derden aen de *Goudbloem* van Tergouwen, bestaende in twee ponden tin.

De maet der regels, zoo voor 't blazoen, als voor 't refreyn was op 10, 11, 12 en 13 syllaben bepaeld.

Die meer aengaende deze heerlyke en uytmuntende blazoenfeest wil weten, leze bovengemelden boek in folio onder den titel: *De schadt kiste der Philosophen ende Poëten* &.^{a} tot Mechelen by *Hendrick Jaye* A.^{o} 1621 gedrukt en met de figuren der voornaemste blazoenen in kopere platen gesneden vercierd, waerin hy veel schoone leerzame blazoenen, refereynen en liedekens, door de bovengemelde Rhetoryke gilden op voorschreven *St. Jans* kamer den 3 mey 1620 gebragt en gezonden, vinden zal, en ook vier schoone blazoenen van onze *Goudbloem* zal zien,

Eyndelyk onder de dichtstukken van onze kamers aldaer vertoond, worden voor auteurs herkend: *Sebastianus Vrancx, Gheleysen van Schelle* voor de *Violieren, P.L. Van Hoochstraten,* voor deze kamer der *Goudbloem* en *Guillielmus Van Nieuwelandt* voor den *Olyftak,* alsook *Adrianus Wils,* particuliere van Antwerpen, die allen onder de voornaemste Nederlandsche meesters van dit tydstip zyn bekend en alzoo mede de roemweerdigste der Antwerpsche scholen vereeuwigden, die men door hare kweekelingen de eerste pryzen der wetenschappen, schilder- en zangkunst in dezen bovengemelden pryskamp zag wegdragen.

Sedert het jaer 1618, had de gilde haere kamer op de Meir in den Hert by Hans Smits, wyntavenier, voor den tyd van onder half jaer gehuerd, waervan de overeenkomst, afgeschreven uyt de notarieele prothocollen van den notaris G. Le Rousseau blad 209, A.^{o} 1618, wy hier letterlyk laten volgen:

Den twintichsten dach der maent Octobris vañ jare xvj^{c} en achthien, Heer Anthonis van Berchem Riddere als Hooftman Arnout vān Dussen eñ Joncker Niclaes Capello als Dekens, ten bywesene mede van Jo.^{r} Herman Dassa, Guilliam Le Rousseau, Guilliam de Berthoz, Jo.^{r} Eduart van Brecht ēn Mr Jacob Smidts als guldebroeders respective van der gulden van Onser L. Vrouwen genaempt de Goudblomme ten eenre, ēn Hans Smidt wyntavenier woonende jn den Hert op de Maire alhier ter andere syden, Bekenden ten beyden dat de voȓs Hans Smidt verhuert heeft ēn verhuert mits desen aen de gulde ēn guldebroeders vañ goudblome voors.^{e}. De groote boven voorcamere vañ voors.^{e} huyse de Hert metten twee camers neffens deselve voorcamere, op den ganck staende metten watersteen daertoebehoorende om die te gebruycken by voors.^{e} gulde en supposten der selven den tyt van ander halff jaer jnnegaende te kersmisse vān tegenwoordighen jare xvj.^{c} ende achthien eyndende te St-Jansmisse xvj.^{c} twintich ende soo vele langeren ende voorderen tyt als de voors,^{e} verhuerder tvoors.^{e} huys in huere heeft oft naermaels crygen sal, ten prysen van sessentnegentich guldens 't sjaers te betaelen telcken halven jare de helft daer van met conniventie ende toelatinge vān voors.^{e} gulde dat soo wanneer zonder achterdeel oft ongerieff van de selve gulde, de voors.^{e} verhuerder tgebruyck vān voors,^{e} voorcamere noodich hadde, dat hy de selve sal mogen gebruyken, onder bespreeck nochtans dat, willende ijemandt van de voors.^{e} gulde daer op commen den verhuerder gehouden sal wesen deselve camer terstont te doen ruymen ēn ledich maken, jtem dat de voors^{e} guldebroeders van nu aff de voors.^{e} camers metten toebehoort n gelyck voors.^{e} js sullen mogen gebruycken tot Kerssmisse toecomende sonder ijet daer vore te betalen. ‘Item soo wanneer drye vier oft meer vañ gulden op de camere begeerden heur maeltyt te houden, sal de voors.^{e} verhuerder gehouden wesen hun lieden te tracteren met kiekene, capoenen, patrysen, sneppen, oesters eñ diergelycke spyse gesoden en gebraden, naer het saisoen en tyt vand jare en daer toe te geven bier, vier ēn licht, voor eēn gulden elck man, behoudens den wyn buyten betalende.’ Item sullen de voors,^{e} huerders gehouden wesen voor eene courtoisie te geven aen de huysvrouwe des verhuerders eene mouffle eens van de weerd van sesse guldens, alles sonder argelist Toirconde dese by partyen onderteekent ten dage maende ēn jare voors,^{e}

Onderteekent: A. Berchem A. vander Dussen Nicolas Capello Hans Smits H. DacaTestigo etc, Eduert van Brecht G. de Barthoz G. Le Rousseau J. Smits[1].

Ten jare 1623 liet de Rethorykkamer eenen penning slaên, waervan hier de plaetsnêe volgt; in het midden ziet men de kenteekens der antwerpsche vereeniging, zynde dry goudbloemen; het randschrift luyd: *groeyende in deugden.*

1 Mr Jacob Smidts zoon van Adrianus en van Jouff.^{r} Susanna Grassis, Licentiaet in de rechten en advocaet alhier ende Jouff.^{r} Magdalena Smidts syne sustere met Ja: Simonss.^{e} brouwer in de goudblomme in de Nieuwstadt haeren wettigen man en momboir. 1618.

(Wordt voortgezet.)

J.-B. VAN DER STRAELEN.

Twee landschappen door L. Fuchs en Ed. de Vigne.

De twee landschappen waervan wy hier de plaetsnêe mededeelen, versieren de thans geopende tentoonstelling te Brussel. Het talent van beide kunstenaren is sedert jaren gekend. De heer Fuchs, over wien, in een vroegeren jaergang van ons tydschrift een uitgebreid artikel werd geplaetst, blyft met moed en goeden uitslag de baen bewandelen die hy heeft ingeslaên; zyn tafereel aen onze landstreek ontleend, bezit die keurige toets, die wy in al zyne werken hebben opgemerkt; zyn koloriet is zoet, en echt voor het voorstellen van natuerlyke onderwerpen geschikt.

De heer de Vigne bezit eveneens in eenen hoogen graed de hoedanigheden die den landschapschilder kenschetsen. Verscheidene gezichten aen vreemde landen ontleend zyn treffend van waerheid; zyn koloriet is pryzensweerdig; twee tafereelen in de Brusselsche tentoonstelling, strekken onder alle opzichten den kunstenaer tot eer. Wy komen later op deze samenstellingen terug.

GEZICHT UIT DE OMSTREKEN VAN SONDRIO. (TYROL.) NAER EENE TEEKENING VAN M. ED. DE VIGNE, DOOR L. FUCHS.

TENTOONSTELLING VAN BRUSSEL 1860.
TEEKENING VAN L. FUCHS, NAER ZYNE SCHILDERY, DE BOORDEN DER SCHELDE.

Algemeene tentoonstelling te Brussel.

De opening eener dryjaerlyksche tentoonstelling in België is een feit dat immer door onze bevolking met belangstelling wordt te gemoet gezien. En geen wonder! de Belg is, als het ware, een der geliefkoosde kinderen der kunst. Van over eeuwen dagteekent de roem zyner school, en de drift voor het schoone, is in hem, met de eerste levenskrachten ontstaen.

In de thans geopende tentoonstelling te Brussel, hebben wy eenige bezoeken afgelegd, die ons verscheidene gedachten over den tegenwoordigen staet der kunst in België hebben doen vormen; wy willen onzen lezeren met den uitslag onzes onderzoeks bekend maken, des te meer daer wy in het volbrengen onzer taek gelegenheid zullen vinden om onze hulde aen menig uitmuntend talent te brengen.

De eerste vraeg welke wy ons, na eene grondige studie der verzamelde werken, hebben gedaen, is deze: Heeft de kunst sedert de laetste tentoonstelling voortschreden gemaekt? Op deze vraeg

kunnen wy, met gerust gemoed, een bevestigend antwoord geven. Ja, er is vooruitgang, ja de grond der kunst is verhoogd; eene ernstige strekking doet zich meeren meer gevoelen; dekunstenaer dezer dagen, volgt met goeden uitslag de baen hem door zyne beroemde voorgangers afgeteekend.

Wy volkeren van eenen ouden stam, wy houden onze oogen op het verleden gevestigd; in de werken der Van Eycken, der Van der Weyden, der Van Memmelingen, der Massysen, der Rubensen, der Van Dycken, der Teniersen, rust de hoop de Vlaemsche School; daer vinden wy meesters die den vorm by het gedacht, de kleur by de teekening voegen; voor hunne onvergelykbare scheppingen ontblooten wy het hoofd, en huldigen met vollen gemoed de stichters onzer nationale kunstgrootheid.

Den vreemden meester die door nieuwe wegen, de hoogere kunstwereld zoekt te bereiken, brengen wy echter ook onzen eerbied toe; door de vergelyking zyner werken kan enkel goed voor onze School ontstaen; de gedachten over het schoone ontwikkelen zich, naer mate men de hoogte kent door andere volkeren in het ryk van het schoone beklommen; - de koninklyke Akademie van België stelde eens de vraeg voor *welke de invloed was door de Italiaensche op de Vlaemsche*, en wederkeerig *welke de invloed was door de Vlaemsche op de Italiaensche schilderschool in de* VROEGERE EEUWEN *uitgeoefend;* wellicht zal het oogenblik ook eens komen dat men de invloed zal willen nagaen door de *vreemde scholen op de vlaemsche*, *en van de vlaemsche op de vreemde scholen in* ONS TYDSTIP *uitgeoefend*; moge alsdan, in deze vergelyking, onze vaderlandsche school het evenwicht behouden!

Het standpunt dat wy in onze beoordeelingen nemen, is sedert jaren gekend: '*Zelfsontwikkeling*, zegde Zetternam, in het openingartikel van ons tydschrift, *zelfsontwikkeling,* ziedaer wat de geschiedenis den kunstenaer aenwyst als het eenige middel om te gelukken.' En verder: 'Aen de grondbeginselen der *vlaemsche school* zullen wy al de voortbrengselen, die wy beoordeelen, toetsen; dat is de maetstaf waeraen wy ze allen zullen meten.'

Na deze verklaring treden wy de tentoonstelling binnen; 1114 werken zyn er volgens den catalogus verzameld; zy zyn geleverd door 652 kunstenaren waeronder men er niet min dan 419 belgische rekent.

Eene der eerste werken welke onze aendacht roepen, is de schildery des heeren Van Lerius, leeraer aen de koninklyke Akademie van Antwerpen. Wy kennen den begaefden man reeds lang, en hebben met belangstelling de stappen gevolgd die hy op de baen der kunst heeft afgelegd. Wy herrinneren ons zeer goed zyn *Paul en Virginie*, zyn *Eerstgeborene*, en andere stukken, gemoedelyke tooneelen aen het werkelyk leven ontleend, die onzen schilder, van den eersten dag, tusschen de ernstige meesters onzer school deden plaets nemen. Sedert eenige jaren doet de heer Van Lerius zich in een ander vak kennen; zyne gedachten streven naer een verheven en dichterlyk genre; de geschiedenis wordt door hem ter hulp geroepen; in het afbeelden van kontrasten, vindt hy een buitengewoon genoegen; wy wyzen op zyne *twee Gondolen*, zyne *Asschepoester* en thans op zyne *Jeanne d'Arc.*

Dit laeste onderwerp is aen de geschiedenis van Frankryk ontleend; de Barante strekt den schilder tot getuige. Zie hier het onderwerp: 'In weêrwil, zegt de fransche schryver, van den invloed door Joanna op het koninklyke krygsvolk uitgeoefend, gelukte zy niet immer erin hun de regeltucht te doen onderhouden, welke zy wenschte in het kamp te zien heerschen.

De soldeniers werden niet betaeld en de overwinning maekte hen overmoedig, hieruit dat zy zich aen alle wanorde overleverden, niets kon hen wederhouden. Joanna werd niet meer aenhoord; hare gramschap was zoo hevig, dat op zekeren

dag, toen zy eenige soldaten in ontucht vond, zy hen zoo hard met het platte haers zwaerds sloeg dat het wapen brak. Het was het zwaerd in Ste-Catharinakerk te Fierbois ontdekt, en dat zulke schoone veroveringen had gedaen,'

De heer Van Lerius heeft dit moeijelyk onderwerp met veel talent behandeld. Het figuer van Joanna is wel begrepen. Waerlyk zy is schoon in hare verontweerdiging de moedige maegd van Vaucouleurs! De soldeniers schynen verpletterd onder de gramschap der heldin; zy kunnen den glans harer oogen niet verduren. De ontuchtige vrouw werpt zich, als om bescherming, in de armen haers medeplichtigen, terwyl deze haer van zich stoot uit vrees voor Joanna.

Als teekening bezit dit doek groote verdiensten, en wat de kleur betreft, zy is weerdig van den kunstenaer wien de gewichtige taek van professor der schilderkunst aen de Antwerpsche Akademie is opgedragen.

In de nabyheid van den heer Van Lerius hangt een doek waervoor wy uren lang hebben verwyld; het is van een vreemd kunstenaer, dien wy op den rang der voorname meesters van ons tydstip mogen stellen. Over Muller's *Marie-Antoinette* is in de dagbladeren reeds zoo veel gezegd, dat het onderwerp dezer schildery onzen lezeren waerschynlyk zal bekend wezen; zeggen wy dus alleenlyk dat de kunstenaer het feit aen de schriften van graef Horace de Viel-Castel heeft ontleend en dat hy de woorden van den franschen schryver op de treffendste wyze heeft vertolkt; men oordeele: 'De koningin knielde en bad, zegt de Viel-Castel; zy richtte zich op by hunne komst. Toen zy haer zoo kalm en majesteit-volzagen, ontblootten deze vier mannen zich het hoofd en zegden haer aendachtiglyk haer vonnis te hooren lezen. - *Dit is onnoodig*, antwoordde de vorstin met luider stemme; *ik ken dit vonnis reeds genoeg.* - Een hunner hernam: *dit doet niets ter zake*, *het moet u voorgelezen worden.* Hare Majesteit zweeg en de greffier begon de lezing.'

Zie hier hoe Muller dit onderwerp heeft behandeld. In een armzalig gevang, waerin men enkel een soort van bed, eene tafel en een stoel aentreft, bevindt zich de weduwe van Lodewyk XVI: hare toei is eenvoudig: een wit kleed, een halsdoek en eene muts. By het hooren der naderende stappen, heeft de koningin zich opgericht en is zy den stoel genaderd, waerop hare eene hand leunt; by het zicht der vier mannen is het gevoel der majesteit in de onttroonde weduwe heropgerezen, en de blik die zy op hare ondervragers heeft geworpen, heeft hunne ruwe ziele tot eerbied gedwongen. En echter, zelfs is zyne verontweerdiging, is deze blik zoo zoet, zoo rein, dat men zich waerlyk in poëtische droomeryen laet medeslepen; tranen ontwellen aen het oog by het beschouwen van eene zoo diep gevallen grootheid!

Een *gendarme*, die op de tafel is gezeten, en dit tooneel in oogenschouw neemt, volledigt de samenstelling, en zulks op de weer-

digste wyze. Welk gelaet! - wat gaet er in het hert van dien man om? Is hy vermurwd of spot hy met dit lyden? - Men weet het niet; - zyn gelaet is een raedsel, - men schrikt by dergelyke wezens.

Streng in hare samenstelling, wordt Muller's schildery door een wys koloriet opgehelderd, de kunstenaer is zyn palet ten vollen meester; zyne teekening is onberispelyk. - Wy rekenen dit stuk onder de schoonste der tentoonstelling.

Een schilder aen wiens uitmuntend talent de kunstkritiek by elke tentoonstelling, met liefde hare hulde brengt, is Madou. Welke geest, welke opmerkkingskracht, en daerby welke keurige teekening, welk bezaden en welgeschikt koloriet! Twee tafereelen bevinden zich in de brusselsche zalen; de *heer van het dorp*, en *het nieuws van den dag;* zy zyn den kunstenaer overweerdig.

'De heer Madou, zegt een schryver,[1] is beginnen te schilderen wanneer zyne faem als samensteller-teekenaer reeds ten volle was gemaekt. Natuerlyk getuigen zyne eerste tafereelen van eene groote vreesachtigheid; het waren weinig gekleurde lithographies; langzamerhand beheerschte de schilder den teekenaer, en de bevreesdheid werd eenvoudigheid van uitvoering, naïveteit van stoffelyke behandeling. De heer Madou is niet wat men een kolorist noemt. Hy bezit het schitterend palet van Rembrandt of van Ostade niet. Hy werkt veeleer in den aerd van Teniers, doch die gelykt hem slechts in de wyze van bewerking. Indien Teniers zyn meester is, de leerling is thans gansch anders dan de meester. De eerste is somwylen wat gemeen; de heer Madou is het nooit. Teniers spreekt weinig tot het gevoel; de heer Madou heeft het menschelyk hert zoo diep als Molière bestudeerd, en elk zyner tafereelen is een bedryf eener komedie. Het is de gezuiverde vrolykheid van Rabelais, het humoristische gevoel van Sterne, de fynheid van Swift zelve. Indien er somwylen in het algemeen voorkomen zyner schilderyen leven ontbreekt, het straelt in den lach en den blik zyner persoonaedjes door. Indien de zon die hen beschynt, wat doof is, de geest die hen bezielt, is helder en wordt nimmer beneveld. Indien, onder het stoffelyk oogpunt, hunne kleederen weinig *gemodeleerd* zyn, men voelt dat de persoonaedjes er zich onder bewegen. De heer Madou behoort niet tot die schilders die een tafereel van een schoon kleed maken; hy vergenoegt zich niet met het enkel voorkomen der natuer: hy spreekt tot de ziel en doet haer onder zyn penseel leven; hy stelt haer bloot, zonder zich met zyden of fluweelen behangsels te bekreunen.'

(Wordt voortgezet.)

Kunst- en letternieuws.

Mr. P.A. Verlinde, de gunstiggekende kunstschilder wiens kunde in het zoo moeijelyke en tevens ondankbare vak der tafereelherstellingen van oude meesters, wy in den loop van dit jaer nog gelegenheid hadden te pryzen, heeft wederom een uitstekend bewys van zyn talent aen den dag gelegd, door het in orde brengen van een schoon altaerstuk van Rubens: *Het mirakel van het hemelsche manna* 't welk hem door het *Museum* van Doornyk werd toevertrouwd, en in bovengenoemde stad ter gelegenheid van s' Konings bezoek binnen weinige dagen nog voor het publiek zal tentoon gesteld zyn. - Dit tafereel dat, onder alle opzichten, onder de beste van den vorst der vlaemsche schilderschool mag gerekend worden - was toen onze geachte kunstenaer hetzelve ontving, om zoo te zeggen niet geheel, maer toch *dry vierde* versleten.

Dank zy aen het talent van den Heer Verlinde, mogen wy ons wederom gelukkig achten deze perel van onzen antwerpenaer uit het vergetelhoek gered, en aen de

(1) Tweede jaergang der *Vlaemsche School*, bl. 131.

kunstwereld terug geschonken te zien. Het is jammer dat slechts weinige onzer kunstminnaers het voorrecht hebben mogen genieten, dit schoone stuk in de werkplaets des herstellers van naby te kunnen bezichtigen, des te meer daer het zelve, gelyk men weet, onlangs ontdekt werd en by gevolg van weinige of geene onzer liefhebbers kon gekend zyn, dan enkel by middel van schaersche platen die men er nog hier en daer in ryke verzamelingen van aentreft.

- Van het fraeije afbeeldsel van Jonkvrouw Philadelphia Warton, kortelings door onzen achtbaren volksvertegenwoordiger M.B. du Mortier voor zyne ryke gallery aangekocht, zal in eene volgende aflevering der *Vlaemsche School* eene teekening door den Heer Verlinde verveerdigd, verschynen.

- Er is een nieuw werk ter perse van onzen beroemden schryver, Hendrik Conscience; hetzelve draegt voor titel het *Yzeren Graf*, wy kunnen van nu af zeggen dat het de voortreffelyke voorbrengselen van den genialen schryver ten volle zal weerdig zyn, om niet te zeggen overtreffen; het boek is opgedragen aen M.P. De Decker, oud-minister en lid der Kamer van volksvertegenwoordigers.

- M.J.B. Mareels, heeft twee beelden voltooid in eiken hout, voorstellende de HH. Joannes en Augustinus, voor de gemeente Beirendrecht.

- M. Hendrickx, de zoo gunstig gekende schilder in het godsdienstige vak, heeft de aanbestelling gekregen van 14 statiën, voor Holland, alsook een groote altaerstuk voorde kerk der gemeente Esschen.

Wy wenschen den zeer Eerw. heer Pastoor van harte geluk over den goeden keus dien hy gedaen heeft. M. Hendrickx is een der kunstenaren die uitmunten in de godsdienstige schildering.

- Men schryft uit Londen: ‘Wy vernemen, dat een onzer byzonderste uitgevers van den befaemden belgischen schilder P. Van Schendel, te Brussel, het recht heeft aengekocht een der meesterstukken van dien kunstenaer, *De Geboorte Christi*, te mogen laten graveren. Men weet dat dit prachtig doek, dat in verscheidene onzer groote steden, en ten leste te Londen, werd ten toon gesteld, een algemeene byval ten deele viel, tot zoo verre, dat het werk des belgischen kunstenaers heden ten onzent eene wel verdiende achting geniet. Dit heeft bedoelde uitgever aengedreven den heere Van Schendel voor te stellen *De Geboorte Christi* in gravuer te laten uitgaen, en daer hy in zyn voornemen geslaegd is, zien wy ons in staet gesteld de uitgave dezer belangryke plaet, die binnen kort het licht zal zien, aen te kondigen. Door hare grootte, zal zy een nauwkeurig en volledig gedacht geven van het oorsponkelyk tafereel, en dáér het een onzer best en befaemdste graveerders is, wien de taek is opgedragen, mag men zich verwachten dat de stift eene gravuer zal voortbrengen geroepen om ophef te maken.

‘Ten einde de taek des kunstenaers met de gavuer der *Geboorte Christi* gelast, te vergemakkelyken, heeft men den heere Van Schendel eene verkleining van dit voortreffelyk schilderstuk besteld. Men zegt dat de som die den belgischen kunstenaer van deze verkleining en voor het recht van gravuer betaeld werd, zeer aenzienelyk is.’

- Onze korrespondent van Roosendael (Noord-Braband), zendt ons den volgenden brief, dien wy met genoegen mededeelen.

Wel edele Heeren,

‘Daer UE. zooveel belang stelt in de vooruitgang der kunsten, kan ik ook niet nalaten, UE. een verslag te doen der Prysuitdeling, die den 5 september alhier heeft plaets gehad.

Des 's morgens om 10 ure, toen wy alle in afwachting waren op dat onze eerste prysuitdeeling, door een talryk publiek zou worden bezocht, zagen

wy al ras, dat de Gemeente-Raedzael te klein zyn zoude, om de talryke familién te kunnen bevatten, die door hunnen hoogen rang, waerin zy in het maetschappelyke geplaetst zyn, dezelve zeer kwamen opluisteren.

Het aengekondigde uer was nauwelyks geslagen, of de harmonie *de Unie* die zich belangloos had aengeboden, begon met het geeerde publiek, welkom te heeten, met de uitvoering, van de hun zoo eigen, goed gekozen stukken, die daerdoor het geheel publiek in eene vrolyke stemming brachten.

Doch op eens heerscht er eene plegtige stilte, en onze edele, achtbare heer Burgemeester, noemde nogmaels het geeerde publik welkom, door hartelyke woorden, die op ieders gemoed diepen indruk moesten maken, waerna ZEd. achtbare de sekretaris verzocht, het geeerde publiek met deze inrigting by wyze van verslag, bekend te maken. Hierin ontleedde de sekretaris, hoe dat aen deze teekenschool den eersten grondslag werd gelegd, hoe lang het brein der oprigters in den duisteren moest rondtassen, hoe zy in het verschiet, onoverkomelyke hinderpalen zouden ontmoeten, doch door hunnen onvermoeiden iever en medewerking van den edelen achtbaren heer Burgemeester en deszelfs bestuer, de gemoederen van Roosendaels ingezetenen, voorde schoone kunsten eenig gevoel inboezemde, daer zy anders nog te koud waren om aen Pictura eenige offers te brengen.

Groote en onverziene uitgaven waren er dan ook al spoedig noodzakelyk, doch hy verhoopte dat van wege de provincie of der gemeente eenige subsidie zou worden verleend tot vergoeding der eerste en grootste kosten, niet tegenstaende dat men moest bekennen, dat de gemeente zich reeds met groote uitgaven had moesten getroosten.

‘Dat verders het ameublement zoowel als discipline niets te wenschen overliet, en hunne voorbeelden alle gekozen waren, in navolging van de Antwerpsche Akademie, daer hy alle reden had te gelooven, dat eene zoo sedert eeuwen bestaende leerschool, wel op de eerste plaets verdiend nagevolgd te worden, daer zy hoven alle andere vruchtbaer was geweest, om der wereld meesters te verschaffen, die de schoone kunsten op hunne thans bestaende hoogte brachten.

Hy kon derhalve zynen lof niet genoeg toezwaeijen, aen den onvermoeiden iever der heeren professors, die niets nalaten, om uit jongelieden van Roosendael eenmael bekwame ambachtslieden te vormen, daer in die gemeente zich alles voorwaerts spoed, dan alleen de ambachten, maer waervoor nu eene ryke bron in de gemeente zelve ontstaen is.

Verders haelde hy aen hoe weinig er waren die het nut van eene teekenschool beseften, toen zy zich begon opterigten; hoe er zelfs gevonden werden, die dezelve tegenwerkten, of door domme raedgevingen aen jongelieden die sedert lang de school zouden bezocht hebben, op dusdanige wyze hare vêerkracht te doen verliezen, of de oprigters te ontmoedigen; doch niets kon baten, voortwaerts was hunne weg, voortwaerts was hun streven, en zy zien eindelyk hunne uitkomsten bekroond worden, door eene bloeijende teekenschool.

Verders wydde hy uit hoe onaengenaem het is, voor meesters van verschillende vakken, te moeten zien dat men uit den vreemden werklieden roept, of goederen aldaer gewerkt herwaerts doet komen, en of er dan in Roosendael ook geene geniale menschen zouden gevonden worden, die door eene goede opleiding in het teekenen, in hunne jeugd gevormd zyn, zich later in den vreemden gaen bekwamen, om alzoo by latere wederkeering, hunne verkregene uitkomsten zullen zien bekroond worden door overvloedige werkzaemheden, daer ieder burger er dan prys op kan stellen, dat die kunstige hand hare eerste leiding in Roosendaels Academie heeft ontvangen.

Een en ander haelde hy verders nog aen, dat de ouders kon bewegen hunne kinderen derwaerts te zenden, en hoe zy zich later zullen beklagen den kostbaren

tyd niet te hebben waergenomen, daer de jeugd toch zoo spoedig vervloden is, en men op meer gevorderden leeftyd zeer weinig gebruik maken kan van eene zoo nuttige instelling.

Dan begon de sekretaris in zyn verslag uittewyden over de eerste prysuitdeeling, van dien aerd, die in de gemeente plaets vond. Hoe een onbesefbaer geluk thans het opkomend geslacht genoot, buiten hen, die vroeger in den vreemden met groote kosten en moeite gepaerd, het onderwys in het teekenen gingen ontvangen.

Hy moedigde vervolgens de leerlingen aen om met overmoeiden iever voorttegaen, op den ingeslagen weg; dat hen dit jaer slechts aenmoedigings-medailles konden werden gegeven, omdat door het personeel de klassieke verdeeling zeer vermoeijelykt werd daer er eenige zich tydelyk in eene andere gemeente moesten gaen vestigen, en andere elders gingen om zich in hun vak te bekwamen.

Daerna ging hy over met het proces-verbael voor te lezen, der beoordeeling der teekeningen, die den 3^{n} september des namiddags om 3 uren plaets had, in tegenwoordigheid van den edelen achtbaren heer L.J. Schoonheyt, burgemeester der gemeente en een talryk publiek. Dat tot beoordeeling dezes op verzoek van het bestuer herwaerts waren gekomen, de heeren D. Van Spilbeeck en Servais, beide deskundigen woonende te Antwerpen, waervan den uitslag was bekend geworden als volgt:

Gouden medaille 1ste prys, 1ste klasse, handteekenkunde toegekend aen C. Van der Heyden, geboren te Roosendael.

Zilveren medaille 1ste prys, 2^{e} klasse, toegekend aen A. Ribbens, geboren te Roosendael.

Bronzen medaille 1ste prys, 3^{e} klasse, toegekend aen C. Corthals, geboren te Roosendael.

Gouden medaille 1ste prys, 1ste klasse, bouwkunst, toegekend aen L. Suykerbuik, geboren te Roosendael.

Zilveren medaille 1ste prys, 2^{e} klasse, toegekend aen G. Clarys, geboren te Kruisland, gemeente Steenbergen.

Bronzen medaille 1^{e} prys, 3de klasse, toegekend aen H. Vander Heyden geboren te Roosendael en broeder van C. Vander Heyden die de gouden medaille voor de handteekenkunde ontving.

De edele achtbare heer burgemeester ging toen over met de bekroonden hunne metalen op de borst te hangen en in hartelyke en treffende woorden, hunnen iever aentewakkeren, waervan zy nu reeds de vruchten van inoogsten, en die by volharding en gedurige voortwaertsstreving, in lateren jaren ryper en ryper zouden worden.

Plegtig was het oogenblik! treffend voor de ouders die daer zulke jeugdige handen, reeds begroetten, daer zy het eerste jaer reeds bewyzen hadden gegeven, dat er van hen eenmael eenen schoonen oogst was intezamelen, en by menigen vader zag men een traen, op zyne wang biggelen, want niemand dan zy zien thans beter het geluk dat voor het opkomend geslacht beschoren is.

Eindelyk voerde de harmonie nog eenige musikale stukken uit en de plegtigheid was afgeloopen.'

J.F.H.

- By den uitgever J.-B. Van Mol-Van Loy, korte Nieuwstraet, te Antwerpen, zyn verschenen de 34e, 35e, 36e en 37e afleveringen van de belangryke geillustreerde *Histoire d' Anvers* door EUG. GENS. By deze afleveringen zyn gevoegd twee ryke chromolitographieplaten voorstellende, volgens de opzoekingen van onzen medwerker, P. Génard, de eene de wapenen der Antwerpsche patriciers of schepenfamalieen, de andere der Antwerpsche ambachten en gildens. Het gansche werk zal voltalling zyn met het verschynen der 50e aflevering, waervan elke slechts

50 centiemen kost. Wy kunnen bedoelde uitgave niet genoeg onzen lezeren aenbevelen.

- Verschenen by J.-P. van Dieren en Cie, te Antwerpen: *Geschiedenis van Peeter Coutherele*, *meïer van Leuven, een volksvriend uit de XIVe eeuw*, door H. SERMON. Wy bevelen dit werk onzen lezeren aen; in eene volgende aflevering zal een verslag er over verschynen.

Het slot Eltz.

Nevenstaende plaet werd ons toegezonden door een onzer vrienden die, onlangs geleden, eene reis door Duitschland deed. Ofschoon ons tydschrift gesticht werd ter verspreiding der vlaemsche letterkunde, met het doel de nationale kunst en oudheidkunde onzen landgenooten te doen kennen, en hierin, weinige uitzonderingen daergelaten, steeds getrouw is gebleven, gelooven wy echter niet

ons de mededeeling der bedoelde plaet te moeten ontzeggen, daer het slot Eltz, dat zy voorstelt, niet alleen merkweerdig is om zyne ligging en bouwtrant, maer daerenboven van eene hooge oudheid getuigt, daer het ten jare 930 werd opgebouwd en een der weinige gebouwen is van dit tydstipdie nog gaef en ongeschonden tot op onze dagen zyn bewaerd gebleven. Zie hier wat er Baedeker, in zyne *Rhynlanden*, over zegt:

‘In het enge en kronkelige dal Eltz, dat zich, niet verre van Moselkern, in de Moesel verliest, verheft zich op anderhalf uer gaens ten noord-westen van Moselkern, op het top eens stylen heuvels en in eene zeer schilderachtige ligging, het oude slot Eltz (930), dat zeer goed bewaerd gebleven en ten deele bewoond is. De gaenderyen en ridderzalen zyn opgericht in den smaek van verschillige tydstippen en vercierd met familiebeeldtenissen, wapenschilden, blasoenen, enz. Langs de overzyde verheffen zich de ruinen van Trutz-Eltz, dat Aertsbisschop Baudewyn deed opbouwen, ten einde, in eenen langdurenden oorlog, het slot te bestormen. Eenige uren verder, in het dal Eltz, ontmoet men de ruinen van het schoone slot Pymont; de groote baen, van Moselkern naer het slot geleidende, is zeer slecht, wordt dertienmael door de Eltz doorsneden, en is voor de voetgangers onbruikbaer. Het zeer enge pad, op den rechter oever der Eltz, dat naer den berg geleidt, is grootendeels met struiken bewassen. Voor rytuigen is het slot Eltz slechts langs de zyde van Münster-Maifeld, oude stad, op eene myl afstand ten noord-westen van het kasteel gelegen, genaekbaer. Van de Cathedrale van Münster-Maifeld wordt reeds ten jare 672 gewag gemaekt. Het gebouw en de toren dezer kerk schynen deel te hebben gemaekt eener oude vesting.’

Meer denken wy er niet te moeten byvoegen om het oude slot Eltz onzen lezeren te doen kennen.

Geschiedenis der Rederykkamer de Goudbloem Onder den titel op zinspreuk: groeyende in deugden Te Antwerpen.

(Vervolg, en stol; zie bl. 145 dezes jaergangs.)

Zedert vinden wy niets ten opzigte van onze kamer der *Goudbloem* aengeteekend, als dat er in den jare 1630 eene nieuwe ordonnantie gemaekt wierd, luydende als volgt en aengeteekend in den ambachtboek vol. 3 fol. 123:

Alsoo men heeft bemerckt. Verscheyden ongereltheden, ende cleyne lieffde dier js tusschen ettelycke personagien der Gulde van onse Lieve Vrouwe genaempt de *Goud-blom groeijnde in deuchden*, binnen dese stadt van Antwerpen, myne heeren hooftman, Prince, Dekens, Oudermans mette oude princen ende oude Dekens, Princen der personagien, ende andere affgegaen officieren der selver Gulde camers geweyse vergadert synde hebben midts de redenen voors., ende andere hun daer toe moverende geresolveert, ende goet gevonden, generalycken alle de personagien der voors. Gulden zoo wel geeede als ongeeede, aff te dancken ende ontslaen, soo sy de selve affdancken ende ontslaen midts desen vande verplichtinge die sy aen deser Gulden hebben t' sy van Eets wegen off andersints.

Ende hebben voorts geconsenteert last ende macht gegeven. aenden Prince ende dienende Dekens te aenveerden ende aenteeckenende t'sy vuytte voorz. affgedanckte personagien oft hoedanige andere persoonen soo veele ende sulcken nyeuwe personagien (liefhebbers der conste van poesy ende retorycke soo componisten als acteurs) als sy ten dienste der gulde ende exercitie van de conste noodich ende bequam sullen vinden de welcke sullen gehouden wesen punctuelyk te onderhouden, ende achtervolgen de poincten ende articulen nabeschreven.

In den eersten dat elcke personagie indeser Gulde aengenoomen wordende als voore sal moeten betaelen voor incomgelt de somme van drye guldens omme de selve mette andere personagien verteert te worden met verstande nochtans, dat de gene die vuytte alsulcke affgedancte personagien aengenomen sullen worden, daer inne nyet en sullen syn gehouden.

Item dat de voorschreven personagien, soo wanneer hun by de Dekens, Princen der const oft facteur by tyden wesenden eenige rolle sal worden gegeven om te spelen, zy de selve sullen moeten aenveerden ende leeren, sonder tegen seggen oft te excipieren, dat sy beter tot eenige andere personagie bequaem syn, als de gene daer van hun de rolle gegeven wordt.

Item dat sy sullen moeten compareren t'elker reyse, ende ter plaetsen, daer hun dat sal worden geordonneert, om te accorderen, ende geinstrueert te worden tot het spelen van de rolle, die hun sal wesen gegeven, als voore opde verbeurte van thien stuyvers 'telken keere; d'een helft tot profyte van de busse van den Armen, ende dander helft voor de andere comparerende personnagien. Ende de selve breucke sal by den Defaillant moeten betaelt worden, binnen acht daegen daer naer op pene van tdobbel te verbeuren.

Ende als den dach oft dagen sullen wesen bestemt om te spelen sullen sy gehouden wesen ter gesetter vren precies hun op de camer te laeten vinden, om by tyden tot het spel geaccoustreert ende geaccommodeert te worden jn sulcker vuegen als hun geordonneert sal worden, op pene van sesse guldenen, d'een helft ten profyte van de busse van den Armen, ende dander helft ten profyte van dandere personagien, ende boven dyen als jnfaem ende meyneedich van de camere gebannen te worden.

Item de voorschrevenen personnagien eenich spel gespelt hebbende sullen hunne accoutrementen moeten houden by malkanderen ende die aen den Prince der const oft facteur over leveren, op pene, van twintich stuyvers te bekeeren als voore.

Item en sullen de voorschreven personnagien t'sy op feestdagen oft Colffdaegen nyemanden mogen op de kaemer brengen, op pene vandat datelyk, den voorschreven medegebrochten persoon van de camere sal worden geleijt, ende boven dyen de personnagie hem mede gebrocht hebbende verbeuren de somme van sesse guldenen ten behoeve van der gulden.

Item van gelycken alsser eenigen spelen worden gespeelt (t' zy dat sy mede spelen oft nyet) en sullen sy nyemanden vermogen op de kaemer te brengen oft laeten koemen, dan als de spelen voor de tweede ofte derde reyse worden gespelt, zoo ende tot sulcken getaele als hun dat byde Dekens sal worden geconsenteert, op pene van te moeten betaelen voor elcken persoon, die sy op de camere sullen hebben gebrocht twintich stuyvers, ten profyten vander gulden.

Item sullen de voorschreven personagien op den eersten ende tweeden feestdag deser gulde tot laste vande selve getracteert worden naer behooren. ende gelyck de voorgaende personagien getracteert zyn geweest.

Item op de Colffdaghen sullen de voorschreven personagien telcken moeten betaelen sesse stuyvers, soo wel als de guldebroeders van het loth daer jnne sy gestelt sullen worden, behoudens de gene op de Colffdagen eenige battement oft ander spel sullen spelen de welcke vande voors. sesse stuyvers sullen vry gehouden worden.

Sonder dat de gulde jn eenighe andere lasten oft recompensen aen de personagien gehouden sal wesen anders dan dat den dienenden Deken jnt accorderen oft andersints tsynder discretie, sal mogen dispenderen, de somme van seven guldenen, sonder meer.

Item sullen myne heeren den Hooftman Prince ende Dekens de voorschreven aente nemene personagien, ende elcken van hun, telcken alst hun gelieven sal vermogen te verlaten, ende aff te danken, sonder gehouden te syn te verclaeren de redene waer omme.

Item de voorschreven personagien sullen ooch mogen vuytte

gulde scheyden alst hun sal gelieven, midts t'selve sesse weken te vorens de Dekens aendienende ende betaelende voor vuytscheyd gelt achthien guldenen.

Item als jemandt vande voorschreven personagien sal comen te overlyden, sal voor dootschult betaelt moeten worden de somme van drye guldenen, omme onder de personagien metten lycke gegaen hebbende verteert te worden.

Alle welcke penen ende andere omgelden sullen staen tot heerlycke heele ende parate executie volgens de permissie by myne heeren vander Magistraet deser stadt voor dese aende gulde verleent.

En dit alles sonder prejuditie vande voorgaende Ordonnantien deser Gulde, de welcke blyven jn vigeur voor soo veele de selve nyet en syn contrarierende dese tegenwoordige,

Ende sullen de voorschreven aen te nemene personagien thunder aencompste gehouden wesen te doen den behoorlycken Eedt van onderdanicheyt, ende dat sy punctuelyk sullen onderhouden dese ende alle andere ordonnantien deser gulde hun rakende,

Actum den xxviij.^{en} februarij. anno xvj.^{c} ende dertich, ende was onderteekent Robrecht Tucher, A. van Lyere, J. de Pape, Lazarus Tucher, G. Le Rousseau, J. Soydens, Ghysbrecht Van de Cruys, A. Vander Dussen oudt Deken, Pauwels Lambrechts, J. Francken, Jan de Bruyn, E. Roberts, Peeter van Couwenberch, Peeter van Halle, Franchoys Potteau.

Onder stond: Collat. Concordat.

Geteekent Van Lyere.

Myne Heeren Borgermeesteren ende Schepenen deser Stadt van Antwerpen gesien hebbende de voorgaende Ordonnantie ende Reglement, hebben het selve jn alle syne poincten ende articulen gelaudeert ende voor goet gehouden gelyck sy de de selve lauderen, ende voor goet houden midts desen, ordonnerende een jegelyck hem daer naer te reguleren op reele ende parate executie, Actum jn collegio den sesden April xvj.^{c} dertich, ende was onderteekent Philips van Valckenisse,

Collat Concordat

Van Lyere.

Den eed van den Prince der kunst of der personagiën volgt op deze ordonnantie, als gemaekt of vernieuwd in't jaer 1632.

Op de blyde inkomst van den Doorluchtigsten Prins-Cardinael Ferdinandus, Infante van Spagniën, den 17 April 1635, bewees de *Goudblom*kamer, aen het Meulegat, in levende vertooning, dat op den Prins-Cardinael, de hope van geheel Nederland is rustende.

In den rekeningboek van St-Jacobskerk leest men verder:

13 September 1637 ‘Offer van de Goublom misse gl. 1.14.’

Men vind dat dit rethorykgezelschap, ten jare 1640, nog in aenzien was en dat het alsdan op 8 September den Feestdag van O.L Vrouwegeboorte, zyne Patroonesse, met eene Solemnele Misse in de hooge choor van St. Jacobskerk gevierd heeft.

In de lykboeken van gemelde kerk vind men ook:

‘September anno 1641. Item den 22 ditto is geschiet in den hoogen choor de solemnele misse ter eeren van de H. Moeder Gods Maria, in haer H. geboorte, patronersse van de Heeren Retoriseeren van de Goublom. Musieck met 3 chooren met 8 speelmans, 18 g. organist en blaeser, 3, luyer en beyaerder, 1 g., 10 st.,

ornamenten, diaken, subd. 2 guld. 8 st. stroysel en meyen ende sireren 2 g. 8 st. soā in alles 27 g. 6 st.'

Den 4 September 1643, heeft de Gilde der Goubloem, van Borgemeester en Schepenen dezer stad, op haer verzoek, verkregen, tot het koelen van hare buytengewoone onkosten en opbrengst van haere kamerhuer, vier-en-twintig guldens en den vrydom van accyse van twee amen wyn en zes tonnen bier, voor den tyd van acht jaeren, zoo als men in den actenboek der Tresorye van het jaer 1640-1650 fol. 81 aengeteekend vind, als volgt:

'Aen Myne Eerw. Heeren Borgemr̄es ende Schepenen der stadt Antwerpen.
Verthoonen met eerbiedinge den Hooftman Prince Dekens Ouders ende gemeyne guldebroeders van de Rethorie gulde van Onse L.V. genaemt de Gout Blomme deser stadt hoe dat van alle oude tyden deze stadt aen deselve gulde by naer alle jaer nyet alleen en heeft te goede gecommen ende gecontribueert totter extraordinarise oncosten dyer gedaen mosten worden maer dezelve gulde daer en boven van over jmmemoriabile tyden van dese stadt wege jaerlyx vuytgereyct geweest een pensioen of gagie tot het betaelen van de huere van hunne cameren welck pensioen volgens doudtste reckeñ die de supl̄ten op hunne camere bevinden beginnende a^{o} 1502 is geweest van 12 guldens tsiaers gelyck alsdoen van camerhuere worde betaelt ende dit js alsoo gecontinueert geweest tot den jaere 1514. Alswanneert alsoo de camerhuere dierder begonst te worden, het voors^{e} pensioen is verdubbelt geweest ende voordaene jaerlyx betaelt 24 guldens welcke de supl̄ten alsoo altyts bevinden gecontinueert geweest te syn emmers tot het jaer 1570 gelyck van alle syen blyckt by de extracten autentiq, vuyte voors^{e} rekeningen hier mede gaende jn der vuege dat naer alle apparentie men van deser stadts wegen gewoon is geweest de voorscreve gulde jaerlycx soo vele oft daer ontrent vuytte reycken als de huere van hunne camer was bedraegende, jn plaetse van de selve gulde van eene camere te versien gelyck in andere steden blyckende ten regarde van die van Mechelen, by de bescheeden hier

medegaende Fis nu soo dat jnt weder oprechten der voors^{e} gulde a^{o} 1616 der sup̄lten voorsaeten by gebreke van hunne boecken ēn rekeningen die zy eerst over weynige jaeren hebben bekomen jn plaetse van het voorscreve pensioen van 24 gūld tsiaers te verhoogen (gelyck onder correctie) naer proportie van het verhoogen van de camerhuere hadden behooren te geschieden hun hebben laeten contenteren met het eerste pensioen van tweelff g^{s} tsiaers welcke aengemerekt ende jngesien den groeten yver ende vlyticheyt van de sup̄lten altyts hebben gethoont soo om dese stadt eere ende cieraet aente doen gelyck daer van is gebleken by de vertooninge ter incomste van syne Coningl. Hooch^{t}. a^{o} 1635 die de suppleanten boven tgene by dese stadt daer toe werde gecontribueert omtrent de vyff hondert gūlds heeft gecost als mede om hunne spelen te leeren ende de goede gemeynte der selve te recreeren gelyck onder andere geschiet js te kermisse van Sincxen a^{o} 1642 op de staeten Camer deser stadt ter sup̄ten groeten coste daer toe sy tallen tyde bereet syn soo wanneer zy daer toe by UE. sullen syn vermaent, dat oock midts het onderblyven van de camere van den Olyftack (waermede dese stadt van het pensioen dwelck sy aen de selve camere jaerlycx was vuytryckende is ontlast ende dat de violiere midts de menigte van ambachten ēn natien die daer onder schuylen meer voor een ambacht is te reputeren als voor een camer van Rhetorica,) der sup̄lten gulde eygentlyk ēn alleen is daer de aengenaeme consten van Rethorica ēn Poesie onderhouden ēn geexerceert wert houdende ten dyen eynde eenen seer experten facteur of poete met gage van 40 guld. tjaers ende dat andere steden naementlyk die van Mechelen ende de Rethoricamer aldaer verscheyde vryheden ende behulpsaemheden tot het exerceeren van de voors^{e}. conste jaerlycx syn gunn^{de} als by de medegaende extracten is blyckende Verhopende de sup̄lten dat dese stadt (die de andere soo vele jn magnificentie is te boven gaende) nyet min en sal willen doen hun betrouwende op de gewoonelyke descretie van UE. keerende hun tot deselve ootmoedelyck biddende dat tot solaes van de swaere onkosten die sy moeten dragen soo van hunne camerhuer tot 100 guld tsjaers als andere die welcke mits het clyn getal der guldebroeders gecauseert door den quaden tyd jaerlycx seer hoochloopen UE. gelieve tvoors^{e} pensioen te augmenteren tot 36 guld. oft wel de sup̄lten versiene van een bequaeme camere ēn voorts hun te verleenen vrydom van accys ēn jmposten van sesse tonnen biers tsiaers tot houden van de jaerlyxe comparitie daghen ende dry aemen wyn tot de feeste der voors^{e} gulde.

Dwelck doende, &c.

APOSTILLE.

Myne heeren Borgemren ende schepen hebben gecommitteert h^{r} Robrecht Tucher ridd^{r} schepen die hem op d'jnhoude deser sal informeren om zyn rapport gehoort voorts geordonneert te worden naer behooren.

Actum jn collegio 11 July 1643.

ondert. A. Fabri.

Daer naer gehoort het rapport der voorscreven commissaris, myne Heeren voorscreven hebben de sup̄lten tot het opbrengen van haere camer huer toegevuegt jaerlyx vier en twintich guldens, ende den vrydom van accyse van twee amen wyns ēn sesse tonnen biers op poorters accysie ēn dat voor den tyt van acht navolgende jaeren. Ordonneren Tresoriers ēn Rentm̄ren deser stadt by tyde wesende hen hier naer te reguleren.

Actum jn collegio quarta Septemb. 1643.

B□v^{t} ordert. A. Van Cuelen.

Accordeert met de origineele re9^{te} en apostille by my, was ondert. J. Van Omel.

Door hare openbare spelen bleef de gilde nog immer roemrugtig; doch het is wel te denken dat zy weynig tyds daerna te niet gegaen is, en dat alsdan derzelver oudheden en registers in het ongereed en verloren geraekt zyn; want in den bovengemelden ouden ordonnantieboek dezer kamer gequoteert N.º 22, staet aengeteekend, dat dit ōverblyfsel der *Goudbloem* op 19 September 1690 van eenen boekverkooper was gekogt, en agter staet daerin ook gemeld, dat dien boek aen de kamer van den *Olyftak* (met de Violieren vereenigd) in den zelfden jare 1690, door de goedheyd van den Edelen Heer *van Valckenissen*, Raed-Secretaris dezer stad en grooten liefhebber der konste, vereerd is; zoo dat het grootelyks te twyfelen is, of dat de laestlevende leden der *Goudbloem*, zelfs zich wel hebben vervoegd by degene der *Violieren* of Gilde van St. Lucas, alsnu gemeynlyk den Olyftak genoemd wordende.

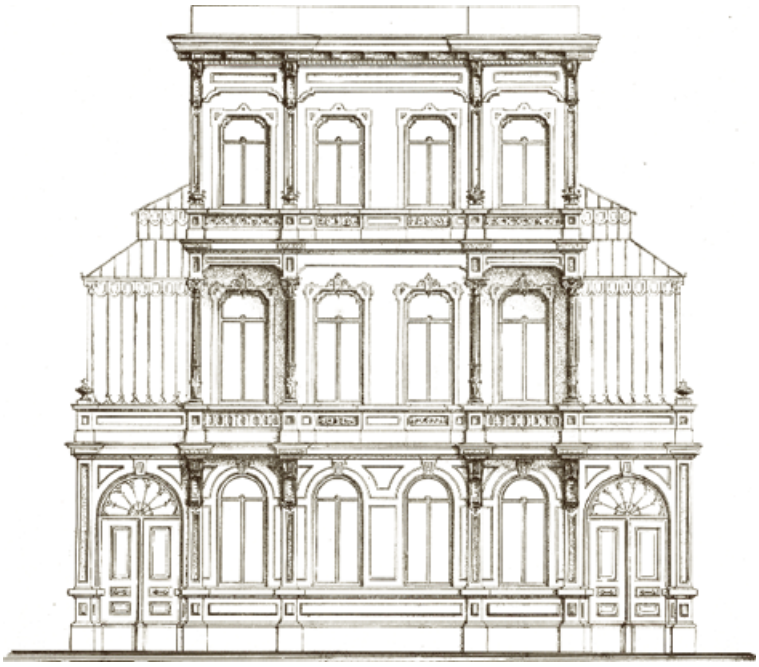
J.-B. VAN DER STRAELEN.

Kunstnyverheid.

De kunst aen de nyverheid toepassen, is sedert jaren het doel van ons streven. Met genoegen zien wy dus elke pooging naer vooruitgang en maken er met voorliefde onze lezeren mede bekend.

Dezer dagen legden wy een bezoek af ten huize der heeren Numan en Vande Velden te Antwerpen, en mochten daer een kerkgewaed ontwaren gansch in gotisch-byzantynschen styl geborduerd, en dat onder de beste mag gerekend worden die er tot hiertoe door onze hedendaegsche goudborduerders in dit vak zyn voortgebracht. Wy vernamen echter met spyt dat het bestemd was, even als eene schoone choorkap in den styl der hergeboorte (renaissance), om naer Engeland te worden gezonden zonder dat de kunstvoorwerpen konden worden ten toon gesteld. Geerne hadden wy zulks gezien daer deze ornamenten menigeen tot voorbeeld hadden kunnen verstrekken.

Wanneer men nagaet wat al stukken, van slechten smaek getuigende, men soms ontmoet in dat vak, want men heeft slechts een oogslag te werpen op sommige vanen die men in de

GEBOUW UITGEVOERD OP DE NIEUWE LEOPOLDSLEI TE ANTWERPEN, ONDER DE LEIDING VAN M. JAN SERVAIS, BOUWMEESTER.

processiën ronddraegt, dan zeker moet men gelukkig zyn te kunnen melden dat er ook wenken worden gedaen om de kunst, onder alle betrekkingen, op de hoogte van het tydstip te houden. Dit was dan heden het geval en strekte ons tot dubbele vreugde.

In het werkhuis der heeren Numan en Vande Velden, troffen wy insgelyks eene vaen aen, die wederom dien stempel van kunstwerk droeg, welken wy maer zelden in stukken van dergelyken aerd mochten ontmoeten. Deze vaen is bestemd voor de kerk der gemeente Berchem, en wel voor het Broederschap van het H. Kruis. Het is van donker purperen fluweel, omringd van eenen band van ongeveer 10 centimeters breedte in blauwe gewaterde zyde geborduerd in gotisch-byzantynschen styl. Het middengedeelte bevat eene prachtige kartel voorstellende de H. Helena het kruis dragende, geschilderd op gouden laken, dat de uitvoering ervan zeer keurig is; zal niemand verwonderen, wanneer wy er byvoegen dat zy den heere V. Lagye, een onzer gunstigst gekende kunstschilders, is toevertrouwd geworden. De godsdienstige schildering dezes kunstenaers begrypt, onder anderen, zyne fresco in de kerk van den H. Antonius van Padua, te Antwerpen, zyne vrouwen naer het H. Graf gaende, zyne H. Margaretha van Leuven in de laetste tentoonstellingen van Antwerpen en Brussel, en deze kunnen van zyne voortreffelykheid getuigen. De schilder heeft zich nogmaels weerdig van zyne moeijelyke taek gekweten; de H. Helena is grootsch en meesterlyk behandeld zoo wel onder het oogpunt van samenstelling en uitdrukking, als uitvoering. De kartel is omringd van eene kruisvormige versiering in denzelfden styl van het geheele werk; boven de kartel, in het midden van den stok waeraen de vaen is vastgehecht, prykt eene doornenkroon, als zinnebeeld van Hem die aen het Kruis tot zaligmaking van het menschdom gestorven is.

Het werk der heeren Numan en Vande Velden draegt een statig en weerdig karakter en is geschikt om de geloovigen een oprecht godsdienstig gevoel in te boezemen, stempel dat ieder kunstwerk in eene kerk moet bezitten.

Wy wenschen den Eerw. Pastoor van Berchem van herte geluk over de goede gedachte die hy heeft gehad om een zoo belangryk werk te doen uitvoeren. Moge hy vele navolgers vinden!

D.V.S.

Neêrland boven![1]

Neêrland boven! is de leus
Voor de Belgen en Bataven,
Voor het nakroost van de braven
In de kryg en kunsten reus!
Langs den Amstel, Schelde en Nethen,
Langs den Ryn, de Maes en 't IJ,
Al waer men van 't dietsch wil weten,
Onvervreemd door haet of veeten,
Waer men vroom is, vrank en vry!

Wat herinneringen al
Die en Bat en Belg omsnoeren,
Naest elkaêr hen opwaerts voeren
Voor het aenschyn van 't heelal!
Ja, van in den nacht der tyden
Waren ze één en onverdeeld,

1 Getrokken uit de *Verbroedering*, orgaen der belangen van Noord- en Zuid-Nederland.

Hadden ze éenen kamp te stryden,
Mocht één glorie hen verblyden:
Onverdelgbaer zusterbeeld!

Moest romeinschen trots gestild,
Bodwognaet rees in dees streken,
Wyl Civilis, onbezweken
't Noorden schutte met zyn schild.
En, vocht Holland tachtig jaren
Tegen 't spaensche bloedbewind,
Vlaendren, diep in 't leed gevaren,
Overmand door legerscharen
Bleef niet minder vrygezind!

Noord en Zuid heeft één banier
Die van beider kunst mag tuigen,
En waer de aerd voor stom moet buigen:
De Van Eycks en Rubens, hier,
Rembrandt's, ginds, op doek aen tooveren;
Maerlant's, schepper van de tael,
Vondels, die 't gemoed veroveren, -
o Welk land vlecht zulke looveren
Tot een kroon van zegeprael?

Wie toch noemt een kunst, een deugd,
Waer voor Nederland niet gloeide,
Waer zyn glorie niet by groeide,
Bron van telkens frisscher jeugd?
Neêrlands Maegd verheft den schedel
Ongevloekt en ongevlekt,
En wie lauwers roove of bedel',
De eikenkroon glanst trouw en edel,
Die elk volk tot afgunst wekt?

Noord en Zuiden blyven één
Schoon ze in andere tempels knielen!
Één van tael en zede en zielen,
Morgen, als in 't lang verleên.
Tyd noch staetsgrens zal 't veranderen,
Want de Heere schiep het zóo:
Stonden zy niet naest elkanderen,
Weêrgevonden Vaderlanderen,
Op 't vereeuwigd Waterloo?

Eeren wy, wie ons regeert,
Hy heet Coburg of Oranje:
Maer, by 't dondren van 't kampanje
Of by vrede, niet verleerd
Steeds te lieven en te loven
Beide zusters, Noord en Zuid;
Neen! niets mag dees kreet verdooven:
- Neêrland boven! Neêrland boven! -
Eeuwen in en eeuwen uit.

FRANS DE POTTER.

Gent.

België.

Toen 't statig Munster in zyn vest
Het vredewerk voltooide,
En Nederland in elk gewest
De vreugdevaen ontplooide,
Toen deed de Bard, die jaren lang
Om vreê gesmeekt had in zyn zang,
Zyn jublend loflied hooren
En roemde, in echte Godentael,
Den vrede, in 't oude Leeuwendael
Na jaren krygs herboren.

Wien voegde 't meer, 't verzoeningsfeest
Naer Dichtrentrant te vieren,
Wie mocht met opgeruimden geest
Den vrede-olyftak zwieren
Dan VONDEL, door gelyken band
Aen 't Zuiden als aen 't Noord verwant,
Bataef en Belg te gader?
Hy Vlaemsch door afkomst en door smaek,
Aen 't Y verknocht door styl en spraek,
Dáér, burger, man en vader.

Weêr komen wy het vreê altaer,
Met frisch gebloemte omkransen:
Wat zon vertoonde, in vroeger jaer,
Ooit zegenryker glansen.
Was de oude wrevel lang vergaen,
O! beter noemen we ons voortaen
Dan buer of bondgenooten;
By Nassaus-bron heeft, met elkaêr,
Het ons zoo dierbaer Vorstenpaer
Den broederband gesloten.

Maer heden, ach! waer zullen wy,
- Ei, zegt het, broeders! vrinden! -
Ter viering van ons hooggety,
Op nieuw een VONDEL vinden?
Wie, die, na de Agrippynsche Zwaen,
De stoute vleuglen uit durft slaen,
Om 't luchtruim in te roeijen,
En uit zyn hoog verheven sfeer,
Met melodyen, zoet en teêr,
En oor en hart te boeijen?

Myn broedren! o, vertwyfelt niet,
Noch laet de hoofden hangen.
Al evenaert ons needrig lied
Geen Agrippynsche zangen:
De zwakste toon, het flauwst geluid,
Maer dat aen 't innigst hart ontspruit,
Zal tot het harte spreken.
Zoû 't onder broederen, die het mint,
Ook zelfs der stem van 't staem'lend kind
Aen weêrklank ooit ontbreken.

Ja, onder broedren! laet ons bloed
Veraêrd zyn, of vermengeld;
Toch houdt ons allen, wonderzoet,
De broederband omstrengeld.
Gewis, wie uit den Dietschen stam,
Den stam der helden, oorsprong nam,
Hy kent een zelfde Moeder.
Die moeder, - 't is de Dietsche tael:
En wie in 't oude Leeuwendael
Haer spreekt, is hem een broeder.

O, dat die broedernaem voortaen
Ons dierbaer blyft en heilig,
Dan blyft ook voor den staetsorkaen
En Noord en Zuidzy veilig.
Geen wyde grens, geen zielental,
Dat Staten machtig maken zal,
Dat eerbied af kan dwingen;
Neen, Eensgezindheid is het schild,
Waerop geweld zyn pylen spilt,
Waerdoor geen list kan dringen.

Zy is 't, die Handel, Nyverheid
En Kunsten aen zal kweeken,
En elken slagboom, die hen scheidt,
Tot splint'rend gruis verbreken.
Zoo breidt zich over Noord en Zuid
Al meer en meer verbroedering uit,
By welvaerts milden zegen:
Zoo lacht, by saêmvereende vlyt,
Ons, in elkanders heil verblyd,
Een zael'ge toekomst tegen.

Hoor, God des vredes! hoor de beê
Der Dietsche stamgenooten:
Bevestig Gy 't verbond van vreê,
Zoo innig thans gesloten.
Bescherm, beveilig Zuid en Noord.
En zy nog vaak, met bly akkoord,
De feestgalm aengeheven,
Die thans aen aller hart ontrolt:
LANG moge koning LEOPOLD:
LANG koning WILLEM leven.

Mr J. VAN LENNEP.

Spreuken en gedachten.

Indien de tegenspoed tot niets anders diende, dan om ons het onderscheid te leeren kennen tusschen getrouwe en valsche vrienden, dan nog ware hy voor ons van het grootste nut.

Men moet volmaekt zyn, wanneer men alles wil afkeuren.

Eene belofte zonder uitwerksel, is een schoone boom zonder vruchten.

Het is met de eer als met den sneeuw, die nimmer zynen vorigen glans kan erlangen, na denzelven verloren te hebben.

Het huwelyk is eene wyde zee; die liefde en deugd tot loodsen hebben, en der wysheid het roer in handen geven. - die alleen komen aen veilige ree.

De ledigheid is de roest der ziel.

Een vlug verstand beslist vaerdig, maer beslist ook dikwyls verkeerd. Een diep verstand beslist langzaem, maer ook meestal goed.

Het loon van eene goede zaek, is wel gedaen te hebben.

Kunst- en letternieuws.

De tafereelen van den kampstryd van Rome zyn dezer dagen in de zalen der Koninklyke Akademie van Antwerpen te zien geweest; het Jury van beoordeeling heeft den eersten prys toegekend aen den heer Legendre van Brugge, den tweeden aen den heer Verhas van Dendermonde, beide leerlingen der Koninklyke Akademie.

- Twee uitmuntende kunstkenners hebben dezer dagen de voornaemste steden van België bezocht: de heer Schnaase van Berlyn en de heer Förster van München.

- De heer Moons-van der Straelen heeft aen Antwerpen, voor het Museum dier stad, een groot tafereel van Hans Snellinck ten geschenke gegeven; deze gift heeft des te meer waerde daer de schilderyen van dezen meester, die eene groote faem bezit, buitengewoon zeldzaem zyn geworden en Antwerpen, by onze weet, er geen enkel meer bezat.

- De heeren P. de Decker, F, Loos, E. van den Peereboom en J.V. Anspach zyn tot leden van het Jury der belooningen by de tentoonstelling van Brussel benoemd.

- De St-Gummaruskerk te Lier, bezit een tafereel met luikdeuren geschilderd door een uitmuntend meester der XVe eeuw. Over dit belangryk kunstuk heeft de heer P. Génard eene verhandeling geschreven welke hy aen de Koninklyke Akademie

van België heeft gestuerd. De klas der Schoone Kunsten heeft in zitting van 11 October ll. de heeren A. van Hasselt en Ed. Fétis tot kommissarissen benoemd om een verslag over het schrift van onzen medewerker te maken.

- Te Haarlem in de groote Kerk, vroeger St. Bavo, kwam onlangs, by gelegenheid van het witten, eenig oud schilderwerk te voorschyn, dat vóór vele jaren ook wel reeds ontdekt, maer toen onmiddelyk door de witkwast weder onzichtbaer gemaekt was. Het bevond zich tegen de binnenzyden van eenige der kolommen van het koor, en er werd door de belangstellende zorg der heeren kerkmeesters terstond zoo veel van ontbloot, dat men de soort van het beeldwerk nu reeds van dry kolommen kan onderkennen. Het stelt gebloemde gordynen voor, 2 1/2 tot 3 el hoog, tegen elke kolom ééne, veelkleurig en waervan het bloem- en loofwerk geborduerde of geweven stof zal verbeelden; de rand van onderen bestaet uit franjes, die van boven prykt met een opschrift, in eenen regel, een gedeelte van het *credo* (de artikelen des geloofs) bevattende, in staende latynsche letters, terwyl dezelfde tekst onder aen het gordyn herhaeld wordt in gothische minuskels, uit de laeste helft der XVe eeuw. Een der opschriften luidde: *(credo) sanctam ecclesiam catholicam, sanctorum communionem;* een ander, het vervolg, *(resurrectionem carnis*) *et vitam aeternam. Amen.*

De boven-opschriften schynen ouder te zyn dan de beneden-opschriften, vooral op grond van de daerin voorkomende grieksche majuskel C, die althans aen berigtgever dezes in middeleeuwsche latynsche opschriften nog niet na de XIVe eeuw voorgekomen is. Zoo die meening juist ware, zou daerdoor klem bygezet zyn aen het gevoelen van hen die, op grond van groot verschil van dikte en styl tusschen de 10 koorkolommen met de eerste zes daeraenvolgende, en de 10 overige kolommen van het schip, het eerstgenoemde gedeelte der kerk voor ouder houden, dan 't laestgenoemde, 't welk wel omstreeks van het jaer 1472 zal zyn, in welk jaer althans volgens de overleveringen deze kerk voltooid is. Wanneer zy begonnen is gebouwd te worden, is onbekend; er zyn althans geen gedrukte bescheiden over te vinden; zie Ampzing, *Beschrijving der stad Haarlem* (Haarlem 1628, 4°) bl. 41 en *Schrevelii Harlemas* (Haarlem, 1754, 4°) bl. 19. Men mag aennemen, dat zich op *alle* 10 de kolommen van het koor en op de zes eerste daeraen volgende soortgelyke beschilderingen bevinden, omdat men op verscheidene reeds sporen gevonden heeft, en men veronderstellen mag dat het *credo* in zyn geheel, maer op onderscheidene kolommen verdeeld, aenwezig zal geweest zyn. De gordynen verbeelden eene draperie, waermede men kerken by feestelyke gelegenheden pleegde te versieren.

Met genoegen verneemt men dan ook, dat de heeren kerkmeesteren voornemens zyn het onderzoek en de ontblooting omzigtig te laten voortzetten, ten einde zoo volledig mogelyk kennis te krygen van die wel zeer geschonden, maer in velen opzigte fraeije, en voor de geschiedenis der middeleeuwsche kunst, ornamentiek en techniek niet onbelangryke overblyfselen.

(Algemeene Konst- en Letterbode).

Grétry.

Het standbeeld

STANDBEELD DOOR JAEK DE BRAECKELEER. - TEEKENING VAN WATLÉE.

waervan wy hier de plaetsneê mededeelen, werd te Antwerpen, op 2 september 1860, in het lokael der Koninklyke Harmonie ingehuldigd. Dit kunststuk aen den beitel des heeren Jaek de Braeckeleer verschuldigd, is, gelyk men weet, een geschenk der stad aen onze befaemde muziekmaetschappy gedaen, als herinningteeken harer medewerking in de feesten der Koninklyke Familie van België, ten jare 1859, aengeboden.

Ten 6½ ure nam het concerto een aenvang. Na de uitvoering van het eerste gedeelte van het programma, werd de heer Burgemeester door eene Deputatie van het Bestuer ontvangen, en korts daerna had de inhuldiging plaets in tegenwoordigheid van eene ontzaggelyke menigte volks.

De heer Felix Grisar, voorzitter der Maetschappy, hield te dier gelegenheid eene rede, waervan wy hier de vertaling mededeelen:

Mynheeren,

‘Sedert meer dan vyf-en-veertig jaer, dat onze Maetschappy bestaet, heeft zy het zich immer ten plichte gerekend hare medewerking te verleenen aen het vieren van nationale plechtigheden.

Getrouw aen dit grondstelsel, hadden wy, thans een jaer geleden, *ter gelegenheid der vyf-en-twintigste verjaring van de inrichting der Belgische yzerenwegen*, de eer in ons lokael aen Z.M. onzen geëerbiedigden Koning, en aen de leden Zyner Doorluchtige familie, een feest aen te bieden.

‘Onze hulde was voorgeschreven door de vaderlandsliefde: wy wilden onze erkentenis toonen aen den Vorst wiens regering voor ons eene reeks van weldaden is; - wy wilden de gevolgen vieren eener wet, die voor België eene bron van vooruitgang en zegen is geweest.

Onze poogingen Mynheeren, schenen der aendacht onzer Overheid waerdig; het gemeentebestuer van Antwerpen, dat sedert de instelling onzer Maetschappy, ons zoo vele teekens van genegenheid heeft gegeven, geweerdige ons erover zyne hooge voldoening uit te drukken; - *opdat wy een geheugen mochten behouden der gelukkige gebeurtenis, welke wy geholpen hadden te vieren*, wilde het zelfs ons een kunststuk schenken, uitgevoerd door eenen der bekwaemste beeldhouwers onzer stad.

Van daeg Mynheeren, hebben wy het geluk dit kunstwerk in te huldigen; binnen weinige oogenblikken zal het doek vallen dat een geschiedkundig

gedenkteeken omvat, en het edele afbeeldsel van een van België's beroemdste zonen zal voor onze oogen pryken.

Getuigen wy hierover onzen dank aen onzen weerdigen burgemeester, dien uitmuntenden bestuerder, dien zoo nederigen als goedhertigen man, wiens oogenblikken, wiens gedachten gansch aen zyne geboorteplaets, aen zyn vaderland zyn toegewyd; - getuigen wy hierover onzen dank aen geheel het gemeentebestuer; - over jaren beloonde het onze zegenpralen in de muziek door het schenken der *zilveren Lier;* en thans kroont het onze vaderlandsliefde door de gift van het standbeeld des beminnelyksten toondichters dien België ooit heeft voortgebracht.

GRÉTRY! - Mynheeren, die naem kan door ons niet uitgesproken worden, zonder het levendigst belang in te boezemen; - het is de naem van een groot man die de muziek heeft heropgebeurd; het is de naem van een vereeuwigd toondichter, die gezamenlyk met zynen landgenoot GOSSEC, in een ongelukkig tydvak, toonde, dat in weêrwil zyner overweldiging, België niet opgehouden had het bevoorrechte land der kunst te zyn, dat in weêrwil hunner onderwerping aen het juk des vreemden, België's kinderen de wereld bleven beheerschen door de enkele overmacht van het genie!

'Moet ik u, Mynheeren, de titels eens Grétry's herinneren? - Maer neen, gy kent ze allen - gy hebt zyne werken doorgrond en bewonderd; - hoe dikwyls zelfs hebt gy ze niet toegejuicht, hier in dezen aengenamen en stillen tuin? - Ja, wy allen hebben den indruk ondergaen dier teedere en zoete muziek, - dier verhevene ingevingen welke de operas *le Héron*, *Lucile*, *le Tableau parlant*, *Zémire et Azor, le Jugement de Midas*, *l'Amant jaloux*, *l'Epreuve villageoise*, *Richard coeur de Lion*, in één woord dit verbazend getal uitmuntende werken hebben vereeuwigd, die den roem onzes landgenoots ten toppunt deden stygen en befaemde kunstkritieken deden verklaren dat Grétry in Frankryk zyn gelyke niet bezat.

In onze maetschappy zal het beeld van Grétry tot gids en aenmoediging verstrekken; tot gids, omdat het onzen kunstenaren de maet der hoogte zal toonen welke het aen het belgisch genie gegeven is te bereiken; tot aenmoediging omdat het voor ons het zinnebeeld zal wezen der liefde die wy aen den geboortegrond zyn verschuldigd.

'Mynheeren, aen eene vaderlandsche betooging hebben wy het beeld van Grétry te danken; en het is op een nationael feest dat wy het mogen inhuldigen. Dat dus, op dit plechtig oogenblik, alle herten zich wederom vereenigen in hetzelfde gevoel van broederlyke eendracht, van liefde voor het vaderland; dat het doek 't welk het beeld des grooten mans omhult, nederzinke by den herhaelden kreet: leve België! leve de Koning!'

Op deze rede, welke algemeen werd toegejuicht, antwoordde de heer burgemeester met eenige welgepaste woorden waerin zyne groote genegenheid voor de Schoone Kunsten en al wat den luister van Antwerpen betreft, doorstraelde. Dan deed het orkest Grétry's alombekende arië *Waer kan men beter zyn?* hooren en het doek dat 's kunstenaers beeltenis omhulde, zonk neder onder het losbranden van het kanon.

Zelden woonden wy een luisterryker feest by dan dat van onze Koninklyke Harmonie; het was het ware feest der kunst, der vaderlandsliefde, en strekt den inrichteren tot eer. Wat het standbeeld van Grétry betreft, het werd algemeen geprezen; de houding is natuerlyk en deftig; de gelykenis laet niets te wenschen over, in één woord, het is eene gift der stad weerdig, en van herte mag men onze muziekmaetschappy over hare nieuwe aenwinst geluk wenschen.

Levensschetsen van Nederlandsche letterkundigen.

Hendrik Jan Schimmel,

een der meest bekende levende Nederlandsche auteurs, werd den 30 juny 1824 te 's Graveland geboren, waer zyn vader notaris was. De praktische man ontdekte in den knaep met eenige ongerustheid eene groote zucht tot dichten en meende die te moeten tegenwerken. De jonge dichter deelde dus in het lot van meest alle Nederlandsche letterkundigen: hy had reeds van den aenvang met groote hinderpalen, die zyne naeste omgeving hem in den weg legde, te stryden. Verre zy het van ons, dien vader of welke vaders dan ook, daerover hard te vallen. Overbekend toch is het, dat geen auteur in ons beperkte land, op onbekrompen wyze, door genie, studie en vlyt in eigen onderhoud kan voorzien, en nu ligt het niet zoo zeer aen de meerdere of mindere beschaving of kunstzin der opposanten maer veeleer aen het waerachtige besef van de zware eischen der tegenwoordige maetschappy, wanneer zy huiveren voor elke geestesafwyking van datgene wat alleen noodig schynt: materiële welvaert. Wy vinden ook in die tegenkanting meer goed dan kwaed. Eene eerste voorwaerde ter verkryging van een degelyk talent is *morele kracht*, - waer die bestaet, zal ze te meer geprikkeld worden tot den stryd, naer mate meer batteryen tegen haer worden opgeworpen. Alleen de zich zelven zwak gevoelende delft in zoodanigen stryd het onderspit, en daeraen is niet zoo veel verbeurd. Wie het levendig bewustzyn heeft, niets anders nog te behoeven dan het dagelysch brood en vleesch, by dien moge tydelyke lusteloosheid by wylen de beste krachten verlammen, - inwendig blyft het gloeijen, en, vroeger of later, de vlam moet uitbreken.

In 1844 was de vader reeds aen het gezin ontvallen, en de familie zette zich te Amsterdam neder. Daer toch had een oudere broeder des dichters zich als notaris gevestigd, en zou het voor Hendrik Jan gemakkelyker zyn eene betrekking te vinden dan in het Gooische dorp. Nu volgden vele jaren van beproeving. Met het zelfbewustzyn dat hy voor iedere pligtsbetrachting, hoe prozaïsch die wezen mogt, goed was toegerust, moest hy ondervinden dat men hem voor het mindere onberekend achtte, alleen omdat hy naer het hoogere streefde. Somtyds met eenige hoop gevleid, telkens voor het hoofd gestooten, zal hy dikwyls getwyfeld hebben, of het niet beter geweest ware als hy 's vaders lessen had opgevolgd. Toch vertraegde hy niet. Hy arbeidde met stalen yver, met yzeren wil, en het zou later blyken, dat juist die jaren van zoogenaemd ledigen tyd, het grootste geluk waren, dat hem als auteur kon ten deel vallen. Men gevoele echter wat het zeggen wil, op zoo jeugdigen leeftyd, te midden van het gewoel, de vleijeryen, de verleidingen eener groote stad, zulk een degelyk fundament van studie te leggen, dat de massa monumenten die hy zich in later tyd bouwde, by de vele werkzaemheden die hy toen had verkregen, geheel raedselachtig zoude worden, wanneer niet die grondslagen, die studie in styl en karakterkennis, die wetenschap der historie vooral, immers voor een goed deel, in vorige jaren waren verkregen.

Dat Schimmel overtuigd was, niet anders dan fiksch uitgerust voor het publiek te moeten verschynen, moge daeruit blyken, dat

er in de eerste jaren van zyn verblyf te Amsterdam niets van hem in druk verscheen, vooral wanneer men daerby zyne byzondere produktiviteit van later in aenmerking neemt. Hy had zich dan ook geen gemakkelyk veld ter bearbeiding gekozen. Hy wilde der schoonheid hare verlorene regten op het tooneel trachten terug te geven. Hy peilde de oorzaken zoowel als de gevolgen van het verval van ons tooneel. De schuld, zoo dikwyls alleen geworpen op den geest der nieuwere schryvers lag dieper. Te lang waren publiek en auteur aen conventionele regels gebonden geweest, te lang had men met het woord eenheid geschermd en die eenheid zelve op de bekrompenste wyze opgevat, te lang hadden schoon rollende dichtregelen ten purperen, maer afgesleten mantel verstrekt van onbestaenbare karakters, onnatuerlyke toestanden; de bekrompen opvatting van nationaliteit en godsdienst bragt het hare by, om wat slechts gezwollen was, voor verheven te doen gelden. Daer werd gezocht naer wat anders, neen, gezocht niet, met gretigheid werd aengegrepen wat door den vreemde werd voorgehouden. *Waerheid* wilde men, men greep naer de *werkelykheid*, en het *ideale*, zonder hetwelk alle schoonheid ondenkbaer is, werd verworpen. De halve goden, zoogenaemde halve goden, waren van het piedestal neêrgestort - men wilde menschen zien; die eisch was billyk, maer men ging verder, ze moesten menschen van gelyke beweging als wy zyn, en toch.... iets byzonders vorderde men, het alledaegsche alleen kon niet boeijen. Wat bleef over dan in plaets van den mensch te idealiseren, de menschelyke trekken te overdryven en dus wangestalten te scheppen, en ziedaer die reeds van afzigtelyke boosheid en ellende op de planken gebragt, die de zenuwen schokte, doch hart en hoofd ledig liet.

Deze toestand van het Nederlandsche tooneel had vooorzeker veel overeenkomst met die van het theater ook in het Buitenland, alleen bestond er dit groote verschil, dat althans elders de wansmakige producten nog dragelyk werden gemaekt door talentvolle tolken, - de Nederlandsche tooneelspeler echter gevoelde zich maer al te zeer te huis in die wereld van platte, ja dikwyls geene werkelykheid. Met Majofski en Westerman waren de laetste tydgenooten van Wattier en Snoek verdwenen, en wat daer voor in de plaets was gekomen mogt nog iets doen hopen voor de toekomst, het was deels bedorven door de uitgediende traditie van een vroegeren tyd, deels door eene onbeschaefde menigte, die slechts in de handen klapte zoo ze, als in een spiegel haer eigen beeld terugzag, want, had de heffe des volks steeds met te veel kracht in onze schouwburgen hare stem verheven, onverdraeglyk werd het sinds het beschaefde publiek zich meer en meer onttrok.

Schimmel liet zich door dat alles niet ontmoedigen, hy vond nog by enkele acteurs talent en smack, hy had behoefte om de scheppingen van zynen geest voor zyne oogen te zien leven, hy had een krachtig bewustzyn van hetgeen het tooneel op het volk zou kunnen werken, en het was den 17 april 1847 dat in den grooten Amsterdamschen schouwburg de opvoering van zyn eerste drama, *Twee Tudors*, plaets vond. Slechts een klein publiek was opgekomen. De auteur was ook nog alleen by zyne vrienden gunstig bekend. De uitslag was echter niet twyfelachtig, het publiek was opgetogen, en ook letterkundigen van naem erkenden dat de jeugdige auteur veel aenleg had. Wel is waer kon men niet loochenen, dat de karakterschildering nog eenigzins zwak was en een paer van de indrukwekkendste tafereelen wat sterk aen groote voorgangers herinnerden, doch er was gang en gloed in, twee hoofdvereischten voor het drama.

Aengemoedigd door zyn eerste succes werd reeds den 7 december van hetzelfde jaer *Joan Wouters* te 's Hage in den koninklyken Nederlandschen schouwburg opgevoerd, en wel voor een talryk publiek en met eenen byval, zoo groot als Schimmel nimmer naderhand op het tooneel heeft mogen te beurt vallen. Het is

waer, het nationale element bragt daertoe niet weinig by, en het publiek, medegesleept door de fiksch geteekende en belangwekkende situatiën, door de fraei geversificeerde episoden, vergat dat de vrouwenfiguer geheel is mislukt en ook hier maer al te vaek gezwollenheid voor verheffing in de plaets treedt. Toch was er groote vooruitgang te bespeuren. De toestand tusschen Wouters en zyn vader la Cerda, hoewel niet altyd even natuerlyk, geeft aenleiding tot treffende tooneelen, en het geschetste beeld van Willem den Zwyger getuigt van degelyke historiekennis.

Nu was de naem van Schimmel bekend door het gansche land. Joan Wouters werd overal opgevoerd en overal toegejuicht. De Rederykerskamers, die zich, op hare wyze, ook ten doel hadden gesteld om het Tooneel te verbeteren, zochten hem op, en dit gaf aenleiding tot de vervaerdiging van het dramatische tafereel *Gondebald*, dat door de Amsterdamsche Rederykerskamer *Achilles* met grooten byval werd gegeven, hoewel het stuk niet in staet is des auteurs roem duerzaem te verhoogen.

Daerop liet hy in den koninklyken Nederlanschen schouwburg weder een drama, *Giovanni di Procida*, opvoeren. Was de acteur, die de titelrol vervulde, hoe begaefd ook, voor dien zwaren post niet berekend, - ontbrak het der beide actrices voor de zoo krachtig geteekende, doch zoo ligt te sterk geprononceerde vrouwenkarakters, aen fynheid, - dit is zeker dat alleen achting voor den schryver het drama voor een openlyken val behoedde. En toch, nu eerst had de auteur eene aenmerkelyke hoogte bereikt, geen zyner vrogere scheppingen was aen den *Procida* in innerlyke waerde gelyk, in geen enkel heeft hy de karakters en het gronddenkbeeld zoo conséquent volgehouden.

Oranje en Nederland, eene episode uit het leven van prins Willem III, verscheen kort daerop. Het was niet bestemd om veel van zich te doen spreken, het is van kleinen om vang, het deed echter algemeen genoegen, en is in een fikschen pikanten prozastyl geschreven.

De yverige auteur vertaelde vervolgens *Louis XI* van Casimir de la Vigne, voor het Amsterdamsche tooneel, waer het stuk fiasco maekte, hetgeen te wyten was voor een groot deel aen het ellendige spel, - voor een ander deel echter ook aen de huichelachtige vrome woorden, Lodewyk in den mond gelegd, die het publiek als profanie in de ooren klonken. Toen echter later dit prachtige drama, een der beste die de fransche school immer heeft voortgebragt, door heeren Rederykers, zonder theatralen toestel of costumen, maer met uitstekend talent werd voorgedragen, toen was het succes zoo volkomen, dat het een jaer daerna, by een bezoek van Z.M. den Koning, als keurstuk der Kamer, moest worden opgevoerd, terwyl het ook nog onlangs, by de voorstelling op het tooneel en gecostumeerd door heeren dilettanten en acteurs, voor een talryk auditorium met byval werd herhaeld.

Had het groote publiek Schimmel tot hiertoe het meest toegejuicht in de envolmaekste produkten, gedeeltelyk lag dit aen de

laegte, waerop het schouwburg bezoekende volk stond, verwend door zoo vele wangedrochten als het was. Gedeeltelyk echter had de dichter het zich zelven te wyten. Noch zyn *Procida*, noch zyn *Lodewyk XI* konden, hoe voortreffelyk ook bewerkt, aen een Nederlandsch publiek voldoen zoo onbekend met de zeden en gewoonten der volken en tyden, waerin het verplaetst wordt. Nog verder ging Schimmel toen hy zelfs den verdrukker van zyn vaderland, *Napoleon Bonaparte*, tot de hoofdfiguer van een drama verhief. Hy begreep echter zelf dat dit stuk hier niet kon worden opgevoerd. Wel is waer komt Bonaparte daerin slechts als consul en dus niet als tyran voor, doch dergelyke fyne onderscheidingen verwachte men niet van een theaterpubliek. Schimmel dweept in zekeren zin met het beeld van Napoleon, - de gigantesque figuer boeit hem, al ziet hy diens gebreken niet over het hoofd. Byna te gelyker tyd had hy in *De gids* (1852) eene reeks van historische schetsen geplaetst, die later onder den algemeenen titel van: *Generael Bonaparte en zyn tyd* zyn uitgegeven. Reeds de schetsen, maer vooral het drama getuigen van groote en degelyke historiestudie, en behooren tot de beste werken des Auteurs. Munt *Procida* uit door meer gloed en leven, misschien ook door meerdere eenheid van handelen, - in geen der stukken van Schimmel treft men fyner karaktertrekken, meer kernachtigheid van dictie, geestiger wendingen aen, - trouwens de taek die hy zich op de schouders had gelegd om mannen als Bonaparte, Talleyrand, Fouché, Moreau sprekende en handelende in te voeren was uiterste moeijelyk. Rekent men daerby dat de beide vrouwenfiguren met eene fynheid van toets zyn wedergegeven, die men vroeger te vergeefs in zyne dramatische stukken zoeken zoude, dan mag men veilig den *Napoleon Bonaparte* onder zyne dramatische werken als zyn meesterstuk beschouwen.

Van het drama: *Schuld en Boete*, dat hy in korten tyd vervaerdigde, en in Amsterdam werd opgevoerd, gewagen wy slechts ter loops. Het had een matig succes, en toch welligt meer dan het verdiende.

Beter voldeed het laetste drama dat van hem ten tooneele werd gevoerd: *Juffer Serklaes*, dat zyn ontstaen te danken had aen zyn in 1856 uitgekomen roman getiteld: *eene Haegsche juffer.* Dit is een geestig boek, en de overvloed van dramatische momenten heeft zeker den schryver aenleiding gegeven, om daeruit een tooneelstuk te destilleren. Het is dan ook een vry aerdig drama geworden, dat echter vooral voldeed door het werkelyk geestige spel van mevrouw Engelman, die zeker nimmer eene rol beter heeft opgevat dan de *Juffer Serklaes.* Blyvende waerde heeft het tooneelstuk niet, en kon het ook moeijelyk hebben.

Buiten deze werken heeft hy nog verscheidene kleine dramatische fragmenten en tafereelen geschreven voor rederykers, waeronder de dichterlyke zamenspraken *Francesca di Rimini* en *Struensee* vooral uitmunten door fraeije dictie, en het tafereel in proza, *het kind van staet*, spelende in de jongelingsjaren van Willem III, boeijend is door fyne karakterteekening en intrigue.

Het laetste stuk mag men beschouwen als den voorlooper van een roman in drie deelen, waeraen Schimmel thans bezig is, genaemd *Mary Hollis.* De twee deelen die reeds uigekomen zyn, worden hoog geroemd.

Schimmel werd in 1851 redakteur van *De gids*, en schreef voor dat tydschrift verscheidene recensiën. Zyne geschriften over het Nederlandsche drama, over Conscience, Ledeganck, da Costa, enz. geven blyk van onpartydigheid (al is hy niet van zekere eenzydigheid vry te pleiten), scherpen blik en moed, de dry hoofdvereischten voor eenen beoordeelaer. In 1854 werd hy redakteur van het romantisch tydschrift *Nederland*, waerin hy debuteerde met een roman, die in vervolgen verscheen, getiteld: *De eerste dag eens nieuwen levens*, en waervan de stof uit den bevrydingsoorlog tegen Spanje is ontleend. Het degelyke werk zou

gewis nog meer hebben voldaen, als het niet eenigzins aen gerektheid leed. In 1858 verscheen in hetzelfde tydschrif: *Dry tydvakken*, later uitgekomen onder den naem van *Twee vrienden*, eene novelle uit het hedendaegsche leven, pikant, krachtig en hier en daer zeer waer, doch ook wel eens ontsierd door eene zekere hardheid van oordeelen, die welligt eenigzins zamenhangt met het overigens zoo degelyke karakter van den schryver. Ofschoon Schimmel zich het gelukkigst op geschiedkundig terrein beweegt, heeft hy zich toch meermalen in zyne novelles met succes aen toestanden uit onze maetschappy gewaegd. Vooral *Oud en jong* en *Lijden en stryden*, beide het eerst in den *Volksalmanak* verschenen, alsook *Een alledaegsch geval*, dat in *Nederland* uitkwam, getuigen hoezeer hy tot den volkstoon kan afdalen. Slechts somtyds, misschien zelfs een enkele mael in: *Een alledaegsch geval*, vervalt hy in het platte. - Onder zyne vry talryke losse gedichten, waervan de eerste bundel in 1854, de tweede in 1857 uitkwam, verdienen vooral vermelding: *Beatrix*, *Christus en de volken*, *Prentjes kyken*, *Het schip, Napoleon te Fontainebleau*, *Het leven*, *Paulus*, *Jeanne d'Arc*, *Een zoenoffer*, enz.

Schimmel, die sedert october 1849 (toen hy eene betrekking by een handelsligehaem ontving, waervan hy nog niet lang geleden een treffend blyk mogt genieten, hoe zeer men zyne naeuwlettende pligtsbetrachting waerdeert), Schimmel, die buiten zyn letterkundigen arbeid een zeer werkzaem leven leidt, heeft zich reeds eene eereplaets verworven als dichter, dramastist, novellist en kritikus, en dat alles op vyf en dertigjarigen leeftyd! Hoe veel mogen wy nog van hem hopen in de toekomst, zoo God hem den moed en de kracht blyft schenken, waerover hy zich tot nu toe heeft te verheugen gehad. - Hy genoot in april 1860 eene koninklyke onderscheiding in zyne benoeming tot ridder der orde van de Eikenkroon. In het jaerboekje *Aurora* 1861 zal zyn portret voorkomen.

Amsterdam.

Algemeene tentoonstelling te Brussel.
(*Vervolg zie bl. 163 dezes jaergangs.*)

De schilder Ed. de Biefve is een der kunstenaren opwie ons vaderland fier is; sedert jaren wordt hy onder het getal der meestbefaemde belgische meesters gerekend; zyne kunde heeft deze onderscheiding ten volle gewettigd.

De heer de Biefve heeft in de Brusselsche tentoonstelling twee taferereelen geplaetst; het eerste, eene studie, is getiteld: *de Bruid*, het andere, aen de geschiedenis onzes vaderlands ontleend, vertoont: *Sabina van Beijeren*, *gravin van Egmont*, *in het klooster van ter Kameren*, *den dag na de onthoofding haers echtgenoots.*'

Wanneer wy een schilder, zooals de heer de Biefve, een onder-

werp als het aengehaelde zien behandelen, dan mogen wy verwachten dat hy het in geweten zal bewerkt hebben. Zyne *Sabina van Beijeren* is eene echt schoone schildery; grootsch opgevat en fiks gepenseeld.

Eene vraeg die wy echter niet kunnen nalaten den kunstenaer toe te richten: ‘Is zyne Sabina niet wat jong voorgesteld? de edele weduwe was immers *moeder van elf kinderen?*’

De heer Cermak leverde eene prachtige studie: *de Montenegrynsche vrouw.* In dit stuk herkennen wy al de eigenschappen van den begaefden leerling van Gallait; dichterlyke opvatting van het onderwerp; keurige teekening en uitmuntend koloriet. In vergelyking met 'schilders vroegere samenstellingen, beweeren de kenners evenwel dat de toon dezer compositie wat droog is.

Waerlyk wy weten niet waer de heer Courbet met verscheidene zyner schilderyen hêen wil; dat hy echter tot hoogere kringen kan stygen, getuigt genoegzaem zyne *Spiegelende vrouw.*

Victor Lagye, de kunstvolle Gentenaer, is vooral door zyne versieringen der *Belgische Grondwet* gekend. Deze schilder, die eveneens met goeden uitslag godsdienstige onderwerpen behandelt, is op de Brusselsche tentoonstelling vertegenwoordigd door een tafereel dat 's meesters faem in dit laetste vak op stevige gronden zal vestigen. Als naer gewoonte zouden wy onzen lezeren het onderwerp van Lagye 's tafereel volgens den catalogus doen kennen; doch de begaefde dichter Frans de Cort maekte er zulke lieve beschryving in *verzen* van, dat wy ons het genoegen niet kunnen ontzeggen dit laetste stukje in ons verslag op te nemen; het is getiteld: *Fiere Margaretha 's uitvaert:*

Daer dreef op de groene riviere
Het lyk der schoone Margriet
Die, bewonderingsvol, de fiere
Het oude Leuven hiet.

Het zwalpte gelyk eene veere
Op der Dyle golvekens voort,
Waerin de dief harer eere
De onnoozele had versmoord.

De mane stak door de nevels
Haer vriendelyk aengezicht,
En baedde der huizen gevels
Langs het water in schitterend licht.

Majestatisch daelden
Tien engels van omhoog
Wier zalige oogen straelden
Als ware eene ster elk oog.

Geurige wierookwalmen
Omwaeiden den geesten-ry,
Ten hemel galmden psalmen,
Vol toovermelody.

Zingend het kruis in de armen,
Zweefde een vooraen den stoet:
‘Wy hoorden dyn stervenskermen,
Du lieve zuster zoet!

Wy komen dyn lyk vergezellen
Met licht en hymnengeschal,
En het daer ter aerde bestellen,
Waer het veilig rusten zal.

En voeren daerop in processie
Dyne ziel ter heiligen woon:
Daer wacht dy, martelaresse,
Eene plaets vóór Godes troon!'

Lagye heeft de dichterlyke volkslegende op eene dichterlyke wyze terug gegeven; bewonderaer onzer middeneeuwsche kunst, heeft hy, als het ware, den geest willen doorgronden die onze oudere meesters in hunne vereeuwigde scheppingen geleidde, en heeft een tafereel voortgebracht dat ons, met goed gevolg, de school der van Eycken herinnert. De teekening is zuiver, de kleur vol harmony en wel geschikt voor het uitgezochte onderwerp; in een woord dit stuk, waerin wy enkel wat meer lucht zouden hebben gewenscht, strekt den kunstenaer tot eer, en doet op het gelukkigste, een nieuwe zyde van zyn achtingsweerdig talent kennen.

De schilder Ch. Verlat staet sedert jaren als een onzer meest begaefde kunstenaren te boek; zyn doek *de begeerlykheid* is den meester onder alle opzichten weerdig. Welke begeerlykheid in de oogen diens grooten hond! welke geest in de uitdrukking van dit dryjarig kindje dat zynen boterham zoekt te verbergen! M. Verlat gy hebt de natuer op het feit zelve afgemaelt.

Onze lezers kennen de kracht van 'schilders penseel; het tafereel *de begeerlykheid* moet voor geen van 's kunstenaers vroegere voortbrengselen onderdoen.

Ferdinand Pauwels van Antwerpen is een dier kunstenaren die, van hunne eerste stappen op het kunstveld getoond hebben dat zy al het verhevene van hun vak begrypen. Zyne samenstellingen hebben immer voor doel het hert des toeschouwers te treffen; *de straf der echtschending*, *Ristpa*, de *H. Coleta* en thans de *weduwe van Artevelde*, zyn als zoo vele verschillende toonen eener lier die bestemd zyn om grootsche zangen te begeleiden.

Aen Pauwels' laetste samenstelling is reeds, in eene vroegere aflevering, een uitgebreid artikel toegewyd; wy houden ons by de gedachte alsdan uitgedrukt, ons bepalende met te bevestigen dat het doek *de weduwe van Artevelde* te Brussel hetzelfde belang opwekt dat wy met genoegen te Antwerpen mochten bestatigen.

In de nabyheid der schildery van Pauwels, hangt het groote doek van Wittkamp; voorwaer een heerlyk voortbrengsel waerin wy den meester van *Nova Zembla* ten volle herkennen! De kleur is echt vlaemsch, de teekening keurig; daerenboven is het onderwerp met waerheid - wellicht met te nare waerheid uitgedrukt. *Misdadig gedrag van Adolf jegens zynen vader Arnold*, *hertog van Gelder (1465)*, is de titel van dit tafereel en de catalogus der tentoonstelling geeft nog de volgende uitlegging, aen J.L. Motley ontleend. 'Adolf, zoo luidt het aldaer, Aldolf te middernacht, in het midden des winters, den gryzaerd van zyn bed gerukt hebbende, had hem gedwongen, daer hy slechts in zyn nachtgewaed was gehuld, barrevoets op het ys en den sneeuw, vyf uren (van Grave naer Borm) af te leggen, terwyl hy zelve te peerd dezen weg naest zyn slachtoffer volgde.'

De heer Wittkamp heeft het oogenblik gekozen daer de oude Graef op het ys uitglydt en met opgehevene handen het medelyden zyns ontaerden zoons afsmeekt. Wy herhalen het, dit tafereel heeft ons door zyne groote hoedanigheden getroffen, doch de wreedheid van het onderwerp heeft ons hert met droefheid vervuld.

Eene samenstelling die eerst in eene zykamer hing, doch nu met

recht eene eereplaets in de groote zael bekleedt, is Hendrik Schaefels' tafereel *de Slag van Sluis;* zie hier het onderwerp: ‘Wanneer in 1572 de hertog van Alba, het orde gaf de stad Middelburg te helpen, door de opstandelingen belegerd, werd de spaensche vloot by Sluis door de Zeeuwsche Zeegeuzen van Vlissingen aengevallen; na een bloedig gevecht overmeesterden deze laetsten vele van 's vyands schepen.’

In dit tafereel heeft Schaefels, die sedert jaren als goed *marine*schilder is gekend, blyken van eene groote bekwaemheid als samensteller en als kolorist gegeven. Zyn talent is uiterst wel geschikt voor het uitvoeren van dergelyke tooneelen; de vurigheid zyner inbeelding geeft hem kracht om met waerheid die oogenblikken voortestellen waerin de mensch, door den gloed der vaderlandsliefde gedreven, daden volbrengt die hem, by kalme overweging, onmogelyk zouden schynen, en hem, in het oogenblik van het gevaer, tot den rang van held verheffen.

De kleur van dit tafereel is krachtig; in de tentoonstelling is Schaefels' schildery als een brandend punt, dat onmiddelyk de aendacht des bezoekers vestigt; om kort te zyn het is een schoone compositie die, wy herhalen het, van den eersten dag, eene haer weerdige plaets zou hebben verdiend.

De kunstschilder Hamman heeft zich sedert jaren eenen schoonen naem in de kunstwereld verworven; zyn *Andries Van Wesel* (Vesalius) zyn *Willaert* staen eenieder nog voor oogen; in de brusselsche tentoonstelling is onze kunstenaer vertegenwoordigd door dry tafereelen: *Andries van Wesel te Padua docerende* (1546) - *Weber*, - *en de onderschepte brief.* In het eerste onderwerp vinden wy den schilder ten volle terug; het tweede is op een fantastische, eene min of meer duitsche wyze terug gegeven; het derde is een fraei *genre*stuk, - alle dry bezitten de hoedanigheden die Hamman eene plaets tusschen onze goede koloristen hebben vergund.

Dell'Acqua is een dier ernstige kunstenaren van wien het immer een genoegen is eene samenstelling te ontmoeten. Zyne *Parguinolen die in ballingschap vertrekken*, geven een nieuw bewys der goede strekking zyner muze; het is een wel bestudeerd tafereel vol poëzy, waerin de teekening den prys aen het koloriet betwist.

Wy spreken enkel met achting den naem des heeren Félix de Vigne uit. Die schilder wordt met recht gerekend onder het getal diergene welke krachtig tot den vooruitgang der kunstgeschiedenis hebben bygedragen. Zyne werken over de belgische kleedykunde bevinden zich in handen van al wie zich ernstig op de geschiedenis onzes vaderlands toelegt, daer zy tevens de gidsen zyn zoo van onze geleerden als van onze kunstenaren.

Tafereelen van den heer de Vigne waervan de onderwerpen aen de vroegere eeuwen zyn ontleend, moeten, men zal het begrypen, als het ware, de wêerspiegeling zyn der zeden en gebruiken onzer voorvaderen. En zoo zyn ook de twee stukken die wy op de tentoonstelling te zien kregen, het eene vertoont: *de zondag morgend;* het andere: *eene vrye merkt in de XVe eeuw.* Hadde men in die tydstippen eene *photographie* naer de voorgestelde *scènes*, kunnen nemen, buiten twyfel, zou men geene getrouwere afbeelding ervan hebben bekomen; de laetste is buiten dien een eecht geschiedkundige samenstelling daer zy eene dier inrichtingen vertoont welke oneindig tot den roem en de welvaert onzes vaderlands hebben bygedragen. Als teekening laten deze stukken niets te wenschen over; als kleur hebben kenners ze wellicht wat krytachtig gevonden; doch in wêerwil dezer bemerking, worden de twee aengeduide stukken buiten kyf, onder de schoonste der tentoonstelling gerekend.

In de laetste dryjarige tentoonstelling te Antwerpen, was er een tafereel geplaetst van een jong duitscher die destyds de Scheldestad bewoonde; het verbeeldde *het geheime huwelyk voor van Ferdinand I*, *aertshertog van Oostenryk*, en trok, door

verscheidene hoedanigheden, de algemeene aendacht op zich; eenieder dacht dat er eene schoone toekomst voor den jeugdigen schilder was geopend.

Koller, - zoo heette die jonge duitscher, - heeft de algemeene verwachting niet te leur gesteld. - Zyne twee tafereelen op de brusselsche tentoonstelling getuigen van eene diepe overtuiging, die den kunstenaer moet doen gelukken; *Albert Dürer*, *te Drussel by Hans Ebner*, en *Faust en Grietje in den hof by Martha*, zyn twee goede samenstellingen; de figuren dezer laetste schildering zyn wel gekozen; de uitdrukking is gelukkig.

Even als Koller, is de heer Alma-Tadema een onzer jeugdige kunstenaren die eene schoone toekomst mogen verhopen. Ernstig denker, goed kolorist en keurig teekenaer, bezitten zyne tafereelen, meestal der geschiedenis onzes vaderlands ontleend, eene onloochenbare waerde; zyn *Willem van Saeftingen*, in de tentoonstelling van Brussel, is een goed stuk dat den schilder tot eere verstrekt.

Voor de lezers der *Vlaemsche School* is de genreschilder Col geen vreemdeling; sedert jaren kennen zy hem als een onzer geestigste en, ten zelfde tyde, als een onzer hooggewaerdeerde kunstenaren. Col's koloriet wint nog immer in kracht, terwyl zyne onderwerpen meer en meer dien fynen stempel bekomen welke den spitsvinnigen navorscher kenschetsen.

De *Merktdag* is eene welbewerkte samenstelling, vol gelukkige typen en die eene goede plaets in de verzameling zal nemen welke zy geroepen is te versieren.

De befaemde beeldhouwer Ducaju, die ook als goed schilder is gekend, heeft twee tafereelen gezonden; over het eerste *Het mirakel der Roozen*, is in den vyfden jaergang der *Vlaemsche School* een uitgebreid artikel verschenen; wy houden ons aen de gedachte alsdan door de redaktie uitgedrukt, tevens verklarende dat wy met genoegen deze schoone samenstelling terugvonden; het tweede *St-Huibrecht in het Ardennenwoud jagende*, is eveneens een merkweerdig voortbrengsel; men pryst de grootsche en edele voorstelling van het onderwerp waerin men, by den eersten oogslag, den meester herkend gewoon aen het behandelen van ernstige stukken; de kleur is zoet en doelmatig; - de heer Ducaju heeft voor zyne schildering eenen hem eigenen en vruchtbaren grond uitgekozen; hy verdient er den lof van allen kenner voor, die eenig belang aen oorspronkelykheid, aen *individualiteit* weet te hechten.

Hébert van Parys heeft ons op een lieve stukje vergast; *Barbara* is eene goede studie vol waerheid, waerin men de voorstelling even als de keurige teekening pryst.

De kunstschilder Gons is eindelyk op de hem eigene baen getreden; het tafereel met luikdeuren, dat hy ter tentoonstelling heeft gestuerd, bezit goede hoedanigheden; gedachte en samenstelling verdienen geprezen te worden. Zie hier het onderwerp: *het kind Jesus op den schoot der heilige Maegd*, *ontvangt de hulde des Engels des hemels en des Engels der aerde.* De heer Gons heeft dit lieve onderwerp eenigzins in de wyze der ouden behandeld; er heerscht eene zoete mystische tint over zyne schepping. Wat de kleur betreft, zy is krachtig en harmonyvol, en wy hoorden verscheidene meesters er met lof van gewagen.

(Wordt voortgezet.)

De familie Galle.
(Vervolg, zie bladz. 106 dezes jaergangs.)

§ V. Cornelius Galle I.

Cornelius Galle I, bygenaemd de oude, zag te Antwerpen het levenslicht, in het jaer 1576, en niet in 1570 gelyk sommige schryvers, als Ch. Le Blanc, Immerzeel, C. Kramm enz. hebben aengeteekend.

Hy was de tweede zoon van Philippus en Catherina Rolland in § 1 vermeld.

De eerste onderrichtingen in het vak der plaetsnykunde ontving Cornelius Galle van zynen vader. Doch om zich verder in deze kunst te ontwikkelen, begaf hy zich in gezelschap van zyn broeder Theodoor naer Roomen. Geruimen tyd vertoefde hy in die stad, zich aldaer onledig houdende met verscheidene meesterstukken van Italiaensche meesters op plaet ten uitvoer te brengen. Hierdoor bekwam hy die ‘losheid van hand, dien smaek in de uitvoering en die nauwkeurigheid in het teeken’ welke men in het grootste gedeelte zyner gewrochten bemerkt.

Na dat Cornelius Galle in Roomen eene ryke verzameling teekeningen had byeen geschaerd, welke in dit klassieke land met zulke groote menigte te vinden waren, wendde hy zich weder naer zyne geboorteplaets, alwaer hy in het jaer 1610 in de gilde van St-Lukas als meesterszoon ontvangen werd. Menigvuldig zyn de gewrochten welke hy alsdan naer de beroemdste meesters der Vlaemsche, Hollandsche, Italiaensche, Spaensche en andere scholen begon ten uitvoer te brengen. Zoo zag men achtereenvolgens in plaet verschynen de meesterstukken van: P.P. Rubens, A. Van Dyck, A. Sallaert, Guido Reni, J. da Ponti, Ferd. Zuccaro, Fr. Vanni, Tiz. Viecelli, J. Vanden Hoecke, H. Goltzius, Aug. Carrachi, Girol, Maziano, Palma, Giovani, enz.

Eene zyner schoonste platen is buiten twyfel diegene, voorstellende: *Judith het hoofd van Holofernes afslaende*, welk meesterstuk Cornelius Galle naer een tafereel van den onsterfelyken Rubens ten uitvoer bracht, en eigentlyk meer by de kunstliefhebbers onder de benaming van *Groote Judith* bekend is. Dit gr. in-folio formaet gewrocht, bevat eene latynsche opdracht en titel: *Cedite Romani ductores..... memorabat*, *dicat* en is geteekend *Corn. Galle sculpsit et ex.*

Zyne plaet Adam en Eva voorstellende naer Gio-Batt. Puggi, is mede niet zonder verdiensten.

In 1623 graveerde hy de platen - bestaende in vieren-vyftig stuks, titel inbegrepen - van een groot prachtwerk, 't welk door Jacobus Francquart, en voor dezes rekening werd uitgegeven, en door dezen laetsten gansch ontworpen was. Het voerde voor titel: *Pompa funebris optimi potentissimiq. Principis Alberti Pii*, *Archiducis Austriae*, *Ducis Burg. Bra. etc. veris imaginibus expressa a Jacobo Francquart*, *Archit. Reg.; ejusdem principis morientis vita*, *scriptore E. Puteano Consil. et Historiogr. Reg. Bruxellae CIↃ IↃ CXX III. Prostant apud Joannem Mommastium;* in plano f°.[1]

(1) ‘Daar ik, zegt C. KRAMM, in zyn merkwaardig werk over de *hollandsche en vlaamsche kunstenaren*, een schoon exemplaar der eerste uitgave van 1623 bezit, zoo kan ik hierover het volgende berigten, dat voor de gemelde plegtstatige begrafenis twee volle jaren zyn besteed aan al de toebereidselen, praal en pracht, daerbij ten toon gespreid, hetgeen de wil was der infante, Isabella Clara Eugenia, 's Vorsten gemalin, en waartoe *Francquart*, de hofvriend en man van talent, alles ontworpen en daarvoor de teekeningen, die dit prachtig werk uitmaken, geleverd had, en welke Cor. Galle uitmuntend heeft gesneden. - Ik moet hier melden niet te gelooven, dat er immer prachtiger ceremoniële begrafenis heeft plaats gehad. Aan het werk zelf is koste noch moeite gespaard, om dit tot een monument te doen strekken der liefde van gezegde Vorstin voor haren gemaal. De persoonen die den stoet hebben uitgemaakt, alle bekende ambtenaren, zijn in hun geheel, even als de hooge adel, de patriciërs enz., kennelijk afgebeeld, en al de standaards, guidons, banieren, wapens, harnachures,

De drukker Jan Leonard, te Brussel, herdrukte dit werk in 1728, met een ander titel. De platen dezer laetste uitgave zyn veel minder schoon, en waren daerby zeer afgesneden.

Voor deze laetste uitgave ook was er aen den gemelden drukker een byzonder octrooi verleend, 't welk by dit werk als bylage diende: *Fondations faites par L.L. A.A. S.S. l'archiduc Albert et l'infante Isabelle dans l'église collégiale des St.-Michel et Gudule à Bruxelles ou les corps de L.L. A.A. S.S. reposent*, *etc.*, dat hy er van achter by drukte[2].

By sommige prentenliefhebbers vindt men ook nog eene plaet by bovengemelde gevoegd, insgelyk door Cornelius Galle naer Jacob Francquart op koper ten uitvoer gebracht, en welke voorstelt: la *chapelle ardente* in St.-Jacobskerk te Brussel, zoo als dezelve was opgericht ter gelegenheid van den lykdienst gehouden op 3 maert 1634 ter eere van de infante Isabella - echtgenoote van den aertshertog Albert - te Brussel op 1 december 1633 overleden.

Zyne verzameling portretten der vermaerdste mannen van het Augustynenorder insgelyks naer J. Francquart op koper gebracht, verscheen in 1636, in-8° formaet, onder titel van: *Virorum illustrium ex ord. erem. D. Augustini elogia cum singulorum expressis ad vivum iconibus: auctore Fr. Cornelio Curtio*, *ejusd. ord. historiographo. Antv.*, 1636[3].

(*Wordt voorgezet.*)

J.B. VAN DEN BEMDEN.

voor man en paard, getrouw weêrgegeven; om kort te gaan, dat werk mag men als klassiek beschouwen voor de ceremoniële wetten usantiën, in verband met de Heraldie, die in dat tijdvak tot de hoogste etiquette was opgevoerd, en bijgevolg kan dit boek de vraagbaak zijn en blijven voor alle navolging van dien aard. De text is in vier talen. Latijn, spaansch, fransch en hollandsch.' Zie ook over deze lykplecht: *Histoire de la ville de Bruxelles par* A. HENNE et ALP. WAUTERS, tome II p. 34-37; alsook: *Histoire d'Albert et Isabelle*, par CH.D. p. 171 et 172.

(2) C. KRAMM, *De levens en werken der hollandsche en vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters.* - Amsterdam, gebroeders Diedericks, 1857.

(3) *Cat. Hulthemanus*, t. III, p. 147.

Spreuken en gedachten.

O! dat God alle edelmoedige zielen zegene, die zich niet schamen ongelukkigen te beminnen. Ik heb in myne rampspoedige jaren lafhertigen gekend, die my verloochenden, en die zich meenden te verheffen door de beleedigingen, die men my had toegevoegd, te herhalen.

Hoe groot een tegenspoed ook zy, bewaer eene traen voor de rampen van een ander.

Vraeg in den winter geen verblyf aen eenen ondankbaren. - De asch der graven is minder koud, dan het hert van eenen ondankbaren mensch.

Kunst- en letternieuws.

By het bezoek van Z.M. den Koning en de Koninklyke familie te Antwerpen, bood de stad een banket aen in het Foyer van den grooten schouwburg. M. Dero, onze gunstig gekende bouwmeester werd met de versiering der zalen gelast; de trapzael was versierd met een aental wapens van burgemeesters van Antwerpen; van daer trad men in de zael waer de ontvangst van Z.M. moest gebeuren: rechts tegenover den ingang, ontwaerde men een buitengewoon groote spiegel, tegen welken eene prachtige vaes met bloemen was geplaetst; van wederzyde tropheën samengesteld uit banieren, helmen, lyfwapens, die in eenen anderen spiegel, rechts tegenover den ingang van de banketzael, weêrkaetsten en waerboven een opschrift te lezen stond. Aen wederkanten den Belgischen Leeuw, leunende op eene schild met de jaertallen 1831 en 1860; dezelve zyn uitgevoerd door M. Jos. Ducaju en omringd van prachtige wapentropheën. Het zou ons onmogelyk zyn eene volledige beschryving te geven van het effekt die deze zael opleverde; de harmonie die in de toonen en kleuren der versiering was, overtrof al wat wy in dien aerd mochten zien. De schilderingen waren toevertrouwd aen M. Lucas Schaefels.

Van daer trad men in de banketzael (Foyer); alles getuigde hier van pracht. Deze zael heeft den vorm van eenen halven cirkel; tusschen de ramen had men de geschilderde Portretten geplaetst van Z.M. den Koning, H.H. K.K. H.H. den Hertog en de Hertogin van Braband, den graef van Vlaenderen en prinses Charlotte; tegen de pilasters zag men de standbeelden der byzonderste Vorsten die België hebben geregeerd, uitgevoerd door M. Jos. Geefs, en omringd van prachtige tropheën, overal schitterend verlicht; aen den overkant ontwaerde men op den achtergrond

der zael, tegenover de plaets waer Z.M. was gezeten, een reusachtig beeld Minerva, godin van de wysheid voorstellende, hierboven het wapen van België omringd van die van alle de Provinciën, in vorm van Eereboog, waeruit een groote fluweele koninklyke mantel nederdaeide; aen wederzyde, de Muze der kunsten.

Ontelbare luchters daelden van het gewelf; de tafel was zeer eenvoudig; wy betreurden de afwezigheid van tafelstukken die ten minsten iets of wat het karakter van het vorstelyke feest droegen.

Wy kunnen het niet genoeg uitdrukken, de versieringen der zalen waren schitterend en de heeren Dero en Luc. Schaefels hebben zich meesterlyk van hunne taek gekweten; ook kunnen wy onzen lezeren met genoegen melden dat M. Schaefels zich gelast heeft voor ons tydschrift beide zalen in plaet te verveerdigen, welke gravuren wy onzen abonnenten kortelings zullen mededeelen. Dezelfde beloften hebben wy, van de leerlingen onzer Koninklyke Akademie ontvangen voor de zoo prachtige versiering van den ingang van dit gesticht, door hun in een grootsch monument herschapen; hetzelve stelde Z.M. den Koning Leopold voor, voorstaender der schoone kunsten; gansch het gebouw diende tot voetstuk en was verreikt met de wapens van België, Antwerpen, der St-Lucasgilde, en de namen der helden door de Vlaemsche School voortgebracht. Het was een eerlyk plan op eene voortreffelyke wyze uitgevoerd.

- M. Bernard Weiser, heeft te Brussel, verscheidene portretten geschilderd even als eene groep van vyf kinderen; wy betreuren voor M. Weiser dat het publiek, dit belangryk werk niet heeft mogen in oogenschouw nemen.

- M. Jozef Demannez is door de kommissie der tentoonstelling van Brussel gelast met het verveerdigen, naer Slingeneyer's tafereel *de Martelaer*, voor de gravuer, die aen de inschryvers der tentoonstelling van 1863 zal uitgedeeld worden.

- De heer Kremer heeft wederom een tafereel voltooid dat dezen meester tot eer verstrekt; het stelt eene *Wildmerkt* voor en is a zeer kloek behandeld; daerenboven is de samenstelling gelukkig. Wy twyfelen geenzins of dit tafereel zal eene goede plaets bekleeden in het kabinet 't welk het geroepen is te versieren.

- Men herinnert zich dat de Staet en de stad Gent M. de Vigne-Quyo, gelast hebben met het verveerdigen des standsbeelds van den grooten volksheld Jakob van Artevelde. Het model in potaerde is voltooid, en eene verkleining in pleister is ervan te zien in de werkzael van M. de Vigne-Quyo. De houding van den held onzer vlaemsche vryheden is byna gelyk gebleven als toen hy voor de eerste mael door M. de Vigne verbeeld werd. Hy spreekt tot de menigte die hy door een hoog gebaer schynt te beheerschen; zyn hoofd, een weinig achterover hellend, heeft een karakter van krachtdadigheid en deftigheid. Zyn mantel valt in majestatische plooijen. De byhoorigheden bestaen in eenen helm en eene schild, bestemd om de leemte aen te vullen die anders onder aen het standbeeld zou bestaen. Men aenziet met genoegen het mannelyk aenzicht van den zoo lang miskenden volksheld. Dit werk doet eer aen M. de Vigne en aen zyne geboortestad.

Het standbeeld van Artevelde zal vier meters hoog zyn, en het voetstuk zes. Op het voorste des voetstuks staet een opschrift; op de zydeen achterkanten bas-reliefs die de eendracht der vlaemsche provinciën en van het vlaemsche volk verbeelden. M. de Vigne is voornemens zyn standbeeld in België te laten gieten. Men denkt dat de inhuldiging in 1862 zal kunnen plaets hebben.

Het steenen kruis.
Aen myne zuster.

In het hert van het Hageland, te midden eener aengename vallei, aen den voet van den Roesselberg, ligt het lieve dorpje Hauwaert. De kerk met haer toreken, de pastoory, een windmolen, een twintigtal pachthoeven, dry of vier herbergen en omtrent zooveel winkels, zie daer alles wat dit bevallig dorpken aenbiedt. Wellicht zal dit geenen reiziger uitlokken eenen omweg, hoe kort ook, te maken, om te Hauwaert te gaen bekyken, wat hy reeds duizende malen in zyn leven, en zeker op eene veel grootere schael, in andere plaetsen heeft gezien. En echter raden wy hem dit uitstapje op zyn dringendst aen; want al levert het dorp niets merkweerdigs op, zyne omstreken zyn toch hemelsch schoon; nergens vindt men zulke heerlyke vergezichten dan dáér.

Ginds voor u, in de wyde vlakte, ligt eene onafmeetbare heuvelketen, waerachter gy, wel te verstaen wanneer gy een heerlyke zomermorgend voor uwe wandeling hebt uitgekozen; niets bespeurt dan een effen blauwen hemel; achter u hebt gy een uitgestrekt dennenwoud; ter zyde een bosch van knokkelig schaerhout, bezaeid met thymus, vergeet-my-nietjes en heidebloemekens, die prachtvol en glinsterend van dauw, als duizende kostbare peerlen den wandelaer tegen glimmen. Dan bebt gy nog de braemstruik, die zyne met vruchten beladene ranken weelderig langs boomen en hoogten hêenslingert en den vermoeiden reiziger schynt uit te noodigen om toch van zyne bessen te proeven, ô! alles is daer zoo frisch, zoo heerlyk, als hadde het Opperwezen, tydens de schepping, dit vreedzaem oord onder alle andere uitgekozen en der nature geboden die aengename streek tot een aerdsch paradys te vormen.

Op eenen zondag namiddag van het jare 1715 scheen in deze, anders zoo rustige, gemeente alles in rep en roer. Boeren en boerinnen, jonge luî en oude besjes, al wie in Hauwaert woonde, en door ongesteldheid of ziekte niet

gedwongen was te huis te blyven, huppelde dien dag blymoedig het dorp rond; zelfs de oude pastoor, met den rieten wandelstok onder den arm en de schildpadden met zilver beslagen snuifdoos in de hand, trad mede tusschen de bonte reijen, waerop hy van tyd tot tyd eenen blik van welgevallen en aenmoediging dalen liet. Want het was kermis in het dorp, en onder elke der groote lynwaden tenten, die voor de herbergen gespannen waren, stond, op eene ton, een of twee vrolyke speelluî, lustig op de vedel

te krassen en op de fluit de piepen, terwyl zy de jonge lieden met hunne heesche stemmen ten dans riepen en de meer in ouderdom gevoorderden gulhertig uitnoodigden tot

het eten van den kermiskoek en 't drinken eener kruik schuimend bier.

Op den avond des dags, waervan wy gewagen, zalen onder de tent van *den Gulden Arend* - eene der byzonderste herbergen van Hauwaert - twee menschen den dorpe vreemd, ofschoon zy er zeer goed gekend waren. De eerste was een jonge welgekleede boer, omstreeks vyf en twintig jaren tellende. Zyn makker, die eene versleten broek en vest droeg, waervan hy minstens eene halve eeuw de eigenaer scheen, was ruim een zeventiger. De jonge, hiet Karel Van Putte, bewoonde de nabygelegene gemeente Nieuwrode; de oudere had lang als knecht te Hauwaert verbleven, maer werd, over een tiental jaren, door zynen toenmaligen meester, Lambrecht Ceulemans, - een man van een barsch en hatelyk karakter, - weggezonden, omdat hy te oud en te stram werd en byna niet meer werken kon. Dit was de schuld dat Hendrik Mertens thans genoodzaekt was een zwervend leven te leiden en, ofschoon hy wel niet bedelde, toch niets had om zyn armzalig bestaen te rekken, dan hetgeen eenige medelydende zielen uit de omstreken hem gulhertig toestaken. Ook Karel Van Putte herinnerde zich altoos dat de oude Hendrik met zynen vader, gedurende dezes leven, steeds in vriendelyke betrekkingen had gestaen, en daer hy eene goede inborst bezat, stak hy meermalen den ouden dompelaer eene weldadige hand toe.

Toen Karel Van Putte, zich dien avond naer Hauwaertkermis begaf, had hy op weg den ouderling ontmoet, en was met hem naer het dorp gewandeld, waer hy hem nu in den *Gulden Arend* op eene kruik diestersch bier vergastte. Hendrik Mertens had wel geerne met zynen makker eene redekaveling aengeknoopt; doch deze laetste scheen dit met inzicht te ontvluchten; want hy gluerde voortdurend in 't ronde, alsof hy iemand verwachtte, en beantwoordde al de vragen zyns makkers slechts kort weg met ja of neen.

- Ik weet niet, - zegde eensklaps de oude; - maer het schynt my toe dat Karel Van Putte verliefd is, en met ongeduld zyne minnares in *den Gulden Arend* zit af te wachten.

- Gy vergist u, myn goede, ik ben niet verliefd of was het nooit, - antwoordde Karel, en een hooge blos verscheen op zyne wangen; wat Hendrik denken deed, dat hy niet slecht had geraden; ook hernam hy:

- Welnu, Karel, gy kunt my al of niet gelooven, zooals gy het verkiest, nogthans zou men zeggen...

- Ik verzeker u dat gy het mis hebt, viel de andere hem in de rede, terwyl hy het hoofd naer de inkomzyde der tent wendde.

- Nu, nu, om het even, wy zullen dat later toch wel zien, - zegde de grysaerd, en daer hy zynen jongen makker niets meer vroeg, hervielen beide in hunne vorige sprakeloosheid.

Dit stilzwygen duerde echter slechts eenige stonden. Op eens sprong de jonge boer verheugd van zyne bank recht, en mompelde binnen 's monds:

- Ha! daer is Lena.

En zonder zynen makker vaerwel te zeggen, liep hy zoo spoedig mogelyk tot by zes of zeven bevallige boerinnekens, die zich aen den ingang der tent vertoonden. Oogenblikkelyk bood hy den arm aen eene der maegden, terwyl hy met haer een vertrouwelyk gesprek begon aen te knoopen, en op hare gezellinnen zoo weinig acht sloeg, als waren zy daer niet aenwezig geweest.

Hendrik Mertens had de uitroeping des jongelings zeer goed gehoord, zyne handelwyze met inzicht gadegeslaên, en nu dacht hy de verzekering te hebben dat hy daer zoo even, wanneer hy den jongeling verliefd heette, wel had

geraden. Een te vreden lachje vertoonde zich rond zyne lippen, doch niet zoodra had hy het meisje, dat door zyn makker ten dans werd geleid, herkend, of de gulle lach verdween om plaets te maken voor eene bittere plooi, en halfluid morde hy:

- God! Lena Ceulemans, bedrieg ik my niet?... Karel Van Putte op dit meisje verliefd! Dit kan of mag niet zyn, daer kan een nieuw ongeluk uit voortspruiten. Ik zal een waekzaem oog in 't zeil houden.

De jonge boer, niet wetende dat zyn gezel hem met zulke schele oogen begluerde, omdat hy zich in de groote blauwe kykers der *Perel van Hauwaert* - dien naem had men haer gegeven - niet alleen omdat zy als een der bestgevormden harer kunne kon doorgaen, maer tevens om hare goede

inborst en haer zuiver en zacht gemoed - zat spiegelde, liet intusschen geene gelegenheid voorbygaen om zyner vriendin te behagen.

Het hert des jongelings, zonder van ongevoel te kunnen beticht worden, was lang voor zekere gewaerwordingen gesloten gebleven: nooit had hy gekend wat het is ‘bemind zyn en beminnen;’ nooit had hy aen dien beker van hemelzaligheid de lippen mogen zetten, tot hy, korten tyd geleden, Lena Ceulemans, eene maegd zoo schoon en zuiver als het beeld der onschuld, op zyne baen ontmoette. Van af dien stond was ook zyn hert voor de liefde ontsloten geworden.

Dien namiddag geleidde de jongeling het meisje nog meermalen ten dans, en vloog dan telkens zoo vinnig en zoo vrolyk met haer over het mulle zand, dat menig jong koppel uit afgunst hun geluk benydde.

Echter sloeg weldra het uer waerop hun onschuldig genot een einde moest nemen en dat Lena haren vriend waerschuwde dat het oogenblik, om huiswaerts te keeren dáér was. De jongeling poogde haer van dit voornemen te doen afzien, maer het uitdrukkelyk bevel haers vaders, dien zy vreesde en lief had, zich daertegen verzettende, besloot Karel haer tot hare wooning te vergezellen. Niet zoo spoedig had hy dit voornemen uitgedrukt, of Lena herinnerde zich iets waeraen zy van het oogenblik harer intrede in *den Gulden Arend*, niet meer had gedacht.

- Hemel! ik kwam hier niet alleen - sprak zy, - eenige myner vriendinnen vergezelden my. Sedert uwe komst dacht ik niet meer aen haer; nu zyn allen verdwenen.

Inderdaed, niemand harer bevond zich nog in de herberg. Zonder hare gezellinne te waerschuwen, hadden allen sinds lang *den Gulden Arend* verlaten, om elders meer vermaek te gaen zoeken.

- Nu, nu! dat is niets, sprak de jonge boer, de maegd spoedig den arm biedende, - wanneer *ik* u vergezel, kunt gy alle andere geleiders goed missen, en zoo iemand in myne tegenwoordigheid het wagen dorst u te beleedigen, zou hy oogenblikkelyk kennis maken met den arm van Karel Van Putte, van Nieuwrode; en ik durf u verzekeren dat hy een volgenden keer zich gewis tweemael zou bedenken, vooraleer den naem van Lena Ceulemans, in myne tegenwoordigheid, oneerbiedig uit te spreken.

Het jonge meisje liet zich dan ook niet lang pramen om den haer aengeboden arm te aenveerden; want, om rechtuit te spreken, er was niets wat zy zoo zeer verlangde. Zonder verdere plichtplegingen te maken, verlieten beiden lachend en te vrede de herberg.

De wooning van Lena was niet verre van de dorpstraet verwyderd, zoodat Karel op weg den tyd niet had haer veel te vertellen; doch herhaelde malen drukte hy haer op eene veelbeduidende wyze de hand, en wanneer de maegd tot de hoeve haers vaders was genaderd, hadden beide de verzekering dat zy elkander beminden. Karel had Lena nooit eene liefdeverklaring gedaen, en nogthans gevoelde zy dat hy haer beminde. Lena had telkens dat Karel haer in de oogen staerde, de blikken grondwaerts gericht, en nogthans had hy de verzekering dat zy hem lief had.

Den volgenden morgend stond Lena 's vader, een zeer hoogmoedig en barsch man, voor de deur der herberg *den Gouden Leeuw*, wanneer een zyner vrienden hem te gemoet trad en hem geluk wenschte.

- Wat!... Wat zegt ge? - vroeg Lambrecht, zynen aenspreker nieuwsgierig van het hoofd tot de voeten bekykende.
- Dat ik u veel geluk wensch, - herhaelde de boer.
- En waerom? - vroeg Lambrecht.
- Wel natuerlyk, om het huwelyk uwer dochter.
- Het huwelyk myner dochter! - sprak Lambrecht, lachend, - en met wien treedt zy in den echt, als ik het weten mag?
- Nu, dat ziet er mooi uit! Wel, met wien anders dan met Karel Van Putte, den ryken pachter van Nieuwrode, het gansche dorp weet dit.
- Ik hoop dat gy op het feest niet zult achterblyven, antwoordde Lambrecht spottend, - en den boer goeden dag wenschende, liet hy hem alleen de herberg binnen treden, terwyl hy de dorpstraet instapte en bitter schertsend morde:
- Ha! ha! Karel Van Putte, de zoon van den koster zaliger, is op myne Lena verliefd! Dit gaet te verre. Hel

en duivel! ik zal zorg dragen dat de pastoor niet zonder werk blyve... - en met eenen veelbeduideden grynslach om den mond, spoedde hy zich naer zyne wooning.

Des avonds zat Lena met haren vader onder de tent van *den Gulden Arend.* Niet verre van hen had des meisjes geliefde, aen eene andere tafel, plaets genomen. Doch de tegenwoordigheid des vaders weêrhield hem haer het woord toe te sturen en haer ten dans te geleiden en daer de jongeling zich dien avond verdroot, vond hy niets geraedzamer dan zich terug naer zyne hoeve te begeven.

Tusschen Aerschot en Hauwaert ligt een uitgéstrekt dennenbosch, waernevens eene tamelyk breede baen loopt, langswaer de wandelaer zich, in minder tyd dan langs den steenweg, van de eene naer de andere plaets kan begeven.

Op een kwaert uers van Hauwaert snydt een voetpad, dat dáér eene soort van holweg vormt, de laen en het bosch in twee. Op een der hoeken van dit pad, en wel op eenen heuvel, verheft zich een kruis uit blauwen hardsteen gekapt.

Het is zoo zeer met braemranken en klimop omslingerd, dat menige wandelaer het voorbystapt, zonder dat hy op die plaets dit teeken der verlossing vermoedt. En nogthans staet het nog heden dáér, even als over anderhalve eeuw, wel is waer, een weinig verouderd en met mos bewassen; maer toch kan men, wanneer men zich de moeite geven wil de ranken, die het omkransen, ter zyde te schuiven, nog zeer duidelyk zyn oorspronkelyk opschrift lezen. Het luidt:

> HIER IS DOODELICK GESCHOOTEN IOANNES VAN PUTTE COSTER VAN NEROEDE DEN 19 OC. 1705. BIDT VOOR DE ZIEL

Sedert de planting van dien grafsteen, had Karel Van Putte de gewoonte aengenomen, dagelyks naer die plaets, waer zyn vader, slachtoffer eener misdadige hand, gevallen was, te wandelen. Nogthans sloeg hy nooit dien weg in met het gedacht den boosdoener op te zoeken en zich over zyn wanbedryf te wreken; want op het tydstip dat hem die wreeden slag werd toegebracht, was hy nog te jong om een dergelyk gevoelen in zyn hert toegang te verleenen. Hy kwam dan slechts om op die plek, aen den voet des kruises, een kort gebed voor de ziele zyns vaders ten hemel te sturen.

Na *den Gulden Arend* te hebben verlaten, was Karel spoedig den weg die naer Aerschot geleidt ingeslagen en toen hy de rampzalige plaets genaekte waer zyn vader het leven verloor, knielde hy, volgens gewoonte neder. Wanneer zyn gebed ten einde was, wilde hy zich oprichten, doch hierin werd hy verhinderd door eene ryzige vrouw, die ongemerkt naest zyne zyde was komen staen en thans, zonder echter een woord te spreken, hare hand op zynen schouder legde.

Karel wendde het hoofd om en erkende zyne beminde. Toen sprong hy eensklaps recht en vroeg met ontroerde stem:

- Lena, gy hier en weent! heeft u iemand beleedigd? Doe my niet lyden, maek my spoedig met de oorzaek uwer smert bekend?

Een bedwongen zucht was de eenige antwoord der maegd, en het was slechts na eene tweede vraeg, dat zy met de oogen naer de gulden zandkorrels gericht, antwoordde:

- Niets, Karel... het is niets...

Er moest nogthans iets buitengewoons voorgevallen zyn, want de maegd, die eene ziel had zoo zuiver en moedig als haer lichaem rank en schoon was, zag er thans zoo mistroostig uit, dat alwie haer hadde kunnen aenschouwen, medelyden voor haer zou hebben gevoeld, want aen hare lange blonde wimpers glinsterden tranen, die verrieden dat een geheim wee hare gevoelige ziel op dien stond bitter lyden deed. Ook Karel had dit geraden, en daer hy aen de gansche houding der maegd gewaer werd, dat zy hem iets verzwygen wilde, sprak hy eenigzins mistroostig:

- Lena, gy verbergt my iets; dit is immers niet wel gedaen? Ik vertrouw u nogthans al myne geheimen.

- Zult gy op niemand boos worden, dan zal ik het u zeggen? - vroeg de maegd.

- Zoo iemand het heeft durven bestaen u te beleedigen, zal hy my dit duer betalen, - morde Karel.

- Dan vertel ik u niets, - antwoordde het meisje.

- En waerom niet? - hervatte de jongeling, eenigzins verwonderd.

- Omdat ik niet wil dat gy op iemand, wie het ook zy, om mynent wille vergramd wordet, - liet de maegd er op volgen.

- Dan moet ik u maer laten bespotten? - vroeg de jongeling eenigzins wrevelig.

- Dit niet, goede vriend, maer in deze omstandigheid vermogen wy niets. Ik wil, en gy zyt er ook min of meer door uwen plicht toe gedwongen, onze beleedigers te vergeven en daerenboven deze nog te beminnen.

- Lena, ik begryp geen woord van al wat gy zegt, - hernam de jongeling.

- Luister, en dan kunt gy oordeelen, - sprak Lena. - En nu verhaelde zy hem, dat jong en oud in het dorp met hunne liefde bekend was, en ieder haer bespotte en met den vinger wees, omdat Karel zich niet ten haren huize aenbood; alsook dat haer vader, voor wien hunne betrekking geen geheim meer was, haer dien dag meer dan eene harde behandeling had doen onderstaen en haer geboden had die dwaze liefde vaerwel te zeggen, beweerende, dat de inzichten haers minnaers zeker niet zuiver wezen konden, daer hy zich by hem dorst aenbieden.

- Lena, waerom hebt gy my dit niet reeds eerder gezegd? - vroeg Karel, zoohaest het meisje ophield met spreken.

- Ik weet het slechts van heden. En toch ik wilde u geen verdriet veroorzaken met u in myn lyden te doen deelen, - antwoordde de maegd, terwyl zy in stilte eene traen van onder hare wimpers wegvaegde.

- Daeraen hebt gy nogthans niet wel gedaen, Lena, - sprak de jonge boer, - had ik uwe smert eerder gekend, dan zou uwe zuivere ziel voorzeker op dit oogenblik geen lyden kennen; doch staek uwe tranen, morgen reeds zal ik uwen vader spreken en hem onze liefde bekennen. Ik vraeg hem uwe hand, en daer ik zoo ryk ben als hy, kan hy my die niet weigeren; binnen kort ben ik dus uw echtgenoot.

- Dank, Karel, dank, - prevelde de maegd met ontroerde stem, - ik wist wel dat uwe liefde niet geveinsd was, ik beminde u daerom te zeer.

De jonge boer liet haer niet verder spreken, maer hare hand vattende, drukte hy die zoo hertelyk in de zyne, dat het der van dankbaerheid en ontroering blozende Helena, op dit oogenblik, onmogelyk werd haer hertewee nog langer te gedenken.

Nog eenigen tyd bleven zy te saêm overleggen op wat wyze zy hun voornemen het best zouden ten uitvoer brengen, en na elkander te hebben beloofd zich den volgenden avond op dezelfde plaets weder te vinden, sloegen zy beide vrolyk en te vrede, den weg naer Hauwaert in.

Slechts weinige oogenblikken hadden zy echter de plaets verlaten, toen een welgekleede boer, een pistool in de hand houdende, van achter eenen zandheuvel, aen de overzyde der baen sprong. Het was reeds laet, en dikke grauwe wolken, voorboden van een onweèr, die over het bosch en de omstreken eene ondoordringbare duisternis hadden verspreid, maekten het voor het scherpziendst oog onmogelyk het gelaet diens man te erkennen.

- Ha! ha! - spotte hy grimlachend, terwyl hy zich voor het kruis plaetste; - ha! ha! nu weet ik alles. Lena Ceulemans is verliefd op Karel Van Putte en dit hondenkind bemint Lena Ceulemans. Nu, ik ben toch wel nieuwsgierig om te hooren wat antwoord hy haer morgen brengen zal. Ook ik zal my hier bevinden, en wil de rol van pastoor spelen en het huwelyk inzegenen.

En terwyl hy die laetste woorden uitstiet, zwaeide by het pistool boven zyn hoofd, en in een luiden schaterlach losbarstend, sloeg hy denzelfden weg in, langs waer het jonge paer zich had verwyderd.

Een half kwaert uers was echter niet verloopen of een grysaerd, in half versleten kleeding en op eenen eiken wandelstok leunend, trad met traegzamen tred uit het bosch te voorschyn. De oude man was niemand anders dan Hendrik Mertens. Hy had Lena, wanneer zy *den Gulden Arend* verliet, gevolgd en zich daerna in het bosch schuil gehouden, dewyl hy beducht was voor hetgeen er voorvallen kon. Thans was hem alles bekend. Het gesprek der twee gelieven had hy afgeluisterd,

en den man met het pistool had hy aen zyne spraek herkend. Ook aerselde hy geen oogenblik dezen op zyne schreden te volgen. Terwyl hy langzaem voortstrompelde, mompelde hy halfluid:

- Morgen zal ook ik my hier bevinden... Ofwel naer Leuven gaen en den schout verwittigen, of wel het geweten van den misdadige vermurwen... Ik zal my bedenken, ik heb eenen ganschen nacht voor my... In allen gevalle moet en wil ik deze nieuwe misdaed voorkomen.

Lang bleef dien avond de oude Hendrik in de omstreken rondzwerven, en het was reeds laet in den avond wanneer hy, als een kwaeddoener angstig rond zich hêen glurende, en ongemerkt de schuer, die aen de wooning van Lena's vader paelde, insloop, en zich daer, op een weinig stroo, te slapen legde.

Des anderendags, wanneer de wegzinkende zon hare laetste stralen over het Hauwaertsche bosch nederschoot, stond Karel Van Putte mistroostig nevens het steenen kruis, waerop hy met den elleboog leunde, terwyl hy zyn hoofd,

dat van gedachten zwanger scheen, in den palm der hand liet rusten. Nauwelyks had hy daer echter eenige stonden vertoefd, of hy voelde zich by den schouder grypen. Haestig keerde hy zich om en herkende Hendrik Mertens, die nu sprakeloos voor hem stond. Alhoewel hy dezen zeer goed kende, staerde hy hem toch styf in de oogen, als wilde hy op zyn aengezicht lezen wat hy van hem begeerde; daer de oude echter geen woord sprak, vroeg hy hem op eenigzins wreveligen toon:

- Wat wilt gy van my?

- Niets, - antwoordde Hendrik, - ik kom u slechts zeggen dat gy verliefd zyt; dat gy heden morgend uwe minnares aen haren vader hebt ten huwelyk gevraegd, en dat Lambrecht Ceulemans u hare hand heeft geweigerd.

- Hy heeft my als een ellendige schooijer hoonend buiten de deur gesmeten, - sprak de jongeling met nauw ingetogen gramschap. - Maer wie heeft u dit gezegd?

- Niemand. Gisteren zegde ik u immers reeds, dat gy verliefd waert.

- Maer, in Godes naem, hoe kunt gy dan toch weten dat?..

- Uw vader was myn vriend, - viel Hendrik hem in de rede, - gy zelf zyt my dikwyls in myn ellendig bestaen ter hulpe gekomen; ik wist dat u een groot gevaer boven het hoofd hing; ik wilde het zooveel mogelyk voorkomen en, ware 't in myne macht, u redden; daerom heb ik sedert twee dagen overal uwe schreden gevolgd.

- Een gevaer hangt my boven het hoofd, zegt gy? dit is my onbekend. Hoe hebt gy zulks vernomen? Spreek op, - gebood de ongeduldige Karel, terwyl hy den grysaerd strak in de oogen blikte.

- Luister: - sprak de oude. - Over omtrent twelf jaren woonde ik te Hauwaert. Uw vader, die my zeer goed kende, leefde toen nog. Hy was een braef en deugdzaem man, had vele vrienden en slechts éen vyand. De eersten kende hy zeer wel, de tweede was hem onbekend: ten minste hy wist niet dat die man zyn vyand was; want hy had hem altyd zyne vriendschap geschonken. Karel Van Putte, gelooft gy wat ik u zeg?

- Ga voort, - morde Karel binnen 's monds.

- Welnu, de oorzaek dier vyandschap sproot hieruit voort: Er was omtrent dien tyd een stuk weide te koop, dat aen die uws vaders en ten zelfden tyde aen die van den man paelde, dien hy zynen vriend dacht. Op den dag der veiling begaven zich beiden naer Leuven, waer de verkooping plaets hebben moest. Uw vader bood den hoogsten prys en de weide werd hem toegewezen.

- Maer wat wil dit alles beduiden? - vroeg de jongeling meer en meer verwonderd.

- Val my niet in de rede. Eenige dagen later kwam uw vader eens van Aerschot, alwaer hy eenige zaken had verricht, terug, en op den morgend van den volgenden dag vond men hem hier op deze plaets liggen. Hy was door eene onbekende hand vermoord!

- In 's Hemels naem, waer wilt gy daermede heen?

- Karel Van Putte, gy hebt verleden week tot Rillaer een stuk lands gekocht; de moordenaer van den koster zaliger had gezworen, dat hetzelve hem toebehooren zou. Even zoo goed als hy uwen vader vermoordde, zou hy zich op u kunnen wreken, - zegde de oude bedelaer.

- Gy kent den moordenaer myns vaders? gy kent hem? - onderbrak Karel, hevig ontsteld.

- De man die uwen vader vermoordde is geen vreemdeling.

- O! zeg my zyn naem? zyn naem? ik zal u rykelyk beloonen, - sprak de jongeling, terwyl hy Hendrik driftig by den arm vatte; want hy voelde voor de eerste mael de wraek in zyn hart opwellen.

- Het is nu lang, zeer lang geleden, - vervolgde de oude op tragen toon en, als had hy het inzicht de nieuwsgierigheid des jongelings aen te prikkelen; - in dien tyd woonde ik als knecht op zyne hoeve, en daerby ik was ooggetuige van den moord.

- Zyn naem? ô zeg my toch zyn naem? - riep Karel, wiens ongeduld ten top steeg.

Hendrik bracht langzaem zyne hand aen het voorhoofd, wachtte eenige oogenblikken en zegde dan:

- Dien naem te kennen zal of kan u niet gelukkig maken.

- Om het even! zeg my zynen naem? ik wil den misdadige kennen.

- Hebt gy waerlyk zulken lust om te weten wie de moordenaer uws vaders is? - vroeg de oude, Karel met zyne kleine gryze oogen beglurende, alsof hy het inzicht had tot in het diepste diens herten te dringen. Doch het woedend ongeduld zyns jongen gezels bemerkende, voegde hy er spoedig by: - welaen, volg my: gy zult hem aenstonds zien.

En Hendrik stapte met langzamen tred in het dennenbosch. De jongeling volgde den grysaerd op korten afstand. Karel had op dezen oogenblik Lena en al wat hem des morgends wedervaren was, vergeten. Hy kende thans niets meer dan de wraek; en ofschoon hy op dien dag meer geleden had dan in het gansch voorleden van zyn leven, voelde hy

zich niet meer dat Lena's vader hem toegosnauwd had: ‘Nooit wordt Lena Ceulemans de gade van eenen Van Putte!’ Hy dacht thans slechts aen den moordenaer van den koster, aen den moordenaer zyns vaders, die hem tot nu toe onbekend was, en dien hy voor de eerste mael zou zien. En de jongeling overlegde hoe hy voldoening over het gestorte bloed zou eischen. Terwyl hy zich dus door de wraeklust overmeesteren liet, had Hendrik zich achter eene haeg van geneverboomkens geplaetst, die zich in het bosch, niet verre van het kruis, verhieven. Daer Karel dit niet bemerkt had en den oude wilde voorbystappen, hield deze hem staen en sprak:

- Langs hier, Karel Van Putte; van deze plaets zult gy binnen eenige oogenblikken zien wat gy verlangt...

Intusschen was een man tot by het kruis genaderd; het was dezelfde, die den vorigen avond beloofd had het huwelyk van Karel en Lena te komen inzegenen. Half luid las hy het opschrift van het kruis, dan zegde hy spottend:

- Over twelf jaren werd op deze plaets de hond vermoord; nog heden sterft het hondenkind!

- Hebt gy gehoord? - fluisterde de oude Karel in het oor.

- God! ik ken die stem... - stotterde de jonge boer met ontroering.

Hy wilde nu uit zynen schuilhoek te voorschyn springen om den boosdoener beter in het aenzicht te kunnen zien en zich aldus te verzekeren of hy zich niet bedroog; doch Hendrik weêrhield hem met zulke kracht, dat het hem onmogelyk was zyne plaets te verlaten.

- Wees voorzichtig, - fluisterde de grysaerd hem toe; - zoohaest de wolf het schaep ontwaert, verscheurt hy het.

De man, die voor het kruis stond, had middelerwyl een pistool van onder zynen kiel te voorschyn gebracht, en terwyl hy spotlachend den haen overhaelde, sprak hy:

- Niemand heeft geweten dat ik den vader vermoordde; niemand zal weten dat ik de moordenaer van den zoon ben.

- Hebt gy gehoord? - lispelde nogmaels de oude.

- God, het is dan waerheid! Lambrecht Ceulemans! Lena's vader! - gilde de jongeling, en moedeloos zonk hy aen de zyde des grysaerds ten gronde.

- Myn haet moet ik in de wraek koelen. De dooden zwygen; de graven blyven stom, - grinnikte de man met het pistool.

- De dooden zwygen niet! De graven spreken!... - riep de oude Mertens, met doffe en zware stem, van achter zyne schuilplaets.

Zoohaest Lambrecht Ceulemans - want de man met het vuerwapen was inderdaed niemand anders, - deze woorden hoorde, wilde hy vluchten; doch eene plotselyke siddering beving hem eensklaps en het werd hem zoo koud om het hert als naderde zyn laetste stond.

Hendrik, dit ziende, vervolgde:

- Lambrecht Ceulemans! Lambrecht Ceulemans! het uer der wraek nadert!

- Vergiffenis, - stotterde de booswicht.

- Jan Van Putte is dood; maer zyn zoon leeft nog. Is uw moordtuig geladen? - hoorde Lambrecht dezelfde onbekende stem hem toeroepen.

- Vergiffenis! vergiffenis! - morde nogmaels de misdadige.

- Lambrecht Ceulemans, maek u gereed, een nieuw slachtoffer loopt u te gemoet; - donderde weder de grysaerd. En eensklaps liet hy den arm van Karel, dien hy tot nu met zyne forsche hand omklemd had gehouden, los.

Zoohaest Karel den moordenaer had herkend, was er in zyn binnenste een hevige stryd ontstaen tusschen zyne wraek en de liefde die hy der dochter van den moordenaer toedroeg. Hy dacht het zynen plicht het bloed van den misdadiger te

eischen in vergelding van het vergoten onschuldig bloed zyns vaders. En nogthans aerselde hy; want de man, die zich nu dáér, voor hem, bevond; de man, die zyn slachtoffer zou worden, was de bron van Lena's leven. Hy aerselde; want hy zag dat de dood van den misdadige hem niet gelukkig zou maken en veel minder nog zynen vader tot het leven terugroepen. Hy zag dat dit hem, integendeel, bitter zou doen lyden; want ofschoon Lena hem innig lief had, zou het haer toch onmogelyk worden hare hand den moordenaer haers vaders te schenken.

Oogenblikkelyk was zyn besluit genomen.

- Vergeten en vergeven, - dacht hy; - doch Lambrecht moet weten dat ik de misdaed, die hem op het hert drukt, ken...

En nu, vooruitspringende, stelde hy zich voor den misdadige, en met snydende stemme riep hy hem verwytend toe:

- Moordenaer myns vaders!

- De dooden zwygen niet! de graven zyn niet stom! - herhaelde Hendrik van achter zynen schuilhoek.

- Bloed! er kleeft onnoozel bloed aen uwe handen! - verweet Karel den misdadige.

- De dooden zwygen niet! de graven zyn niet stom! - klonk het nogmaels uit Hendriks mond.

- Bloed! er druipt onnoozel bloed van uwe misdadige handen, - riep Karel in vervoering, en den vinger vooruit brengend.

- Vergiffenis! vergiffenis!... - bad Lambrecht verschrikt. Dit was al wat hy zeggen kon. Eensklaps zeeg hy, als of hem op eens alle kracht ontvlood, ten gronde; het geknal van een vuerwapen liet zich hooren en een doffen kreet, als de reutel eens stervenden, steeg uit zyne borst op.

- Dood! o ramp!... dood!... - morde de jongeling, en liet zich naest het lichaem van den moordenaer zyns vaders op de knieën zygen, terwyl tranen van weemoed en wanhoop over zyne wangen rolden.

Lambrecht was waerlyk dood. In zynen val was het pistool afgegaen, en had hem het hert doorboord. Nu kwam Hendrik, zoo vlug als zyne stramme leden hem dit toelieten, aengestrompeld, om, ware 't mogelyk, den misdadige hulp te brengen.

- Het is myne schuld; God, ik ben... een moordenaer! - snikte Karel, terwyl hy zich het aengezicht met de handen bedekte.

- Het is de Alvoorzienigheid, die den misdadige straft, - sprak Hendrik plechtig.

- Lena, ik ben onplichtig, vergeef my! - bad de arme jongeling angstig bevend.

- Help my, misschien leeft hy nog; - merkte de grysaerd aen; - wie weet of wy hem niet kunnen redden!

Zoohaest den jongen man deze woorden in de ooren klonken, sprong hy spoedig recht; de woorden des grysaerds waren voor zyn gevoelig hert eene hoopvolle zonnestraal. - Misschien leeft hy nog! - er was dan mogelyk nog redding. En spoedig, zoo spoedig als het in zyne macht was, snelde hy den ouden Hendrik ter hulp.

Terwyl zy bezig waren den doode op te lichten - want helaes! hunne hoop van Lambrecht te redden, was slechts waen, - de laetste adem was hem inderdaed ontvlogen, - kwam Lena, die het laetste gedeelte van dit tooneel van in de verte afgezien en haren vader herkend had, toegeloopen. Luid kermende en snikkende, als eene uitzinnige, wierp zy zich op het lyk. Karel volgde met betraende oogen dit medelydenwekkend schouwspel, en huiverde van ontroering by het zien der smert die Lena's hert, op dit oogenblik, vervulde. De goede jongeling stelde alles in het werk om haer te bedaren en van het lyk af te rukken; doch wat hy deed was vruchteloos, de maegd liet zich niet van het lyk haers vaders, dat zy met kussen overlaedde en met tranen bevochtigde, losrukken.

Ook Hendrik kon dit smertelyk tooneel niet langer gevoelloos gadeslaen. Het scheen hem als werd zyn hert door eene yzeren hand te plet geknepen. Nu was hy mede zoo zeer ontroerd, dat hy, zoo wel als de jongeling, met den rug der hand, eene traen van deelneming van de wangen vagen moest. Eensklaps vatte hy Lena's rechter hand, legde die in de hand van den zoon des kosters, en sprak:

- Lena, uw vader is niet meer!... Karel, bemin en bescherm Lena?

Dan sloeg hy de baen die naer Aerschot geleidt, in; doch vooraleer verder te gaen, hield hy nog een oogenblik stil en op plechtigen toon, stuerde hy hen tot vaerwel toe:

- Kinderen bemint elkander en weest godvreezend; want de misdaed vindt op aerde altoos hare straf!

Toen Karel, een stond later, wanneer hy van zyne ontsteltenis een weinig terug gekomen was, het hoofd omwendde en Hendrik verzoeken wilde naer Hauwaert om hulp te snellen, om den verongelukte naer het dorp te voeren, bevond hy zich met Lena en het lyk alleen. De oude zwerver het werktuig door God gebruikt om de misdaed op aerde te straffen, was verdwenen en nooit zag men hem sints dien dag in de streek terug.

Wat Karel en Lena betreft, ofschoon zy zich niets te verwyten hadden, toch gevoelden zy maer al te wel dat er thans een onoverschreidbare hinderpael bestond, die hen niet toe liet zich tot echtgenooten te vereenigen. Na de ter aerde bestelling van Lambrechts overschot, legden zy de handen in elkaêr, en zwoeren, daer God

het niet anders had gewild, elkander eeuwig als broeder en zuster te zullen beminnen. Dit woord bleven zy ook gestand.

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Kunst- en letternieuws.

Door koninklyk besluit van 23 october ll. is M.P. Bonrla bouwmeester, lid der koninklyke Akademie van Antwerpen, tot officier der Leopoldsorde benoemd. Het is onder de leiding van M. Bourla dat de nieuwe dokken te Antwerpen zyn uitgevoerd.

- Het jury, gelast met het toekennen der belooningen der tentoonstelling van Schoone Kunsten, is op maendag 15 october byeengekomen, maer tot hiertoe is er nog niets over zyne beslissingen bekend. Men spreekt van een groot getal dekoratiën, welke aen het gouvernement zouden voorgesteld worden.

Op denzelfden dag kwam er in het ministerie van binnenlandsche zaken eene kommissie byeen, gelast met de verdiensten te onderzoeken der kartons van M. Gérard, verbeeldende de merkweerdigste gebeurtenissen uit onze geschiedenis. Deze artist stelt voor zyne schilderingen, in gryze verwe, in eene der gemeente-scholen van Brussel uit te voeren. Daerna zouden zy volgens een nieuw stelsel op doek worden gebracht en geplaetst worden in al de gemeentescholen, die de daertoe noodige uitgave, welke overigens niet zeer groot zal zyn, zouden kunnen bekostigen.

De kommissie heeft, na wy vernomen hebben, een gunstig advies op de voorstellen van M. Gérard uitgebracht, behalve eenige wyzigingen, onder een geschiedkundig oogpunt, in de orde zyner ontwerpen en den keus zyner persoonagiën in te voeren.

VERZAMELING VAN M.B. DUMORTIER, VOLKSVERTEGENWOORDIGER TE DOORNIK. - PORTRET DOOR ANTOON VAN DYCK. - GRAVUER VAN P.-A. VERLINDE.

Een portret door A. van Dyck.

Bovenstaende plaet stelt een tafereel voor uit de befaemde verzameling des heeren B. du Mortier, volksvertegenwoordiger te Doornik. Het wordt onder de beste portretten gerekend door Antoon van Dyck uitgevoerd. Nevensgaende gravuer zyn wy aen het teekenstift des heeren P.A. Verlinde, te Antwerpen, verschuldigd.

Algemeene tentoonstelling te Brussel.
(*Vervolg en slot, zie bl. 180 dezes jaergangs.*)

De *Pawn-broker* van Noterman is een dier roerende tafereelen, waervoor de bezoeker der tentoonstelling langen tyd verwylt; het is een echt dramatische tafereel. Verbeeldt u den *Pawn-broker*, een *type* van woekeraer, achter zynen toog, in het midden van een aental voorwerpen zyns handels gezeten, en vóor hem eene vrouw in rouwgewaed die door den nood gedreven, gezamenlyk met haer zoontje, een voorwerp ter beleening gaet brengen. De weduwe slaet met angst het onderzoek des woekeraers gâ; van de weinige stukken gelds die haer zullen worden gegeven, hangt wellicht hare toekomst, wellicht haer bestaen af! - De heer Noterman heeft dit onderwerp met eenvoud uitgedrukt; er heerscht eene treffende waerheid in zyne samenstelling; daerenboven is het goed gepenseeld; buiten kyf is het een der beste stukken die wy van dezen schilder te zien kregen.

Lodewyk Somers is door twee schilderyen vertegenwoordigd: een welgelykend portret, en *de Meditatie*, een welbestudeerde, welgeteekende en welgepenseelde samenstelling, waerover een zweem van zoete poëzy heerscht.

E. Fichel van Parys is een echt geestig schilder; zyne *Schaekspeelders* en zyn *Koffyhuis in 1760*, zyn keurig.

P. Kremer, de overmoeibare kunstenaer, heeft zyn *Werkhuis des fluweelen Breughel* ten toon gesteld. In eene vroegere aflevering der *Vlaemsche School* is reeds van dit stuk gesproken; de heer Kremer heeft een byzonder geluk in het bloemschilderen; zy zyn met frischheid bewerkt.

De *dieren* van Robbe zyn befaemd; op de tentoonstelling van Brussel zagen wy een doek dat voor de vroegere voortbrengsels dezes meesters niet moet onderdoen.

Van J.B. van Moer zagen wy verscheidene gezichten: *Het hertogelyk paleis te Venetië; de Doopvont in St-Marcuskerk*, in de zelfde stad; *De plaets voor den tempel te Spalatro* en *eene Caravane* in laetstgenoemde stad. Deze stukken getuigen van eene bekwame hand.

Eug. de Block geniet eener welverdiende faem; hy is een der meesters die der Vlaemsche School het meest tot eer hebben verstrekt. Vier zyner stukken zagen wy in de Brusselsche zalen: twee portretten, en twee genrestukken wier onderwerpen ontleend waren aen het huisselyk leven dat, gelyk men weet, de heer De Block zoo treffend behandelt; het eene draegt voor titel: *De lezing des bybels*, het andere: *De uitgang der kerk.*

Jules Pecher van Antwerpen, heeft een godsdienstig tafereel gezonden: *De H. Maegd*, *beschermster der schipbreukelingen;* het is op last van het Staetsbestuer voor eene kerk uitgevoerd en dezer dagen, in plaetsnêe verschenen.

Een Duitscher, W. Camphausen, van Dusseldorf, zond dry tafereelen: *Frederik-de-Groote*, *vóor den stryd; Generael Ziethen die den vyand poogt te verrassen* en *Generael Seydlitz die met zyne pyp het teeken van den aenval geeft.* Deze stukken maken deel van een vervolg van zeven schilderyen in het kabinet Z.H. den Prins van Hohenzollern-Sigmaringen, en zyn der eer weerdig in eene

vorstelyke verzameling te pronken. Hoe wel is hun onderwerp begrepen! Hoe treffend het karakter van elken veldoverste afgemaeld; - er heerscht leven en waerheid in de samenstelling; daerby zyn de hoofden vol uitdrukking; de kleur is wys en krachtig.

Van Karel Wauters, een Mechelaer, oud-leerling der Akademiën van Mechelen en Antwerpen, thans te Brussel verblyvende, zagen wy vier samenstellingen: *De verjaring van Vastenavond, de schoone Anna het vertrek van Van Dyck betreurende*, *Badende vrouwen* en *de Dood des Zaligmakers*, tafereelen wier onderwerpen genoegzaem aenduiden dat de inbeelding dezes schilders zeer ryk is; aen de laetste samenstelling zyn wy eene byzondere melding verschuldigd.

Dit stuk, een der grootste der tentoonstelling, bezit zeer vele verdiensten; het is eene ernstige schepping die van macht en wil getuigt; - buiten twyfel is het onderwerp niet nieuw: *een Calvarieberg* vindt men in de minste onzer kerken; en echter heeft de schilder aen zyne compositie een *cachet* van nieuwheid gegeven, die alleen onzen lof zou verdienen.

Doch zy heeft buitendien nog andere hoedanigheden: de teekening is keurig; de kleur krachtig en doelmatig; vooral het beeld des Zaligmakers is voortreffelyk behandeld.

E. Van den Bussche is een jeugdig kunstenaer der Antwerpsche school; hy stelde zyn eersteling ten toon; het H. Boek had hem het onderwerp gegeven: *Moyzes de tafelen der wet ontvangende.* Dit stuk bewyst dat de heer Van den Bussche ernstige studiën doet; het is breed ontworpen, en wys van kleur; met moed en volherding zal deze schilder zich eenen schoonen weg banen.

J. Stallaert, van Doornik, ontleent, gelyk men weet, meestendeels zyne onderwerpen aen het Grieksch of Romeinsch tydvak; dit jaer zagen wy onder anderen van hem: *Hero den overtocht van Leander verlichtende* en *de kelder van Diomedes, een feit uit de vernietiging van Pompeïa.* Deze stukken zyn ernstig behandeld en getuigen dat de meester met liefde zich op de studie der oudheid toelegt; *Hero en Leander* toont daerenboven dat de heer Stallaert een fyne smaek bezit, en zynen figuren eene gepaste uitdrukking weet te schenken.

Van Julius Wagner, een Duitscher te Antwerpen verblyvende, zagen wy een fraei portret; de houding was deftig; de kleur krachtig. Het stukje: *De landelyke vermaken*, bezit zeer goede hoedanigheden.

H. Van Hove is sedert jaren als een onzer knapste schilders bekend; zyn *Bezoek in het werkhuis eens goudsmids*, *in de XVII*^{e} *eeuw,* is met nauwgezetheid teruggegeven; daerenboven is de kleur schitterend.

David Bles van 's Hage blyft immer de geestige kunstenaer wiens talent wy sedert jaren waerderen; zyn *Muziek van liefhebbers*, zyn *Lezend Meisje*, zyn *Meester en Leerling*, zyn den begaefden kunstenaer weerdig.

Robert-Fleury, de befaemde paryzenaer, heeft twee schilderyen gestuerd: *De byeenkomt van Julius II en Michel-Angelo te Bologna* en *De lezing*, *onder Clemens VII*, *van het beruchte formulier over het boek van Jansenius;* beide stukken zyn met geest behandeld; de typen, de kleedy zyn grondig bestudeerd; de kleur is pryzensweerdig.

De Groux heeft zich dit jaer op eene nieuwe wyze vertoond; zyn *Keizer Karel de laetste H. Sakramenten ontvangende*, is eene schoone schildery waerin eene diepe gedachte doorstraelt; het is eene ernstige schepping op eene ernstige wyze behandeld. Zyn *Junius te Antwerpen predikende* is eveneens een welgeschilderd doek, en ofschoon wy geen vollen vrede hebben met de uitdrukking van eenige figuren, wenschen wy echter den meester geluk over zyn voortreffelyk werk; het onderwerp is ontleend aen Motley; wy behouden voor later de bemerkingen die het in ons heeft opgewekt.

Een Antwerpenaer, aen de lezers der *Vlaemsche School* goed bekend, de heer J.B. Huysmans zond twee tafereelen: *Eene nieuwe echtgenoote in het Harem (Syrië) gebracht,* en *eenige Egyptiaensche Vrouwen een zothuis bezoekende.*

Over het eerste dezer stukken is reeds vroeger, en op eene gunstige wyze, in dit tydschrift gehandeld; het tweede is eene goede samenstelling met kracht uitgevoerd. De typen zyn gelukkig gekozen; de kleedy met nauwgezetheid gevolgd; daerenboven heerscht er over het gansche een echt lokale toon, die ons met het gedacht in die streken roept, waeruit de kunstenaer zoo vele schilderachtige onderwerpen heeft medegebracht. Buiten twyfel is dit stuk een der schoonste die wy van den heer Huysmans te zien kregen.

Wanneer wy den naem van den heer Slingeneyer hooren noemen, dan denken wy immer aen de voortreffelyke samenstelling: *de St-Barthelmeesnacht* die wy over jaren in de zalen eener Antwerpsche tentoonstelling te zien kregen; met recht werd alsdan den kunstenaer eene schoone plaets in de rei der Vlaemsche meesters geschonken. - Hebben wy ook vrede met de stukken die wy in de Brusselsche Expositie hebben ontmoet? Met den *jongen Martelaer,* ja; met den *zegeprael van Clodio*, en den *Stryd in zee*, neen.

Het eerste dezer tafereelen, is eene hertroerende schepping, vol poëzy, en gelukkig behandeld; - het tweede integendeel is eene styve studie, terwyl het derde, in weêrwil zyner verdiensten, in het overdrevene valt.

Even als Slingeneyer, heeft Mergaert, een der laureaten der Koninklyke Akademie van Antwerpen, eene schildery gezonden waervan het onderwerp aen de eerste tyden van het christendom is ontleend. Zyne *Christenen aen de wilde dieren geleverd*, is en blyft eene goede samenstelling, en met genoegen hebben wy bemerkt, dat zy in de zalen der brusselsche expositie het zelfde belang blyft inboezemen dat zy by hare vertooning te Antwerpen heeft opgewekt.

De *dood van Cesar*, door Gérome, is eene dier compositiën die den toeschouwer, doen mymeren. Wy zien, wy voelen ons in het tydstip des romeinschen veldoversten, zoovele waerheid heerscht er in dit doek. - Die verlatene zetels; die senators die met opgehevene zwaerden het tooneel hunner wraek begeven - en dáer, op het voorplan, alleen, verlaten, het bebloede lyk van hem, die eenige stonden vroeger, zyne moordenaren deed beven - dit alles eenvoudig, natuerlyk uitgedrukt, sleept den geest als het ware, in eene gansch andere wereld!

Wie heeft de stukjens door den heer Constant Claes, van Tongeren, aenschouwd en den kunstenaer geen geluk gewenscht over zyne welgekozene onderwerpen?

zyn *goede Pastor* is een echt pereltje; het is eene samenstelling vol poëzy; men groet met liefde dien braven ouden herder die twee arme, in het bosch verdwaelde kinderen, naer de wooning hunner ouderen terugleidt. *De vrouw van den verkwister*, en de *teruggevondene dochter* wekken niet minder ons belang op.

Breton is een kunstenaer die sedert jaren onze achting bezit; de schilderyen die hy in de tentoonstelling heeft geplaetst, zyn vol waerheid; de onderwerpen zyn gelukkig gekozen en op eene edele wyze uitgedrukt; de type van het meisje is ons op verscheidene van 'schilders voortbrengselen voorgekomen.

Van den befaemden schilder Adolf Dillens zagen wy vier stukken: een kinderportret, dat zeer machtig van kleur is; twee *genre*stukken: *Hoe men het warm krygt*, - *als het koud is*, en *het venster der geheimen,* beide geestige voortbrengselen vol natuer en leven; eindelyk den *Aenslag van den hertog van Alençon op Antwerpen*, een geschiedkundig tafereel, op eene breede schael bewerkt en waervan de uitvoering met meer dan eene moeijelykheid moet zyn gepaerd geweest. De heer Dillens heeft aen goede bronnen geput; zyne samenstelling is echt historisch; de kleedy zyner persoonaedjen is getrouw; daerenboven is dit stuk met een fiks penseel behandeld; alleen door de menigte voorgestelde stryders, heerscht er eene zekere verwarring die de kunstenaer, met eenige toetstsen, licht zou doen verdwynen.

Amedée Bourson is een goed portretschilder; men zegt dat het *Afbeeldsel van M.P.....* zeer gelykend is.

Herman Ten Kate is immer de begaefde kunstenaer wiens tafereelen ons een echt genoegen baren. Er is leven in zyne samenstellingen; zyne *Patriotische zangen*, zyne *Inlyvingen*, zyn *Verhael des gevechts*, zyn *Oorlogsraed*, zullen eene schoone plaets in de kabinetten der fyne kunstkenners bekleeden.

Josef Israëls van Amsterdam, is een diep denker, die treffende oogenblikken kiest, en deze met smaek enk unde weet terug te geven. het *Lot eener vrouw*, de *oude moeder Margarita*, *In fortunata* en *Een rustig huisgezin*, zyn stukken die de aendacht van al de bezoekers hebben opgewekt.

Bruin en blonde van Adolf Jourdan, is eene goede studie, de typen zyn allerliefst. - Den zelfden lof mogen wy aen de *Romeinsche vrouw* van Emilius Lecomte toezwaeijen, die voortreffelyk is.

Jan Ruyten, van Antwerpen is een onzer verdienstelyke kunstenaren; keurig teekenaer, goed kolorist, bezit hy de hoedanigheden des vlaemschen schilders. Wekte zyn tafereel, de *Beeldenstorm,* in de vroegere Antwerpsche tentoonstelling, de algemeene aendacht op, zyn *Merten Schenk*, *het dorp Berck in Gelderland*, *bezettende*, bezit niet minder weerde; het is een goed stuk, dat den meester tot eer verstrekt.

Eene kermis te Scheveningen, en *Hollandsche visschers*, van Verveer, zyn belangryke samenstellingen; evenzoo de *Begraving van een trappist*, door Meunier, ofschoon het onderwerp voorzeker niet zeer aentrekkelyk is. Er heerscht eene zoete harmony in dit stuk.

Franz Vinck zond twee stukken: de *Zaligmaker by Martha en Maria,* een tafereel dat door het Staetsbestuer voor eene kerk is bestemd, en de *Vallei der Califen te Caïro*, dat wy te Antwerpen mochten zien en dat eene goede herinnering is van de reis door den kunstenaer ondernomen.

De kerkgezichten van J. Maswiens zyn pryzensweerdig; de perspectief is wel begrepen, de kleur juist.

L. De Winne, van Gent, is een der portretschilders waerop onze hedendaegsche vlaemsche school mag fier zyn; de stukken die hy ter Brusselsche tentoonstelling heeft gestuerd en waervan het eene Z.M. den koning Leopold, een tweede M.S..... en het derde den bouwmeester Roelandt voorstelt, houden de faem staende die de kunstenaer zich in zyn vak heeft verworven.

Onder de stukken die Mej. Henriette Ronner, van Brussel, heeft gezonden, zien wy vooral den *Zandverkooper die den deelgenoot van zyn lyden (zyn hond) beweent;* de kleur van dit tafereel is krachtig.

Het *Vereenigingteeken* door Luminais, van Parys, bezit groote hoedanigheden.

Wanneer over weinig tyds de heer B. Weiser twee zyner laetstgeschilderde tafereelen te Antwerpen ten toon stelde, dan hoorden wy deze stukken algemeen pryzen; de twee schilderyen: de *Rust der Korenmaeisters* en *Zonder rustplaets*, bevinden zich thans te Brussel en zeer bevoegde kenners zwaeiden hen eenen welverdienden lof toe. Wy wenschen den heer Weiser geluk over den weg dien hy heeft ingeslagen. Dergelyke dichterlyke onderwerpen moeten immer het hert roeren.

Minguet is buiten twyfel een onzer meest begaefde gezichtschilders; zyn *Huwelyk van heer Rogier van Leefdael in de collegiale van Herenthals,* in 1575; zyn *Buitengezicht diens tempels* (XVIe eeuw), zyn wel begrepene en wel uitgevoerde samenstellingen. De kleur is machtig en doet ons de mannelyke schildering der meesters van vroegere tyden herrinneren.

Grund van Weenen heeft een dier stukjens gezonden aen het huisselyk leven ontleend welke de ziel met een zoete gevoel treffen. *Het feest des dorpspastoors* is eene lieve schepping.

De begaefde kuntschilder J. Gérard heeft een aental ontwerpen (cartons) geleverd voor muerschilderingen in de lagere scholen, voor het aenleeren der vaderlandsche geschiedenis. Wy wenschen den kunstenaer over zyne gedachte geluk, en dat zyn werk voortreffelyk is, getuigt genoegzaem het verslag der byzondere kommissie welke gelast is geweest de scheppingen des heeren Gérard te onderzoeken.(1)

Winterhalter heeft wederom een dier portretten tentoongesteld welke de faem dezes kunstenaers op zulke stevige gronden hebben gevestigd. Het afbeeldsel van Gravin V... is grootsch behandeld.

Doch werpen wy eenen blik op de zeegezichten en landschapschilderingen. De tentoonstelling bezit er een aenzienlyk getal, en moeijelyk zou het zyn, eene afzonderlyke aenteekening over elk hunner mede te deelen. Zeggen wy dus alleenlyk dat onder de stukken die in dit vak het meest onze aendacht hebben gevestigd, wy de werken moeten melden van Meyer, Achenbach, Hildebrand, Hiddeman, Frère, Calame, Humbert, Bilders, Baudit, Stortenbeker, Böttcher, Zimmerman, Dupré, Hanedoes en Ziem, alle kunstenaren uit den vreemde; onder de Belgen vinden wy: Verboeckhoven, Fourmois, de Schampheleer, de Knyff, Lamorinière, Verbeeck, Fuchs, Roeloffs, Keelhoff, de Winter, Roffiaen, Ligny, Quinaux, Clays, die in de

(1) Over de werken der HH. GUFFENS. SWERTS en VAN SCHENDEL, afzonderlyk gehandeld worden.

verschillende onderwerpen welke zy hebben behandeld, blyken van een ernstig talent hebben gegeven.

De beeldhouwkunde, die ryke tak onzer vaderlandsche school heeft, even als de schilderkunst, in de brusselsche tentoonstelling, zeer achtingweerdige vertegenwoordigers; wy teekenen onder anderen aen het heerlyke afbeeeldsel van Rauch door Rietschel, een echt meestertuk, waervan reeds vroeger in de *Vlaemsche School* werd gesproken. De *Liefde* van Fiers; de *Jonge Napolitaen* door Sopers, een beeld dat de eer genoot in een fransch kunstblad in gravuer opgenomen te worden; het *Jonge meisje* van Frison; *Chactas* door Gruyère; de *Verwachting* van J. Braekeleer waervan reeds vroeger in dit tydschrift werd gehandeld; *Van Maerlant* van Pickery, model van het aen den dichter opgerichte gedenkteeken te Damme; de *Borstbeelden* door Wiener; de *Overwinnaer* door Th. en J. Geefs, *Paris en Helena* door Clesinger, enz.

Uit dit bondig verslag, zal genoegzaem blyken dat de brusselsche tentoonstelling een ryke voorraed van ernstige scheppingen bezat; zoo wel in het *Geschiedkundig vak*, als in het *Genre*, in het *Landschap*, in de beeldhouwkunst, was onze school er op eene weerdige wyze vertegenwoordigd; daerenboven toonde het aenzienlyk getal werken, welke uitbreiding het kunstgevoel in alle landen, maer voornamelyk in het onze, verkrygt. Buiten twyfel waren alle geene meesterstukken, maer allen, gelyk wy hebben gezegd, getuigen van vooruitgang, van ernstig streven. Het algemeene onderzoek was zeer bevredigend, en doet ons van de toekomst onzer nationale school veel verhopen. Aen onze kunstenaren zeggen wy dus met overtuiging: *Moed en volherding*; stapt zonder wantrouwen vooruit op den weg waerop de Muzen u geleiden. Moed en volherding, door uwe vlyt, verheerlykt gy het Vaderland!

De Gravuer in de Tentoonstelling van 1860.

Over de te Brussel tentoongestelde plaetsneden, bevat de *Gazette van Gent* het volgende belangryk artikel:

‘De gravuer met den buryn, vroeger eene der perels van Vlaenderen's kunstkroon, ten tyde der Pontius, der Bolswerts, der Edelinck's, der van Schuppen en zooveel andere kunstoefenaers, trouwe vertolkers der werken onzer groote meesters, was hier in volle verval gekomen en tydens de gansche XVIIIe eeuw poogde men te vergeefs haer den vorigen glans terug te geven. In het eerste tydvak der XIXe eeuw lieten eenige ge-

ukkige poogingen en eenige byval op de mogelykheid hopen daerin te lgelukken; maer deze hope werd niet verwezenlykt.

Thans schynt de toekomst ons toe te lachen; jaerlyks zien wy de belgische graveurs een stap nader doen op den weg der wedergeboorte. Daervan getuigt de tentoonstelling van Brussel in eene ruime mate; zy laet de liefhebbers der plaetsneê toe eindelyk billyke verwachtingen te koesteren voor deze zoo moeijelyke en zoo bewonderensweerdige kunst, alswanneer zy ter hoogte is gebracht van den trap van overtreffelykheid, van volmaektheid der modellen nagelaten door de vlaemsche school der XVIIe eeuw. De graveur moet te gelyker tyd zuivere teekenaer en ervaren kolorist wezen; enkel met twee tinten, zwart en wit, moet hy de dingen en wezens wedergeven, zoo uiteenloopend, zoo verschillend van koloriet, welke de natuer ons voorhoudt en voor wier afbeelding de schilder over de menigvuldige verwen van zyn ryk en schitterend palet beschikt.

By de moeijelykheden van eenen langen en zwaren leertyd komen zich voegen de schraelheid der praktyk, de onmoedigende langzaemheid van het plaetsnywerk, welke soms den stevigsten wil doen bezwyken. Ook zyn de uitstekende kunstoefenaers, welke alle hinderpalen te boven komen, welke in het hanteren van het stift weten uit te munten en het toppunt in hun vak bereiken, hoogst zeldzaem.

In de graveerscholen te Antwerpen en te Brussel heeft een echte voortgang de aenhoudende poogingen bekroond van twee bekwame professors-direktors: MM. Erin Corr en Calamatta. België herwint langzaem, wel is waer, den grond dien het verloren had en zal zich weten te herplaetsen op den rang welken zyne beroemde graveurs er hebben weten in te nemen. Van heden af bevinden zich verscheidene onzer graveurs met den buryn ter hoogte der beste fransche, duitsche, italiaensche en engelsche artisten. De printen van MM. Erin Corr, Calamatta, Wildiers, Bal, Desvachez, Michiels, Verzwyvel. Falmagne, Frank, enz., die aen het hoofd dezer vaderlandsche kunst gaen, getuigen van de gelukking, welke wy met genoegen vaststellen.

Men zie, ter kunsttentoonstelling van 1860, de twee hoofdwerken welke dezelve bevat; het zyn, zonder tegenspraek, *de Afdoening van het Kruis*, naer een der overheerlykste tafereelen van Rubens welke Antwerpen 's hoofdkerk bezit, en *de Twist over het H. Sakrament des Autaers*, naer het vermaerde vatikaensche fresco van Raphaël van Urbino. *De Afdoening van 't Kruis* heeft men te danken aen den reinen en kleurryken buryn van M. Erin Corr, den verdienstelyken leeraer der Antwerpsche Akademie, en den *Twist over het H. Sakrament*, aen de kunde van M. Joseph Keller, van Dusseldorf. Elke dezer platen heeft van zes tot zeven jaren arbeid gekost, en de puikstukken der twee groote meesters der vlaemsche en italiaensche scholen zyn korrekt en met wysheid door weerde naïeveraers weêrgegeven.

De beide platen laten weinig te wenschen. De kataloog der tentoonstelling melt dat de *Afdoening* slechts een proefblad is van de nog onuitgegevene plaet: derhalve zullen de exemplaren alle spoor doen verdwynen van zwakheid van toonen, door de insnydingen beter te doen uitkomen en haer meer kracht by te zetten.

De gravuer van M. Keller, welke, zonder merkbaer nadeel de vergelyking met de geachte plaet van Vulpato doorstaet, biedt, in de uitvoering, misschien een zekeren onsamenhang aen; maer men weet dat de *harmonie* en het *effekt* van het geheele des werks, verdiensten zyn welke eerder aen den trant van Rubens behooren dan aen dezen van Raphaël, die vooral de aenvalligheid en volmaektheid der vormen in 't oog had.

Het aendeel der belgische graveurs in de tentoonstelling van 1860 is tamelyk groot. Het verregtveerdigt, over 't algemeen, wat wy gezegd hebben over den

voortgang der gravuer in België, alsmede de aanmoedigingen door het gouvernement aen de graveurs verleend.

De *Johanna de Zinnelooze* van M. Joseph Bal, eene plaet by den uitgever Vanderkolk, te Brussel, verschenen, en waerop de liefhebber met welgevallen nederziet, heeft den vertolker des werks van Gallait de bestelling doen verwerven van eene gravuer naer *Keizer Karel 's troonsafstand*, de reusachtige schildery van denzelfden meester, waeraen de stad Gent eene schitterende hulde opdroeg, toen zy op onze dryjarige expositie verscheen, en eene gouden medalie van het grootste moduel met het gentsche wapen en 's meesters borstbeeld, welke medalie ook een der puikwerken van onzen stadsgenoot Braemt is.

Ten opzigte der graveurs heeft het gouvernement sinds lang van het stelsel der subsidiën afgezien. Het helpt en wakkert hen in hunne werken aen, door min of meer zware inschryvingen, naer gelang van de platen welke zy voornemens zyn uit te voeren.

Onder de belgische graveurs, wier werken in de tentoonstelling van Brussel opgemerkt worden, mag men nog noemen MM. Desvachez, Falmagne, Frank en Michiels (MM. Wildiers en Verzwyvel niets ingezonden hebbende); MM. de Mannez, de Meersman, Durand, Flameng en Meunier, die even als de vorige artisten uit de scholen van Brussel en Antwerpen getreden zyn. Verhopen wy dat het staets-bewind, welks vaderlandsche inzigten niet te miskennen zyn, zal weten nut te trekken uit deze inlandsche gravuer, door gevolg te geven aen deszelfs ontwerp van in België en in het buitenland door plaetsneden, de puikwerken der vlaemsche meestere te doen kennen, die juweelen waerover ons land te regt fier is. Deze vaderlandsche gedachte, medegedeeld aen de klas der schoone kunsten van de akademie van België, is er onthaeld geworden zoo als het behoorde.

Verscheidene vreemde kunstoefenaers hebben schoone en goede gravuren ter tentoonstelling van 1860 gezonden; behalve M. Jozef Keller, van Dusseldorf (*de Twist over het H. Sakrament*), zullen wy noemen de MM. Julius François, Achille Martinez en Adolf Portier, van Parys, Frederik Weber, van Basel. *Edward's kinderen*, naer Paul Delaroche, en de *Soldaten* naer Terburg, hebben M. François een der beste leerlingen van Henriquet Dupont, het kruis van het eere-legioen doen behalen. Het portret te peerd van *Napoleon III*, door M. Martinez, naer de merkweerdige schildery van Horace Vernet, voor de stad Parys verveerdigd, en d*e Maegd met de linnen*, van Weber, naer de kostbare schildery van Raphaël Sanzio, in de Galery van den Louvre te Parys, bewaerd, zyn twee goed behandelde gravuren. De *Aenbidding der Herders* van den heer Portier, naer Ribeira, van hetzelfde museum, behoeft niet in stilzwygen voorbygestapt te worden.

De liefhebbers betreuren het afwezen van de tentoonstelling van alle voortbrengselen van MM. Wildiers en Verzwyvel; men verhoopte er de print of ten minste eene *eerste proeve* te zien van de plaet welke M. Wildiers thans maekt voor de Maetschappy tot aenmoediging der Schoone Kunsten te Antwerpen, naer het tafereel van M. de Keyser: *De slagting der onnoozele kinderen*, van het museum van Gent. Deze plaet, waeraen de kunstoefenaer sedert dry jaren arbeidt, is niet kunnen voltrokken worden. Men spreekt erover met den grootsten lof, en zy wordt onder 's meesters eigen toezicht verveerdigd.’

De musch, (fringilla-domestica.)

Dat er op de eerste brug, aen de Kipdorppoort, te Antwerpen, in de vestingswerken, ronde kanongaten zyn, weet iedereen; dat het water in den zomer langs den muer dikwyls opgedroogd is, weet ook iedereen, al was hy blind, dan nog zou hy het rieken - en, dat er daer altoos veel musschen zyn, weet alleman. - Gy kent die dieren ook, ik ben er van verzekerd, want wie, drommel, kent er geene *Musch*, dat moest immers een Eskimo of een Hottentot wezen?

Op zekeren dag dat ik over genoemde brug ging, zag ik in ieder der vier schietgaten eene musch zitten, die allen met hunne koppen omhoog, tegen eene vyfde musch aen 't schreeuwen waren. Deze vyfde zat op het hoofdeinde der vest. Het was een sterk geboren jonge man, die, zoo als alle musschenmans eenen zwarten kraeg aen den hals droeg. - Hy was in eene hevige woordenwisseling met de vier andere musschen; wat zy tegen elkander zegden, kon ik niet verstaen, want allen spraken te gelyk. Maer, op eens viel de bedoelde man op een der vier schreeuwers, de dry andere schieten toe, men vecht hair en pluim op een, en welhaest valt het gansche hoopje de vest in; - maer zy lossen niet; nog altoos wordt er gebeten, getrokken, geschreeuwd, tot dat de dappere man op eens de vlucht neemt en op zynen ouden post terug keert; de andere vier nemen de schietgaten weder in bezit. - ‘Daer hebt gy den praetmaker! - roept een der vier musschen -’ ja - zegt de andere - dat is ook een van die mannen, gy weet wel! - Toen de man dit hoort wordt hy dusdanig kwaed en hy roept uit volle keel: ‘dieven - dieven altemael. -’ Wat durft hy ons dieven noemen! - en de vier makkers vliegen omhoog; de andere neemt de vlucht, trekt de vest over; de anderen hem achterna en - het liedeken was uit; ik zag hun niet meer. - Is het dan niet ook de volle waerheid als zekere dichter zegt dat de musschen de straetjongens onder de vogels zyn? - Zy gelyken hen immers zeer wel? - Want in hunnen dikkop steken een paer vranke, onbeleefde oogen, en men ziet het hun dadelyk aen, dat zy zich zeer weinig erom bekommeren, wat men van hun zegge of denke. Van opvoeding, gebruiken en eergevoel hebben zy niet het minste begryp. - En, tot hun geheel wezen past hunne lompe dikke bek en zyn hard geschreeuw. - Zy geven zich ook geene moeite ordentelyk te spreken, of by voorbeeld de nieuwe spelling van Van Beers te leeren, in het geheel niet; zy schreeuwen den geheelen dag door zoo als het hun in de keel komt.

En dan, hun kleedsel! Zy dragen een grof, grys gevederte, om er de vlekken niet op te zien; want zy zyn weinig ingetogen noch opgeblazen, en het is hun eens of zy zich in een mestput of op eene slykbaen bevinden. - Vechtpartyen en ruzingen ondereen, hebben zy den geheelen dag door; daerby maken zy een geschreeuw van den duivel. - Voor de menschen voelen zy niet de minste vrees; en zy maken hunnen nest, zonder het U vooraf te vragen, tusschen de luiken van uwe kamervensters en komen van tyd tot tyd kyken waermede gy u bezig houdt. - Met hare onbeleefdheid jaegt de musch de zwaluwen uit hun nest en plant er haer jong gespuis in, dat dan weder zoo onbeleefd wordt, als de beminde ouders. Overigens is hun elk plaetske goed genoeg om hun nest te bouwen. Een paleis, eene kerk, eene stroohut, een gedenkstuk, of een entrepot, wat vragen er de musschen naer! Dat is hun eens! als zy maer een nest hebben. - En om het te maken gebruiken zy oude vodden, zyden lapjens, papier stukken, korte en lange stroopylen, vederen, draden, koorden, kort weg, zy gebruiken alles. - Hunne vreetzucht is een stuk van de eeuwigheid. - Want hebt gy ooit eene musch gezien zonder zy aen 't vreten was? - Wat zou menig ryk ledigganger om zulk eene maeg geven? - Want zy eten alles wat zy onder hunnen bek krygen kunnen, en daerby verteeren zy het zoo ligt, zoo gemakkelyk dat zy van de Migraine ofte hoofdpyn niet het minste gedacht hebben.

- Maegpyn, het zuer, buikpyn, verveerlyke droomen, dit alles is hun onbekend. Overal waer iets te eten valt, zyn zy er by. - Blyft er gevallig een voerman met zyne peerden voor eene herberg stil, en brengt de knecht de voederkrib, dan is onze musch ook reeds daer en neemt haer aendeel haver of brood; zy laet den voerman erover kyven, zoo veel hy wil, dat stoort haer geenszins. - Komt eene keukenmeid met eene telloor vol brood, dat zy met moeite in kleine vierkantige brokskens gesneden heeft, om er de kiekens mede te mesten, dan laet de musch haer zeker niet lang wachten: zy kent den tyd zeer wel, dat de kiekens te eten krygen. Jaegt haer weg, en zy vliegt eenige stappen verder, zonder verlegen te zyn. Nauwelyks hebt gy den rug gekeerd, of zy is er weder. Terwyl zy de brokskens binnenspeelt, zegt zy tot de kiekens: - Gy moet niet denken dat die kost alleen voor u is, ik moet ik myn paert ook hebben, verstaet gy dat?

De kiekens zeggen niets - maer spoeden zich - daermede de musschen niet alles oppikken. - Nu komt de schoone gouden

tyd, de kriekentyd! - dan leeft de musch als een koning. - Van den vroegen morgend tot den laten avond, doet zy niets dan krieken eten, zonder U te vragen of het geoorloofd zy! - in het geheel niet, zy denkt dat de krieken voor haer alleen groeijen. - Fluit, klapt in de handen, schreeuwt u de keel te barsten; maekt, by middel van molekens een helsch lawyd; werpt met steenen, schiet met hagel, zoo dikwyls gy wilt, dit baet u alles niets. De musch lacht met u, pikt en eet uwe krieken, en, is het op dezen boom niet, dan is het op genen - zy leeft als zekere kiezers op het vrygelag van zekeren kandidaet.

Met de zelfde onbeleefdheid gaet zy te werk op het veld, als het graen ryp is. Vraegt het de boeren maer! - Zy zullen u historikens vertellen die allen het gevang en het schabelleken verdienen. - Tot op de graenzolders toe, is hun graen niet in verzekering; de musch neemt haer paert zelve, en dit *alle* dagen.

Van reizen of verhuizen is zy geen vriend; zy blyft zomer en winter op de zelfde plaets en denkt: ‘Als ik niets heb zal ik het stelen.’ - Het is al te wreed, zoo godloos te zyn. Beminde vrienden, weest toch waekzaem op u zelve, daermede gy niet wordt als de musschen.

R. ERKENS.

Boekaenbeveling.

By de heeren Dierckx-Beke en zonen, te Mechelen, is onlangs verschenen, een boekdeeltje: *Proeven van Oorspronkelijke fabelen*, *door L. de Wulf.*

Wy denken niet beter dit werkje te kunnen aenbevelen, dan aen onze inschryvers een paer gedichten eruit medetedeelen, en wy koesteren de hoop dat de lezing ervan vele onzer inteekenaren zal uitlokken om zich dit boekdeel aen te schaffen, daer het ons zeer geschikt schynt om eene plaets in alle vlaemsche huisgezinnen te bekomen.

De schryver heeft zyn werk den wel edelen heere Ed. Broers, burgemeester van Mechelen, opgedragen.

Naestgaende plaet, op koper gesneden, is het werk van eenen veelbelovenden jongen kunstenaer, den heer W. Geets, van Mechelen, een der mededingers naer den laetsten grooten prys van Rome, en die reeds eenige lauweren zoowel aen de antwerpsche Akademie, als in de teekenschool zyner geboortestad, mocht wegdragen.

De Vader en zyn Zoon.

In 't laetste van den zomertyd,
Kwam eens een Zoon, vooraf verblyd,
Eerbiediglyk zyn Vader vragen
Of dat het hem niet zou behagen
Wat vruchten van den notelaer
Te plukken voor zyn beste Jantje.
De Vader zeî, met vreugdgebaer:
‘Zeer geerne! ga en hael een mandje.’

Nu, Vader bragt een sparre voor den dag
En gaf er meê den nootboom slag op slag.
Daer vlogen dra en bladeren en takken,
Alsof ze men kwam neêr te hakken:
De notelaer scheen als vernield...
De Zoon, met medely bezield,
Sprak: ‘Vader lief! genoeg geslagen!
'k Heb liever vyf zes noten min, voorwaer,
Veeleer dan dat, het naeste jaer,
De boom geen vruchten meer zou dragen.’
- ‘Myn Jantje,’ zeî de Vader dan,
‘Stil! onbekend is u myn plan!
Laet my den boom althans maer slaên en krenken:
Hy zal daerom niet minder vruchten schenken.’
En, inderdaed, een jaer nadien,
Mogt iedereen er veel meer vrucht op zien.

O kindren! wilt altyd 't gemor vermyden,
Wanneer, des noods, uwe ouders u kastyden.
Gebruiken zy somtyds de roê,
Dit brengt u immer voordeel toe.

De Dronkaerd en het Zwyn.

Een Dronkaerd kwam al wagglend uit de kroeg,
Wanneer hy, by geval, een zwyn ontmoette,
Dat heviglyk van d'hitte zich bekloeg
En, grollend, in den koelen modder wroette.
‘Gy, morsig dier!’ riep onze Dronkaerd uit:
Op 't aerderyk verschuilen
Geen beesten die als gy zich dus bevuilen!
Wel foei! gy steekt uw snuit
Niet dan in al wat vuil is. Al uw zinnen
Staen op het slyk: niets anders zult gy minnen.’
Een wand'laer, die daer kwam voorbygegaen,
Bleef op die woorden staen,

En zeî: ‘Het Zwyn, dat gy hier komt benamen
Met al wat smadend is,
Moet zeker zich niet schamen;
't Volgt zyn natuer: de vuilheid is zyn disch.
Zwyg stil! men weet niet wat er kan gebeuren....’
De Dronkaerd trok, al morrend, voort, maer kyk!...
Daer valt hy, paf!... met zynen neus in 't slyk!
En lag daer ook, zich wentlend, te besmeuren.
De wand'laer kwam hem uit den modder sleuren
Met groote moeite, en zei:
‘Wie is er nu de laegste van u bei?’

't Is zekerlyk wel hy die met verstand en reden
Begaefd is, en gelyk met 't vuilste dier wil treden.

Kunst- en letternieuws.

De stad Antwerpen komt een onherstelbaer verlies te ondergaen door de dood van den achtbaren heer P. Th. Moons-Vander Straelen, oudheidkundige, schatbewaerder der provinciale Kommissie van *Graf- en gedenkschriften van Antwerpen.* Plaetsgebrek hindert ons heden eene beknopte levensschets des verdienstelyken mans op te nemen.

- M. Verschuylen, de befaemde antwerpsche dryver, is tot ridder der Leopoldsorde benoemd. Wy juichen van herte die onderscheiding toe, te meer daer het voor de eerste mael is, dat men eenen nyverheidskunstenaer van Antwerpen, die eer toekent.

M. Verschuylen, van wien Holland en België zoo menig kunstwerk bezit, is sedert jaren bestuerlid der koninklyke maetschappy van Schoone Kunsten.

- M. Alp. Lemaire, muziekdichter en orkestmeester der koninklyke Harmoniemaetschappy van Antwerpen, is insgelyks tot ridder benoemd.

- M. Braemt is gelast met de uitvoering van eenen gedenkpenning die de koninklyke Akademie van België voornemens is den heere Quetelet aentebieden, als dankbetuiging zyner gedane diensten gedurende 25 jaren.

- De gunstiggekende plaetsnyder M. Bal is met de uitvoering gelast der gravuer van de Aftreding van keizer Karel naer M. Gallait's schildery.

- M. Demannez is door het Staetsbestuer gelast met de uitvoering eener plaet naer de schildery van M. Slingeneyer, *de Martelaer* voorstellende.

- De schildery van M. Lagye, waerover de dichter de Cort zulke lieve verzen schreef, is aengekocht door de Kommissie der tentoonstelling, voor de verloting.

- De portretten door M. Weiser te Brussel uitgevoerd, waervan wy in eene vroegere aflevering gewaegden, zyn met pastel geteekend, en behooren tot de schoonste die wy te zien kregen.

- Door koninklyk besluit van 27 september ll. is er een pryskamp geopend voor het opstellen eener geschiedenis van de oude Nationale vereenigingen van België vanaf Philippus-de-Goede.

De prys is van 5000 fr.; het schrift mag in de vlaemsche of fransche tael opgesteld zyn en moet vóor 1 january 1864 ingezonden zyn.

- Verschenen in den boekhandel der kinderen van Uffelen, te Antwerpen *De Eijerboer*, almanak voor 1861, 5de jaergang, met ongevêer dertig platen. Prys 30 centimen.

- Verschenen te Antwerpen: drukk. Buschmann, *Laet hem door!* Almanak voor 1861 verkrygbaer by de voornaemste boekhandelaren des ryks. Buiten de letterkundige bydragen en een groot getal schoone platen, bevat dit boekje de watertydingen voor alle de dagen van het jaer. Prys 30 c^{n}.